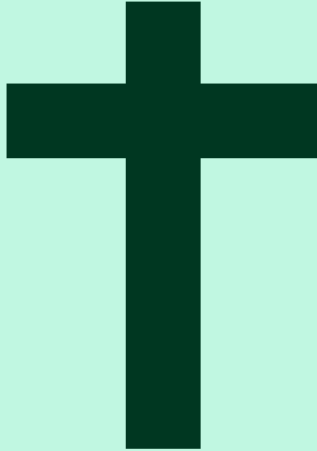

agano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yes

Kilisto

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

**Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu
Yesu Kilisto
The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania
Zaramo: Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu
Kilisto (Bible)**

copyright © 2019 Pioneer Bible Translators

Language: Zaramo

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
f5372143-dd2f-5452-9f25-3aada8fab0bd

Contents

MATAYO	1
MALUKO	37
LUKA	60
YOHANA	98
SANG'HANO	125
WALOMA	161
1WAKOLINTO	177
2WAKOLINTO	192
WAGALATIA	202
WAEFESO	208
WAFILUPI	214
WAKOLOSAI	218
1WATESALONIKE	222
2WATESALONIKE	226
1TIMOTEO	229
2TIMOTEO	234
TITO	238
FILIMONI	241
WAEBLANIA	243
YAKOBO	256
1PETULO	261
2PETULO	266
1YOHANA	269
2YOHANA	273
3YOHANA	274
YUDA	275
LUGUBULO	277

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MATAYO ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana mkipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Wasomi hawaditangile zua hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo viwandikigwe, ila vodahika kamba Usenga uno Unogile wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Vivija hanhu hawandikwe Usenga uno Unogile hakutangigwa bule, ila wanhu bwando wozua kamba wandikigwa muisi ya Israeli na siku hata mdiwambo da Yelusalemu.

Usenga Uno Unogile wandikigwa na Matayo, yakalile muwila kodi kipigiti Yesu viyakalile hanamkema kuwa mwanahina wake. Vivija kakala yatangigwe mditwaga da Lawi. Matayo kakala imwe wa watumigwa longo dimwe na wabili wa Kilisto, na kakala yawandikile Wayahudi. Tugatangano gano kwavija kandika mbuli kulawa Mdilagano da Umwaka kubanza mianza 60. Matayo kalonda kulagusa kamba Yesu iyo Kilisto, Mkombola yasaguligwe na Mulungu, yakalile yahokoligwe. Vivija Matayo kandika mbuli bwando za Undewa wa Kuulanga. Wayahudi wagiza kamba Kilisto kowa mwenda wa isi yao. Ila Matayo kateganya ng'hani mkuwatenda sambiwatamanile hivo mkuusimulila Undewa wa Kuulanga uli muloho.

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi ulongelela mbuli bwando kulawa Mdilagano da Umwaka. Avo wogalumba hamwe Malagano gano mabili. Vivija wasomi wona kamba Matayo kageza kuwinza vija vitabu vitano va mwanduso va Musa vandikigwe Mdilagano da Umwaka. Mafundo ga Yesu hakigongo (5—7) golinga na Mulungu viyamgwelele Musa Malagizo hakigongo (Ng'humb. 19:3—23:23).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Matayo kosonga kwandika Usenga Unogile mkulonga mbuli za mvum-

buka ya Yesu Kilisto na mwanduso wa sang'hano yake (1—4).

2. Abaho, Matayo kosimulila sang'hano ya Yesu na mafundo gake bwando (5—25).
3. Kimambukizo, Matayo kolongelela nziga ya sang'hano ya Yesu, muifa yake, na mzuso wake (26—28).

Wahenga wa Yesu Kilisto (Luk. 3:23-38)

¹ Uno uwo msululu wa wahenga wa Yesu Kilisto, mwana wa Daudi, mwana wa Ablaham.*

² Ablaham kamulela Isaka, Isaka kamulela Yakobo, Yakobo kamulela Yuda na ndugu zake. ³ Yuda kamulela Pelesi na Zela, mamaao kakala Tamali, Pelesi kamulela Heziloni, Heziloni kamulela Alamu, ⁴ Alamu kamulela Aminadabu, Aminadabu kamulela Nashoni, Nashoni kamulela Salimoni, ⁵ Salimoni kamulela Boazi, mamaake kakala Lahabu, Boazi kamulela Obedi, mamaake kakala Lusi, Obedi kamulela Yese, ⁶ Yese kamulela Mndewa Daudi.

Daudi kamulela Selemani na mtwanzi yakalile mwehe wa Ulia, ⁷ Selemani kamulela Lehoboamu, Lehoboamu kamulela Abiya, Abiya kamulela Asafu, ⁸ Asafu kamulela Yehoshafati, Yehoshafati kamulela Yolamu, Yolamu kamulela Uzia, ⁹ Uzia kamulela Yotamu, Yotamu kamulela Ahazi, Ahazi kamulela Hezekia, ¹⁰ Hezekia kamulela Manase, Manase kamulela Amoni, Amoni kamulela Yosia, ¹¹ Yosia kamulela Yekonia na ndugu zake, kipigiti kija viwahamizigwe kuchola Babeli.

¹² Kulawa kipigiti cha kuhamizigwa kuchola Babeli, Yekonia kamulela Shelitieti, Shelitieti kamulela Zelubabeli, ¹³ Zelubabeli kamulela Abiudi, Abiudi kamulela Eliakimu, Eliakimu kamulela Azoli, ¹⁴ Azoli kamulela Sadoki, Sadoki kamulela Akimu, Akimu kamulela Eliudi, ¹⁵ Eliudi kamulela Eliazali, Eliazali kamulela Matani, Matani kamulela Yakobo, ¹⁶ Yakobo kamulela Usufu, yakalile mbigalo wa Maliamu mamaake Yesu yakemigwe Kilisto. ¹⁷ Avo kukala na milelo longo dimwe na mine kulawa Ablaham mbaka Daudi, na milelo longo dimwe na mine kulawa Daudi mbaka kipigiti viwahamizigwe kuchola Babeli, na milelo longo dimwe na mine kulawa uhamizo wa kuchola Babeli mbaka mvumbuka ya Kilisto.

Mvumbuka ya Yesu Kilisto (Luk. 2:1-7)

* 1:1 Hano mwana wa nhegulo yake kulawa mulukolo lwa.

¹⁸ Vino vivo mvumbuka ya Yesu Kilisto viikalile. Mamaake, yakemigwe Maliamu, kakala mkasano wa Usufu, ila viwakalile hawanakala hamoja, kaiyona kana inda mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu. ¹⁹ Kwavija Usufu, mkasano wake, kakala munhu yalibule uzenzeleganye, na halondile kumgela kinyala hameso ga wanhu, avo kagegeza kumuleka kinyele. ²⁰ Ila viyakalile yogegeza gano, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila muna inzozi na kulonga, "Usufu, Mwana wa Daudi,† sambiidumbe kumsola Maliamu yawe mtwanzi wako. Kwavija kapata inda mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu. ²¹ Kolela mwana mbigalo, na gweye komkema twaga jake Yesu, kwavija kowakombola wanhu zake kulawa m'vilozo vao."

²² Gano gose galawilila giladi gavikile gaja gayalongile Mndewa kubitila muhokozi, ²³ "Mhamba kopata inda na kolela mwana mbigalo, na twaga jake kokemigwa Imanueli.†‡ Nhegulo yake "Mulungu ka hamoja na tweye."

²⁴ Usufu viyalamuke kulawa muutulo, katenda kamba msenga wa Mndewa wa kuulanga viyamulagize, avo kamsola mkasano wake Maliamu. ²⁵ Ila hamkwenhukile mbaka viyamulelile mwana mbigalo. Na heyo kamkema twaga jake Yesu.

2

Wanhu Wali na Ilimu ya Nhondo Kulawa Haulawilo wa Zua

¹ Yesu kavumbuka mkiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, mkipigiti cha Mndewa Helode Mkulu. Na wanhu wali na ilimu ya nhondo kulawa haulawilo wa zua weza Yelusalemu, ² wauza, "Kahalihi ayo yavumbuke giladi yawe mndewa wa Wayahudi? Kwavija tuyona nhondo yake haulawilo wa zua, avo twiza kumtambikila."

³ Mndewa Helode viyahulike vino, kagaya ng'hani mmoyo, heyo hamoja na wanhu wose wa Yelusalemu. ⁴ Kawakema wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa, kawauza, "Halihoni hodayaleligwe Kilisto?"

⁵ Wamwidika, "Mkiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, kwavija vino vivo yandikigwe na muhokozi,

⁶ 'Na gweye, Betelehemu, uli muisi ya Yuda,

huli mdodo hagatigati ya watawala wa isi ya Yuda, kwavija kulawa kumwako kolawilila mtawala

yondayawalongoze wanhu zangu wa Israeli.' "

⁷ Abaho, Helode kawakema kinyele waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo wamulonge kipigiti kija inhondo viyoneke.

⁸ Kawatuma wachole Betelehemu, yolongi, "Gendeni mkaziuzagize goya mbuli za mwana hiyo, na muhamona mnongele, giladi na nie nichole kumtambikila."

⁹ Viwamambukize kumtegeleza mndewa, wachola, na ija inhondo iwakalile wayonile haulawilo wa dizua, iwalongola mbaka viimile hanhu hayakalile imwana.

¹⁰ Viwaiwene inhondo, wadeng'helela ng'hani. ¹¹ Viwengile mng'anda, wamona imwana hamoja na mamaake Maliamu, wafugama mavindi na kumtambikila. Abaho, wafungula masanduku gao na kumgwelela nhunza za zahabu, ubane, na manemane.

¹² Mulungu kawazuma mnzozzi kamba sambiwambwelele Helode. Avo wabweleganya muisi yao mkubitila nzila iyagwe.

Kukimbilila Misili

¹³ Viwacholile, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila Usufu mnzozzi kalonga, "Lamuka, msole imwana na mamaake mkimbilile Misili. Kaleni hiko mbaka vondanikulongele, kwavija Helode kokwiza kumzahila imwana giladi yamkome."

¹⁴ Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake ikilo iija, kachola Misili, ¹⁵ ako kuyakalile mbaka Helode viyadanganhike. Giladi kamba gavikile gaja galongigwe na Mndewa kubitila muhokozi, "Nimkema Mwanangu kulawa Misili."

Wana Wadodo Wokomigwa

¹⁶ Helode viyawene kamba kavwiziligwa na iwanhu wali na ilimu ya nhondo, kagevuzika ng'hani. Kalagiza kamba wana wose wa kimbigo wa kiwambo cha Betelehemu na ng'ambu zake zose, wali na milao mibili kwiza hasi wakomigwe, songela viyalongeligwe na waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo mmbuli za ija inhondo kipigiti viilawilile.

¹⁷ Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia,

¹⁸ "Dizwi dihulikwa ako Lama, kililo na gogio kulu.

Laheli kowalilila wanage, halonda kuhembekezwa, kwavija wahaduhu."

Kubwela Kulawa Misili

¹⁹ Mndewa Helode viyadanganhike, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila Usufu mnzozzi ako Misili

† 1:20 Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi. ‡ 1:23 Mbuli zino zolawa mkitabuni cha ISAYA 7:14.

²⁰ kalonga, "Lamuka, msole imwana na mamaake, uchole muisi ya Israeli, kwavija wose walondile kumkoma imwana wadanganhika." ²¹ Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake, na kubwela muisi ya Israeli.

²² Ila Usufu viyahulike kamba Alikelao iyo mtawala wa Yudea kasola hanhu ha tataake Mndewa Helode Mkulu, kadumba kuchola hiko. Na heyo viyazumigwe mnzozzi, kanyelenhukila kuisi ya Galilaya.

²³ Kachola, kakala mkiwambo kikemigwe Nazaleti, giladi gavikile gaja galongigwe na wahokozi, "Kokemigwa Mnazaleti."

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

¹ Mazua higo Yohana M'batiza keza, yowapetela wanhu mkiwala cha Yudea, ² kalonga, "Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!"

³ Kwavija Yohana iyo yalongigwe na muhokozi Isaya, viyalongile, "Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga, 'Tandeni nzila ya Mndewa, Mgoloseleni nzila zake!' "

⁴ Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa kwembe mchuno chake, na mandia gake gakala nzige na uki. ⁵ Wanhu kulawa Yelusalemu, kulawa muisi yose ya Yudea na ng'ambu zose za Mdibonde da Yolodani, wamcholela. ⁶ Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.

⁷ Yohana viyawawene Mafalisayo na Masadukayo bwando womwizila giladi wabatizigwe, kawalongela, "Mweye wana wa nyoka! Yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize? ⁸ Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu. ⁹ Sambimgeleze kamba modaha kuikimbila nhaguso ya Mulungu mkulonga, 'Abraham iyo muhenga wetu.' Nowalongela, Mulungu kodaha kusola mabwe gano na kumtendela lukolo Abraham! ¹⁰ Nhemu ya hana gamasina ga imibiki, na kila m'biki uleka kulela mujo unogile wokanhigwa na kwasigwa muna umoto. ¹¹ Nie nowabatiza mweye na mazi kulagusa kamba muleka vilozo venu, ila hachugu changu kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie silumbile hata kupapa ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto. ¹² Heyo kana kia chake mmakono cha kubetela,

giladi yaikunzanye ngano yake kukano na mikumvi yaisome na moto hauzimikaga."

Kubatizigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

¹³ Abaho, Yesu keza kulawa Galilaya, kachola hana Ulwanda lwa Yolodani giladi yabatizigwe na Yohana. ¹⁴ Ila Yohana kageza kumgomesa, kalonga, "Nie nolondigwa kubatizigwa na gweye, na gweye kokwiza kumwangu?"

¹⁵ Ila Yesu kamwidika, "Leka iwe vino sambi, kwavija tulondigwa kutenda vino giladi kugavikiza gaja gose gayalagize Mulungu." Avo Yohana katogola.

¹⁶ Bahaja Yesu viyabatizigwe, kalawa muna gamazi. Baho ulanga uvuguka, kamona Loho wa Mulungu yomuhumukila yalingile kamba hua na kukala uchana yake. ¹⁷ Na dizwi kulawa kuulanga dilonga, "Ino iyo Mwanangu mnogelwa, ninogelwe nayo."

4

Kugezigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

¹ Abaho, Yesu kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka muluwala giladi yagezigwe na Mwenembago. ² Viyamambukize funga ya mazua malongo mane ikilo na imisi, Yesu kona nzala. ³ Abaho, Mwenembago kamcholela kamgeza yomulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, galongele mabwe gano galaluke mikate."

⁴ Ila Yesu kedika kalonga, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Munhu hawa mgima sama ya mkate wiyeka, ila mkila mbuli ilawa mmulomo wa Mulungu.' "

⁵ Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka Yelusalemu, Wambo Ding'alile, na kumwika hachana hana inhomboti ya Ing'anda ya Mulungu, ⁶ kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

'Mulungu kokulagizila wasenga zake wa kuulanga, wakudang'he mmakono gao, giladi mgulu wako sambiuikwale mdibwe.' "

⁷ Yesu kamwidika, "Vivija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Sambiumgeze Mndewa Mulungu wako.' "

⁸ Abaho, Mwenembago kamsola Yesu mbaka hana ikigongo kitali, kamulagusila ndewa zose za ulumwengu na yenzi zake. ⁹ Kamulongela, "Gano gose nokugwelela

* 4:4 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 8:3. † 4:6 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 91:11-12. ‡ 4:7 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:16.

uhanifugamila mavindi na kunitambikila.”

¹⁰ Abaho, Yesu kamulongela, “Goboka, Mwenembago! Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing’alile, ‘Mtambikile Mndewa Mulungu wako na umsang’hanikile heyo yeiyeka!’”[§]

¹¹ Abaho, Mwenembago kamuleka, na wasenga wa Mulungu wa kuulanga weza na kumsang’hanikila.

Yesu Kosonga Kuwapetela Wanhu ako Galilaya

(*Mlk. 1:14-15; Luk. 4:14-15*)

¹²⁻¹³ Yesu viyahulike kamba Yohana kageligwa mkifungo, kachola kukiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya. Kasegela Nazaleti, kachola kukala Kapenaumu, kiwambo kikalile behi na Dilamba da Galilaya, muisi za mitala ya Wazabuloni na Wanaftali, ¹⁴ giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya,

¹⁵ “Isi ya Zabuloni na isi ya Naftali, nzila ya kuchola m’bahali, mwambu uyagwe wa Ulwanda Iwa Yolodani, Galilaya, isi ya Wamhazil!

¹⁶ Wanhu wokala mdiziza wona mulangaza mkulu.

Na waja wose wokala muisi ya ziza da ifa, mulangaza uwamwemwesa.”*

¹⁷ Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwapetela wanhu yolonga, “Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!”

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(*Mlk. 1:16-20; Luk. 5:1-11*)

¹⁸ Yesu viyakalile yotembela mungwazo wa Idilamba da Galilaya, kawona wandugu wabili, Simoni yakemigwe Petulo na mdodo wake Endelea. Wakala wotanda nhando zao mdilamba, kwavija wakala waloa somba. ¹⁹ Yesu kawalongela, “Ng’holelezeni, na nie nowatenda muwe waloa wanhu.” ²⁰ Bahaja wazileka nhando zao, wamkoleleza.

²¹ Viyacholile haulongozi kidogo, kawona wandugu wabili wayagwe, Yakobo na mdodo wake Yohana, wanage Zebedayo, wakalile muna ingalawa hamoja na tataao Zebedayo, wozigongomanya nhando zao. Yesu kawakema, ²² na baho waileka ingalawa na tataao, wamkoleleza.

Yesu Kofundiza, Kowapetela Wanhu, na Kuwahonya Watamu
(*Luk. 6:17-19*)

²³ Yesu kachola kila hanhu m’viwambo va Galilaya, yofundiza muna zing’anda zao za nhambiko na kuupeta Usenga Unogile

wa Undewa wa Mulungu, na kuwahonya wanhu wakalile na kila utamu na unyondenyonde. ²⁴ Mbuli zake zenela muisi yose ya Silia. Wamgalila wanhu wose wakalile wokugula kila utamu, wakalile wokona vihile, wakalile na vinyamkela, wakalile na kisango, na wakalile waholole, na heyo kawahonya. ²⁵ Dale kulu da wanhu dimkoleleza, wanhu kulawa Galilaya, kulawa kuviwambo longo dimwe vikemigwa Dekapoli, kulawa Yelusalemu, Yudea, na mwambu uyagwe wa Ulwanda Iwa Yolodani.

Yesu Kowapetela Wanhu Mkingongo

5

5:1—7:29

¹ Yesu viyadwene didale da wanhu, kawela hakigongo, kakala hasi. Wanahina zake wamcholela, ² na heyo kasonga kuwafundiza.

Deng’ho da Kweli
(*Luk. 6:20-23*)

³ “Wamota waja wakumbulu wa loho,* kwavija Undewa wa Kuulanga uli wao!

⁴ Wamota waja wose wali na giogio, kwavija wobwezigwa imioyo!

⁵ Wamota waja wali na mioyo iholile, kwavija woihala isi!

⁶ Wamota waja wose wali na nzala na ng’hilu ya kutenda ganogile, kwavija wokwigutizwa!

⁷ Wamota wali na bazi, kwavija wokonelwa bazi!

⁸ Wamota wali na mioyo ing’alile, kwavija womona Mulungu!

⁹ Wamota wagombezezi, kwavija wokemigwa wana wa Mulungu!

¹⁰ Wamota awo wogazigwa sama ya kutenda ganogile, kwavija Undewa wa Kuulanga uli wao!

¹¹ “Mmota mweye haja wanhu wahawaliga, na kuwagaza, na kuwavwizila mbuli zose zihile sama yangu. ¹² Deng’heleleni na kutoa ng’henze, kwavija nhunza yenu yowa ng’hulu kuulanga. Kwavija vino vivo wagazigwe wahokozi wawalongole.

Munyu na Mulangaza
(*Mlk. 9:50; Luk. 14:34-35*)

¹³ “Mweye iwo munyu wa isi. Ila munyu uhagiza kilandu chake, vodahikaze kuutenda unoge kabili? Haunoga mkinhu

§ 4:10 Mbuli zino zolawa mkitabua cha NG’HUMBUKILA YA TOLATI 6:13. * 4:16 Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 9:1-2. * 5:3 Wakumbulu wa loho nhegulo yake wanhu wali na sulukila ya kuifundiza ng’hani mbuli za Mulungu.

chochose, ila wokwasigwa hanze na kubo-jagwa na wanhu.

¹⁴ “Mweye iwo mulangaza wa ulumwengu mokoneka na wanhu wose, kamba viwodaha kuwona mulangaza wa wambo dizengigwe hakigongo. ¹⁵ Haduhu munhu yobwinha kiwenge na kukigubika na kinongo. Ila kokika uchana hakingolobweda, giladi kimmwemwesele kila munhu yali mng'anda. ¹⁶ Vivo na mweye, mulangaza wenu umwemwese haulongozi wa wanhu, giladi wone sang'hano zenu zinogile, na hewo wamuyenzi Tata wenu wa kuulanga.

Mafundo ga Malagizo ga Musa

¹⁷ “Sambingelegeze kamba niza kugatangula Malagizo ga Musa na mafundo ga wahokozi, ila kugavikiza. ¹⁸ Nowalongela ikweli, mbaka ulanga na isi vondavisegele,[†] haduhu hata helufi imwe ndodo kulawa Mmalagizo ga Musa yondaisegezigwe mbaka mbuli zose zivikile. ¹⁹ Avo, munhu yoyose yoleka kutenda ndagizi imwe ili ndodo, na kuwafundiza wanhu sambiwaitende, munhu iyo kokemigwa mdodo muna Undewa wa Kuulanga. Ila munhu yoyose yondayazitende ndagizi zino na kuzifundiza, munhu iyo kokemigwa mkulu muna Undewa wa Kuulanga. ²⁰ Kwavija nowalongela, mbuli zenu zilibile uzenzeleganye zihaleka kuzibanza zija za Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa, hamdaha kwingila Muundewa wa Kuulanga.

Fundo da Lusango (Luk. 12:57-59)

²¹ “Muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiukome, na yoyose yondayatende avo kotagusigwa.’ ²² Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomonela lusango ndugu yake kotagusigwa, na munhu yoyose yomuliga ndugu yake kolondigwa yagaligwe Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na munhu yoyose yolonga, ‘Gweye kwa m'bozi’ ka mdihekaheka da kwingila hana umoto wa kuzimu. ²³ Avo, kamba uhalonda kulava nhunza yako hana ikilingo cha kulavila nhosa, na kukumbukila kamba kuna mbuli na ndugu yako, ²⁴ ileke nhunza yako haulongozi wa ikilingo cha kulavila nhosa, tanhu genda mkailumbe na ndugu yako, abaho, leka ubwele uilave nhunza yako.

²⁵ “Ilumbe hima na munhu yokutagusa, kipigiti mng'hali mnzila mchola kukitala, giladi sambiyakugale ha mularula, na mulamula yakugele mmakono

ga wemilizi, na wemilizi wakugele mk-ifungo. ²⁶ Nokulongela ikweli, hulawa himo mbaka ulihe deni jako jose.

Fundo da Ugoni

²⁷ “Muhulika kamba ilongwa, ‘Sambicutende ugoni.’ ²⁸ Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomulola mtwanzi mkumsulukila, kesha kutenda nayo ugoni mmoyo wake. ²⁹ Avo kamba siso jako da ukulume dokutenda utende vilozo, ding'ole ujase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli lwako lose lwasigwe kuzimu. ³⁰ Na kamba mkono wako wa ukulume wokutenda utende vilozo, ukanhe uwase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli lwako lose luhole kuzimu.

Fundo da Nyasa

(Mat. 19:9; Mk. 10:11-12; Luk. 16:18)

³¹ “Vivija ilongigwa, ‘Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake, kolondigwa yamwandikile lupwilili lwa nyasa.’ ³² Ila nie nowalongela kamba, munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake, ila tu sama ya kilamso cha ugoni, komtenda mtwanzi hiyo yawe mgoni, na munhu yoyose yomsola mtwanzi hiyo kotenda ugoni.

Fundo da Kuiduila

³³ “Vivija muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiuiluile uvwizi ila ugoke kiduilo chako chuuiduile ha Mndewa.’ ³⁴ Ila nie nowalongela, sambimuiduile kabisa. Sambimuiduile ulanga, kwavija kicho kigoda cha undewa cha Mulungu, ³⁵ ama sambimuiduile isi, kwavija kicho kigoda chake cha kwikila magulu gake, ama sambimuiduile Yelusalemu, kwavija dijo wambo da Mndewa Mkulu. ³⁶ Vivija sambimuiduile pala jako, kwavija hudaha kutenda hata luvili lwako lumwe kuwa luzelu ama lutitu. ³⁷ Mbuli zenu ziwe ‘Ona’ kamba ihawa ‘Ona’ ama ‘Sio’ kamba ihawa ‘Sio.’ Chochose chondakibanze mbuli zino cholawa ha Mwenembago.

Fundo da Kuibwelezela (Luk. 6:29-30)

³⁸ “Muhulika ilongigwa kamba, ‘Siso kwa siso, na zino kwa zino.’ ³⁹ Ila nie nowalongela, sambiumbwelezele mtenda gehile. Munhu yahakutoa kanza da ukulume, muhindusile na diyagwe. ⁴⁰ Na munhu yahakugala kukitala na kukusolela shati jako, vivija mulekele na koti jako. ⁴¹ Kamba munhu yahakushulutiza umpapile bahasha yake kilometa imwe, mpapile

[†] 5:18 Mbaka ulanga na isi vondavisegele nhegulo yake mbaka ikimambukizo cha isi.

kilometa mbili. ⁴² Munhu yondayakupule, mgwelele, na munhu yoyose yolonda umkalizi, sambiumhindukile kisogo.

Kuwanogela Wadumuka
(Luk. 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Muhulika kamba ildingigwa, ‘Mnogegele munhu wa habehi nagwe, na umwihile mdumuka wako.’ ⁴⁴ Ila nie nowalongela, wanogele wadumuka zako na muwatambikile waja wose wowagaza, ⁴⁵ giladi muwe wana wa Tata wenu wa kuulanga. Heyo yowamwemwesela zua jake wanhu wehile na wanogile, na yowatoela mvula wazenzeleganye na wanhu walibule uzenzeleganye. ⁴⁶ Ihawa mowanogela wanhu wose waja wowonogela mweye, mopata nhunza yaki? Kwavija hata wawila kodi wotenda vivo! ⁴⁷ Na kamba mowalamsa ndugu zenu weiyeka, kinhu chaki kikulu kintenda kubanza wayagwe? Hata Wamhazi wotenda vivo! ⁴⁸ Avo, sambimuhungule hanhu kamba Tata wenu wa kuulanga viyalekile kuhungula hanhu!

6

Fundo da Kuweng'ha Wakumbulu

¹ “Iteganyeni, sambimtende mbuli zenu zinogile haulongozi wa wanhu giladi mwoneke na hewo, kwavija muhatenda hivo ham'bokela nhunza kulawa ha Tata wenu wa kuulanga.

² “Uhamwing'ha mkumbulu, sambimulongele munhu yoyose mkutoa mhalati, kamba viwotenda videlenya muna zing'anda za nhambiko na mzinzila, giladi watogoligwe na wanhu. Nowalongela ikweli, wanhu hiwo wesha kubokela nhunza yao. ³ Ila uhamwing'ha mkumbulu, hata mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume,* ⁴ avo nhunza yako yowa mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Fundo da Kutambika
(Luk. 11:2-4)

⁵ “Muhatabika, sambimuwe kamba videlenya! Kwavija hewo wonogelwa kutambika kuno wemile wima muna zing'anda za nhambiko na mzinzil-amhanda, giladi woneke na wanhu. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao. ⁶ Ila uhatambika, ingila mdigati jako, hinda ulwivi, na tambika ha Tataako yali mkifiso. Abaho, Tataako,

yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

⁷ “Muhatabika, sambimulonge mbuli bwando zilibule nhegulo ha Mulungu, kamba viwotenda Wamhazi, kwavija wogelegeza kamba wohulikwa sama ya mbuli zao kuwa bwando. ⁸ Sambimuilinge nao, kwavija Tata wenu kovitanga chumulonda hata mng'hali hamunampula. ⁹ Avo tambikeni kamba vino,

‘Tata wetu wa kuulanga,
twaga jako diyenzigwe,
¹⁰ Undewa wako wize,
chulonda kitendeke muisi kamba vilili kuulanga.
¹¹ Utugwelele mandia getu ga kila zua.
¹² Vigele kumgongo vilozo vetu,
kamba tweye vituwagela kumgongo wanhu watutendile mbuli zihile.
¹³ Sambiuutugele mkugezigwa,
ila utukombole kulawa ha Mwenembago.

Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amin.*†

¹⁴ “Kwavija kamba muhawagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu. ¹⁵ Ila kamba hamuwagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga havigela kumgongo vilozo venu.

Fundo da Kufunga

¹⁶ “Muhafunga, sambimnyunguale kamba viwotenda videlenya, kwavija wosinalika giladi watogolwe na wanhu kamba wafunga. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao. ¹⁷ Uhafunga, suluzi kihanga chako abaho bakaza mavuta pala jako, ¹⁸ giladi wanhu sambiwavitange kamba kufunga. Ila Tataako yoleka koneka, kovitanga. Na Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Kwika Ngama Kuulanga
(Luk. 12:33-34)

¹⁹ “Sambimwiikile ngama muisi, aho hana ivimhungu na ng'hangaga hondawanange, na wabavi wobena wokwingila na kwiba. ²⁰ Ila ikeni ngama kuulanga, kulibule vimhungu na ng'hangaga wondawanange, na wabavi hawabena na kwingila na kwiba. ²¹ Kwavija hanhu haili ngama yako, vivija na moyo wako baho hondaukale.

* 6:3 Mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume nhegulo yake kija chuutenda sambikitangigwe na hata na ndugu yako ama mbwigaako yali habehi nagwe. † 6:13 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.

*Kiwenge cha Lukuli**(Luk. 11:34-36)*

²² "Siso dijo kiwenge cha lukuli. Ihawa siso jako gima, lukuli lwako lose lomema mulangaza. ²³ Ila siso jako dihabanangika, lukuli lwako lose lomema ziza.‡ Na kamba mulangaza uli mgati yako wowa ziza, avo ziza hijo dowa kulu!

*Mulungu na Mali**(Luk. 16:13; 12:22-31)*

²⁴ "Haduhu munhu yodaha kuwasang'hanikila wandewa wabili, kwavija komwihila imwe na kumnogela iyagwe, ama komnanahila imwe na kum'beza iyagwe. Hudaha kumsang'hanikila Mulungu kuno usang'hanikila mali.

²⁵ "Avo nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, kamba mje choni ama mung'we choni, ama ng'huli zenu, kamba m'vale choni. Ugima hauzamide kubanza mandia? Na lukuli haluzamide kubanza vivalo? ²⁶ Waloleni ndege wa kuulanga, hawahanda, hawahuna, na hawakunzanya mmakano, na Tata wenu wa kuulanga kowagwelela mandia. Avo, mweye mzama ng'hani kubanza ndege. ²⁷ Yalihi mmwanza wenu mkuigaza yodaha kuiyongezela saa dimwe da ugima wake?

²⁸ "Habali muigazila vivalo? Loleni malua ga kumgunda vigokula, hagasang'hana ama kuitendela vivalo. ²⁹ Nowalongela kamba hata Selemani na yenzi yake yose havazigwe vinogile kamba dimwe da malua gano. ³⁰ Ihawa kamba Mulungu kodivaza jani da kumgunda, dija lelo dabaho na mayo dokwasigwa muna umoto, vino heyo haleka kuwavaza vinogile mweye wanhu muli na nhamanila ndodo?

³¹ "Avo sambimuigaze mkulonga, 'Toja choni?' ama 'Tong'wa choni?' ama 'Tovala choni?' ³² Kwavija Wamhazi wovizahila vinhu vino vose, na Tata wenu wa kuulanga kovitanga kamba movilonda vinhu vino vose. ³³ Ila uzahileni tanhu Undewa wa Mulungu na ndagizi zake, na vinhu vino vose mogweleligwa. ³⁴ Avo sambimuigazile mayo, kwavija mayo yowa na migayo yake yenyego. Mgayo wa zua dimwe wotosha kwa zua dimwe."

7*Kuwatagusa Wayagwe**(Luk. 6:37-38, 41-42)*

¹ "Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawatagusa mweye, ² kwavija kamba vimuwatagusa wayagwe, vivo na Mulungu vondayawataguse mweye, na mhima iija yondamuwapimile wayagwe,

iyu mhima yondampimilwe mweye. ³ Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona kibanzi kili msiso jako mwenyego? ⁴ Kodaha vilihii kumulongela ndugu yako, 'Beta nikulave kikupi mdisiso jako,' kuno gweye kuna kibanzi mdisiso jako? ⁵ Gweye kidelenya! Songa tanhu kulava kibanzi msiso jako mwenyego, giladi udahe kulola goya, abaho, leka ulave kikupi msiso da ndugu yako.

⁶ "Sambimuwagwelele umbwa vinhu ving'alile, kamba muhatenda avo, wowahindikula na kuwadega, na sambimuwasile mitumbi lulu zenu, kamba muhatenda avo, wozibojaga.

*Pula, Zahila, Toa Hodi**(Luk. 11:9-13)*

⁷ "Puleni, mogweleligwa. Zahileni, movumbula. Toeni hodi, movugulilwa. ⁸ Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yozahila kovumbula, na yoyose yotoa hodi kovugulilwa. ⁹ Ama yal-ihii mmwanza wenu, kamba mwanage yahampula mkate, komgwelela dibwe? ¹⁰ Ama yahampula somba, komgwelela nyoka? ¹¹ Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwagwelela wanenu vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela vinhu vinogile waja wose wompula!

¹² "Avo, chochose chumulonda mten- deligwe na wanhu, na mweye muwatendele vivo, kwavija gano gago mafundo ga Malagizo ga Musa na wahokozi.

*Lwivi Lususili**(Luk. 13:24)*

¹³ "Ingileni mkubitila lwivi lususili, kwavija lwivi lugazi na zila gazi dilongoza kuubanzani, na wondawengile kubitila zila hijo wowa bwando. ¹⁴ Ila lwivi lususili na inzila yakibabani ilongoza kuugima, na wanhu wondawayone wowa wadodo.

*M'biki na Mujo Wake**(Luk. 6:43-44)*

¹⁵ "Itenganyeni na wahokozi wa uvwizi, womwizileni kunze walingile kamba ng'hondolo, ila mgati mbwizi wodumbiza. ¹⁶ Mowatambula kubitila sang'hano zao. Vino wanhu wobawa zabibu muna imizomola, ama tini muna imingemba? ¹⁷ Avo, m'biki unogile wolela mujo unogile, ila m'biki wihile wolela mujo wihile. ¹⁸ M'biki unogile haudaha kulela mujo wihile, na m'biki wihile haudaha kulela mujo unogile. ¹⁹ Na m'biki wowose uleka kulela mujo unogile wokanigwa na kwasigwa muna umoto. ²⁰ Avo, mowatambula kubitila sang'hano zao.

‡ 6:23 Hano ziza nhagulo yake kuleka kuvimanya.

*Siwatangile Mweye**(Luk. 13:25-27)*

²¹ “Sio kila munhu yonikema, ‘Mndewa, Mndewa’ yodayengile muna Uundewa wa Kuulanga, ila heyo yogatenda gaja goyolonda Tataangu wa kuulanga. ²² Mdzua da nhaguso wanhu bwando wonilongela, ‘Mndewa, Mndewa! Hatuhokole mditwaga jako, na mditwaga jako tuwanga vinyamkela, na kutenda mizonza bwando?’ ²³ Abaho, nowalongela, ‘Siwatangile mweye. Segeleni hamwangu, mweye watenda gehile!’

*Wazenga Ng'anda Wabili**(Luk. 6:47-49)*

²⁴ “Avo munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuzisang'hana kolinga na munhu yali na nzewele yozenga ng'anda yake uchana ya dibwe. ²⁵ Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa ng'anda hiyo, ila haitulike, kwavija msingi wake uzengigwa mdidibwe.

²⁶ “Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuleka kuzisang'hana kolinga na munhu m'bozi yozenga ng'anda yake mmisenga. ²⁷ Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa ng'anda hiyo, nayo itulika, na nhulika yake ikala ihile ng'hani!”

Udaho wa Yesu

²⁸ Yesu viyamambukize kulonga gano, didale da wanhu dikanganya mafundo gake, ²⁹ kwavija hafundize kamba wafundiza zao wa Malagizo ga Musa, ila kafundiza kamba munhu yali na udaho.

8*Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu**(Mlk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)*

¹ Yesu viyahumuluke kulawa mkgigongo, madale makulu ga wanhu gamkoleleza. ² Na munhu yakalile na dikulu kamwizila na kamfugamila mavindi, kalonga, “Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya.”

³ Yesu kagolosa mkono wake, kamkwasa, kamulongela, “Nolonda, uhonyigwe!” Bahaja kahonyigwa utamu wake. ⁴ Abaho, Yesu kamulongela, “Tegeleza, sambiumlongele munhu, ila genda ukailaguse ha mkulu wa nhambiko, abaho ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona.”

*Yesu Komuhonya Mtumigwa wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma**(Luk. 7:1-10)*

⁵ Yesu viyengile Kapenaumu, mkulu wa asikali mia wa Loma kamwizila, kamuyalalila ⁶ na kulonga, “Mndewa, mtumigwa wangu katambalala ukae, kaholola, mtamu ng'hani.”

⁷ Yesu kamulongela, “Nokwiza kumuhonya.”

⁸ Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamwidika, “Mndewa, nie silumbile gweye wingile mng'anda yangu, ila longa mbuli tu, na mtumigwa wangu kohona. ⁹ Kwavija nie mwenyego na munhu nikigwe hasi ya udaho, nna asikali hasi yangu. Nomulongela imwe, ‘Genda!’ na heyo kochola, na nomulongela iyagwe, ‘Izo!’ na heyo kokwiza. Na nomulongela mtumigwa wangu, ‘Tenda vino!’ na heyo kotenda.”

¹⁰ Yesu viyahulike vino, kakanganya na kuwalongela waja wakalile womkoleleza, “Nowalongela ikweli, sinamona munhu yoyose muisi ya Israeli yali na nhamanila ng'hulu kamba ino. ¹¹ Nowalongela kamba wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua* na wokala hana ulusona hamoja na Ablaham, Isaka, na Yakobo Muundewa wa Kuulanga. ¹² Ila Wana wa Undewa† wokwasigwa hanze mdiziza, ako kondawalile na kugegedula meno.” ¹³ Abaho, Yesu kalonga na ija imkulu wa asikali mia wa Loma, “Genda, yotendeka kamba vija vuutamanile.”

Na kipigiti kikija mtumigwa wake kahona.

*Yesu Kowahonya Wanhu Bwando**(Mlk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)*

¹⁴ Yesu viyavikile hakae ha Petulo, kam'vika mama mkwe yake Petulo kawasa mulusazi mtamu wa homa. ¹⁵ Kamkwasa mkono wake, na homa imulawa, abaho kenuka na kusonga kumsang'hanikila.

¹⁶ Viivikile ichungulo, wamgalila wanhu bwando wakalile na vinyamkela, na heyo kawawinga ivinyamkela mkuwakomhokela, na kawahonya wanhu wose wakalile watamu. ¹⁷ Giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya, “Heyo mwenyego kausola unyondenyonde wetu na kavipapa vitamu vetu.”

*Wanhu Wolonda Kumkoleleza Yesu**(Luk. 9:57-62)*

¹⁸ Yesu viyadiwene didale da wanhu domzunguluka, kawalagiza wanahina zake wachole mwambu uyagwe wa dilamba. ¹⁹ Mfundiza Malagizo ga Musa kamcholela, kamulongela, “Mkulufunzi, nokuwinza kokose kuuchola.”

* **8:11** Wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua nhagulo yake Wamhazizi bwando wokwiza kulawa kila hanhu muulumwengu wose. † **8:12** Wana wa Undewa nhagulo yake Wayahudi.

²⁰ Yesu kamulongela, “Mbwizi wana mhango, na ndege wa kuulanga wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, kabule hanhu ha kutambalika pala jake.”

²¹ Mwanahina iyagwe kamulongela, “Mndewa, nileke tanhu nyhole hazike tataangu.”

²² Yesu kamulongela, “Ng’hweleleza nie, waleke wadanganhike wazike wadanganhike wayao.”[‡]

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mlk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

²³ Abaho, Yesu kakwela muingalawa hamoja na wanahina zake. ²⁴ Bahaja dilawila kukuzumbi kulu mdilamba, avo mawimbi gaimemeza mazi ingalawa. Ila Yesu kakala yawasile. ²⁵ Wanahina zake wamcholela wamulamusa, walonga, “Mndewa, tukombole! Todanganhika!”

²⁶ Yesu kawedika, “Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo, habali mkona bwembwe?” Abaho, kenuka na kudikomhokela dibeho na gamawimbi, na kukala hapozike.

²⁷ Wanahina zake wakanganya, walonga, “Ino iyo munhu wa vilih? Hata beho na mawimbi vomuhulika!”

Yesu Kowahonya Wanhu Wabili Wali na Vinyamkela
(Mlk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

²⁸ Yesu viyavikile mwambu uyagwe wa idilamba hana iisi ya Gadala, kaiting’hana na wanhu wabili wali na vinyamkela wakalile wolawa mmapanga. Wakala wodumbiza ng’hani mbaka hakukalile na munhu yadahile kubita nzila iyo. ²⁹ Waguta nyangi, walonga, “Kotulonda choni, Mwana wa Mulungu? Kwiza kutugaza kipigiti king’hali hakinavika?”[§]

³⁰ Behi na aho kukala na dale kulu da mitumbi wodila. ³¹ Vinyamkela wamuyalalila Yesu, walonga, “Uhatuwinga, tuleke tuhole tukengile mdidale dija da mitumbi.”

³² Yesu kawalongela, “Gendeni!” Avo walawa, wachola kuwengila mitumbi. Baho dale jose da imitumbi dihumulukila kubonde mdigema, dingila mdilamba na kudanganhika mmazi.

³³ Waja iwanhu wakalile wowachunga imitumbi wakimbila, wachola hana ikiwambo na kuwalongela wanhu mbuli zose, hamoja na gaja gawalawilile waja wanhu wakalile na vinyamkela. ³⁴ Avo, wanhu wose wa ikiwambo kija walawa,

wamcholela Yesu, na viwamuwene, wamuyalalila yahalawe muisi yao.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mlk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

¹ Yesu kakwela muingalawa, kaloka na kuvika mkiwambo chake. ² Wanhu wayagwe wamgalila munhu yaholole, yatambalale mulusazi. Yesu viyaiwene nhamanila yao, kamulongela ija imunhu yaholole, “Gangamala, mwanangu! Vilozo vako vigeligwa kumgongo.”

³ Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa wakalile baho wailonga wenyego kwa wenyego, “Munhu ino kofukula!”

⁴ Yesu kavitanga vija viwakalile wogelegeza, kalonga, “Habali mgelegeza vihile mmioyo yenu?” ⁵ Dilihi dibuhile ng’hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima utembele?’ ⁶ Nolonda m’vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo wa wanhu muisi.” Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole, “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!”

⁷ Ija imunhu kema wima, na kuchola ukae. ⁸ Wanhu viwonile gano, wakanganya na kudumba, na kumuyenzi Mulungu yawagwelele wanhu udaho kamba uja.

Yesu Komkema Matayo
(Mlk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

⁹ Yesu viyakalile yochola kulawa haja, kamona munhu yokemigwa Matayo yakalile muna ing’anda yake ya kulihila kodi, na heyo kamulongela, “Ng’holeleza.” Matayo kenuka, kamkoleleza.

¹⁰ Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichungulo hakae ya Matayo. Wawila kodi bwando na wene vilozo wayagwe weza na kuja hamoja na hewo. ¹¹ Mafalisayo viwonile gano, wawauza wanahina zake, “Habali mkulufunzi wenu yoja na wawila kodi na wene vilozo wayagwe?”

¹² Yesu viyahulike vino, kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda. ¹³ Gendeni mkaifundize nhegulo ya ulonzi uno, ‘Nolonda bazi na sio nhosa.’”^{*} Kwavija sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mlk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

[‡] 8:22 Yesu hano kakala yowalonga wanhu wadanganhike muloho. [§] 8:29 Kipigiti king’hali hakinavika nhegulo yake kipigiti cha ikimambukizo cha ulumwengu Mulungu kuwatagusa wanhu wali muisi. ^{*} 9:13 Nolonda bazi na sio nhosa nhegulo yake Sambimuniwelele nie nhosa, ila nolonda muwonele bazi wanhu wayagwe.

¹⁴ Abaho, wanahina wa Yohana M'batiza wamcholela Yesu, wamuza, "Habali tweye na Mafalisayo tofunga, ila wanahina zako hawafunga?"

¹⁵ Yesu kawedika, "Wahenza wa mulawilamhabe wodaha vilili kulila kipigiti viwali hamoja na heyo? Ila kipigiti chokwiza, mulawilamhabe vondayasezigwe kulawa kumwao, leka na hewo wafunge.

¹⁶ "Haduhu munhu yogela kidanga cha kivalo cha sambu muna ikivalo cha umwaka, kwavija ikidanga choikunza na kuchongeza ikizonzo cha ikivalo cha umwaka. ¹⁷ Na wanhu hawagela divai ya sambu muna ivibuyu vitendigwe na kwembe wa umwaka. Kamba wahatenda avo, ivibuyu vitendigwe na kwembe vutulika, na idivai yokwitika, na ivibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika. Ila divai ya sambu yogeligwa muna ivibuyu vitendigwe na kwembe va sambu, na vose vowa vigima."

Mndele wa Mkulu na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu

(*Mrk. 5:21-43; Luk. 8:40-56*)

¹⁸ Yesu viyakalile yolonga vino, mkulu imwe wa ng'anda ya nhambiko kamcholela, kamfugamila mavindi, kamulongela, "Mndele wangu sambisambu kanganhika, ila izo umwikile mkono wako na heyo kowa mgima."

¹⁹ Avo Yesu hamoja na wanahina zake, wenuka, wamkoleleza.

²⁰ Baho mtwanzi yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili kamwizila Yesu kukisogo, abaho, kalukwasa lugigo lwa kivalo chake. ²¹ Kwavija kakala yolongela mwenyego, "Thawa nihagoga tu valo jake, nohona."

²² Yesu kahinduka kamona, kamulongela, "Mndele, gangamala! Nhamanila yako ikuhonya." Kipigiti kikija mtwanzi ija kahona.

²³ Yesu viyavikile hakae ya ija imkulu wa ng'anda ya nhambiko, na viyawawene wotoa mhalati,[†] na wanhu bwando wolila ng'hani, ²⁴ kalonga, "Segeleni! Mndele ino hadanganhike, ila kawasali!" Abaho, wanhu wose wamseka. ²⁵ Didale da wanhu vidilavigwe kunze, Yesu kengila mng'anda, kamgoga mkono ija imndele, na heyo kenuka. ²⁶ Mbuli zino zenela hanhu hose muisi ija.

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili

²⁷ Yesu viyakalile yochola kulawa haja, vimbugumbugu wabili wamkweleleza,

woguta nyangi, "Tonele bazi, Mwana wa Daudi!"[‡]

²⁸ Yesu viyengile mng'anda, waja vimbugumbugu wamcholela, na Yesu kawauza, "Motogola kamba nie nodaha kuwahonya mweye?"

Wedika, "Ona, Mndewa!"

²⁹ Abaho, kagakwasa meso gao, kalonga, "Mtendeligwe kamba vija vumtamanila!"

³⁰ Na meso gao gagubuligwa. Yesu kawazuma ng'hani, kawalongela, "Sambimulongelege munhu yoyose mbuli ino!"

³¹ Ila hewo wachola na kubwililisa mbuli za Yesu kila hanhu muisi ija.

Yesu Komuhonya Munhu Bubui

³² Wanhu viwakalile wosegela, wamgalila munhu yakalile bubui yali na kinyamkela. ³³ Kinyamkela viyawingigwe, ija imunhu kasonga kulonga, na wanhu wose wakanganya, walonga, "Hatunachona kinhu kamba kino muisi ya Israeli!"

³⁴ Ila Mafalisayo walonga, "Kowinga vinyamkela na mhiko za mkulu wa vinyamkela."

Yesu Kowonela Bazi Wanhu

³⁵ Yesu kachola mmiwambo na m'viwambo vose, yofundiza mzing'anda zao za nhambiko, youpeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu, na kuhonya kila utamu na unyondenye.

³⁶ Vijadiwene didale da wanhu, kawonela bazi, kwavija wakala wogaya na wabule munhu wa kuwatata, kamba ng'hondolo walibule mchungu. ³⁷ Abaho, kawalongela wanahina zake, "Va kuhuna vimema ila wahunaji wadodo." ³⁸ Avo mpuleni mwene mgunda, yawagale wahunaji wahune vakuja vake.

10

Watumigwa wa Kilisto Longo Dimwe na Wabili

(*Mrk. 3:13-19; Luk. 6:12-16*)

¹ Yesu kawakema wanahina zake longo dimwe na wabili na kuwagwelela udaho wa kuwina vinyamkela na kuhonya kila utamu na unyondenye. ² Gano gago matwaga ga watumigwa wa Kilisto longo dimwe na wabili, wa mwanduso Simoni, yakalile yokemigwa Petulo, na ndugu yake Endelea, Yakobo na ndugu yake Yohana wanage Zebedayo, ³ Filipino na Batolomayo, Tomaso na Matayo muwila kodi, Yakobo mwanage Alufayo, Tadayo, ⁴ Simoni, yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Israeli, na Yuda Isikaloti, yamuhonzile Yesu.

[†] 9:23 Kutoa mhalati ikala nzoela ya Wayahudi kipigiti munhu yahadanganhika. [‡] 9:27 Hano mwana wa Daudi nehugulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.

Yesu Kowalagiza Wanahina Longo Dimwe na Wabili

(Mlk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

⁵ Yesu kawalagiza wano longo dimwe na wabili, kawalongela, "Sambimchole muisi ya Wamhazi ama kwingila mkiwambo cha Wasamalia, ⁶ ila gendeni ha ng'hondolo wapotele, awo wali wanhu wa Israeli. ⁷ Ako kumchola, peteni mulonga, 'Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!'

⁸ Honyeni watamu, zuseni wadanganhike, wahonyeni watamu wa dikulu, wingeni vinyamkela. Mgweliligwa bule, laveni bule. ⁹ Sambimsole hela yoyose mmikwiji yenu, ¹⁰ sambimsole mkoba wa mwanza, ama koti da ikabili, ama ng'hwabasa, ama fimbo. Kwavija msang'hana kolondigwa yagweleligwe kitumetume chake.

¹¹ "Vondamwingile mdiwambo ama mkiwambo, zahileni munhu yowatogola, giladi mkale hamwake mbaka vondamsegele. ¹² Vondamwingile muna ing'anda ija walamseni wanhu wa ng'anda ija. ¹³ Na kamba wanhu wa ng'anda hiyo wahawabokela, walekeleni tindiwalo jenu, ila kamba hawawabokela, tindiwalo jenu diwabwelele mweye. ¹⁴ Ihawa munhu yoyose hawabokela mweye ama kuzitegeleza mbuli zenu, muhalawa muna ing'anda hiyo ama mkiwambo hicho, kung'unheni timbwi dinanahile mmagulu genu, kamba usindila ulagusa kamba hewo wenyego waulema Usenga wa Mulungu. ¹⁵ Nowalongela ikweli, yodahika wanhu wa viwambo va Sodoma na Gomola koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza wanhu wa kiwambo hicho!

Migayo Ikwiza

(Mlk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

¹⁶ "Tegelezeni! Nie nowatuma kamba ng'hondolo mdidale da mbwizi, muwe na nzewe kamba nyoka na muwe na moyo uholile kamba hua. ¹⁷ Iteganyeni na wanhu, kwavija wowagala mweye kukitala, na wowalanha mbalati muna zing'anda zao za nhambiko. ¹⁸ Mogaligwa ha wakulu wa isi na wandewa sama yangu nie, giladi munilavile usindila kumwao na ha Wamhazi. ¹⁹ Vondamgaligwe mkitala, sambimgelegeze kamba mulonge choni ama mulonge vilih, kwavija kipigiti kicho mogweleligwa mbuli ya kulonga. ²⁰ Kwavija sio mweye wondamulonge, ila Loho wa Tata wenu iyo yondayalonge kubitila mweye.

²¹ "Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata komuhonza mwanage, na wana wawahonza watata zao na

wamama zao, na kuwatenda wakomigwe. ²² Mokwihilwa na wanhu wose sama ya twaga jangu. Ila yondayazaganye mbaka hakimambukizo, iyo yondayakomboligwa. ²³ Wahawagaza mkiwambo kimwe, kimbilieni mkiwambo kiyaagwe. Nowalongela ikweli, nie, Mwana wa Munhu, nokwiza kipigiti hamnamambukiza kubita m'viwambo vose va Israeli.

²⁴ "Mwanahina ham'banza mkulufunzi wake, na nyakadala ham'banza mndewa wake. ²⁵ Yotosha mwanahina kuwa kamba mkulufunzi wake, na nyakadala kuwa kamba mndewa wake. Ihawa mkulu wa ng'anda kokemigwa Belizebuli,* haibanza ng'hani wanhu wa ng'anda yake kukemigwa matwaga gehile ng'hani!

Yolondigwa Kudumbigwa

(Luk. 12:2-7)

²⁶ "Avo sambimuwadumbe wanhu wano, kwavija haduhu kinhu kigubikigwe chondakileke kugubuligwa, ama kifisigwe chondakileke kutangigwa. ²⁷ Kiniwalongela mdiziza, kipeteni hamulangaza, na kimuhulika kinyong'onywa, kipeteni mwa wanhu wose. ²⁸ Sambimuwadumbe waja wose wokoma lukuli, ila hawadaha kukoma loho, mdumbeni Mulungu yodaha kubananga vose lukuli na loho na kuvasa kuzimu. ²⁹ Vitongwa vibili haviuzigwa na hela ndodo? Ila hata kitongwa kimwe hakilagala hasi kamba Tata wenu halondile. ³⁰ Na hata mvili zose zili mmapala genu zipetwa. ³¹ Avo sambindumbe, mweye mnogeligwa ng'hani na Mulungu kubanza vitongwa bwando!

Kumtoga na Kumulema Kilisto

(Luk. 12:8-9)

³² "Munhu yoyose yonitogola haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomtoga haulongozi wa Tataangu yali kuulanga. ³³ Ila munhu yoyose yonilema haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomulema haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.

Mzahimzahi

(Luk. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ "Sambimgelegeze kamba niza kugala tindiwalo muisi. Bule, sizile kugala tindiwalo, ila zele. ³⁵ Kwavija niza kugala uhasama ha munhu na tataake, mndeke na mamaake, mkemwana na mama mkwe yake, ³⁶ na wadumuka wa munhu iwo waja wali mng'anda yake.

³⁷ "Munhu yoyose yomnogela tataake ama mamaake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu, vivija yomnogela mmhale wake ama mndeke wake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina

* 10:25 Belizebuli iyo mkulu wa vinyamkela.

wangu. ³⁸ Na munhu yoleka kusola msalaba wake na kunikoleleza, hadaha kuwa mwanahina wangu. ³⁹ Munhu yogeza kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu yowagiza ugima wake sama yangu koukumbola.

*Nhunza
(Mlk. 9:41)*

⁴⁰ “Munhu yowabokela mweye konibokela nie, na munhu yonibokela nie kom'bokela ija yanhumile nie. ⁴¹ Munhu yoyose yom'bokela muhokozi kwavija viyali muhokozi, kobokela nhunza kamba iija iyobokela muhokozi. Na munhu yoyose yom'bokela munhu yanogile kwavija viyali munhu yanogile, kobokela nhunza kamba iija iyobokela munhu yanogile. ⁴² Nowalongela ikweli, munhu yoyose yolava hata kikasi cha mazi ga uzizimi ha munhu imwe wa wano wadodo kwavija viyali mwanahina wangu, haleka bule kubokela nhunza yake.”

11

*Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Luk. 7:18-35)*

¹ Yesu viyamambukize kuwagwelela malagizo wanahina zake longo dimwe na wabili, kahalawa haja, kachola kufundiza na kuwapetela wanhu mmiwambo ya isi ya Galilaya. ² Yohana M'batiza viyakalile mkifungo, kazihulika sang'hano za Kilisto, avo kawalagiza wanahina zake wachole kumwaka, ³ wakamuuze, “Gweye iyo ija yokwiza, ama tumulolele iyagwe?”

⁴ Yesu kawedika, “Gendeni mkamulonge Yohana mbuli zimuhulika na kuzona, ⁵ vimbugumbugu wolola, mbetembete wotembela, wene dikulu wohonywa, vinziwi wohulika, wadanganhike wozuka, na wakumbulu wopeteligwa Usenga Unogile. ⁶ Kamota munhu ija nie nilekile kuwa king'hwaso kumwaka!”

⁷ Wanahina wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga kudilongela didale da wanhu mbuli ya Yohana, yolonge, “Mchola kulola choni mkiwala? Ludete vulutigiswa na beho? ⁸ Mchola kulola choni? Mchola kumulola munhu vavalile vivalo vinogile? Wanhu wovala vivalo vinogile wokala mming'anda ya kindewa! ⁹ Mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, nowalongela, yummuwene kana ukulu kubanza muhokozi. ¹⁰ Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga, 'Nomulagiza msenga wangu yakulonge, yondayaitande nzila yako.' ¹¹ Nowalongela ikweli, mmwanza wa wanhu wose waleligwa na watwanzi, haduhu yali mkulu kubanza

Yohana M'batiza. Ila munhu yali mdodo kubanza wose muna Undewa wa Kuulanga iyo mkulu kubanza heyo. ¹² Songela kipigiti cha Yohana M'batiza mbaka sambi, Undewa wa Kuulanga wokwingilwa na mhiko, na wanhu wali na mhiko wogeza kuusamha. ¹³ Kwavija wahokozi wose wahokola na Malagizo ga Musa gahokola mbaka kipigiti cha Yohana. ¹⁴ Na kamba motogola, Yohana iyo yalongigwe na wahokozi kamba iyo Eliya yondayeze. ¹⁵ Yali na magwiti na yahulike.

¹⁶ “Vino niwalinganyize na choni wanhu wa mazua gano? Walinga na wana wakalile hadibugano da soko na kuwakema wayagwe, ¹⁷ ‘Tuwatoela ngoma ya lusona lwa zenzele, ila mweye ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye hamulilile!’ ¹⁸ Kwavija Yohana viyezile halulukile kuja na kung'wa na hewo walonga, ‘Kana kinyamkela!’ ¹⁹ Mwana wa Munhu keza yoja na kung'wa, na hewo wolonga, ‘Munhu ino mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila kodi na wene vilozo wayagwe!’ Ila munhu kokoneka kana nzewele sama ya sang'hano zake.”

*Miwambo Ilibule Nhamanila
(Luk. 10:13-15)*

²⁰ Abaho, Yesu kasonga kuwakomhokela wanhu wa miwambo ija mgati yake iyatendile mizonza yake bwando kwavija wanhu zao hawalondile kuleka vilozo vao. ²¹ “Kojona Kolazini! Kojona Betisaida! Ihawa mizonza itendeke kumwenu kamba ihatendeke Tilo na Sidoni, wanhu zao wahalekile vilozo vao umwaka mkuvala magunia na kukiibakaza mitozi! ²² Ila nowalongela, yodahika Tilo na Sidoni koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza mweye! ²³ Na gweye Kapenaumu! Koki-inula mwenyego mbaka kuulanga? Kothumuluswa mbaka kuzimu! Ihawa mizonza itendeke kumwako kamba ihatendeke Sodoma, kiwambo hicho kihakalile baho mbaka lelo!” ²⁴ Ila nowalongela, yodahika Sodoma koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza mweye!”

*Izoni Kumwangu Muhumule
(Luk. 10:21-22)*

²⁵ Kipigiti kija Yesu kalonga, “Nokugwaa hewela, Tata, Mndewa wa kuulanga na isi, kwavija kuwafisa mbuli zino wanhu wali na nzewele na wasomile, ila kuwagubulila wana wadodo. ²⁶ Ona, Tata, kwavija vino vivo vuulondile vitendeke.

²⁷ “Vinhu vose nigweleligwa na Tataangu. Haduhu munhu yomtanga Mwana ila Tata, na haduhu munhu

* 11:23 Mbaka lelo nhegulo yake mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.

yomtanga Tata ila Mwana na munhu yoyose Mwana yolonda kumgubulila.

²⁸ "Izoni kumwangu mweye mose mdonhile na mpapa mibahasha mikulu, na nie nowagwelela mhumulo. ²⁹ Ifungeni nila yangu, na mwiifunze kumwangu, kwavija nie nihola mmoyo na nikiihumulusa, na mweye mopata mhumulo mmioyo yenu. ³⁰ Kwavija nila yangu hailumiza na bahasha yangu ibuha."

12

Mbuza ya Zua da Mhumulo

(*Mlk. 2:23-28; Luk. 6:1-5*)

¹ Kipigiti kija Yesu kakala yobita mmi-gunda ya ngano Mdizua da Mhumulo. Wanahina zake wona nzala, avo wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano na kudafuna. ² Mafalisayo viwawawene, wamulongela Yesu, "Lola, wanahina zaka wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo!"

³ Yesu kawedika, "Hamsomile kija chay-atendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala? ⁴ Kengila mdi-hema da Mulungu, na heyo na wayage waija imikate ilavigwe nhosa, mbuli igomeswe na Malagizo ga Musa heyo ama wayage kuija, ila wakulu wa nham-biko weyeka. ⁵ Ama, hamsomile muna Gamalagizo ga Musa kamba wakulu wa nhambiko wotenda mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo* muna Ing'anda ya Mulungu, na hawoneka na Mulungu kamba wotenda mbuli ihile? ⁶ Nowalongela, hano hana mkulu kubanza Ng'anda ya Mulungu. ⁷ Ila kamba muhaitangile nhegulo ya ulonzi uno, ulonga, 'Nolonda bazi na sio nhosa,' sambimuwataguse wanhu walibue vilozo. ⁸ Kwavija, nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa hata Mdizua da Mhumulo."

Munhu Yaholole Mkono

(*Mlk. 3:1-6; Luk. 6:6-11*)

⁹ Yesu kahalawa hanhu haja, kengila muna ing'anda yao ya nhambiko, ¹⁰ na muja kukala na munhu yaholole mkono. Kuno wozahila kilamso cha kumtagusa, wamuza, "Malagizo ga Musa gotogoza kumuhonya munhu Mdizua da Mhumulo?"

¹¹ Yesu kawalongela, "Munhu yalihi mmwanza wenu yali na ng'hondolo imwe yengile mdikolongo Mdizua da Mhumulo, yondayaleke kumgoga na kumulava hanze? ¹² Munhu kazama mianza mingahi kubanza ng'hondolo! Avo, Malagizo ga

Musa gotogoza kutenda ganogile Mdizua da Mhumulo." ¹³ Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole umkono, "Golosa mkono wako."

Avo kaugolosa, na uwa mgima, kamba uja uyagwe. ¹⁴ Ila, Mafalisayo walawa kunze na kwika zundo wone vija von-dawamkome Yesu.

Mtumigwa Yasaguligwe na Mulungu

¹⁵ Yesu viyavitangile kamba wamwik-ila zundo da kumkoma, kahalawa hanhu haja, na wanhu bwando wamkweleleza. Na heyo kawahonya wanhu wose wakalile watamu, ¹⁶ na kuwalagiza sambiwamu-longe heyo iyo yalihi. ¹⁷ Mbuli zino zivikiza kija kilongigwe na muhokozi Isaya,

¹⁸ "Ino iyo mtumigwa wangu inimsagule, inimnoge, moyo wangu unogelwa nayo.

Nomgwelela Loho wangu,
na heyo koipeta nhaguso yangu ha Wamhazi.

¹⁹ Hagomba na munhu ama kuguta nyangi, haduhu munhu yondayadihulike dizwi jake mzinzi za m'viwambo.

²⁰ Halubena ludete luveduke,
ama kuuzima utambi ulava yosi.

Mbaka viondayagatende gaja galibule uzenzeleganye gahume,

²¹ na Wamhazi woditamanila twaga jake."†

Yesu na Belizebuli

(*Mlk. 3:20-30; Luk. 11:14-23*)

²² Abaho, wamgalila munhu yali na kinyamkela yakalile kimbugumbugu na bubui, na Yesu kamuwina ikinyamkela, avo ija imunhu kadaha kulonga na kulola. ²³ Wanhu wose wakanganya na kulonga, "Vodahika ino kuwa Kilisto, Mwana wa Daudi?‡

²⁴ Mafalisayo viwahulike vino, wa-longa, "Munhu ino kowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli tu, mkulu wa vinyamkela."

²⁵ Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawalongela, "Undewa wowose uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, undewa hiwo haugendelela. Na wambo jojose ama mulango uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, mulango hiwo hawima. ²⁶ Ihawa Mwenembago kowinga vinyamkela, kokiigola mwenyego, avo, undewa wake wodahaze kwima? ²⁷ Na kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanhu zenu wowinga vinyamkela

* **12:5** Mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo zizo zino, kusoma ngodi za kulavila nhunza, kupapa vinhu, na kufusha ubane. † **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 42:1-4. ‡ **12:23** Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo Iwa Mndewa Daudi.

na udaho waki? Avo, hewo wao wondawataguse! ²⁸ Ila kamba nowinga vinyamkela na Loho wa Mulungu, avo, Undewa wa Mulungu uwezila.

²⁹ “Ama kodahaze munhu kwingila muna mng'anda ya munhu yali na mhiko na kum'bokonya vinhu vake, kamba hamfungile tanhu, leka yadahe kum'bokonya vinhu vili mng'anda yake?”

³⁰ “Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa. ³¹ Nowalongela, vilozo vose na ufukuzi wose wogeligwa kumgongo, ila ufukuzi wa kumfukulila Loho wa Mulungu haugeligwa kumgongo. ³² Munhu yoyose yonilonga vihile nie, Mwana wa Munhu, vodahika kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yomulonga vihile Loho wa Mulungu havidahika kugeligwa kumgongo, muulumwengu uno ama kuulumwengu ukwiza.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-45)

³³ “M'biki uhanoga na mujo wake wonoga, na m'biki uheha vivija na mujo wake wokwiha. Kwavija m'biki wotangigwa sama ya mujo wake. ³⁴ Mweye wana wa nyoka! Modahaze kulonga kinhu kinogile na ihawa mweye wenyego mwiha? Kwavija munhu kolonga gaja gaumemeze moyo wake. ³⁵ Munhu yanogile kolava ganogile kulawa muna ingama ya moyo wake unogile, na munhu yehile kolava gehile kulawa muna ingama ya moyo wake wihile.

³⁶ “Nowalongela kamba, mdizua da nhaguso wanhu wolava mheta ya kila mbuli ihile iwailongile. ³⁷ Kwavija kubitila mbuli zako kopeteligwa ganogile, na kubitila mbuli zako kotagusigwa.”

Kulonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

³⁸ Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wamulongela, “Mkulufunzi, tolonda tone mizonza kulawa kumwako.”

³⁹ Yesu kedika kalonga, “Wanhu wa mulelo wihile na uleka kumtamanila Mulungu wolonda kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha muhokozi Yona. ⁴⁰ Kamba vija Yona viyakalile muna iinda ya isomba mkulu ng'hani mazua madatu, vivija nie, Mwana wa Munhu, nokala muna umoyo wa iisi mazua madatu. ⁴¹ Mdizua da nhaguso wanhu wa Ninawi wokwima na wanhu wa mulelo uno na kuwatagusa mweye, kwavija hewo waleka vilozo vao viwamuhulike Yona viyakalile yopeta. ⁴² Mdizua da nhaguso Malikia wa Kusi

kokwima na wanhu wa mulelo uno na kuwatagusa mweye, kwavija heyo keza kulawa kuzisota za iisi giladi yategeleze ng'hungwe ya Selemani. Na hano hana mkulu kubanza Selemani!

Kinyamkela Voyobweleganya
(Luk. 11:24-26)

⁴³ “Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola kubitila hanhu hanyalile yozahila hanhu ha kuhumula, ila hahapata. ⁴⁴ Abaho, kolonga, 'Nobweleganya kung'anda yangu kunilawile.' Yahabwela na kuivika ing'anda yabule kinhu, ifagiligwa, na kuhambigwa, ⁴⁵ kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza heyo mwenyego, wokwingila na kukala himo. Na hali ya munhu hiyo yokwiha ng'hani kubanza ija ya haichanduso. Vino vivo vondaiwe ha wanhu wa mulelo uno wihile.”

Mamaake Yesu na Ndugu Zake
(Mlk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

⁴⁶ Yesu viyakalile yang'hali yolonga na dale da wanhu, mamaake na ndugu zake wema hanze, walonda kulonga nayo. ⁴⁷ Munhu imwe kamulongela, “Mamaako na ndugu zako wema hanze, wolonda kulonga nagwe.”

⁴⁸ Yesu kamwidika ija imunhu yamulongele, “Mamaangu iyo yalihi? Na ndugu zangu wawo walihi?” ⁴⁹ Kuno yowalinga kidole wanahina zake kalonga, “Wano wao mamaangu na ndugu zangu! ⁵⁰ Kwavija munhu yoyose yogatenda goyolonda Tataangu wa kuulanga iyo ndugu yangu, lumbu jangu na mamaangu.”

13

Hala da Mulimi
(Mlk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

¹ Zua didija Yesu kalawa muna ing'anda, kakala hamgwazo wa idilamba. ² Dale kulu da wanhu dimzunguluka, avo kakwela na kukala muna ingalawa. Na didale da wanhu dima mumgwazo wa idilamba. ³ Kawalongela vinhu bwando mmahala.

“Mulimi kachola kuhanda mbeyu. ⁴ Viyakalile yozihanda, ziyagwe zilagalila mnzila, na ndege weza wazija. ⁵ Mbeyu ziyagwe zilagalila mmabwe kukalile na ulongo mdodo. Avo zota himahima kwavija ulongo ukala mdodo. ⁶ Ila zua vidilawile diilukuza imiche na kwavija mizizi yake haingile hasi ng'hani imiche inyala. ⁷ Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola, imizomola ikula na kuizingiliza imiche. ⁸ Ila mbeyu ziyagwe zilagalila muulongo unogile, ziyagwe zilela mia, ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe

zilela malongo madatu. ⁹ Yali na magwiti na yahulike.”

Kilamso cha Gamahala
(Mlk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

¹⁰ Abaho, wanahina wamcholela Yesu wamuuzwa, “Habali ulonga na wanhu mma-hala?”

¹¹ Yesu kawalongela, “Mweye mgweleligwa nzewele za kuzitanga nyong’onyo za Undewa wa Kuulanga, ila hewo hawagweleligwe. ¹² Munhu yali na kinhu kokongezelwa na kowa navo bwando, ila munhu yalibule kinhu hata kija ikidodo chayalinacho kobokigwa. ¹³ Kilamso cha kulonga nao mmahala kicho kino, kamba wolola ila hawona kinhu, na wotegeleza ila hawahulika ama hawavitanga. ¹⁴ Uhokozi wa Isaya uvikila kumwao,

‘Kuhulika mohulika, ila ham’vitanga,
kulola molola, ila ham’vimanya,
¹⁵ kwavija wanhu wano wana mioyo mi-dala,
magwiti gao wogatenda sambigahu-like,
na meso gao wafing’hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindikila nie,
nihawahonyile.’*
¹⁶ “Ila gamota meso genu, kwavija golola, na magwiti genu, gohulika. ¹⁷ Nowalongela ikweli, wahokozi na wanhu bwando walibule uzenzeleganye wasulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila hawagahulike.

Nhegulo ya Dihala da Mulimi
(Mlk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

¹⁸ “Tegelezeni nhegulo ya dihala da mulimi. ¹⁹ Munhu yoyose yohulika Usenga wa Undewa wa Kuulanga ila hautanga, Mwenembago kokwiza na kuusamha uja Usenga uhandigwe mmoyo wake, zino zizo mbeyu zilagalile mnzila. ²⁰ Mbeyu zilagalile mmabwe zizo Usenga uyahulike munhu, na baho koubokela mkudeng’ha. ²¹ Ila kwavija ukala na mizizi midodo, avo wokala mkipigiti kiguhi. Na kiheza kipigiti cha mgayo ama kugazigwa sama ya Usenga wa Mulungu, baho kobwela kukisogo. ²² Mbeyu zilagalile mmizomola, zizo zimbuli ziyahulike munhu, ila bwembwe da ulumwengu uno na unogelo wa mali wozizingiliza na kuzitenda sambizilele. ²³ Ila mbeyu ilagalile muulongo unogile iyo munhu yaijulike imbuli na kuitanga,

abaho, kalela mijo bwando, imwe kalela mia, iyagwe malongo sita, na iyagwe malongo madatu.”

Hala da Lolo

²⁴ Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu yahandile mbeyu inogile mungunda wake. ²⁵ Ila wanhu wose viwakalile wawasile, mdumuka wake keza kahanda lolo muingano, abaho, kachola. ²⁶ Ija ingano viyotile na kusonga kufumula, idilolo disonga koneka. ²⁷ Nyakadala wa ija mwene mgunda keza kamulongela, ‘Mndewa, huhandile mbeyu zinogile mungunda wako? Dilolo dilawa kwahi?’ ²⁸ Kamwidika, kamulongela, ‘Mumuka iyo yatendile vino.’ Abaho, ija inyakadala kamuuzwa, ‘Kolonda tweye tuchole tukading’ole dilolo?’ ²⁹ Kamulongela, ‘Bule, kwavija kipigiti vondamding’ole dilolo, moding’ola hamoja na ingano. ³⁰ Leka ingano na idilolo vose vikule hamoja mbaka kipigiti cha kuhuna. Na kipigiti hicho nowalongela wahunaji, tanhu dilundizeni idilolo, mdifunge makinzamakinza mkadisome moto, abaho, ilundizeni ingano mkaike kukano jangu.’ ”

Hala da Mbeyu ya Haladali
(Mlk. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

³¹ Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na mbeyu ya haladali yaaisolile munhu na kuihanda mungunda wake. ³² Mbeyu ndodo kubanza zose, ila ihakula yowa mche mkulu kubanza miche yose mkihati na hata kuwa biki kulu. Avo ndege wa kuulanga wokwiza na kuzenga mvulu mmatambi gake.”

Hala da Mela
(Luk. 13:20-21)

³³ Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na mela dodo diyasolile mtwanzi na kuditibiliza muna ivibaba vidatu va usage mbaka tonge jose dilulumuka.”

Yesu Kofundiza Mmahala
(Mlk. 4:33-34)

³⁴ Yesu kawalongela wanhu bwando mbuli zino zose mmahala, hawalonge kinhu chochose bila mahala. ³⁵ Giladi gaja galongigwe na muhokozi gavikile, “Nounanula mulomo wangu nilonge mma-hala,
Nilonge gaja gafisike songela ulumwengu vuulumbigwe.”

Nhegulo ya Dihala da Idilolo

* 13:15 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 6:9-10.

³⁶ Abaho, Yesu kadileka didale da wanhu, kengila mng'anda. Wanahina zake wamkwenhukila wamulongela, "Tulongele nhegulo ya dihala da idilolo da kungunda."

³⁷ Yesu kawalongela, "Imunhu yahandile imbeyu inogile iyo nie, Mwana wa Munhu, ³⁸ umgunda uwo ulumwengu, na imbeyu inogile iyo wana wa Undewa wa Kuulanga, na idilolo dijo wanhu wa Mwenembago, ³⁹ na imdumuka yahandile idilolo iyo Mwenembago. Gakuhuna gago zua da kimambukizo, na iwahunaji wao wasenga wa Mulungu wa kuulanga. ⁴⁰ Kamba vija idilolo vidilundizwe na kusomigwa moto, vivo vondaiwe muna dizua da kimambukizo. ⁴¹ Nie, Mwana wa Munhu, nowalagiza wasenga zangu wa kuulanga wawikunzanye na kuvilava hanze ya Undewa wake vija vose viwatenda wanhu watende vilozo, na waja wose watenda vilozo ⁴² na kuwasa mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula meno. ⁴³ Abaho, wanhu wamnogele Mulungu wonang'hazika kamba zua Muundewa wa Tataao. Munhu yali na magwiti na yahulike!

Hala da Ngama Ifisigwe

⁴⁴ "Undewa wa Kuulanga ulinga na ngama ifisigwe mungunda. Na munhu imwe viyaiwene, kaifisa kabili, mku-deng'ha kachola kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuugula mgunda uja.

Hala da Lulu

⁴⁵ "Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na mchuluzi yozahila lulu zinogile, ⁴⁶ na viyaiwene lulu imwe ya hela bwando, kachola na kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuigula.

Hala da Nhando

⁴⁷ "Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na nhando itandigwe m'bahali na kunamata somba wa namna zose. ⁴⁸ Inhando viimemile, waikwekwesa waigala mhwani, abaho, wakala hasi na kuwabagula iwasomba, wanogile waweka muna imigelo na wehila wawasa. ⁴⁹ Vivo vondaiwe mdizua da kimambukizo, wasenga wa Mulungu wa kuulanga wokwiza na kuwabagula wanhu wehile kulawa mwa wanhu watendile ganogile, ⁵⁰ na kuwasa wanhu wehile mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula meno."

Vinhu va Sambu na va Umwaka

⁵¹ Yesu kawauza, "Movitanga vinhu vino vose?"

Wamwidika, "Ona."

⁵² Yesu kawalongela, "Avo mfundiza yoyose wa Malagizo ga Musa yafundizigwe mbuli za Undewa wa Kuulanga kalinga na mwene ng'anda yolava vinhu va sambu na va umwaka kulawa muna ingama yake."

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti

(Mlk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

⁵³ Yesu viyamambukize kulonga mahala gano, kahalawa hanhu haja, ⁵⁴ kabwela hana ikiwambo chake kikemigwa Nazaleti. Kasonga kuwafundiza wanhu muna zing'anda zao za nhambiko, avo, wakanganya na kulonga, "Kaipata kwahi ng'hungwe ino na mhiko za kutenda mizonza? ⁵⁵ Ino sio mwana wa salamala? Na mamaake hakemigwa Maliamu? Na ndugu zake sio kina Yakobo, Usufu, Simoni, na Yuda? ⁵⁶ Na lumbu zake wose hawali hano hamoja na tweye? Avo munhu ino kazipata kwahi mhiko na nzevele zino zose?" ⁵⁷ Avo hawanogelwe nayo.

Ila Yesu kawalongela, "Muhokozi kohishimilwa kila hanhu, ila mkiwambo chake mwenyego na mng'anda yake mwenyego." ⁵⁸ Avo hatendile mizonza bwando hanhu haja kwavija wakala wabule nhamanila.

14

Yohana M'batiza Kodanganhika

(Mlk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

¹ Kipigiti kija Helode Antipa,* mtawala wa Galilaya, kahulika mbuli za Yesu, ² avo kawalongela watumigwa zake, "Ino iyo Yohana M'batiza, kazuka kulawa mwa wanhu wadanganhike, kileka mana mhiko za kutenda mizonza zosang'hanika mgati yake."

³ Kwavija Helode kakala yamgogile Yohana, kamfunga nzabi na kungela mkifungo sama ya Helodia, mtwanzi wa mkulu wake yokemigwa Filipino. ⁴ Kwavija Yohana kakala yomulongela Helode, "Kutenda gagomeswe na Malagizo ga Musa kumsola Helodia!" ⁵ Helode kalonda kumkoma Yohana, ila kawadumba wanhu kwavija wakala wampetile kamba Yohana kakala mwakozizi.

⁶ Muna dizua da lusona lwa ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode, mndeke wa Helodia kavina haulongozi wa iwahenza. Helode kanogelwa, ⁷ kamduilila na kamulongela kamba komgwelela kinhu chochose chodayapule.

⁸ Kuno yoswagizwa na mamaake, kalonga, "Nigwelele pala da Yohana M'batiza bahano muna ulongo!"

* 14:1 Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

⁹ Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya iwahenza wakalile haja, kalagiza yagweleligwe, ¹⁰ avo kalagiza pala da Yohana dikanhigwe muja mkifungo. ¹¹ Pala jake digaligwa mulungo na kugweleligwa imndele, na heyo kamgalila mamaake. ¹² Wanahina wa Yohana weza na kulusola lukuli lwake na kuluzika. Abaho, wachola kumulongela Yesu gaja galawilile.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando

(Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

¹³ Yesu viyahulike mbuli za Yohana, kanyelenhuka kulawa hanhu haja kakwela mngalawa kachola hanhu halibule wanhu. Ila wanhu viwahulike, walawa m'viwambo wamkoleleza na magulu. ¹⁴ Yesu viyahumuluke muna ingalawa, kawonela bazi na kuwahonya wanhu zao wakalile watamu.

¹⁵ Viivikile ichungulo wanahina wamcholela wamulongela, "Zua diswa na hano twa mkiwala, avo walongele iwanhu wachole m'viwambo wakaigulile mandia."

¹⁶ Yesu kawedika, "Hawalondigwa wachole, wagweleleni mweye kinhu cha kuja!"

¹⁷ Na hewo wamulongela, "Hano twabule kinhu ila mikate mitano na somba wabili viiyeka."

¹⁸ Yesu kawalongela, "Vigaleni hano hamwangu." ¹⁹ Kawalagiza wanhu wakale hasi muluzondo, abaho, kaisola imikate mitano na iwasomba wabili, kalola kuulanga, na kumuheweza Mulungu. Abaho kaimogola imikate, kawagwelela wanahina, na wanahina wawagwelela iwanhu. ²⁰ Wose waja na kwiguta. Abaho wanahina wadondola vidanga va imikate na iwasomba visigale, wamemeza vigelo longo dimwe na vibili. ²¹ Mheta ya wanhu wadile imikate wakala wambigalo alufu tano, uhaleka watwanzi na wana.

Yesu Kotembela Uchana ya Gamazi
(Mlk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

²² Abaho, Yesu kawalagiza wanahina wakwele muna ingalawa wamulongole mwambu uyagwe wa idilamba, kipigiti heyo vayakalile yowalaga wanhu. ²³ Vijamambukize kuwalaga, kakwela hakigongo yeiyeka kutambika. Na zua vidiswele, Yesu kakala hiko yeiyeka. ²⁴ Ila kipigiti kino ingalawa ikala kutali na iisi inyalile, ikunhizwa na mawimbi kwavija beho dikala dolawa kuulongozi wa ingalawa.

²⁵ Mkipigiti cha nzogolo zikwika Yesu kawacholela wanahina zake, yotembela

uchana ya igamazi. ²⁶ Wanahina viwamuwene yotembela uchana ya igamazi, wona bwembwe, walonga, "Mzimu!" Waguta nyangi kuno wogudema.

²⁷ Bahaja Yesu kawalongela, "Gangamalen! Iyo nene, sambimdumbe!"

²⁸ Petulo kamulongela, "Mndewa, kamba iyo gweye, nilagize nitembele uchana ya gamazi nize kumwako."

²⁹ Yesu kamwidika, "Izo!" Avo Petulo kahumuluka muna ingalawa, na kutembela uchana ya gamazi, na kumcholela Yesu. ³⁰ Ila viyadiwene dibeho, kadumba, na kusonga kudidimila muna gamazi, kaguta nyangi yolonga, "Mndewa, nikombole!"

³¹ Bahaja Yesu kagolosa mkono wake, kamgoga kamulongela, "Gweye uli na nhamanila ndodo! Habali usinha?"

³² Na viwakwelile muna ingalawa, dibeho dinyamala. ³³ Wose wakalile muna ingalawa wamtambikila walonga, "Kweli gweye iyo Mwana wa Mulungu!"

Yesu Kowahonya Watamu ako Genezaleti

(Mlk. 6:53-56)

³⁴ Viweshile kuloka idilamba, wavika kuna iisi ya Genezaleti. ³⁵ Wanhu wa hiko viwamtangile Yesu, wabwililisa mbuli zake m'viwambo vose vili mmambwegambwega, na wamgalila wanhu wose wakalile watamu. ³⁶ Wamuyalalila kamba yawaleke wanhu wakalile watamu wakwase lugigo lwa guo jake, na wose walukwasile wahona.

15

Nzoela za Wahenga

(Mlk. 7:1-13)

¹ Abaho, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa kulawa Yelusalemu wamcholela Yesu, wamuza, ² "Habali wanahina zako hawaziwinza nzoela za wahenga zetu? Kwavija wahalonda kuja hawasuluzi makono gaol!"

³ Yesu kawedika, "Na mweye habali muileka ndagizi ya Mulungu sama ya nzoela yenu? ⁴ Kwavija Mulungu kalonga, 'Wahishimile tataako na mamaako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.' ⁵ Ila mweye molonga kamba, mduhu mbuli munhu yahamulongela tataake ama mamaake kamba, 'Sidaha kuwagwelela kinhu chochose kwavija niiduila kamba vinhu vinilondile kuwagwelela mweye nililave ha Mulungu,' ⁶ Avo, mmbuli zino mowalongela wanhu sambiwawahishimile watata na wamama zao. Avo muizabuzi mbuli ya Mulungu sama ya kuiwinza nzoela yenu. ⁷ Videlenya mweye,

muhokozi Isaya kahokola goya yowalongo mweye haja viyalongile,

⁸ 'Mulungu kalonga, "Wanhu wano woni-hishimila nie mmilomo yao, ila mioyo yao yakutali na nie.

⁹ Wonitambikila nie bule, kwavija wofundiza mafundo ga wanhu kamba Malagizo gangu!" , "

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke
(*Mlk. 7:14-23*)

¹⁰ Abaho, Yesu kadikema didale da wanhu na kudilongela, "Tegelezeni na kuvitanga! ¹¹ Haduhu kinhu chondakingile mmulomo wa munhu chondakimtende yanyolodoke, ila munhu konyolodoswa na mbuli zilawa mmulomo wake."

¹² Abaho, wanahina wamcholela wamulongela, "Kuvitanga kamba Mafalisayo wehilwa viwazihulike mbuli zuulongile?"

¹³ Yesu kawalongela, "M'biki wowose hauhandigwe na Tataangu wa kuulanga wong'oligwa. ¹⁴ Walekeni! Hewo wawo vilangizi vimbugumbugu wowalongoza vimbugumbugu wayao. Na kamba kimbugumbugu yahamulongoza kimbugumbugu miyage, wose wolagalila mdikolongo."

¹⁵ Petulo kamulongela, "Tulonge nhegulo ya hala dino."

¹⁶ Yesu kawalongela, "Vivija na mweye mng'hali hamnavitanga? ¹⁷ Ham'vitanga kamba kinhu chochose kingila mmulomo, chokwingila mmunda, abaho, cholawa hanze ya ulukuli? ¹⁸ Ila mbuli zilawa mmulomo, zolawa muna umoyo, na mbuli zino zizo zimtenda munhu yanyolodoke. ¹⁹ Kwavija kulawa mmoyo zolawa ngelegeza zihile, kukoma, ugoni, ushalati, ubavi, usindila wa uwizi, na kuilonga vihile. ²⁰ Gano gago gomtenda munhu yanyolodoke, ila kuja bila kusuluzi makono, hakumtenda munhu yanyolodoke."

Mtwanzi Yali na Nhamanila
(*Mlk. 7:24-30*)

²¹ Yesu kahalawa hanhu haja, kachola kuziisi za Tilo na Sidoni. ²² Na mtwanzi imwe Mkanaani, kulawa muisi ija, kamcholela. Kenula dizwi, kamulongela, "Mndewa, Mwana wa Daudi,* nyonela bazi! Mndele wangu kogazigwa ng'hani na niyangkela."

²³ Ila Yesu hamwidike. Wanahina zake wamcholela wamuyalalila, wolonga, "Muleke yachole! Kwavija kotutoela nyangi kuchugu chetu!"

²⁴ Yesu kalonga, "Nie nitumigwa sama ya ng'hondolo wapotele wa isi ya Israeli."

²⁵ Ija mtwanzi kamcholela Yesu na kumfugamila mavindi kamulongela, "Mndewa, nhaza!"

²⁶ Yesu kedika, "Havilumbile kusola mandia ga wana na kuwasila umbwa."

²⁷ Ija mtwanzi kamulongela, "Ona, Mndewa, ila hata umbwa woja mandia gasigale galagale hasi kulawa haimeza ya mndewa wao."

²⁸ Abaho, Yesu kamulongela, "Gweye mtwanzi, nhamanila yako ng'hulu! Na iwe kumwako kamba vuulonda." Na kipigiti kikija mndele wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

²⁹ Yesu kahalawa haja, kabita mungwazo wa Idilamba da Galilaya. Kakwela hakigongo, kakala hasi. ³⁰ Wanhu bwando wamcholela, wamgalila walemale, vimbugumbugu, mbetembete, bubui, na wayagwe bwando, na kuweka haulongozi wa Yesu, na heyo kawahonya. ³¹ Wanhu wakanganya viwawawene mabubui wolonga, walemale wahonyigwa, mbetembete wotembela, na vimbugumbugu wolola. Wamuyenzi Mulungu wa Israeli.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando Wayagwe
(*Mlk. 8:1-10*)

³² Yesu kawakema wanahina zake kawalongela, "Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua madatu na sambu wabule kinhu cha kuja kisigale. Na nie silonda niwaleke wachole na nzala, sambiwewe kusinduka mnzila."

³³ Wanahina zake wamulongela, "Kwahi kondatupate mandia ga kuwegutiza wanhu bwando kamba wano mkiwala kino?"

³⁴ Yesu kawauza, "Mikate mingahi imulinayo?"

Wamulongela, "Mikate saba na visomba vidogodogo."

³⁵ Avo Yesu kawalagiza waja iwanhu wakale hasi. ³⁶ Kaisola imikate saba na ivisomba, kamuheweza Mulungu, abaho, kaimogola na kuwagwelela wanahina, na wanahina wadigwelela didale da wanhu.

³⁷ Wose waja na kwiguta. Abaho, wanahina wadondola vidanga va imikate na ivisomba visigale, wamemeza migelo saba. ³⁸ Wanhu wose wadile wakala wambigalo alufu nne uhaleka watwanzi na wana.

³⁹ Yesu viyeshile kudilaga didale da wanhu, kakwela muna ingalawa, kachola kuisi ya Magadani.

* 15:22 Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.

16

Wanhu Wolonda Kilaguso

(Mlk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo wam-
cholela Yesu, wamgeza mkumulonda
yawalagusile kilaguso kulawa kuulanga.
2 Yesu kawedika, "Ihavika ichungulo,
molonga, 'Kowa na mchesa, kwavija
ulanga mdung'hu.' 3 Na imitondo
molonga, 'Lelo kowa na mvula, kwavija
ulanga una udung'hu na utitu.' Mweye
movitanga kuzuza vinhu vikoneka
kuulanga, ila hamudahile kuzuza vilaguso
va vipigiti vino! 4 Mulelo wihile na
uleka kumtamanila Mulungu! Wolonda
kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila
kilaguso cha muhokozi Yona."

Abaho, Yesu kawaleka, kachola.

Mela da Mafalisayo na Masadukayo

(Mlk. 8:14-21)

5 Wanahina viwavikile mwambu
uyagwe wa idilamba, wavitanga kamba
waisemwa kusola mikate. 6 Yesu
kawalongela, "Loleni na miteganye na
mela da Mafalisayo na Masadukayo."

7 Wailongela wenyego kwa wenyego,
wolongga, "Kalonga vino kwavija tuleka
kusola mikate."

8 Yesu kagatanga gaja gawakalile wo-
longga, na heyo kawalongela, "Mweye
wanhu muli na nhamanila ndodo, habali
mulongelela mbuli za kuwa bule mikate?"

9 Mng'hali hamnavitanga? Muisemwa
ija imikate mitano iwadile wambigalo
alufu tano, na mkonzanya vigelo vin-
gahi vimemile? 10 Ama ija imikate saba
iwadile wambigalo alufu nne, na mkun-
zanya migelo mingahi imemile? 11 Vilih
ham'vitanga kamba sikalile nilonga na
mweye mmbuli ya mikate? Itegananyi
na mela da Mafalisayo na Masadukayo!"

12 Abaho, wavitanga kamba Yesu hakalile
yowazuma waiteganye na mela da kugela
mmikate, ila waiteganye na mafundo ga
Mafalisayo na Masadukayo.

Petulo Komulonga Yesu

(Mlk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu kachola kuisi ili behi na wambo
da Kaisalia Filipi, kawauza wanahina
zake, "Wanhu wolonga kamba Mwana wa
Munhu iyo yalishi?"

14 Wamwidika wamulongela, "Wayagwe
wolongga Yohana M'batiza, wayagwe wo-
longga Eliya, na wayagwe wolonga Yelemia
ama imwe wa wahokozi."

15 Yesu kawauza, "Ila na mweye mo-
longga nie iyo yalishi?"

16 Simoni Petulo kamwidika, "Gweye
iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na
ugima."

17 Yesu kamulongela, "Kumota Simoni,
mwana wa Yohana! Kwavija haduhu
munhu yakugubulile gano, ila Tataangu
wa kuulanga. 18 Nokulongela kamba
gweye iyo Petulo, na mdibwe* dino
nodizenga kanisa† jangu, na mhiko za kuz-
imu hazidaha kudihuma. 19 Nokugwelela
vivugulilo wa Undewa wa Kuulanga, cho-
chose chondaukifunge muna iisi, cho-
fungigwa kuulanga. Na chochose chon-
daukifungule muna iisi, chofunguligwa
kuulanga."

20 Abaho, Yesu kawazuma wanahina
zake kamba sambiwamulongele munhu
yoyose kamba heyo iyo Kilisto.

Yesu Kolonga Vija Vondayagaye na Ku- danganhika

(Mlk. 8:31—9:1; Luk. 9:22-27)

21 Songela kipigiti kija Yesu kasonga
kuwalongela wanahina zake, "Nolondigwa
nichole Yelusalemu, na hiko nogazigwa na
wavyele, na wakulu wa wakulu wa nham-
biko, na wafundiza Malagizo ga Musa.
Nokomigwa, ila gahabita mazua madatu
nozuka kulawa mkudanganhika."

22 Petulo kamsola kamgala hamgwazo
na kusonga kumkomhokela yolonga,
"Sambiiwe vino, Mndewa! Mbuli hiyo
haikulawila gweye!"

23 Yesu kahinduka kamulongela Petulo,
"Bwela kuchugu changu, Mwenembago!
Gweye kwa king'hwaso kumwangu nie,
kwavija hugelegeza ga Mulungu, ila
kogelegeza ga wanhu." 24 Abaho, Yesu
kawalongela wanahina zake, "Kamba
munhu yahalonda kuwa mwanahina
wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe
msalaba wake yanikoleleze. 25 Munhu
yoyose yahalonda kuukombola ugima
wake, kowagiza, na munhu yoyose
yowagiza ugima wake sama yangu nie,
koukombola. 26 Kinhu chaki kinogile
munhu chondayakipate kamba yahaupata
ulumwengu wose, na kuwagiza ugima
wake uli muloho? Ama kinhu chaki
chondayalave giladi yabwezelwe ugima
wake uli muloho? 27 Kwavija nie,
Mwana wa Munhu, nokwiza na wasenga
zangu wa Mulungu wa kuulanga muna
iyenzi ya Tataangu, abaho, nomuliha
kila munhu kamba vija viyasang'hane.
28 Nowalongela ikweli, hana wanhu
wayagwe wemile hano hawadanganhika
mbaka vondawanyone nie Mwana wa
Munhu, nikwiza muna Uundewa wangu."

* 16:18 Petulo nhegulo yake Mkgiliki dibwe. † 16:18 Kanisa nhegulo yake Wanhu wantogole Kilisto.

17

*Kugaluka kwa Yesu**(Mlk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)*

¹ Vigabitile mazua sita Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu yake Yakobo kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. ² Yesu kagaluka haulongozi wao, na kihanga chake kinang'hazika kamba zua, na vivalo vake vikala vizelu kamba mulangaza. ³ Bahaja, walawililwa na Musa na Eliya, wolonga na Yesu. ⁴ Petulo kamulongela Yesu, "Mndewa, vinoga tweye tukale hano! Na uhalonda nozenga vizewe vidatu, kimwe chako, kimwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya."

⁵ Viyakalile yang'hali yolonga, wingu zelu diwagubika, na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu dilonga, "Ino iyo Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!"

⁶ Wanahina viwahulike vino, wagwa kingubanguba, wona bwiembwe ng'hani. ⁷ Yesu kawacholela, abaho, kawakwasa kawalongela, "Gandamukeni, sambim-dumbe!" ⁸ Na viwalolile uchana, hawamuwene munhu yoyose ila Yesu yeiyeka.

⁹ Viwahumuluke haikigongo, Yesu kawalagiza yolonga, "Sambimmulongele munhu yoyose gaja gangawene, mbaka nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika."

¹⁰ Abaho, wanahina wamuuzza Yesu, "Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba tanhu Eliya yeze?"

¹¹ Yesu kawalongela, "Kweli, Eliya kokwiza kwika goya vinhu vose. ¹² Ila nowalongela, Eliya keza keshu, na hewo hawamtambule, ila wamtendela vija viwalondile. Vivija na heyo Mwana wa Munhu kogazigwa mmakono gao."

¹³ Abaho, wanahina wavitanga kamba kakala yowalongela mbuli za Yohana M'batiza.

*Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela**(Mlk. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)*

¹⁴ Viwavikile hana ididale da wanhu, munhu imwe kamcholela Yesu kamfugamila mavindi, ¹⁵ kamulongela, "Mndewa, monele bazi mmhale wangu, kwavija kana kisango na kugazika ng'hani. Mianza bwando kalagalila hamoto ama mgamazi. ¹⁶ Nimgala ha wanahina zako, ila walemelwa kumuhonya."

¹⁷ Yesu kawalongela, "Mweye wanhu mwihile, mulibule nhamanila, nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Mgaleni hano hamwangu!" ¹⁸ Yesu kamkomhokela ija

ikinyamkela, na ikinyamkela kamulawa immhale, na heyo kipigiti kikija kahona.

¹⁹ Abaho, wanahina wamwizila Yesu kinyele, wamuuzza, "Habali tweye tulemelwa kumuwinga?" ²⁰ Yesu kawalongela, "Kwavija muhukungilwa na nhamanila! Nowalongela ikweli, kamba muhawa na nhamanila ndodo kamba mbeyu ya haladali, modaha kukilongela kigongo kino, 'Segela hano uchole haja!' Na ikigongo chosogela. Haduhu kinhu chochose chondamulemelwe kutenda!" ²¹ Ila kinyamkela kamba ino havidahika kulawa, ila mkutambika na kufunga.*

*Yesu Kolonga Mwanza Uyagwe Vija Vondayadanganhike**(Mlk. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)*

²² Wanahina viwaiting'hane hamoja ako Galilaya, Yesu kawalongela, "nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga wanhu, ²³ wonikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka." Wanahina wanyunguala ng'hani.

Kuliha Kodi ya Ng'anda ya Mulungu

²⁴ Yesu na wanahina zake viwavikile Kapenaumu, wawila kodi wa Ng'anda ya Mulungu wamcholela Petulo wamuuzza, "Mkulufunzi wako kalihaga kodi ya Ng'anda ya Mulungu?"

²⁵ Petulo kawedika, "Ona, kalihaga."

Petulo viyengile mng'anda, Yesu kakala waichanduso kulonga nayo, "Simoni, gweye kokonaze? Wandewa wa isi wowila kodi kulawa ha wanhu walihi? Kulawa ha wenekae ama kulawa ha wakenza?"

²⁶ Petulo kamulongela, "Kulawa ha wakenza."

Abaho, Yesu kamulongela, "Kulonga goya, kwavija wenekae hawalondigwa kuliha kodi. ²⁷ Giladi sambituwagevuze, avo genda hana dilamba ukase nduwano, abaho, msole somba yondayalongole kumamata, na uhaunanazula mulomo wake, kovika hela, abaho, isole ukanilihile nie na gweye mwenyego."

18

*Yalihi Yali MkuLu Kubanza Wose?**(Mlk. 9:33-37; Luk. 9:46-48)*

¹ Kipigiti kija wanahina wamcholela Yesu wamuuzza, "Yalihi yali mkulu kubanza wose muna Uundewa wa Kuulanga?" ² Yesu kamkema mwana mdodo, abaho, kamwika haulongozi wao, ³ kalonga, "Nowalongela ikweli, ihawa hamulonda kugaluka na kulinga kamba wana wadodo, hamdaha kwingila muna Uundewa wa Kuulanga. ⁴ Munhu yoyose

* 17:21 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 21.

yokiikumulusa kamba mwana ino, iyo mkulu kubanza wose muna Uundewa wa Kuulanga. ⁵ Na munhu yoyose yom'bokela mwana mdodo kamba ino mtwaga jangu, konibokela nie.

Vinhu Vimtenda Munhu Yengile M'vilozo

(Mlk. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

⁶ "Thawa munhu yoyose yahamtenda imwe wa wanhu wano wadodo yatende vilozo, vihanogile munhu hiyo yafungigwe msingo yake dibwe kulu da kusiginhila na kwasigwa mkilindi cha bahali. ⁷ Ulumwengu wojona sama ya ving'hwaso viwatenda wanhu wengile m'vilozo! Kwavija ving'hwaso havidahika kuleka kulawilila, ila kojona munhu ija yotenda ving'hwaso vilawilile!

⁸ "Thawa mkono wako ama mgulu wako wokutenda utende vilozo, ukanhe, uwase kutali na gweye! Vinoga wingile muna ugima wa digunge kuno ulemale ama uli mbetembete, kubanza kuwa na makono mabili ama magulu mabili, abaho, wasigwe muna umoto wa digunge. ⁹ Na kamba siso jako dokutenda utende vilozo, ding'ole, ujase! Vinoga wingile muna uugima wa digunge na siso dimwe, kubanza kuwa na meso mabili, abaho, wasigwe muna umoto wa kuzimu.

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Luk. 15:3-7)

¹⁰ "Teganyeni! Sambimumzabuze imwe wa wanhu wano wadodo. Nowalongela kamba, wasenga wa Mulungu wa kuulanga wali hamoja nao mazua gose wa behi na Tataangu wa kuulanga. ¹¹ Kwavija Mwana wa Munhu keza kuwakombola waja wapotele.*

¹² "Mokonaze, kamba munhu yahawa na ng'hondolo mia, abaho, ng'hondolo imwe yahapotela, vino hawaleka waja ng'hondolo malongo tisa na tisa wasigale mkigongo na kuchola kumzahila ija ng'hondolo imwe yapotele? ¹³ Nowalongela ikweli, kamba yahamona, komdeng'hela ng'hani kubanza waja ng'hondolo malongo tisa na tisa walekile kupotela. ¹⁴ Vivija na Tata wenu wa kuulanga halonda hata munhu imwe wa wano wadodo yapotele.

Kumzuma Munhu Yatendile Vilozo

¹⁵ "Thawa ndugu yako kakutenda gehile, genda ukamulonge kija kinhu kihile chayakutendile muli wabili mwiyeke. Na kamba kokutegeleza, kumpata kabili ndugu yako. ¹⁶ Ila kamba hakutegeleze,

msole munhu imwe ama wabili wayagwe hamoja na gweye, giladi mmbuli za wasindila wabili ama wadatu kila kinhu kitangigwe. ¹⁷ Na kamba hawategeleze, walongele wanhu wamtogole Kilisto, na vivija yahalema kuwategeleza, avo umone kamba Mmhazi na muwila kodi.

Kufunga na Kufungula

¹⁸ "Nowalongela ikweli, chochose chondamkifunge muna iisi, chofungigwa kuulanga. Na chochose chondamkifungule muna iisi, chofunguligwa kuulanga.

¹⁹ "Vivija, nowalongela ikweli, kamba wabili mmwanza wenu muna iisi wahaigolela mmbuli ya kinhu chochose chowopula, wotendeligwa na Tataangu wa kuulanga. ²⁰ Kwavija hawali wabili ama wadatu waiting'hane mtwaga jangu, na nie na hamoja nao."

Hala da Mtumigwa Yoleka Kungela Kungongo Miyage

²¹ Abaho, Petulo kamcholela Yesu kamuuza, "Mndewa, kamba ndugu yangu yahanitenda vilozo, nimgela kungongo mianza mingahi? Hata mianza saba?"

²² Yesu kamulongela, "Sikulongela mianza saba, ila mianza malongo saba mala saba. ²³ Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa imwe yalondile kuwakagula watumigwa zake wakalile wamkopile hela. ²⁴ Viyasongile kukagula, kagaliligwa munhu yakalile yowilwa talanta† alufu longo dimwe. ²⁵ Ija imtumigwa hakalile na cha kuliha, avo mndewa kalagiza kamba yaguzwe heyo na mtwanzi wake na wanage na kila kinhu kiyali nacho, giladi yalihe hela ziyakalile yowilwa. ²⁶ Avo ija imtumigwa kamfugamila mavindi kamuyalalila kamulongela, 'Mndewa, nyalize, nokuliha hela zako zose!' ²⁷ Mndewa wa imtumigwa ija kamonela bazi, avo kamgela kungongo deni jake jose, abaho, kamuleka yachole.

²⁸ "Abaho, ija imunhu viyacholile, kaiting'hana na mtumigwa miyage yakalile yomuwila dinali‡ mia. Kamgoga na kulonga kumfida msingo, kalonga, 'Nilihe deni jangu!' ²⁹ Ija imtumigwa miyage kamfugamila mavindi kamuyalalila kamulongela, 'Nyalize, nokuliha deni jako jose!' ³⁰ Ila heyo kalema, avo kachola, kamgela mkifungo mbaka vondayalihe hela zose ziyakalile yowilwa. ³¹ Watumigwa wayage viwawene gaja galawilile, wona giogio, avo wachola, wamulongela mndewa wao mbuli zose zilawilile. ³² Abaho, ija imndewa kamkema kamulongela, 'Gweye kwa mtumigwa wihile! Nie nikugela

* 18:11 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 11. † 18:24 Talanta imwe nhogulo yake hela ya kitumetume cha milao 15. ‡ 18:28 Dinali imwe nhogulo yake hela ya kitumetume cha zua dimwe.

kumgongo deni jako jose kwavija vuu-niyalalile. ³³ Vino hulondigwe na gweye kumonela bazi mtumigwa miyago kamba nie vinikonele bazi? ³⁴ Mndewa wake kona lusango, avo kamgoga, kamgela mki-fungo mbaka vondagalihe dideni.

³⁵ "Vino vivo Tataangu wa kuulanga vondagawatende mweye ahaja munhu mmwanza wenu yahalema kumgela kum-gongo ndugu yake, kulawa mmoyo wake."

19

Yesu Kofundiza Mbuli za Nyasa

(*Mrk. 10:1-12*)

¹ Yesu viyamambukize kulonga mbuli zino, kalawa Galilaya kachola kuna iisi ya Yudea mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani. ² Wanhu bwando wamk-weleleza, na heyo kawahonya hiko.

³ Mafalisayo wamcholela na kumgeza mkumuuzi, "Malagizo ga Musa gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake mmbuli yoyose?"

⁴ Yesu kawedika, "Vino, hamsomile Mzinyandiko Zing'alile? Ahaja hazilonga kamba haichanduso Mulungu kawalumba mtwanzi na mbigalo. ⁵ Na heyo ka-longa, 'Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kuilumba na mwehe wake, na wabili wano wowa lukuli lumwe.*" ⁶ Avo sio wabili, ila lukuli lumwe. Kwavija kiyalumbile Mulungu, haduhu munhu yondyakimamazule."

⁷ Mafalisayo wamuuzi, "Habali Musa kalonga Mmalagizo gake kamba munhu kodaha kumgwelela mtwanzi wake lup-wilili lwa nyasa na kumwasa?"

⁸ Yesu kawalongela, "Musa kawatogoza muwase watwanzi zenu sama ya udala wa miyoy yenu. Ila haikalile vino songela haichanduso. ⁹ Nowalongela kamba, mbi-galo yoyose yomwasa mtwanzi wake na kumsola mtwanzi iyagwe, kotenda ugoni. Ila munhu yahamwasa mtwanzi wake sama ya kutenda ugoni kodaha kusola mtwanzi iyagwe."†

¹⁰ Wanahina zake wamulongela, "Thawa vino vivo ili ha mbigalo na mtwanzi wake, vinoga kuleka kusola."

¹¹ Yesu kawedika kawalongela, "Sio wanhu wose wodaha kuitogola mbuli ino, ila ha waja wose wagweleligwe motelo ino na Mulungu. ¹² Kwavija hana vibohola‡ wali hivo songela viwavumbuke, na hana vibohola watendigwe na wanhu, na wayagwe woleka kusola sama ya Undewa wa Kuulanga. Munhu yodaha kugabokela gano, yagabokele."

* **19:5** Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 2:24.

† **19:9** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza mbuli zino, Na ayo yondayamsola mtwanzi ija yasiyagwe kotenda ugoni.

‡ **19:12** Vibohola nhegulo yake wambigalo walibule kimbigalo.

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo

(*Mrk. 10:13-16; Luk. 18:15-17*)

¹³ Abaho, wana wadodo wagaligwa ha Yesu giladi yawekile makono na kuwatam-bikila, ila wanahina wawakomhokela waja wawagalile. ¹⁴ Yesu kalonga, "Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sam-bimuwagomese, kwavija Undewa wa Ku-ulanga uli wa wanhu wali kamba wano."

¹⁵ Avo, kawekila makono gake kuwamoteza, abaho, kachola.

Mmhale Mgoli

(*Mrk. 10:17-31; Luk. 18:18-30*)

¹⁶ Baho mmhale imwe kamcholela Yesu kamuuzi, "Mkulufunzi, nitende kinhu chaki kinogile giladi ningile muugima wa digunge?"

¹⁷ Yesu kamwidika, "Habali uniuza mbuli ya kinhu kinogile? Hana imwe yeiyeka iyo yanogile. Uhalonda kwingila muugima wa digunge, zigoge ndagizi za Mulungu."

¹⁸ Ija immhale kauza, "Ndagizi zaki?"

Yesu kamwidika, "Sambiukome, sam-biutende ugoni, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi, ¹⁹ wahishimile tataako na mamaako, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukinogela mwenyego."

²⁰ Ija immhale kedika, kamulongela, "Gano gose nigagoga, nisigaza kinhu chaki?"

²¹ Yesu kamwidika, "Uhalonda sambi-uhungule hanhu, genda kaguze vinhu vako, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, izo unikoleleze."

²² Ija immhale viyahulike vino, kachola kuno yokona giogio, kwavija kakala mgoli.

²³ Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Nowalongela ikweli, yowa vidala mgoli kwingila muna Undewa wa Kuulanga. ²⁴ Nowalongela mwanza uyagwe, vibuha ngami kubita mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu."

²⁵ Wanahina viyahulike vino, wakan-ganya ng'hani na kuuzi, "Avo, yalihi yodaha kukomboligwa?"

²⁶ Yesu kawalola kalonga, "Mwa wanhu mbuli ino haidahika, ila ha Mulungu mbuli zose zodahika."

²⁷ Abaho, Petulo kedika, kalonga, "Tweye tuleka kila kinhu tukukoleleza gweye, avo, kwiza topata choni?"

²⁸ Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, mweye mose mung'holeleze nie, muna uulumwengu wa sambu, Mwana wa

Munhu vondayakale mkigoda chake cha undewa kili na yenzi, vivija na mweye mokala m'vigoda va undewa longo dimwe na vibili, muitagusa mitala longo dimwe na mibili ya Israeli. ²⁹ Na munhu yoyose yoleka ng'anda ama ndugu ama lumu ama tata ama mama ama wana ama migunda sama yangu, kobokela mianza mia na kuuhala ugima wa digunge. ³⁰ Ila wanhu bwando wali wa haichanduso, wowa wa haikimambukizo, na wanhu bwando wali wa haikimambukizo, wowa wa haichanduso.

20

Wasang'hana Mumgunda wa Mizabibu

¹ "Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu yalawile ulukwili kuchola kuza-hila wanhu wa kusang'hanika mumgunda wake wa mizabibu. ² Waitogolela yawalihe dinali* mdizua dimwe, abaho, kawatuma kusang'hanika mumgunda wake wa mizabibu. ³ Mkipigiti cha saa ndatu kachola kabili, kawona wanhu wayagwe wemile hadisiko walibule sang'hano ya kutenda. ⁴ avo kawalongela, 'Na mweye gendeni mkasang'hanike mumgunda wa mizabibu, nowaliha kilondigwa kulihigwa.' ⁵ Avo wachola. Mkipigiti cha saa sita na saa tisa kachola kabili, katenda vivija. ⁶ Na mkipigiti cha saa longo dimwe na imwe, kachola na kuwavika wanhu wayagwe wema, avo kawauza, 'Habali mwimile hano songela imitondo bila kutenda sang'hano yoyose?' ⁷ Waja wanhu wamulongela, 'Kwavija haduhu munhu yatugwelele sang'hano ya kutenda.' Ija imunhu kawalongela, 'Gendeni na mweye mkasang'hanike mumgunda wa mizabibu.'

⁸ "Viivikile ichungulo, mwene mgunda kamulongela salange wake, 'Wakeme wasang'hana, abaho, walihe maliho gao, songa na waja wasongile kusang'hanika ichungulo, abaho, umambukizile na waja wasongile kusang'hanika imitondo.' ⁹ Na waja wose wasongile kusang'hanika ichungulo, kila munhu kalihigwa dinali. ¹⁰ Viwezile waja wasongile kusang'hanika imitondo, wagiza kamba wolihigwa dinali bwando, ila vivija na hewo walihigwa dinali imwe kila munhu. ¹¹ Wabokela dinali zao, abaho, wasonga kumtwanganikila mwene mgunda, ¹² walonga, 'Wanhu wano wa ikimambukizo wasang'hanika saa dimwe diiyeke, ila kuwaliha kamba vuutulihile tweye tusang'hanike mdizua kali na kugaya misi yose!'

¹³ "Mwene mgunda kamwidika munhu imwe mmwanza wao, kalonga, 'Mbwiga,

sikutendele kinhu chochose kihile! Hattitogolele kusang'hanika mdizua dimwe kwa dinali imwe? ¹⁴ Sola maliho gako uchole. Nisagula kumgwelela ino waikimambukizo kamba vinikugwelele gweye. ¹⁵ Vino sidaha kutenda vija vinilonla na hela zangu mwenyego? Ama kokona migongo kwavija vinili na moyo unogile?' ¹⁶ "Avo, wali wa haikimambukizo wowa wa haichanduso, na wali wa haichanduso wowa wa haikimambukizo."

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Vija Vondayadanganhike

(*Mlk. 10:32-34; Luk. 18:31-34*)

¹⁷ Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, mnzila kawasola wanahina longo dimwe na wabili hamgwazo weiyeka, na kuwalongela, ¹⁸ "Tochola Yelusalemu, na Mwana wa Munhu kogeligwa mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Womtagusa kudanganhika, ¹⁹ abaho, kogeligwa mmakono ga Wamhazi, womtendela uponela, womulaha mbalati, na womuwamba mumsalaba, ila mdizua da ikadatu kozuka."

Mama wa Yakobo na Yohana Kopula

(*Mlk. 10:35-45*)

²⁰ Abaho, mama wa wana wa Zebedayo kamcholele Yesu hamoja na wanage, kamfugamila mavindi giladi yapule kinhu.

²¹ Yesu kamulongela, "Kolonda choni?"

Ija imtwanzi kamwidika yolonga, "Lagiza kamba wanangu wano wabili, imwe yakale mkono wako wa ukulume na iyagwe yakale mkono wako wa ukumoso muna Undewa wako."

²² Yesu kawalongela, "Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie?"

Wamwidika walonga, "Todaha."

²³ Yesu kawalongela, "Moking'wela kikasi cha migayo kining'wela nie, ila kukala kumkono wangu wa ukulume na wa ukumoso sio sang'hano yangu. Ila hanhu aho wekiligwa waja wose watandiligwe na Tataangu."

²⁴ Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike vino, wawonela lusango Yakobo na Yohana. ²⁵ Ila Yesu kawakema hamoja kawalongela, "Movitanga kamba wandewa wa Wamhazi wowatawala na mhiko, na wakulu zao wana udaho mwa wanhu zao. ²⁶ Sambiiwe vino kumwenu. Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wenu. ²⁷ Na munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda

* **20:2** Dinali imwe nhegulo yake hela ya kitumetume cha zua dimwe.

kuwa waichanduso, kolondigwa yawe nyakadala wenu. ²⁸ Kwavija Mwana wa Munhu hezile kusang'hanikilwa, ila kusang'hanikila wayagwe, na kulava ugima wake giladi yawakombole wanhu bwando."

Yesu Kowahonya Vimbugumbu Wabili

(*Mlk. 10:46-52; Luk. 18:35-43*)

²⁹ Yesu na wanahina zake viwasegele Yeliko, wanhu bwando wamkweleleza. ³⁰ Haja kukala na vimbugumbu wabili wakalile hamgwazo wa inzila, na viwahu-like kamba Yesu kobita, wenula dizwi, walonga, "Mndewa, Mwana wa Daudi,† tonele bazi!"

³¹ Didale da wanhu diwakomhokela na kuwalongela wanyamale. Ila wagen-delela kwina dizwi, wolonga, "Mndewa, Mwana wa Daudi, tonele bazi!"

³² Yesu kema, abaho, kawakema kawauza, "Molonda niwatendele choni?"

³³ Wamulongela, "Mndewa, tolonda tulle!"

³⁴ Yesu kawonela bazi, kagakwasa meso gao. Bahaja wadaha kulola, abaho, wamkweleleza.

21

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila

(*Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19*)

¹ Yesu na wanahina zake viwakalile behi na kuvika Yelusalemu, wavika mkiwambo cha Betifage hana Ikgongo cha Mizaituni, Yesu kawatuma wanahina zake wabili, ² kawalongela, "Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu, baho mom'vika mhunda yafungigwe hamoja na mwanage. Wafunguleni, abaho, munigalile. ³ Na kamba munhu yoyose yahawauza, mulongeleni kamba, 'Mndewa kowalonda.' Na himahima kowagwelela."

⁴ Gano galawilila giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi, yolonga,

⁵ "Mulonge mndeke wa Sayuni,*

'Lola, Mndewa wako kokwizila!

Kahola moyo na kapapigwa na mhunda, mwana wa mhunda."

⁶ Avo, wanahina wachola na watenda kamba Yesu viyawalongele. ⁷ Wangala imhunda na mwana wa mhunda, watandika vivalo vao uchana yao, abaho, Yesu kakala uchana ya imwana mhunda.

⁸ Dale kulu ng'hani da wanhu janzanza vivalo vao mnzila, na wayagwe wakanha mikuti ya mitende na kuyanzanza mnzila. ⁹ Dale da wanhu dikalile dimulongole

na wose wakalile wamsondolele wenula dizwi walonga, "Yatogolwe Mwana wa Daudi! Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa! Nhogolwa uchana kuulanga!"

¹⁰ Yesu viyengile Yelusalemu, wambo jose dikala mumzahimzahi, na wanhu wauza, "Ino iyo munhu yalihi?"

¹¹ Didale da wanhu diwalongela, "Ino iyo Yesu, muhokozi kulawa Nazaleti mkiwambo cha Galilaya."

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu

(*Mlk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22*)

¹² Yesu kengila mdikonhi da Ing'anda ya Mulungu na kuwawinga wanhu wose wakalile muja woguza na kugula. Kazihindula meza za wavunja hela na vigoda va wose wakalile woguza njiwa, ¹³ kawalongela, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko.' Ila mweye moitenda fisilo da wabavi!"

¹⁴ Vimbugumbu na walemale wamcholela kuna Ing'anda ya Mulungu, na heyo kawahonya. ¹⁵ Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa viwonile vinhu va mkanganyo viyatendile, na wana wotoa nyangi kuna Ing'anda ya Mulungu wolonga, "Yatogolwe Mwana wa Daudi!" wona lusango. ¹⁶ Wamulongela, "Kowahulika wano vovolonge?"

Yesu kawalongela, "Ona! Hamsomile gaja gandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, golonge, 'Wana wadodo na ving'hele, wokwimba nyila za nhogolwa?'"

¹⁷ Kawaleka, kachola hanze ya idiwambo mbaka Betania, kawasa hiko.

Yesu Kowikila Kinyulu Mtini

(*Mlk. 11:12-14, 20-24*)

¹⁸ Imitondo ng'hani Yesu viyakalile mnzila yobwela mdiwambo, kona nzala. ¹⁹ Kawona mtini hamgwazo wa inzila, kaukwenuhukila, ila honile chochose uchana yake ila mijani iiyeka. Abaho, kaulongela, "Sambiulele mujo milao yose!" Bahaja umtini unyala.

²⁰ Wanahina viwawene vino wakanjanya, wauza, "Habali umtini unyala himahima?"

²¹ Yesu kawedika, yolonga, "Nowalongela ikweli, kamba muhawa na nhamanila bila kusinha mmioyo yenu, sio kamba modaha kutenda kija kitendigwe muntini uno, ila vivija modaha kukilongela kigongo kino, 'Goboka, uiyase m'bahali,' na yotendeka. ²² Kamba muhawa na

† 20:30 Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.

* 21:5 Mndeke wa Sayuni nhegulo yake wanhu wa Yelusalemu.

* 21:5 Mndeke wa Sayuni

nhamanila, chochose chondampule mku-tambika, mogweleligwa.”

Mbuza ya Udahoa wa Yesu
(Mlk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

²³ Yesu viyengile muna Ing'anda ya Mu-lungu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wamcholela kipigiti viyakalile yofundiza, wamuuzwa, “Kotenda mbuli zino na udahoa ulihi? Na yalihi yakugwelele udahoa uno?”

²⁴ Yesu kawalongela, “Vivija na nie nowauza mbuli, na kamba muhanilongela nhegulo yake, na nie nowalongela kamba notenda mbuli zino na udahoa ulihi. ²⁵ Mbatiza ya Yohana ilawa kwahi? Ilawa ha Mulungu ama ilawa ha wanhu?”

Wakiiuza wenyego kwa wenyego, wa-longa, “Tuhalonga, ‘Ulawo ha Mulungu,’ kotuuza, ‘Habali hamumtogle?’ ²⁶ Ila tuhalonga, ‘Ulawo ha wanhu,’ towadumba wanhu kwavija wanhu wose wotogola kamba Yohana kakala muhokozi.” ²⁷ Avo wamwidika Yesu, “Hatuvitanga.”

Abaho, na heyo kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udahoa ulihi.

Hala da Wamhale Wabili

²⁸ “Mweye mokonaze? Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili. Kamcholela ija imkulu kamulongela, ‘Mwanangu, lelo genda ukasang’hanike mumgunda wa mizabibu.’ ²⁹ Ija imwana kamwidika kamulongela, ‘Sichola,’ ila mkipigiti kidodo kagelegeza mmoyo wake, abaho, kachola. ³⁰ Abaho, kamcholela imdodo kamulongela vivija. Na heyo kamwidika kalonga, ‘Ona, nochola, tata,’ ila hacholile. ³¹ Yalihi mmwanza wa wano wabili yatendile gamnogege tataake?”

Wamwidika wamulongela, “Ija imkulu.” Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wowalongola kwingila muna Undewa wa Mulungu. ³² Kwavija Yohana M’batiza keza kumwenu mnzila ilibule uzenzeleganye, na mweye hamumtogle, ila wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wamtogola. Na hata vingawene gano, hamulekile vilozo venu na kumtogola.

Hala da Walimi wa Mgunda wa Mizabibu

(Mlk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

³³ “Tegelezeni hala diyagwe, kukala na munhu yakalile na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukumulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali. ³⁴ Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kawatuma nyakadala

zake ha iwalimi wakamsolele fungu jake da izizabibu. ³⁵ Iwalimi wawan-wang’hula waja iwanyakadala, imwe wamtoa, iyagwe wamkoma, na iyagwe wamtoa na mabwe mbaka kadanganhika. ³⁶ Abaho, ija imunhu kawatuma mwanza uyagwe nyakadala wayagwe bwando kubanza waja wa ichanduso, na iwalimi wawatendela vivija kamba viwawatendele waja wa ichanduso. ³⁷ Hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, yolonga, ‘Kwa vovose womuhishimila mwanangu.’ ³⁸ Ila iwalimi viwamuwene imwana, wailongela wenyego kwa wenyego, ‘Ino iyo muhazi. Izeni tumkome, abaho, tusole uhazi wake!’ ³⁹ Avo wamsola na kumwasa hanze ya umgunda wa mizabibu na kumkoma.

⁴⁰ “Avo mwene mgunda yeheza, kowa-tenda choni iwalimi?”

⁴¹ Wamulongela, “Kowakoma wanhu waja wehile, na kuwagwelele umgunda walimi wayagwe wondawamgwelele zabibu mkipigiti cha kuhuna.”

⁴² Yesu kawalongela, “Hamsomile Zinyandiko Zing’alile?

‘Dibwe dilemigwe na wazenzi digaluka dibwe da kutamanilwa ng’hani kubanza mabwe gose.

Mndewa iyo yatendile mbuli ino, nayo iwa mkanganyo mmeso getu!’†

⁴³ “Avo nowalongela, Undewa wa Mu-lungu wosegezigwa kumwenu na kug-weleligwa wanhu wayagwe wondawa-tende gamnogege Mulungu. ⁴⁴ Munhu yodilagalila dibwe dino kobeneka vidan-gavidanga, na munhu yoyose yondadimu-lagalile domsinha lipilipi.”

⁴⁵ Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo viwahulike hala da Yesu, wavitanga kamba kowalonga hewo, ⁴⁶ avo wazahila nzila ya kumgoga. Ila wadumba didale da wanhu kwavija wakala womto-gola Yesu kamba muhokozi.

22

Hala da Lusona lwa Zengele
(Luk. 14:15-24)

¹ Yesu kawalongela mmahala mwanza uyagwe, yolonga, ² “Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa yatendile lusona lwa zengele lwa mwanage. ³ Kawatuma nyakadala zake wakawakeme waja wagonekigwe mulusona lwa zengele, ila walema kwiza. ⁴ Abaho, kawatuma nyakadala wayagwe, kawalongela, ‘Walongeleni wanhu wose wagonekigwe kamba nitanda mandia gangu. Ng’ombe zangu iwakulu na iwadodo wanonile wesho kuchinjigwa, na kila kinhu

† 21:42 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha ZABULI 118:22-23.

kisasaligwa. Izeni hana ulusona lwa zengele!’⁵ Ila hawasinhuke. Wachola na zao, imwe kachola kumgunda, na iyagwe kachola kuuchuluzi wake.⁶ Wayagwe wawagoga nyakadala zake, wawaliga na kuwakoma.⁷ Ija imndewa kona lusango, avo kawatuma asikali zake wawabanange waja wakomaji na kudisoma wambo jao.⁸ Abaho, kawalongela nyakadala zake, ‘Lusona lwa zengele lusasaligwa, ila wanhu wagonekigwe hawalumbile kuvika.’⁹ Avo gendeni mzinzilamhanda za mkiwambo mkawagoneke wanhu wondamuawawene weze kulusona lwa zengele.’¹⁰ Avo waja iwanyakadala wachola muna zinzila za mkiwambo na kuwalundiza wanhu wose wawavikile, wanogile na wehile, na dibugano da lusona lwa zengele dimema wahrenza.

¹¹ “Ila ija imndewa viyengile kuwalola iwahrenza, kamona munhu haja yalekile kuvala vivalo va lusona lwa zengele.”¹² Kamuuzua, ‘Mbwiga, kwingilaze hano bila vivalo va lusona lwa zengele?’ Ija imunhu kanyamala.¹³ Abaho, imndewa kawalongela watumigwa, ‘Mfungeni makono na magulu, abaho, mmwase kunze mdiziza. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.’

¹⁴ “Kwaviya wanhu bwando wagonekigwe, ila wasaguligwe wadodo.”

Mbuza ya Kuliha Kodi

(*Mrk. 12:13-17; Luk. 20:20-26*)

¹⁵ Mafalisayo waiting’hana hamoja na kumwikila zundo Yesu giladi wamnamate mzimbuli zake.¹⁶ Avo, wawatumama wanahina zao hamoja na wanhu wa Helode,* wolonga, “Mkulufunzi! Tuvitanga kamba gweye kwa munhu ulibule uzenzeleganye na kowafundiza wanhu ikweli ya gaja goyolonda Mulungu, bila kudumba gowogelegeza wanhu wayagwe, kwaviya hulola ukulu wa munhu yoyose.¹⁷ Tulongele, gweye kogesaze? Malagizo ga Musa gotogotoza kuliha kodi ha Kaisali† ama gogomezaga?”

¹⁸ Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao zihile, kalonga, “Videlenya mweye! Habali mgeza kunikila vitega?”¹⁹ Nilagusileni ihela ya kuliha kodi!”

Na hewo wamgalila ihela,²⁰ abaho, kawauza, “Kihanga kino na twaga dino va munhu yalihi?”

²¹ Wamwidika, “Va Kaisali.”

Avo Yesu kawalongela, “Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu.”

²² Viwahulike vino, wakanganya, avo wamuleka, wachola na zao.

Mbuza ya Kuzuka Kulawa Mkudanganhika

(*Mrk. 12:18-27; Luk. 20:27-40*)

²³ Zua didija Masadukayo, avo wolonga kamba haduhu mzuso, wamcholela Yesu, wamuuzua,²⁴ “Mkulufunzi! Musa katulongela kamba, kamba munhu yahadanganhika bila kuleka mwana, ndugu yake kolondigwa yamsole ija ikizuka giladi yamulelele mwana ndugu yake yadanganhike.”²⁵ Avo kukala na ndugu saba mmwanza wetu, waichanduso kasola mtwanzi, abaho, kadanganhika bila kulela nayo mwana, abaho, ikizuka kamulekela ndugu yake.²⁶ Na ija waikabili gamulawilila gagaja, na waikadatu, na waja wose saba.²⁷ Hakimambukizo, na ija imtwanzi kadanganhika.²⁸ Avo mdizua da mzuso, imtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwaviya wanhu wose saba wakala wamsolile.”

²⁹ Yesu kawedika kawalongela, “Mweye muhonyela! Kwaviya hamzitangile Zinyandiko Zing’alile ama mhiko za Mulungu.”³⁰ Kwaviya mdizua da mzuso, wanhu hawasola ama kusoligwa, ila wolinga kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga.³¹ Mmbuli ya mzuso wa wanhu wadanganhike, hamsomile Mzinyandiko Zing’alile kija kimulongeligwe na Mulungu?³² ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’ Heyo iyo Mulungu wa wanhu wagima na sio Mulungu wa wanhu wadanganhike.”

³³ Didale da wanhu vidihulike gano, wakanganya mafundo gake.

Ndagizi Ili Ng’hulu

(*Mrk. 12:28-34; Luk. 10:25-28*)

³⁴ Ila Mafalisayo viwahulike kamba Yesu kawavudaliza Masadukayo, waiting’hana hamoja.³⁵ Na munhu imwe mmwanza wao, yakalile mfundiza Malagizo ga Musa, kameza mkumuuzua,³⁶ “Mkulufunzi, ndagizi ilihi ili ng’hulu Mmalagizo ga Musa?”

³⁷ Yesu kamwidika kamulongela, “‘Mnogegele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose.’³⁸ Ino iyo ndagizi ili ng’hulu na iyo ya ichanduso.”³⁹ Na ino iyo ndagizi ya ikabili, ‘Mnogegele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego.’⁴⁰ Malagizo gose ga Musa na mafundo ga wahokozi gotamanila ndagizi zino mbili.”

Mbuza ya Kilisto

(*Mrk. 12:35-37; Luk. 20:41-44*)

* **22:16** Wanhu wa Helode nhegulo yake wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa. † **22:17** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

⁴¹ Mafalisayo viwaiting'hane hamoja, Yesu kawauza, ⁴² "Mweye moigelegeze mbuli ya Kilisto? Iyo mwana wa munhu yalihi?"

Wamwidika wamulongela, "Iyo Mwana wa Daudi."

⁴³ Yesu kawauza, "Avo, vilihi Daudi kubitila mhiko za Loho wa Mulungu komkema Kilisto, 'Mndewa'?"

⁴⁴ Kwavija kalonga, 'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,

"Kala kumkono wangu wa ukulume mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu gako."

⁴⁵ Ihawa Daudi komkema Kilisto, 'Mndewa,' yodahikaze kuwa mwanage?"

⁴⁶ Haduhu munhu yadahile kumwidika mbuli yoyose, na kulawa zua dija haduhu munhu yagezile kumuza mbuli yoyose.

23

Yesu Kowazuma Wanhu kamba Waite-ganye na Vilangizi wa Dini

(Mat. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Abaho, Yesu kalonga na didale da wanhu na wanahina zake, ² "Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wana udaho wa kugatapita Malagizo ga Musa. ³ Avo, gatendeni na kugagoga gaja gose gowowafundiza mweye, ila sambim-tende vija vowotenda hewo, kwavija hewo hawagatenda gaja gowofundiza. ⁴ Wowafungila wanhu mibahasha mikulu na kuwadikwa mmaega, ila hewo wenyego hawalonda hata kugolosa kidole waipape. ⁵ Wotenda mbuli zao zose giladi woneke na wanhu. Avo, wofudika mifundo mikulu mgati yandikigwe Nyandiko za Malagizo ga Musa uchana mwa ikihanga na mmakono! Na wokwika minyemvule mitali ng'hani mmikanzu yao! ⁶ Wonogelwa kukala m'vigoda va haulongozi mulusona na kukala m'vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko, ⁷ na kulamsigwa na hishima mmasoko na kukemigwa, 'Mkulufunzi.' ⁸ Ila mweye sambimkemigwe 'Mkulufunzi,' kwavija muna mkulufunzi imwe, na mweye mose mwa kinhu kimwe kamba ndugu. ⁹ Na sambimumkeme munhu yoyose 'tata' muisi, kwavija Tataenu iyo imwe yali kuulanga. ¹⁰ Ama sambimkemigwe 'Vilangizi,' kwavija muna kilangizi imwe, iyo Kilisto. ¹¹ Yali mkulu mmwanza wenu yawe mtumigwa wenu. ¹² Ila yoyose yokiinula kohumulusa, na yoyose yokiihumulusa kokwinuligwa.

Yesu Koutagusa Udelenya Wao
(Mlk. 12:40; Luk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye videlenya! Moluhinda lwivi Iwa Undewa wa Kuu-langa haulongozi wa wanhu, na mw-eye wenyego hamwingila ama hamuwato-goza kwingila waja wolonda kwingila! ¹⁴ Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye videlenya! Mowabu-lunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye. Avo nhaguso yenu yowa ng'hulu ng'hani!"

¹⁵ "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mofunga mwanza kuchola muisi inyalile na m'bahali giladi kumzahila munhu imwe yawinze nhamanila yenu. Na muhampata, momtenda yawe mwana wa kuzimu mi-anza mbili kubanza mweye wenyego.

¹⁶ "Mojona, vilangizi vimbugumbugu! Mweye mulonga, 'Ihawa munhu ya-haiduilila Ng'anda ya Mulungu, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila zahabu ya muna Ing'anda ya Mulungu, kakiifunga na ikiduililo chake.' ¹⁷ Mweye vimbugum-bugu wabozizi! Kilihi kili kikulu, izahabu ama Ing'anda ya Mulungu iitenda izahabu ing'ale? ¹⁸ Vivija mulonga, 'Ihawa munhu yahaiduilila kilingo cha kulavila nhosa, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila nhunza ili hachana ya ikilingo hicho, kakiifunga na ikiduililo chake.' ¹⁹ Mweye vimbugum-bugu! Kilihi kili kikulu, inhunza ama ikilingo cha kulavila nhosa kiitenda inhunza ing'ale? ²⁰ Avo, heyo yoiduilila ikilingo cha kulavila nhosa, kaiduilila ikilingo hicho hamoja na kila kinhu kili hachana yake. ²¹ Na heyo yoiduilila Ng'anda ya Mulungu, kaiduilila Ing'anda hiyo hamoja na Mu-lungu yokala himo. ²² Na heyo yoiduilila ulanga, kakiiduilila kigoda cha undewa cha Mulungu hamoja na ija yakikalile.

²³ "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwavija molava zaka za vinhu wa kulungila mandia na mboga kamba vija matepo ga kunung'hila, binzali, na jila. Ila muleka mafundo makulu ga Malagizo ga Musa, kamba vija bazi, nhamanila, na kuwa bule uzenzeleganye. Gano gago mulondigwa kutenda, na bila kuleka gaja gayagwe. ²⁴ Mweye vilangizi vimbugum-bugu! Molenguza nzuguni, ila momeza ngamia!

²⁵ "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mweye mwa kamba munhu yosuluza hanze ya kikasi na sahani, ila mgati vimema vinhu

* 23:14 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 14.

m'vipatile muubavi na ugila. ²⁶ Gweye Mfalisayo kimbugumbugu! Tanhu suluzamgati mwa ikikasi, abaho, vivija na hanze chong'ala!

²⁷ "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwavija mulinga na mapanga gabakazigwe chokaa, hanze gokoneka mazelu ila mgati gamema mizege na vinhu vose vihile. ²⁸ Vivo na mweye, kunze mokoneka na wanhu kamba mnoga, ila mgati mmema udelenya na mbuli zihile.

Yesu Kohokola Nhaguso Yao
(Luk. 11:47-51)

²⁹ "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mozenga mapanga ga wahokozi na kugahamba mapanga ga wanhu wanogile. ³⁰ Abaho, molonga, 'Kamba tuhawile baho mkipigiti hicho cha wahenga zetu, sambituilumbe nao mkuwakoma wahokozi.' ³¹ Avo, mweye wenyego mosindila kamba mweye mwa lukolo lwa wanhu waja wawakomile wahokozi! ³² Avo, mambukizileni gaja gawasangile wahenga zenu! ³³ Mweye nyoka, wana wa nyoka! Moikimbila vilihinihaguso ya kuzimu? ³⁴ Avo, nowalagizila wahokozi, wanhu wali na zeweze, na wafundiza Malagizo ga Musa. Ila wayagwe mowakoma na kuwawamba mumsalaba, na wayagwe mowalanha mbalati mzing'anda zenu za nhambiko na kuwawinga kulawa kiwambo kimwe mbaka kiwambo kiyagwe. ³⁵ Nhaguso ya mulopa wa wanhu wose watendile ganogile muisi iwapate mweye, kulawa mulopa wa Abeli mbaka mulopa wa Zakalia, mwanage Balakia, munkomile hagatigati ya Ing'anda ya Mulungu na ikilingo cha kulavila nhosa. ³⁶ Nowalongela ikweli, nhaguso ya wakomaji wano wose yowapata wanhu wa mulelo uno!

Noge da Yesu Sama ya Wambo da Yelusalemu

(Luk. 13:34-35)

³⁷ "Yelusalemu, Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi na kuwatoa na mabwe waja watumigwe kumwako! Mianza mingahi nilonda kuwanzanya hamoja wanago kamba nguku viyowafagatila wanage hasi ya mbawa zake, ila hutogole! ³⁸ Na ng'anda yako yolekigwa na yowa ukiwa. ³⁹ Nokulongela, hunyona nie kabili mbaka vondaulonge, 'Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa.' "

24

Yesu Kolongelela Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu

(Mlk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

¹ Yesu kalawa Kung'anda ya Mulungu, na viyakalile yochola wanahina zake wamholela giladi wamulagusile ng'anda zizunguluke Ing'anda ya Mulungu. ² Yesu kalonga, "Mozona ng'anda zino zose? Nowalongela ikweli, haduhu hata dibwe dimwe dondadisigale uchana ya diyagwe, dondadileke kubomoligwa."

Kugaya na Kugazigwa

(Mlk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

³ Yesu viyakalile yakalile Hakigongo cha Mizaituni, wanahina wamholela weiyeka, wamulongela, "Tulongele, zua jaki vondagalawilile gano, na choni chondakiwe kilaguso cha wizilo wako na idizua da kimambukizo?"

⁴ Yesu kawalongela, "Teganyeni, munhu sambiyawagize. ⁵ Kwavija wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, 'Nie iyo Kilisto!' Na wowagiza wanhu bwando. ⁶ Mohulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, ila sambimdumbe. Kwavija vinhu kamba vino volondigwa vilawilile, ila ikimambukizo hakinavika. ⁷ Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe. Yolawila nzala na mgudemo wa isi kila hanhu. ⁸ Gano gose gowa kamba mwanduso wa usungu wa kulela mwana.

⁹ "Abaho, mogogigwa giladi mgazigwe na kukomigwa. Na wanhu wose wa isi zose wowehele sama yangu nie. ¹⁰ Kipigiti kija wanhu bwando woileka nhamanila yao, na kukiihona na kukiihila wenyego kwa wenyego. ¹¹ Abaho, wahokozi bwando wa uvwizi wolawilila, na kuwagiza wanhu bwando. ¹² Sama ya kongezeka mbuli zihile, noge da wanhu bwando dohuha. ¹³ Ila yondayanahile mbaka hakimambukizo, iyo yodayakomboligwe. ¹⁴ Na Usenga uno Unogile wa Undewa wa Mulungu wopetigwa kila hanhu muulungwengu wose giladi uwe usindila ha wanhu wa isi zose, abaho, ikimambukizo cha isi leka kize."

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi

(Mlk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

¹⁵ Munhu yondayasome yaitange nhagulo yake! Yesu kagendelela kulonga, "Muhachona 'Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi' kilongigwe na muhokozi Danieli kima Hanhu Hang'alile Ng'hani Muing'anda ya Mulungu, ¹⁶ avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo. ¹⁷ Munhu yoyose yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi na kusola kinhu chochose kulawa mng'anda yake. ¹⁸ Munhu yoyose yali kumgunda sambiyabwele kusola kivalo chake. ¹⁹ Wojona watwanzi wali na inda na watwanzi wali na ving'hele mmazua

higo! ²⁰ Tambikeni giladi ng'himbila yenu sambiiwe mkipigiti cha kihuhe ama mkipigiti cha Zua da Mhumulo! ²¹ Kwavija wowo mgayo mkulu, haunapata kulawilila songela kulumbigwa kwa ulumwengu mbaka sambi, na haulawila kabili mgayo kamba hiwo. ²² Na kamba kipigiti kija sambikihunguzwe na Mulungu, haduhu munhu yahadahile kukombolwa, ila sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, kipigiti hicho kihunguzwa.

²³ "Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, 'Lola! Kilisto kahano,' ama 'Kahaja!' Sambimtogole. ²⁴ Kwavija makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi wolawila, wotenda vilaguso na mizonza mikulu giladi kamba vihadahika wawagize hata wanhu wasaguligwe na Mulungu. ²⁵ Tegelezeni! Niwalongela nisha mbuli zino kipigiti king'hali hakinavika.

²⁶ "Avo kamba wanhu wahawalongela, 'Kamkiwala!' Sambimchole, ama wahalonga, 'Kakugati!' Sambimtogole. ²⁷ Kwavija kamba lumwemwe vulumwemwesa kulawa haulawilo wa zua na koneka mbaka kuuswelo wa zua, na Mwana wa Munhu vivo vondayoneke kipigiti vondayeze.

²⁸ "Hohose hali na mtufi baho hondawaiting'hane vimhungu.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mlk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

²⁹ "Bahaja ikipigiti cha mazua ga mgayo vondakimale, zua doziwala, mulenge haulava mulangaza wake, nhondo zolagala kulawa kuulanga, na mhiko za kuulanga zokwekwesigwa kulawa hazikalile. ³⁰ Abaho, kilaguso cha Mwana wa Munhu chokoneka kuulanga, na wanhu wa isi zose wolila ahaja vondawanyone nie Mwana wa Munhu nikwiza muna gamawingu ga kuulanga na mhiko na yenzi ng'hulu. ³¹ Kowalagiza wasenga zake wa kuulanga wali na mhalati ilava dizwi kulu, na wowakunzanya wanhu zake wasaguligwe na Mulungu kulawa ng'ambu zose za ulumwengu.

Hala da Mtini

(Mlk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

³² "Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehi. ³³ Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zose, m'vitange kamba ka mmabehi kwiza. ³⁴ Nowalongela ikweli, wanhu wa mulelo uno hawadanganhika mbaka mbuli zino zose zilawilile. ³⁵ Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Munhu Yoditanga Zua ama Saa
(Mlk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Haduhu munhu yoditanga zua ama saa, si wasenga wa Mulungu wa kululanga, ama Mwana, ila Tata yeiyeka. ³⁷ Kwiza kwa Mwana wa Munhu kowa kamba mkipigiti cha Nuhu. ³⁸ Kwavija mmemelo wa mazi vuukalile haunalawila, wanhu wakala woja na kung'wa, wasola na kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu viyengile muisafina, ³⁹ hawakitangile kija kilondile kulawilila, mbaka mmemelo wa mazi vuwizile na kuwakoma wanhu wose. Na vino vivo vondayeze Mwana wa Munhu. ⁴⁰ Mkipigiti hicho, wambigalo wabibili wolima mumgunda, imwe kosoligwa na iyagwe kolekigwa. ⁴¹ Watwanzi wabibili wotwanga, imwe kosoligwa na iyagwe kolekigwa.

⁴² "Avo goneleleni, kwavija hamuditanga zua dondayeze Mndewa wenu. ⁴³ Ila m'vitange kamba, kamba mwene ng'anda yahakitangile kipigiti chondayeze m'bavi, yahagonelele na sambiyaileke ng'anda yake ibomoligwe. ⁴⁴ Avo, na mweye muisasale, kwavija Mwana wa Munhu kokwiza mkipigiti hamkitangile.

Mtumigwa Mwende na Mtumigwa Yalibule Wende

(Luk. 12:41-48)

⁴⁵ "Yalihi mtumigwa mwende na m'bala, mndewa wake yamtendile salange wa watumigwa wali mng'anda yake yondayawagwelele mandia gao mkipigiti kilondigwa? ⁴⁶ Kamota mtumigwa ija mndewa wake yahabwela yom'vika yotenda vino! ⁴⁷ Nowalongela ikweli, komtenda yawe mkulu wa vinhu vake vose. ⁴⁸ Ila kamba ija imtumigwa yehile koolongela mwenyego, 'Mndewa wangu kokawa kubwela,' ⁴⁹ na kusonga kuwatoa watumigwa wayage na kuja na kung'wa na wang'wa ugimbi. ⁵⁰ Abaho, mndewa wa imtumigwa ija kokwiza midzua yalekile kudigelegeza na saa yalekile kuitanga. ⁵¹ Abaho, komkanha vidangavidanga imtumigwa ija na kumwika mdidale dimwe na videlenya. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.

25

Hala da Wandele Longo Dimwe

¹ "Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na wandele longo dimwe wasolile viwenge vao na kuchola kum'bokela mulawilamhambe. ² Wandele watano wakala waboji na watano wakala wabala. ³ Waja iwaboji wasola viwenge vao, bila kugela mavuta mgati yake. ⁴ Ila waja iwabala wasola viwenge vao hamoja na via va mavuta. ⁵ Kwavija mulawilamhambe kakawa kwiza, wose wakukila na kuwasa.

⁶ “Kilo kikulu kukala na nyangi, ‘Mulawilamhambe kavika! Laweni mkam’bokele!’ ⁷ Abaho, waja iwandele wose walamuka na kuvigongomanya viwenge vao. ⁸ Abaho, waja iwabozi wawalongela waja iwabala, ‘Tugweleleni mavuta genu, kwavija viwenge vetu vofa.’ ⁹ Waja iwabala wawalongela, ‘Hagatutosha tweye na mweye. Ila gendeni ha wachuluzi mkagule.’ ¹⁰ Viwakalile mnzila wochola kugula mavuta, mulawilamhambe kavika. Na waja watano wakalile waisasale wengila hamoja nayo mulusona lwa zengele, abaho, lwivi luhindigwa.

¹¹ “Kipigiti waja iwandele wabozi viwezile, wakemelela, walonga, ‘Mndewa, Mndewa! Tuvugulile!’ ¹² Mulawilamhambe kawalongela, ‘Nowalolongela ikweli! Siwatanga mweye.’

¹³ “Avo, goneleleni, kwavija hamditanga zua ama saa yondanibweleganye.

Hala da Watumigwa Wadatu
(Luk. 19:11-27)

¹⁴ “Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na munhu yochola mwanza, kawakema watumigwa zake na kuwata tenda wemilizi wa vinhu vake. ¹⁵ Kila munhu kagweleligwa kulingana na vija viyadahile, imwe kagweleligwa talanta* tano na iyagwe talanta mbili na iyagwe talanta imwe. Abaho, ija imunhu kachola mwanza wake. ¹⁶ Ija intumigwa yagweleligwe talanta tano, baho kachola kuzitendela uchuluzi talanta zake, na kapata talanta tano ziyagwe. ¹⁷ Vivija na ija yagweleligwe talanta mbili, kapata talanta mbili ziyagwe. ¹⁸ Ila ija intumigwa yagweleligwe talanta imwe, kachola kuhimba lwingila, abaho, kaifisa italanta ya mndewa wake.

¹⁹ “Vikibitile kipigiti kitali, ija imndewa wa waja iwatumigwa kabwela na kutenda mheta ya talanta zao. ²⁰ Ija intumigwa yagweleligwe talanta tano, kagala talanta tano ziyagwe, kalonga, ‘Mndewa, kunigwela talanta tano, hano hana talanta tano ziyagwe zinipatile!’ ²¹ Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m’vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng’he hamoja na nie, mndewa wako!’

²² “Vivija na ija intumigwa yagweleligwe talanta mbili keza kalonga, ‘Mndewa, kunigwela talanta mbili, hano hana talanta mbili ziyagwe zinipatile.’ ²³ Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda

goya mtumigwa unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m’vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng’he hamoja na nie, mndewa wako!’

²⁴ “Abaho, ija intumigwa yagweleligwe talanta imwe keza kalonga, ‘Mndewa, nivitanga kamba gweye kwa munhu mdala, kohuna vija huvihandile, na kokuzanya haja haulekile kumiza mbeyu. ²⁵ Avo nidumba, nichola kuifisa talanta yako hasi muisi. Avo talanta yako ino hano.’

²⁶ “Mndewa wake kamulongela, ‘Gweye mtumigwa mwavu na mkoka! Kuvitanga kamba nie nohuna vija sivihandile na nokuzanya haja hanilekile kumiza? ²⁷ Kulondigwa talanta yangu ukaike benki, vinibwelile nihaivikile talanta yangu na kija chongezeke. ²⁸ Avo, m’bokeni italanta, abaho, mumgwelele ija intumigwa yali na talanta longo dimwe. ²⁹ Kwavija munhu yali na kinhu kokongezelwa, na kowa navo bwando. Ila munhu yalibule kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho kobokigwa. ³⁰ Ino mtumigwa mwavu, mwaseni hanze hana diziza. Avo kowa na kililo na kugegedula meno.’

Nhaguso ya Kimambukizo cha Ulumwengu

³¹ “Mwana wa Munhu vondayeze muna iyenzi yake, hamoja na wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, kokala mkigoda chake cha undewa. ³² Na wanhu wa isi zose woulundiza haulongozi wake. Abaho, kowabagula kamba mchungwa voyowabagula ng’hondolo na menhe. ³³ Ng’hondolo koweka ng’ambu yake ya ukulume, na menhe ng’ambu yake ya ukumoso. ³⁴ Abaho, Mndewa kowalongoela waja wali ng’ambu yake ya ukulume, ‘Izoni, mweye mmotezwe na Tataangu! Muuhale Undewa mtandiligwe songela vuulumbigwe ulumwengu. ³⁵ Kwavija nikala na nzala munigwelela mandia, nikala na ng’hilu muning’weza, nikala muhenza munibokela, ³⁶ nikala bule vivalo munivaza, nikala mtamu mwiza kunyuguzi, na nikala mkifungo mwiza kunitembelela.’

³⁷ “Abaho, waja wanhu walibule uzenzeleganye womwidika, ‘Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala tukugwelela mandia, ama kukala na ng’hilu tukung’weza? ³⁸ Zua jaki vitukuwene kukala muhenza tukubokela, ama kukala kwabule vivalo tukuvaza? ³⁹ Zua jaki vitukuwene kukala mtamu

* 25:15 Talanta imwe nhagulo yake hela ya kitumetume cha milao 15.

ama kukala mkifungo, twiza kukutembelela?'⁴⁰ Abaho, Mndewa kowalongela, 'Nowalongela ikweli, kinhu chochose kimutumendele munhu imwe wa wano ndugu zangu wadodo,[†] munitendela nie!'

⁴¹ "Abaho, kowalongela waja wanhu wali ng'ambu yake ya ukumoso, 'Segeleni hamwangu, mweye mdukumizwe na Mulungu! Gendeni hana umoto wa digunge yekiligwe Mwenembago na vinyamkela zake!⁴² Kwavija nikala na nzala hamunigwelele mandia, na nikala na ng'hilu hamuning'weze,⁴³ nikala muhenza hamunibokele, nikala bule vivalo hamunivazile, nikala mtamu na nikala mkifungo hamwizile kunitembelela.'

⁴⁴ "Vivija na hewo womwidika, 'Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala, ama kukala na ng'hilu, ama kukala muhenza, ama kukala bule vivalo, ama kukala mtamu, ama kukala mkifungo, na tweye hatukutazile?'⁴⁵ Abaho, Mndewa kowalongela, 'Nowalongela ikweli, vumulekile kumtendela mbuli zino imwe wa wano ndugu zangu wadodo,[‡] hamunitendele nie.'⁴⁶ Avo wanhu wano wokwingila muinhaguso ya digunge, ila waja walibule uzenzeleganye wokwingila muugima wa digunge."

26

Zundo da Kumkoma Yesu

(Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-

53)

¹ Yesu viyamambukize kufundiza mbuli zino zose, kawalongela wanahina zake,² "Movitanga kamba gahabita mazua mabili lowa Lusona Iwa Pasaka, na Mwana wa Munhu kogogigwa giladi yawambigwe mumsalaba."

³ Abaho, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu waiting'hana mding'anda da kindewa da Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yokemigwa Kayafa.⁴ Weka zundo mkuzahila nzila ya uzenzeleganye ya kumgoga Yesu giladi wamkome.⁵ Walonga, "Sambitutende mbuli ino mkipigiti cha lusona giladi sambikilawilile kiyahiyahi mwa wanhu."

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania

(Mlk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

⁶ Yesu kakala Betania kung'anda ya Simoni ayo yakalile na utamu wa dikulu.⁷ Kipigiti Yesu viyakalile yoja hana imeza, keza mtwanzi imwe, yakalile na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando, kamcholela Yesu kamwitila mpala jake.⁸ Wanahina viwawene gano, wona lusango, walonga, "Ubananzi uno

wa choni?"⁹ Mavuta gano gahaguzigwe na hela bwando, abaho, zihela wahagweleligwe wakumbulu!"

¹⁰ Ila Yesu viyazitangile ngelegeza zao, kawalongela, "Habali mumgaza mtwanzi ino? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani."¹¹ Wakumbulu mokala nao mazua gose, ila nie sikala na mweye mazua gose.¹² Viyanitile mavuta gano mulukuli lwangu, kanisasala na mazisi.¹³ Nowalongela ikweli, hanhu hohose hondaupetigwe Usenga uno Unogile muulumwengu wose, kija chatatendile mtwanzi ino cholongwa mkumkumbukila heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu

(Mlk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

¹⁴ Abaho, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili, yakemigwe Yuda Isikalioti, kachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko¹⁵ kawauza, "Monigwelela choni kamba nihangela Yesu mmakono genu?" Avo wangwelela vidanga malongo madatu wa hela.¹⁶ Kulawa haja Yuda kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake

(Mlk. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yoh. 13:21-30)

¹⁷ Muna dizua da mwanduso wa Lusona Iwa Mikate Ilibule Mela, wanahina wamcholela Yesu wamuuzza, "Kwahi kuulonda tukakutandile mandia ga Pasaka?"

¹⁸ Yesu kawalongela, "Gendeni mdiwambo, mom'vika munhu, abaho, mulongeleni, 'Mkulufunzi kolonga, "Kipigiti kiyakisagule Mulungu sama yangu nie kikwenhuka. Nie na wanahina zangu toja mandia ga Pasaka mng'anda yako." ' ' "

¹⁹ Wanahina watanda kamba Yesu viyawalagize, abaho, wagatanda mandia ga Pasaka.

²⁰ Viivikile ichungulo, Yesu kakala hana imeza hamoja na wanahina zake longo dimwe na wabili.²¹ Viwakalile woja, Yesu kalonga, "Nowalongela ikweli, imwe mmwanza wenu konihonza."

²² Wanahina wona gogio, na wasonga kumuuzza imweimwe, "Nie, Mndewa?"

²³ Yesu kawedikwa, "Ayo yozanhika mkate mkia hamoja na nie iyo yondayanihonze."²⁴ Mwana wa Munhu kodanganhika kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga. Ila kojona munhu ija yondayamuhonze Mwana wa Munhu! Vihanogile munhu hiyo sambiyaleligwe!"

²⁵ Yuda, yakalile yolonda kumuhonza, kamuuzza, "Nie, Mkulufunzi?"

[†] 25:40 Ndugu zangu wadodo nhegulo yake wakumbulu.

[‡] 25:45 Ndugu zangu wadodo nhegulo yake wakumbulu.

Yesu kamwidika, “Gweye kulonga vino.”

Mandia ga Mndewa

(*Mlk. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25*)

²⁶ Viwakalile woja, Yesu kasola mkate, kaumoteza, abaho, kaumogola, kawagwelela wanahina zake, kalonga, “Soleni mje, kwavija uno uwo lukuli lwangu.”

²⁷ Abaho kasola kikasi, kalonga hewela, kawagwelela wanahina zake, kalonga, “Ing’weni, mose, ²⁸ kwavija uno uwo mulopa wangu uli usindila wa lagano da Mulungu na wanhu zake, witike sama ya wanhu bwando giladi wagemigwe kumgongo vilozo vao. ²⁹ Nowalongela, sing’wa kabili mulelo uno wa zabibu mbaka zua dija vondaniung’we wa sambu hamoja na mweye Muundewa wa Tataangu.”

³⁰ Viweshile kwimba, wachola hana Ikgongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Kamba Petulo Kom'bela

(*Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38*)

³¹ Abaho, Yesu kawalongela, “Kilo ya lelo, mweye mose mong’himbila, kamba viyandikigwe Mnyandiko Zing’alile, ‘Nom-toa imchungu, na didale da ng’hondolo dopwililika.’ ³² Ila nihazuka, nowalongela kuchola Galilaya.”

³³ Petulo kalonga, “Hata kamba wose wahakukimbila, nie sikukimbila bule!”

³⁴ Yesu kamulongela Petulo, “Nokulongela ikweli, kilo ya lelo, nzogolo yang’hali hanakwika, konibela mianza midatu.”

³⁵ Petulo kamulongela, “Hata kamba kudanganhika, nidanganhike hamoja na gweye! Sikubela bule!”

Na wanahina wose wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika ako Getisemane

(*Mlk. 14:32-42; Luk. 22:39-46*)

³⁶ Abaho, Yesu kachola hamoja na wanahina zake hanhu hakemigwe Getisemane, kawalongela, “Kaleni hano, nie nichole haja kutambika.” ³⁷ Kawasola Petulo na waja iwana wabili wa Zebedayo, kasonga kona giogio na kuzazika. ³⁸ Abaho, kawalongela, “Moyo wangu una giogio ng’hani behi na kudanganhika. Kaleni hano mgonelele hamoja na nie.”

³⁹ Kachola hamwande kidogo, katambalala kingubanguba, katambika, yolonga, “Tataangu, vihadahika, kikasi kino cha migayo kinisegele! Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye.”

⁴⁰ Abaho, kawabwelela waja iwanahina, kawavika wawasa. Kamuuzza Petulo, “Mulemelwa kugonelela hamoja na nie hata saa dimwe? ⁴¹ Goneleleni, mtambike,

giladi sambimwingile mkugezigwa. Kwavija loho yolonda, ila lukuli lutepweta.”

⁴² Yesu kachola mwanza wa ikabili, katambika, yolonga, “Tataangu, kamba havidahika kikasi nino cha migayo kinisegele ila mbaka niking’wele, gaja guulonda gatendeke.” ⁴³ Viyabweleganye mwanza uyagwe, kawavika wawasa, kwavija meso gao gakala na utulo.

⁴⁴ Avo kawaleka, kachola kutambika mwanza wa ikadatu, yolonga mbuli zizija. ⁴⁵ Abaho, kawabwelela wanahina kawalongela, “Mng’hali wasa na kuhu-mula? Saa ivika ya Mwana wa Munhu kugeligwa mmakono ga wanhu wene vilozo. ⁴⁶ Lamukeni, tuchole! Loleni, munhu yonihonza ka habehi!”

Yesu Kogogigwa

(*Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12*)

⁴⁷ Yesu viyakalile yang’hali yolonga, Yuda, imwe wa iwanahina longo dimwe na wabili, keza. Kailongoza hamoja na dale kulu da wanhu wapapile mizele na mimbwego. Wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu. ⁴⁸ Imunhu yomuhonza kawagwelela utango, kawalongela, “Ija yondan-imnnonele, iyo heyo. Mrogeni!”

⁴⁹ Baho Yuda kamcholela Yesu, kalonga, “Nokulamsa, Mkulufunzi!” Abaho, kamnonela.

⁵⁰ Yesu kamulongela, “Mbwiga, tenda chuuwinzile!”

Abaho, waja iwanhu weza, wamgoga Yesu na kumfunga. ⁵¹ Imwe wa waja wakalile na Yesu kasomola zeze jake na kumkanha gwiti nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. ⁵² Yesu kamulongela, “Bweza zeze jako muna iyala yake, kwavija wose wotamanila zeze wodanganhika na zeze. ⁵³ Mokwagiza kamba sidaha kumulongela Tataangu yanigalile sambisambi madale gabanza longo dimwe na mabili ga wasenga zake wa kuulanga? ⁵⁴ Ila zovikila vilihii Nyandiko Zing’alile zilonga kamba vino vivo vilondigwa ilawilile?”

⁵⁵ Kipigiti kikija Yesu kadilongela didale da wanhu, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga kamba nie na m’bokonyi? Mazua gose nikala nifundiza kuna Ing’anda ya Mulungu, na mweye hamunigogile. ⁵⁶ Ila gano gose galawilila, giladi Nyandiko Zing’alile za wahokozi zivikile.”

Abaho, wanahina wose wamuleka, wakimbila.

Yesu Kogaligwa hana Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mlk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Waja wamogile Yesu wamsola wamgala ha Kayafa, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuwaiting'hane wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu. ⁵⁸ Petulo kamkoleleza kutalitali mbaka kudikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kengila na kukala hasi hamoja na wemilizi giladi yachone chondakilawilile. ⁵⁹ Wakulu wa wakulu wa nhambiko hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wazahila usindila wa uvwizi giladi wamkome Yesu. ⁶⁰ Walawilila wasindila bwando wa uvwizi, ila hawapatile mbuli yoyose. Hakimambukizo, walawilila wanhu wabili ⁶¹ walonga, "Munhu ino kalonga, 'Nie nodaha kuibomola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu.' "

⁶² Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka kamulongela Yesu, "Kwabule kinhu cha kwidika? Usindila waki uno woolava wanhu wano wokutagusa gweye?" ⁶³ Ila Yesu kanyamala. Abaho Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuza, "Nokuduiza ha Mulungu yali mgima, tulonge kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu."

⁶⁴ Yesu kamwidika kalonga, "Gweye kulonga vino. Ila nowalongela, kulawa kipigiti kino monyona nie Mwana wa Munhu nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza muna gamawingu ga kuulanga!"

⁶⁵ Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kadega vivalo vake kalonga, "Kafukula! Habali tulonda wasindila wayagwe? Avo muhulika ufukuzi wake! ⁶⁶ Mogelegeza vilihii?"

Wamwidika, "Kolondigwa yakomigwe!"

⁶⁷ Abaho, wamtemela mate mkihanga chake, wamtoa, na wayagwe wamtoa makofi, ⁶⁸ walonga, "Gweye Kilisto, zuzali Yalihu yakutoile?"

Petulo Kombela Yesu

(Mlk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Petulo viyakalile yakalile hasi hanze ya idikonhi, mtumigwa imwe wa kitwanzi wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamcholela kamulongela, "Na gweye kwa hamwe na Yesu wa Galilaya."

⁷⁰ Ila Petulo kabela haulongozi wa wanhu wose, kamulongela, "Sikitanga chuulonga." ⁷¹ Viyakalile yolawa hanze ya idikonhi, mtumigwa iyagwe wa kitwanzi kamona na kuwalongela wanhu wakalile

haja, "Munhu ino kakala hamwe na Yesu wa Nazaleti."

⁷² Petulo kabela mwanza uyagwe mkuiduila, kalonga, "Simtanga munhu ino!"

⁷³ Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wemile haja wamcholela Petulo wamulongela, "Tokona na gweye kwa mmwanza wao, kwavija hata ulonzi wako ulinga na hewo!"

⁷⁴ Abaho, Petulo kasonga kuidukumiza na kuiduila, yolonga, "Simtanga munhu ija!"

Kipigiti kikija nzogolo keka. ⁷⁵ Petulo kakumbukila vija Yesu viyamulongela, "Nzogolo yang'hali hanakwika, konibela mianza midatu." Kalawa hanze kalila ng'hani.

27

Yesu Kogaligwa ha Pilato

(Mlk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)

¹ Imitondo ng'hani, wakulu wa wakulu wa nhambiko wose na wavyele wa wanhu wamwikila zundo Yesu giladi wazahile nzila ya kumkoma. ² Wamfunga, wamsola, na kungala ha Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma.

Yuda Kodanganhika

(Sang'h. 1:18-19)

³ Abaho, Yuda, ija yamuhonzile Yesu, viyawene kamba Yesu katagusigwa kudanganhika, kona giogio na kuvibweza vija vidanga malongo madatu wa hela ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu. ⁴ Kalonga, "Nitenda vilozo mkumuhonza munhu yakalile bule mbuli yoyose ihile!"

Na hewo wamulongela, "Avo tweye tudenteze? Na lwako mwenyego!"

⁵ Avo Yuda kazibwanha zihela muna Ing'anda ya Mulungu, abaho, kalawa hanze ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu, kachola kuibota.

⁶ Wakulu wa wakulu wa nhambiko wazidondola zihela, walonga, "Hela zino za mulopa* zigomesigwa na Malagizo ga Musa kwikigwa muna ingama ya Ng'anda ya Mulungu." ⁷ Avo, walamula kamba hela zija wagule mgunda wa munhu imwe yakalile muumbi giladi hawe hanhu ha kuzikila wakenza. ⁸ Avo mbaka lelo† mgunda uja wokemigwa, "Mgunda wa Mulopa."

⁹ Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia, "Wasola vidanga malongo madatu wa hela, kiasi kikigwe na

* 27:6 Hela za mulopa nhagulo yake hela za kitumetume cha kumkoma munhu. † 27:8 Mbaka lelo nhagulo yake mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.

wanhu wa Israeli sama yake, ¹⁰ na zihela wazigulila mgunda wa munhu imwe yakalile muumbi, kamba Mndewa viyani-lagize.”

Pilato Komuuzza Yesu

(*Mrk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38*)

¹¹ Yesu kema haulongozi wa Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma, na Pilato kamuuzza, “Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?”

Yesu kamulongela, “Gweye iyo ulonga avo.” ¹² Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu viwakalile womtagusa, halongile kinhu chochose.

¹³ Abaho, Pilato kamuuzza, “Huhulika mbuli bwando zowokutagusa?”

¹⁴ Ila Yesu hedike hata mbuli imwe, avo Pilato kakanganya ng’hani.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika

(*Mrk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39-19:16*)

¹⁵ Mkipigiti cha Lusona lwa Pasaka, mndewa wa Yudea kulawa Loma kakala na nzola ya kumfungulila mfungigwa imwe ija wanhu iwamulondile. ¹⁶ Kipigiti kija kukala na mfungigwa imwe yatangigwe ng’hani na wanhu sama ya kutenda gehile yokemigwa Balaba. ¹⁷ Avo, dale da wanhu vidiiting’hane, Pilato kawauza, “Yalihi yummulonda niwafungulile? Balaba, ama Yesu yokemigwa Kilisto?” ¹⁸ Kwavija Pilato kavitanga kamba wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wamgala Yesu kumwake sama ya migongo.

¹⁹ Pilato viyakalile mkigoda cha nhaguso, mtwanzi wake kamtumila usenga, kamulongela, “Sambiumtende kinhu chochose munhu hiyo yalibule vilozo, kwavija lelo nigaya ng’hani mnzosi sama yake.”

²⁰ Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wadiswagiza didale da wanhu dimpule Pilato yawafungulile Balaba na Yesu yakomigwe. ²¹ Pilato kadiuza didale da wanhu, “Yalihi mwa wanhu wano wabili yummulonda niwafungulile?”

Wamwidika, “Balaba.”

²² Pilato kawauza, “Nimtendeze Yesu yokemigwa Kilisto?”

Wose wamwidika, “Yawambigwe mumsalaba!”

²³ Pilato kawauza, “Habali, mbuli yaki ihile yaatendile?”

Ila wose wongeza kuguta nyangi wolongwa, “Yawambigwe mumsalaba!”

²⁴ Pilato viyawene kamba hawamtegeleza, ila kizuka kiyahiyahi, kasola mazi na kusuluzwa makono gake haulongozi wa didale da wanhu, kalonga, “Nie nabule

mbuli na ifa ya munhu ino! Iloleni mwemwe wenyego!”

²⁵ Didale da wanhu dimulongela, “Nhaguso ya ifa yake toisola tweye na wanetu!”

²⁶ Abaho, Pilato kawafungulila Balaba, na kuwalagiza asikali wamulanhe Yesu mbalati, na kumgela mmakono gao giladi yawambigwe mumsalaba.

Asikali Womtendela Yesu Uponela

(*Mrk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3*)

²⁷ Abaho, asikali wa mndewa wa Yudea kulawa Loma wamsola Yesu wamwingiza mding’anda da ija imndewa, abaho, dale jose da asikali dimzunguluka. ²⁸ Wam’vula vivalo vake na kum’vaza kanzu da zambalau. ²⁹ Abaho, waluka mkungo wa mizomola wamwikila mpala jake na kumwikila ludete mumkono wake wa ukulume. Abaho, wamfugamila mavindi na kumtendela uponela, wamulongela, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” ³⁰ Wamtemela mate, wasola ludete na kumulanha nao mpala. ³¹ Viwamambukize kumtendela uponela, wam’vula dija dikanzu, wam’vaza vivalo vake. Abaho, wamgala kumuwamba mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba

(*Mrk. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27*)

³² Viwakalile wochola, waiting’hana na munhu kulawa isi ya Kilene, yakemigwe Simoni, wemilizi wamshulutiza giladi yau-pape msalaba wa Yesu. ³³ Wavika hanhu hakemigwe, Goligota, nhegulo yake “Hanhu ha Fulu da Pala.” ³⁴ Wamgwelela Yesu divai igeligwe vinhu va usungu, ila viyailanzile, haing’wile.

³⁵ Wamuwamba mumsalaba, abaho, wakiigolela vivalo vake mkuvitoela kula.

³⁶ Abaho, wakala hasi, wamwimiliza. ³⁷ Uchana ya pala jake wandika lupwilili lwa nhaguso yake lulonga, “INO IYO YESU, MNDEWA WA WAYAHUDI.” ³⁸ Wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na mibokonyi mibili, dimwe ng’ambu yake ya ukulume, na diyagwe ng’ambu yake ya ukumosu.

³⁹ Wanhu wakalile wobita wamuliga, watigisa mapala gao ⁴⁰ walonga, “Gweye iyo ulondile kuibomola Ng’anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu, ikombole mwenyego! Ihawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, humuluka kulawa mumsalaba!”

⁴¹ Vivija na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu wamtendela uponela, walonga, ⁴² “Kawakombola wayagwe, ila hadahile kuikombola mwenyego! Heyo iyo Mndewa wa Israeli! Avo na yahumuluke kulawa mumsalaba,

na tweye tomtogola! ⁴³ Komtamanila Mulungu, avo tulole vija Mulungu vondagamkombole, kwavija kalonga, 'Nie iyo Mwana wa Mulungu.' "

⁴⁴ Vivija na ija imibokonyi iwambigwe hamoja na heyo imuliga.

Yesu Kodanganhika

(*Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30*)

⁴⁵ Songela kipigiti cha saa sita, kukala na ziza muisi yose mbaka kipigiti cha saa tisa. ⁴⁶ Mkipigiti cha saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila, "Eloi, Eloi, lama sabakitani?" Nhegulo yake, "Mulungu wangu, Mulungu wangu, habali kundeka?"

⁴⁷ Wanhu wemile haja viwahulike, walonga, "Munhu ino komkema Eliya!"

⁴⁸ Bahaja munhu imwe kakimbila na kusola sipoji, kaizabika muna idivai igwaduke na kuifunga kuisota ya lumango na kumng'weza Yesu.

⁴⁹ Ila wayagwe walonga, "Muleke! Tulole kamba Eliya kokwiza kumkombola!"

⁵⁰ Yesu kenula dizwi kalila kabili, abaho, kadanganhika.

⁵¹ Kipigiti kikija, diguo ditungikwe Mu-ing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili, kulawa uchana mbaka hasi. Isi igudema, na mibwe itulika, ⁵² mapanga gatulika, na ng'huli za wanhu bwando wang'alile wadanganhike wazuka. ⁵³ Yesu viyazukile, na hewo walawa hana gama-panga wachola hana diwambo ding'alile da Yelusalemu, na koneka na wanhu bwando.

⁵⁴ Mkulu wa asikali mia wa Loma, hamoja na waja wikalile womwimiliza Yesu, viwawene mgudemo wa isi na gaja galawilile, wadumba na kulonga, "Kweli munhu ino kakala Mwana wa Mulungu!"

⁵⁵ Hanhu haja kukala na watwanzi bwando wolola kutalitali, wikalile womkweleleza Yesu kulawa Galilaya na wakala womsang'hanikila. ⁵⁶ Watwanzi hiwo wakala Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Maliamu mamaake Yakobo na Usufu, na mama wa wanage Zebedayo.

Uzisi wa Yesu

(*Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42*)

⁵⁷ Viivikile ichungulo, keza mgoli imwe kulawa wambo da Alimataya, yakemigwe Usufu, vivija kakala mwanahina wa Yesu. ⁵⁸ Kachola ha Pilato na kumpula lukuli lwa Yesu, na Pilato kalagiza kamba yagweleligwe. ⁵⁹ Usufu kalusola ulukuli, kaluzinga sanda, ⁶⁰ na kulutambalika mdi-panga jake mwenyego da sambu dipukigwe mdidibwe. Kadibimbilisa dibwe kulu na kudika hana umulomo wa idipanga, abaho, kachola. ⁶¹ Maliamu wa kiwambo

cha Magidala na Maliamu iyagwe wakala hamgwazo wa idipanga.

Wemilizi hana Dipanga

⁶² Imitondo yake, ikala Zua da Mhulumulo, wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo wamcholela Pilato ⁶³ na kulonga, "Mndewa, tokumbuka kamba viyakalile mgima, m'vwizi ija kalonga, 'Gahabita mazua madatu nozuka.' ⁶⁴ Avo lagiza kamba panga jake diimilizwe mbaka zua da ikadatu, giladi wanahina zake sambiwachole kulusola ulukuli, na kuwalongela wanhu kamba kazuka. Uvwizi uno wa kimambukizo wokwiha ng'hani kubanza uja wa ichanduso."

⁶⁵ Pilato kawalongela, "Soleni iwaasikali, gendeni mkadiimilize kamba vumdaha."

⁶⁶ Avo wachola kudimiliza dipanga mkuweka asikali na kwika utango mungwazo wa idibwe giladi kamba munhu yahadisegiza wavitange.

28

Yesu Kozuka

(*Mlk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10*)

¹ Vidimalile Zua da Mhumulo, imitondo iyagwe, zua vidikalile disimbuka, Maliamu wa ikiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe wachola kudilola dipanga. ² Bahaja kulawilila na mgudemo mkuu wa isi, kwavija msenga wa Mndewa wa kululanga kahumuluka kulawa kuulanga, kadibimbilisa idibwe kungwazo, abaho, kadikalila. ³ Lukuli lwake lunang'hazika kamba lumwemwe, na vivalo vake vikala vizelu ng'hani. ⁴ Waja iwaasikali wadumba na kugudema ng'hani, walinga kamba wanhu wadanganhike.

⁵ Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalongela waja iwatwanzi, "Sambimdumbe, kwavija novitanga kamba momzahila Yesu, yawambigwe mumsalaba. ⁶ Kahaduhu hano, kazuka, kamba viyalongile. Izeni mulole hanhu hayakalile yatambalale. ⁷ Tendeni mbwisa mchole mkawalongele wanahina zake kamba kazuka, kowalongola kuchola Galilaya ako kondammone. Uno uwo usenga wangu kumwenu."

⁸ Hima walawa hana dipanga, kuno wogudema na kudeng'ha ng'hani, abaho, wakimbila, wachola kuwalongela wanahina zake.

⁹ Bahaja Yesu kawating'hanila, kalonga, "Nowalamsa!" Wamcholela, wamgoga magulu gake na kumtambikila. ¹⁰ Yesu kawalongela, "Sambimdumbe, gendeni mkawalongele wanahina zangu wachole Galilaya, ako wonyona."

Usenga wa Iwaasikali

¹¹ Waja iwatwanzi viwakalile mnzila, asikali wayagwe wakalile wodimiliza idipanga wachola mdiwambo kuwalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko mbuli zose zilawilile. ¹² Wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hamoja na wavyele wa wanhu, na viweshile kuitogolela, wawagwelela hela bwando iwaasikali, ¹³ wawalongela, "Longeni, Vitukalile tuwasile, wanahina zake weza ikilo na kulwiba lukuli lwake." ¹⁴ Kamba mbuli ino iham'vikila mndewa wa Yudea kulawa Loma, tolonga nayo mkuwagombeza giladi sambingazigwe."

¹⁵ Avo iwaasikali wasola zihela na kutenda kamba viwalongeligwe. Na mbuli zino zibwililika mwa Wayahudi mbaka lelo.*

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake

(*Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8*)

¹⁶ Wanahina longo dimwe na imwe, wachola Galilaya hana ikigongo chayawalongele Yesu wachole. ¹⁷ Viwamuwene, wantambikila, ila wanahina wayagwe wadungwadungwa mmoyo. ¹⁸ Yesu kawakwenhukila kawalongela, "Nigweleligwa udaho wose kuulanga na muisi. ¹⁹ Avo gendeni mkawatende wanhu wa isi zose wawe wanahina, na kuwabatiza mtwaga da Tata, na Mwana, na Loho wa Mulungu, ²⁰ na kuwafundiza kugagoga gaja gose ganiwalongele mweye. Na nie na hamoja na mweye mazua gose, mbaka hakimambukizo cha iisi."

* **28:15** Mbaka lelo nhegulo yake mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MALUKO ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi vija visimulila ugima wa Yesu songela viyavumbuke mbaka viyasoligwe uchana kuulanga. Vitabu vose vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile" vandikigwe na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana. Vitabu vino vandikigwa kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo Usenga uli mguhi ng'hani kubanza senga zose. Na ilongigwa kamba uwo Usenga ulongole kwandikigwa kubanza senga zose. Wandikigwa mkpigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Wasomi bwando wotogola kamba Usenga uno wandikigwa mdiwambo da Loma sama ya kuwagamiza wanhu wantogole Kilisto wa Loma wakalile haja.

Maluko, vivija yakalile yokemigwa "Yohana Maluko," heyo kakala mmwanza wa kina Paulo na Banaba, ila kapotela mungelezeza za wanhu haja viwailekile na kina Paulo mmwanza wao wa umishieni (Sang'h. 13:13). Abaho, Maluko kailumba na Banaba mmwanza wake wa umishieni (Sang'h. 15:37-39). Vivija Maluko kakala mbwiga wa habehi wa Petulo (1Pet. 5:13). Wasomi wotogola kamba Maluko kausola usindila kulawa ha Petulo, na uno uwo mwimilo wa Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Maluko. Muusenga Unogile, Maluko kasimulila uwanahina na mafundo ga Yesu mkpigiti cha hakimambukizo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muna isula ya 1:1-13, Maluko kokitambuza ikitabu.
2. Muna isula ya 1:14—8:21, Maluko kosimulila sang'hano ya Yesu kipigiti viyakalile Galilaya.
3. Muna isula ya 8:22—10:52, Maluko kosimulila mwanza wa Yesu viyacholile Yelusalemu.
4. Muna isula ya 11:1—16:8, Maluko kamambukiza mkwandika kipigiti cha Yesu viyakalile Yelusalemu, vija viyadanganhike, na vija viyazukile.

*Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)*

¹ Uno uwo mwanduso wa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, Mwana wa Mulungu.

² Kamba viwandikigwe na muhokozi Isaya, "Mulungu kalonga, 'Nomulagiza msenga wangu yakulongole, Yodayaitande nzila yako.'

³ Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga, 'Itandeni nzila ya Mndewa, Mgoloseleni nzila zake!'

⁴ Yohana M'batiza kakala muluwala, youpeta ubatizo wa kuleka vilozo, giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo. ⁵ Wanhu bwando kulawa muisi ya Yudea na mkiwambo cha Yelusalemu wachola kumtegeleza Yohana. Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.

⁶ Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa kwembe mchuno chake, kakala yoja nzige na uki. ⁷ Yohana kawapetela wanhu, yolonga, "Munhu yokwiza hachugu changu kana mhiko kunibanza nie. Nie silondigwa hata kuinamila na kufungula nzabi za ng'hwabasa zake. ⁸ Nie niwabatiza mweye mmazi, ila heyo yeheza kowabatiza na Loho wa Mulungu."

Yesu Kobatizigwa na Kugezigwa

(Mat. 3:13—4:11; Luk. 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Mazua gaja, Yesu kalawa mkiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya, keza kubatizigwa na Yohana M'batiza Mulwanda lwa Yolodani. ¹⁰ Kipigiti kikija Yesu viyalawile mmazi, kawona ulanga uvuguka na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile kamba hua. ¹¹ Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga dilonga, "Gweye iyo Mwanangu unogele. Nogelwa nagwe."

¹² Baho Loho wa Mulungu kamsung'hiza yachole muluwala, ¹³ kakala hiko mazua malongo mane, yogezigwa na Mwenembago. Hiko kakala na wang'onyo wa kumuhulo, na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wakala womsang'hanikila.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane

(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Yohana M'batiza viyageligwe mkifungo, Yesu kachola Galilaya, kawapetela wanhu Usenga Unogile wa Mulungu. ¹⁵ Kalonga, "Kipigiti kivika, na Undewa wa Mulungu ukwenhuka! Muleke vilozo venu na muutogole Usenga Unogile."

¹⁶ Yesu viyakalile yobita mumgwazo wa Idilamba da Galilaya, kawona Simoni na Endelea ndugu yake, wotanda nhando zao mdilamba, kwavija wakala waloa somba. ¹⁷ Yesu kawalongela, "Ng'hwelelezeni, na nie nowatenda muwe waloa wanhu." ¹⁸ Baho wazileka nhando zao wamkweleleza.

¹⁹ Kachola haulongozi kidogo, kawona Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo. Wakala mngalawa zao wozigongomanya goya nhandu zao. ²⁰ Yesu viyawawene, bahaja kawakema, wamuleka tataao Zebedayo muingalawa na wasang'hana, wamkweleleza Yesu.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Luk. 4:31-37)

²¹ Yesu na wanahina zake wengila mkiwambo cha Kapenaumu. Vidivikile Zua da Mhumulo, Yesu kengila muna ing'anda ya nhambiko, kasonga kufundiza. ²² Wanhu wamuhulike wakanganya vija voyokala yofundiza, kwavija hafundize kamba wafundiza Malagizo ga Musa, ila kafundiza kamba munhu yali na udaho.

²³ Kipigiti kikija munhu yali na kinyamkela kengila mng'anda yao ya nhambiko, kaguta lwangi, yolonga, ²⁴ "Kotulonda choni, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga? Nokutanga gweye iyo mtumigwa wa Mulungu ung'alile!"

²⁵ Yesu kamkomhokela ikinyamkela yolonga, "Nyamala! Mulawe munhu ino!"

²⁶ Kinyamkela kamtigitatigisa ng'hani ija imunhu, kaguta lwangi na kumulawa. ²⁷ Wanhu wose wakanganya, wasonga kuingela, "Mbuli yaki ino? Dino fundo da sambu? Munhu ino kana udaho wa kuwakomhokela vinyamkela, na hewo womuhulika!"

²⁸ Avo mbuli za Yesu zenela himahima kila hanhu muisi ya Galilaya.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

²⁹ Yesu na wanahina zake hamoja na Yakobo na Yohana walawa mng'anda ya nhambiko wachola hakae ya Simoni na Endelea. ³⁰ Mama mkwe yake Simoni kakala mtamu wa homa, kipigiti kikija Yesu viyavikile wamulongela. ³¹ Yesu kamcholela, kamgoga mkono kamwinula. Homa imulawa, na heyo kasonga kuwasang'hanikila.

³² Ichungulo zua vidiswile, wanhu wamgalila Yesu watamu wose na awo wakalile na vinyamkela. ³³ Wanhu wose wa mkiwambo waiting'hana haulongozi wa ing'anda. ³⁴ Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile na vitamu wa namna zose na kuwanga vinyamkela bwando. Hawalekile vinyamkela walonge kinu chochose, kwavija wantanga heyo iyo yalihi.

Yesu Kowapetela Wanhu Muisi ya Galilaya
(Luk. 4:42-44)

³⁵ Imitondo iyagwe ulukwili, zua hadinalawa, Yesu kenuka, kalawa

mng'anda. Kachola kutali na ikiwambo hanhu halibule wanhu kutambika. ³⁶ Simoni na wayage wachola kumzahila. ³⁷ Viwamuwene wamulongela, "Wanhu wose wokuzahila gweye."

³⁸ Ila Yesu kawalongela, "Tucholeni hana iviwambo viyagwe vituzunguluke. Nolondigwa nikaupete Usenga Unogile hiko nako, kwavija ino iyo sang'hano iminzile." ³⁹ Avo kachola kila hanhu muisi ya Galilaya yowapetela wanhu muna zing'anda za nhambiko na kuwanga vinyamkela.

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

⁴⁰ Munhu imwe yakalile na dikulu keza ha Yesu, kafugama mavindi kaiyalala yolonga, "Uhalonda, kodaha kunihonya."

⁴¹ Yesu kamwonela bazi, kagolosa mkono wake kamkwasa, kalonga, "Nolonda, hona!" ⁴² Baho utamu umulawa, kahona. ⁴³ Abaho, Yesu kamulongela yachole na zake kuno yomzuma yolonga, ⁴⁴ "Tegeleza, sambiumulonge munhu yoyose mbuli ino, ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya. Abaho, ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona."

⁴⁵ Ila munhu ija kachola na kasonga kubwililisa mbuli ija kila hanhu. Kweli kailonga ng'hani mbuli ija mbaka Yesu hadahile kwingila mkiwambo kimwagaia. Avo kakala hanhu halibule wanhu, na wanhu wamwizila kulawa kila hanhu.

2

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

¹ Mazua madodo hamwande, Yesu kabweleganya Kapenaumu, mbuli zija zibwililika kamba kaukae. ² Avo, wanhu bwando waiting'hana hamoja mbaka kukala haduhu hanhu hasigale, wakala wamemile mbaka haluhelengo. Na heyo kawapetela Usenga Unogile. ³ Abaho, weza wanhu, wamgalila munhu yaholole, yakalile yapapigwe na wanhu wane wakalile mmwanza wao. ⁴ Avija wanhu viwamemile, hawadahile kungala ija imunhu ha Yesu. Avo watenda zongo mkiswili walinga hayali Yesu. Viwatendile idizonzo, wamuhumulusa hasi ija imunhu, yawasile mulusazi. ⁵ Viyaiwene nhamanila yao, Yesu kamulongela ija imunhu yaholole, "Mwanangu, vilozo vako vigeligwa kumgongo."

⁶ Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wakalile baho, wasonga kugegeza munda kwa munda. ⁷ "Habali munhu ino

yolonga kamba vino? Uno ufukuzi! Mulungu yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va wanhu!”

⁸ Bahaja Yesu kagatanga gaja gawakalile wogelegeza, avo kawalongela, “Habali mgelegeza vinhu kamba avo? ⁹ Dilihi dibuhile ng’hani, kumulongela munhu yaholole ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima upape lusazi lwako, utembe!’ ¹⁰ Nolonda m’vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.” Abaho kamulongela ija imunhu yaholole, ¹¹ “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!”

¹² Hameso gao ija imunhu kenuka kapa lusazi lwake himahima kachola. Wanhu wose wakanganya ng’hani wamuyenzi Mulungu wolonga, “Hatunayona mbuli kamba ino!”

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

¹³ Yesu kabweleganya kabili mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu bwando wamwizila, na heyo kasonga kuwafundiza. ¹⁴ Viyakalile yobita, kamona muwila kodi yokemigwa Lawi, mwana wa Alufayo, yakalile muna ing’anda yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela, “Ng’holeleza.” Lawi kenuka kamkoleleza.

¹⁵ Yesu viyakalile yoja mng’anda ya Lawi, wawila kodi bwando na wene vilozo wayagwe wakala woja na heyo hamoja na wanahina zake, kwavija kukala na wanhu bwando wakalile womkweleleza. ¹⁶ Wafundiza Malagizo ga Musa, wakalile Mafalisayo, viwamuwene Yesu yoja na wawila kodi na wene vilozo wayagwe, wawauza wanahina zake, “Habali yoja na wanhu kamba wano?”

¹⁷ Yesu kawahulika na kawalongela, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda. Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo ila wanhu wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

¹⁸ Wanahina wa Yohana M’batiza na wanahina wa Mafalisayo wakala wofunga. Wanhu wayagwe wamwizila Yesu wamuza, “Habali wanahina wa Yohana M’batiza na wanahina wa Mafalisayo wofunga, ila wanahina zako hawafunga?”

¹⁹ Yesu kawedika, “Mokwagiza wahlenza halusona lwa zengele wacholaga bila kuja? Nokona havilumba! Kipigiti chose chondawakale na mulawilamhambe havidahika kufunga. ²⁰ Ila kipigiti chovika mulawilamhambe vondagasezigwe kumwao, baho hondawasonge kufunga.

²¹ “Haduhu munhu yokanha kidanga muna ikivalo cha sambu na kukigela muna ikivalo cha umwaka, kwavija yahatenda avo ikidanga cha sambu chobananga ikivalo cha umwaka, na hanhu hadegeke hokongezeka. ²² Haduhu munhu yogela divai ya sambu muna ivibuyu va umwaka vitendigwe na kwembe. Kwavija yahatenda avo idivai ya sambu yovitula ivibuyu, idivai yokwitika na ivibuyu vobanangika. Ila divai ya sambu yogeligwa muna ivibuyu va sambu vitendigwe na kwembe.”

Mbuza ya Dizua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

²³ Yesu kakala yobita muna imigunda ya ngano Mdzua da Mhumulo na wanahina zake. Viwakalile wotembela mnzila, wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano. ²⁴ Avo Mafalisayo wamuza Yesu, “Lola! Wanahina zako wotenda gagomeswe kutendigwa Mdzua da Mhumulo!”

²⁵ Yesu kawedika, “Hamsomile kija chay-atendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala? ²⁶ Kengila mdihema da Mulungu kaja imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka. Gano galawilila kipigiti kija Abiatali viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.”

²⁷ Abaho, Yesu kamambukiza, “Zua da Mhumulo dikiligwa wanhu na si wanhu wekiligwe Zua da Mhumulo.” ²⁸ Avo nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.

3

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
Mkono

(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

¹ Abaho, Yesu kabweleganya kabili mu-ing’anda ya nhambiko. Amo kukala na munhu yali na mkono uholole. ² Wanhu wayagwe wakalile haja wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng’hani wone kamba kohonya Mdzua da Mhumulo. ³ Yesu kamulongela ija imunhu yali na mkono uholole, “Ima hano haulongozi wa wanhu wose.” ⁴ Abaho, Yesu kawauza waja iwanhu, “Malagizo getu gotulongela tutende kinhu chaki Mdzua da Mhumulo? Kutenda ganogile ama gehile? Kuukombola ugima wa munhu ama kuubananga?”

Ila hawalongile kinhu chochose. ⁵ Yesu kawalola wanhu wose na lusango, ila kipigiti kikija kona bazi na giogio sama yao, kwavija wakala na mioyo midala na wapotela. Abaho, kamulongela ija

imunhu, "Golosa mkono wako." Na heyo kaugolosa, na mkono wake uhona. ⁶ Avo Mafalisayo walawa hanze ya ing'anda ya nhambiko na waiting'hana na wanhu wa Helode,* na wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu.

Dale da Wanhu Hamgwazo wa Idilamba

⁷ Yesu na wanahina zake wachola kuna Idilamba da Galilaya na dale kulu da wanhu dimkweleleza. ⁸ Viwahulike gaja gose goyokala yotenda, wanhu bwando wamwizila kulawa Yudea, Yeluselemu, Idumea, na isi za mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, na isi zose zizunguluke Tilo na Sidoni. ⁹ Kwavija kukala na dale kulu da wanhu, Yesu kawalongela wanahina zake wamwikile goya ngalawa, giladi wanhu sambiwamkukusule. ¹⁰ Yesu kawahonya wanhu bwando, na wanhu wose wakalile watamu wakiibabanika womcholela giladi wamgoge. ¹¹ Na vinyamkela viwamuwene Yesu, wawagwisa hasi wanhu iwawavagale haulongozi wake, waguta nyangi, walonga, "Gweye iyo Mwana wa Mulungu!"

¹² Ila Yesu kawalagiza vinyamkela sambiwamulonge munhu yoyose kamba heyo iyo yalihi.

Yesu Kowasagula Watumigwa Zake Longo Dimwe na Wabili

(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

¹³ Yesu kakwela mkingongo na kuwakema wanhu yaawalondile, na hewo wamuwinza. ¹⁴ Kawasagula wanhu longo dimwe na wabili awo vivija yaawakemile watumigwa wa Kilisto, wondawakale na heyo na yondayawatume wachole kuupeta Usenga Unogile, ¹⁵ na kawagwelela udaho wa kuwina vinyamkela.

¹⁶ Na wano iwo wanhu longo dimwe na wabili yaawasagule Yesu. Simoni, Yesu yamgwelele twaga da Petulo, ¹⁷ Yakobo na ndugu yake Yohana, wana wa Zebedayo, Yesu yaawakemile Boaneji, nhegulo yake, "Wana wa Mdumo," ¹⁸ Endelea, Filipo, Batolomayo, Matayo, Tomaso, Yakobo mwana wa Alufayo, Tadayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Israeli, ¹⁹ na Yuda Isikaloti yamuhonzile Yesu.

Yesu na Belizebuli

(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu kachola ukae. Dale kulu da wanhu waiting'hana mwanza uyagwe mbaka Yesu na wanahina zake hawapatile

* 3:6 Wanhu wa Helode nhegulo yake wanhu wakalile muutwala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.

kipigiti cha kuja. ²¹ Mulango wake viwahu-like, wachola kumsola kwavija wanhu wakala wolonga, "Kana luwege!"

²² Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walawile Yeluselemu walonga, "Kana Belizebuli, mkulu wa vinyamkela iyo yomgwelela mhiko za kuwina vinyamkela."

²³ Avo Yesu kawakema na kawalongela mmahala, "Mwenembago kodahaze kukiwiwina mwenyego?" ²⁴ Kamba udewa uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, udewa hiwo wopwililika." ²⁵ Kamba mulango uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, mulango hiwo wopwililika. ²⁶ Avo kamba udewa wa Mwenembago uhaigola mmadalemadale haugendelela, ila wopwililika na kupotela.

²⁷ "Haduhu munhu yodaha kwingila mng'anda ya munhu yali na mhiko na kumsolela vinhu vake, mbaka yanduse kumfunga munhu iyo yali na mhiko. Abaho, leka yadahe kum'boka vinhu vake.

²⁸ "Nowalongela ikweli, vilozo vose na mbuli zose za ufukuzi za wanhu vogeligwa kumgongo. ²⁹ Ila munhu yoyose yondayamfukulile Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa kumgongo, kwavija katenda vilozo va digunge." ³⁰ Yesu kalonga vino kwavija wakala wolonga, "Kana kinyamkela."

Mamaake na Wadodo Zake Yesu

(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

³¹ Abaho, mamaake na wadodo zake Yesu weza. Wema hanze, wamulagiza munhu yengile mng'anda yakamkeme. ³² Dale da wanhu wakalile wamzunguluke, wamulongela, "Mamaako na wadodo zako na lumbu zako wakunze wokuzahila."

³³ Yesu kawedika, "Mamaangu yalihi? Na wadodo zangu walihi?" ³⁴ Abaho, kawalola wanhu wamzunguluke na kulonga, "Wano iwo mamaangu na wadodo zangu!" ³⁵ Munhu yoyose yogatenda gaja goyolonda Mulungu, heyo iyo mdodo wangu, lumbu jangu, na mamaangu."

4

Hala da Munhu Yochola Kuhanda

(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

¹ Yesu kasonga kufundiza mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu kombenakombena wammemela womzunguluka wakala dale kulu, avo kengila mngalawa na kakala himo. Ija ingalawa ikala mumgwazo wa idilamba, na ididale da wanhu wakala wemile mhwani, mulugigo lwa

igamazi. ² Kawafundiza vinhu bwando mmahala.

³ Yolonga, "Tegelezeni! Mulimi kachola kuhanda mbeyu. ⁴ Viyakalile yomiza, ziyagwe zilagalila mnzila, ndege weza wazija. ⁵ Ziyagwe zilagalila muna uulongo uli na mabwe, hakalile na ulongo mdodo. Hima zimbeyu zota, kwavija ulongo ukala mdodo. ⁶ Zua vidilawile diilukuza imiche, na kwavija ikala na mizizi midodo imiche inyala. ⁷ Mbeyu ziyagwe zilagalila mmizomola, imizomola ikula na kuizingiliza imiche, avo haileile. ⁸ Ila ziyagwe zilagalila hana ulongo unogile, zota, zikula na kulela, ziyagwe zilela malongo madatu, ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe zilela mia."

⁹ Yesu kamambukiza, "Munhu yali na magwiti na yahulike!"

*Kilamso cha Igamahala
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)*

¹⁰ Yesu viyakalile yeiyeka, wanahina zake longo dimwe na wabili na wanhu wakalile womtegeleza, wamcholela wamulongela yawalongo nhegulo ya mahala gaja. ¹¹ Yesu kawedika, "Mweye ngweleligwa nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wanhu wali kunze wohulika vinhu vose mmahala, ¹² giladi, 'Walole,

Ila sambiwone,
Wahulike,
Ila sambiwavitange,
Kwavija wahavitanga, womuhindikila
Mulungu,
Na heyo kovigela kumgongo vilozo
vao.' "

*Yesu Kodilonga Hala da Munhu Yochola
Kuhanda*

(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

¹³ Abaho, Yesu kawauza, "Avo kamba hamditanga hala dino, mogatangaze mahala gayagwe? ¹⁴ Imunhu yohanda kohanda imbuli ya Mulungu. ¹⁵ Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mnzila, haja imbuli ya Mulungu vihandigwe. Kipigiti kikija viwoihulika, Mwenembago kokwiza na kuisola imbuli ya Mulungu ihandigwe mgati yao. ¹⁶ Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muulongo uli na mabwe. Woihulika imbuli ya Mulungu, na kipigiti kikija woiwokela mkudeng'ha. ¹⁷ Ila haiwengila mgati ng'hani avo haikala kipigiti kitali. Uhalawila mgayo ama kugazigwa sama ya imbuli ya Mulungu, woileka hima. ¹⁸ Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mmizomola. Wanhu wano iwo waihulike imbuli ya Mulungu, ¹⁹ ila mzahimzahi wa ulumwengu uno, kunogela mali na msulukilo wa vinhu bwando

viyagwe mmioyo yao voizingiliza imbuli ya Mulungu, avo hawalela mujo. ²⁰ Ila wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muna ulongo unogile. Waihulika imbuli ya Mulungu na waitogola na kulela mujo, wayagwe malongo madatu, wayagwe malongo sita na wayagwe mia."

*Kiwenge Kigubikigwe
(Luk. 8:16-18)*

²¹ Yesu kagendelela kulonga, "Vino kuna munhu yogala mng'anda kiwenge na kukigubika na kinongo ama kukika hauvungu wa lusazi? Nokona si vivo! Kokika mkingolobweda. ²² Kinhu chochose kifisigwe chovumbuligwa, na kinhu chochose kigubikigwe chogubuligwa. ²³ Munhu yali na magwiti na yahulike."

²⁴ Vivija kawalongela, "Gagelegezeni ng'hani gaja gomuhulika! Mhima iija yondamwapimile wayagwe, iyo mhima yondampimilwe mweye, tena yobanziliza. ²⁵ Waja wali na kinhu wokongezeligwa, na waja walibule kinhu, wobokigwa hata kija ikinhu kidodo kiwalinacho."

Hala da Mbeyu Ikota

²⁶ Yesu kagendelela kulonga, "Undewa wa Mulungu ulinga na munhu yomiza mbeyu mungunda wake. ²⁷ Ikilo kowasa na imisi kameso, kipigiti kino chose zimbeyu zozuka na kukula. Ila mwenyego havimanya mbuli zino vuzitendeka. ²⁸ Ulongo wenyego woutenda umche ukule na kulela. Wosonga koneka umche, abaho matepo, abaho ngano muna imikungwi. ²⁹ Ngano ihakangala, iyo imunhu kosonga kusenga na zeze jake, kwavija kipigiti cha kusenga kivika."

Hala da Mbeyu ya Haladali

(Mat. 13:31-32, 34; Luk. 13:18-19)

³⁰ Yesu kalonga, "Undewa wa Mulungu tuulinge na choni? Tuulonge mdihala jaki? ³¹ Ulinga kamba munhu yasolile mbeyu ya haladali, mbeyu ndodo kubita mbeyu zose muulumwengu, na kuzihanda muisi. ³² Mkipigiti kiguhi yokula yowa biki kulu ng'hani kubanza mibiki yose na kulava mitambi mikulu mbaka ndege wokwiza na kuzenga mvulu zao muna imbeho yake."

³³ Yesu kawapetela wanhu mbuli zake mmahala bwando galingile na gano. Kawalongela kamba viwadahile kuvitanga. ³⁴ Halongile nao chochose bila mahala. Ila viyakalile yeiyeka na wanahina zake, kawalongela kila kinhu.

*Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)*

³⁵ Ichungulo ya zua didija, Yesu kawalongela wanahina zake, "Tuloke mwambu wa ikabili wa idilamba." ³⁶ Avo wadileka

dale da wanhu, wanahina wengila mngalawa ija Yesu yaakalile yeshile kukala, wamsola wachola hamoja nayo. Ngalawa ziyagwe vivija zikala bahaja. ³⁷ Baho dilawilila kukuzumbi, na mawimbi gasonga kuikunhiza ingalawa, avo isonga kumema mazi. ³⁸ Yesu kakala kukisogo mwa ingalawa kawasa kuno pala jake kasagamila muna umto. Wanahina wamulamusa wamulongela, "Mkulufunzi! Hukona vihile vitulonga kudanganhika?"

³⁹ Yesu kema wima kadikomhokela dibeho, yolonga, "Nyamala!" Na kagalongela ga mawimbi, "Ituze!" Beho dinyamala, na kukala hapozike. ⁴⁰ Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Habali mkona bwembwe? Mng'hali mwabule nhamanila?"

⁴¹ Ila wakala wodumba ng'hani na wakala wokiilongela, "Munhu waki ino? Hata beho na mawimbi vomuhulika!"

5

Yesu Komuhonya Munhu yali na Vinyamkela

(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

¹ Yesu na wanahina zake wavika mwambu uyagwe wa Idilamba da Galilaya muisi ya Gelasi. ² Kipigiti kikija Yesu vياهوmuluke muna ingalawa, munhu yali na vinyamkela kulawa kuna gamapanga hima kamwizila. ³ Munhu ino kakala yokala kuna gamapanga, haduhu munhu yadahile kumfungiliza hata na mnyolo. ⁴ Mianza bwando wamdaza gamagulu na makono gake na mhikwi na minyolo, ila kaitola iminyolo na kuzibena zimhikwi ziwamdazile mmagulu gake. Haduhu munhu yakalile na mbavu za kumgoga. ⁵ Imisi na ikilo kakala yoembea mmapanga na m'vigongo yoguta nyangi na kuikanhakanha na mabwe.

⁶ Viyamuwene Yesu yang'hali kutali, kamkimbilila, kamfugamila mavindi, ⁷ kaguta lwangi, kalonga, "Yesu, Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani! Konilonda choni? Mtwaga da Mulungu, nokuyalalila, sambiangaze!" ⁸ Kalonga vino kwavija Yesu kakala yomulongela, "Kinyamkela, mulawe munhu ino!"

⁹ Avo Yesu kamuza, "Twaga jako diji dilihi?"

Ija imunhu kamwidika, "Twaga jangu 'Dale' kwavija twa bwando!"

¹⁰ Kagendelela kumyalalila Yesu sambiyawawinge walawe muisi ija.

¹¹ Kukala na dale kulu da mitumbi behi na haja, woja hana ikigongo. ¹² Avo ivinyamkela wamuyalalila Yesu wolonga, "Tugale ha imitumbi, na utuleke tukaiingile." ¹³ Yesu kawaleka wachole, na

ivinyamkela wamulawa munhu ija na kuiingila imitumbi. Dale jose da imitumbi divikila alufu mbili, dihumuluka mdigema, dingila mdilamba na kudanganhikila mmazi.

¹⁴ Wachunga wa imitumbi wakimbila, wabwililisa mbuli zija mkiwambo na mmi-gunda. Wanhu wachola kulola kija kilawilile. ¹⁵ Viwavikile ha Yesu, wamona munhu ija yakalile na dale da vinyamkela, kakala hasi, kavala na yali na nzonzi zake, na wanhu wose wona bwembwe. ¹⁶ Waja wagonile gaja wawalongela wanhu gaja gamulawilile ija imunhu yali na vinyamkela na mbuli za ija imitumbi.

¹⁷ Avo wanhu wamulongela Yesu yasegele muundewa wao.

¹⁸ Yesu viyakwelile mngalawa, ija imunhu yakalile na vinyamkela kaiyalala yomulongela, "Nolonda tuchole tose."

¹⁹ Ila Yesu kamgomesa, kamulongela, "Genda hakae yako mmulango wako na uwalonge mbuli zose zayakutendele Mndewa na vija viyakonele bazi."

²⁰ Avo wanhu ija kasegela kachola muna iviwambo longo dimwe vikemigwa Dekapoli, yopeta gaja Yesu gayatendele. Na wanhu wose wahulike wakanganya ng'hani.

Mndeke wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu

(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

²¹ Yesu kakwela kabili muingalawa, kabweleganya mwambu uyagwe wa idilamba, ako dale kulu da wanhu kudilundize muimhwani dimzunguluka heyo. ²² Mkulu imwe wa ing'anda ya nhambiko, yokemigwa Yailo, kavika. Viyamonile Yesu, kaibwanha hasi ha magulu gake, ²³ kaiyalala kamulongela yomgong'ondeza, "Mndeke wangu imdodo mtamu ng'hani. Avo izo umwikile makono gako yahone!"

²⁴ Avo Yesu kachola nayo. Wanhu bwando wamkoleleza wakala wokiibabana nayo ng'ambu zose.

²⁵ Bahaja kukala na mtwanzi yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili. ²⁶ Kakala yagangigwe na mafundi bwando, kasa hela zake zose, na utamu wake ugendelele kongezeka ng'hani. ²⁷ Viyahulike singilimo za Yesu, kengila mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na kudikwasa valo jake. ²⁸ Kwavija kalonga munda kwa munda, "Nihakwasa vivalo vake, nohona."

²⁹ Bahaja kutumika kuleka, na kakiuhlika mulukuli lwake kamba kahonyigwa utamu wake. ³⁰ Bahaja Yesu kavitanga kamba mhiko zimulawa, avo kawahindikila didale da wanhu kawauza, "Yalihi yakwasile vivalo vangu?"

³¹ Wanahina zake wamwidika, “Kowona wanhu viwakumemele, habali uua zalihi yakukwasile?”

³² Ila Yesu kagendelela kulolesa, yamone yatendile vija. ³³ Mtwanzi ija kataganga gaja gamulawilile, avo keza yogudema kuno yokona bwembwa, kaibwanha hasi ha magulu gake, kamulongela ikweli yose. ³⁴ Yesu kamulongela, “Mndeke wangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda mditindiwalo na utamu wako uhone.”

³⁵ Yesu viyakalile yolonga vija, weza wasenga kulawa kung'anda ya Yailo wamulongela, “Mndeke wako kadanganhika. Habali ugendelela kumgaza mkulufunzi?”

³⁶ Yesu hagategeze gaja iwesenga gawalongile, ila kamulongela Yailo, “Sambidumbe, tamanila tu.” ³⁷ Abaho, Yesu hamtogoze munhu yoyose yachole nayo ila Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu yake Yakobo. ³⁸ Wavika hang'anda ya Yailo, Yesu kona kiyahiyahi na wanhu wolila na kulombokeza. ³⁹ Kengila mng'anda na kuwalongela, “Kiyahiyahi chose kino cha choni? Habali mulila? Mwana hadanganhike ino, ila kawasali!”

⁴⁰ Wamseka, avo kawalava kunze wose, kawasola tata na mama wa imwana na wanahina zake wadatu, abaho, wengila kugati kuyatambalikigwe imwana. ⁴¹ Kamgoga mkono na kumulongela, “Talita komu!” Nhegulo yake, “Mndeke, nokulongela, lamuka!”

⁴² Kipigiti kikija ija imndeke kenuka, kasonga kutembela, kwavija kakala na milao longo dimwe na mibili. Vigalawilile gano wanhu wakanganya ng'hani. ⁴³ Ila Yesu kawagomesa yowagong'ondeza, sambiwamulonge munhu yoyose, abaho, kawalongela, “Mgweleleni kinhu cha kuja.”

6

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

¹ Yesu kahalawa haja kabwela hakiwambo cha hakae yake, na wanahina zake wamkweleleza. ² Muna Dizua da Mhumulo Yesu kasonga kufundiza muna ing'anda ya nhambiko, kukala na wanhu bwando, na viwamuhulike, wanhu wose wakanganya, walonga, “Kagapata kwahi mafundizo gano gose? Na ng'hungwe yaki ino yagweleligwe, na kodahaze kutenda mizonza?” ³ Ino sio salamala, mwanage Maliamu, na mkulu wao kina Yakobo, Usufu, Yuda, na Simoni? Na walumbu zake si wano wokala bahano?” Avo wamulema.

⁴ Yesu kawalongela, “Wahokozi wohishimilwa kila hanhu, ila hawahishimilwa m'viwambo vao wenyego na mwa wandugu zao na mmilango yao wenyego.”

⁵ Hadahile kutenda mizonza yoyose haja, ila kawekila makono gake watamu wabili wadatu kawahonya. ⁶ Kakanganya ng'hani, avija wanhu wa haja viwalibule nhamanila.

Yesu Kowatuma Wanahina Longo Dimwe na Wabili

(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Abaho, Yesu kachola kuna iviwambo vizunguluke haja, yowafundiza wanhu. ⁷ Yesu kawakema wanahina longo dimwe na wabili hamoja, na kawatuma wabiliwabili. Kawagwelela udaho wa kuwanga vinyamkela ⁸ na kawalagiza, yowalongela, “Sambimsole kinhu chochose mmwanza wenu, ila fimbo iiyeka. Sambimsole mkate, mkoba, ama hela. ⁹ Valeni ng'hwabasa, ila sambimpape kivalo kiyagwe.” ¹⁰ Vivija kawalongela, “Hanhu hohose hondam'bokeligwe, kaleni baho mbaka vondamsegele. ¹¹ Kamba muhengila mkiwambo na wanhu wahalema kuwabokela ama wahalema kuwategeleza, segeleni na kung'unheni timbwisi dili mmagulu genu. Iyo yowa nzuma yao!”

¹² Avo wachola na kuwapetela wanhu waleke vilozo vao. ¹³ Wawinga vinyamkela bwando, na kuwabakaza mavuta ga mizaituni watamu na kuwahonya.

Yohana M'batiza Kodanganhika

(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

¹⁴ Mndewa Helode Antipa,* mtawala wa Galilaya, kazihulika mbuli zino, kwavija sang'hano za Yesu zenela kila hanhu. Wanhu wayagwe walonga, “Yohana M'batiza kazuka. Kino kicho kilamso kana mhiko zino za kutenda mizonza.”

¹⁵ Wayagwe walonga, “Ino iyo Eliya.”

Na wayagwe walonga, “Ino iyo muhokozi yalingile kamba imwe wa wahokozi wa umwaka.”

¹⁶ Helode viyahulike, kalonga, “Ino iyo Yohana M'batiza! Nimkanhile pala jake, kawa mgima kabili!”

¹⁷ Kwavija Helode mwenyego kakala yalagize Yohana yagogigwe, abaho, yageligwe mkifungo. Katenda vino sama ya Helodia mtwanzi wa Filipino mkulu wake, ayo yakalile yamsolile. ¹⁸ Kwavija Yohana kakala yanahile kumulongela Helode, “Havilumbile gweye kumsola mtwanzi wa mkulu wako Filipino.”

¹⁹ Avo Helodia kamwihila Yohana, kalonda kumkoma, ila hadahile. ²⁰ Helode

* 6:14 Mndewa Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

kamdumba Yohana kwavija kavitanga kamba Yohana hakalile munhu kizenzeleganye na kakala munhu wa Mulungu, avo kamwimiliza. Kanogelwa kumtegeleza, ila yehesha kumtegeleza kakala yogaya ng'hani mkugegeza, ila kipigiti chose kakala yomtegeleza.

²¹ Hakimambukizo, Helodia kapata nzila. Dikala zua da ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode, kipigiti Helode vayawatendele lusona wakulu wose wa silikali, wakulu wa asikali, na wakulu wa wenekae wa Galilaya. ²² Mndeleva Helodia kengila na kuvina, Helode na iwahenza wakalile baho wanogelwa ng'hani. Avo mndewa kamulongela ija imndeleva, "Nipule kinhu chochose chuulonda, nokugwelela." ²³ Mkuidula kamulongela, "Nokugwelela kinhu chochose chondaunipule, hata lwenza lwa undewa wangu."

²⁴ Avo ija imndeleva kalawa kunze kumuza mamaake, "Nikapule choni?"

Na heyo kamulongela, "Pala da Yohana M'batiza."

²⁵ Ija imndeleva kabwela hima ha mndewa na kupula, "Nolonda unigwelele sambisambi pala da Yohana M'batiza muna ulungo!"

²⁶ Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya iwahenza wakalile haja hameza, hadahile kulema. ²⁷ Avo kamulagiza asikali yomkomhokela yagale pala da Yohana. Asikali kachola mding'anda da kufungila wanhu, na kukanha pala da Yohana. ²⁸ Abaho, kadigala mulungo na kumgwelela imndeleva, na heyo kamgwelela mamaake. ²⁹ Wanahina wa Yohana viwahu-like gano, weza kulusola lukuli lwake na kuluzika.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando

(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

³⁰ Iwatumigwa wa Kilisto wabwela waiting'hana na Yesu wamulongela gose gawatendile na kufundiza. ³¹ Kukala na wanhu bwando wayagwe wokwiza na wayagwe wochola mbaka Yesu na wanahina zake hawapatile hata kipigiti cha kuja. Avo Yesu kawalongela, "Tusegeleni tuchole hanhu ha kifiso, muhumule kidogo." ³² Avo wakwela mngalawa wasonga kusegela weiyeka, wachola hanhu ha kifiso.

³³ Wanhu bwando wawona vovosegela, mkipigiti kighi wawatanga, avo wanhu kulawa m'viwambo vose wakimbila na magulu na walongola kuvika hanhu hayakalile yochola Yesu na wanahina zake. ³⁴ Yesu viyahumuluke muna ingalawa, kajona dale kulu da wanhu, kawonela bazi

mmoyo kwavija wakala kamba ng'hondolo walibule mchungu. Avo kasonga kuwafundiza vinhu bwando. ³⁵ Zua vidiswile, wanahina zake wamcholela wamulongela, "Zua diswa na hano hatuli twa muluwala, ³⁶ walongele wanhu wachole mmigunda na m'viwambo wa mmabehi giladi wakagule vinhu vakuja."

³⁷ Yesu kawedika, "Wagweleleni mwenye vinhu vakuja."

Na hewo wamuza, "Kolonda tuchole tukawagulile mikate ya kitumetume cha munhu cha milenge minane tuwagwelele waje?"

³⁸ Avo Yesu kawauza, "Mikate mingahi imulinayo? Gendeni mkalole."

Viwayonile, wamulongela, "Ilibaho mikate mitano na somba wabili."

³⁹ Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake wawagole wanhu wose muna gamadale na kuwalongela wakale hasi muluzondo. ⁴⁰ Avo wanhu wakala hasi mmadale ga wanhu miamia na wanhu malongo matanomatano. ⁴¹ Abaho, Yesu kaisola ija imikate mitano na iwasomba wabili, kalola uchana kuulanga, na kamgwelela hewela Mulungu. Kaimogola imikate na kuwagwelela wanahina zake wawagolele wanhu. Vivija kawagolela iwasomba wabili wanhu wose. ⁴² Wanhu wose waja na kwiguta. ⁴³ Abaho, wanahina wadondola migelo longo dimwe na mibili ya imikate na iwasomba wasigale. ⁴⁴ Mheta ya wambigalo wadile wakala alufu tano.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

⁴⁵ Bahaja Yesu kawalongela wanahina zake wakwele muingalawa walongole kuchola Betisaida, mwambu uyagwe wa idilamba, kipigiti heyo vayakalile yowalaga wanhu. ⁴⁶ Viyeshile kuwalaga iwanhu, kachola hakigongo kutambika. ⁴⁷ Viivikile ichungulo, ngalawa ikala hadidindi da idilamba, kipigiti Yesu viyakalile yeiyeka mulusanga. ⁴⁸ Kawona wanahina zake wogaya kuzikunhiza zinyiko kwavija wakala wochola kudilawa beho, avo mkipigiti cha hagatigati ya nzogolo zikwika na imitondo, kawacholela yotembela uchana ya igamazi. Kalonda kuwabita, ⁴⁹ ila wamona yotembela uchana ya igamazi. Watoa nyangi wagiza wona mzinu. ⁵⁰ Wose viwamuwene wona bwembwe.

Bahaja Yesu kawalongela, "Iyo nie, sambindumbe." ⁵¹ Abaho, kakwela mngalawa hamoja nao, na dibeho dinyamala. Wanahina zake wakanganya ng'hani. ⁵² Kwavija hawakitangile kilamso

cha kuwagwelela mandia wanhu alufu tano, nzonzi zao hazigogile gaja.

Yesu Kowahonya Watamu hiko Genesaleti

(Mat. 14:34-36)

⁵³ Waloka idilamba na wavika muisi ya Genesaleti, aho hawaitatilizie ngalawa yao. ⁵⁴ Viwahumuluke mngalawa bahaja wanhu wamtanga Yesu. ⁵⁵ Avo wanhu wakimbila muna iisi yose, wasonga kuwagala watamu mmachela kokose kuwamuhulike. ⁵⁶ Na kila hanhu Yesu kuyacholile m'viwambo, mmiwambo, ama mmi-gunda, wanhu wawasola watamu wawagala hadisoko na wamuyalalila womulongela yawaleke wakwase hata lugigo lwa kivalo chake, na wose wakwasile wahona.

7

Mafundo ga Wahenga

(Mat. 15:1-9)

¹ Mafalisayo wayagwe na wafundiza Malagizo ga Musa walawile Yelusalemu weza wailundiza haulongozi wa Yesu. ² Wona wanahina wayagwe wa Yesu woja vakuja kuno makono gao ganyolodoke, kwavija gakala hagananavigwa.

³ Kwavija Mafalisayo na Wayahudi wose, hawaja mbaka wasunguse ng'hani makono gao kamba viilondigwa, sama ya kuwinza mafundo ga wahenga zao. ⁴ Hawaja kinhu chochose kilawa hadisoko mbaka wakisuluze. Na wawinza mafundo bwando gawabokele kulawa mwa wahenga zao, kamba vija, kusuluza vikasi, viteleko, na via va shaba.

⁵ Avo, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wamuuza Yesu, "Habali wanahina zako hawagawinza mafundo gatufundizigwe na wahenga, ila woja na makono ganyolodoke?"

⁶ Yesu kawedika yolonga, "Muhokozi Isaya kahokola goya viyahokole yowalonga mweye! Mweye videlenya, kamba vija viyandike, 'Wanhu wano wonihishimila mmilomo yao,

ila mioyo yao yakutali na nie.

⁷ Womitambikila nie bule, kwavija wofundiza mafundo ga wanhu kamba Malagizo gangu!'

⁸ Mzika hamgwazo ndagizi za Mulungu, na mgawinza mafundo ga wanhu."

⁹ Yesu kagendelela kulonga, "Muna ubala wa kuzilema ndagizi za Mulungu giladi mgatunize mafundo genu wenyego.

¹⁰ Musa kalagiza, 'Wahishimile tataako na mamaako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.'

¹¹ Ila mweye mofundiza kamba, kamba

munhu kana kinhu cha kumgwelela tata ama mamaake, ila yahalonga, 'Kinhu kino kicho Kolubani,' nhegulo yake, 'Nhosa ya Mulungu,' ¹² avo halondigwa kuwataza mkuwagwelela vinhu tata na mamaake. ¹³ Vino vivo mafundo gamuwafundiza wanhu vigobeza mbuli za Mulungu. Na kuna vinhu viyagwe bwando kamba vino vimtenda."

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke

(Mat. 15:10-20)

¹⁴ Abaho, Yesu kadikema kabili didale da wanhu, kawalongela, "Nitegezeni na m'vitange. ¹⁵ Haduhu kinhu kimwingila munhu kulawa kunze chondakimtende munhu yanyolodoke. Ila kija kimulawa munhu, kicho kimtenda munhu yanyolodoke." ¹⁶ Munhu yali na magwiti ga kuhulika, na yahulike!

¹⁷ Viyadilekile didale da wanhu na kwingila mng'anda, wanahina zake wamulonda yawalonge goya hala dino. ¹⁸ Yesu kawalongela, "Na mweye vivija hamnavitanga? Ham'vimanya kamba kinhu chochose kingila mgati mwa munhu kulawa kunze hakidaha kumnyolodosa, ¹⁹ kwavija hakimwingila mmoyo, ila mmunda, abaho, chochola kucholo?" Viyalongile vino, Yesu kavilonga vakuja vose vidigwe.

²⁰ Yesu kagendelela kulonga, "Kija kimulawa munhu kicho kimtenda yanyolodoke. ²¹ Kwavija kulawa mgati ya umoyo wa munhu, molawa ngelegeza zihile, ugoni, ubavi, kukoma, ²² ugoni, ugila, kutenda gehile, sulukila ya ugoni, uzenzeleganye, sulukila za kulonda vinhu bwando, migongo, kuilonga vihile, magoda, na ubozi. ²³ Mbuli zose zino zihile zilawa mgati mwa munhu na zizo zimtenda yanyolodoke."

Mtwanzi wa Kimhazi Yali na Nhamanila

(Mat. 15:21-28)

²⁴ Yesu kalawa kachola muisi ili behi na wambo da Tilo. Kengila muna ing'anda imwe na halondile munhu yoyose yavitange kamba kahaja, ila hadahile kuifisa. ²⁵ Mtwanzi imwe, mndele wake yakalile na kinyamkela, kahulika mbuli za Yesu, hima kamwizila kamfugamila mavindi haulongozi wake. ²⁶ Mtwanzi ija kakala Mmhazi, yaleligwe ng'ambu ya Foinike muisi ya Silia. Kaiyalala yomulongela Yesu yamuwinge ikinyamkela yam'vamhile mndele wake. ²⁷ Ila Yesu kamwidika, "Beta tanhu iwana wegute. Havinogile kusola mandia ga wana na kuwagwelela umbwa."

²⁸ Ija mtwanzi kamwidika, “Mndewa! Hata umbwa woja vakuja viwasigaze iwana hasi ya imeza.”

²⁹ Avo Yesu kamulongela, “Sama ya mbuli zako zino, genda ukae kom’vika kinyamkela kamulawa mndeke wako!”

³⁰ Kachola ukae kam’vika mwanage yawasile mulusazi, na kweli kinyamkela kamulawa.

Yesu Komuhonya Munhu Kinziwi na Bubui

³¹ Abaho, Yesu kasegela muna iisi ya Tilo, kachola Lamba da Galilaya kubitila Sidoni mbaka muisi ya viwambo longo dimwe vikemigwa Dekapoli. ³² Wanhu wamgalila munhu yakalile kinziwi na bubui, wamuyalalila Yesu yamwikile makono gake. ³³ Yesu kamsola yeiyeka, kamgala kutali na ididale da wanhu, kagela vidole vake mmagwiti ga ija imunhu, kazenha vizite, abaho, kalukwasa lulimi lwake. ³⁴ Abaho, Yesu kalola uchana kuulanga, kabweza mhumuzi, na kumulongela ija imunhu, “Efata!” Nhegulo yake, “Vuguka!”

³⁵ Bahaja munhu ija magwiti gake gahulika, kigagaziko chake kisegezizgwa, avo kasonga kulongelela bila kugaya. ³⁶ Abaho, Yesu kawagong’ondeza wanhu sambiwamulongele munhu yoyose mbuli ija. Ila avija viyakalile yowagong’ondeza ng’hani vivo vovokala wobwililisa ng’hani. ³⁷ Wanhu wose wahulike wakanganya ng’hani na walonga, “Kila kinhu kotenda goya! Kawatenda hata vinziwi wahulike na mabubui walonge!”

8

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Alufu Nne

(Mat. 15:32-39)

¹ Mazua madodo hamwande, dale kulu diyagwe da wanhu waiting’hana hamoja. Wanhu wakala wabule kinhu chochose cha kuja, Yesu kawakema wanahina zake kawalongela, ² “Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua madatu, na kipigiti kino wabule kinhu cha kuja. ³ Nihawalongela wachole mkae zao na nzala, wosinduka mnzila, kwavija wayagwe walawa kutali.”

⁴ Wanahina zake wamuuzi, “Muluwala luno kwahi munhu kondayazahile mandia ga kuwagwelela wanhu wose wano?”

⁵ Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinyo?”

Wamulongela, “Mikate saba.”

⁶ Yesu kadilongela didale da wanhu dikale hasi. Abaho, kaisola ija imikate saba, kalonga hewela ha Mulungu,

kaimogola na kuwagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu, na wanahina watenda kamba viwalagizwe. ⁷ Vivija wakala na visomba vidogodogo. Yesu kalonga hewela ha Mulungu, vivija kawalongela wanahina zake wawagolele iwanhu. ⁸ Wanhu wose waja weguta, wanahina zake wadondola, wamemeza migelo saba ya vakuja visigale! ⁹ Wakala wanhu alufu nne. Yesu kawalaga iwanhu wachole kumwao. ¹⁰ Kipigiti kikija kakwela mngalawa hamoja na wanahina zake wachola muisi ya Dalumanuta.

Mafalisayo Wolonda Mzonza

(Mat. 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Mafalisayo wamcholela Yesu wasonga kuibamilila nayo. Wamwikila vitega wamulonda yatende mzonza wone kamba Mulungu kamtogola. ¹² Ila Yesu kabweza mhumuzi, kalonga, “Habali wanhu wa mazua gano wolonda mzonza? Haduhu, nowalongela! Haduhu ikweli yondamgweleligwe!”

¹³ Abaho, kawaleka, kakwela muna ingalawa na kasonga kuloka mwambu uyagwe wa idilamba.

Mela da Mafalisayo na da Helode

(Mat. 16:5-12)

¹⁴ Wanahina wakala waisemwile kusola mikate na wakala na mkate umwe mngalawa. ¹⁵ Yesu kawazuma, kawalongela, “Itganyeni na mela da Mafalisayo na mela da Helode.”*

¹⁶ Wasonga kuilongela wenyego kwa wenyego, “Kolonga vino kwavija twabule mikate.”

¹⁷ Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, avo kawauza, “Habali mulongelela avija vimulibule mikate? Ham’vimanya ama hamnavitanga? Mwabule nzonzi? ¹⁸ Muna meso ila hamulola? Muna magwiti ila hamuhulika? Muisemwa ¹⁹ avija viniimogole imikate mitano na kuwagwelela wanhu alufu tano, migelo mingahi ya imikate isigale imdondole?”

Wamwidika, “Longo dimwe na mibili.”

²⁰ Yesu kawauza kabili “Na viniimogole imikate saba na kuwagwelela wanhu alufu nne, migelo mingahi imemile ya imikate isigale imdondole?”

Wamwidika, “Saba.”

²¹ Yesu kawauza, “Mng’hali hamnavitanga?”

Yesu Komuhonya Kimbugumbu ako Betisaida

²² Wavika Betisaida, wanhu wamgala munhu kimbugumbu ha Yesu, wamuyalalila yamkwase. ²³ Yesu kamgoga

* 8:15 Helode kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

mkono ija imunhu kimbugumbugu, kamgala kutali na ikiwambo. Kamtemela visite mmeso, abaho, kamwikila makono gake, kamuuza, “Kodaha kulola kinhu chochose?”

²⁴ Ija imunhu kalola uchana kalonga, “Nowona wanhu, ila wokoneka kamba mibiki itembela.”

²⁵ Yesu kamwikila makono mwanza uyagwe mmeso, mwanza uno kaiyoha kubunhula, na meso gake gananzuka, kadaha kulola goya kila kinhu. ²⁶ Abaho, Yesu kamulagiza yachole ukaye yomgong'ondeza, yolonga, “Sambiubwele-ganye muna ikiwambo.”

Petulo Komulonga Yesu

(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

²⁷ Abaho, Yesu na wanahina zake wachola kuna iviwambo behi na Kaisalia Filipi. Viwakalile mnzila kawauza, “Nongeleni, wanhu wolonga nie iyo munhu yalihi?”

²⁸ Wamwidika wolonga, “Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi.”

²⁹ Yesu kawauza, “Na mweye molonga nie iyo munhu yalihi?”

Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto yasaguliwe na Mulungu.”

³⁰ Abaho, Yesu kawalagiza, “Sambimmulongole munhu yoyose mbuli zino.”

Yesu Kolonga Avija Vondayagaye na Kudanganhika

(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

³¹ Abaho, Yesu kasonga kuwafundiza wanahina zake kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa nigazigwe ng'hani na kulemigwa na wakulu, wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mazua madatu hamwande nozuka nowa mgima kabili.” ³² Kawalongela kinaganaga. Avo Petulo kamsola kamgala hamgwazo kasonga kumkomhokela.

³³ Ila Yesu kahinduka kukisogo, kawalola wanahina zake na kumkomhokela Petulo, yolonga, “Segela hamwangu, Mwenembago! Ngegeza zako hazilawa ha Mulungu ila zolawa mwa wanhu.”

³⁴ Abaho, Yesu kadikema ididale da wanhu hamoja na wanahina zake kawalongela, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake yanikoleleze.† ³⁵ Kwavija munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu yoyose yowagiza

ugima wake, sama yangu nie na sama ya Usenga Unogile, koukombola. ³⁶ Vino wanhu wokwing'higwa choni kamba wahagweleligwa vinhu vose vili muisi, abaho, wawagize ugima wao? Nokona haduhu! ³⁷ Haduhu kinhu chondawalave wabweze ugima wao. ³⁸ Ihawa munhu yahanyonela kinyala nie na mafundo gangu mwa wanhu wano walibule bwembwe da Mulungu na mmazua gano gehile, avo nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala munhu hiyo vondanize muna iyenzi ya Tata wangu hamoja na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile.”

9

¹ Yesu kagendelela kulonga, “Nowalongela ikweli, hana wanhu hano hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu ukwiza na mhiko.”

Kugaluka kwa Yesu

(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

² Vigabitile mazua sita, Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana, kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. Yesu kagaluka haulongozi wao. ³ Vivalo vake vinang'hazika! Vikala vizelu, haduhu munhu yoyose muulumwengu yahadahile kuvisuluzwa kamba vija. ⁴ Abaho, waja wanahina wadatu wamona Eliya na Musa wolongelela na Yesu. ⁵ Petulo kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, vinoga tweye tukale hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kiyagwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya.” ⁶ Petulo haditangile da kulonga kwavija heyo na wayage wakala wokona bwembwe.

⁷ Abaho, dilawilila wingu diwagubika, na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu, dilonga, “Ino iyo Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!” ⁸ Himahima walola kuno na kuno, hawamuwene munhu yoyose, ila Yesu yeiyeka hamoja na hewo.

⁹ Viwakalile wohumuluka mkingong, Yesu kawalagiza, yowalongela, “Sambimmulongole munhu yoyose gaja gamonile, mbaka nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika.”

¹⁰ Wagatogala malagizo gake, ila wenyego kwa wenyego wasonga kuigela mseo mbuli ija, wokiuza, “Kuzuka kulawa mkudanganhika ndo choni?” ¹¹ Na hewo wamuza Yesu, “Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga tanhu yeze Eliya?”

¹² Yesu kawalongela, “Vivo! Eliya kolongola kwiza, giladi yeke goya kila kinhu. Habali Nyandiko Zing'alile zolonga kamba

† 8:34 Yanikoleleze nhelulo yake yaitogole migayo sama ya Yesu Kilisto.

Mwana wa Munhu kogazigwa ng'hani na kulemigwa? ¹³ Ila nowalongela kwa vovose, Eliya keza keshu, na wanhu wantendela kamba viwalondile, kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga."

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela

(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a)

¹⁴ Viwaiting'hanile na iwanahina wayagwe, wajona dale kulu da wanhu diwazunguluka wanahina zake na wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wokiibamilila. ¹⁵ Waja iwanhu viwamuwene Yesu, wakanganya ng'hani na wamkimbilila wamulamsa. ¹⁶ Yesu kawauza wanahina zake, "Moibamilila choni?"

¹⁷ Munhu imwe muna ididale da wanhu kamulongela, "Mkulufunzi, nimgala mmhale wangu kumwako, kwavija kana kinyamkela na hadaha kulonga. ¹⁸ Yaham'vamhila, kom'bwanha hasi na kolawa holovu mmulomo na kugegedula meno gake na kugangamala lukuli lwake lose. Niwalongela wanahina zako wamuwinge ikinyamkela, ila walemelwa."

¹⁹ Yesu kawalongela, "Mweye wanhu mulibule nhamanila! Nokala namwe mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Nigalile hano immhale!" ²⁰ Wangala ha Yesu.

Kinyamkela viyamonile Yesu, bahaja kamgela kisango, kabwanhika hasi yobim-bilika kuno holovu dimulawa mmulomo. ²¹ Yesu kamuuza tata wa imwana ija, "Kitamu kino kimsonga mazua gaki?"

Na heyo kamwidika, "Songela udodo wake. ²² Mianza bwando kinyamkela kalonda kumkoma mkumulagazila hamoto na mmazi. Kamba vihadahika, utonele bazi na ututaze!"

²³ Yesu kalonga, "Vihadahika! Gose godahika mwa imunhu yali na nhamanila."

²⁴ Hima tata wa imwana kenula dizwi yolonga, "Notogola, nhaza niuhume ubezi wa nhamanila unilinyayo!"

²⁵ Yesu viyonile dale da wanhu dowakwenhukila, avo kamkomhokela ikinyamkela kalonga, "Gweye kinyamkela kinziwi na bubui, nokulongela umulawe mmhale ino na sambiumwingile kabili!"

²⁶ Kinyamkela kaguta Iwangi, abaho, kamgela kisango na kumulawa. Mmhale iyo koneka kongu munhu yadanganhike, na wanhu wose walonga, "Kadanganhika!" ²⁷ Ila Yesu kamgoga mkono na kamtaza kwinu, na heyo kema wima.

²⁸ Yesu viyengile mng'anda, wanahina zake wamuza kinyele, "Habali tweye hatudahile kumuwinga kinyamkela ija?"

²⁹ Yesu kawedika, "Kinyamkela kamba ino kodaha kulawa kubitila nhambiko iyeke, haduhu nzila iyagwe."

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike

(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

³⁰ Yesu na wanahina zake wasegela hanhu haja wagendelela na mwanza wobitila muisi ya Galilaya. Yesu halondile munhu yoyose yavitange hanhu hayali, ³¹ kwavija kakala yowafundiza wanahina zake, yowalongela, "Nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga awo wondawanikome. Ila gahabita mazua madatu nozuka nowa mgima."

³² Wanahina zake hawavitangile nhegulo ya fundo dino, na wadumba kumuza.

Yalihi Yali Mkulu?

(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

³³ Wavika Kapenaumu, viwengile mng'anda Yesu kawauza wanahina zake, "Mkala mkiibamilila choni mnzila?"

³⁴ Ila hawamidike, kwavija mnzila wakala wokiibamilila wenyego kwa wenyego yalihi yali mkulu. ³⁵ Yesu kakala hasi, kawakema wanahina zake longo dimwe na wabili, kawalongela, "Munhu yahalonda kuwa wa mwanduso kolondigwa yaiabweze mwenyego hachugu cha wanhu wose na yawe mtumigwa wa wose." ³⁶ Abaho, kamsola mwana, kamwimiza haulongozi wao. Kamkumbatila, abaho, kawalongela, ³⁷ "Munhu yoyose yom'bokela imwe wa wana wano wadodo mtwaga jangu konibokela nie, na munhu yoyose yonibokela nie hanibokela nie niyeka ila kom'bokela ayo yanhumile."

Munhu Yoyose Yalekile Kuihasanya na Tweye Ka Hamoja na Tweye

(Luk. 9:49-50)

³⁸ Yohana kamulongela, "Mkulufunzi, tumona munhu yowinga vinyamkela na twaga jako, tungomesa, kwavija halawa mdidale jetu."

³⁹ Yesu kawalongela, "Sambiumgomese, kwavija haduhu munhu yotenda mzonza mtwaga jangu, abaho, yanonge vihile. ⁴⁰ Munhu yoyose yalekile kuihasanya na tweye ka hamoja na tweye.

⁴¹ Nowalongela ikweli, kamba munhu yoyose yahawagwelela mweye kikisi cha mazi ga kung'wa, kwavija mweye mwa wanhu wa Kilisto, kobokela maliho gake.

Vinhu Vimgeza Munhu Yengile M'vilozo

(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

⁴² "Munhu yoyose yodayamtende imwe wa wanhu wano wadodo yasegeze nhamanila yake kumwangu, vihanogile munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu da kusiginhila na kwasigwa m'bahali.

43 Avo kamba mkono wako wokutenda gweye utenda vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mkono, kubanza kuwa na makono gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu, 44 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.' 45 Na kamba mgulu wako wokutenda gweye utende vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mgulu, kubanza kuwa na magulu gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu, 46 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.' 47 Na kamba siso jako dokutenda gweye utende vilozo, dilave! Vinoga kumwako kwingila Muundewa wa Mulungu na siso dimwe, kubanza kuwa na meso gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu, 48 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.'

49 "Kila munhu kong'alizwa na moto kamba vija nhosa viing'alizwa na munyu.

50 "Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, kodahaze kuutenda unoge kabili?"

"Muwe kamba munyu, mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego."

10

*Yesu Kofundiza Mbuli ya Nyasa
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)*

1 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola muisi ya Yudea na kuloka mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani. Dale da wanhu bwando dimcholela kabili, na heyo kawafundiza kamba viyatendaga.

2 Mafalisayo wamcholela na wageza kumwikila vitega wamulongela, "Tulonlege, Malagizo getu gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake?"

3 Yesu kawedika, kuwauza, "Musa kawalagiza choni?"

4 Wamwidika wamulongela, "Musa kato goza munhu yamwandikile lupwilili lwa nyasa mtwanzi wake, abaho, yamwase."

5 Yesu kawalongela, "Sama ya udala wa mioyo yenu Musa kawandikila ndagizi ino. 6 Ila songela haichanduso, 'Mulungu viyasongile kulumba, kalumba mtwanzi na mbigalo.' 7 'Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kulumba na mwehe wake, 8 na wabili wano wowa lukuli lumwe.'" Avo si wabili tena ila lukuli lumwe. 9 Avo kiyalumbile hamoja Mulungu, munhu sambiyakimamazule."

10 Viwengile mng'anda mwanza wa ikabili, wanahina zake wamuuzwa Yesu mbuli

ija. 11 Yesu kawalongela, "Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake na kusola mtwanzi iyagwe, komtendela ugoni mtwanzi wake. 12 Vivija mtwanzi yomwasa mbigalo wake na kusoligwa na mbigalo iyagwe, kotenda ugoni."

*Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)*

13 Wanhu wamgalila Yesu wana wadodo yawekile makono gake, ila wanahina zake wawakomhokela. 14 Yesu viyawawene, kona lusango kawalongela, "Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese kwavija Undewa wa Mulungu wa sama ya wanhu kamba wano. 15 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayaleke kuubokela Undewa wa Mulungu kamba mwana mdodo hengila himo." 16 Abaho, kawakumbatila waja iwana na makono gake, kawekila makono gake, na kuwamoteza.

Mgoli

(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesu viyagendelele na mwanza wake, munhu imwe kamkimbilila, kamfugamila mavindi haulongozi wake, kamuuzwa, "Mkulufunzi Unogile, nhendeze giladi niubokele ugima wa digunge?"

18 Yesu kamuuzwa, "Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu munhu yanogile ila Mulungu yeiyeka. 19 Kuzitanga ndagizi. 'Sambiuokome, sambiuendele ugoni, sambiwibe, sambiuilave usindila wa uvwizi, sambium'vwizile munhu yoyose, wahishimile tataako na mamaako.' "

20 Munhu ija kamulongela, "Mkulufunzi, higo gose nigatenda songela haudodo wangu."

21 Yesu kamulola kamnogela, kamulongela, "Kuhungukilwa na kinhu kimwe. Genda ukaguze vinhu vose vuulinavo, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, unikoleleze." 22 Munhu ija viyahulike vija, kakunza kihanga kasegela kuno yokona giogio, kwavija kakala na mali bwando.

23 Yesu kazunguluka yowalola wanahina zake wose, kawalongela, "Vidala munhu mgoli kwingila muna Undewa wa Mulungu!"

24 Wanahina zake wasinhuka viwahulike mbuli zino, ila Yesu kagendelele kulonga, "Wanangu, vidala kwingila muna Uundewa wa Mulungu! 25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu."

26 Wanahina zake wakanganya ng'hani na kukiuzwa wenyego kwa wenyego,

* 10:8 Mbuli zino zolawa mkitabuni cha MWANDUSO 2:24.

“Munhu yalihi yondayadahe kukomboligwa?”

²⁷ Yesu kawalola, kawalongela, “Mwa wanhu mbuli ino haidahika ila sio ha Mulungu, kwavija ha Mulungu vinhu vose vodahika.”

²⁸ Abaho, Petulo kalonga, “Lola, tweye tuleka vinhu vose na kukukweleleza gweye.”

²⁹ Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yalekile ng'anda ama ndugu zake ama lumbu zake ama ma- maake ama tataake ama wanage ama migunda sama yangu nie na sama ya Usenga Unogile, ³⁰ kobokela mkipigiti kino mi- anza mia ya ng'anda, wandugu, walumbu, mama, wana, na migunda, na vivija mgayo, na mkipigiti kikwiza kobokela ugima wa digunge. ³¹ Ila wanhu bwando wali sambu haulongozi wowa kuchugu, na wanhu bwando wali sambu kuchugu wowa haulongozi.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Avija Vondayadanganhike

(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

³² Yesu na wanahina zake wakala mnzila wokwela wochola Yelusalemu, Yesu ka- longola haulongozi wao. Wanahina zake wakala wokanganya ng'hani, na wanhu wakalile womkweleleza hachugu wakala wodumba. Mwanza uyagwe viyawa- solile wanahina zake kawagala ham- wazo na kuwalongela mbuli zondazimu- lawilile. ³³ Kawalongela “Tegelezeni, tok- wela tochola Yelusalemu ako nie, Mwana wa Munhu, kondanigeligwe mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wa- fundiza Malagizo ga Musa. Wonitagusa kudanganhika na kunigela mmakono ga wanhu hawali Wayahudi, ³⁴ na hewo woni- tendela mzihaka, wonitemela vizite, woni- lanha mbalati na kunikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka.”

Yakobo na Yohana Wompula Yesu

(Mat. 20:20-28)

³⁵ Abaho Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo, wamcholela Yesu wamulongela, “Mkulufunzi, tolonda ututendele mbuli.”

³⁶ Yesu kawauza, “Mbuli yaki?”

³⁷ Wamwidika, “Tutogoze imwe yakale kumkono wako wa ukulume na iyagwe yakale kumkono wako wa ukumoso kuna iyenzi yako.”

³⁸ Yesu kawalongela, “Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kukung'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kung'wela nie? Ama modaha kubatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa nie?”

³⁹ Wamulongela, “Todaha.”

Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kukung'wela nie

na mobatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa. ⁴⁰ Ila kusagula yalihi yakale kumkono wangu wa ukulume ama kumkono wangu wa ukumoso haili sang'hano yangu. Mulungu iyo yondayawagwelele awo watandiligwe ukazi uno.”

⁴¹ Wanahina wayagwe longo dimwe vi- wahulike mbuli zija, wawonela lusango Yakobo na Yohana. ⁴² Avo Yesu kawakema wose hamoja kawalongela, “M'vimanya waja wogesigwa kamba wandewa wa wanhu hawali Wayahudi wana udaho mwa wanhu zao, na wakulu zao wotenda vovose vowolonda. ⁴³ Sambiiwe vino kumwenu. Kamba munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa ya wayage, ⁴⁴ na munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa hau- longozi, kolondigwa yawe nyakadala wa wose. ⁴⁵ Kwavija hata nie, Mwana wa Munhu, sizile kusang'hanikiligwa, ila niza kusang'hanika na kulava ugima wangu giladi niwakombole wanhu bwando.”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yokemigwa Batimayo

(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

⁴⁶ Wavika kudiwambo dikemigwa Yeliko, Yesu viyakalile yolawa mkiwambo na wanahina zake na dale kulu da wanhu, kimbugumbugu imwe yakalile yopula vinhu yokemigwa Batimayo mwanage Timayo kakala yakalile hasi behi na inzila.

⁴⁷ Viyahulike kamba Yesu wa Nazaleti kobita, kasonga kwinula dizwi yolonga, “Yesu! Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!”

⁴⁸ Wanhu bwando wamkomhokela na wamulongela yavudale. Ila kagendelela ng'hani kutoa nyangi, yolonga, “Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!”

⁴⁹ Yesu kema, kalonga, “Mkemeni.”

Avo wamkema ija imunhu kimbugum- bugu wamulongela, “Deng'helela! Inuka kokukema.”

⁵⁰ Kajasa guo jake, kazumha kachola ha Yesu.

⁵¹ Yesu kamuuzi, “Kolonda nikutendele choni?”

Ija imunhu kamwidika, “Mkulufunzi, nolonda kulola.”

⁵² Yesu kamulongela, “Genda, nhamanila yako ikuhonya.”

Bahaja kadaha kulola na kamkweleleza Yesu mnzila.

11

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

¹ Viwavikile behi na wambo da Yelusalemu, wavika Betifage hana

Ikigongo cha Mizaituni, behi na ikiwambo cha Betania. Yesu kawatuma wanahina zake wabili walongole haulongozi. ² Kawalongela, "Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu. Muhavika, mom'vika mwana mhunda yafungigwe hanapapa munhu yoyose. Mfunguleni munigalile. ³ Na kamba munhu yahawauza habali motenda avo, mulongeleni Mndewa komulonda, na sambu baha kom'bweza."

⁴ Avo wachola wam'vika mwana mhunda mulubuga, yafungigwe muna ulwivi lwa ng'anda imwe. Viwakalile womfungula, ⁵ wanhu wakalile wemile behi nawo wawauza, "Habali mumfungula imwana mhunda?"

⁶ Wawedika kamba Yesu viyawalonge, na hewo wawaleka wachole nayo.

⁷ Wangala imwana mhunda ha Yesu, watandika vivalo vao mumgongo wake, na Yesu kakwela mumgongo wake. ⁸ Wanhu bwando wanzanza vivalo vao mnzila, wayagwe wakanha mitambi mmigunda waiyananza mnzila. ⁹ Wanhu walongole na wose wawawinzile kukisogo wasonga kwinula dizwi wongela, "Yatogolwe Mulungu! Mulungu ummoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa! ¹⁰ Mulungu uumoteze undewa ukwiza wa Mndewa Daudi, tata wetu! Yatogolwe Mulungu!"

¹¹ Yesu kengila Yelusalemu, kachola na kwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kalola kila hanhu. Ila kwavija zua dikala diswile, kachola Betania na wanahina zake longo dimwe na wabili.

Yesu Kawikila Kinyulu Mtini
(Mat. 21:18-19)

¹² Imitondo iyagwe, viwakalile wosegela kulawa Betania, Yesu kakala na nzala. ¹³ Kawona hatalitali m'biki ukemigwa mtini utimile mitepo, avo kachola kuulola siku kovika tini. Ila viyaukwenhukile, kavika mitepo yeka, kwavija haukalile msimu wa tini. ¹⁴ Yesu kaulongela uja umtini, "Haduhu munhu yoyose yondayaje tini kulawa kumwako milongo yose!"

Na wanahina zake wamuhulika.

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

¹⁵ Viwavikile Yelusalemu, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga kuwalava hanze wanhu wose wakalile wogula na kuguza. Kazihindula izimeza za wavunja hela na ivigoda va waguza njiwa, ¹⁶ na hamulekile munhu yoyose yapape kinhu chochose yakanhize muna idikonhi da Ng'anda ya Mulungu. ¹⁷ Abaho,

kawafundiza, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, Mulungu kalonga, 'Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko za isi zose.' Ila mweye muigalula kuwa fiso da wabavi!"

¹⁸ Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wahulika, avo wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu. Ila wamdumba kwavija dale jose da wanhu dikala dokanganya mafundo gake.

¹⁹ Viivikile ichungulo, Yesu na wanahina zake wasegela hakiwambo kija.

Fundo da Mtini
(Mat. 21:20-22)

²⁰ Imitondo iyagwe, viwakalile wobita mnzila, wawona umtini unyala kusongela kunhembeti mbaka mmizizi. ²¹ Petulo kakumbukila mbuli zija Yesu zayaulongele umtini, kamulongela Yesu, "Lola, mkulu-funzi, uja umtini uwikile kinyulu uholola!"

²² Yesu kawedika, "Mtamanileni Mulungu. ²³ Nowalongela ikweli, munhu yoyose yahakilongela kigongo kino, 'Goboka ukagalile m'bahali,' bila kudungwadungwa mmoyo wake ila kotamanila gaja gayalongile, kotendeligwa. ²⁴ Avo nowalongela, avija vumtambika na kupula kinhu kulawa ha Mulungu, tamanileni kamba m'bokela, na mogweleligwa kinhu chochose chumpula. ²⁵ Na muhawa muna inhambiko, geleni kumgongo kinhu chochose chumuihasanye na munhu yoyose, avo Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu vumtendile." ²⁶ Avo kamba hamuwagela waenu kumgongo, na Tata wenu havigela kumgongo vilozo venu vumtendile.*

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

²⁷ Wavika Yelusalemu mwanza uyagwe. Yesu viyakalile yotembela kuna Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa na iwakulu wamcholela, ²⁸ wamuuza, "Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yal-ihii yakugwelela udaho wa kutenda mbuli zino?"

²⁹ Yesu kawedika kawalongela, "Nowauza mbuli imwe na muhanidika, nowalongela notenda mbuli zino na udaho ulihi. ³⁰ Nilongeleni, Yohana kapata kwahi udaho wa kubatiza, kapata kulawa ha Mulungu ama ulawa ha wanhu?"

³¹ Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, "Tulongeze? Tuhalonga, 'Ulawha ha Mulungu,' kolonga, 'Habali hamumtegeleze Yohana?' ³² Ila sambitulonge, 'Ulawha ha wanhu.' " Wawadumba wanhu, kwavija wanhu wose watogola

* 11:26 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

kamba Yohana kakala muhokozi. ³³ Avo wamulongela Yesu, "Hatuvimanyile."

Yesu kawalongela, "Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi."

12

Hala da Walimi Mumgunda wa Miz-abibu

(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

¹ Abaho, Yesu kalonga nao mmahala, "Munhu imwe kakala na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukumulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali. ² Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma nyakadala wake ha iwalimi yakamsolele fungu jake da izizabibu. ³ Iwalimi wamnwang'hula ija inyakadala, wamtoa, na wambweza bila kinhu. ⁴ Abaho, mwene mgunda kamulongela nyakadala iyagwe yachole ha iwalimi yakamsolele zabibu zake, waja iwalimi wamtoa mdipala na kumtendela mbuli za kungela kinyala. ⁵ Mwene mgunda kamulagiza nyakadala iyagwe, na heyo wamkoma. Na kawalagiza nyakadala wayagwe bwando, wayagwe wawatoa na wayagwe wawakoma. ⁶ Munhu yasigale wa kumulagiza kakala mwanage mnogelwa ng'hani wa mwene mgunda. Avo hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, kalonga, 'Kwa vovose ino womuhishimila, kwavija mwanangu.' ⁷ Ila waja iwalimi wakiilongela, 'Ino iyo mwana wa mwene mgunda. Haya izoni tumkome, na uhazi wake wowa wetu!' ⁸ Avo wamnwang'hula imwana wa mwene umgunda wamkoma na kumwasa hanze ya umgunda wa imizabibu." ⁹ Yesu kauza, "Abaho, kotenda choni ija imunhu yali na umgunda? Kokwiza na kowakoma iwalimi waja na kuwagwelela walimi wayagwe. ¹⁰ Hamzisonile Nyandiko zino Zing'alile? 'Dibwe dilemigwe na wazeni digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.

¹¹ Mndewa iyo yatendile mbuli ino, nayo iwa mkanganyo mmeso getu! "

¹² Wakulu wa Wayahudi wageza kumgoga Yesu, kwavija wavitanga kamba kalonga hala dino yowalonga hewo. Ila wakala wowadumba wanhu, avo wamuleka wachola na zao.

Mbuza ya Kuliha Kodi

(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

¹³ Mafalisayo na wanhu wa Helode* walagizwa na wakulu wa Wayahudi ha Yesu wamwikile vitega mkumuuzi. ¹⁴ Wamcholela wamulongela, "Mkulu-funzi, tuvitanga kamba gweye kolonga mbuli zili kweli, bila kudumba ngegeza za wanhu. Humdumba munhu yoyose, ila kofundiza ikweli ya Mulungu mwa wanhu. Tulongele, totenda galemigwe na Malagizo getu vituliha kodi ha Kaisali?"[†]

¹⁵ Ila Yesu kavitanga vitega vao kawalongela, "Habali mgeza kunikila vitega? Nigalileni ihela niilole."

¹⁶ Wamgalila hela imwe, kawauza, "Kihanga na ditwaga dino wa munhu yalihi?" Wamwidika, "Va Kaisali."

¹⁷ Avo Yesu kawalongela, "Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu."

Na hewo wakanganya ng'hani vija viyawedike.

Mbuza ya Kuzuka

(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

¹⁸ Abaho, Masadukayo, awo wolonga kamba wanhu hawazuka kulawa mkudanganhika, wamcholela Yesu wamuuzi, ¹⁹ "Mkulufunzi, Musa katwandikila, 'Thawa munhu kadanganhika na kuleka mtwanzi halelile nayo mwana, mkulu wake ama mdodo wake ija yadanganhike kolondigwa yamsole ija ikizuka, yamulelele wana indugu yake yadanganhike.' ²⁰ Avo kukala na wanhu saba wambigalo wa mulango umwe, mkulu wao kasola mtwanzi, kadanganhika bila kulela nayo wana. ²¹ Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, vivija kadanganhika bila kulela nayo wana. Na waikadatu gam'vika gagaja, ²² na wasigale wose saba, wanhu wose saba wamsola mtwanzi ija na wadanganhika bila kulela nayo wana. Hakimambukizo, ija imtwanzi na heyo kadanganhika. ²³ Avo wanhu wose wadanganhike wahazuka wawe wagima muna idizua da kuzuka kwa wanhu wose, mtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile."

²⁴ Yesu kawedika, "Muhonyela ng'hani! Kwavija hamzimanyile Nyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu. ²⁵ Wanhu wadanganhike wahazuka hawasola ama kusoligwa, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga. ²⁶ Avo tuilole mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike, ham-somile mkitabu cha Musa hanhu hand-ikigwe kitutua kikwaka? Mulungu kalongaze? Kalonga, 'Nie iyo Mulungu wa

* 12:13 Wanhu wa Helode nhegulo yake wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa. † 12:14 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’²⁷ Heyo si Mulungu wa wanhu wadanganhike ila Mulungu wa wanhu wagima. Mweye muhonyela ng’hani!”

Ndagizi Ng’hulu Kubanza Zose
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

²⁸ Mfundiza Malagizo ga Musa yakalile haja, kahulika viwakalile wokiibamilila. Kona kamba Yesu kamsambulila vinogile, avo kamcholela na mbuza, kamuuzza, “Ndagizi ilihi ili ng’hulu kubanza zose?”

²⁹ Yesu kamwidika, “Ndagizi ili ng’hulu kubanza zose iyo ino. Tegeleza Isaeli! Mndewa Mulungu wetu iyo Mndewa yeyeka. ³⁰ Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose.”³¹ Ndagizi ya ikabili iyo ino, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego.’³² Haduhu ndagizi ziyagwe zili ng’hulu kubanza zino mbili.”

³² Ija mfundiza Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, kulonga goya! Kulonga ili kweli, vuulongile kamba Mndewa yeyeka iyo Mulungu na haduhu mulungu iyagwe ila heyo. ³³ Kumnogela Mulungu na moyo wako wose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego, vinoga ng’hani kubanza kumulavila Mulungu nhosa zose za kulukuza na zija zili si za kulukuza.”

³⁴ Yesu vionile ija imunhu kalonga galawile mmoyo, kamulongela, “Huli kutali na Undewa wa Mulungu.”

Kulawila haja haduhu munhu ya-muuzile Yesu mbuli yoyose.

Mbuza ya Kilisto
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

³⁵ Yesu viyakalile yofundiza Kuing’anda ya Mulungu, kawauza, “Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba Kilisto iyo mwana wa Daudi? ³⁶ Daudi mwenyego kalongozigwa na Loho wa Mulungu, kalonga,

‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu. Kala kumkono wangu wa ukulume mbaka vondaniweke wadumuka zako hasi ya magulu gako.’

³⁷ “Daudi mwenyego komkema Kilisto ‘Mndewa.’ Avo kodahaze Kilisto kulawa mulukolo lwake?”

Yesu Kowazuma Wanhu Kamba Waite-ganye na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

Dale kulu da wanhu dikala dimtegeleza Yesu mkudeng’ha. ³⁸ Viyakalile yofundiza kalonga, “Iteganyeni na wafundiza

Malagizo ga Musa. Wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu mitali na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko, ³⁹ na kusagula vigoda va haulongozi mzing’anda za nhambiko na hanhu hanogile kuna izisona. ⁴⁰ Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu. Nhaguso yao yowa ng’hulu ng’hani!”

Nhosa ya Kizuka
(Luk. 21:1-4)

⁴¹ Yesu kakala habehi na ikia cha kulavila nhosa, kakala yowalola wanhu volava hela zao muna ikia cha kulavila nhosa. Wanhu wagoli walava hela bwando, ⁴² abaho, keza kizuka mkumbulu kalava hela mbili ndodo ng’hani. ⁴³ Yesu kawakema wanahina zake hamoja kawalongela, “Nowalongela ikweli, kizuka ino mkumbulu kalava hela bwando kubanza wanhu wose. ⁴⁴ Kwavija wayagwe walava vinhu viwabanzile, ila kizuka ino hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayalivavo.”

13

Yesu Kolonga Mbuli ya Kubanangigwa Ng’anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

¹ Yesu viyakalile yolawa Kuing’anda ya Mulungu, mwanahina wake imwe kamu-longela, “Mkulufunzi! Lola mabwe gaja vigali makulu na zing’anda vuzinogile ng’hani!”

² Yesu kamulongela, “Kuzona ng’anda zino ng’hulu? Haduhu dibwe hano dondadisigale hadili, gose gobomoligwa na kwasigwa hasi.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

³ Yesu kakala yakalile Hakigongo cha Mizaituni, kikalile kigongo kwa kigongo na Ing’anda ya Mulungu. Petulo, Yakobo, Yohana, na Endelea wamuuzza kinyele, ⁴ “Tulongele, mbuli zino zolawila zua jaki? Na tulonge, choni chondakilawile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli zino zose kulawilila?”

⁵ Yesu kawalongela, “Teganyeni, munhu yoyose sambiyawavwizile. ⁶ Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga ‘Nie iyo Kilisto!’ na kuwawwizila wanhu bwando. ⁷ Muhahulika ng’hondo na singilimo za ng’hondo, sambimdumbe. Vinhu kamba avo volondigwa vilawile, ila ikimambukizo hakinavika. ⁸ Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wogomba na

‡ 12:30 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG’HUMBUKILA YA TOLATI 6:4-5. § 12:31 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

undewa uyagwe, kowa na mgudemo wa isi hanhu na hanhu na nzala. Gano gose gowa kamba usungu wa mwanduso wa kulela mwana.

⁹ “Teganyeni, kwavija mogogigwa na kugaligwa m'vitala, molanhigwa mzing'anda za nhambiko. Mogaligwa haulongozi wa iwakulu wa isi na wandewa sama yangu kamba usindila kumwao. ¹⁰ Na Usenga Unogile wolondigwa tanhu upetigwe muisi zose kipigiti king'hali ikimambukizo hakinavika. ¹¹ Muhagogigwa na kugaligwa m'vitala, sambimgeleze kija chondamulonge. Kipigiti kihavika, longeni gogose gondamgweleligwe. Kwavija mbuli zondamulonge haziwa zenu mweye, ila zolawa ha Loho wa Mulungu. ¹² Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata komuhonza mwanage. Wana wowahonza watata na wamama zao na kuwatenda wadanganhike. ¹³ Wanhu wose wowe hila mweye sama yangu, ila yondayanahile mbaka hakimambukizo kokomboligwa.

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi

(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

¹⁴ “Kipigiti chokwiza vondamone 'Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi' kima hanhu hakilondigwe kukala.” Munhu yosoma na yaitange nhegulo yake! Yesu kagen-delela kulonga, “Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo. ¹⁵ Munhu yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumu-luke hasi ama yengile mng'anda yakasole kinhu chochose. ¹⁶ Yali kumgunda sambiyabwele ukae kusola kivalo chake. ¹⁷ Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda na wokong'heza mmazua higo! ¹⁸ Tambikeni giladi Mulungu yazitende mbuli zino sambizilawile mkipigiti cha kihuhe! ¹⁹ Kwavija mgayo wa mazua higo wowa mkulu kubanza mgayo wowose woneke songela haichanduso Mulungu vayalumbile iisi mbaka vino. Na haulawila mgayo kamba hiwo milongo yose ikwiza. ²⁰ Kamba Mndewa yahalekile kugahunguza mazua higo, haduhu munhu yahahonile. Ila sama ya awo wamnogegele Mulungu, awo yaawasagule, kagahunguza mazua higo.

²¹ “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, 'Lola, Kilisto kahano!' ama 'Kakujal!' sambimuntegeleze. ²² Kwavija wolawila makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi. Wotenda vilaguso na mikanganyo giladi vihadahika wawakonge hata wanhu wasaguligwe na Mulungu. ²³ Teganyeni! Niwalongela mbuli zose kipigiti king'hali hakinavika.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu

(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

²⁴ “Avo muna gamazua higo kipigiti cha mgayo vondakimale, zua dozizi-wala, mulenge haulava mulangaza wake, ²⁵ nhondo zolagala kulawa kuulanga, na mhiko za kuulanga zokwekwesigwa kulawa hazikalile. ²⁶ Abaho, wonyona nie, Mwana wa Munhu, nikwiza na mawingu na mhiko na yenzi ng'hulu. ²⁷ Abaho, nowatuma wasenga wa Mulungu wa kuulanga kuna zing'ambu nne za ulumwengu wawaduganye wanhu wasaguligwe na Mulungu kulawa ng'ambu imwe ya ulumwengu mbaka ng'ambu iyagwe ya ulumwengu.

Hala da Mtini

(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

²⁸ “Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehe. ²⁹ Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zolawila, m'vitange kamba mbuli zino za mmabehe kusonga. ³⁰ Nowalongela ikweli, mbuli zino zose zolawilila ing'hali wanhu wa mulelo uno hawanadanganhika. ³¹ Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Yotanga Zua ama Saa

(Mat. 24:36-44)

³² “Kwa vovose haduhu munhu yoitanga saa ama zua dilihi mbuli zino vondazilawile, sio wasenga wa Mulungu wa kuulanga ama nie, Mwana, ila Tata yeiyeka iyo yoitanga. ³³ Goneleleni na teganyeni, kwavija ham'vitanga kipigiti kilishi mbuli zino vondazilawile. ³⁴ Volinga kamba munhu yawagwelele nyakadala zake kila munhu na sang'hano yake ya kutenda na kumulongela mwimiliza ulwivi yagonelele, abaho, kachola mwanza na kuwaleka nyakadala zake wosang'hanika. ³⁵ Avo goneleleni kwavija hamkimanyile kipigiti mwene ng'anda vodayeze, siku ichungulo ama ikilo kikulu ama nzogolo zikwika ama imitondo. ³⁶ Ihawa yeheza mkuwasinhukiza, sambiyawavike muwasile. ³⁷ Avo kinilonda kuwagong'ondeza, nowalongela wose kamba, goneleleni!”

14

Zundo da Kumkoma Yesu

(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

¹ Gakala gasigale mazua mabili kuvikila Pasaka na Lusona lwa Imikate Ilibule Mela. Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wakala wozahila nzila ya kumgoga Yesu kinyele wamkome. ² Walonga, “Sambitutende gano mkipigiti cha ulusona, ama wanhu wosongeza mzahimzahi.”

Yesu Kobakigwa Mavuta hiko Betania
(*Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8*)

³ Yesu viyakalile Betania, yoja hameza mng'anda ya munhu imwe yokemigwa Simoni yakalile na utamu wa dikulu, mtwanzi imwe keza na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando, gatendigwe na nado inogile. Kaifungula inyhupa na kumwitila Yesu gamavuta mmwiti. ⁴ Wanhu wayagwe wakalile haja wehilwa, wailongela, "Habali mavuta gano ga kunung'hila gobanangwa kamba vino?" ⁵ Gahaguzigwe zihapatikane hela zidaha kulihia kitumetume cha mulao umwe, na zihela wahagweleligwe wakumbulu!" Wamkomhokela ng'hani mtwanzi ija.

⁶ Ila Yesu kawalongela, "Mulekeni, habali mumgaza? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani. ⁷ Wakumbulu mokala nao mazua gose, na muhalonda kuwagwelela vinhu kipigiti chochose mowagwelela. Ila nie sikala na mweye mazua gose. ⁸ Katenda chayadahile, kalubaka mavuta lukuli lwangu kulutanda na mazisi mazua ga hamwande. ⁹ Nowalongela ikweli, kila hanhu hondaupetigwe Usenga Unogwe muulumwengu wose, kino chayatendile mtwanzi ino cholongwa mkumkumbukila heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(*Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6*)

¹⁰ Abaho, Yuda Isikalioi, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili, kachola ha wakulu wa wakulu wa nham-biko giladi yamuhonze Yesu kumwao. ¹¹ Wadeng'helela ng'hani viwahulike gaya gayalongile, wailagana kumgwelela hela. Avo kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake

(*Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30*)

¹² Muna dizua da mwanduso wa Ulu-sona lwa Imikate Ilibule Mela, idizua ajo wana ng'hondolo wa Pasaka vovochin-jigwa, wanahina zake wamuuzua, "Kwahi kuulonda tuchole tukakutandile mandia ga Pasaka?"

¹³ Yesu kawalagiza wanahina zake wabili kawalongela, "Gendeni mkiwambo, mom'vika mbigalo yapapile nongo ya mazi. Mkwewezezeni ¹⁴ mbaka hana ing'anda yondayengile, mulongeleni mwene ng'anda, 'Mkulufunzi kouza, Dakwahi digati da wahanza kondanidile mandia ga Pasaka na wanahina zangu?" ¹⁵ Kowalagusila gati kulu da uchana,

difagiligwe na kuhambigwa. Tutandileni mandia himo."

¹⁶ Wanahina walawa, wachola haki-wambo, wavika kila kinhu kamba viyawa-longele. Avo wagatanda gamandia ga Pasaka.

¹⁷ Viivikile ichungulo, Yesu keza na wanahina zake longo dimwe na wabili. ¹⁸ Viwakalile hameza yoja, Yesu ka-longa, "Nowalongela ikweli, munhu imwe mmwanza wenu yoja hamoja na nie, koni-honza."

¹⁹ Wanahina wona gioigio, na wasonga kumuuzua imweimwe, "Nie, Mndewa?"

²⁰ Kawalongela, "Imwe mmwanza wenu mweye longo dimwe na wabili yozan-hika mkate mkia hamoja na nie. ²¹ Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga, ila ko-gaya ng'hani munhu ija yondayanihonze nie, Mwana wa Munhu! Vihanogile munhu ija sambiyaleligwe!"

Mandia ga Mndewa

(*Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25*)

²² Viwakalile yoja, Yesu kasola mkate, kalonga hewela ha Mulungu, kaumogola kawagwelela wanahina zake, kawalongela, "Usoleni, uno uwo lukuli lwangu."

²³ Abaho, kasola kikasi, kalonga hewela ha Mulungu, abaho, kawagwelela wanahina zake, na wose wang'wa. ²⁴ Kawalongela, "Uno uwo mulopa wangu wa lagano witika sama ya wanhu bwando. ²⁵ Nowalongela ikweli, sing'wa kabili mulelo uno wa zabibu mbaka zua dija vondaniung'we wa sambu muna Undewa wa Mulungu."

²⁶ Viwamambukize kwimba wila, wa-chola kuna Ikingongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Avija Petulo Von-dayam'bele

(*Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38*)

²⁷ Yesu kawalongela wanahina zake, "Mweye mose, mong'himbila na kundeka, kamba Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, 'Nomtoa imchungu, na iwang'hondolo wopwilitika.' ²⁸ Ila nihazuka kulawa mkudanganhika, nowalongela nochola Galilaya."

²⁹ Petulo kamulongela, "Kamba wose wahakuleka ila nie sikuleka!"

³⁰ Yesu kamulongela, "Nokulongela ikweli, ikilo ya lelo, nzogolo hanakwika mianza mibili,* konibela mianza midatu."

³¹ Ila Petulo kagangamiza yolongu, "Hata kamba nihadanganhika hamoja na gweye, nidanganhike, ila nie sidaha kukubela

* 14:30 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mianza mibili.

gweye!" Na wanahina wose wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika hiko Getisemane
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

³² Wavika hanhu hakemigwe Getisemane, Yesu kalonga na wanahina zake, "Kaleni hano, nitambike." ³³ Kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana na heyo mwenyego. Kasonga kudungwadungwa na kugaya mmoyo, ³⁴ kawalongela, "Moyo wangu una giogio ng'hani behi na kudan-ganhika, kaleni hano mgonelele."

³⁵ Kachola hamwande kidogo, kafugama mavindi, katambika kalonga, vihadahika sambiyabitile muna ikipigiti cha mgayo. ³⁶ Katambika yolonga, "Tataangu! Gose godahika kumwako. Nisegezele kikasi kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye."

³⁷ Abaho, kabwela ha wanahina zake kawavika wawasile. Kamulongela Petulo, "Simoni, kuwasa? Hudahile kugonelela hata saa dimwe?" ³⁸ Kawalongela, "Goneleleni, na mtambike giladi sambimwingile mkugezigwa. Kwavija loho yolonda, ila lukuli lutepweta."

³⁹ Kachola mwanza uyagwe, katambika yolonga mbuli zizija. ⁴⁰ Viyabwelile kawavika wawasile kabili, kwavija meso gao gakala gamemile utulo. Wakala wabule da kumulongela.

⁴¹ Viyawabwelele mwanza wa ikadatu, kawalongela, "Mng'hali wasa na kuhu-mula? Yotsha! Kwavija kipigiti kivika! Lola, nie, Mwana wa Munhu, nohonzigwa, mkugeligwa mmakono ga wanhu wali na vilozo. ⁴² Lamukeni tuchole. Lola, munhu yonihonza ka mmabehi!"

Yesu Kogogigwa

(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

⁴³ Yesu viyakalile yogendelela kulonga, Yuda, imwe wa waja wanahina longo dimwe na wabili, kavika. Keza na dale da wanhu wapapile mizele na mimbwego, wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa, na wakulu. ⁴⁴ Ija imunhu yamuhonzile kakala yawagwelele kilaguso kawalongela, "Munhu yondanimnonele iyo immulonda. Mgogeni mumsole mchole nayo kuno mmwimiliza ng'hani."

⁴⁵ Yuda viyavikile, hima kachola ha Yesu na kulonga, "Mkulufunzi!" Abaho, kamnonela. ⁴⁶ Avo wagolosa makono gao na kumgoga. ⁴⁷ Ila munhu imwe yakalile yemile hamoja na Yesu, kasomola zeze jake na kumuyenza nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na kumkanha gwati jake. ⁴⁸ Yesu kawauza, "Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga

nie kamba vija nie na m'bavi? ⁴⁹ Mazua gose nikala hamoja na mweye nifundiza kuna Ing'anda ya Mulungu, hamunigogile. Ila Nyandiko Zing'alile zolondigwa zivikile kamba vuzandikigwe."

⁵⁰ Abaho, wanahina zake wose wamuleka, wakimbila.

⁵¹ Mmhale imwe yakalile yavalile guo da kuigubika kakala yomkweleleza Yesu. Wageza kumgoga, ⁵² ila kadileka idiguo da kuigubika kuchugu na kukimbila mwazi.

Yesu Haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

⁵³ Abaho, wamsola Yesu na kumgala ha Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na wakulu wa wakulu wa nhambiko, na iwakulu na wafundiza Malagizo ga Musa, wose waiting'hanila. ⁵⁴ Petulo kamkoleleza Yesu kutalitali mbaka kengila mdikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kakala hasi hamoja na wemilizi, yokota moto. ⁵⁵ Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wageza kuzahila mbuli ya kumgela m'vilozo Yesu giladi wamkome, ila hawapatile. ⁵⁶ Wanhu bwando walawa usindila wa uvwizi, ila usindila wao hauiduganye.

⁵⁷ Abaho, wanhu wenuka na kumulonga Yesu mbuli za uvwizi, walonga, ⁵⁸ "Tumuhulika yolonga, 'Noibomola Ng'anda ino ya Mulungu izengigwe na wanhu. Na gahabita mazua madatu noizenga iyagwe ayo haizengigwe na wanhu.'" ⁵⁹ Vivija usindila wao hauiduganye.

⁶⁰ Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka haulongozi wao wose kamuuza Yesu, "Kwabule cha kwidika mn-haguso zino zose zowokutagusa?"

⁶¹ Ila Yesu kanyamala na halongile chochose. Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu mwanza uyagwe, "Gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu Mwene Yenzi?"

⁶² Yesu kalonga, "Iyo nene. Na monyona nie, Mwana wa Munhu, nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza na mawingu ga kuulanga!"

⁶³ Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasinhuka, kadega guo jake, kalonga, "Hat-ulonda wasindila wayagwe! ⁶⁴ Muuhulika ufukuzi wake! Mweye molongaze?"

Wose walamula walonga, "Kaloza, kolondigwa yakomigwe."

⁶⁵ Wanhu wayagwe wasonga kumtemela mate, wamgubika ikihanga, abaho,

wamtoa, walonga, “Zuza, yalihi yaku-toile!” Na wemilizi wamsola wamtoa makofi.

Petulo Kombela Yesu

(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Petulo viyakalile yakalile hasi mdikonhi, mtwanzi imwe mtumigwa wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko keza behi nayo. ⁶⁷ Viyamuwene Petulo yokota moto, kamulola ng'hani, abaho, kamulongela, “Gweye nagwe kukala hamoja na Yesu wa Nazaleti?”

⁶⁸ Ila Petulo kabela, kamulongela, “Siki-manyana, ama sikitanga chuulonga.” Abaho, kalawa kunze mkubutula mulwivi lwa haulongozi, kipigiti kikija nzogolo keka.[†]

⁶⁹ Ija intumigwa wa kitwanzi kamona Petulo mwanza uyagwe, kasonga kubwelela kulonga mbuli iija ha wanhu wemile behi nayo, “Ino ka mmwanza wao!” ⁷⁰ Ila Petulo kabela mwanza uyagwe.

Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wakalile wemile behi wamulongela Petulo mwanza uyagwe, “Sambiubele, gweye kwa mmwanza wao, kwavija na gweye kwa Mgalilaya.”

⁷¹ Kasonga kudukumiza na kuiduila, “Simtangile munhu ino yummulonga mbuli zake!”

⁷² Abaho, bahaja nzogolo keka mwanza uyagwe, abaho, Petulo kakumbukila avija vayamulongele Yesu, “Nzogolo hanakwika mianza mibili,[‡] konibela mianza midatu.” Kabemendeka kakala hasi kasonga kulila.

15

Yesu Kogaligwa ha Pilato

(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

¹ Ulukwili, wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hima na iwakulu, wafundiza Malagizo ga Musa, na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na kugeleza vondawatende. Wamdaza Yesu minyolo, wangala na kungwelela Pilato. ² Pilato kamuuza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”

Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”

³ Wakulu wa wakulu wa nhambiko wantagusa Yesu vinhu bwando, ⁴ avo, Pilato kamuuza mwanza uyagwe, “Hulonda kwidika? Tegeleza mbuli zao zose zowokutagusa!”

⁵ Mwanza uyagwe Yesu halongile mbuli, na Pilato kakanganya.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

⁶ Kila Lusona lwa Pasaka Pilato kakala yazoele kumfungulila mfungigwa imwe, ija wanhu iwamulondile. ⁷ Kipigiti kija munhu yakemigwe Balaba kakala mki-fungo sama ya kuwadulukila wanhu wa silikali, na kukoma mkipigiti cha umzahimzahi wa kuilema silikali. ⁸ Dale da wanhu dimwizila Pilato, wasonga kumuza yawatendele kamba viyawatendelaga. ⁹ Kawauza, “Molonda niwaleke-sele Mndewa wa Wayahudi?” ¹⁰ Kwavija heyo kavitanga kamba, wakulu wa wakulu wa nhambiko wakala wamgalile Yesu kumwake sama ya migongo.

¹¹ Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko wawaswagiza didale da wanhu dimulongele Pilato yawafungulile Balaba. ¹² Pilato kalonga mwanza uyagwe, “Molonda nimitende choni munhu ino imunkema Mndewa wa Wayahudi?”

¹³ Watoa nyangi walonga, “Muwambe mumsalaba!”

¹⁴ Pilato kauza, “Ila choni chatendile munhu ino?”

Wose wongeza kutoa nyangi, “Muwambe mumsalaba!”

¹⁵ Pilato kalonda yawanogeze ididale da wanhu, avo, kawalekesela Balaba. Abaho, kalagiza Yesu yalanhigwe abaho kamgela mmakono ga asikali wakamuwambe mumsalaba.

Asikali Womtendela Uponela Yesu

(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

¹⁶ Asikali wamsola Yesu wamwingiza mdikonhi da iding'anda da kindewa na kuwakema hamoja asikali wasigale. ¹⁷ Wam'vaza Yesu guo da zambalau, waluka mkungo wa mizomola, wam'vaza mditwi jake. ¹⁸ Abaho, wasonga kumulamsa mumzihaka, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” ¹⁹ Wamtoatoa na ludete mditwi, wamtemela mate, wamfugamila mavindi na kumwinamila. ²⁰ Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula idiguo da zambalau, abaho, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamulava hanze ya idiwambo wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba

(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

²¹ Munhu imwe kulawa isi ya Kilene yokemigwa Simoni, tata wa Alekizanda na Lufo, kakala yokwingila mdiwambo kulawa kumigunda, asikali wamshulutiza

[†] 14:68 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule kipigiti kikija nzogolo keka. [‡] 14:72 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mianza mibili.

yaupape msalaba wa Yesu. ²² Wamsola Yesu wangala hanhu hakemigwe Gologota, nhegulo yake, "Hanhu ha Fulu da Pala." ²³ Wageza kungwelela divai igeligwe manemane,* ila Yesu haing'wile. ²⁴ Abaho, wamuwamba mumsalaba na kuigolela vivalo vake wenyego kwa wenyego, watoa kula walamule yalihi yapate kivalo kil-
ihi. ²⁵ Ikala saa ndatu ya imitondo viwa-
muwambile mumsalaba. ²⁶ Lupwilili lwa
nhaguso yake lwandikigwa vino, "MNDEWA
WA WAYAHUDI." ²⁷ Na vivija wabavi wa-
bili wawawamba mumsalaba hamoja na
Yesu, imwe ng'ambu yake ya ukumoso na
iyagwe ng'ambu yake ya ukumoso. ²⁸ Na
Nyandiko Zing'alile zolonga, "Kapetigwa
hamoja na watenda gehile," zivikila.

²⁹ Wanhu wabitile behi na haja
wamwasila maligo watigisa mapala gao
na kulonga, "Aha! Gweye ulondile
kuibananga Ng'anda ya Mulungu na
kuizenga mmazua madatu, ³⁰ uikombole
mwenyego, uhumuluke mumsalaba!"

³¹ Vivija wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza Malagizo ga
Musa wantendela uponela, wenyego
kwa wenyego wolonga, "Kawakombola
wayagwe, ila hadahile kukiikombola
mwenyego! ³² Tumulole Kilisto Mkombola,
Mndewa wa Israeli, yahumuluke kulawa
mumsalaba, na tweye tumtogle!"

Vivija na waja wabili wawambigwe
hamoja nayo wamuliga Yesu.

Yesu Kodanganhika

(*Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30*)

³³ Viivikile saa sita imisi, isi yose ikala
igubikwe na ziza mbaka saa tisa ichun-
gulo. ³⁴ Viivikile saa tisa, Yesu kenula dizwi
kalila yolonga, "Eloi, Eloi, lama sabaki-
tani?" nhegulo yake "Mulungu wangu,
Mulungu wangu, habali undekile?"

³⁵ Wanhu wakalile behi wahalika mbuli
zija, walonga, "Tegeleza, komkema Eliya!"

³⁶ Munhu imwe kakimbila, kazabika
siponji† mdivai igwaduke kaika kuisota
ya lumango, na kungwelela Yesu yang'we,
yolonga, "Beta tulole kamba Eliya kokwiza
kumuhumulusa kulawa mumsalaba!"

³⁷ Yesu kenula dizwi kaguta ng'hani,
abaho, kadanganhika.

³⁸ Guo ditungikwe Mng'anda ya Mu-
lungu didegeka vidanga vibili, kulawa
uchana mbaka hasi. ³⁹ Mkulu wa asikali
mia wa Loma yakalile yemile haja hau-
longozi wa Yesu, kahulika avija viyakalile
yolila na kumona vija viyodanganhika,

kalonga, "Kweli munhu ino kakala Mwana
wa Mulungu."

⁴⁰ Kukala na watwanzi wolola kotalitali.
Mmwanza wao wakala Maliamu wa
kiwambo cha Magidala, Salome, Maliamu
mamaake Usufu na Yakobo mdodo.
⁴¹ Watwanzi wano wakala womkweleleza
Yesu na kumsang'hanikila viyakalile
Galilaya. Vivija watwanzi bwando
wayagwe wakalile wokwela hamoja na
heyo kwiza Yelusalemu, wakala bahaja.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa M dipanga (*Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42*)

⁴² Dikala disigale zua dimwe kuvikila
Zua da Mhumulo ajo dikemigwa zua da
msasalo. Avo ichungulo vuikwenhuke,
⁴³ Usufu kulawa mdiwambo da Alimataya,
yakalile imwe wa wanhu wa Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi, yakalile yobeta kwiza
kwa Undewa wa Mulungu, bila kudumba
kachola ha Pilato kulupula lukuli lwa Yesu.
⁴⁴ Pilato kakanganya kuhulika kamba Yesu
kesha kudanganhika. Kamkema mkulu
wa asikali mia wa Loma, kamuuza kamba
Yesu kadanganhika kamala. ⁴⁵ Viyahulike
kulawa ha ija imkulu wa asikali mia wa
Loma kamba Yesu kadanganhika, Pilato
kamulongela Usufu yakalusole ulukuli.
⁴⁶ Abaho, Usufu kagula sanda, kaluhumu-
lusa ulukuli, kaluzingiliza sanda na kulu-
tambalika mdipanga dipukigwe mdibwe,
abaho, kadibimbilisa dibwe kadika hamu-
lomo wa idipanga. ⁴⁷ Maliamu wa ki-
wambo cha Magidala na Maliamu ma-
maake Usufu wahona halwikigwe lukuli
lwa Yesu.

16

Yesu Kozuka

(*Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10*)

¹ Vidibitile Zua da Mhumulo, Maliamu
wa kiwambo cha Magidala, Salome,
na Maliamu mamaake Yakobo wagula
mavuta ga kunung'hila giladi wakalubake
lukuli lwa Yesu. ² Ndamuka ya zua da
mwanduso wa wiki,* zua vudisongile
kusimbuka, wachola kudipanga. ³ Wakala
wokiilongela wenyego kwa wenyego,
"Yalihi yondayatubimbilisile idibwe hana
umulomo wa idipanga?" ⁴ Ila viwalolile
uchana, wajona dija idibwe dikalile
kulu ng'hani dibimbilisigwa kungwazo.
⁵ Viwakalile wokwingila mdipanga,
wamona mmhale imwe yavalile ng'hanzu
nzelu yakalile kumkono wa ukulume wa
idipanga, wasinhuka.

* 15:23 Manemane iyo dawa ya kuhunguza usungu mulukuli. † 15:36 Siponji nhegulo yake kinhu chochose kifonyza mazi. * 16:2 Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

⁶ Ila kawalongela, “Sambimsinhuke, novimanya kamba momzahila Yesu wa Nazaleti, yawambwigwe mumsalaba. Kahaduhu hano, kazuka! Loleni, hanhu hawamtambalike. ⁷ Ila gendeni mkawalongele wanahina zake na Petulo, ‘Kowalongola kuchola Galilaya, ako momona kamba viyawalongele.’ ”

⁸ Wahalawa na kukimbila kulawa mdi-panga, kwavija wagogigwa na bwembwe na mkanganyo, na hawamulongele munhu yoyose, kwavija wona bwembwe.[†]

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala

(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18)

⁹ Yesu viyazukile kulawa mkudanganhika mdizua da mwanduso wa wiki, kasonga kumulawilila Maliamu wa kiwambo cha Magidala ayo yakalile na vinyamkela saba wawingigwe. ¹⁰ Maliamu kachola kuwalongela waja wakalile hamoja na heyo, viwakalile wokiiyalala na kulila. ¹¹ Ila viwahulike kamba Yesu mgima na heyo mwenyego kamona, hawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanhu Wabili

(Luk. 24:13-35)

¹² Vuzibitile mbuli zino, Yesu koneka mwa wanhu wabili wakalile wamtogole kuno yagaluke ikihanga, wakalile mnzila wolawa mkiwambo wochola kumigunda. ¹³ Wabwela na kuwalongela wayao, ila hawawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanahina Longo Dimwe na Imwe

(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang’h. 1:6-8)

¹⁴ Hakimambukizo, Yesu kawalawilila wanahina longo dimwe na imwe viwakalile woja. Kawakomhokela, kwavija viwakalile bule nhamanila na vija viwakalile wadala mmioyo yao, kwavija hawawatogole waja wamonile kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika. ¹⁵ Kawalongela, “Gendeni muulumwengu wose mkaupete Usenga Unogile ha wanhu wose. ¹⁶ Munhu yoyose yondayatogole na kubatizigwa kokomboligwa, ila munhu yoyose yoleka kutogola kotagusigwa. ¹⁷ Na vilaguso vino vokwandakana na awo wondawatogole. Mtwaga jangu wowinga vinyamkela, na wolonga ulonzi wa mkanganyo. ¹⁸ Wogoga nyoka na makono gao, na kamba wahang’wa kinhu chochose cha kukoma, hakiwagaza. Wokwika makono gao mwa watamu, na wohona.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga

(Luk. 24:50-53; Sang’h. 1:9-11)

¹⁹ Viyeshile kulonga nao, Mndewa Yesu kasoligwa uchana kuulanga kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu. ²⁰ Wanahina wachola kuupeta Usenga Unogile kila hanhu, na Mndewa kasang’hanika nao na kuzigangamiza mbuli zake na vilaguso vandakane nazo.

[†] 16:8 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 9-20.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA LUKA ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine wa Lagano da Isambi usimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Luka handike vitabu va mbuli za Yesu ziiyeka, ila vivija kandika mbuli zawatendile wanahina wa Yesu kipigiti viyeshile kudanganhika na kuzuka, kitabu kikemigwa Sang'hano za Watumigwa. Haduhu munhu yakitangile kipigiti chenyeogo hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka viwandikigwe ama hanhu hawandikigwe, ila wasomi bwando wotogola kamba siku wandikigwa muna imilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto.

Luka iyo yandike, yakalile mganga wa usipitali, vija vayandike na vija vayawikile goya uulonzi volagusa kamba kakala munhu yasomile. Luka kalonda kwandika mbuli za Yesu zili kweli, yosimulila vinhu kamba vivija vuvilawilile, giladi wanhu wavitange goya (1:1-3). Heyo hakalile Muyahudi (Kol 4:10-14), na vija viyandike, kandika mnzila ya kuwatenda wanhu hawali Wayahudi wadahe kuvimanya. Ino yolagusa vinogile kabisa vija viyasimulile mbuli za Wayahudi ziwatendaga (1:8).

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uilinga ng'hani na vitabu va Matayo na Maluko, kwavija vosimulila kinhu kimwe mnzila imwe. M'vitabu vino vidatu, Luka kasambula ng'hani mvumbuka ya Yohana M'batiza. Vivija Luka kagong'ondeza kugela kumgongo mbuli muisula ya 3:3, 11:4, 23:34, 24:47, na nhambiko muisula ya 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, na 22:32.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muisula ya 1:1-4, Luka koutambuza usenga wake na kulonga kilamso cha kwandika ikitabu.
2. Muisula ya 1:5—4:13, Luka kosimulila mvumbuka ya Yesu na vija viyasasaligwe sama ya sang'hano.
3. Hanhu hakulu hasigale mkitabu cha Usenga Unogile wandikigwe na Luka muisula ya 4:14—21:38, kolonga sang'hano yaasang'hane Yesu, hasa

mizonza yaatendile na mbuli zayafundize.

4. Muna zisula ndatu za ikimambukizo, 22—24, kosimulila vija Yesu viyadanganhike, viyazikigwe, na kuzuka kulawa mkudanganhika.

¹ Mkulu Teofilo, wanhu bwando waiyoha kwandika mumnhongo mbuli zija zivikizwe mmwetu. ² Wandika kamba vija vuzikalile zisimulilwa na waja wazonile na meso gao songela haichanduso, awo wakalile wozipeta. ³ Avo na nie, Mkulu, avija vunizilolile goya mbuli zino zose songela ichanduso chake, nivigesa vinoga nikwandikile vinogile. ⁴ Notenda vino giladi na gweye uitange ikweli ya mbuli zija zuufundizigwe.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza Yohokoligwa

⁵ Kipigiti Helode Mkulu vayakalile mndewa wa Yudea,* kukala na mkulu wa nhambiko imwe twaga jake Zakalia, yakalile wa dale da watambika dikemigwa Abiya. Mtwanzi wake kakala yokemigwa Elizabeti, na heyo kakala wa lukolo lwa mtambika Haloni. ⁶ Wose wabili wakala womnogela Mulungu na wawinza ndagizi zose za Mndewa bila kusigaza. ⁷ Zakalia na Elizabeti wakala wabule wana, kwavija Elizabeti kakala bule sambo, na hewo wose wabili wakala wavyele ng'hani.

⁸ Zua dimwe Zakalia kakala yosang'hana sang'hano za watambika Mng'anda ya Mulungu, kwavija dale jake da watambika dikala mzamu. ⁹ Kamba viwazoele kutenda watambika, kula imgwila Zakalia yachole kufusha ubane kuna ikilingo cha kulavila nhosa. Avo kengila Mng'anda ya Mndewa, ¹⁰ wanhu wose wakala wakilundize hanze wotambika kipigiti hicho cha kufusha ubane.

¹¹ Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawilila, kema ng'ambu ya ukulume ya ikilingo cha kufushila ubane. ¹² Zakalia viyamuwene, kasinhuka, bwembwe dimwingila. ¹³ Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulogela, "Zakalia, sambudumbe kwavija Mulungu kazihulika nhambiko zako, avo Elizabeti mtwanzi wako kokulelela mwana mbigalo, na gweye umgwelele twaga dikemigwa Yohana. ¹⁴ Kosekelela na kudeng'ha ng'hani, na wanhu bwando woitoela ng'henze mvumbuka yake! ¹⁵ Kowa mkulu hameso ga Mndewa. Hang'wa ugimbi ama kinhu chochose cha kukola. Komemezigwa Loho wa Mulungu songela mmunda mwa maamaake. ¹⁶ Kowabweza wanhu bwando wa Islaeli kuli Mndewa Mulungu wao.

* 1:5 Yudea nhegulo yake isi yose ya Palestina.

17 Kochola haulongozi wa Mndewa na mhiko na loho ya Eliya, kowaduganyiza tena watata na wana zao, kowatenda wanhu wadulu wawe wende avo yamtandile Mndewa wanhu zake.”

18 Zakalia kamuza msenga wa Mulungu wa kuulanga, “Novitangaze kamba mbuli zino zowa avo? Kwavija nie na mtwanzi wangu tose twa wavyele.”

19 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, “Nie iyo Gabuliel, mtumigwa nimaga haulongozi wa Mulungu, nitumigwa nikugalile usenga uno unogile. 20 Ila kwavija huzitogole mbuli zangu zondazivikile mumsimu wake, kowa bubui, hudaha kulonga mbaka zua dija gano gose ganikulongele vondagalawilile.”

21 Kipigiti hicho wanhu wakala wom'beta Zakalia kuno wokanganya habali kokawa muja Mng'anda ya Mulungu. 22 Viyalawile hanze, kakala hadaha kulonga nao, avo wavitanga kamba kakala yonile nzozzi Mng'anda ya Mulungu. Kakala hadaha kulonga, kakala yolongi mkulagusa na makono.

23 Kipigiti chake cha kusang'hanika Muing'anda ya Mulungu vukimalile, kabwela ukae. 24 Mkipigiti kiguhi mtwanzi wake kapata inda, avo kakala hakae yake milenge mitano. 25 Kalonga, “Hakimambukizo, Mndewa kanyonela bazi, kanisegezela kinyala changu mwa wanhu.”

Mvumbuka ya Yesu Yohokoligwa

26 Muna umulenge wa sita wa inda ya Elizabeti, Mulungu kamulagiza msenga wake wa kuulanga, yokemigwa Gabuliel, hakiwambo cha Galilaya, kikemigwa Nazareti. 27 Kakala na usenga wa mndele imwe mhambe, mkasano wa munhu imwe twaga jake Usufu kulawa mulukolo Iwa Mndewa Daudi. Twaga jake Maliamu. 28 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamcholela kamulongela, “Nokulamsa! Mndewa ka hamoja nagwe na kakumoteza ng'hani!”

29 Maliamu kazanywa ng'hani sama ya mbuli zija za msenga wa Mulungu wa kuulanga na kugelegeza choni nhegulo ya mbuli zija. 30 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, “Sambiudumbe, Maliamu, kwavija Mulungu kanogelwa nagwe. 31 Kopata inda, komulela mwana mbigalo, na gweye kolondigwa umgwelele twaga dikemigwa Yesu. 32 Heyo kowa mkulu na kokemigwa Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Mndewa Mulungu kongwelela kigoda cha undewa kamba tataake Daudi. 33 Avo kowa Mndewa wa lukolo

Iwa Yakobo milongo yose, Undewa wake hauzigal!”

34 Maliamu kedika kalonga, “Nie na mhambe. Yodahikaze mbuli ino?”

35 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kedika kalonga, “Loho wa Mulungu kokuhumulukila, na mhiko za Mulungu Mkulu Ng'hani zokugubika. Avo mwana yondayavumbuke kowa mwana yang'alile, kokemigwa Mwana wa Mulungu. 36 Mgelegeze lumbu jako Elizabeti wamulongile kabule sambo, ila sambi kana inda ya milenge sita hamoja na uvyele wake. 37 Kwavija haduhu mbuli haidahika ha Mulungu.”

38 Maliamu kedika kalonga, “Nie na mtumigwa wa Mndewa, na nhendelwe kamba vuulongile.” Abaho, ija msenga wa Mulungu wa kuulanga kahalawa.

Maliamu Komtembelela Elizabeti

39 Kipigiti kidodo hamwande Maliamu kaisasala, hima kachola kuna ikiwambo kili muisi ya vigongovigongo ya Yudea. 40 Kengila muna ing'anda ya Zakalia, kamulamsa Elizabeti. 41 Elizabeti viyahulike ndamsa ya Maliamu, chana king'hele kizumha mkudeng'ha muinda ya Elizabeti. Na Elizabeti kamemezigwa† Loho wa Mulungu, 42 na kenula dizwi kalonga, “Kumota gweye kubanza watwanzi wose, na imwana yondaumulele kamota! 43 Vilihi mbuli zino ng'hulu zindawilile nie, hata mama wa Mndewa wangu yeze kumwangu? 44 Mhunde vinihulike ndamsa yako, chana king'hele muinda yangu kizumha mkudeng'ha. 45 Kumota gweye utogole kamba gaja gayalongile Mndewa kumwako golawilila!”

Maliamu Komtologa Mulungu

46 Na Maliamu kalonga, “Moyo wangu womuyenzi Mulungu. 47 Loho yangu yomdeng'helela Mulungu Mkombola wangu. 48 Kwavija kamegelegeza nyakadala wake imwende!

Avo kusongela lelo wanhu wa milelo yose wong'hema yamotile,

49 mmbuli zija ng'hulu Mulungu Mkulu zayanitendele.

Twaga jake ding'ala. 50 Kulawa wanhu wa mulelo umwe mbaka mulelo uyagwe

kowonela bazi awo womdumba heyoy. 51 Kaugolosa mkono wake mkulu

na kawapwililisa awo woitopela ngelegeza zao.

52 Kawahumulusa wandewa wali na mhiko walawe muna ivigoda vao va undewa,

† 1:41 Kamemezigwa Loho wa Mulungu nhegulo yake kagweleligwa Loho wa Mulungu.

na kawenula iwakumbulu.

⁵³ Wali nzala kawegutiza vinhu vinogile, na wagoli kawaleka wachole bila kinhu.

⁵⁴ Kakigoga kilagano chayailagane na wahenga zetu, avo keza kumtaza mtumigwa wake Israeli.

⁵⁵ Kakumbukila kumonela bazi Ablaham na lukolo lake lose milongo yose kamba viwailagane na wahenga zetu!"

⁵⁶ Maliamu kakala na Elizabeti kamba milenge midatu vino, abaho, kabwela ukae yake.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza

⁵⁷ Kipigiti cha Elizabeti kulela kivika, kamulela mwana mbigalo. ⁵⁸ Wanhu wa mmambwegambwega na walawile mulukolo lwake viwahulike mbuli zija zinogile za mkanganyo Mndewa ziyamtendele, wose wadeng'helela hamoja na heyo.

⁵⁹ Zua da nane weza kumwingiza kumbi imwana, walonda kumgwa twaga da tataake, Zakalia. ⁶⁰ Mamaake kalonga, "Ndema! Twaga jake dokemigwa Yohana."

⁶¹ Wanhu wamulongela, "Ila mulukolo lwenu haduhu munhu yali na twaga hijo."

⁶² Abaho, wamuza tataake mkumulagusa na makono, womuza kamba twaga dilihi do yolonda yagweleligwe mwanage.

⁶³ Kawapula kibanzi cha kwandikila, kandika vino, "Twaga jake Yohana." Wanhu wose wakanganya. ⁶⁴ Baho mulomo na lulimi lwake Zakalia vifunguligwa, kasonga kulonga, kamuyenzi Mulungu.

⁶⁵ Bwembwe diwengila wanhu wose wa mmambwegambwega na mbuli hizo zisimulilwa ng'ambu zose za isi ya vigongovigongo ya Yudea. ⁶⁶ Wose wahu-like mbuli hizo wagelegeza mmioyo yao, wolonga, "Mwana ino kowa munhu wa vilih? Kwavija mhiko za Mndewa za hamoja na heyo."

Zakalia Kohokola

⁶⁷ Zakalia tataake imwana kamemezwa Loho wa Mulungu, na kulonga usenga uno wa Mulungu,

⁶⁸ "Yayenzigwe Mndewa, Mulungu wa Israeli!

Kwavija keza kuwataza wanhu zake na kuwakombola.

⁶⁹ Katugwelela Mkombola mkulu, wa lukolo lwa mtumigwa wake Daudi,

⁷⁰ kamba vija vayailagane na wahokozi zake wang'alile umwaka,

⁷¹ kamba kotukombola tulawe mmakono ga wadumuka, na kulawa mmakono ga wose watwihile.

⁷² Kalonga kowonela bazi wahenga zetu

na kudikumbukila lagano jake ding'alile.

⁷³ Kamdulila Ablaham tata wetu,

⁷⁴ kailagana na heyo kamba kotukombola kulawa mmakono ga wadumuka,

na kututenda tweye tumsang'hanikile heyo bila bwembwe,

⁷⁵ giladi tuwe wanhu wang'alile na tulibule uzenzeleganye haulongozi wake, mazua gose ga ugima wetu.

⁷⁶ "Na gweye, mwanangu, kokwiza kukemigwa muhokozi wa Mulungu Mkulu Ng'hani.

Kolongola haulongozi wa Mndewa kumtandila nzila yake,

⁷⁷ kowalongela wanhu zake avija vondakawomboligwe mkusegezelwa vilozo vao.

⁷⁸ Mulungu wetu kogatenda higo sama ya bazi jake kulu,

na ukombola wake kulawa kuulanga wotuhumulukila kamba zua da imitondo

⁷⁹ na kuwamulikila wose wokala mdiziza na awo wakala mdisisila da kudanganhika,

na kugalongoza magulu getu muna inzila ya tindiwalo."

⁸⁰ Mwana ija kakala na kuwa na mhiko muloho. Kakala muluwala mbaka zua dija viyalawilile mwa wanhu wose wa Israeli.

2

Mvumbuka ya Yesu (Mat. 1:18-25)

¹ Mazua gaja mkulu wa undewa wa Loma, yakalile yokemigwa Augusto, kalagiza wanhu wakalile muundewa wose wa Loma matwaga gao gandikigwe mk-itabu. ² Nyandikisha ino ikala ya ichanduso, kipigiti kija Kulenio viyakalile mkulu wa isi ya Silia. ³ Avo wose wachola kwandikigwa kila munhu mkiwambo chake mwenyego.

⁴ Usufu na heyo kasegela kulawa hakiwambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya, kakwela kachola kukiwambo cha Betelehemu muisi ya Yudea, kwaaleligwe Mndewa Daudi kwavija kakala yolawa mulukolo lwa Daudi. ⁵ Kachola kwandikigwa hamoja na mkasano wake Maliamu, ayo yakalile na inda.

⁶ Viwakalile hiko, kipigiti chake cha kulela kivika. ⁷ Kamulela chadele mbigalo,

kam'vaza vivalo vovowavazaga wana ving'hele, kamtambalika mkia kiwadilaga ng'ombe, kwavija hawapatile gati muna ing'anda ya wahenza.

Wachunga na Wasenga wa Mulungu wa Kuulanga

⁸ Ng'ambu ija kukala na wachunga wokwimiliza madale gao ga ng'hondolo ikilo mmigunda. ⁹ Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalawilila, na yenzi ya Mndewa Mulungu iwamulika ng'ambu zose, wadumba ng'hani. ¹⁰ Msenga wa Mulungu wa kuulanga kawalongela, "Sambindumbe! Niwagalila mbuli inogile yondaiwatende wanhu wose wadeng'he ng'hani. ¹¹ Kwavija lelo ino muna ikiwambo cha Daudi kavumbuka Mkombola wenu, iyo Kilisto Mndewa. ¹² Na vino vivo vondamumtambule, mom'vika mwana king'hele yavazigwe vivalo wowowavazaga wana ving'hele katambalikwa mkia kiwadilaga ng'ombe."

¹³ Baho dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga diza kuilumba hamoja na miyao wa ichanduso, womuyenzi Mulungu, wolongu,

¹⁴ "Yenzi ha Mulungu yali uchana ng'hani kuulanga, na tindiwalo muisi, ha wanhu wanogelwe na heylo!"

¹⁵ Waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga viwabweleganye kuulanga, waja iwachunga wakiilongela, "Tucholeni Betelehemu tukalole mbuli ino ilawilile, Mndewa yaatulongele."

¹⁶ Avo wachola hima wam'vika Maliamu na Usufu na wamona ija imwana king'hele katambalikwa mkia kiwadilaga ng'ombe. ¹⁷ Wachunga viwamonile ija imwana, wawalongela wanhu mbuli za mwana ija ziwahulike kulawa ha msenga wa Mulungu wa kuulanga. ¹⁸ Wanhu wose wakanganya viwahulike mbuli ziwalongeligwe na wachunga. ¹⁹ Maliamu kazika mbuli zija zose mmoyo wake kuno yozigelegeza. ²⁰ Waja iwachunga wabwela kuno womuyenzi na kumtogola Mulungu, kwavija gaja gawahulike na kugona gawa kamba vija msenga wa Mulungu wa kuulanga viyawalongele.

Mwana Kogwelelwa Twaga

²¹ Vigabitile mazua manane, kipigiti cha kumwingiza kumbi vikivikile, wamgwaa twaga Yesu, twaga dayagweleligwe na msenga wa Mulungu wa kuulanga kipigiti mamaake hanapata inda.

Yesu Kokwikigwa Mmakono ga Mndewa Mulungu

²² Kipigiti cha Usufu na Maliamu kutaulwa vikivikile kamba Malagizo ga Musa vialagize, Usufu na Maliamu wamsola imwana wachola na heylo Yelusalemu wamwike mmakono ga Mndewa. ²³ Muna Gamalagizo ga Mndewa yandikigwa, "Wana mbigalo wose wa

udele wobagulwa na kwikigwa sama ya Mulungu." ²⁴ Vivija wachola kulava nhoa kamba viilagizwe Mmalagizo ga Mndewa, hua wabili ama makinda mabili ga njiwa.

²⁵ Kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Simioni yakalile yokala Yelusalemu. Kakala yomdumba Mulungu, yotenda gamnogele Mulungu na kakala yololela kukombolwa kwa Israeli. Na Loho wa Mulungu kakala na heylo. ²⁶ Loho wa Mulungu kamgubulila kamba heza kudanganhika mbaka yamone Kilisto Mndewa. ²⁷ Kuno yolongozwa na Loho wa Mulungu, Simioni kachola Kuing'anda ya Mulungu. Usufu na Maliamu viwamgalile Yesu Kung'anda ya Mulungu wamtendele kamba viilagizigwe muna Gamalagizo ga Musa, ²⁸ Simioni kamsola Yesu mmakono gake kuno yomuyenzi Mulungu yolonga,

²⁹ "Avino, Mndewa, kugavikiza gaja gautulonge, avo muleke nyakadala wako yachole mditindiwalo.

³⁰ Kwavija nyona ukombola wako na meso gangu mwenyego,

³¹ awo uugalile sama ya wanhu wa isi zose.

³² Mulenge wondauwagubulile Wamhazi gaja gaulonda, na kugala yenzi mwa wanhu zako wa Israeli."

³³ Tata na mama wa imwana wakala wokanganya mbuli ziyalongile Simioni yomulonga Yesu. ³⁴ Simioni kawamoteza, kamulongela Maliamu mamaake imwana, "Tegeleza, mwana ino kavumbuka giladi yawe kilamso cha kuhumuswa kwa wanhu bwando na kwituligwa kwa wanhu bwando muna iisi ya Israeli. Kowa kilaguso kilawa ha Mulungu chondakilemigwe na wanhu, ³⁵ avo ngelegeza za wanhu bwando zili mgati zokoneka. Na gweye mwenyego usungu uli kamba zele wokuhoma mmoyo wako."

³⁶ Vivija kukala na muhokozi imwe mtwanzini m'vyele ng'hani twaga jake Ana, mndele wa Fanueli wa mtala wa Asheli. Kakala yakalile na mbigalo milao saba songela viyasoligwe, ³⁷ songela aho kakala kizuka mbaka viyakalile m'vyele wa milao malongo manane na mine. Kipigiti hicho chose kakala Kung'anda ya Mulungu yomtambikila Mulungu misi na kilo, yofunga na kutambika. ³⁸ Kipigiti kikija keza, na kusonga kamuyenzi Mulungu na kulonga mbuli za ija imwana mmagwiti ga wanhu wose wakalile wololela kukomboligwa kwa Yelusalemu.

Kubwela Nazaleti

³⁹ Usufu na Maliamu viweshile kutenda gose galagizwe muna Gamalagizo ga Mndewa, wabwela ukae yao kukiwambo cha Nazareti muisi ya Galilaya. ⁴⁰ Mwana ija kakula, kongezeka mhiko na ng'hungwe, na Mulungu kammoteza.

Yesu Kung'anda ya Mulungu Viyakalile Mmhale

⁴¹ Milao yose Usufu na Maliamu wokwelaga wochola Yelusalemu mkipigiti cha lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka. ⁴² Yesu viyakalile mmhale wa milao longo dimwe na mibili, wachola kuna ulusona kamba vowotendaga milao yose. ⁴³ Ulusona vulwishile, wasonga mwanza wa kubwela kumwao, ila Yesu kasigala Yelusalemu. Usufu na Maliamu hawavintangile. ⁴⁴ Wagiza kakala mdale da wanhu mnzila, wachola mwanza wa zua dimwe, abaho, wasonga kumzahila mwa wandugu na wambwiga zao. ⁴⁵ Hawamonile, avo wabwela Yelusalemu kumzahila. ⁴⁶ Zua da ikadatu wam'vika Kung'anda ya Mulungu, kakala na wafundiza Malagizo ga Musa, yowategeleza na kuwauza. ⁴⁷ Wose wahulike mbuli zake wakanganya ubala na nyidikilo zake. ⁴⁸ Usufu na Maliamu viwamonile wakanganya ng'hani, Maliamu mamaake kamuuzi, "Habali ututendele vino, mwanangu? Tataako na nie tugaya tukuzahila kuno tugudema."

⁴⁹ Ila heyo kawedika yolongi, "Habali munizahila? Ham'vitangile avija vinilondigwa nikale mng'anda ya Tataangu?" ⁵⁰ Tataake na mamaake hawaitangile nhegulo ya mbuli ino.

⁵¹ Avo Yesu kahumuluka kabwela Nazareti na hewo, kakala mwende ha tataake na mamaake. Mamaake kazika mbuli zija zose mmoyo wake. ⁵² Yesu kakula mulukuli na mng'hungwe. Kadeng'helwa na Mulungu na wanhu.

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu (Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

¹ Mulongo umwe na milao mitano ya undewa wa Mndewa Tibelio, Pontio Pilato kakala mtawala wa isi ya Yudea. Helode Antipa* kakala mtawala wa isi ya Galilaya, na mkulu wake Filipino kakala mndewa wa isi ya Itulea na Tulakoniti. Lisania kakala mndewa wa isi ya Abilene, ² na Anasi na Kayafa wakala wakulu wa wakulu wose wa nhambiko. Kipigiti kikija mbuli za Mulungu zim'vikila Yohana, mwanage Zakalia, kuja kuluwala. ³ Avo Yohana kachola

muisi zose zizunguluke Ulwanda lwa Yolandani, kawapetela, yolongi, "Lekeni vilozo venu mkabatizigwe, na Mulungu kovigela kumgongo vilozo venu."

⁴ Kamba vija viyandikigwe muna ikitabucha muhokozi Isaya,

"Munhu kenula dizwi muluwala, yolongi, 'Itandeni nzila ya Mndewa, mgoloseleni nzila zake.

⁵ Migea yose yokusiligwa, vigongo na visugulu vose vohimbugwa.

Nzila ziveduke zogolisigwa, hali na mikolongokolongo hatelebuswe.

⁶ Na wanhu wose wowona ukombola kulawa ha Mulungu.' "

⁷ Yohana kawalongela wanhu bwando wamwizile wabatizigwe, "Mweye wana wa nyoka! Iyo yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize? ⁸ Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu. Sambimsonge kuilongela kamba 'Ablaham iyo tata wetu.' Kwavija nie nowalongela Mulungu kodaha kumwinulila Ablaham wana kulawa mgamabwe gano. ⁹ Avo nhemo ikigwa goya kuikanha mibiki mmisina, avo biki jojose dondadileke kulela mujo unogile dokanhigwa na kwasigwa hamoto."

¹⁰ Dale da wanhu dimuuzi, "Avo, tutendeze?"

¹¹ Kawalongela, "Yali na vivalo vibili yam'bagulile yalibule, na yali na mandia yatende vivo."

¹² Wawila kodi na hewo weza kubatizigwa, wamuuzi, "Mkulufunzi, na tweye tutendeze?"

¹³ Na heyo kawalongela, "Sambimuwile kodi ng'hulu kubanza vumulagizwe."

¹⁴ Asikali na hewo weza kumuuzi, "Na tweye tutende choni?"

Na heyo kawalongela, "Sambim'bokonye hela za munhu yoyose ama sambimum'vwizile mbuli munhu yoyose, mwanelwe na maliho genu."

¹⁵ Wanhu wose wakala wamemile nhamanila ha Yohana, wakala wokiiuza mmioyo yao kamba siku Yohana iyo Kilisto. ¹⁶ Avo Yohana kawalongela wanhu wose, "Nie nowabatiza mweye na mazi, ila kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie sidaha hata kufungula nzabi za ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto. ¹⁷ Heyo kana kia chake cha kubetela ngano yake, yakunzanye ingano kukano, na imikumvi yaisome na moto hauzimikaga."

* 3:1 Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu. † 3:19 Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

¹⁸ Yohana kaupeta Usenga Unogile mwa wanhu yowazuma mkuwagong'ondeza na mbuli bwando waleke gehile. ¹⁹ Ila Yohana kamkomhokela Helode Antipa,[†] mndewa, kwavija kakala yamsolile Helodia, mtwanzi wa ndugu yake, na gehile gose goyokala yotenda. ²⁰ Avo Helode kabanziliza udumuka wake ha Yohana, na kamgela mkifungo.

Yesu Kobatizigwa

(*Mat. 3:13-17; Mlk. 1:9-11*)

²¹ Wanhu wose viweshile kubatizigwa, Yesu na heyo kabatizigwa. Na viyakalile yotambika, ulanga uvuguka, ²² na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile kamba hua. Dizwi dihulikwa kulawa kulanga, "Gweye iyo Mwanangu uninogele, ninogelwa nagwe."

Wahenga wa Yesu

(*Mat. 1:1-17*)

²³ Yesu viyasongile sang'hano yake, kakala na milao malongo madatu. Na wanhu wamgesa iyo mwana wa Usufu, mwanage Heli. ²⁴ Heli kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi, Lawi kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Yanai, na Yanai kakala mwanage Usufu, ²⁵ Usufu kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Amosi, Amosi kakala mwanage Nahumu, Nahumu kakala mwanage Hesili, Hesili kakala mwanage Nagai, ²⁶ Nagai kakala mwanage Maati, Maati kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Shemeni, Shemeni kakala mwanage Yoseki, Yoseki kakala mwanage Yoda, ²⁷ Yoda kakala mwanage Yohanani, Yohanani kakala mwanage Lesa, Lesa kakala mwanage Zelubabeli, Zelubabeli kakala mwanage Shelitieli, Shelitieli kakala mwanage Neli, ²⁸ Neli kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Adi, Adi kakala mwanage Kosamu, Kosamu kakala mwanage Elimadamu, Elimadamu kakala mwanage Eli, ²⁹ Eli kakala mwanage Yoshua, Yoshua kakala mwanage Eliezeli, Eliezeli kakala mwanage Yolimu, Yolimu kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi, ³⁰ Lawi kakala mwanage Simioni, Simioni kakala mwanage Yuda, Yuda kakala mwanage Usufu, Usufu kakala mwanage Yonamu, Yonamu kakala mwanage Eliakimu, ³¹ Eliakimu kakala mwanage Melea, Melea kakala mwanage Mena, Mena kakala mwanage Matata, Matata kakala mwanage Natani, Natani kakala mwanage Daudi, ³² Daudi kakala mwanage Yese, Yese kakala mwanage Obedi, Obedi kakala mwanage Boazi, Boazi kakala mwanage Salimoni, Salimoni kakala mwanage Nashoni, ³³ Nashoni

kakala mwanage Aminadabu, Aminadabu kakala mwanage Adimini, Adimini kakala mwanage Ani, Ani kakala mwanage Heziloni, Heziloni kakala mwanage Pelesi, Pelesi kakala mwanage Yuda, ³⁴ Yuda kakala mwanage Yakobo, Yakobo kakala mwanage Isaka, Isaka kakala mwanage Ablaham, Ablaham kakala mwanage Tela, Tela kakala mwanage Naholi, ³⁵ Naholi kakala mwanage Selugi, Selugi kakala mwanage Leu, Leu kakala mwanage Pelegi, Pelegi kakala mwanage Ebeli, Ebeli kakala mwanage Shela, ³⁶ Shela kakala mwanage Kainamu, Kainamu kakala mwanage Alufaksadi, Alufaksadi kakala mwanage Shemu, Shemu kakala mwanage Nuhu, Nuhu kakala mwanage Lameki, ³⁷ Lameki kakala mwanage Metusela, Metusela kakala mwanage Henoko, Henoko kakala mwanage Yaledi, Yaledi kakala mwanage Mahalaleli, Mahalaleli kakala mwanage Kainamu, ³⁸ Kainamu kakala mwanage Enoshi, Enoshi kakala mwanage Seti, Seti kakala mwanage Adamu, Adamu kakala mwanage Mulungu.

4

Yesu Kogezigwa

(*Mat. 4:1-11; Mlk. 1:12-13*)

¹ Yesu kalawa Mulwanda Iwa Yolodani kuno yamemile Loho wa Mulungu, kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka muluwala. ² Ako kagezigwa na Mwenembago mkipigiti cha mazua malongo mane. Kipigiti hicho chose hadile kinhu chochose, kipigiti hicho vikimalile, kona nzala.

³ Mwenembago kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, dilongele dibwe dino digaluke mkate."

⁴ Yesu kedika kalonga, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Munhu hawa mgima sama ya mkate wiyeka.' "

⁵ Mwenembago kamsola kamgala uchana ng'hani, mkipigiti kiguhi kamulagusila ndewa zose za ulumwengu.

⁶ Mwenembago kamulongela, "Nokugwelela mhiko zino zose na mali gano gose, kwavija nigweleligwa na nodaha kumgwa yoyose inimulonda. ⁷ Uhanitambikila, vino vose vowa vako gweye."

⁸ Yesu kamwidika, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Mtambikile Mndewa Mulungu wako na umsang'hanikile heyo yiyeka!'"

⁹ Mwenembago kamsola kamgala Yelusalemu kuna inhembeti ya Ing'anda ya Mulungu, kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi kulawa hano. ¹⁰ Kwavija yandikigwa

Mzinyandiko Zing'alile, 'Mulungu kokulagizila wasenga zake wa kuulanga wakwimilize.' ¹¹ Kabili yandikigwa, 'Wokudang'ha mmakono gao, sambuiukwale mgulu wako muna idibwe.' "

¹² Ila Yesu kamwidika, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Sambiumgeze Mndewa Mulungu wako.' "

¹³ Mwenembago viyeshile kungeza mm-buli zose, kamuleka mkipigiti kidodo.

Yesu Kosonga Sang'hano Zake Muisi ya Galilaya

(Mat. 4:12-17; Mlk. 1:14-15)

¹⁴ Yesu kabwela muisi ya Galilaya yamemile mhiko za Loho wa Mulungu, na singilimo zake zenela isi zose za mmambwegambwega. ¹⁵ Na heyo kakala yowafundiza wanhu muna zing'anda zao za nhambiko, na wanhu wose wamtogola.

Yesu Kolemigwa Mkiwambo cha Nazaleti

(Mat. 13:53-58; Mlk. 6:1-6)

¹⁶ Abaho, Yesu kachola Nazaleti kiwambo chayakulile, na muna Idizua da Mhumulo, kengila mng'anda ya nhambiko kamba vayazoele. Kema giladi yasome Nyandiko Zing'alile. ¹⁷ Kagweleligwa ikitabu cha muhokozi Isaya. Kagigubula kavika hanhu handikigwe vino,

¹⁸ "Loho wa Mndewa ka hamoja na nie, kwavija kanisagula niwagalile wakumbulu Usenga Unogile. Kanilagiza niipete ndekesa mwa awo wagogigwe,

na vimbugumbu wadahe kulola, niwadohole waja wogazigwa.

¹⁹ Na kupeta kamba kipigiti kivika cha mndewa kuwakombola wanhu zake."

²⁰ Abaho, Yesu kakigubika ikitabu kam'bwelaza mwimilizi wa ing'anda ya nhambiko, abaho, kakala hasi. Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko wamulola ng'hani. ²¹ Na heyo kawalongela 'Lelo Nyandiko zino Zing'alile zivikila, kamba vumuhulike."

²² Wanhu wose wanogelwa ng'hani, wakanganya mbuli zinogile zayalongile. Walonga, "Ino sio mwanage Usufu?"

²³ Yesu kawalongela, "Nivitanga kamba monilongela ulonzi uno, 'Mganga, ihonye mwenyego! Gaja gatuhulike ugatendile Kapenaumu ugatende hano hakiwambo chako mwenyego.' " ²⁴ Kagendelela kulonga, "Nowalongeleni ikweli, muhokozi hatogoligwa hakae yake mwenyego.

²⁵ "Kweli, kukala na vizuka bwando muna iisi ya Israeli kipigiti chayakalile Eliya, kipigiti mvula vuilekile kutoa milao midatu na milenge sita, nzala ikala mpamanho muna iisi yose. ²⁶ Ila Eliya

hatumigwe ha kizuka yoyose, ila ha kizuka imwe yakalile Salepta muna iisi ya Sidoni.

²⁷ Na kukala wanhu bwando wakalile na dikulu muna iisi ya Israeli kipigiti chayakalile muhokozi Elisha, na haduhu mtamu yoyose wa dikulu yahonyigwe, ila Naamani yeiyeka yakalile yokala muisi ya Silia."

²⁸ Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko viwahulike mbuli zija wona lusango. ²⁹ Wema, wamkwekwesa Yesu, wamulava hanze ya ikiwambo. Wamsola wangala uchana ya igigongo, haja idiwambo jao hadizengigwe, walonda kumsung'hizila mdigema. ³⁰ Ila Yesu kabita hatagitati yao, kachola na zake.

Munhu Yali na Kinyamkela

(Mlk. 1:21-28)

³¹ Abaho, Yesu kachola kukiwambo cha Kapenaumu muisi ya Galilaya, kawafundiza wanhu muna Dizua da Mhumulo.

³² Wakanganya avija voyokala yofundiza kwavija mbuli zake zikala na udaho.

³³ Muja muna ing'anda ya nhambiko kukala na munhu yakalile na kinyamkela, katoa nyangi yolonga, ³⁴ "Ka! Kotulonda choni gweye, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga? Nokutanga, gweye iyo Ung'alile wa Mulungu!"

³⁵ Yesu kamkomhokela ija kinyamkela, yolonga, "Nyamala, mulawe munhu ino." Kinyamkela kam'bwanha hasi ija imunhu hameso gao, kamulawa bila kumulumiza hanhu.

³⁶ Wanhu wose wakanganya, wailongela, "Mbuli zaki zino? Munhu ino kana mhiko na udaho wa kuwakomhokela vinyamkela, nao wolawa!" ³⁷ Mbuli za Yesu zenela ng'ambu zose za isi ija.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

(Mat. 8:14-17; Mlk. 1:29-34)

³⁸ Yesu kalawa muna ing'anda ya nhambiko, kachola hakae ya Simoni. Mama mkwe yake Simoni kakala yolumwa homa ng'hali, avo wamulongela Yesu yamuhonye. ³⁹ Yesu keza kema behi na heyo, kaikomhokela ija ihoma, imulawa, kenuka na kuwasang'hanikila.

⁴⁰ Viivikile ichungulo, wanhu wose wawagala ha Yesu wanhu zao wakalile wolumwa vitamu va namna zose, kawekila makono gake kawahonya. ⁴¹ Vinyamkela wawalawa wanhu bwando, watoa nyangi yolonga, "Gweye iyo Mwana wa Mulungu."

Yesu kawakomhokela hawalekile walonge, kwavija wamtanga heyo iyo Kilisto.

Yesu Koupeta Usenga Unogile Mzing'anda za Nhambiko

(Mlk. 1:35-39)

⁴² Ulukwili, Yesu kasegela kachola hanhu halibule wanhu. Wanhu wasonga kumzahila, viwamonile, wageza kumzuila sambiyasegele hamwao. ⁴³ Ila heyo kawalongela, "Nolondigwa niupete Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu m'viwambo viyagwe, kwavija nhumigwa nhende vino."

⁴⁴ Kakala yowapetela wanhu Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu muna zing'anda za nhambiko muisi yose ya Yudea.

5

Yesu Kowakema Wanahina wa Ichan-duso

(Mat. 4:18-22; Mlk. 1:16-20)

¹ Zua dimwe Yesu kakala yemile hamgwazo wa Idilamba da Genesaleti. Wanhu wakala wokiibabanika wokwenhuka behi na heyo kutegeleza mbuli za Mulungu. ² Kazona ngalawa mbili mulugigo lwa idilamba, zikigwe haja na waloa somba, wakalile wosuluzi nhando zao. ³ Yesu kengila mngalawa imwe ikalile ya Simoni, kamulongela Simoni yaikwenhuse hamwande, hatalitali na ulugigo lwa idilamba. Yesu kakala mngalawa yowafundiza wanhu bwando.

⁴ Viyeshile kulonga kamulongela Simoni, "Kwenhusa ingalawa hamwande hana ididindi da idilamba, na gweye na wayago tandeni nhando zenu muloe somba."

⁵ Simoni kamulongela, "Mndewa, tugonelela tuloa somba hatupatile kinhu, ila kwavija gweye kulonga, nozitanda nhando." ⁶ Viwazitandile izinhando, wonza somba bwando, na nhando zao zisonga kukanhika. ⁷ Wawakema wayao wakalile mngalawa iyagwe weze kuwataza. Weza wamemeza somba ngalawa zose mbili, avo ngalawa zikala mmabehe kudidimila mmazi. ⁸ Simoni Petulo viyagonile gaja, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, yolonga, "Mndewa, sambiang'hwenhukile kwavija nie nna vilozo!"

⁹ Simoni na wayage wose wakanganya avija viwonzile somba bwando kamba vija. ¹⁰ Yakobo na Yohana wanage Zebedayo, wakalile waloa somba wayage Simoni, vivija wakanganya. Yesu kamulongela Simoni, "Sambitudumbe, kusongela lelo kowa muloa wanhu."

¹¹ Wazikwekwesa zingalawa wazika mumgwazo wa idilamba, waleka gose wamkweleleza Yesu.

Yesu Komuhonya Mtamu wa Dikulu

(Mat. 8:1-4; Mlk. 1:40-45)

¹² Yesu viyakalile mdiwambo dimwe da hiko, kaiting'hana na mbigalo imwe

yakalile na dikulu lukuli lugima. Viyamonile Yesu, kafugama mavindi, kamulongela mkuiyalala, "Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya."

¹³ Yesu kagolosa mkono wake kamkwaso yolonga, "Nolonda, hona!" Kipigiti kiki-ija kahona utamu wa dikulu. ¹⁴ Abaho, Yesu kamulagiza yolonga, "Sambiumulonge munhu yoyose, ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya, abaho, ukalave nhosa kamba Musa vayalagize, giladi iwe usindila mwa wanhu wose kamba kuhona."

¹⁵ Ila mbuli za Yesu zibanza kwenela muisi yose, wanhu bwando weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao. ¹⁶ Ila Yesu mianza bwando kakala yonyelenhuka yochola hanhu halibule wanhu kutambika.

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole

(Mat. 9:1-8; Mlk. 2:1-12)

¹⁷ Zua dimwe Yesu kakala yofundiza. Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa, walawile m'viwambo vose va Galilaya, Yudea na kulawa Yelusalemu, wakala baho. Mhiko za Mndewa zikala na heyo, avo kawahonya watamu. ¹⁸ Baho weza wanhu wampapile munhu yaholole mulusazi, wageza kumwingiza mng'anda wamwike haulongozi wa Yesu. ¹⁹ Avija wanhu viwakalile wamemile hawadahile kumwingiza mng'anda. Avo wampapa, wangala uchana mkiswili, wafumula usoti, wamuhumulusa hamoja na lusazi lwake, na kumwika hagatigati ya ididale da wanhu haulongozi wa Yesu. ²⁰ Yesu viyonile avija viwakalile na nhamanila ng'hulu, kamulongela ija imunhu, "Mbwiga, vilozo vako vigeligwa kumgongo."

²¹ Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga kukiiuza, "Iyo yal-ih i yofukula? Mulungu yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va wanhu!"

²² Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawauza, "Habali mgelegeza mbuli kamba azo?" ²³ Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, 'Vilozo vako vigeligwa kumgongo,' ama kulonga, 'Ima wima utembele?' ²⁴ Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi." Abaho kamulongela ija imunhu yaholole, "Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako."

²⁵ Baho ija imunhu kema wima hameso gao wose, kasola lusazi lwake lwayakalile yaluwasile, kachola ukae yake kuno yomuyenzi Mulungu. ²⁶ Wanhu wose wakanganya, kuno wona bwembwe,

wamuyenzi Mulungu, wolonga, “Lelo tona mbuli za mkanganyo!”

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Mlk. 2:13-17)

²⁷ Viyeshile kutenda higo, Yesu kalawa hanze, kamona muwila kodi imwe yokemigwa Lawi, yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela, “Ng'holeleza.” ²⁸ Na heyo kenuka, kaleka gose, kamkoleleza.

²⁹ Abaho, Lawi kamtendela lusona lukulu ng'hani Yesu mng'anda yake, na dale kulu da wawila kodi na wanhu wayagwe wakala woja na heyo. ³⁰ Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakalile mdidale jao wawatwanganikila wanahina wa Yesu, wouza, “Habali moja na kung'wa na wawila kodi na watenda vilozo wayagwe?”

³¹ Yesu kedika kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda. ³² Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo waleke vilozo vao.”

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Mlk. 2:18-22)

³³ Wanhu wamulongela Yesu, “Wanahina wa Yohana M'batiza wofunga mianza bwando na kutambika, na wanahina wa Mafalisayo wotenda vivo. Ila wanahina zako woja na kung'wa.”

³⁴ Yesu kawalongela, “Mokwagiza modaha kuwatenda wambwiga za mulawilamambe wafunge kipigiti mulawilamhambe yang'hali hamoja nawo? ³⁵ Ila kipigiti chovika avija mulawilamhambe vondayasezigwe hamwao, aho baho vondawafunge.”

³⁶ Vivija Yesu kawalongela hala dino. “Haduhu munhu yokanha kidanga cha kivalo cha sambu na kukigela mkivalo cha mwaka. Kamba yahatenda avo, kokidega ikivalo cha sambu, na acho ikidanga cha ikivalo cha sambu hakilumba mkivalo cha mwaka. ³⁷ Vivija wanhu hawagela divai ya sambu muna vibuyu va umwaka vitendigwe na kwembe, kwavija ija idivai ya sambu yovitula ivibuyu vitendigwe na kwembe, avo idivai yokwitika na vibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika. ³⁸ Vilumbaga, divai ya sambu igeligwe muna vibuyu va sambu vitendigwe na kwembe. ³⁹ Na haduhu munhu yolondaga divai ya sambu kuno yeshile kung'wa divai ya mwaka, mana kolonga, ‘Ya mwaka ibanza kunoga.’”

6

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Mlk. 2:23-28)

¹ Yesu kakala yotembela muna imigunda ya ngano Mdzua dimwe da Mhumulo. Wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano, wagafigisa mmakono gao, ikwisha waja zinzele. ² Mafalisayo wayagwe wamuza, “Habali motenda gagomeswe kutendigwa Mdzua da Mhumulo?”

³ Yesu kawedika kawalongela, “Hamsumile kija chatendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala?”

⁴ Kengila mdihema da Mulungu, kaija imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka.”

⁵ Yesu kamambukiza mkulonga, “Nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.”

Munhu Yali na Mkono Uholole
(Mat. 12:9-14; Mlk. 3:1-6)

⁶ Zua diyagwe da Mhumulo Yesu kengila mng'anda ya nhambiko na kufundiza. Kukala na munhu yaholole mkono wake wa ukulume. ⁷ Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdzua da Mhumulo. ⁸ Yesu kazitanga ngelegeza zao avo kamulongela ija imunhu, “Ima wima, wize hano haulongozi.” Ija imunhu kema wima, abaho, kachola haulongozi. ⁹ Abaho, Yesu kawalongela, “Nowauza, Malagizo getu golonga tutende choni Mdzua da Mhumulo? Tutende ganogile ama gehile? Kumuhonya munhu ama kumkoma?” ¹⁰ Kawalola wanhu wose, abaho, kamulongela ija imunhu, “Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake ubwela goya.

¹¹ Wona lusango wasonga kuiuza vija vondawamtende Yesu.

Yesu Kosagula Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Mlk. 3:13-19)

¹² Zua dimwe mkipigiti kija, Yesu kachola kukigongo kutambika, kagonelela yomtambikila Mulungu. ¹³ Viivikile imitondo, kawakema wanahina zake na kawasagula longo dimwe na wabili, avo yawakemile watumigwa zake, ¹⁴ Simoni, yagweleligwe twaga da Petulo, na ndugu yake Endelea, na Yakobo na Yohana, na Filipino na Batolomayo, ¹⁵ na Matayo na Tomaso, na Yakobo mwanage Alufayo, na Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Israeli, ¹⁶ na Yuda mwanage Yakobo, na Yuda Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kofundiza na Kuhonya

(Mat. 4:23-25)

¹⁷ Yesu vijahumuluke kulawa hakigongo na watumigwa zake, kema hanhu hatambalale na wanahina zake bwando. Na wanhu bwando weza kulawa isi yose ya Yudea na kulawa Yelusalemu na kulawa viwambo vose va mhواني ya Tilo na Sidoni. ¹⁸ Weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao. Waja wakalile wogazigwa na vinyamkela vivija na hewo weza na wahonyigwa. ¹⁹ Wanhu wose walonda kumkwasa kwavija mhiko za uhonya zikala zimulawa na kuwahonya wanhu wose.

Kudeng'ha na Giogio

(Mat. 5:1-12)

²⁰ Yesu kawalola wanahina zake na kulonga,

“Mmota mweye iwakumbulu wa gamali, kwavija Undewa wa Mulungu uli wenu!

²¹ Mmota mweye muli nzala sambi, kwavija kwiza mokiniguta!

Mmota mweye mulila sambi, kwavija kwiza moseka!

²² “Mmota mweye avija wanhu wahawehila, na kuwalema, na kuwaliga, na kuwabanangila matwaga genu sama ya nie, Mwana wa Munhu! ²³ Deng'heni mmazua higo na zumheni mkudeng'ha kwavija maliho genu makulu mwikiligwa kuulanga. Kwavija wahenga zao wawatendela wahokozi gano gowotenda.

²⁴ “Ila moja mweye muli wagoli sambi, kwavija mwisha kubokela uhondo wenu.

²⁵ Mojana mweye mwigute sambi, kwavija mochola na nzala.

Mojana mweye mseka sambi, kwavija mokwiza kuiyalala na kulila.

²⁶ “Mojana, avija wanhu wose vondawatogole, kwavija wahenga zao wakala wawatogola kamba avo wahokozi wa uvwizi.

Kuwanogela Wadumuka

(Mat. 5:38-48; 7:12a)

²⁷ “Ila nowalongeleni mweye munitegeleza, wanogeleni wadumuka zenu, watendeleni ganogile awo wawehile.

²⁸ Wamotezeni awo wowadukumiza, na watambikileni awo wowatendela gehile. ²⁹ Munhu yahakutoa mkanza dimwe, muhindusile na diyagwe, na munhu yahakuboka koti jako, muleke yasole na kanzu yako. ³⁰ Munhu yoyose yondayakupule kinhu mgwelele, na munhu yahasola kinhu chako, sambimulongele yakubwezele. ³¹ Watendeleni

wanhu kamba vija vumulonda wanhu wawatendele mweye.

³² “Kamba muhawanogela wanhu wowanogela mweye, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija hata wali na vilozo na hewo wowanogela awo wawanogele! ³³ Muhawatendela ganogile awo wowatendela mweye ganogile, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo nawo wotenda vivo.

³⁴ Avo muhawakalizi mali genu ha awo mtamanila wodaha kuliha, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo wawakalizi wali na vilozo wayao wabwezeligwe kikija chawakalzigwe.

³⁵ Viha! Ila wanogeleni wadumuka zenu na watendeleni ganogile, wakalizini wanhu mali genu, sambimtanile kubwezelwa na kinhu. Avo kwiza mogweleligwa maliho makulu, avo mowa wana wa Mulungu Mkulu Ng'hani, kwavija heyo kotenda ganogile mwa wanhu wabezi na wotenda gehile. ³⁶ Muwe na bazi kamba Tata wenu viyali na bazi.

Kuwatagusa Wayagwe

(Mat. 7:1-5)

³⁷ “Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawatagusa mweye. Sambimuwadununze wayagwe, na Mulungu hawadununza mweye. Geleni kungongo vilozo va wanhu wayagwe, na Mulungu kovigela kungongo vilozo venu. ³⁸ Wagweleleni wanhu vinhu, na Mulungu kowagwelela mweye. Mhima imemile, isindiligwe na kutigiswa na kwitika iyo yondangweleligwe m'vipepele venu. Kwavija mhima yondamuwapimile wayagwe iyo mhima yondampimilwe mweye.”

³⁹ Avo Yesu kawalongela hala dino, “Kimbugumbugu hadaha kumulongoza kimbugumbugu miyage, kamba yahatenda avo, wose wabili wogwamba mdikolongo. ⁴⁰ Mwanahina hamuhuma mkulufunzi wake, ila mwanahina yeheshiliza kufundizigwa kowa kamba mkulufunzi wake.

⁴¹ “Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona kibanzi kili msiso jako mwenyego? ⁴² Kodahaze kumulongela ndugu yako, 'Ndugu yangu, beta nikilave kikupi mdisiso jako,' kuno hadaha hata kuchona kibanzi kili msiso jako mwenyego? Kidelenya gweye! Tanhu kilave ikibanzi kili msiso jako mwenyego, abaho, kodaha kulola goya kukilava kikupi kili mdisiso da ndugu yako.

M'biki na Mujo Wake

(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “M'biki unogile haulela mujo wihile, vivija m'biki wihile haulela mujo unogile.

⁴⁴ Kila m'biki wotambulwa sama ya mujo wake uulela. Hudaha kubawa tini muna imizomola, ama zabibu muna zimbigili. ⁴⁵ Munhu yanogile kolava ganogile kulawa mngama ya vinhu vinogile vili mmoyo wake. Munhu yehile kolava gehile kulawa mngama ya vinhu vihile. Kwavija mulomo wolonga kimemile mmoyo.

Wazenga Ng'anda Wabili
(Mat. 7:24-27)

⁴⁶ "Habali mong'hema, 'Mndewa, Mndewa,' abaho, hamtenda gaja gani-walongela?" ⁴⁷ Kila munhu yokwiza kumwangu na kutegeleza mbuli zangu na kuzitogola, nowalagusila kilihi kilingile na heyo. ⁴⁸ Kalinga na munhu yozenga ng'anda, kahimba lukwambaza hasi ng'hani mbaka kavika dibwe, avo kazenga msingi mdibwe. Lwanda lutula na kugeza kuikulula ng'anda ija, ila haludahile kuitigisa kwavija izengigwa goya. ⁴⁹ Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuzileka baho, ayo kalinga na munhu yazengile ng'anda yake bila kuhimba ng'hani lukwambaza na kwika msingi. Mkipigiti kidodo lwanda lutula na kuikulula ng'anda ija, igwa mkipigiti kiguhi. Na igwa yake ikala ihile ng'hani."

7

Yesu Komuhonya Nyakadala wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Mat. 8:5-13)

¹ Yesu viyeshile kulonga mbuli zino zose mwa wanhu, kachola kukiwambo cha Kapenaumu. ² Mkulu wa asikali mia wa Loma kakala na nyakadala yakalile yamnogele ng'hani, ija inyakadala kakala mtamu ng'hani behi na kudanganhika. ³ Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma viyahulike singilimo za Yesu, kawatumu wakulu wa Wayahudi wakamulonge yeze yamuhonye nyakadala wake. ⁴ Viwavikile ha Yesu, wamuyalalila, wolonga, "Munhu ino kalumba kutendeligwa mbuli ino, ⁵ kwavija kawanogela wanhu zetu, na heyo iyo yatuzengele ng'anda yetu ya nhambiko."

⁶ Avo Yesu kachola na hewo, viwavikile behi na ing'anda, ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kawalagiza wambwiga zake wamulonge Yesu vino, "Mndewa, sambuugaye, nie silumbile gweye wize wingile mng'anda yangu, ⁷ kileka nivigile kamba silumbile kwiza hamwako nene mwenyego, ila longa mbuli! Na nyakadala wangu kohona. ⁸ Nie vivija na munhu nikigwe hasi ya udaho wa wakulu zangu wa uchana yangu, na nna asikali hasi yangu. Nihamulongela ino, 'Genda!'

kochola, nihamulongela ija, 'Izo!' kokwiza, na nihamulongela nyakadala wangu, 'Tenda vino!' kotenda."

⁹ Yesu viyahulike gano, kamkanganya munhu ija, kahinduka kuchugu na kudilongela dale da wanhu dikalile dimsondolela, "Nowalongela, sinakona nhamanila ng'hulu kamba ino, hata mwa wanhu wa Israeli!"

¹⁰ Waja watumigwe wabwela kung'anda ya ija imkulu, wam'vika nyakadala wake kahona.

Yesu Komzusa Mwana wa Kizuka

¹¹ Mkipigiti kiguhi Yesu kachola hakiwambo kikemigwa Naini, kailongoza na wanahina zake na dale kulu da wanhu. ¹² Viwavikile halwivi lwa ikiwambo, wanhu wakalile wapapile munhu yadanganhike wakala wolawa hanze ya ikiwambo. Mmhale yakalile yaleligwe yeiyeka na mtwanzi imwe yakalile kizuka, na dale kulu da wanhu kulawa mkiwambo dikala hamoja na ija imtwanzi. ¹³ Mndewa Yesu viyamuwene, kamonela bazi, kamulongela, "Sambiulile." ¹⁴ Abaho, kachola haulongozi na kulukwasa ulusazi, avo wanhu waupapile wema. Yesu kalonga, "Mmhale, nokulongela, lamuka!" ¹⁵ Ija immhale yadanganhike kenuka, kakala ukala, kasonga kulonga. Yesu kamgwelela mamaake.

¹⁶ Wanhu wose wona bwembwe wamuyenzi Mulungu, walonga, "Muhokozi mkulu koneka hamwetu, Mulungu keza kuwakombola wanhu zake."

¹⁷ Mbuli zino za Yesu zenela muisi yose ya Yudea na isi za mmambwegambwega.

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Mat. 11:2-19)

¹⁸ Wanahina wa Yohana viwamulonge mbuli zino zose, kawakema wabili mmwanza wao, ¹⁹ na kuwalagiza wachole ha Mndewa wakamuze vino, "Yohana kalonga, gweye iyo mkombola yondayeze? Ama tumtamanile iyagwe?"

²⁰ Wanhu waja viwavikile ha Yesu, walonga, "Yohana M'batiza katulagiza yolongu tukuuze, 'Gweye iyo yondayeze, ama tumtamanile iyagwe?'"

²¹ Kipigiti kikija Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile na vitamu na utamu, na awo wakalile na vinyamkela, na kuwatawenda vimbugumbugu bwando wadahe kulola. ²² Kawalongela waja wasenga wa Yohana, "Gendeni mkamulonge Yohana gaja gamonile na kugahulika, vimbugumbugu wolola, mbetembete wotembela, wali na dikulu wohonyigwa, vinziwi wohulika, wadanganhike wowa wagima kabili, na Usenga Unogile wopetigwa mwa

wakumbulu. ²³ Wamota wanhu awo walibule ving'hwaso na sang'hano zangu."

²⁴ Wasenga wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga kumulonga Yohana haulongozi wa dale da wanhu, yolonga, "Vumcholile ha Yohana kuluwala, mtamanila kona choni? Ludete lutigiswa na beho? ²⁵ Mchola kulola choni? Munhu yavalile vivalo vinogile ng'hani? Wanhu wovala kamba avo na kukala vinogile wa mming'anda ya kindewa! ²⁶ Nongeleni, mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, ila nowalongela, yummonile kana ukulu kubanza muhokozi. ²⁷ Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga, 'Mulungu kalonga, nomulagiza msenga wangu yakulongole, yondayaitande nzila yako.' "

²⁸ Yesu kongeza kulonga "Nowalongela, wanhu wose waleligwe na watwanzi, haduhu yali mkulu kum'banza Yohana. Ila yali mdodo ng'hani muna Uundewa wa Mulungu iyo mkulu kum'banza Yohana."

²⁹ Wanhu wose, hata wawila kodi, viwazihulike mbuli za Yesu, watogola kamba nzila ya Mulungu igoloka, kwavija wakala wabatizigwe na Yohana. ³⁰ Ila Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wagalema gaja gayalondile kutenda Mulungu kumwao kwavija walema kubatizigwa na Yohana.

³¹ Yesu kagendelela kulonga, "Vino niwalinganyize na choni wanhu wa mazua gano? Walinga na wanhu walihi? ³² Walinga na wana wakalile hadibugano da soko. Dale dimwe dowalongela dale diyagwe, 'Tuwatoela ngoma ya lusona lwa zengele, ila mweye ham'vinile! Twimba wavembaga hauzisi, ila mweye hamuliile!' ³³ Yohana M'batiza keza kafunga na hang'wile divai, na mulonga, 'Kana kinyamkelai!' ³⁴ Nie, Mwana wa Munhu, niza, noja na kung'wa, mulonga, 'Loleni munhu ino, mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila kodi na wene vilozo wayagwe!' ³⁵ Kwa vovose vija ng'hungwe ya Mulungu yonekaga mmeso ga awo wose waitogole."

Yesu Hakae ya Simoni Mfalisayo

³⁶ Mfalisayo imwe kamulonda Yesu yeze kuja na heyo mandia ga ikilo, avo Yesu kachola hang'anda ya ija Mfalisayo, kakala hasi yaje. ³⁷ Mkiwambo kija kukala na mtwanzi imwe yakalile yotenda vilozo mazua gose. Kahulika Yesu kakala yoja mng'anda ya Mfalisayo, avo kagala nyhupa ya alabasta ikalile na mavuta ga kunung'hila. ³⁸ Kema hachugu cha Yesu, behi na magulu gake, yolila na kumdodeza magulu gake na mahozhi gake. Abaho, kamuhangusa magulu gake na mvili zake, kaganonela na kugetila mavuta ga kunung'hila. ³⁹ Ija

Imfalisayo yamgoneke viyonile gaja, kalonga munda kwa munda, "Kamba munhu ino yahawile muhokozi, yahamtangile mtwanzi ino yomkwasa yali munhu wa vil-ih, yahavitangile vija voyokala ukazi wa vilozo."

⁴⁰ Yesu kamulongela ija Imfalisayo, "Simoni, nna mbuli nolonda kukulongela."

Kalonga "Ona, mkulufunzi, nongela."

⁴¹ Yesu kasonga kulonga, "Kukala na wanhu wabili wowilwa hela na mkalizi hela imwe. Imwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga milenge longo dimwe, na iyagwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga mulenge umwe. ⁴² Wose wabili hawadahile kuliha, avo kawagela kumgongo wose wabili. Vino yalihi hana iwanhu wano wabili yondayamnogele heyo ng'hani?"

⁴³ Simoni kamulongela, "Nokona ija imunhu yageligwe kumgongo hela bwando."

Yesu kalonga, "Kulonga goya." ⁴⁴ Abaho, kamuhindikula ija imtwanzi, kamulongela Simoni, "Komona mtwanzi ino? Ningila mng'anda yako, hungwelele mazi ngele magulu gangu, ila heyo kagadodeza magulu gangu na mahozhi gake na kugahangusa na mvili zake. ⁴⁵ Hunibokele mkuninonela, ila mtwanzi ino songela hanizile halekile kuganonela magulu gangu. ⁴⁶ Gweye hunibakile mavuta mpala jangu, ila mtwanzi ino kagetila mavuta ga kunung'hila magulu gangu. ⁴⁷ Avo nokulongela, noge kulu diyalaguse mtwanzi ino dolagusa avija vilozo vake bwando vuvigeligwe kumgongo. Ila munhu yoyose yageligwe kumgongo hadodo kolagusa noge dodo."

⁴⁸ Abaho, Yesu kamulongela ija mtwanzi, "Vilozo vako vigeligwa kumgongo."

⁴⁹ Wanhu wayagwe wakalile hameza wasonga kulonga hasihasi, "Iyo yalihi munhu ino, yogela kumgongo hata vilozo?"

⁵⁰ Ila Yesu kamulongela ija imtwanzi, "Nhamanila yako ikukombola, genda mditindiwalo."

8

Watwanzi Wamkweleze Yesu

¹ Kipigiti kiguhu hamwande, Yesu kagendelela kuupeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu mmiwambo na m'viwambo. Wanahina zake longo dimwe na wabili wachola hamoja na heyo, ² hamoja na watwanzi wakalile wahonyigwe vinyamkela na vitamu viyagwe, Maliamu yakalile yokemigwa munhu wa Magidala ayo wamulavile vinyamkela saba, ³ Yoana, mwehe wa Kuza yakalile mkulu wa

ng'anda ya Helode Antipa, Suzana, na watwazi wayagwe bwando wasolile vinhu vao na kumgwaa Yesu na wanahina zake.

Hala da Muhanda

(Mat. 13:1-9; Mlk. 4:1-9)

⁴ Wanhu wakala wogendelela kwiza ha Yesu kulawa m'viwambo vose, na viwamemile, Yesu kawalongela hala dino.

⁵ "Mulimi kachola kuhanda mbeyu. Viyakalile yozihanda, ziyagwe zilagalila mnzila, wanhu wazibojaga na ndege weza wazija.

⁶ Ziyagwe zigwila muisi ili na mabwe, avo viisongile kukula inyala, kwavija kukala haduhu mnyefu muisi.

⁷ Ziyagwe zigwila mmizomola, imizomola ikula hamoja na umche na kuuzingiliza.

⁸ Na mbeyu ziyagwe zigwila haulongo unogile, zikula na zilela masuke gali na nzele mia kila dimwe."

Yesu kamambukiza mkwinula dizwi, yolonge, "Yali na magwiti na yahulike."

Nhegulo ya Igamahala

(Mat. 13:10-17; Mlk. 4:10-12)

⁹ Wanahina zake wamuuza Yesu dhegulo ya hala dino. ¹⁰ Na heyo kawalongela, "Mweye mgweleligwa mhome ya kuzitanga nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wayagwe wolongelwa muna gamahala, giladi walole ila sambiwone, na wategeleze ila sambiwahulike."

Yesu Kopeta Lumosilumosi Hala da Muhanda

(Mat. 13:18-23; Mlk. 4:13-20)

¹¹ Ino iyo dhegulo ya hala dino. Zimbevu zizo mbuli ya Mulungu. ¹² Mbeyu zigwile mnzila zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu, abaho, Mwenembago keza kaisegeza kulawa mmioyo yao, giladi sambiwaitogole, abaho, wakomboligwe. ¹³ Mbeyu zigwile muisi ili na mabwe zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu na kuibokela mkudeng'ha. Ila hawakalile na mizizi, woitogola mkipigiti kighu, wahabitulwa na kipigiti kidala, wobweleganya kuchugu. ¹⁴ Mbeyu zigwile mmizomola zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu, ila viwakalile wogendelela kuitogola, mholemhole wazingilizwa na bwembwe da ugima, usu da kuwa na mali bwando, na usu da kuwa na vinhu vinogile, avo mujo wao hawipa. ¹⁵ Mbeyu zija zigwile haulongo unogile zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu waika mmioyo, avo waitogola, wazaganya, hakimambukizo walela mujo unogile.

Kiwenge Kigubikwe na Kiteleko

(Mlk. 4:21-25)

¹⁶ "Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakigubike na kiteleko ama yakike

haluvungu. Ila kokika uchana hakingolobweda avo wanhu wehengila mng'anda wone mulangaza.

¹⁷ "Kwavija haduhu kinhu chochose kifisigwe chondakileke kuvumbulwa na kwikigwa hakimwagaia, na haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke kugubulwa na kwikigwa hamulangaza.

¹⁸ "Avo teganyeni vija vumtegeleza, kwavija awo wali na kinhu wogweleligwa na viyagwe, ila awo walibule kinhu, na vidodo vija vovogesa wanavo wobokonywa."

Mamaake na Wandugu wa Yesu

(Mat. 12:46-50; Mlk. 3:31-35)

¹⁹ Mamaake Yesu na wandugu zake wamwizila, ila hawadahile kumkwen-hukila avija wanhu viwakalile bwando.

²⁰ Munhu imwe kamulongela, "Mamaako na wandugu zako wahanze wonda wakone."

²¹ Ila Yesu kawalongela, "Mamaangu na ndugu zangu iwo wano wotegeleza mbuli ya Mulungu na kuitenda."

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba

(Mat. 8:23-27; Mlk. 4:35-41)

²² Zua dimwe Yesu kawalongela wanahina zake, "Natuloke mwambu wa ikabili wa idilamba." Avo wengila mngalawa wasonga kuloka. ²³ Viwakalile woloka, Yesu kawasa utulo. Wedukila kukuzumbi dikwiza mdilamba, na ingalawa isonga kumema mazi, avo wose wakala mmwangalo. ²⁴ Wanahina wachola ha Yesu wamulamusa, wolonga, "Mndewa, Mndewa! Todanganhika!"

Yesu kalamuka kadikomhokela dikukuzumbi na umnyukwamnyukwa wa igamazi, vose vihola, hakala hapozike. ²⁵ Abaho, kawalongela wanahina zake, "Nhamanila yenu ili kwahi?"

Wakanganya ng'hani, kuno wona bwembwe, wakiilongela, "Ino munhu waki? Kodikomhokela beho na igamawimbi, na vose vomtegeleza!"

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Vinyamkela

(Mat. 8:28-34; Mlk. 5:1-20)

²⁶ Yesu na wanahina zake wagendelela kuloka, wavika mhwani ya isi ya Gelasi ili mwambu wa ikabili wa Idilamba da Galilaya. ²⁷ Yesu viyahumuluke muingalawa, munhu imwe wa kiwambo kija yakalile na vinyamkela kamwizila. Mazua bwando munhu ija kakala yotembela bila mvaza na kakala hakala muna ing'anda, ila kakala yokala muna zimhango ziwazikilaga wanhu. ²⁸ Viyamuwene Yesu, kaguta lwangi, kafugama mavindi hamagulu ga Yesu, kenula dizwi yolonge, "Yesu,

Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani, konilonda choni? Nokuyalalila, sambiungaze!"²⁹ Kalonga vino kwavija Yesu kamkomhokela ikinyamkela yamulawe. Mianza bwando kakala yovagaligwa na ikinyamkela, hata kamba kakala yafungigwe makono na magulu na minyolo na kwimilizwa, ila kaikanha iminyolo na kakala yowingigwa na ikinyamkela mulwala.

³⁰ Yesu kamuuza, "Twaga jako dijo dilihi?"

Kedika kalonga, "Twaga jangu 'Dale,' " kwavija kakala yavagaligwe na vinyamkela bwando.³¹ Vinyamkela wamuyalalila Yesu sambiyawagale mdikolongo dilibule nziga.

³² Kukala na dale kulu da mitumbi behi na hewo, wakala woja hakigongo. Avo vinyamkela wamuyalalila Yesu yawaleke wachole wakaingile ija imitumbi, Yesu kawaleka wachole kuiingila.³³ Vinyamkela viwamulawile ija imunhu, waiingila ija imitumbi, na dale jose dihumuluka kubonde mdigema, dingila mdilamba na kufa mazi.

³⁴ Wanhu wakalile woichunga imitumbi wagona gaja galawilile, avo wakimbila na wabwillisa mbuli zija mkiwambo na mmigunda.³⁵ Wanhu wachola kulola gaja galawilile, na viwavikile ha Yesu, wam'vika ija imunhu yalavigwe vinyamkela kakala hamagulu ga Yesu, kavala vivalo, yali na nzonzi zake. Wanhu wose wona bwembwe.³⁶ Waja wagonile gaja wawalongela wanhu avija munhu ija vayahonyigwe.³⁷ Abaho, wanhu wose wa isi ya Gelasi wamulongela Yesu yasegele hamwao, kwavija wadumba ng'hani. Avo kengila mngalawa kasegela.³⁸ Munhu ija yalavigwe vinyamkela kamuyalalila Yesu yachole na heyo.

Ila Yesu kamtuma, yolonga,³⁹ "Bwela ukae yako ukapete gaja Mulungu gayakutendele."

Ija imunhu kabitabita kila hanhu mkiwambo, yolonga gaja Yesu gayamtendele.

*Mndeke wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile
Lugigo lwa Guo da Yesu*

(Mat. 9:18-26; Mlk. 5:21-43)

⁴⁰ Yesu viyabwelile mwambu wa ikabili wa idilamba, wanhu wam'bokela, kwavija wanhu wose wakala wom'beta.⁴¹ Abaho, keza munhu yokemigwa Yailo, kakala munhu mkulu muing'anda ya nhambiko. Kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, kamuyalalila yachole kung'anda yake,⁴² kwavija mndeke wake yavumbuke yeiyeka, yakalile wa ukulu wa milao longo dimwe na mibili, kakala mtamu, behi na kudanganhika.

Yesu viyakalile mnzila, wanhu wammemela ng'ambu zose.⁴³ Mdidale dija da wanhu kukala na mtwanzi imwe yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili, kasa vinhu vake vose ha mafundi, ila haduhu yadahile kumuhonya.⁴⁴ Kaibabanika mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na kukwasa ulugigo lwa guo da Yesu, na bahaja kahona.⁴⁵ Yesu kauza, "Yalihi yang'hwasile?"

Wanhu wose wabela, Petulo kalonga, "Mndewa, wanhu wamema woikunhizila kumwako."

⁴⁶ Ila Yesu kalonga, "Hana munhu kang'hwaswa kwavija nokona mhiko zinilawa."⁴⁷ Ija mtwanzi viyawene gayatendile gatangigwa, keza yogudema, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu. Bahaja hameso ga wanhu wose, kamulongela kintendile yamkwase na vija vayahonyigwe mkipigiti kighu.⁴⁸ Yesu kamulongela, "Mwanangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda mditindiwalo."

⁴⁹ Yesu viyakalile yang'hali yolonga gano, keza munhu imwe kulawa kung'anda ya Yailo. Kamulongela Yailo, "Mndeke wako kadanganhika, sambiumgaze Mkulufunzi."

⁵⁰ Yesu kahulika kamulongela Yailo, "Sambiudumbe, tamanila, na mndeke wako kohona."

⁵¹ Viyavikile hang'anda ya Yailo, hamulondile munhu yoyose kwingila na heyo mng'anda, ila Petulo, Yohana, Yakobo, na tata na mama wa imndeke.⁵² Wanhu wose walila na kona gogio sama ya ija imndeke, Yesu kawalongela, "Sambimulile, mwana mgima, kawasa tu!"

⁵³ Wanhu wose wamseka, kwavija wavitanga kamba kakala yeshile kudanganhika.⁵⁴ Ila Yesu kamgoga mkono na kwintula dizwi yolonga, "Mwanangu, lamuka."⁵⁵ Loho yake ibwela, kipigiti kikija kalamuka, Yesu kalagiza wamgwelele kinhu yaje.⁵⁶ Tataake na mamaake wakanganya ng'hani, ila Yesu kawagong'ondeza sambiwamulongele munhu yoyose gaja galawilile.

9

*Yesu Kowatuma Watumigwa Longo
Dimwe na Wabili*

(Mat. 10:5-15; Mlk. 6:7-13)

¹ Yesu kawakema watumigwa zake longo dimwe na wabili hamoja, kawagwelela mhiko na udaho wa kuwina vinyamkela wose na kuhonya vitamu.² Abaho, kawalagiza wachole kuupeta Undewa wa Mulungu na kuwahonya watamu.³ Kawalongela, "Sambimsole

kinhu chochose mmwanza wenu, fimbo ama mkoba ama mandia ama hela ama kanzu ya ikabili. ⁴ Ng'anda yoyose yondamwingile, kaleni baho mbaka vondamsegele hakiwambo hicho. ⁵ Wanhu wahalema kuwabokela, segeleni hakiwambo kija, kung'unheni timbwisi dili mmagulu genu kamba usindila ulagusa hewo wenyego waulema Undewa wa Mulungu."

⁶ Avo wasegela, wabita m'viwambo vose wopeta Usenga Unogile na kuhonya wanhu kila hanhu.

Helode Kodungwadungwa Sama ya Yesu

(*Mat. 14:1-12; Mlk. 6:14-29*)

⁷ Helode Antipa, mtawala wa Galilaya, kagahulika gose gakalile gotendeka. Avo kadungwadungwa ng'hani, kwavija wanhu wayagwe wakala wolonga, "Yohana M'batiza kazuka." ⁸ Wayagwe walonga, "Eliya kalawilila," na wayagwe walonga, "Imwe wa wahokozi wa umwaka kazuka." ⁹ Helode kalonga, "Yohana nimdumula pala jake, avo yalihi munhu ino inihulika mbuli zake?" Avo mazua gose kakala yozahila kumona Yesu.

Yesu Kowegutiza Wanhu Bwando

(*Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14*)

¹⁰ Watumigwa wa Kilisto viwabwelile, wamulongela Yesu vinhu vose vawatendile. Kawasola, wasegela wachola kukiwambo kikemigwa Betisaida. ¹¹ Dale da wanhu diitanga mbuli ija, wamsondelela. Kawabokela, kawalongela mbuli za Undewa wa Mulungu, na kawahonya waja walondigwe kuhonyigwa.

¹² Zua vidisonigile kuhonga, wanahina longo dimwe na wabili wamwizila wolonga, "Walonge wanhu wachole kuviwambo na kumigunda ili behi wakazahile mandia na uwaso, kwavija hano hatuli twa muluwala."

¹³ Ila Yesu kawalongela, "Wagweleleni mweye wenyego kinhu cha kuja."

Wamulongela, "Vitulina tweye mikate mitano na somba wabili. Kolonda tuchole kuwagulila mandia wanhu wano wose?"

¹⁴ Haja wakala wanhu wambigalo kamba alufu tano vino.

Yesu kawalongela wanahina zake, "Walongeleni wanhu wakale hasi mmadale ga wanhu malongo matanomatano."

¹⁵ Wanahina watenda vija, na wanhu wose wakala hasi. ¹⁶ Yesu kasola imikate mitano na iwasomba wabili, kalola uchana kuulanga, kamgwaa hewela Mulungu, kavimogola kawagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu. ¹⁷ Wanhu wose waja weguta, wanahina wadondola vidanga va

vakuja visigale migelo longo dimwe na mibili.

Petulo Komulonga Yesu Iyo Yalihi

(*Mat. 16:13-19; Mlk. 8:27-29*)

¹⁸ Zua dimwe Yesu kakala yotambika yeiyeka. Wanahina zake wakala hamoja na heyo, kawauza, "Wanhu wolonga nie iyo yalihi?"

¹⁹ Wamulongela, "Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, na wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi wa umwaka kuzuka kabili."

²⁰ Yesu kawauza, "Na mweye, molonga nie iyo yalihi?"

Petulo kalonga, "Gweye iyo Kilisto Mkombola ulawile ha Mulungu."

Yesu Kohokola Avija Vondayagazigwe na Vondayadanganhike

(*Mat. 16:20-28; Mlk. 8:30-9:1*)

²¹ Abaho, Yesu kawazuma na kuwagomesa ng'hani sambiwamulongele munhu yoyose mbuli ino. ²² Vivija kawalongela, "Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa nigaye ng'hani, na nilemigwe na wakulu hamoja na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mdizua da ikadatu nozuka, nowa mgima kabili."

²³ Avo kawalongela wanhu wose, "Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake mazua gose, yanikoleleze. ²⁴ Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake sama yangu nie, kookombola.

²⁵ Wanhu kamba wahapata vinhu vose va muisi na hewo wenyego wopotela ama wokwangama, kuna unozaki? Nokona haduhu!

²⁶ Kwavija munhu yoyose yahanyonela kinyala nie na mafundo gangu, nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala heyo vondanize muyenzi yangu na muyenzi ya Tata na muyenzi ya wasenga wa Mulungu wang'alile wa kuulanga. ²⁷ Nowalongeleni ikweli, hana wanhu wayagwe hano hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu."

Yesu Kogaluka

(*Mat. 17:1-8; Mlk. 9:2-8*)

²⁸ Mazua manane songela hayalongele mbuli zija, Yesu kawasola Petulo, Yohana, na Yakobo wachola kukigongo kutambika. ²⁹ Yesu viyakalile yotambika, kihanga chake kigaluka, na vivalo vake vikaluka vizelu nang'hanang'ha. ³⁰ Bahaja wanhu wabili wakala wolongelela na heyo. Wakala Musa na Eliya. ³¹ Wakalile

woneke muyenzi ya kuulanga na walongelela na Yesu avija ndagizi za Mulungu vondazivikile hima na vija vondayadanganhikile Yelusalemu. ³² Petulo na wayage wakala wawasile, ila viwalamuke, wayona yenzi ya Yesu na wanhu wabili wakalile wemile na heyo. ³³ Waja iwanhu wabili viwakalile wosonga kuchola, Petulo kamulongela Yesu, "Mndewa, vinoga tweye tukale hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kimwe cha Musa, na kimwe cha Eliya." Kalonga avo kuno hakitangile choyolonga.

³⁴ Petulo viyakalile hanamambukiza kulonga, wingu dilawilila diwagubika, wanahina zake wadumba ng'hani avija diwingu vidiwagubike. ³⁵ Dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu, dilonga, "Ino iyo Mwanangu inimsagule, mtegelezeni heyo!"

³⁶ Dizwi dija vudipozike, kasigala Yesu yeiyeka. Wanahina zake wanyamala tulu mmbuli zose zino na hawumulonge munhu yoyose mmazua gaja gose mbuli ziwonile.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela

(Mat. 17:14-18; Mlk. 9:14-27)

³⁷ Imitondo iyagwe Yesu na waja wanahina zake wadatu wahumuluka hakigongo, na dale da wanhu dimwizila Yesu. ³⁸ Munhu imwe kulawa muja mdidale da wanhu kenula dizwi yolonga, "Mkulufunzi, chonde, chonde, mulole mmhale wangu, iyo mwanangu yeiyeka!" ³⁹ Kinyamkela kam'vagalaga mkumsinhukiza na kumtenda yatoe nyangi chaka, kongela kisango baho holovu domulawa mmulomo, kogendelela kumulumiza, hamulekesa hima. ⁴⁰ Niwayalalila wanahina zako wamuwinge ikinyamkela, ila hawadahile."

⁴¹ Yesu kawalongela, "Mweye wanhu mpotele, mulibule nhamanila, nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowapapa mbaka kwahi?" Abaho, kamulongela ija imunhu, "Mgale hano mwanago." ⁴² Ija mmhale vayakalile yomkwenhukila Yesu, kinyamkela kam'bwanha hasi na kungela kisango. Yesu kamkomhokela ija kinyamkela, kamuhonya ija immhale, kam'beza ha tataake. ⁴³ Wanhu wose wakanganya mhiko ng'hulu za Mulungu.

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike

(Mat. 17:22-23; Mlk. 9:30-32)

Wanhu wawakalile wogendelela kukan-ganya mbuli zose zayatendile Yesu, kawalongela wanahina zake, ⁴⁴ "Tegelezeni goya kinhu kinilonda kuwalongela! Nie, Mwana wa Munhu, nochola kugeligwa mmakono ga wanhu." ⁴⁵ Ila wanahina zake hawaitangile nhigulo ya mbuli ija. Mbuli ija ikala ifisigwe kumwao, avo hawaitangile nhigulo yake, na wadumba kumuza.

Yalihi Yali Mkulu?

(Mat. 18:1-5; Mlk. 9:33-37)

⁴⁶ Wanahina wa Yesu wasonga kuibamilila wolonga yalihi yondayawe mkulu kubanza wose. ⁴⁷ Yesu kazitanga ngelegeza zao, avo kamsola mwana mdodo kamwika behi na heyo, ⁴⁸ kawalongela, "Munhu yoyose yodayambokele mwana ino sama ya twaga jangu, konibokela nie, na munhu yoyose yodayanibokele nie, kom'bokela ayo yanhumile nie. Avo yali mdodo kubanza mweye mose iyo mkulu kubanza wose."

Munhu Yoyose Yoleka Kuibamilila Namwe Ka Hamoja Namwe

(Mlk. 9:38-40)

⁴⁹ Yohana kalonga, "Mndewa, tumona munhu yowinga vinyamkela mtwaga jako, tungomesa, kwavija hali hamoja na tweye."

⁵⁰ Yesu kawalongela, "Sambimum-gomese, kwavija munhu yoyose yoleka kuibamilila namwe, ka hamoja namwe."

Wanhu wa Kiwambo Kimwe cha Samalia Wolema Kum'bokela Yesu

⁵¹ Kipigiti chake vikikwenhuke cha kulisoliga uchana kuulanga, Yesu kalamula yagoge nzila yachole Yelusalemu. ⁵² Kawagala wasenga wamulongole, avo wengila mkiwambo kimwe cha Samalia kumsasalila. ⁵³ Ila wanhu wa haja hawam'bokela, kwavija kakala mnzila yochola Yelusalemu. ⁵⁴ Wanahina zake wokemigwa Yakobo na Yohana viwawene vino, wamuza, "Mndewa, kolonda tweye tuukeme moto uhumuluke kulawa kuulanga wize kuwalukuza kabisa?"

⁵⁵ Yesu kawahindikila na kuwakomhokela yolonga, "Hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola."* ⁵⁶ Abaho, Yesu na wanahina zake wachola hakiwambo kiyagwe.

Waja Hawalumbile Kuwa Wanahina wa Yesu

(Mat. 8:19-22)

* 9:55 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo uno ulonga hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola.

⁵⁷ Viwakalile wochola mnzila, munhu imwe kamulongela Yesu, "Nokusondolela kokose kondauchole."

⁵⁸ Yesu kamulongela, "Mbweha wana mhango, ndege wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, nabule hanhu ha kutambalika pala jangu."

⁵⁹ Yesu kamulongela munhu iyagwe, "Nisondolele."

Ija munhu kamwidika, "Mndewa, nileke tanhu nyhole hazike tataangu."

⁶⁰ Yesu kamulongela, "Waleke wanhu wadanganhike wazike wadanganhike wayao. Ila gweye genda ukaupete Undewa wa Mulungu."

⁶¹ Munhu iyagwe kamulongela, "Mndewa, nokusondolela, ila tanhu beta nyhole nikalage wanhu wa hakae yangu."

⁶² Ila Yesu kamwidika, "Munhu yoyose yosonga kulima, abaho, kolola kuchugu, halumba Muundewa wa Mulungu."

10

Yesu Kowatuma Wanhu Malongo Saba na Wabili

¹ Abaho, Mndewa kawasagula wanhu wayagwe malongo saba na wabili,* kawatuma wabiliwabili, wamulongole wachole m'viwambo vose na kila hanhu hayalondile kuchola mwenyego.

² Kawalongela, "Va kuhuna vimema, ila wahunaji wadodo. Avo mpuleni mwene mgunda yawagale wahunaji wahune vakuja vake. ³ Gendeni! Nowalagiza mweye kamba wana ng'hondolo mdidale da mbwizi. ⁴ Sambimsole mkwiji ama mkoba ama ng'hwabasa, sambimmulamse munhu yoyose mnzila. ⁵ Muhengila mng'anda yoyose, longeni, 'Tindiwalo dingile mng'anda ino.' ⁶ Kamba munhu yokala mng'anda ija yahawa mnogela tindiwalo, tindiwalo dosigala na heyo, na kamba sio, tindiwalo jenu dowabwelela. ⁷ Kaleni mng'anda hiyo muja na kung'wa chochose chondamgweleligwe, kwavija wasang'hana wolondigwa wagweleligwe kitumetume chao. Sambimuhamehame mulawa ng'anda ino mwingila ng'anda iyagwe. ⁸ Muhengila mkiwambo chochose na wanhu wa kiwambo kija wahawabokela, dieni chochose chondawagweleleni. ⁹ Wahonyeni watamu wa mkiwambo kija na muwalongele wanhu wa kiwambo kija, 'Undewa wa Mulungu uwakwenhukila.' ¹⁰ Ila muhengila mkiwambo, na wanhu wa kiwambo kija hawawabokele, laweni gendeni mnzila za mkiwambo kija mulonge, ¹¹ 'Timbwisi da kiwambo chenu dinanahile mmagulu getu

todihangusa diwabwelele. Ila vimanyeni Undewa wa Mulungu uwakwenhukila.'

¹² Nowalongela, mdizua da inhaguso vobuha wanhu wa kiwambo cha Sodoma kwazaganya nhaguso yake kubanza wanhu wa kiwambo kija."

Viwambo Vilemile Kutogola Mbuli za Mulungu

(Mat. 11:20-24)

¹³ "Kojona, Kolazini! Kojona, Betisaida! Mizonza itendigwe kumwenu ihatendigwe Tilo na Sidoni, wanhu wa haja mwaka wahakalile hasi na kuvala magunia na kuitila mitozo kulagusa kamba waleka vilozo vao. ¹⁴ Mdizua da inhaguso, Mulungu kozonela bazi isi za Tilo na Sidoni kubanza mweye. ¹⁵ Na gweye, Kapenaumu! Kolonda kukiinula mwenyego uchana kuulanga? Kokwasigwa hasi kuzimu!"

¹⁶ Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Munhu yoyose yahawategeleza mweye konitegeleza nie. Na munhu yoyose yahawalema mweye konilema nie. Na munhu yoyose yahanilema nie komulema ija yanhumile."

Wanahina Malongo Saba na Wabili Wobwela

¹⁷ Waja iwanahina malongo saba na wabili† wabwela wodeng'ha ng'hani, wolonga, "Mndewa, hata vinyamkela wotuhulika vituwakomhokele mditwaga jako!"

¹⁸ Yesu kawalongela, "Nimona Mwenembago yolagala kamba mwemwe kulawa kuulanga. ¹⁹ Tegelezeni! Niwagweleleni udaho wa kuwabojaga nyoka na inge na kuzihuma mhiko zose za Mwenembago, na haduhu kinhu chochose chondakiwalumize. ²⁰ Ila sambimdeng'he kwavija vinyamkela vovowafugamila mavindi, ila mdeng'he kwavija matwaga genu gandikwa kuulanga."

Yesu Kodeng'helela

(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Kipigiti kija Yesu kuno yamemile deng'ho da Loho wa Mulungu kalonga, "Nokuheweza, Tata, Mndewa wa kuulanga na muisi! Kwavija mbuli zino kuwafisa wabala na wasomile na kuwagubulila wana wadodo. Ona, Tata, vino vivo vikunogele."

²² Abaho, kalonga, "Tataangu kangwelela nie vinhu vose. Haduhu munhu yomtanga Mwana, ila Tata, na haduhu munhu yomtanga Tata, ila Mwana, na ayo Mwana yaasagule kumgubula Tata kumwake."

* **10:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga malongo saba. † **10:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga malongo saba.

²³ Abaho, Yesu kawahindikula wanahina zake na kuwalongela kinyele, "Muna mhome ng'hani mweye kuzona mbuli zino zimzona!" ²⁴ Nowalongeleni, wahokozi bwando na wandewa wasulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila hawagahulike."

Hala da Msamalia Yali na Moyo Unogile

²⁵ Abaho, mfundiza Malagizo ga Musa kamwenhuka behi na Yesu, kageza kumwikila kitega, kamuuzi, "Mkulufunzi, nhende choni kileka ningile muugima wa digunge?"

²⁶ Yesu kamulongela, "Nyandiko Zing'alile zolongaze? Gweye kozisomaze?"

²⁷ Ija imunhu kedika, "Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na mhiko zako zose, na nzonzi zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego."

²⁸ Yesu kamulongela, "Kulonga goya, tenda vino avo kokwingila muugima wa digunge."

²⁹ Ila ija imfundiza Malagizo ga Musa kalonda kuilagusa kamba kakimanya kija chayakalile youza, kamuuzi Yesu, "Munhu wa habehi yangu iyo yalihi?"

³⁰ Yesu kamulongela, "Munhu imwe kakala yohumuluka kulawa Yelusalemu kachola Yeliko, mibokonyi im'vamhila, im'bokonya vinhu vake vose, abaho, wamtoa ng'hani, wamuleka behi na kudanganhika. ³¹ Baho kalawila mkulu wa nhambiko imwe kahumuluka mnzila ija, viyamuwene ija imunhu, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake. ³² Vivija mnzila ija kabita Mulawi, kamkwenhukila, kamulola, abaho, kakuluguta, kagendelela na mwanza wake. ³³ Ila Msamalia yakalile yobita nzila ija kavika hayali munhu ija, viyamuwene, kamonela bazi. ³⁴ Kamkwenhukila, kamgela mavuta na divai m'vilonda vake, na kumfungiliza ivilonda, abaho, kamkweleza mkihongwe wake kamgala kung'anda ya wahanza kumuguza. ³⁵ Imitondo iyagwe kalava vidanga vibili va hela, kamgwelela ija imwimilizi wa ing'anda ya wahanza. Kamulongela, 'Muguze, nihabwela, nokuliha kinhu chochose chuulavile sama yake.' "

³⁶ Baho Yesu kalonga, "Kokonaze, yalihi muwanhu wano wadatu yali munhu wa habehi wa munhu ija yavamhilwe na mibokonyi?"

³⁷ Ija imfundiza Malagizo ga Musa kamwidika, "Ija yamonele bazi."

Yesu kalonga, "Genda ukatende kamba avo."

Yesu Kowatembelela Mata na Maliamu
³⁸ Yesu na wanahina zake viwakalile wochola mnzila, wavika hakiwambo kimwe. Mtwanzi imwe yokemigwa Mata kam'bokela hakae yake. ³⁹ Kakala na lumbu jake yokemigwa Maliamu yakalile hamagulu ga Mndewa, yotegeleza gaja goyolonga. ⁴⁰ Avo Mata kakala yogaya na sang'hano zose, avo keza ha Yesu kamulongela, "Mndewa, huvona vino lumbu jangu voyonilekela nitende sang'hano zose nene niyeka? Mulongele yeze kunitaza."

⁴¹ Ila Mndewa kamwidika, yolonga, "Gweye Mata, gweye Mata! Kohunganika na kugaya m'vinhu bwando, ⁴² ila kinhu kimwe kilondigwa. Maliamu kasagula kinhu hicho, na havidahika kusegezwa kumwake."

11

Yesu Kofundiza Kutambika

(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

¹ Zua dimwe Yesu kakala yotambika hanhu hamwe. Viyeshile kutambika, mwanahina wake imwe kamulongela, "Mndewa, tufundize kutambika kamba Yohana viyawafundize wanahina zake."

² Yesu kawalongela, "Muhatambika, longeni vino,

'Tata,*

twaga jako diyenzigwe,

undewa wako wize,

³ utugwelele mandia getu ga kila zua,

⁴ ugele kumgongo vilozo vetu,

kwavija na tweye towagela kumgongo awo wotutendela gehile,

na sambiuetelele mkugezigwa.' "

⁵ Yesu kawalongela wanahina zake, "Tutende munhu imwe mmwanza wenu yachole hang'anda ya mbwigaake ikilo kikulu yolonga, 'Mbwigaangu, ng'halizi mikate midatu, ⁶ kwavija mbwigaangu ka mmwanza kabitila hang'anda yangu, na nabule mandia ga kumgwaa!' ⁷ Na mbwigaako yakwidike yali mng'anda, 'Sambiungaze! Lwivi luhindigwa lwisha, nie na wanangu twa mulusazi. Sidaha kwinku nikugwelele kinhu chochose.' ⁸ Nowalongela, hata kamba henuka yakugwelele umkate, kwavija gweye kwa mbwigaake, kokwinuka na kogwelele kila kinhu kwavija hukonile kinyala kupula ubwelela.

⁹ "Avo nowalongeleni puleni, mogweleligwa. Zahileni, movumbula. Toeni hodi, movugulilwa. ¹⁰ Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yoza-hila kovumbula, na yoyose yotoa hodi kovugulilwa. ¹¹ Vino hana tata yalihi

* 11:2 Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza uli kuulanga.

kumwenu, mwanage yahampula somba yomgwaa nyoka? ¹² Ama yahampula finga yomgwaa inge? ¹³ Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwagwelela wanenu vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela Loho wa Mulungu waja wose wompula!"

Yesu na Belizebuli

(Mat. 12:22-30; Mlk. 3:20-27)

¹⁴ Yesu kakala yomuwinga kinyamkela yamtendile munhu yawe bubui, na ikinyamkela viyalawile, munhu ija kasonga kulonga, dale da wanhu dikanganya. ¹⁵ Ila wanhu wayagwe walonga, "Kowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, mkulu wa vinyamkela."

¹⁶ Wayagwe walonda kumwikila vitega Yesu, avo wamulonda yatende mzonza yoneke kamba udaho wake ulawa kuuulanga. ¹⁷ Ila Yesu kagatanga gaja gowokala wogelegeza, avo kawalongela, "Undewa wowose uhaigola wenyego kwa wenyego wopwililika, na kamba mulango uhaigola wenyego wogwa. ¹⁸ Kamba Mwenembago yahaigola mwenyego, undewa wake wokwimize? Nolonga gano kwavija molonga kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli. ¹⁹ Kamba nie nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanenu wowinga vinyamkela na udaho ulihi? Avo wanenu wowa watagusa wenu. ²⁰ Ila kamba nowinga vinyamkela na mhiko za Mulungu, togoleni kamba Undewa wa Mulungu uwavikila."

²¹ Munhu yali na mhiko, yehemiliza ng'anda yake na via vake va kuiimilizila, vinhu vake vose havibigwa. ²² Ila munhu yali na mhiko kubanza heyo yaham'vamhila na kumuhuma, kom'bokonya via vake vose va kuiimilizila voyokala yotamanila na kupwililisa vinhu vayebele.

²³ "Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.

Kinyamkela Voyobwela

(Mat. 12:43-45)

²⁴ "Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola hanhu halibule mazi yozahila hanhu ha kuhumula. Kamba honile hanhu, koki-longela mwenyego, 'Nobwela hang'anda yangu.' ²⁵ Avo kobwela koivika ng'anda ifagiligwe na kuhambigwa. ²⁶ Abaho, kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza heyo mwenyego, wokwiza na kumwingila. Avo hali ya munhu ija yokwiha ng'hani kubanza viyakalile haichanduso."

Deng'ho da Kweli

²⁷ Yesu viyalongile gano, mtwanzi imwe kenula dizwi kalonga, "Kamota ng'hani mtwanzi ija yakulelile na yakukong'heze."

²⁸ Yesu kamulongela, "Wamota ng'haning'hani wanhu waja wotegeleza mbuli za Mulungu na kuzitogola."

Wanhu Wolonda Wone Mzonza

(Mat. 12:38-42)

²⁹ Wanhu viwammemele womzunguluka Yesu, kasonga kulonga, "Wanhu wa mulelo wihile wozahila kilaguso! Hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha Yona. ³⁰ Kamba vija Yona viyakalile kilaguso cha wanhu wa Ninawi, avo nie, Mwana wa Munhu, nowa kilaguso cha wanhu wa mazua gano. ³¹ Hana dizua da nhaguso Malikia wa Sheba kokwima na kuwatagusa wanhu wa mulelo uno, kwavija kachola mwanza mtali kulawa muisi yake keza kutegeleza mafundo gali na ng'hungwe ga Mndewa Selemani, avo nowalongeleni hano hana munhu mkulu kubanza Selemani. ³² Hana idizua da nhaguso wanhu wa Ninawi vivija wokwima haja hamoja na mweye na wowatagusa mweye, kwavija viwahulike Yona yopeta mbuli za Mulungu, waleka vilozo vao, avo nowalongeleni hano hana munhu mkulu kubanza Yona!

Kiwenge cha Lukuli

(Mat. 5:15; 6:22-23)

³³ "Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakifise ama yakigubike na kiteleko, ila kokika uchana hakingolobweda wanhu wehengila mng'anda wone mulangaza. ³⁴ Kiwenge cha lukuli lwako meso gako. Kamba meso gako gahawa magima, lukuli lwako lose lowa na mulangaza, ila meso gako gahabanangika, lukuli lwako lose lowa mziza. ³⁵ Teganyeni, mulangaza uli mmwenu sambiuwe ziza. ³⁶ Ihawa lukuli lwako lose luna mulangaza, bila kuleka hanhu mziza, avo lukuli lose lomulika, kamba vija kiwenge vikikumulikila na mulangaza wake."

Yesu Kowatagusa Mafalisayo na Wafundiza Malagizo ga Musa

(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

³⁷ Yesu viyeshile kulonga, Mfalisayo imwe kamgoneka yachole kumwake yakaje hamoja na heyo, avo kachola, kengila mng'anda kakala hasi yaje. ³⁸ Ija Imfalisayo kakanganya viyawene kamba Yesu hasonga kusungusa makono kipigiti yahalonda kuja mandia. ³⁹ Avo Mndewa kamulongela, "Mweye Mafalisayo mosungusa hanze ya ikikasi na ichano, ila mgati yenu mmema ubokonyi na wiho. ⁴⁰ Wabozi mweye! Avino si heyo Mulungu

yatendile hanze vivija katenda na mgati?⁴¹ Avo wagweleleni wakumbulu vinhu vili mchano na mkikasi, avo kila kinhu chong'ala kumwenu.

⁴² "Mojona Mafalisayo! Molava zaka ya matepo ga kulungila mandia na mboga ziyagwe, ila muleka kutenda ganogile mwa wanhu na kumnogela Mulungu. Molondigwa mtende gano tanhu, na sambimuleke gayagwe.

⁴³ "Mojona Mafalisayo! Kwavija molonda kukala m'vigoda va haulongozi muna izing'anda za nhambiko na kulamswa m'vigenge va wanhu. ⁴⁴ Mojona! Kwavija mweye mwa kamba mapanga galibule viguzo wanhu wogabojaga bila kuvimanya."

⁴⁵ Mfundiza imwe wa Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, uhalonga avo, kotuliga na tweye!"

⁴⁶ Yesu kamulongela, "Vivija na mweye wafundiza Malagizo ga Musa, mojona! Kwavija mowadikwa wanhu mibahasha haidahika kupapika, kuno mweye wenyego hamgolosa hata kidole kuwataza.

⁴⁷ Mojona! Kwavija mogazengela goya mapanga ga wahokozi, wawaja wakomigwe na wahenga zenu. ⁴⁸ Avo mwemwe wenyego motogola gaja gawatendile wahenga zenu. Wawakoma wahokozi, na mweye mogazengela mapanga gao.

⁴⁹ Avo sama ya mbuli ino, Ng'hungwe ya Mulungu ilonga, 'Nowagalila wahokozi na watumigwa, wayagwe wowakoma na wayagwe wowagaza ng'hani.'

⁵⁰ Avo wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya wahokozi wose wakomigwe songela isi viilumbigwe, ⁵¹ songela kukomigwa kwa Abeli mbaka kukomigwa kwa Zakalia, yakomigwe hagatigati ya ikilingo cha kulavila nhosa na Hanhu Hang'alile. Ona, nowalongela, wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya kuwakoma wanhu wano wose!

⁵² "Mojona mweye wafundiza Malagizo ga Musa! Kwavija mkisola kivugulilo cha ulwivi lwa ilimu ya kuzimanyila mbuli, mweye wenyego hamwingila, na waja wolonda kwingila mowazuila!"

⁵³ Yesu viyalawile muja, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga kum'beza na lusango na kumuza mbuli bwando, ⁵⁴ wompelemba giladi kamba yahalonga gehile, wamnamate.

12

Yesu Kowazuma Videlenya
(Mat. 10:26-27)

¹ Wanhu bwando walibule mheta viwakiilundize hamoja, mbaka wakala wokiibojaga, tanhu Yesu kasonga kulonga

na wanahina zake, "Iteganyeni na mela da Mafalisayo, nolonga udelenya wao.

² Haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke kugubulwa, ama kifisigwe chondakileke kutangigwa. ³ Avo mina, chochose kumulongile mziza, chohulikwa mmulangaza, na chochose chumnyong'onye mwiyeke mgati dihindigwe, chopetigwa mwa wanhu wose.

Yolondigwa Kudumbigwa
(Mat. 10:28-31)

⁴ "Nowalongeleni, mweye wambwiga zangu, sambimuwadumbe awo wokoma ulukuli, abaho, hawadaha kutenda kinhu chochose kiyagwe. ⁵ Ila nowalagusila wa kumdumba, mdumbeni Mulungu kwavija Mulungu yehesha kulukoma ulukuli, kana udaho wa kuwasa mweye kuzimu. Avo, nowalongeleni, ino iyo wa kumdumba!

⁶ "Vitongwa vitano haviuzigwa na hela ndodo? Ila haduhu hata kitongwa kimwe kiisemwigwa na Mulungu. ⁷ Ila mweye, hata mheta ya mvili za mmapala genu zitangigwa na Mulungu. Avo sambim-dumbe, mweye mzama ng'hani kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola ama Kumulema Kilisto
(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ "Nowalongela, munhu yoyose yondayanitogole nie hameso ga wanhu kamba ka ng'ambu yangu, nie, Mwana wa Munhu, nomtogola munhu ija hameso ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga. ⁹ Ila munhu yoyose yahanilema nie hameso ga wanhu, nie, Mwana wa Munhu, nomulema munhu ija hameso ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga.

¹⁰ "Munhu yoyose yolonga mbuli za kunibeza nie, Mwana wa Munhu, vohadika kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yahalonga mbuli za ufukuzi ha Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa kumgongo.

¹¹ "Wahawagala mzing'anda za nhambiko ama ha wandewa ama ha wakulu kuwatagusa, sambimgelegeze avija vondamugombeze ama avija vondamulonge. ¹² Kwavija Loho wa Mulungu kowafundiza kimulondigwa kulonga mkipigiti hicho."

Hala da Mgoli M'bozi

¹³ Munhu imwe yakalile mdidale dija kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, mulongele mkulu wangu yanigolele uhazi uyatulekele tata wetu."

¹⁴ Yesu kamulongela, "Mbwigaangu, yal-ihii yangwelele nie sang'hano ya kulamula ama kuwagolele vinhu mweye wabili?"

15 Abaho, kawalongela, “Teganyeni, ingeni na sulukila ya namna zose, kwavija ugima wa munhu hauli m'vinhu bwando vayalinavo.”

16 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na munhu imwe mgoli, yakalile na mgunda ugwisile vakuja bwando. 17 Kasonga kugelegeza munda kwa munda, yolonga, ‘Nabule hanhu ha kwika vakuja vangu. Nhendeze?’ 18 Abaho, kalonga, ‘Nhende vino, nogabomola makano gangu, nizenge makano makulu, avo nokwika vakuja vangu na vinhu vangu vose visigale. 19 Abaho, nokiilongela, ‘Gweye munhu mwene mhomi! Kuna vinhu bwando vinogile vuwikile ngama ya milao bwando, avo uhumule, uje, ung'we, na udeng'he!’ ” 20 Ila Mulungu kamulongela, ‘M'hozi gweye! Ikilo ya lelo ugima wako wolondigwa, avo vinhu vino vose vuuilundikizile vowa va yalihi!’ ”

21 Yesu kamambukiza yolonga, “Vino vivo vondaiwe mwa munhu yoyose yoki-ilundikizila mwenyego vinhu, ila hameso ga Mulungu kabule kinhu.”

Mtamanile Mulungu
(Mat. 6:25-34)

22 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Avo, nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, muje choni, ama ng'huli zenu, m'vale choni. 23 Kwavija ugima uzama kubanza mandia, na lukuli luzama kubanza vivalo. 24 Waloleni mabondwa, hawahanda mbeyu ama kuhuna vakuja, wabule makano gogose, ila Mulungu kowagwelela mandia! Mweye mzama ng'hani kubanza ndege. 25 Yalihi kumwenu mkuigaza ng'hani mmoyo, yodaha kongeza hata zua dimwe muugima wake? 26 Kamba hamdaha kutenda kinhu kidodo kamba kino, habali muigazila vinhu viyagwe? 27 Loleni malua ga mmuhulo vigokula, hagasang'hanika ama kuitendela vivalo. Ila nowalongela, hata Selemani na mali gake gose hawile na vivalo vinogile kamba malua gano. 28 Kamba Mulungu koivaza mijani ya mmuhulo ikoneka lelo na mayo yokwasigwa na kusomigwa, habanza ng'hani kuwavaza mweye? Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo!

29 “Avo sambimgaye mmioyo yenu, kamba moja choni, ama mong'wa choni, na sambimdungwedungwe sama ya mbuli zino. 30 Kwavija Wamhazi wa ulumwengu uno wawo wozigelegeza ng'hani mbuli kamba zino, ila mweye, Tata wenu kovitanga kamba movilonda vinhu vino. 31 Ila uzahileni Undewa wa Mulungu, na gano gose mogweleligwa.

Mali Kuulanga
(Mat. 6:19-21)

32 “Sambimdumbe, mweye dale dodo, kwavija Tata wenu kanogelwa kuwagwelela mweye Undewa wake. 33 Guzeni vimulinavo zihela muwagwelele wakumbulu. Itendeleni wenyego mkwiji wa hela haulalaga, mwike mali genu kuulanga, aho mali genu hagahunguka, kwavija haduhu wabavi wondawakwenhukile ama vimhungu vondavibanange. 34 Kwavija mali gako hagali na moyo wako baho hondaukale.

Watumigwa Wali Meso

35 “Kaleni meso na jojose dondadize, toeni lupati, na kubwinha viwenge venu, 36 kamba watumigwa wom'beta mndewa wao yobwela kulawa kulusona lwa zenengele. Avija yobwela na kubwenga ulwivi, hima wom'vugulila. 37 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja mndewa wao vondagwelele yahawavika wameso, waisasale! Nowalongela ikweli, koisasala, na kuwalongela wakale hasi na kuwasang'hanikila. 38 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja kamba yahawavika waisasale, hata kamba yeheza ikilo kikulu ama nzogolo zikwika. 39 Muitange goya mbuli ino, kamba mwene ng'anda yahakimanyile kipigiti m'bavi chondayeze, sambiyailleke ng'anda yake ituligwe. 40 Vivija na mweye muisasale, kwavija nie, Mwana wa Munhu, nokwiza mkipigiti hamkitamanile.”

Mtumigwa Yalibule Uzenzeleganye na Mtumigwa Mzenzeleganye
(Mat. 24:45-51)

41 Petulo kalonga, “Mndewa, hala dino kotulongela tweye twiyeka, ama kowalongela na wanhu wose?”

42 Mndewa kamulongela, “Yalihi mtumigwa ija yalibule uzenzeleganye, yali m'bala, mkulu wake yondayamwike yawe mkulu wa watumigwa zake wayagwe, giladi yawagwelele mandia mkipigiti kilondigwa? 43 Kodeng'ha ng'hani mtumigwa ija mkulu wake yahabwela ukae, yaham'vika yotenda vino. 44 Nowalongela ikweli, mkulu ija komtenda mtumigwa ija yawe mkulu wa mali gake gose. 45 Ila kamba mtumigwa ija yahalanga mmoyo wake, 'Mkulu wangu kokawa ng'hani kubwela,' na kusonga kuwatoa watumigwa wayage wakitwazi na wakimbigalo na kuja na kung'wa na kukoligwa, 46 mkulu ija kobwela mdizua mtumigwa ija haditamanile na kipigiti hakitangile. Mkulu ija komkanha mtumigwa ija vidangavidanga na kumwika hamoja na walibule nhamanila.

47 “Mtumigwa ija yovimanya vija voyolondigwa yatende na mkulu wake ila

hakiisasala, ama hatenda gaja goyolonda mkulu wake, mtumigwa ija kolimbwa ng'hani. ⁴⁸ Ila kamba mtumigwa ija hagatangile gaja mkulu wake goyolonda, na kutenda kinhu kimulumbile kulimbwa, kolimbwa hadodo. Munhu yagweleligwe vinhu bwando, kumwake volondigwa vinhu bwando. Na munhu yagweleligwe vinhu bwando ng'hani, kumwake volondigwa vinhu bwando ng'hani.

Yesu Keza Kugala Mbagu
(Mat. 10:34-36)

⁴⁹ "Niza kubwinha moto muisi, vinilonidile wakile umalile! ⁵⁰ Nna ubatizo nolondigwa niubokele, nogaya ng'hani mbaka vondaumale! ⁵¹ Mwangiza niza kugala tindiwalo muisi? Si vivo, sigalile tindiwalo ila uhasanyi. ⁵² Songela lelo na kugendelela, mulango wa wanhu watano wokiihasanya, wadatu kwa wabili na wabili kwa wadatu. ⁵³ Watata wokiihasanya na wana zao, na wana wokihasanya na watata zao, wakinamama wokiihasanya na wandeke zao, na wandeke wokiihasanya na wamama zao, wamama mkwe wokiihasanya na wakemwana zao, na wakemwana wokiihasanya na wamama mkwe zao."

Kuutanga Msimu
(Mat. 16:2-3)

⁵⁴ Kabili Yesu kawalongela wanhu, "Muhajona wingu dilawilila ng'ambu ya uswelo wa zua, molonga mvula konda kutoa, na kweli kotoa. ⁵⁵ Na muhajona beho dilawilila kusi, molonga zua dobatuka lelo, na kweli dobatuka. ⁵⁶ Videlenya mweye! Modaha kutapita gaja gokoneka kuulanga na muisi. Habali hamtanga kukitapita kipigiti kino?"

Ilumbe na Mdumuka Wako
(Mat. 5:25-26)

⁵⁷ "Habali hamdaha kuilamula wenyego mtende mbuli zinogile? ⁵⁸ Iyohe ng'hani kuilumba na munhu yokugala ha mulamula kipigiti mng'hali mnzila, kamba hutendile avo kokukwekwesa yakuvikize ha mulamula, na mulamula yakugele mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo. ⁵⁹ Nokulongela hulawa himo mbaka ulihe shilingi ya ikimambukizo."

13

Lekeni Vilozo Venu Bule Mofa

¹ Kipigiti kija wanhu wayagwe wakalile haja wamulongela Yesu mbuli ya Wagalilaya wakomigwe na Pilato viwakalile womulavila Mulungu nhosa zao. ² Yesu kawauza, "Kwavija Wagalilaya waja wakomigwa kamba vija,

mokwagiza wakala walozile ng'hani kubanza Wagalilaya wose? ³ Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano. ⁴ Ama mowagesaze waja wanhu longo dimwe na wanane walagalilwe na ulingo kuja Siloamu? Mokwagiza kamba wakala walozile ng'hani kubanza wanhu wose wokala Yelusalemu? ⁵ Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano."

Hala da Mtini Haulelaga

⁶ Abaho, Yesu kawalongela hala dino, "Kukala na munhu imwe yakalile na mtini uhandigwe muna umgunda wake wa miz-abibu. Kachola kuzahila mujo muja mumtini ila havikile kinhu. ⁷ Avo kamulongela imulimi wa umgunda, 'Lola! Mulao wa ikadatu uno nikwiza kuzahila mujo mumtini uno na sipata kinhu. Uukanhe! Habali uibananga isi bule?' ⁸ Ija imulimi kamulongela, 'Mndewa, uleke tanhu mulao umwe, niutifulile nizunguluka disina, abaho, niwikile mboji. ⁹ Abaho, mulao uyagwe kamba uhalela, vonoga. Ila kamba haulelile, leka uukanhe.' "

Yesu Komuhonya Mtwanzi Imwe Mdizua da Mhumulo

¹⁰ Zua dimwe da Mhumulo, Yesu kakala yofundiza mng'anda ya nhambiko. ¹¹ Na haja kukala na mtwanzi yalemazwe na kinyamkela mmilao longo dimwe na minane. Kakala yabongomale na hadahile kugoloka hata kidogo. ¹² Yesu viyamonile, kamkema haulongozi, kamulongela, "Mama, utamu wako uhona!" ¹³ Kamwikila makono gake, na bahaja kagoloka na kusonga kumuyenzi Mulungu.

¹⁴ Ila mkulu wa ing'anda ya nhambiko kona lusango kwavija Yesu kahonya Mdizua da Mhumulo, avo kenula dizwi yowalongela wanhu, "Hana mazua sita gamulondigwa kusang'hanika, izoni kuhonyigwa mmazua higo, ila sambimwize kuhonyigwa Mdizua da Mhumulo!"

¹⁵ Mndewa kamwidika yolonga, "Mw-eye videlenya! Hana munhu yoyose mmwanza wenu yoleka kumfungula ng'ombe wake ama mhunda wake yalawe mdikonhi yangale kung'wa mazi Mdizua da Mhumulo? ¹⁶ Avo mtwanzi ino yali wa lukolo lwa Ablaham, Mwenembago yambongomaze mmilao longo dimwe na minane, sambiyahonyigwe Mdizua da Mhumulo?" ¹⁷ Mbuli zake ziwatenda wadumuka zake wone kinyala, ila wanhu wayagwe wadeng'helela mbuli zose za mkanganyo zayatendile.

*Hala da Mbeyu ya Haladali**(Mat. 13:31-32; Mlk 4:30-32)*

¹⁸ Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu ulinga na kinhu kilih? Niulinge na kinhu chaki? ¹⁹ Ulinga kamba mbeyu ya haladali, yaaisolile munhu na kuihanda mkihati chake. Ikula na kugaluka kamba m'biki, na ndege wazenga mvulu zao mmatambi gake.”

*Hala da Mela**(Mat. 13:33)*

²⁰ Kabili Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu niulinge na kinhu chaki? ²¹ Ulinga na mela diyasolile mtwanzi na kuditibuliza muna ivibaba vidatu va usage mbaka tonge jose dilulumuka.”

*Lwivi Lusisili**(Mat. 7:13-14, 21-23)*

²² Yesu kagendelela na mwanza wake yochola Yelusalemu, yobitila mmiwambo na m'viwambo yowafundiza wanhu. ²³ Munhu imwe kamuza, “Mndewa, wanhu wadodo iwo wondawakomboligwe?”

Yesu kawalongela, ²⁴ “Iyoheni kwingila mkubitila mulwivi luli lusisili, kwavija nowalongela, wanhu bwando wogeza kwingila, ila hawadaha. ²⁵ Mwene ng'anda vondagenuke na kuhinda ulwivi, abaho, mweye mokwima hanze na kusonga kubwanga ulwivi na kulonga, ‘Mndewa, tuvugulile ulwivi!’ Na heyo kowalongela, ‘Siwatangile mweye na sikutangile kumulawa!’ ²⁶ Abaho, momulongela, ‘Tuja na kung'wa nagwe, na kutufundiza m'viwambo vetu!’ ²⁷ Ila heyo kowalongela, ‘Siwatangile mweye na sikutangile kumulawa, segeleni hano hamwangu, mweye mose watenda gehile!’ ²⁸ Aho hondahawe na kililo na kugegedula meno vondamuwone Ablaham na Isaka na Yakobo na wahokozi wose wa Kuundewa wa Mulungu, ila mweye mokwasigwa hanze. ²⁹ Wanhu wokwiza kulawa ng'ambu zose za ulumwengu na kukala hasi waje kulusona lwa Kuundewa wa Mulungu. ³⁰ Kweli, wanhu wayagwe wali kuchugu wowa haulongozi, na wanhu wayagwe wali haulongozi wowa kuchugu.”

*Yesu Koililila Yelusalemu**(Mat. 23:37-39)*

³¹ Kipigiti kikiya Mafalisayo wamcholela Yesu wamulongela, “Segela hano uchole hanhu hayagwe, kwavija Helode Antipa konda kukukoma.”

³² Yesu kawalongela, “Gendeni mkamulongele mbweha ija, ‘Lelo na mayo nowinga vinyamkela na kuhonya wanhu, na zua da ikadatu nokwishiliza sang'hano yangu.’ ³³ Nolondigwa nigendelele na

mwanza wangu, lelo, mayo, na kisindo. Havidahika muhokozi kudanganhikila hanze ya Yelusalemu.

³⁴ “Yelusalemu! Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi na kuwatoa na mibwe waja watumigwe kumwako! Mianza mingahi nilonda kuwakunzanya hamoja wanago kamba nguku viyowafagatila wanage hasi ya mbawa zake, ila hutogole! ³⁵ Avo lola ng'anda yako yolekigwa. Nokulongela, hunyona nie kabili mbaka vondaulonge, ‘Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

14*Yesu Komuhonya Mtamu wa Kuvuha Lukuli*

¹ Zua dimwe da Mhumulo Yesu kachola kuja mandia kung'anda ya mkuu imwe wa Mafalisayo, wanhu wakala womulola goya. ² Haulongozi wake kukala na munhu yali na utamu wa kuvuha lukuli. ³ Yesu kawauza wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, yolonga, “Malagizo getu gotutogoza kuhonya Mdizua da Mhumulo, ama gutogomesa?”

⁴ Ila hewo hawalongile kinhu chochose. Yesu kamgoga ija imunhu kamuhonya, abaho, kamuleka yachole na zake. ⁵ Abaho, kawalongela, “Yalihi mmwanza wenu mwanage ama ng'ombe wake yehengila mdisima, yondayaleke kumulava mbwisa Mdizua da Mhumulo?” ⁶ Ila hewo wanyamala.

Wende na Moyo Kunoga

⁷ Yesu kawona avija wahlenza wayagwe viwokala wosagula ivigoda va haulongozi, avo kawalongela wanhu wose hala dino, ⁸ “Munhu yahakugoneka halusona lwa zengele, sambiuwale m'vigoda va haulongozi. Ihalawila kagonekigwa munhu yali na twaga kubanza gweye yeheza, ⁹ na mwenekae wenu, yawagoneke gweye na heyo, kokwiza na kukulongela, ‘Mnegele ino yakale hano.’ Avo vivo vondausagele kuno ukona kinyala uikunyate uchola kukala kuchugu. ¹⁰ Ila uhagonekigwa hanhu, ganda ukakale kigoda cha kuchugu, avo mwenekae wenu kokwiza hauli na kulonga, ‘Izo kuno kuulongozi, mbwigaangu, ukale hanhu hanogile.’ Dino dokugwaa kituno hameso ga wahlenza wose. ¹¹ Kwavija munhu yoyose yokiituniza mwenyego kobwezwa hasi, na ayo yoiabweza hasi mwenyego kotunizwa.”

¹² Abaho, Yesu kamulongela mwenekae wake, “Mana uwagomela wanhu mandia ga imisi ama mandia ga ichungulo, sambiuwagoneke wambwiga zako ama wandugu zako ama wanhu wa lukolo

Iwako ama wanhu wa habehi yako wali wagoli, kwavija na hewo kwiza wokugoneka, mkutenda vino kolihigwa gaja gautendile. ¹³ Uhatenda mandia ga lusona, wagoneke wakumbulu, mbetembete, walemala ivipindi, na vimbugumbugu, ¹⁴ na gweye komotezwa kwavija hewo hawadaha kukuliha. Ila Mulungu kokuliha kuna idizua da kuzusigwa kwa wanhu walibule uzenzeleganye.”

Hala da Lusona Lukulu
(Mat. 22:1-10)

¹⁵ Imwe wa wanhu wakalile na heyo hameza, kagahulika gaja, kamulongela Yesu, “Kamota ng’hani munhu ayo yondayaje kulusona Muundewa wa Mulungu!”

¹⁶ Yesu kamulongela, “Kukala na munhu imwe yatendile lusona lukulu ng’hani, abaho, kawagoneka wanhu bwando. ¹⁷ Kipigiti cha kuja vikivikile, kamulagiza nyakadala wake yakawalonge wahaenza zake, ‘Izoni, vinhu vose visasaligwa vimala!’ ¹⁸ Ila kila munhu kasonga kulava uyalazi wake, waichanduso kamulongela ija inyakadala, ‘Nigula mgunda avo nolondigwa nikaulole, chonde togola uyalazi wangu.’ ¹⁹ Waikabili kalonga, ‘Nigula ng’ombe longo dimwe wa kulimila, avo nochola kuwageza, chonde ndeka nyhole.’ ²⁰ Iyagwe kalonga, ‘Nisola mtwanzi sambu baha, avo sidaha kwiza.’

²¹ “Ija inyakadala kabwela, kamsimulila mbuli zose mkulu wake. Ija inkulu kagevuzika ng’hani avo kamulongela nyakadala wake, ‘Hima, genda mzinzila ng’hulu na ndodo za mkiwambo, ukawagale wakumbulu, mbetembete, vimbugumbugu, na walemale.’ ²² Ija inyakadala kamulongela, ‘Mkulu, gaja gose gaulagize gatendigwa, ila hana nafasi isigala.’ ²³ Avo mkulu ija kamulongela nyakadala wake, ‘Genda m’balabala ng’hulu na ndodo za muisi ukawashulutize wanhu wose weze kwingila giladi ng’anda yangu imeme.’ ²⁴ Nowalongela mweye mose kamba, ‘Waja wagonekigwe haichanduso, haduhu hata imwe yondayalanze vakuja vangu!’ ”

Golondigwa Giladi Uwe Mwanahina wa Kilisto

(Mat. 10:37-38)

²⁵ Zua dimwe dale kulu da wanhu dikala diilongoza na Yesu, kahinduka kawalongela, ²⁶ “Munhu yoyose yokwiza kumwangu, na kuno koleka kuninogela nie kubanza tataake na mamaake, na mtwanzi wake, na wanage, na wandugu zake na lumbu zake na hata ugima wake mwenyego, hadaha kuwa mwanahina wangu. ²⁷ Munhu yoyose yoleka kupapa

msalaba wake na kung’holeleza hadaha kuwa mwanahina wangu.

²⁸ “Vino yalihi mmwanza wenu yahalonda kuzenga ulingo, yondayaleke kukala hasi tanhu, yalole kamba kana hela za kwishilizila sang’hano ija? ²⁹ Kamba hatendile vino, yahamambukiza umsingi na kuhumwa kumambukiza, wanhu wondawone gaja galawilile womseka, ³⁰ wolonga, ‘Munhu ino kasonga kuzenga ila hadahile kwishilizila isang’hano.’

³¹ “Ama mndewa yalihi yochola kugomba na mndewa iyagwe, yoleka tanhu kukala na kugegeza kamba heyo na asikali zake alufu longo dimwe kodaha kugomba na mndewa ija yokwiza kugomba na heyo yali na asikali alufu malongo mabili? ³² Kamba ihawa hadaha, kowagala wasenga wakaiting’hane na ija mndewa iyagwe, wakamgwile mavindi kulonda tindiwalo kipigiti yang’hali kutali.” ³³ Yesu kamambukiza, “Vivija haduhu yoyose mmwanza wenu yodaha kuwa mwanahina wangu kamba halekile vinhu vake vose vayalinavo.

Munyu Ubanangike
(Mat. 5:13; Mk. 9:50)

³⁴ “Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, haduhu nzila iyagwe ya kuitenda unoge kabili. ³⁵ Haunoga kinhu, kwikigwa mmigunda ama kutibulizwa na mhugutu, ila wanhu wowa kunze. Yali na magwiti na yahulike!”

15

Hala da Ng’hondolo Yapotele
(Mat. 18:12-14)

¹ Zua dimwe wawila kodi bwando na wanhu wayagwe wene vilozo wana kumtegeleza Yesu. ² Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wasonga kutwanganika, wolonga, “Munhu ino kowabokela wanhu wali na vilozo na hata kuja nao!” ³ Avo Yesu kawalongela hala dino.

⁴ “Tutende munhu imwe mmwanza wenu kana ng’hondolo mia, abaho, ng’hondolo imwe kapotela, kotendaze? Kowaleka waja iwang’hondolo malongo tisa na tisa muluwala na kuchola kumzahila ija yapotele mbaka yamone. ⁵ Yahamona, kodeng’helela ng’hani avo kompapa mmaega ⁶ na kum’bweza ukae. Abaho, kowakema hamoja wambwiga zake na wanhu wa mzing’anda za habehi na kuwalongela, ‘Nodeng’ha ng’hani kwavija nimona ng’hondolo wangu yapotele, avo izoni tudeng’he chose!’ ⁷ Avo nowalongela, kowa na ndeng’helelo ng’hulu kuulanga avija munhu imwe yali na vilozo yahaleka vilozo vake, kubanza

wanhu malongo tisa na tisa walibule vilozo na hawalonda kuleka vilozo vao.

Hala da Hela Yagile

⁸ “Ama tulonge mtwanzi imwe kana hela* longo dimwe, abaho, kasa hela imwe, kotendaze? Kobwinha kiwenge na kufagila ng’anda yake na kulolesa kila hanhu mbaka yayone. ⁹ Yahayona, kowakema hamoja wambwiga zake na wanhu wa mzing’anda za habehe na kuwalongela, ‘Nodeng’helela ng’hani kwavija niyona ihela inyasile. Izeni tudeng’he tose!’ ¹⁰ Avo nowalongela, vivija wasenga wa Mulungu wa kuulanga wodeng’ha avija munhu imwe yali na vilozo yahaleka vilozo vake.”

Hala da Mwana Yapotele

¹¹ Yesu kagendelela kulonga, “Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabibili wambigalo. ¹² Imdodo kamulongela tataake, ‘Tata, ngwelela uhazi wangu sambisambi.’ Avo ija imunhu kawagolela mali gake wanage wose wabibili. ¹³ Mkipigiti kiguhi ija imwanage imdodo kaguza vinhu vake vose, kasegela hakae na izihela. Kachola isi ya kutali, ako kwayasile hela zake mmbuli za mzanyamzanya. ¹⁴ Viyambukize vinhu vose, ingila nzala mpamanho muisi ija yose, avo kasonga kuzahila vinhu vakuja. ¹⁵ Avo kachola kusang’hanika ha munhu imwe mwenekeae wa isi ija, na heyo kamgala kumgunda wake yakemilize mitumbi. ¹⁶ Kasulukila kuigutiza na mikamhi iidile imitumbi, na haduhu munhu yangwelele kinhu chochose. ¹⁷ Ngelegeza zinogile vuzimwizile, kalonga mmoyo wake, ‘Wasang’hana wangahi wa tataangu woja na kusigaza, ila nie hano nofa nzala! ¹⁸ Nosegela nibweleganye ha tataangu nikamulongele, ‘Tata, niloza ha Mulungu na hamwako gweye. ¹⁹ Silumbile kukemigwa mwanago, nitende kamba vija imwe wa wasang’hana zako.’ ²⁰ Avo kenuka na kusonga kubwela ha tataake.

“Viyakalile yang’hali kutali, tataake kamona, kamonela bazi, avo kamkimbilila, abaho, kamkumbatila na kumnonela. ²¹ Ija imwana kalonga, ‘Tata, niloza ha Mulungu na hamwako gweye. Silumbile kukemigwa mwanago.’ ²² Ila tataake kawakema nyakadala zake, kalonga, ‘Hima mgalileni ng’hanzu inogile mum’vaze. M’vazeni kitindi mkidole chake na vilatu mmagulu gake. ²³ Abaho, gendeni mkamsole mwanang’ombe yanonile mumchinje, na tutende lusona, tudeng’he!’ ²⁴ Kwavija mwanangu ino kakala kamba yadanganhike, ila sambu mgima,

kakala yapotele, ila sambu koneka!’ Avo lusona lusonga.

²⁵ “Kipigiti kikija mwanage imkulu kakala yobwela kulawa kumgunda, mnzila viyakalile behi na ing’anda, kahulika ngoma na sing’hino za mvina. ²⁶ Avo kamkema imwe wa nyakadala, kamuuzi, ‘Kuna choni?’ ²⁷ Ija inyakadala kamulongela, ‘Mdodo wako kabwela, na tataako kachinja mwanang’ombe yanonile kwavija kabwela yali mpile.’

²⁸ “Ija imwana imkulu kagevuzika ng’hani mbaka kalema kwingila mng’anda. Avo tataake kalawa hanze kamuyalalila yomulonda yengile mng’anda. ²⁹ Ila heyo kamulongela tataake, ‘Lola! Milao ino yose nikusang’hanikila sang’hano zako kamba nyakadala, na siduluke ndagizi zako zozose. Kungwelela choni? Hungwelele hata menhe mdodo nhende lusona na wambwiga zangu! ³⁰ Ila mwanago ino kasa mali gako gose mkutenda ugoni ndwanga, abaho, kabwela ukae, komchinjila mwanang’ombe yanonile!’ ³¹ Tataake kamulongela, ‘Mwanangu, gweye kokala hano na nie mazua gose, na vinhu vose vinilinavo nie vako gweye. ³² Avo vinoga tweye tuvine na kudeng’ha kwavija mdodo wako kakala kamba yadanganhike, ila sambu mgima. Kakala yapotele, ila sambu koneka!’”

16

Hala da Mwimilizi M’bala

¹ Yesu kawalongela wanahina zake, “Kukala na munhu imwe mgoli yakalile na mwimilizi wa vinhu vake. Ija ingoli kalongeligwa kamba ija imwimilizi kakala yomung’hunya hela zake, ² avo kamkema, kamuuzi, ‘Mbuli zaki zino zinihulika zikulonga gweye? Ngwelela mheta ya mali gangu gose gaukalile wimiliza, kwavija hudaha tena gweye kuwa mwimilizi wangu.’ ³ Ija imwimilizi kalonga munda kwa munda, ‘Mkulu wangu kolonda kunisegeza msang’hano yangu. Nhendeze? Kulima sidaha, na kupula nokona kinyala. ⁴ Nikitanga chondanhende! Nihawingigwa kulawa msang’hano yangu, nopata wambwiga wondawanibokele mkae zao.’

⁵ “Avo kawakema wanhu wose wakalile wowilwa na ija ingoli wake, kamuuzi waichanduso, ‘Kowilwa aki na mkulu wangu?’ ⁶ Na heyo kalonga, ‘Madebe mia mbili ga mavuta ga mizaituni.’ Ija imwimilizi kamulongela, ‘Sola cheti chako, ukale hasi hima wandike madebe mia.’ ⁷ Abaho, kamuuzi iyagwe, ‘Na gweye kowilwa aki?’ Kalonga, ‘Vipeto mia sita va ngano.’ Ija imwimilizi kamulongela, ‘Sola

* 15:8 Hela imwe ikala ilaha sang’hano ya zua dimwe.

cheti chako, wandike vipeto mia nne na malongo manane.'

⁸ "Avo mkulu wa mwimilizi ija kizenzeleganye kamtogola avija vayatendile ubala kamba uja, kwavija wanhu wa ulumwengu uno wabala ng'hani mkuzigongomanya mbuli zao na wayao kubanza wanhu wali mmulangaza."

⁹ Yesu kagendelela kulonga, "Nowalongela, izahilileni wambwiga mkubitila mali ga muulumwengu, avo kamba gehesha, mobokelwa muna uukazi wa milongo yose. ¹⁰ Munhu yoyose yalibule uzenzeleganye m'vinhu vidodo, vivija kowa bule uzenzeleganye m'vinhu bwando. Na munhu yoyose yali na uzenzeleganye m'vinhu vidodo, vivija kowa na uzenzeleganye m'vinhu bwando. ¹¹ Avo kamba muhawa vizenzeleganye mkwimiliza mali ga muulumwengu, yalihi yondayawatogole kwimiliza mali ga kweli? ¹² Na kamba muhawa vizenzeleganye m'vinhu va munhu iyagwe, yalihi yondayaweng'he vinhu venu wenyege?"

¹³ "Haduhu mtumigwa yodaha kuwasang'hanikila wakulu wabili, kwavija komwihila ino na kumnogela iyagwe, ama koigoga na imwe na kum'buhiza iyagwe. Hamdaha kumsang'hanikila Mulungu hamoja na hela."

Mbuli Ziyagwe za Yesu

(*Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mlk. 10:11-12*)

¹⁴ Mafalisayo viwahulike gano, wam'beza Yesu kwavija wanogelwa na hela. ¹⁵ Yesu kawalongela, "Mweye iwo wanhu mkiitenda muna mioyo inogile mmeso ga wanhu, ila Mulungu koitanga mioyo yenu, kwavija vinhu vigesigwa na wanhu kamba vinoga ng'hani vabule unozizi hameso ga Mulungu.

¹⁶ "Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi zikala zipetigwa mbaka kipigiti cha Yohana M'batiza, songela aho Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu wopetigwa, na kila munhu kokwingila na mhiko. ¹⁷ Ila vibuha ulanga na isi kuyangayuka kubanza kidanga kidodo cha Malagizo ga Musa kusegezwa.

¹⁸ "Mbigalo yoyose yahamwasa mtwanzi wake na kusola mtwanzi iyagwe, kotenda ugoni, na munhu yahamsola mtwanzi yasiagwe, kotenda ugoni.

Mgoli na Lazalo

¹⁹ "Kukala na munhu imwe mgoli yakalile yovala vivalo va zambalau vene hela bwando na kakala yoja goya mazua gose. ²⁰ Vivija kukala na munhu imwe mkumbulu yokemigwa Lazalo, yakalile na vilonda lukuli lugima, yakalile yogaligwa halwivi lwa ija imgoli, ²¹ yosulukila kuja

vakuja vilagale kulawa hameza ya ija imgoli. Hata mibwa iza kumulambita vilonda vake.

²² "Hakimambukizo, ija imkumbulu kadanganhika, kapapigwa na wasenga wa Mulungu wa kuulanga kekigwa behibehi na Ablaham. Vivija ija imgoli na heyo kadanganhika na kazikigwa. ²³ Avo akuja kuzimu ija imgoli kakala mumgayo mkulu ng'hani, kenula meso gake hatalitali kamona Ablaham na Lazalo hamgwazo wake. ²⁴ Avo kenula dizwi yolonga, 'Tata Ablaham! Nyonela bazi, mulongele Lazalo yazabike kidole chake mmazi yaluhoze lulimi lwangu, kwavija nie na mumgayo mkulu mmoto uno!'

²⁵ "Ila Ablaham kamulongela, 'Kumbukila tanhu, mwanangu, vuukalile muulumwengu kugweleligwa vinhu vose vinogile, ila Lazalo kagweleligwa vinhu vose vihile. Ila sambi kohozigwa moyo na gweye kogaya. ²⁶ Uhaleka gose gano, hana kolongo kulu dikigwe hagatigati yetu mweye na tweye, giladi waja wolonda kuloka kulawa hano kwiza hamwenu sambiwadahe, na munhu yoyose yolonda kuloka kulawa hiko kwiza kuno sambiyadahe.' ²⁷ Ija imgoli kalonga, 'Basi, tata Ablaham, nokuyalalila, mulagize Lazalo yachole kung'anda ya tataangu, ²⁸ hiko kuna ndugu zangu watano, yakawazume, giladi sambiwewe kuno kuli na mgayo!'

²⁹ "Ila Ablaham kamulongela, 'Wandugu zako wana Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi, waleke wazitegeleze hizo vuzilonga.' ³⁰ Ija imgoli kalonga, 'Hivo havitosha, tata Ablaham! Ila munhu yahazuka na kuwacholela, woleka vilozo vao.' ³¹ Ila Ablaham kalonga, 'Kamba hawazitegeleze Nyandiko za Musa na wahokozi, hawatogola hata kamba munhu yahazuka.' "

17

Kugela Kumgongo Vilozo

(*Mat. 18:6-7, 21-22; Mlk. 9:42*)

¹ Yesu kawalongela wanahina zake, "Mbuli ziwatendaga wanhu watende vilozo hazilekaga kulawilila, ila kojona ng'hani munhu ija yondayazitende zilawile! ² Vihamnogete munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu da kusiginhila, abaho, yakasigwe m'bahali kubanza kumtenda imwe wa wanhu wano wadodo kuloza. ³ Avo teganyeni!

"Kamba ndugu yako yahaloza, mkomhokele, yahaleka kuloza, mgele kumgongo. ⁴ Kamba yahakutendela vilozo mianza saba mdizua dimwe, na mianza

yose saba keza kumwako yolonga, 'Nileka,' mgele kungongo."

Nhamanila

⁵ Watumigwa wa Kilisto wamulongela Mndewa Yesu, "Tongezele nhamanila yetu."

⁶ Mndewa kawalongela, "Kamba muhawile na nhamanila ndodo kamba mbeyu ya haladali, muhadahile kuulongela mkuyu uno, 'Ng'ozoka ukaihande m'bahali!' Na uhawahulike.

Sang'hano za Nyakadala

⁷ "Tulonge munhu imwe mmwanza wenu kana nyakadala wa kumulimila ama kumchungila ng'hondolo. Yahabwela kulawa kungunda, komulongela nyakadala wake yatende hima yeze kula mandia?"

⁸ Nokona si vivo! Ila komulongela, 'Nhelekel mandia gangu hima, uisasale unisang'hanikile mbaka niheshiliza kuja na kung'wa, kileka na gweye uje mandia gako.' ⁹ Avo, komuheweza nyakadala ija avija viyagatendile gaja gayalagizwe? ¹⁰ Vivija na mweye! Muhatenda kila kinhu kimulongeligwe mkitende, longeni, 'Tweye twa nyakadala tulibule maliho, tutenda gaja gatulondigwe kutenda tu.' "

Yesu Kowahonya Wanhu Longo Dimwe

¹¹ Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, kabitila muimbaka ya isi za Samalia na Galilaya. ¹² Viyakalile yokwingila muna ikiwambo kimwe, wanhu longo dimwe wolumwa dikulu wamwizila, wema kutalitali, ¹³ wenula dizwi wolonga, "Mndewa, Yesu, utonele bazi!"

¹⁴ Yesu viyawawene kawalongela, "Gendeni ha iwakulu wa nhambiko wakawalole goya."

Viwakalile wochola mnzila wahona. ¹⁵ Munhu imwe mmwanza wao viyonile kahona, kabwela, kenula dizwi yomuyenzi Mulungu. ¹⁶ Kamfugamila mavindi Yesu na kungwaa hewela. Na munhu ija kakala Msamalia. ¹⁷ Ila Yesu kauza, "Hawakalile wanhu longo dimwe wahonyigwe? Wakwahi wayagwe tisa?" ¹⁸ Haduhu hata munhu imwe yabwelile kumuheweza Mulungu ila muhenza ino yeiyeka?" ¹⁹ Yesu kamulongela, "Ima wima uchole, nhamanila yako ikuhonya."

Kwiza kwa Undewa wa Mulungu

(Mat. 24:23-28, 37-41)

²⁰ Mafalisayo wayagwe wamuza Yesu, wolonga, "Zua dilihi Undewa wa Mulungu vondawize?"

Heyo kawalongela, "Undewa wa Mulungu hawiza mkoneka na meso.

²¹ Haduhu munhu yondayalongo, 'Loleni wa hano!' Ama 'Wa haja!' Kwaviya Undewa wa Mulungu wa mmwenu."

²² Abaho, kawalongela wanahina zake, "Kipigiti chokwiza vondamusulukile kona zua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu, ila hamujona. ²³ Na wanhu wowalongela, 'Loleni kahaja!' ama, 'Loleni kahano!' Ila sambimuwakweleleze.

²⁴ Kamba vija lumwemwe vulumweka kulawa kuulanga na kumwemwesa kulawa ng'ambu ino mbaka ng'ambu ija, avo vivo vondaiwe mdizua dondanize, nie, Mwana wa Munhu. ²⁵ Ila tanhu nolondigwa nigaye ng'hani na kulemigwa na wanhu wa mulelo uno. ²⁶ Kamba viikalile mkipigiti cha Nuhu vivo vondaiwe mdizua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu.* ²⁷ Wanhu wose wakala woja na kung'wa, wosola na kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu viyengile muisafina,† na mvula ng'hulu ng'hani itoa na kumemeza mazi na kuwakoma wanhu wose. ²⁸ Yowa kamba viikalile kipigiti cha Loti. Wanhu wose wakala woja na kung'wa, wogula na kuguza, wohanda na kuzenga, ²⁹ mbaka zua dija Loti viyasegile wambo da Sodoma, moto na baluti vihumuluka hasi kulawa kuulanga na kuwakoma wanhu wose. ³⁰ Vino vivo vondaiwe mdizua dondanigubuligwe, nie, Mwana wa Munhu.

³¹ "Mdizua dija munhu yali kukiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi yengile mng'anda yakasole vinhu vake, na munhu yali kungunda sambiyabwele ukae. ³² Kumbukileni gam'vikile mtwanzi wa Loti! ³³ Munhu yoyose yogeza kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake, koukombola. ³⁴ Nowalongela, ikilo ija wanhu wabili wowasa mulusazi lumwe, imwe kosoligwa na imwe kolekigwa. ³⁵ Watwanzi wabili woko-mola ngano hamoja, imwe kosoligwa na imwe kolekigwa. ³⁶ Wanhu wabili wolima mumungunda, imwe kosoligwa na imwe kolekigwa."‡

³⁷ Wanahina zake wamuza, "Mndewa, kwahi?"

Yesu kawalongela, "Hohose hauli mtufi, baho hondawaiting'hanile vimhungu."

18

Hala da Kizuka na Mulamula

¹ Abaho, Yesu kawalongela hala wanahina zake yowafundiza kamba wolondigwa kutambika bila kudonha.

* 17:26 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26. † 17:27 Uhalonda kuitanga nhagulo ya Safina, soma kitabu cha MWANDUSO 6—7. ‡ 17:36 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 36.

2 Kalonga, "Kukala na mulamula mkiwambo kimwe, yakalile hamdumba Mulungu, na vivija hawagesa wanhu. 3 Mkiwambo kija kukala na kizuka yakalile yomwizila mulamula ija mianza bwando, yolonga, 'Nhaza mhate kwing'higwa gaja golondigwa mhate kulawa ha ija yolonda kunizulunza!' 4 Mazua bwando ija imulamula kalema, ila hakimambukizo kalonga munda kwa munda, 'Nie simdumba Mulungu vivija siwagesa wanhu, 5 ila kwavija kizuka ino kongaza ng'hani, nolola nhaguso yake yeng'higwe choyolonda. Kamba sitendile vino, kogendelela kwiza, hakimambukizo kondonheza ng'hani!' "

6 Abaho Mndewa kagendelela kulonga, "Tegelezeni viyolonga ija imulamula yalibule unhu. 7 Avo mokwagiza Mulungu hondayawedike hima wanhu zake mwenyego womulilila misi na kilo? Mokwagiza kotenda mholemhole kuwataza? 8 Nowalongela, kowataza hima. Ila von-danize nie, Mwana wa Munhu, noivika nhamanila muisi?"

Hala da Mfalisayo na Muwila Kodi

9 Vivija Yesu kawalongela hala dino wanhu wokiiyona kamba hewo iwo iwende na kuwabeza wayagwe. 10 "Wanhu wabili wakwela wachola Kung'anda ya Mulungu kutambika, imwe kakala Mfalisayo na imwe muwila kodi.

11 "Ija Mfalisayo kaibagula kema yeiyeka katambika yolonga, 'Nokuheweza, Mulungu, kwavija nie sili kamba wanhu wayagwe, mibokonyi ama vizenzeleganye ama wagoni ama kamba ino muwila kodi. 12 Nofunga mianza mibili mmazua saba, nolava zaka m'vinhu vangu vose vinipata.'

13 "Ila ija imuwila kodi kema kutali na hadahile hata kwinnula kihanga chake kulungu, kaitoatoa mmhambaga kulagusa giogio na kulonga, 'Go Mulungu, nyonela bazi, nie nili na vilozo.' " 14 Yesu kawalongela, "Ija imuwila kodi kabwela ukae yopetigwa kutenda gamnogele Mulungu kubanza ija Imfalisayo. Kwavija munhu yoyose yokiinula mwenyego kohumuluswa, na ija yoihumulusa mwenyego kokwinuligwa."

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo

(*Mat. 19:13-15; Mlk. 10:13-16*)

15 Wanhu wamgalila Yesu wana zao wadodo yawekile makono yawamoteze. Wanahina zake viwawawene wotenda vija, wawakomhokela. 16 Ila Yesu kawakema iwana kumwake kalonga, "Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese. Kwavija Undewa wa Mulungu una wanhu wali kamba wano. 17 Nowalongeleni ikweli!

Munhu yoyose yahaleka kuubokela Undewa wa Mulungu kamba viyali mwana mdodo havidahika kuwingila."

Mgoli

(*Mat. 19:16-30; Mlk. 10:17-31*)

18 Mkulu imwe wa Wayahudi kamuuza Yesu, "Mkulufunzi Unogile, nhende choni kileka mana niuhale ugima wa digunge?"

19 Yesu kamuuza, "Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu munhu yanogile ila Mulungu yeiyeka. 20 Kuzitanga ndagizi? 'Sambiutende ugoni, sambiukome, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi, wahishimile tataka na mamaako.' "

21 Ija imunhu kalonga, "Gano gose nigatenda songela ning'hali mdodo."

22 Yesu viyahulike gano kamulongela, "Kusigaza kinhu kimwe chuulondigwa kutenda. Guza vinhu vose vuulinavo na zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, wize ung'holeleze." 23 Ila munhu ija viyahulike gaja, kanyunguala ng'hani kwavija kakala na mali bwando.

24 Yesu kamulola, abaho kalonga, "Vino vivo vondaviwe vidala wagoli kwingila Muundewa wa Mulungu! 25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu."

26 Wanhu wagahulike gano wamuuza, "Avo yalihi basi yondayadahe kukomboligwa?"

27 Yesu kawalongela, "Gaja hagadahika mwa wanhu ha Mulungu godahika."

28 Abaho, Petulo kamulongela, "Lola! Tweye tuleka vinhu vetu vose, tukukweleleza gweye."

29 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, munhu yoyose yalekile kae ama mtwanzi wake ama wandugu ama watata na wamama ama wana sama ya Undewa wa Mulungu, 30 kobokela vinhu bwando ng'hani mkipigiti kino, na kubokela ugima wa digunge mkipigiti kikwiza."

Yesu Koilonga Ifa Yake Mwanza wa Ikadatu

(*Mat. 20:17-19; Mlk. 10:32-34*)

31 Yesu kawagala wanahina zake longo dimwe na wabili hamgwazo, kawalongela, "Tegelezeni! Tokwela Yelusalemu, aho kila kinhu chawandike wahokozi kionlonga nie, Mwana wa Munhu, chovikila. 32 Nogeligwa mmakono ga Wamhazi awo wondawanitendele uponela, woniliga na kunitemela mate. 33 Wonilantha, abaho, wonikoma, ila mdizua da ikadatu nozuka."

34 Ila wanahina zake hawazimanyile mbuli zija. Nhegulo ya mbuli zija ikala ifisigwa kumwao, na hawagamanyile gaja gayawalongele.

*Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yapu-
laga*

(*Mat. 20:29-34; Mlk. 10:46-52*)

³⁵ Yesu viyakalile behi na wambo da Yeliko, kukala na kimbugumbugu imwe yakalile mungwazo wa inzila yopula.

³⁶ Viyahulike dale da wanhu dobita, kauza, “Kuna choni?”

³⁷ Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti ko-
bita.”

³⁸ Kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana
wa Daudi, nyonela bazi!”

³⁹ Wanhu walongole wamkomhokela
wamulongela yanyamale. Ila heyo ka-
gendelela kwinula dizwi kulu ng’hani, yo-
longa, “Mwana wa Daudi, nyonela bazi!”

⁴⁰ Avo Yesu kema, kawalagiza wamgale
hamwake ija imunhu kimbugum-
bugu. Viyavikile behi, Yesu kamuuzza,
⁴¹ “Kolonda nikutendele choni?”

Na heyo kamwidika, “Mndewa, nolonda
kulola kabili.”

⁴² Yesu kamulongela, “Lola! Nhamanila
yako ikuhonya.”

⁴³ Bahaja munhu ija kadaha kulola ka-
bili, kamkweleleza Yesu, kuno yomuyenzi
Mulungu. Wanhu viwonile gaja, wose
wamuheweza Mulungu.

19

Yesu na Zakayo

¹ Yesu kengila mdiwambo da Yeliko
kakala yobita mnzila za idiwambo dija.
² Haja kukala na mkulu imwe wa wawila
kodi twaga jake Zakayo, yakalile mgoli
ng’hani. ³ Kakala yolonda kumona Yesu
iyo munhu wa vilih, ila kakala mguhi
avo hadahile kumona Yesu kwavija wanhu
wakala bwando. ⁴ Avo kakimbilila haulon-
gozi mwa ididale da wanhu na kukwela
munkuyu giladi yamone Yesu, kwavija
kakala yobita mnzila ija. ⁵ Yesu viyavikile
haja, kalola uchana kamulongela Zakayo,
“Zakayo, humuluka mbwisa, kwavija lelo
nolondigwa nikale mng’anda yako.”

⁶ Zakayo kahumuluka himahima,
kam’bokela na ndeng’helelo ng’hulu.
⁷ Wanhu wose wagawene gaja wasonga
kutwanganika, walonga, “Munhu ino
kachola kukala kung’anda ya munhu
mwene vilozoi!”

⁸ Zakayo kema wima kamulongela Yesu,
“Tegeleza, Mndewa! Nie nolava lwenza
lwa vinhu vangu niwagwelele wakum-
bulu, na kamba nihasola kinhu cha munhu
yoyose mkum’bulunya, nom’bwezela mi-
anza mine.”

⁹ Yesu kamulongela, “Lelo ukombola
wingila mng’anda ino, kwavija ino vivija
munhu wa lukolo lwa Ablaham. ¹⁰ Kwavija

nie, Mwana wa Munhu, niza kuzahila na
kuwakombola waja wapotele.”

Hala da Hela Longo Dimwe
(*Mat. 25:14-30*)

¹¹ Wanhu wakala womtegeleza Yesu,
avo kawalongela hala diyagwe, katenda
vino kwavija kakala behi na Yelusalemu,
na wanhu wakala wogelegeza kamba Un-
dewa wa Mulungu wa mmabehi kulaw-
ilila. ¹² Avo kalonga, “Kukala na munhu
imwe wa lukolo lwa kindewa kachola isi
ya kutali kutendigwa mndewa wa isi yake,
ikwisha yabweleganye ukae. ¹³ Viyakalile
behi na kuchola, kawakema nyakadala
zake longo dimwe, kamgwelele kila imwe
hela imwe.* Kawalongela, ‘Tendeni uchu-
luzi mbaka vondanibwele.’ ¹⁴ Ila wanhu
wa muisi yake wamwihila, avo wawa-
gala wasenga hachugu chake wakalonge,
‘Hatumulonda munhu ino yawe mndewa
wetu.’

¹⁵ “Ija munhu kagwelelwa undewa na
kubwela ukae. Viyavikile, hima kalag-
iza wakemigwe nyakadala zake wachole
kumwake giladi yavimanye hela nyin-
gahi ziwapatile. ¹⁶ Nyakadala wa ichan-
duso keza kalonga, ‘Mndewa, mhata hela
ziyagwe longo dimwe kulawa muhela
imwe yuungwelele.’ ¹⁷ Kalonga, ‘Vinoga,
nyakadala mwende! Kwavija hutendile
uzenzeleganye mmbuli ndodo, nokwika
uwe mkulu m’viwambo longo dimwe.’
¹⁸ Keza nyakadala wa ikabili, kalonga,
‘Mndewa, mhata hela tano kulawa muhela
imwe yuungwelele.’ ¹⁹ Na heyo kamulon-
gela, ‘Kowa mkulu m’viwambo vitano.’

²⁰ “Nyakadala iyagwe keza, kalonga,
‘Mndewa, hela yako ino hano, niifunga
mkitambala niifisa. ²¹ Nikudumba, kwav-
ija gweye kwa munhu mgaga. Kosola
vinhu si vako, na kohuna vija huvi-
handile.’ ²² Ija imndewa kamulon-
gela, ‘Nokutagusa kulawa mmbuli zaki
mwenyego! Gweye nyakadala mwavu,
kuvitanga kamba nie na munhu mgaga,
nosola vinhu si vangu, na nohuna vija
sivihandile. ²³ Habali hwikile hela yangu
benki vinibwelile niivike ililele?’

²⁴ “Abaho, kawalongela waja wakalile
wemile haja, ‘M’bokeni ihela yaali nayo,
mungwelele nyakadala ija yapatile hela
longo dimwe!’ ²⁵ Ila hewo wamulon-
gela, ‘Mndewa, heyo kana hela longo
dimwe!’ ²⁶ Ija imndewa kawedika, ‘Nowa-
longela, munhu yoyose yali na kinhu
kokongezelwa, ila ija yalibule kinhu, hata
kija ikidodo chayalinacho kobokonywa.
²⁷ Na waja wadumuka zangu wanilemile

* 19:13 Hano hela imwe ikala ilaha kitumetume cha milenge midatu.

nie sambiniwe mndewa wao, wagaleni hano muwakome hameso gangu! ”

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(*Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19*)

²⁸ Yesu viyeshile kulonga gano, kagen-delela na mwanza yowalongola wanhu, yochola Yelusalemu. ²⁹ Viyavikile mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni behi na kiwambo cha Betania, kawatuma wabili mwanza wa wanahina zake, ³⁰ kawalongela mbuli zino, “Gendeni hakiwambo kili haulongozi wenu, muhavika, mom'vika mwana mhunda hanapapa munhu yoyose, yafungigwe. Mfunguleni, munigalile. ³¹ Kamba munhu yahawauza habali mufungula, mulongeleni, ‘Mndewa komulonda.’ ”

³² Wanahina waja wachola, wavika kamba vija Yesu viyawalongele. ³³ Viwakalile womfungula imwana mhunda, wenyego wawauza, “Habali mufungula?”

³⁴ Wawalongela, “Mndewa komulonda.” ³⁵ Wamsola imwana mhunda, wamgala ha Yesu. Abaho, watandika vivalo vao mungongo wa imwana mhunda, abaho, wampapa Yesu wamwika mungongo wa imwana mhunda. ³⁶ Yesu viyakalile yochola, wanhu wanzanza vivalo vao mnzila.

³⁷ Viyakalile behi na kuvika Yelusalemu, ahaja hana inhelemuko Hakigongo cha Mizaituni, dale kulu da wanahina zake disonga kwina nyangi kuno wotoa ng'henze na kumuheweza Mulungu, sama ya mbuli zose ng'hulu ziwonile. ³⁸ Wolonga, “Kamota Mtawala yokwiza mtwaga da Mndewa! Tindiwalo kuulanga na yenzi ha Mulungu!”

³⁹ Mafalisayo wayagwe wakalile mdidale dija wamulongela Yesu, “Mkulufunzi, walongele wanahina zako wanyamale!”

⁴⁰ Yesu kawedika, “Nowalongela! Kamba wano wahanyamala, mabwe gosonga kwina ulu.”

Yesu Kodililila Wambo da Yelusalemu

⁴¹ Viyakwenhuke behi na Yelusalemu na viyadiwene idiwambo, kadililila, ⁴² yolonga, “Kamba uhakitangile lelo kija kilondigwa kugala tindiwalo! Ila kifisigwa hameso gako! ⁴³ Kwavija kipigiti chokwiza wadumuka zako vondawakuzungulusile lwigo, na kukuzunguluka kukubaniza ng'ambu zose. ⁴⁴ Wokuhondahonda kabisa na kuwakoma wanhu wali mgati mwa iwiwambaza vako, haduhu dibwe dondadilekigwe hachana ya diyagwe, kwavija hukitangile kipigiti Mulungu vizezile kukukombola!”

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(*Mat. 21:12-17; Mlk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22*)

⁴⁵ Abaho, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga kuwawinga wanhu wakalile woguza vinhu, ⁴⁶ yowalongela, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile kamba, ‘Ng'anda yangu yowa ng'anda ya nhambiko.’ Ila mweye muitenda kifiso cha wabavi!”

⁴⁷ Mazua gose viyakalile Yelusalemu, Yesu kakala yofundiza Kung'anda ya Mulungu. Wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa, na wakulu wa wanhu wakala wozahila nzila ya kumkoma. ⁴⁸ Ila hawapatile nzila ya kumkomela, kwavija wanhu wose wakala womtegeleza goya mazua gose, hawalondile kuihonya hata mbuli imwe.

20

Mbuza ya Udaho wa Yesu

(*Mat. 21:23-27; Mlk. 11:27-33*)

¹ Zua dimwe Yesu viyakalile Kung'anda ya Mulungu yowafundiza wanhu na kuwapetela Usenga Unogile, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa hamoja na wavyele wa wanhu weza, ² wamuuza, “Tulongele, kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi yakugwelele udaho uno?”

³ Yesu kawedika, “Beta niuze mbuli. Nilongeleni, ⁴ vino udaho wa Yohana wa kubatiza ulawa ha Mulungu ama ulawa mwa wanhu?”

⁵ Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, “Tulongeze? Kamba tuhalonga ‘Ulawa ha Mulungu,’ kwiza kotulongela, ‘Habali hamumtogle Yohana?’ ⁶ Na tuhalonga, ‘Ulawa mwa wanhu,’ wanhu wose hano wotukoma mkututoa na mabwe, kwavija wamtogola kamba Yohana kakala muhokozi.” ⁷ Avo wamulongela, “Hatukutangile kuulawile.”

⁸ Yesu kawalongela, “Na nie siwalongela na udaho ulihi notenda mbuli zino.”

Hala da Walimi Mumgunda wa Zabibu

(*Mat. 21:33-46; Mlk. 12:1-12*)

⁹ Abaho, Yesu kawalongela wanhu hala dino, “Kukala na munhu imwe yakalile na mgunda wa mizabibu, kawapangiza walimi, abaho, kachola isi ya kutali, kakala kuja kipigiti kitali. ¹⁰ Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma nyakadala wake ha iwalimi yakamsolele fungu jake da izizabibu. Ila waja iwalimi wantoa ija inyakadala na kum'bweza bila kinhu. ¹¹ Avo kamgala nyakadala iyagwe, ila waja iwalimi vivija wantoa, wamtendela mbuli za kungela kinyala, abaho, wam'bweza bila kinhu. ¹² Abaho, kamgala nyakadala

wa ikadatu, na heyo vivija waja iwalimi wamgela milonda, abaho, wamwasa hanze ya umgunda. ¹³ Avo mwene umgunda wa zabibu kalonga, 'Nhendeze? Nomgala mwanangu mwenyego yaninoge, kwa vovose ino womuhishimila!' ¹⁴ Ila waja iwalimi viwamonile, wai-longela, 'Ino iyo muhazi wake mwene mgunda. Natumkome, na uhazi wake wowa wetu!' ¹⁵ Avo wamwasa hanze ya umgunda, abaho, wamkoma."

Yesu kawauza, "Ija mwene umgunda wa izezabibu kowatenda choni waja iwalimi? ¹⁶ Kokwiza kuwakoma wanhu waja, na umgunda wa izezabibu kowagwaa walimi wayagwe."

Wanhu viwahulike gano, walonga, "Sambigatulawilile gano!"

¹⁷ Ila Yesu kawalola, abaho, kawauza. "Nyandiko zino Zing'alile nhegulo yake choni?"

'Dibwe dilemigwe na wazenzi

digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.'

¹⁸ Munhu yoyose yondayadigwile dibwe dija kokanhika vidangavidanga, na kamba dibwe dija dihangwila munhu, domsiginha lipilipi."

Mbuza ya Kuliha Kodi

(Mat. 22:15-22; Mlk. 12:13-17)

¹⁹ Wafundiza Malagizo ga Musa na wakulu wa wakulu wa nhambiko bahaja walonda kumgoga Yesu, kwavija wavitanga kamba kadilonga hala dino yowalonga hewo, ila wawadumba wanhu. ²⁰ Wakala womuhembula ng'hani, abaho, wawatuma visepi waitendile kamba wanhu wanogile. Watamanila kumnamata Yesu mmbuli zayalongile, giladi wamgoe wamgele mmakono ga mkulu wa undewa wa Loma. ²¹ Wanhu waja wamulongela Yesu, "Mkulufunzi, tuvitanga kamba kolonga na kufundiza mbuli za kweli, na kamba hudumba kihanga cha munhu yoyose, ila kofundiza ikweli vija Mulungu voyowalonda wanhu watende. ²² Tulongele, vino vinoga tweye kuliha kodi ha mkulu wa undewa wa Loma ama havinogile?"

²³ Ila Yesu kaumanya ubala wao, kawalongela, ²⁴ "Ndagusileni ihela. Twaga na kihanga kino kili muno cha munhu yaliji?"

Walonga, "Va mkulu wa undewa wa Loma."

²⁵ Avo Yesu kalonga, "Vinoga. Avo muliheni mkulu wa undewa wa Loma vija vili va mkulu wa undewa wa Loma, na muliheni Mulungu vija vili va Mulungu."

²⁶ Hawadahile kumnamata mmbuli ziya-longile haja hameso ga wanhu, avo wanyamala, wakanganya nyidikilo yake.

Mbuza ya Kuzuka

(Mat. 22:23-33; Mlk. 12:18-27)

²⁷ Abaho, Masadukayo wayagwe, waja wolonga kamba wanhu hawazuka, weza ha Yesu na mbuza, ²⁸ walonga, "Mkulufunzi, Musa katwandikila tweye lagizo dino, 'Kamba munhu yahadanganhika na kaleka mwehe ila halelile nayo mwana, mdodo ama mkulu wa munhu hiyo kolondigwa yamsole ija ikizuka yamulelele wana ndugu yake yadanganhike.' ²⁹ Avo kukala na wandugu saba. Imkulu kasola mtwanzi, kadanganhika halekile mwana. ³⁰ Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, na heyo kadanganhika bila kuleka mwana, ³¹ na waikadatu kamsola. Galawilila gagaja mbaka wose saba wadanganhika bila kuleka wana. ³² Hakimambukiza, ija imtwanzi vivija kadanganhika. ³³ Avo kuna dizua da kuzuka kwa wanhu wadanganhike, kowa mtwanzi wa yaliji? Kwavija wose saba wakala wamsolile."

³⁴ Yesu kawalongela, "Wanhu wa kipigiti kino wosola na kusoligwa, ³⁵ ila wanhu waja walumbile kwingila muulumwengu uja, na kuna umzuso wa kulawa mkudanganhika, hawasola ama kusoligwa, ³⁶ na hawanganhika, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga. Wao wowa wana wa Mulungu, kwavija wazusigwa. ³⁷ Ila mmbuli ya kuzuka kwa wanhu, hata Musa kalagusa mbuli hiyo Mzinyandiko Zing'alile muna imbuli ya kitutua kikwaka, aho komulonga Mndewa kamba 'Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.' ³⁸ Heyo hali Mulungu wa wadanganhike, ila Mulungu wa wagima, kwavija kumwake heyo wose wana ugima."

³⁹ Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walonga, "Kulonga goya, Mkulufunzi!" ⁴⁰ Na haduhu munhu yagezile kumuza tena mbuli iyagwe!

Mbuza ya Kilisto Mkombola

(Mat. 22:41-46; Mlk. 12:35-37)

⁴¹ Yesu kawauza, "Vodahikaze wanhu kulonga kamba Kilisto Mkombola kowa mwana wa Daudi? ⁴² Kwavija Daudi mwenyego kolonga mkitabu cha Zabuli, 'Mndewa kamulongela Mndewa wangu, Kala kumkono wangu wa ukulume ⁴³ mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha kwikila magulu gako.'

⁴⁴ Kamba Daudi kamkema heyo Mndewa, abaho, Kilisto Mkombola kowaze mwana wa Daudi?"

Yesu Kowazuma Wanhu Waiteganye na Mafundo ga Wafundiza Malagizo
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

⁴⁵ Wanhu wose viwakalile wotegeleza, Yesu kawalongela wanahina zake, ⁴⁶ "Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa, awo wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu yao, na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko, na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na mulusona. ⁴⁷ Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu! Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!"

21

Nhosa ya Kizuka
(Mlk. 12:41-44)

¹ Yesu kawalola wanhu wose, kawona wagoli vowogela nhosa zao mkia cha kulavila nhosa, ² abaho, kamona kizuka imwe mkumbulu ng'hani kagela senti mbili. ³ Yesu kalonga, "Nowalongela kizuka ino imkumbulu kagela nhosa ng'hulu kubanza wayagwe wose, ⁴ kwavija wayagwe walawa nhosa zao kulawa m'vinhu vibanzile mmali gao gali bwando, ila heyo, hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayatamanile."

Yesu Kolonga Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Mlk. 13:1-2)

⁵ Wanhu wayagwe wakala wolongelela woilonga Ing'anda ya Mulungu viihambigwa na mabwe ganogile na nhosa zilavigwa ha Mulungu. Yesu kalonga, ⁶ "Gano gomkona hano, kipigiti chokwiza haduhu hata dibwe dimwe dondadilekigwe hachana ya diyagwe, gose golagazwa hasi."

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Mlk. 13:3-13)

⁷ Wamuuza, "Mkulufunzi, mbuli zino zolawila zua jaki? Na choni chondakilawilile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli ino kulawilila?"

⁸ Yesu kalonga, "Tegelezeni munhu sambiyawawwizile. Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, 'Nie iyo Kilsto!' na, 'Kipigiti kivika!' Ila sambimuwakoleleze. ⁹ Sambimunde muhahulika ng'hondo na muhindu-muhindu, kwavija vinhu kamba avo volondigwa visonge kulawila, ila ikimambukizo hakiza hima."

¹⁰ Kagendelela kulonga, "Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe. ¹¹ Kowa na mgudemo mkulu ng'hani wa isi, nzala na utamu

hauhonaga hanhu na hanhu, kowa na vinhu va mkanganyo na va kudumbiza vilagala kulawa kuulanga. ¹² Ila mbuli zino zose kipigiti hazinalawila, tanhu, mogogigwa na kugazigwa, mogaligwa mzing'anda za nhambiko na kugeligwa mkifungo, mogaligwa mwa wandewa na mwa watawala sama yangu. ¹³ Kino chowa kipigiti cha mweye kuzipeta mbuli zangu kumwao. ¹⁴ Lamuleni mmioyo yenu kamba hamwiza kugelegeza avija vondamuigombezeze, ¹⁵ kwavija nowagwelela ng'hungwe na mbuli za kulonga azo zondaziwatende wadumuka zenu wose sambiwadahe kuzilema ama kubamila. ¹⁶ Mohonzigwa na watata zenu na wamama zenu na wakulu na wadodo zenu na wandugu zenu na wambwiga zenu, na wayagwe mmwanza wenu wokomigwa. ¹⁷ Wanhu wose wowehila sama yangu. ¹⁸ Ila haduhu hata luvili lumwe kulawa mmatwi genu londalupotele. ¹⁹ Nanahileni, moikombola wenyego.

Yesu Koulonga Ubananzi wa Yelusalemu

(Mat. 24:15-21; Mlk. 13:14-19)

²⁰ "Muhajona wambo da Yelusalemu dizungulukwe na madale ga asikali, m'vitange kamba mkipigiti kiguhi dokwiza kubanangwa. ²¹ Avo, awo wali Yudea wakimbiile m'vigongo, awo wali mdiwambo wasegele, na awo wali kumigunda sambiwabwele mdiwambo. ²² Kwavija kino kicho kipigiti cha nhaguso, kugatenda gaja gose galongigwe Mzinyandiko Zing'alile galawile. ²³ Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda mmazua higo na watwanzi wali na wana ving'hele! Mgayo mkulu wokwiza muisi ino, na lusango lukulu lwa Mulungu lowagwila wanhu wano. ²⁴ Wanhu wayagwe wokomigwa na mapanga, na wanhu wayagwe wosoligwa kamba wafungigwa na kupwililiswa muisi zose. Na wambo da Yelusalemu dobojagwa na Wamhazi, mbaka kipigiti chao vondakimale.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Mlk. 13:24-27)

²⁵ "Kowa na vinhu va mkanganyo vondavilawile mdizua, mmulenge, na mhondo. Muulumwengu, wanhu wa muisi zose wowa bule nhamanila, wodumba kisindo cha bahali na nyangi za kumema na kuhungula kwa ibahali. ²⁶ Wanhu wosinduka mkona bwembwe, wobeta wone chondakilawilile muulumwengu wose, kwavija mhiko za kuulanga zotigiswa. ²⁷ Aho baho hondawanyone nie, Mwana wa Munhu, nikwiza na mawingu na mhiko na yenzi ng'hulu. ²⁸ Mbuli

zino zihasonga kulawila, imeni wima, mgangamale, kwavija ukombola wenu wa mmabehi.”

Fundo da Mtini

(*Mat. 24:32-35; Mlk. 13:28-31*)

²⁹ Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Ugelegezeni mtini na mibiki yose. ³⁰ Muhagona matepo gake gosonga kuzuka, movitanga kamba vuli da mmabehi. ³¹ Vivija, muhazona mbuli zino zolawila, m’vitange kamba Undewa wa Mulungu wa mmabehi.

³² “Kweli nowalongela, wanhu wa mulelo uno hawesha wose mbaka mbuli zino zose zilawilile. ³³ Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Kaleni Meso

³⁴ “Teganyeni, mioyo yenu sambibasakanywe na ngelegeza za kubukanya na kung’wa ugimbi na mbuli za ulumwengu uno, kwavija zua dija da ikimambukizo dowezi mkuwasinhukiza ³⁵ kamba mtego. Kwavija vivo vondadiwezile wanhu wose wokala kila hanhu muulumwengu. ³⁶ Kaleni meso mazua gose, na mtambike kipigiti chose giladi mwing’hwigwe mhiko za kubita muilegehe mmbuli hizo zose azo zondazilawile na kwima haulongozi wa nie, Mwana wa Munhu.”

³⁷ Mazua gaja Yesu kakala yofundiza Kung’anda ya Mulungu, na ichungulo kakala yochola kuwasa kuna Ikigongo cha Mizaituni. ³⁸ Ndamuka ya kila imitondo wanhu wose wachola Kung’anda ya Mulungu kumtegeleza.

22

Zundo da Kumkoma Yesu

(*Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53*)

¹ Kipigiti cha Lusona lwa Imikate Ilibule Mela, lukemigwa Pasaka, kikwenhuka. ² Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wakala woza-hila nzila ya kumkoma Yesu, ila wawadumba wanhu.

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu

(*Mat. 26:14-16; Mlk. 14:10-11*)

³ Abaho, Mwenembago kamwingila Yuda, yokemigwa Isikalioti, yakalile mmwanza wa wanahina longo dimwe na wabili. ⁴ Avo Yuda kachola kulonga na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu wa asikali wemilizi wa Ing’anda ya Mulungu avija yondayangele mmakono gao. ⁵ Wadeng’helela ng’hani, wailagana kumgwaa hela. ⁶ Yuda katogola, kasonga kuzahila hanhu ha kumgela Yesu mmakono gao kipigiti halibule wanhu.

Yesu Koisasala Kuija Pasaka

(*Mat. 26:17-25; Mlk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30*)

⁷ Zua da Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela divika, lusona lwawachinjaga wana ng’hondolo wa Pasaka. ⁸ Yesu kawatuma Petulo na Yohana yowalongela, “Gendeni mkatutandile mandia ga Pasaka tuje.”

⁹ Wamuuza, “Kwahi kuulonda tukitande?”

¹⁰ Kawalongela, “Muhengila mdiwambo, moiting’hana na munhu yapapile nongo ya mazi. Mkwewelegezeni mbaka kuna ing’anda yondayengile, ¹¹ mulongeleni mwene ng’anda, ‘Mkulufunzi kokuuza, dakwahi digati dondawadile Pasaka heyo na wanahina zake?’ ¹² Kowalagusila gati kulu da uchana dili na vinhu vose. Aho baho hondamsasale kila kinhu.”

¹³ Wachola wavika kila kinhu kamba viwalongeligwe na Yesu, avo wasasala mandia ga Pasaka.

Mandia ga Mndewa

(*Mat. 26:26-30; Mlk. 14:22-26; 1Kol. 11:23-25*)

¹⁴ Kipigiti vikivikile, Yesu kakala hameza na watumigwa zake. ¹⁵ Kawalongela, “Nisulukila ng’hani kuja na mweye mandia gano ga Pasaka ning’hali sinagazigwa. ¹⁶ Kwavija nowalongela sigaja kabili mandia gano mbaka vondagavikile Muundewa wa Mulungu.”

¹⁷ Abaho, Yesu kasola kikasi, kamuheweza Mulungu, kalonga, “Soloni kino muigolele mwemwe kwa mwemwe. ¹⁸ Nowalongela, songela kipigiti kino na kugendelela, sing’wa viyagwe divai mbaka Undewa wa Mulungu vondawize.”

¹⁹ Abaho, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, kaumogola, kawagwelela yolonga, “Uno uwo lukuli lwangu lulavigwe sama yenu, tendeni vino mkung’humbukila nie.” ²⁰ Viyeshile kuwagwelela gamandia, vivija kawagwelela kikasi yolonga, “Kikasi kino kicho lagano da isambi dili mmulopa wangu, ukwitika sama yenu.

²¹ “Ila lola! Mkono wa munhu yondayanihonze wa bahano na nie hameza!

²² Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba vayalamule Mulungu, ila kogaya ng’hani munhu ija yondayanihonze!”

²³ Avo wasonga kuiuza wenyego kwa wenyego yalihi mmwanza wao yondayazitende mbuli zija.

Wanahina Woibamilila Ukulu

²⁴ Bamila dizuka mwa wanahina, kamba yalihi mmwanza wao yogelegezwa kuwa mkulu kubanza wayagwe. ²⁵ Yesu kawalongela, “Wandewa wa Wamhazi wowatawala wanhu zao na mhiko,

na watawala wolonda kukemigwa, 'Wambwiga za Wanhu.'²⁶ Ila vino sio vumulondigwa mweye muwe. Ila yali mkulu kubanza wose mmwanza wenu kolondigwa kuwa kamba mdodo kubanza wose, na ayo yali kilangizi kolondigwa kuwa kamba mtumigwa.²⁷ Yalihi yali mkulu, ija yokala hasi kuja ama ija imtumigwa? Nokwagiza ija yokala hasi kuja. Ila nie na mmwanza wenu kamba mtumigwa.

²⁸ "Mweye mkala na nie kipigiti chose kinikalile nigazigwa,²⁹ na kamba Tataangu viyangwelele nie Undewa, vivija na nie nowagwelele mweye Undewa.³⁰ Moja na kung'wa hameza yangu Muundewa wangu, na mokala muna ivigoda va undewa, muitagusa mitala longo dimwe na mibili ya Israeli.

Yesu Kolonga Avija Petulo Von-dayam'bele

(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

³¹ "Simoni, Simoni! Tegeleza! Mwenembago kampula Mulungu giladi yeze kuwageza mweye, yone kamba nhamanila yenu yogendelele.³² Ila nikutambikila gweye, Simoni, nhamanila yako sambihunguke. Na uhabwela kumwangu, uwagangamaze wandugu zako."

³³ Ila Petulo kalonga, "Mndewa, nie nitogola kugeligwa mkifungo hamoja nagwe ama kudanganhika hamoja nagwe!"

³⁴ Yesu kamulongela, "Nokulongela, Petulo, kilo cha lelo nzogolo hanakwika, konibela mianza midatu kamba huni-manyile."

Mkwiji, Mkoba, na Zele

³⁵ Abaho, Yesu kawauza wanahina zake yolonga, "Viniwatumile kipigiti kija bila mkwiji wa hela na bila mkoba na bila vilatu viyagwe, mkala muhungukilwe na kinhu?"

Wamulongela, "Hatuhungukilwe na kinhu."

³⁶ Yesu kawalongela, "Ila kipigiti kino yoyose yali na mkwiji wa hela ama mkoba, nayavisole, na munhu yalibule zeze yaguze koti jake yakagule zeze.³⁷ Avo, nowalongela, Nyandiko Zing'alile zolonga, 'Kapetigwa hamoja na watenda gehile,' Zolondigwa zivikile kumwangu, kwavija ugima wangu wokwenhuka kuisota."

³⁸ Wanahina zake walonga, "Lola, Mndewa! Hano hana mizele mibili!"

Na heyo kalonga, "Yotosha."

Yesu Kotambika Hakigongo cha Mizaituni

(Mat. 26:36-46; Mlk. 14:32-42)

³⁹ Yesu kasegela haja hakiwambo kachola Hakigongo cha Mizaituni na wanahina zake kamba vayatendaga.⁴⁰ Viwavikile haja hakigongo, kawalongela wanahina zake, "Tambikeni, giladi sambimwingile muna ivitega."

⁴¹ Abaho, kachola hamwande mwanza wa kwasa dibwe, kafugama mavindi, katambika,⁴² kalonga, "Tata, kamba vihakunogela, nisegezele kikasi kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye."⁴³ Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulawilila na kungangamaza.⁴⁴ Muusungu mkulu kaiyoha kutambika, mhome yake ikala kamba madwendwe ga mulopa godwendweka hasi.*

⁴⁵ Viyamambukize kutambika, kema, kabweleganya ha wanahina zake, kawavika wawasile kwavija wakala na giogio.⁴⁶ Kawalongela, "Habali mweye muwasa? Lamukeni mtambike, giladi sambimwingile muna ivitega."

Yesu Kogogigwa

(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

⁴⁷ Yesu viyakalile yang'hali yolonga, dale da wanhu divika dilongozwa na Yuda yakalile mmwanza wa wanahina zake longo dimwe na wabili. Kamkwenhukila Yesu na kumnonela.⁴⁸ Ila Yesu kamulongela, "Yuda, konihonza nie, Mwana wa Munhu, mkuninonela?"

⁴⁹ Wanahina wakalile na Yesu viwagawene gaja galondile kulawila, wamuuzza, "Mndewa, tuwakanhe na mizele yetu?"⁵⁰ Mwanahina imwe kadikanha gwiti da ukulume da nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.

⁵¹ Ila Yesu kalonga, "Lekeni." Kadikwasa gwiti da ija imunhu na kumuhonya.

⁵² Abaho, Yesu kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na waja wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa ikitala wezile haja kumgoga, "Munizila na mizele na mimbwogo kamba vija nie na m'bavi?"⁵³ Nikala na mweye Kung'anda ya Mulungu mazua gose, hamunigogle. Ila kino kicho kipigiti chenu cha kutenda gano, kipigiti cha mhiko za ziza zotawala."

Petulo Kom'bela Yesu

(Mat. 26:57-58, 69-75; Mlk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Wamgoga Yesu, wamsola wamgala kung'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na Petulo kakala yowakoleleza kutalitali.⁵⁵ Ubwinhigwa moto hagatigati ya idikonhi da ing'anda, wakala hamoja wokota moto, na Petulo kakala hamoja

* 22:44 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 43 na 44.

nawo. ⁵⁶ Nyakadala imwe wa kitwanzi viyamonile yakalile haja hamoto, kamulola ng'hani, kalonga, "Munhu ino vivija kakala na Yesu!"

⁵⁷ Petulo kabelo, kalonga, "Gweye mtwanzi, simtangile munhu hiyo!"

⁵⁸ Mkipigiti kiguhi, munhu imwe kamona, kalonga, "Vivija na gweye kwa mmwanza wao!"

Petulo kalonga, "Gweye munhu, sio nie!"

⁵⁹ Na kipigiti cha kamba saa dimwe, munhu iyagwe kagong'ondeza, yolonga, "Kabisa! Munhu ino kakala na Yesu kwavija heyo nayo kolawa Galilaya!"

⁶⁰ Petulo kalonga, "Gweye munhu, sikitanga chuulonga."

Bahaja viyakalile hanamambukiza kulonga, nzogolo keka. ⁶¹ Mndewa kahinduka kamulola Petulo, na Petulo kakumbukila kamba Mndewa kakala yamulongege kamba, "Kipigiti nzogolo hanakwika kilo ya lelo, kom'bela mianza midatu." ⁶² Abaho, Petulo kalawa hanze, kalila ng'hani.

Yesu Kotoigwa na Kutendelwa Mzihaka
(Mat. 26:67-68; Mlk. 14:65)

⁶³ Wanhu wakalile womwimiliza Yesu wasonga kumtendela mzihaka na kumtoa. ⁶⁴ Wamfunga na kitambala mmeso, abaho, wamuza, "Zuza! Yalihi yakutoile?" ⁶⁵ Na wamulongela vinhu viyagwe bwando va maligo.

Yesu Kogaligwa Kuna Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

⁶⁶ Vuuchile, wavyele na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa waitinghanila hamoja, na Yesu kagaligwa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. ⁶⁷ Walonga, "Tulonge, gweye iyo Kilisto Mkombola?"

Kawalongela, "Kamba nihawalongela, hamunitogola, ⁶⁸ na kamba nihawauza mbuli, hamwidika. ⁶⁹ Ila songela kipigiti kino, nie, Mwana wa Munhu, nokala kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu."

⁷⁰ Wose walonga, "Avo gweye iyo Mwana wa Mulungu?"

Kawalongela, "Mweye iwo mulonga nie iyo nene."

⁷¹ Walonga, "Hatulonda usindila uyagwe! Tweye wenyego tuhulika kulawa mmulomo wake mwenyego!"

23

Yesu Kogaligwa ha Pilato

(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

¹ Dale jose dinuka, wamsola Yesu wamgala ha Pilato. ² Wasonga kumtagusa wolonga, "Tum'vika munhu ino yowagiza wanhu zetu, yowagomesa sambiwamulihe kodi Kaisali,* na mwenyego koikema kamba heyo iyo Kilisto, Mndewa."

³ Pilato kamuuza, "Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?"

Yesu kamwidika, "Gweye iyo ulonga avo."

⁴ Abaho, Pilato kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na dija didale da wanhu, "Siyona mbuli ya kumtagusila munhu ino."

⁵ Ila hewo wananahila ng'hani wolonga, "Mafundo gake genula mzahimzahi mwa wanhu wose wa Yudea, kasonga Galilaya na sambu kahano."

Yesu Kogaligwa ha Helode

⁶ Pilato viyahulike gano, kawauza, "Munhu ino kolawa Galilaya?"

⁷ Viyavitangile goya kamba Yesu kokala yolawa isi yotawala Helode Antipa, kamgala ha Helode, yakalile Yelusalemu kipigiti kija. ⁸ Helode kadeng'helela ng'hani viyamuwene Yesu, kwavija kakala yohulika mbuli zake, avo kipigiti kitali kakala yolonda kumona. Kakala yotamanila kumona Yesu viyotenda mzonza. ⁹ Avo Helode kamuuza Yesu mbuli bwando, ila Yesu kamnyamalila.

¹⁰ Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wakwenhuka, wamtagusa Yesu na lusango. ¹¹ Helode na asikali zake wamtendela mzihaka Yesu na kumgela kinyala, abaho, wam'vaza guo da undewa, ikwisha wam'bweza kabili ha Pilato. ¹² Pilato na Helode wakala waihile, ila songela zua dija wakala wambwiga.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika

(Mat. 27:15-26; Mlk. 15:6-15; Yoh. 18:39-19:16)

¹³ Pilato kawakema hamoja wakulu wa wakulu wa nhambiko, wakulu wa isi, na wanhu. ¹⁴ Kawalongela, "Mumgala munhu ino kumwangu mulonga kowagiza wanhu. Avo nimpelemba hano hameso genu, sonile mbuli yoyose ihile imumtagusila. ¹⁵ Helode na heyo honile mbuli ihile, kileka mana yam'bwezile kumwetu. Haduhu kinhu chochose kihile chayatendile munhu ino kilumbile munhu ino kudanganhika. ¹⁶ Avo nolagiza

* 23:2 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma. † 23:17 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 17.

yalanhigwe, abaho, nomuleka yagende na zake.”¹⁷ Kila kipigiti cha Lusona Iwa Pasaka Pilato kawafungulilaga mfungigwa imwe.[†]

¹⁸ Dale jose diguta nyangi walonga, “Mkome hiyo! Tufungulile Balaba!”
¹⁹ Balaba kakala yafungigwe sama ya mzhimzahi wa kuilema silikali ulawilile mdiwambo na kukoma.

²⁰ Pilato kalonda kumfungula Yesu, avo kalawilila kabili haulongozi wa ididale da wanhu.
²¹ Ila wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Yawambigwe mumsalaba, yawambigwe mumsalaba!”

²² Pilato kawalongela mwanza wa ikadatu, yolonga, “Mbuli ilihi ihile yaatendele? Nie siyona mbuli yoyose ihile yaatendele ilumbile heyo kudanganhika! Kolanhigwa, abaho, kolekesigwa.”

²³ Ila wagendelela kutoa nyangi ng'hani wolonga Yesu kolondigwa yawambigwe mumsalaba. Hakimambukizo, nyangi zao zihuma.
²⁴ Avo Pilato kawatogolela waja iwanhu vija vowokala womulonda Yesu.
²⁵ Avo kawafungulila Balaba iwamulondile, munhu yakalile mkifungo sama ya kugala mzhimzahi wa kuilema silikali na kukoma, na kungela Yesu mmakono ga asikali, wamtende kamba vowolonda Wayahudi.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba

(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

²⁶ Viwakalile womgala, wamgoga munhu imwe yokemigwa Simoni, munhu wa isi ya Kilene, yakalile yokwingila mdiwambo yolawa kumgunda. Wamdikwa msalaba, kaupapa hachugu cha Yesu.

²⁷ Dale kulu da wanhu dimkweleleza, mmwanza wao kukala na watwanzi wokala womulilila na kumuyalalila.
²⁸ Yesu kawahindikila kawalongela, “Mweye watwanzi wa Yelusalemu! Sambimunililile nie, ila ilililene wenyego na wanenu,
²⁹ kwavija mazua gkwiza wanhu wokwiza kulonga, ‘Wana mhome watwanzi walibule wana, na waja hawalelile na waja hawakong’heze.’
³⁰ Kipigiti hicho wanhu wosonga kuilongela migongo, ‘Tulagalile!’ Na vigongo, ‘Tufise!’
³¹ Kwavija kamba vinhu kamba vino votendeka mum'biki mbisi, vowaze mum'biki unyalile?”

³² Wanhu wayagwe wabili, wakalile wamtendaga gehile, vivija na hewo walongozwa wachola kukomigwa hamoja na Yesu.
³³ Viwavikile hanhu hokemigwa, “Fulu da Pala,” wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na watenda gehile wabili, imwe kumkono wake wa ukulume na iyagwe kumkono wake wa ukumoso.

³⁴ Yesu kalonga, “Tata, wagele kumgongo kwavija hawagatangile gaja gowotenda.”

Waigolela vivalo vake mkutoa kula.

³⁵ Wanhu wema haja wolola kipigiti wakulu wa Wayahudi viwakalile womtendela uponela, wolonga, “Kawakombola wayagwe, na yaikombole mwenyego kamba heyo iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu.”

³⁶ Asikali vivija wamtendela uponela, wamkwenhukila wamgwelela divai ya ugwadu,
³⁷ wolonga, “Kamba gweye iyo Mndewa wa Wayahudi, ikombole mwenyego!”

³⁸ Hachana ya umsalaba wake wandika vino, “INO IYO MNDEWA WA WAYAHUDI.”

³⁹ Mtenda gehile imwe yatungikigwe haja kamuliga Yesu yolonga, “Kamba gweye iyo Kilisto, ikombole mwenyego, abaho, utukombole na tweye.”

⁴⁰ Ila ija mtenda gehile iyagwe kamkohokela miyage yolonga, “Gweye humdumba Mulungu? Gweye kwa mungayo kamba heyo.
⁴¹ Kumwetu tweye vilumba kwavija tugweleligwa gaja galumbile na gaja gatutendile, ila ino hatendile mbuli yoyose ihile.”
⁴² Abaho, kamulongela Yesu, “Yesu, unghumbuke vondawize Muundewa wako.”

⁴³ Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, lelo kowa hamoja na nie Paladiso.”

Yesu Kodanganhika

(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

⁴⁴ Viivikile kamba saa sita, ziza diigu-bika isi yose mbaka saa tisa
⁴⁵ kwavija zua diziziwala, na idiguo ditungikwe Mu-ing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili.
⁴⁶ Yesu kenula dizwi, kalila yolonga, “Tata, mmakono gako noika loho yangul!” Viyeshile kulonga vino, kadanganhika.

⁴⁷ Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kagona gaja galawilile, kamuyenzi Mulungu yolonga, “Kweli, munhu ino kakala mwende!”

⁴⁸ Wanhu wakalile waiting'hane haja kulola mbuli ija wagona gaja galawilile, wose wabwela ukae yao wokiiitoatoa zimhambaga wokiiyalala ng'hani.
⁴⁹ Wose wakalile wambwiga zake Yesu, hamoja na watwanzi wakalile womkweleleza kulawa Galilaya, wema hatalitali wolola.

Lukuli Iwa Yesu Lokwikigwa Mdiripanga

(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

⁵⁰ Kukala na munhu imwe yokemigwa Usufu, yakalile imwe wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kakala mwende wa Mulungu,
⁵¹ na hatogole gaja gawalamule. Kakala yolawa kukiwambo cha Wayahudi kikemigwa Alimataya, na

kakala youbeta Undewa wa Mulungu. ⁵² Munhu hiyo kachola ha Pilato kulupula lukuli lwa Yesu. ⁵³ Abaho, kaluhumu-lusa hasi ulukuli, kaluvaza sanda, abaho, kalugela mdipanga dipukigwe ndibwe, dikalile hadinazikilwa munhu yoyose. ⁵⁴ Dikala zua da kuisasala na Zua da Mhumulo kwavija Zua da Mhumulo dikala behi kusonga.

⁵⁵ Waja iwatanzi, wakalile womk-weleleza Yesu kulawa Galilaya, wamk-weleleza Usufu. Avo wajona dipanga na avija lukuli lwa Yesu vulwikigwe. ⁵⁶ Abaho, wabwela mkae zao kusasala vin-ung'hanung'ha na mavuta ga kunung'hila ga kulubaka lukuli lwa Yesu.

Muna Idizua da Mhumulo, wahumula kamba ndagizi vuzilagize.

24

Yesu Kozuka

(*Mat. 28:1-10; Mlk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10*)

¹ Zua da mwanduso wa wiki,* imitondo ng'hani, watwanzi wachola kuna dipanga wapapile vinung'hanung'ha vawatendile.

² Wadivika dibwe dikigwe hamulomo wa idipanga dibimbilise dikigwe hamgwazo, ³ ila viwengile mdipanga, hawaluvikile lukuli lwa Mndewa Yesu. ⁴ Viwakalile wang'hali wokanganya mbuli ija, bahaja walawilila wanhu wabibili wavalile mikanzu inang'hazika, wema behi nao. ⁵ Waja iwatanzi wafugama mavindi wokona bwembwe ng'hani, ila waja wanhu wawalongela, "Habali mumzahila munhu mgima mwa wanhu wadanganhike? ⁶ Kahaduhu hano, kazuka. Kumbukileni chayawalongele vayakalile yang'hali Galilaya. ⁷ 'Mwana wa Munhu kolondigwa yageligwe mmakono ga wanhu wene vilozo, na womuwamba mumsalaba, na zua da ikadatu kozuka.'"

⁸ Aho waja iwatanzi wakumbukila mbuli zake, ⁹ wabwela kulawa kudipanga, na kuzilonga mbuli zija zose mwa wanahina longo dimwe na imwe na mwa wanhu wose wasigale. ¹⁰ Watwanzi waja wakala Maliamu kulawa kiwambo cha Magidala, Yoana, na Maliamu ma-maake Yakobo. Wao hamoja na watwanzi wayagwe wazilonga mbuli zino mwa watumigwa wa Kilisto. ¹¹ Ila watumigwa wa Kilisto wagiza gaja gawalongile waja iwatanzi ukala uponela, avo hawawategeleze. ¹² Ila Petulo kenuka kakimbila kachola kudipanga, kainamila kasungulila, kona isanda iyeka. Abaho, kasegela

haja hana dipanga kabwela ukae, kuno yokanganya gaja galawilile.

Kuchola Emau
(*Mlk. 16:12-13*)

¹³ Zua didija wanahina zake Yesu wabibili wakala wochola kukiwanbo kimwe kikemigwa Emau mwanza wa masaa mabibili kulawa Yelusalemu, ¹⁴ wakala wolongelela, wogalonga gaja gose galawilile. ¹⁵ Viwakalile wolongelela kuno wokiuuzagiza, Yesu mwenyego kawakwenhukila kailongoza nao. ¹⁶ Wamona, ila meso gao gazuilwa sambiwamtange. ¹⁷ Yesu kawauza, "Mbuli zaki hizo zimuisumulila mnzila?"

Wema wanyamala tulu. Kuno vihangana visifukile. ¹⁸ Munhu imwe mmwanza wao yokemigwa Kileopa kamuuzza, "Gweye wiyeka iyo muhenza huzitangile mbuli zija zilawilile haja Yelusalemu mazua madodo gabitile?"

¹⁹ Kawauza, "Mbuli zaki?"

Na hewo wamulongela, "Mbuli zimulawilile Yesu wa Nazaleti. Heyo kakala muhokozi mwene mhiko mmbuli ziyalongile na zija ziyatendile hameso ga Mulungu na hameso ga wanhu. ²⁰ Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu zetu wa isi wamgela mnhaguso ya ifa, avo kawambigwa mumsalaba. ²¹ Ila tweye tutamanila kamba heyo iyo yondayaikombole isi ya Israeli! Tuhagaleka higo gose, lelo zua da ikadatu songela vigalawilile gano. ²² Vivija watwanzi wayagwe wa mididale jetu watusinhusa, waidamuka wachola kudipanga, ²³ ila hawaluvikile lukuli lwake. Wabwela walonga wawona wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wawalongela kamba Yesu mgima. ²⁴ Wanhu wayagwe wakalile mdale jetu wachola kudipanga wavika vivija kamba viwalongile watwanzi waja, ila hawamonile."

²⁵ Abaho, Yesu kawalongela, "Habali muli waboji kamba avo, na habali muli na mioyo izalame kuzitogola mbuli zose zawalongile wahokozi? ²⁶ Vino Kilisto Mkombola halondigwa yagaye m'vinhu kamba avo, abaho, yengile muyenzi yake?" ²⁷ Avo Yesu kawasumulila mbuli zimulonga heyo mwenyego muna Zinyandiko Zing'alile, songela vitabu va Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi wose wa Mulungu.

²⁸ Viwakwenhukile ikiwanbo chawakalile wochola, Yesu kaitenda kamba vija kogendelela na mwanza, ²⁹ ila wamuyalalila ng'hani, wolonga, "Kala hano na tweye, kwavija zua diswa na ziza dingila." Avo kengila mng'anda kakala na hewo. ³⁰ Kakala hasi yaje

* 24:1 Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

nao mandia, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, abaho, kaumogola kawagwelela.

³¹ Baho meso gao gagubuka, wamtanga, ila heyo kyangayuka havihanga vao. ³² Wakiilongela, "Mioyo yetu haiding'huke ng'hani na ndeng'helelo, kipigiti viyakalile yolonga na tweye mnzila na kutugubulila Zinyandiko Zing'alile?"

³³ Bahaja wenuka wabweleganya Yelusalemu, wawavika waja wanahina longo dimwe na imwe waiting'hana hamoja na wanhu wayagwe, ³⁴ na kulonga, "Kweli Mndewa kazuka na kamulawilila Simoni!"

³⁵ Baho waja wanhu wabili wasimulila gaja gawalawilile mnzila na avija vi-wamtambule Mndewa kipigiti viyakalile yomogola umkate.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake

(*Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8*)

³⁶ Kipigiti waja iwanahina wabili hawanamambukiza kuwapetela gano, bahaja Mndewa mwenyego kema mdidale jao, kawalongela, "Tindiwalo diwe hamoja namwe."

³⁷ Wasinhuka na kona bwembwe waliza wakala wokona mzimu. ³⁸ Ila heyo kawauza, "Habali mkona bwembwe? Habali mdungwadungwa mmioyo yenu? ³⁹ Loleni makono gangu na magulu gangu. Mwone kamba iyo nene. Nibabaseni mwone kamba nie sio mzimu, kwavija mzimu wabule lukuli na mizege kamba vumnyona nie vinili."

⁴⁰ Kagalonga gano na kuno yowalagusila makono na magulu gake. ⁴¹ Wakala wamemile ndeng'helelo ng'hulu ng'hani na mkanganyo kuno wang'hali hawanatogola kamba iyo heyo, avo kawauza, "Mna kinhu chochose hano cha kuja?" ⁴² Wamgwelela kidanga cha somba kibanikigwe, ⁴³ kakisola kakija hameso gao.

⁴⁴ Abaho, kawalongela, "Iyo inhegulo ya zimbuli ziniwalongele kipigiti vinikalile ning'hali na mweye, ilondigwa gatendeke gose ganyandikiligwe muna Gamalagizo ga Musa na muna ivitabu va wahokozi na muna ikitabu cha Zabuli."

⁴⁵ Abaho, kawavugula zinzonzi zao wazimanye Zinyandiko Zing'alile, ⁴⁶ kawalongela, "Yandikigwa vino, Kilisto kolondigwa yagazigwe, abaho, yadanganhike na mdizua da ikadatu yazuke, ⁴⁷ na mtwaga jake, usenga wa kuwazuma wanhu waleke vilozo na kugeligwa kumgongo vilozo vao wopetigwa muisi zose kusongela Yelusalemu. ⁴⁸ Mweye iwo wasindila wa mbuli zino. ⁴⁹ Na nie mwenyego nowalagizila gaja gamuilagane

na Tataangu. Ila kaleni himo mdiwambo mbaka vondamgweleligwe mhiko kulawa kuulanga."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga

(*Mlk. 16:19-20; Sang'h. 1:9-11*)

⁵⁰ Abaho, kawalongoza kawagala hanze ya idiwambo mbaka Betania, aho kenula makono gake kawamoteza. ⁵¹ Viyakalile yowamoteza, kainega na hewo, abaho, kasoligwa kachola kuulanga. ⁵² Wamfugamila mavindi wamtambikila, abaho, wabweleganya Yelusalemu, kuno wodeng'helela ng'hani, ⁵³ na kipigiti chose wakala Kuing'anda ya Mulungu womuheweza Mulungu.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA YOHANA ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile," vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana siku wandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Hata kamba kitabu chenyego hakilonga kamba Yohana iyo yandike, ila vija vichandikwe kilumba ng'hani na mhwilili za Yohana wa ichanduso, Yohana wa ikabili, na Yohana wa ikadatu. Wandishi wayagwe wa umwaka wamulonga.

Yohana kakala yokala mdiwambo da Efeso kipigiti kino. Avo ilinga na kulonga kamba kitabu kino chandikigwa mdiwambo da Efeso.

Yohana kosimulila kinaganaga kamba kilamso cha kwandika kitabu kino kikala kuwataza wanhu watogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima (Yoh. 20:31). Mkutogola gano tuwe na ugima mditwaga jake. Kitabu kino chandikigwa sama ya wasomaji wa namna zose mbili, Wayahudi na waja hawali Wayahudi.

Usenga Unogile wa Yohana haulingile kabisa na Senga zija ndatu ziyagwe. Heyo kakala yalolile ng'hani mizonza iyatendile Yesu, ila handike ng'hani mahala ga Yesu. Mbuli ziyagwe za mwanduso kamba vija kubatizwigwa kwa Yesu na kugezigwa muluwala vivija hazandikigwe Muusenga uno Unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga Usenga Unogile (1:1-18).
2. Abaho Yohana kokwandika mizonza bwando iyatendile Yesu (1:19—12:50).
3. Abaho Yohana kosimulila mbuli bwando ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile muulumwengu zimulongoze kuna iifa yake na kuzuka (13:1—20:31).
4. Abaho Yohana komambukizila Usenga wake yolonga kipigiti kimwe Yesu viyoneke mwa wanhu kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika,

abaho, kasonga nia yake ya kwandika ikitabu (21).

Mbuli Ilava Ugima

¹ Haichanduso kukala na Mbuli, Mbuli ija kakala na Mulungu, na Mbuli ija kakala Mulungu. ² Songela haichanduso Mbuli kakala na Mulungu. ³ Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo, haduhu kinhu chochose kilumbigwe na Mulungu bila heyo. ⁴ Mbuli ija kakala iyo ichanduso cha ugima, na ugima uno uwo ugala mulangaza mwa wanhu wose. ⁵ Mulangaza uno womulika mdiziza, na ziza hadidaha kuuhuma.

⁶ Mulungu kamtuma munhu imwe yokemigwa Yohana, ⁷ keza kamba msindila, giladi yalave usindila wa mulangaza uja, avo wanhu wose watogole kubitila heyo. ⁸ Heyo mwenyego hakalile mulangaza, ila keza kamba msindila wa mulangaza. ⁹ Uno uwo mulangaza wa kweli, uwamwemwesa wanhu wose, ukalile ukwiza muulumwengu.

¹⁰ Heyo iyo mulangaza ukalile muulumwengu, avo Mulungu kaulumba ulumwengu mkubitila heyo, ila ulumwengu haumtangile. ¹¹ Keza mwa wanhu zake mwenyego, ila wanhu zake mwenyego hawam'bokele. ¹² Ila wanhu wose wam'bokele na kumtogola, kawagwelela udaho wa kuwa wana wa Mulungu, ¹³ awo watendigwe wawe wana wa Mulungu si sama ya mulopa ama sama ya manogelwa ga lukuli ama sama ya manogelwa ga munhu, ila sama ya manogelwa ga Mulungu.

¹⁴ Mbuli kagaluka munhu, kakala hamoja na tweye. Tuyona yenzi yake, yenzi ya kamba mwana imwe yeiyeka wa Tata, yamemile ngekewa na kweli.

¹⁵ Yohana kazipeta mbuli zake Yesu. Kenula dizwi yolonga, "Ino iyo munhu inikalile nimulonga, avija vinilongile, 'Kokwiza hachugu changu, ila heyo iyo mkulu kubanza nie, kwavija kipigiti nie sinavumbuka heyo kakala baho.'"

¹⁶ Avija viyamemile ngekewa tweye tose tubokela motelo zose. ¹⁷ Mulungu katugwelela Malagizo kubitila Musa, ila ngekewa na kweli viza kubitila Yesu Kilisto. ¹⁸ Haduhu munhu yoyose yamonile Mulungu, ila Mwana yeiyeka, ayo yali hamgwazo wa Tata, iyo yamtendile Tata yatangigwe.

Yohana Kogong'ondeza Kamba Heyo Sio Kilisto

(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

¹⁹ Uno uwo usindila uyalavile Yohana kipigiti wakulu wa Wayahudi viwawatumile wakulu wa nhambiko na Walawi

kulawa Yelusalemu wakamuuze, “Gweye iyo yalihi?”

²⁰ Yohana kawedika kawalongela kina-nagana, “Nie sili Kilisto.”

²¹ Wamuuzza, “Kumbe gweye iyo yalihi? Gweye kwa Eliya?”

Yohana kawalongela, “Nie sili Eliya.”

Wamuuzza, “Gweye kwa Muhokozi ija?”

Kawalongela, “Nie sili Muhokozi ija.”

²² Wamulongela, “Basi tulonge gweye iyo yalihi? Giladi tukawalongele waja watutumile. Mzingegeza zako gweye mwenyego koolongaze?”

²³ Yohana kalonga, kuno yokwiga mbuli za Muhokozi Isaya, yolonga, “Nie dijo ‘Dizwi da munhu yoguta muluwala,

Igoloseni nzila yondayabite Mndewa.’

²⁴ Waja iwasenga, watumigwe na Mafal-isayo, ²⁵ wamuuzza Yohana, “Kamba gweye huli Kilisto ama Eliya ama Muhokozi ija, habali ubatiza?”

²⁶ Yohana kawalongela, “Nie nobatiza na mazi, ila mmwanza wenu mweye mwimile aho kema munhu hamumtangile. ²⁷ Ayo yondayeze hachugu changu, nie silumba hata kudohola nzabi za ng’hwabasa zake.”

²⁸ Mbuli zino zose zilawilila mkiwambo cha Betania ng’ambu ya ulawilo wa zua ya Lwanda lwa Yolodani, aho Yohana hayakalile yobatiza.

Mwana Ng’hondolo wa Mulungu

²⁹ Zua da ikabili Yohana kamona Yesu yokwiza, kalonga, “Lola! Mwana Ng’hondolo wa Mulungu yosola vilozo va ulumwengu! ³⁰ Ino iyo munhu inikalile nimulonga, ‘Kokwiza munhu hachugu changu, yali mkulu kubanza nie, kwavija kakala baho kipigiti nie sinavumbuka.’

³¹ Nie mwenyego simtangile kamba heyo iyo Kilisto, ila nie niza kubatiza na mazi sama ya kilamso kino, siku kogubuligwa mwa wanhu wa Israeli.”

³² Na Yohana kalawa usindila uno, yolonga, “Nimona Loho wa Mulungu yohumuluka kulawa kuulanga kamba hua na kukala uchana yake. ³³ Nie sambinim-tange, ila ayo yandagize nie kubatiza na mazi, kanongela, ‘Uhamona Loho wa Mu-lungu yohumuluka na kukala uchana ya munhu, iyo, iyo munhu yondayabatize na Loho wa Mulungu.’ ³⁴ Na nie nigona gano, na nilava usindila kamba, ino iyo Mwana wa Mulungu.”

Wanahina wa Yesu wa Ichanduso

³⁵ Zua da ikabili Yohana kakala yemile kabili bahaja na wanahina zake wabili, ³⁶ viyamuwene Yesu yobita behi na hewo,

kalonga, “Loleni! Mwana Ng’hondolo wa Mulungu.” ³⁷ Waja iwanahina wabili vi-wamuhulike yolonga gano, wamkweleleza Yesu. ³⁸ Yesu viyahinduke kawona womk-weleleza, kawauza, “Mozahila choni?”

Wamuuzza, “Labi, kwahi kuukala?” “Labi,” nhegulo yake “Mkulufunzi.”

³⁹ Yesu kawalongela, “Izoni mulole.” Avo wachola wahone haja hayakalile yokala, na wakala na heyo zua dija jose. Ikala kamba saa longo dimwe ichun-gulo. ⁴⁰ Imwe wa wanahina waja wa-bili yamuhulike Yohana yolonga na kumk-weleleza Yesu kakala Endelea mkulu wake Simoni Petulo. ⁴¹ Kinhu cha ichanduso kiy-atendile Endelea kikala kumzahila ndugu yake Simoni na kumulongela, “Tumona Masihi.” Mbuli ino nhegulo yake iyo, “Kilisto.”* ⁴² Abaho, kamsola kamgala ha Yesu.

Yesu kamulola kalonga, “Twaga jako kokemigwa Simoni, mwana wa Yohana, ila songela lelo kokemigwa Kefa.” Twaga dino nhegulo yake iyo “Dibwe.”

Yesu Kowakema Filipino na Natanieli

⁴³ Zua da ikabili Yesu kalonda kuchola Galilaya, kam’vika Filipino kamulongela, “Nikoleleze.” ⁴⁴ Filipino kakala yolawa Betisaida, kiwambo chawakalile wokala Endelea na Petulo. ⁴⁵ Filipino kamzahila Natanieli kamulongela, “Tumona munhu ayo Musa yandike mbuli zake mkitababu cha Malagizo na ayo vivija wahokozi wandike mbuli zake, Yesu, mwana wa Usufu, ku-lawa Nazaleti.”

⁴⁶ Natanieli kauza, “Vodahika kinhu kinogile kilawe Nazaleti?”

Filipo kalonga, “Izo ulole.”

⁴⁷ Yesu viyamuwene Natanieli yok-wiza, kalonga, “Lola! Ino iyo Muisraeli mwenyego kabisa, mduhu uzenzeleganye mmoyo wake!”

⁴⁸ Natanieli kamuuzza, “Kunitangaze?”

Yesu kalonga, “Nikona vuukalile hasi ya umtini kipigiti Filipino hanakukema.”

⁴⁹ Natanieli kalonga, “Mkulufunzi, gw-eye kwa Mwana wa Mulungu! Gweye kwa Mndewa wa Israeli!”

⁵⁰ Yesu kamulongela, “Kutogola kwavija nikulongela nikona vuukalile hasi ya um-tini? Avo kovona vinhu vikulu kubanza vino!” ⁵¹ Abaho, kawalongela, “Nowa-longela ikweli, mowona ulanga uvuguka na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wokwela na kunihumulukila nie Mwana wa Munhu.”

* 1:41 Kilisto nhegulo yake ayo yasaguligwe na Mulungu.

2

Lusona Iwa Zengele Mkiwambo cha Kana

¹ Zua da ikadatu kukala na lusona Iwa zengele mkiwambo kikemigwa Kana muisi ya Galilaya. Mamaake Yesu kakala bahaja. ² Yesu na wanahina zake vivija wagonekigwa hana ulusona Iwa zengele. ³ Divai viimalile, mamaake Yesu kamulongela, "Wabule divai."

⁴ Yesu kamulongela, "Mama, gano gavikaze kumwetu? Kipigiti changu hakinavika."

⁵ Abaho, mamaake Yesu kawalongela waja wakalile wosang'hanika na vakuja, "Tendeni chochose chodayawalongele."

⁶ Haja kukala na minongo sita ya mazi itendigwe na mabwe, na kila nongo dimwe dikala na ukulu wa nongo mbili ama ndatu kwavija Wayahudi wakala na nzoela ya kuinava makono na magulu. ⁷ Yesu kawalongela waja wakalile wosang'hanika, "Memezeni mazi minongo ino." Avo wamemeza minongo yose mbaka hamulomo. ⁸ Abaho, kawalongela, "Haya, deheni vimazi vidodo mkangwelele mkulu wa ulusona." Wasola gamazi wamgalila mkulu wa ulusona. ⁹ Mkulu wa ulusona viyagalanzile gamazi gakalile gagaluke divai, kakananya kwahi kuilawile divai ija. Ila waja wakalile wosang'hanika na ulusona wadehile gamazi wavitanga, avo kamkema imulawilamhambe, ¹⁰ kamulongela, "Wanhu wose wogomelaga divai inogile haichanduso, na iwahenza wehesha kung'wa ng'hani kowagomela divai igwaduke, ila gweye kwika divai inogile mbaka vino!"

¹¹ Yesu katenda mzonza uno wa mwan-duso mkiwambo cha Kana muisi ya Galilaya, aho hayailaguse yenzi yake, na wanahina zake wamtogola.

¹² Abaho Yesu na mamaake, wandugu zake, na wanahina zake wachola Kape-naumu, wakala haja mazua madodo.

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu (Mat. 21:12-13; Mlk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

¹³ Lusona Iwa Pasaka Iwa Wayahudi lukala lukwenhuke, avo Yesu kachola Yelusalemu. ¹⁴ Akuja kung'anda ya Mulungu kawavika wanhu woguza ng'ombe, ng'hondolo, na nziwa, na wavunja hela wakala wakalile mzimeza zao. ¹⁵ Avo kasola nzabi kogosa lukumbulu, kasonga kuwawinga waja iwang'onyo wose yowalava hanze ya Ing'anda ya Mulungu, ng'hondolo hamoja na ng'ombe. Kazihindula zimeza za

wavunja hela na kuzipwililisa zihela zao, ¹⁶ na kawalongela awo wakalile woguza nziwa, yolonga, "Wasegezeni nziwa zenu hano! Lekenii kutenda Ng'anda ya Tataangu kuwa gulilo!" ¹⁷ Wanahina zake wakumbukila avija Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, "Nogelwa iniinogele ng'anda yako, Mulungu, yondukuza kamba moto."*

¹⁸ Wakulu wa Wayahudi wamwidika mkumuza, "Mzonza ulihi wondautulagusile tuvitange kamba kuna udaho wa kutenda mbuli zino?"

¹⁹ Yesu kawalongela, "Bomoleni Ng'anda ino ya Mulungu, na nie noizenga kabili mmazua madatu."

²⁰ Wamuuza, "Kodahaze gweye kuizenga kabili mmazua madatu? Ng'anda ino ya Mulungu isola milao malongo mane na sita kumambukiza kuizenga!"

²¹ Ila ng'anda ya Mulungu iyailongile Yesu ikala lukuli Iwake. ²² Viyazukile kulawa mkudanganhika, wanahina zake wakumbukila kamba kakala yalongile gano, na wazitogola Zinyandiko Zing'alile na gaja Yesu gayalongile.

Yesu Viyawatangile Wanhu

²³ Kipigiti cha Lusona Iwa Pasaka Yesu kakala Yelusalemu, wanhu bwando viwonile mizonza iyaitendile wamtogola. ²⁴ Ila Yesu haitogole nhogola yao, kwavija kautanga uzenzeleganye wa wanhu. ²⁵ Halondile munhu yoyose yamulongele mbuli za wanhu waja, kwavija heyo mwenyego kagatanga gaja gakalile mmioyo yao.

3

Yesu Kolongelela na Nikodemo

¹ Kukala na munhu yokemigwa Nikodemo, imwe wa wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile Mfalisayo. ² Kachola ha Yesu ikilo, kamulongela, "Mkulufunzi, tuvimanya kamba gweye kwa mkulufunzi ugiligwe na Mulungu. Kwavija haduhu munhu yondayadahe kutenda mizonza yuutenda kamba Mulungu hali hamoja na heyo."

³ Yesu kamulongela, "Nokulongela ikweli, munhu kamba havumbuke mwanza wa ikabili hadaha kuwona Undewa wa Mulungu."

⁴ Nikodemo kamuuza, "Vodahikaze munhu m'vyele kuleligwa kabili? Havidahika kwingila muinda ya mamaake na kuvumbuka mwanza wa ikabili!"

⁵ Yesu kamulongela, "Nokulongela ikweli, haduhu munhu yondayengile Muundewa wa Mulungu kamba havumbuke na mazi na Loho. ⁶ Kivumbuke

* 2:17 Yondukuza kamba moto nhogulo yake wonikoma.

na lukuli chowa lukuli, na kivumbuke na Loho wa Mulungu chowa loho. ⁷ Sambiukanganye kwavija nikulongela kamba mose molondigwa m'vumbuke kabili. ⁸ Ubeho ucholaga kuulonda, na mweye mohulika kisindo chake, ila mweye hamuutanga kuulawa ama kuuchola. Vivo ili na waja wose wavumbuke Muloho wa Mulungu."

⁹ Nikodemo kauza, "Yowaze mbuli ino?"

¹⁰ Yesu kamulongela, "Gweye kwa mku-lufunzi muisi ya Israeli, hugatangile gano? ¹¹ Nokulongela ikweli, tolonga gaja tugamanyile na tosimulila gaja gatonile, ila haduhu munhu yoyose mmwanza wenu youtogola usenga wetu. ¹² Niwalongela mbuli za muulumwengu na hamzitogola, motogolaze kamba nihawalongela mbuli za kuulanga? ¹³ Haduhu munhu yoyose yakwelile kuulanga ila ayo yahumuluke kulawa kuulanga, nie, Mwana wa Munhu.

¹⁴ "Kamba Musa viyamwinule nyoka kuluwala, vivija na Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe, ¹⁵ giladi yoyose yondayamtogole yeng'higwe ugima wa digunge. ¹⁶ Kwavija Mulungu kaunogela ulumwengu avo kamulava Mwanage imwe yeiyeka, giladi yoyose yondayamtogole sambiyadanganhike, ila yawe na ugima wa digunge. ¹⁷ Kwavija Mulungu hamgalile Mwanage muulumwengu yeze kuutagusa ulumwengu, ila ulumwengu ukomboligwe kubitila heyo.

¹⁸ "Awo womtogola Mwana hawatagusigwa. Ila awo woleka kumtogola wemsha kutagusigwa, kwavija hawamtogole Mwana yeiyeka wa Mulungu. ¹⁹ Na ino iyo nhaguso, mulangaza wiza muulumwengu, ila wanhu wanogelwa na ziza na kuwihila umulangaza, kwavija sang'hano zao ziha. ²⁰ Awo wose wotenda mbuli zihile wowihila mulangaza, na haweza kuna umulangaza kwavija hawalonda mbuli zao zihile zoneke. ²¹ Waja wotenda mbuli zinogile wokwiza kuna umulangaza, giladi yoneke kamba sang'hano zao zitendeka kubitila Mulungu."

Usindila wa Yohana Yomulonga Yesu

²² Abaho Yesu na wanahina zake wachola ng'ambu ya Yudea, kakala hiko mkipigiti kidodo na kubatiza. ²³ Yohana na heyo kakala yobatiza ako Ainoni behi na Salimu, kwavija hanhu haja kukala na mazi bwando. Wanhu wamgendela na heyo kawabatiza. ²⁴ Mbuli zino zilawilila kipigiti Yohana hanageligwa mkifungo.

²⁵ Wanahina wa Yohana wasonga kuibamilila na Muyahudi imwe muimbuli ya nzoela ya kusuluza magulu na makono. ²⁶ Avo wachola ha Yohana wamulongela, "Mkulufunzi, munhu ija yakalile na gweye

mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, ija iumulongile kamba iyo Kilisto, na heyo kobatiza, na wanhu wose womgendela."

²⁷ Yohana kawalongela, "Haduhu munhu yodaha kupata kinhu chochose kamba hagweleligwe na Mulungu. ²⁸ Mweye wenyege iwo wasindila zangu haja hanilongile, 'Nie sili Kilisto, ila nitumigwa nimulongole.' ²⁹ Mhambe mwenyego mulawilamhambe, mbwigaake mulawilamhambe kokwima na kumtegeleza mulawilamhambe, yahadhulika dizwi da mulawilamhambe kodeng'ha ng'hani. Avo sama ya kilamso kino ndeng'ha yangu ivikila. ³⁰ Vinoga heyo yabanze na nie nihungule."

Ayo Yokwiza Kulawa Kuulanga

³¹ Ayo yezile kulawa uchana kawabanza wose. Ayo yezile kulawa muisi ka munhu wa muisi, na kolonga mbuli za muisi. Ila ayo yezile kulawa kuulanga kawabanza wose. ³² Kolonga gaja gayonile na kugahulika, ila haduhu munhu yozitogola mbuli zake. ³³ Ila munhu yondayatogole mbuli zake kosindila kamba Mulungu iyo ikweli. ³⁴ Munhu yatumigwe na Mulungu kopeta mbuli za Mulungu, kwavija Mulungu komgwelela Loho wake bila mhima. ³⁵ Tata komnogela Mwana avo keka vinhu vose mmakono gake. ³⁶ Munhu yoyose yomtogola Mwana kana ugima wa digunge, ila yoyose yomulema Mwana hawona ugima kwavija lusango lwa Mulungu lowa hamoja na heyo.

4

Yesu na Mtwanzi wa Kisamalia

¹ Mafalisayo wahulika kamba Yesu kowapata na kuwabatiza wanahina bwando kum'banza Yohana. ² Ila Yesu mwenyego ham'batize munhu yoyose, ila wanahina zake wawo wabatize. ³ Yesu viyahulike gano, kasegela muisi ya Yudea kabwela muisi ya Galilaya, ⁴ kabita nzila ibitile muisi ya Samalia.

⁵ Kavika mkiwambo kimwe muisi ya Samalia kikemigwa Sikali, behi na mgunda wa Yakobo uyakalile yaamgwelele mwanage, Usufu. ⁶ Haja kukala na sima da Yakobo, na Yesu, avija viyadonhile na umwanza, kakala hasi hamgwazo wa idisima. Ikala saa sita imisi.

⁷ Mtwanzi wa Kisamalia keza kudeha mazi, na Yesu kamulongela, "Nigwelele mazi ning'we." ⁸ Wanahina zake wakala wacholile kukiwambo kugula mandia.

⁹ Ija imtwanzi kamulongela, "Gweye kwa Muyahudi na nie na mtwanzi wa Kisamalia, konipulaze nie mazi

ga kung'wa?" Kwavija Wayahudi hawasangilaga vinhu na Wasamalia.

¹⁰ Yesu kedika, "Kamba uhamanyile nhunza ya Mulungu na uhamanyile ayo yokupula mazi ga kung'wa, uham-pulile heyo na yahakugwelele mazi golava ugima."

¹¹ Ija imtwanzi kalonga, "Mndewa, kia cha kudehela kwabule na sima digidila, kwahi kondaugapate mazi higo gali na ugima? ¹² Gweye kwa mkulu kum'banza muhenga wetu Yakobo yatugwelele sima dino, na heyo mwenyego na wanage na madale gake ga ng'hondolo wose wang'wa mazi ga sima dino?"

¹³ Yesu kamulongela, "Wanhu wose wong'wa mazi gano wokona ng'hilu kabili, ¹⁴ ila munhu yoyose yondayang'we mazi gondaningwelele nie honda yone ng'hilu kabili. Mazi gondaningwelele nie gogaluka nzokwe mgati yake, gondagam- welele ugima wa digunge."

¹⁵ Ija imtwanzi kalonga, "Mndewa, ng- welele mazi higo! Giladi sambinyone ng'hilu kabili, na sambinize hano kudeha mazi."

¹⁶ Yesu kamulongela, "Genda kamkeme mbigalo wako, abaho, ubwele."

¹⁷ Ija imtwanzi kedika, "Nabule mbi- galo."

Yesu kamulongela, "Kulonga goya avija vuulonga kwabule mbigalo. ¹⁸ Kwavija ku- soligwa na wambigalo watano, na mbigalo yuukala nayo sambi sio mbigalo wako. Kunongela ikweli."

¹⁹ Ija imtwanzi kalonga, "Mndewa, nokona gweye kwa muhokozi. ²⁰ Wahenga zetu wakala wotambika mkingongo kino, ila mweye mogong'ondeza kamba Yelusalemu baho hanhu ha kutambikila."

²¹ Yesu kamulongela ija imtwanzi, "Nhegeleza nie, go mtwanzi, kipigiti chokwiza wanhu hawamtambikila Tata mkingongo kino ama kuja Yelusalemu. ²² Mweye motambikila kija hamkitangile, ila tweye tukitanga kija itukitambik- ilara, kwavija ukombola wolawa mwa Wayahudi. ²³ Ila kipigiti chokwiza na tena kipigiti kivika, watambika wa ikweli womtambikila Tata muloho na muikweli, kwavija Tata kowazahila wanhu wondawamtambikile kamba vino. ²⁴ Mulungu iyo Loho, avo awo womtambikila wolondigwa wamtambikile muloho na muikweli."

²⁵ Ija imtwanzi kamulongela, "Nivitanga kamba Kilisto kokwiza, na yeheza, kotu- longela kila kinhu."

²⁶ Yesu kamulongela, "Nie, inilonga nagwe, iyo Kilisto."

²⁷ Kipigiti kikija wanahina zake wab- wela, wakanganya ng'hani viwam'vikile

yolongelela na mtwanzi. Ila haduhu hata imwe mmwanza wao yamulongele, "Kolonda choni?" ama kumuuza Yesu, "Habali ulonga na mtwanzi ino?"

²⁸ Abaho, ija imtwanzi kaleka nongo yake ya mazi, kabweleganya kukiwambo na kuwalongela wanhu wakalile haja.

²⁹ Yolonga, "Izoni mmulole munhu yanon- gelele kila kinhu kinhendile. Havidahika munhu ino kuwa iyo Kilisto?" ³⁰ Avo wasegela haja hakiwambo wachola kuyali Yesu.

³¹ Kipigiti kikija wanahina zake wa- muyalalila Yesu wolonga, "Mkulufunzi, uje mandia."

³² Ila heyo kawalongela, "Nie nnago mandia ago mweye hamgamanyile."

³³ Avo waja wanahina wasonga kukiiuza wenyego kwa wenyego, "Hana munhu yangalile mandia?"

³⁴ Yesu kawalongela, "Mandia gangu nie gago gano, kugatenda gaja gamnogele ayo yanhumile na kuimambukiza sang'hano yake. ³⁵ Mnawo ulonzi ulonga, 'Isigala milenge mine mulao ulawe.' Ila nie nowalongela, loleni mmigunda, vakuja vipa visha avo volondigwa kuhunigwa.

³⁶ Muhuna vakuja kogendelela kulihigwa hata sambi, na heyo kokonzanya ivakuja yavike muugima wa digunge, avo ya- handile na ayo yohuna wodeng'ha hamoja. ³⁷ Kamba ulonzi uno vuulonga, 'Imwe kohanda, iyagwe kohuna.' ³⁸ Niwagala kuhuna vakuja mumgunda hamuulimile. Wanhu wayagwe iwo wasang'hanike, na mweye mpata fong'ha kulawa msang'hano yao."

³⁹ Wasamalia bwando kulawa mki- wambo kija wantogola Yesu, sama ya gaja gayalongile ija imtwanzi, "Kanongela kila kinhu kinhendile." ⁴⁰ Avo waja Wasamalia viwamwizile, wamuyalalila yakale na hewo, avo Yesu kakala haja mazua mabili.

⁴¹ Wanhu wayagwe bwando wantogola sama ya mbuli zake, ⁴² na wamulongela ija imtwanzi, "Tutogola si kwavija gweye kutulongela, ila kwavija tumuhulika tweye wenyego, na tuvitanga kamba heyo iyo Mkombola wa ulumwengu."

Yesu Komuhonya Mwana wa Mkulu wa Silikali

⁴³ Vigabitile mazua mabili, Yesu kasegela haja kachola kuisi ya Galilaya. ⁴⁴ Kwavija heyo mwenyego kalonga, "Muhokozi hahishimilwa muisi yake mwenyego."

⁴⁵ Viyavikile Galilaya wanhu wa haja wam'bokela, kwavija wavona vinhu vose viyatendile Yelusalemu, kipigiti cha Ulusona Iwa Pasaka, kwavija na hewo wakala wacholile kuna ulusona.

⁴⁶ Abaho, Yesu kabweleganya kuna ikiwambo cha Kana muisi ya Galilaya, ako kuyagalule mazi kuwa divai. Haja kukala na mkulu imwe wa silikali yakalile na mwanage mtamu ako Kapenaumu. ⁴⁷ Vijahulike kamba Yesu keza kulawa Yudea kwiza Galilaya, kamgendela na kumuyalalila yachole Kapenaumu yakamuhonye mwanage yakalile behi na kudanganhika. ⁴⁸ Yesu kamulongela, "Kamba hamonile vilaguso na mikanganyo, hamtologa."

⁴⁹ Ija imkulu wa silikali kamulongela, "Mndewa, izo kipigiti mwanangu hanadanganhika."

⁵⁰ Yesu kamulongela, "Genda ukae yako, na mwanago kohona."

Ija imkulu wa silikali kazitogola mbuli za Yesu, avo kachola. ⁵¹ Vijakalile yobwela ukae, mnzila kaiting'hana na nyakadala zake, wamulongela, "Mwanago kahona."

⁵² Kawauza kipigiti kilihi mwanage chayahonile, wamulongela, "Ikala saa saba imisi mayo homa insegela." ⁵³ Avo ija tata wa imwana kakumbukila kamba kikala kipigiti kikija Yesu chayamulongele, "Mwanago kohona." Avo heyo na mulango wake wose wamtogola Yesu.

⁵⁴ Uno ukala mzonza wa ikabili waatendile Yesu viyalawile Yudea kuchola Galilaya.

5

Uhonyaji hana Dibwawa

¹ Abaho, Yesu kachola Yelusalemu kuna ulusona lwa Wayahudi. ² Kuja Yelusalemu, behi na Lwivi lwa Ng'hondolo, kukala na bwawa dikemigwa Mkieblania "Betizata," dikalile na mhelengo tano. ³ Wanhu bwando wakalile watamu wakala wowasa mmhelengo zija, vimbugumbugu, mbetembete, na wanhu waholole wakala wobeta mazi gatibuke. ⁴ Kwavija watogola kamba kuna kipigiti msenga wa Mndewa wa kuulanga kohumuluka mdibwawa na kugatibula gamazi. Na mtamu wa ichanduso kwingila mdibwawa kipigiti msenga wa Mulungu yehesha kugatibula, kohonyigwa utamu wose uyalinao. ⁵ Haja kukala na munhu yakalile mtamu mmilao malongo madatu na minane. ⁶ Yesu viyamonile munhu ija kawasa haja na viyavitangile kamba munhu ija kakala mtamu mkipigiti kitali, kamuuzi, "Kolonda kuwa mgima?"

⁷ Ija intamu kamwidika, "Mndewa, nie nabule munhu hano wa kunigela mdibwawa kipigiti mazi gahatibuligwa. Nihalonda kwingila, munhu iyagwe konilongola."

⁸ Yesu kamulongela, "Ima wima, papa lusazi lwako utembele." ⁹ Bahaja ija imunhu kahona, kapapa lusazi lwake, kasonga kuchola.

Mbuli ino ilawilila Mdzua da Mhumulo. ¹⁰ Avo wakulu wa Wayahudi wamulongela ija imunhu yahonyigwe, "Lelo Zua da Mhumulo, malagizo getu gokugomesa gweye kupapa lusazi lwako."

¹¹ Na heyo kawalongela, "Ija munhu yanihonyile kanilongela, 'Papa lusazi lwako uchole.'"

¹² Wamuuzi, "Iyo munhu yalihi yakulonge upape lusazi lwako uchole?"

¹³ Ila ija imunhu yahonyigwe kakala hamtangile kakala munhu yalihi, kwavija Yesu kakala yengile mdidale da wanhu dikalile haja.

¹⁴ Mkipigiti kiguhi hamwande, Yesu kam'vika ija imunhu Kuing'anda ya Mulungu, kamulongela, "Tegeleza, sambu kuhona, avo sambuitende vilozo kabili, ama vokulawilila vinhu viyagwe vihile ng'hani kubanza vino."

¹⁵ Abaho, ija imunhu kachola kuwalongela wakulu wa Wayahudi kamba Yesu iyo yamuhonyile. ¹⁶ Avo wasonga kumgaza Yesu kwavija kahonya Mdzua da Mhumulo. ¹⁷ Yesu kawalongela, "Tataangu kosang'hanika mazua gose, na nie vivija nosang'hanika."

¹⁸ Sama ya kilamso kino wakulu wa Wayahudi wazahila ng'hani nzila ya kumkomela, sio kwavija katenda gagomeswe Mdzua da Mhumulo, ila vivija kamkema Mulungu Tataake, avo kaitenda heyo kalinga na Mulungu.

Udaho wa Mwana wa Mulungu

¹⁹ Avo Yesu kawedika yolonga, "Nowalongela ikweli, Mwana hadaha kutenda chochose heyo mwenyego, ila kotenda kija choyomona Tataake yotenda. Kija choyotenda Tata, kicho vivija Mwana choyotenda. ²⁰ Kwavija Tata komnoga Mwanage na kamulagusila vinhu vose voyotenda heyo. Komulagusila vinhu vikulu ng'hani kubanza vino, na mweye mose mokwiza kukanganya. ²¹ Kamba vija Tata viyozusa wadanganhike na kuwabwezela ugima, vivija na Mwana kowabwezela ugima waja yoolonda kuwabwezela. ²² Tata hamtagusa munhu yoyose. Ila kamgwelela Mwanage udaho wose wa kutagusa, ²³ giladi wanhu wose wamuhishimile Mwana kamba vija viwomuhishimila Tata. Munhu yoyose yondayaleke kumuhishimila Mwana, vivija hamuhishimila Tata yamtumile.

²⁴ "Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayazihulike mbuli zangu na kumtoga ayo yanhumile nie kana ugima wa

digunge. Hatagusigwa, ila kabita kulawa mkudanganhika kengila muugima. ²⁵ Nowalongela ikweli, kipigiti chokwiza na kipigiti kivika aho wanhu wadanganhike wodihulika dizwi da nie, Mwana wa Mulungu, na awo wondawadihulike wowa wagima. ²⁶ Kamba vija Tata viyali na ugima mgati yake mwenyego, vivija kamtenda Mwanage yawe na ugima mgati yake mwenyego. ²⁷ Na kanigwelela udaho wa kutagusa kwavija nie iyo Mwana wa Munhu. ²⁸ Sambimkanganye mbuli ino, kipigiti chokwiza aho wanhu wali mgamapanga vondawahulike dizwi jangu, ²⁹ na kulawa hanze ya igamapanga, awo watendile ganogile wozuka giladi wagweleligwe ugima wa digunge, na awo watendile gehile wozuka giladi wakehigwe.

Usindila wa Yesu

³⁰ "Nie sidaha kutenda kinhu chochose nene mwenyego, notagusa kamba vinihulika. Nhaguso yangu yabule uzenzeleganye, kwavija sizahila kuinogeza mwenyego ila kumnogeta ayo yanhumile.

³¹ "Kamba nihaisindila mwenyego, usindila wangu hautogoligwa kamba kweli. ³² Ila hana munhu iyagwe yonisindila nie, na munhu hiyo iyo Yohana, na nie nivitanga kamba gaja goyolonga gotogoligwa kamba kweli. ³³ Muwatamu wasenga zenu ha Yohana, na heyo kawalongela ikweli yose. ³⁴ Nie silonda usindila kulawa mwa wanhu, ila nilonga gano giladi mkomboligwe. ³⁵ Yohana kakala kamba kiwenge kilukula na kulawa mulangaza, na mweye mulonda kudeng'helela mulangaza wake mkipigiti kiguhi. ³⁶ Ila nie nna usindila mkulu ng'hani kubanza usindila yaawagwelele Yohana. Kwavija sang'hano ino initenda yaagwelele Tata niimambukize, ino ingendelela kuitenda, yolagusa kamba Tata iyo yanhumile. ³⁷ Tataangu yanhumile vivija mwenyego kasindila sama yangu. Hamdihulike dizwi jake ama kuchona kiwiliwili chake, ³⁸ na hamzikile mbuli zake mmioyo yenu, kwavija hamumtogle ayo iyamtumile. ³⁹ Mozihimbula ng'hani Nyandiko Zing'alile, kwavija mokwagiza kamba mkutenda vino mokwing'higwa ugima wa digunge. Na Nyandiko Zing'alile zimuhimbula zizo zinilonga nie! ⁴⁰ Hata awo hamulonda kwiza kumwangu giladi mpate ugima.

⁴¹ "Nie sizahila nhogolwa kulawa mwa wanhu. ⁴² Ila niwamanya mweye mwa wanhu wa vilili. Nivitanga kamba mweye mwabule nogeta da Mulungu mmioyo yenu. ⁴³ Nie niza mtwaga da Tataangu, ila mweye hamunibokele. Ila kamba munhu yeheza mtwaga jake

mwenyego, mom'bokela. ⁴⁴ Kamba mweye mobokela nhogolwa zilawa mmwenu mwemwe wenyego, ila hamuiyoha mpate nhogolwa zilawa ha Mulungu yeiyeka, awo modahaze kutogola? ⁴⁵ Sambimgelegeze kamba nie niza kuwatagusa ha Tata. Musa, imumtamanila, iyo yondayawata-guse mweye. ⁴⁶ Kamba mweye mumtogle Musa, muhanitogle nie, kwavija kandika mbuli zangu. ⁴⁷ Ila kamba hamgatogle gaja gayandike, mogatogolaze gonilonga?"

6

Yesu Kowegutiza Wanhu Alufu Tano

(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

¹ Abaho Yesu kaloka Lamba da Galilaya, ama vivija vovodikemaga Lamba da Tibelia. ² Dale kulu da wanhu dimkweleleza, kwavija wayona mizonza iyatendile mwa watamu. ³ Yesu kakwela hakigongo, kakala hasi na wanahina zake. ⁴ Kipigiti cha Lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka kikwenhuka. ⁵ Yesu kalola uchana kona dale kulu da wanhu domwizila, kamulongela Filipino, "Tukagule kwahi mikate ya kuwegutiza wanhu wose wano?" ⁶ Kalonga gano giladi yamgeze, kwavija mwenyego kavimanya vija vondagatende.

⁷ Filipino kamwidika kalonga, "Kitumetume cha milenge minane hakidaha kugula mikate ya kumtenda kila imwe yapate kicate kidodo."

⁸ Mwanahina wake iyagwe yokemigwa Endelea, mkulu wake Simoni, ayo vivija yokemigwa Petulo, kalonga, ⁹ "Hana mmhale hano kana mikate mitano ya mpunga na visomba vibili. Ila wangahi wondawaje mdidale dino jose?"

¹⁰ Yesu kalonga, "Walongeleni wanhu wakale hasi." Haja kukala na visoti bwando. Avo wanhu wose wakala hasi, na wanhu wakalile haja wakala kamba wambigalo alufu tano vino. ¹¹ Abaho Yesu kaisola ija imikate, kamgwaa Mulungu hewela, kawagolela wanhu wakalile haja kamba viwalondile. Katenda vivija na ivisomba. ¹² Wanhu wose viweigute, kawalongela wanahina zake, "Dondoleni ividanga va imikate isigale, sambikipotele chochose." ¹³ Avo wavidondola na kumemeza migelo longo dimwe na mbili imemile vidanga va imikate ya mpunga isigale iwadile iwanhu.

¹⁴ Wanhu wivonile mzonza uno waatendile Yesu, walonga, "Kweli ino iyo Muhokozi yalongigwe kokwiza muulumwengu." ¹⁵ Yesu kavitanga kamba wakala mmabehi kwiza kumgoga wantende mndewa wao kwa shuluti,

avo kasegela kabweleganya kukigongo yeiyeka.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Mlk. 6:45-52)

¹⁶ Viivikile ichungulo, wanahina zake Yesu wahumuluka kudilamba, ¹⁷ kilo vukisonigile kwingila na Yesu kakala yang'hali hanabwela, wakwela mngalawa na kasonga kuloka idilamba wochola Kapenaumu. ¹⁸ Kukuzumbi dilawilila, na gamazi gasonga kutibuka. ¹⁹ Wanahina viwakalile wogela ng'hafi mwanza wa kilometa tano ama sita, wamona yesu yotembela uchana ya igamazi, yokwiza behi na ingalawa. Avo, wadumba ng'hani. ²⁰ Yesu kawalongela, "Sambimudumbe, nie iyo." ²¹ Avo wam'bokela mkudeng'ha, kengila mngalawa, na kipigiti kikija ingalawa ivika mulusanga, bahaja hawakalile wochola.

Wanhu Womzahila Yesu

²² Zua da ikabili wanhu bwando wakalile mwambu wa ikabili wa idilamba wakumbukila kamba haja kukala na ngalawa imwe, na Yesu hacholile na wanahina zake mngalawa ija, ila wachola weiyeka. ²³ Ngalawa ziyagwe zikalile zizile kulawa kiwambo cha Tibelia zivika behi na hanhu haja wanhu hawadile imikate, Mndewa viyeshile kungwaa hewela Mulungu. ²⁴ Wanhu viwonile kamba Yesu na wanahina zake wahaduhu, wengila mzingalawa zija, wachola Kapenaumu kumzahila Yesu.

Yesu Iyo Mandia ga Ugima

²⁵ Wanhu viwam'vikile Yesu mwambu wa ikabili wa idilamba, wamulongela, "Mkulufunzi, kwiza zua jaki hano?"

²⁶ Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, monizahila si kwavija vumuyonile imizonza, ila kwavija muja imikate na kupata gaja gamulondile. ²⁷ Sambimsang'hanikile ng'hani mandia gaja gobanangika, ila sang'hanikileni mandia gondagakale mbaka kuugima wa digunge, ago nie, Mwana wa Munhu gondaniwagwelele. Mwa heyo Mulungu Tata keka kilagilo chake."

²⁸ Abaho wamuza, "Tutendeze giladi tugatende gaja Mulungu goyolonda tweye tugatende?"

²⁹ Yesu kawalongela, "Kino kicho Mulungu choyolonda mumsang'hanikile, mumtogle ayo iyamtumile."

³⁰ Wamulongela, "Mzonza ulihi wondautende tuwone, giladi tukutogole? Kotenda kinhu kilihi?" ³¹ Wahenga zetu waja mana* muluwala, kamba Zinyandiko

Zing'alile vuzilonga, 'Kawagwelela mkate kulawa kuulanga waje.' "

³² Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, sio Musa yawagwelele mkate kulawa kuulanga, ila Tataangu iyo yawagwelela mkate wa ikweli kulawa kuulanga. ³³ Kwavija mkate wa Mulungu uwo heyo yohumuluka kulawa kuulanga, yolava ugima muulumwengu."

³⁴ Wamulongela, "Mndewa, tugwelele mkate uno mazua gose."

³⁵ Yesu kawalongela, "Nie iyo mkate wa ugima. Yoyose yondayeze kumwangu heza kona nzala, na yoyose yondayanitogole heza kona ng'hilu. ³⁶ Ila kamba viniwalongele, munyona ila hamunitogola. ³⁷ Wose waangwelele Tataangu wokwiza kumwangu, na yoyose yondayeze kumwangu simuwina. ³⁸ Kwavija nihumuluka kulawa kuulanga kutenda gaja goyolonda ayo yanhumile, na sio kutenda gaja ganilonda nie. ³⁹ Na gano gago goyolonda ija yanhumile, sambinimwase munhu yoyose mmwanza wa waja waanigwelele, ila nolondigwa niwazuse wose wawe wagima mdizua da ikimambukizo. ⁴⁰ Kwavija choyolonda Tataangu icho kino, wose wondawamone Mwana na kumtogle wopata ugima wa digunge. Na nowazusa wawe wagima mdizua da ikimambukizo."

⁴¹ Wayahudi wasonga kumtwanganikila, kwavija kalonga, "Nie iyo mkate uhumuluke kulawa kuulanga." ⁴² Walonga, "Munhu ino hali Yesu, mwanage Usufu? Tumtanga tataake na mamaake. Avo kolongaze kahumuluka kulawa kuulanga?"

⁴³ Yesu kawedika, "Sambimtwanganike wenyego kwa wenyego. ⁴⁴ Haduhu munhu yodaha kwiza kumwangu kamba hakwegigwe na Tataangu yanhumile nie, na nie nomzusa yawe mgima mdizua da ikimambukizo. ⁴⁵ Wahokozi wandika, 'Wanhu wose wofundizigwa na Mulungu.' Munhu yoyose yomuhulika Tata na kufundiza kumwake kokwiza kumwangu. ⁴⁶ Haduhu munhu yamonile Tata, ila ayo yalawile ha Mulungu iyo yeiyeka yamonile Tata. ⁴⁷ Nowalongela ikweli, ayo yondayatogole kana ugima wa digunge. ⁴⁸ Nie iyo umkate wa ugima. ⁴⁹ Wahenga zenu waja mana muluwala, ila wadanganhika. ⁵⁰ Ila uno uwo mkate uhumuluka kulawa kuulanga, awo munhu youja hadanganhika. ⁵¹ Nie iyo mkate uli na ugima uhumuluke kulawa kuulanga. Kamba munhu yoyose yahauja mkate uno, kowa na ugima wa digunge. Mkate wondaningwelele uwo

* 6:31 Mana iyo chakuja kilingile na mkate kiyalagaze Mulungu kulawa kuulanga kipigiti Waislaeli viwakalile muluwala.

lukuli lwangu nilulava giladi ulumwengu uwe na ugima.”

⁵² Wayahudi wasonga kuibamilila ng'hani wenyego kwa wenyego wolonga, “Vodahikaze munhu ino yatugwelele lukuli lwake tuluje?”

⁵³ Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, kamba hamuludile lukuli lwa nie, Mwana wa Munhu, na kuung'wa mulopa wangu, mowa bule ugima mgati yenu.

⁵⁴ Awo woja lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu wana ugima wa digunge, na nowazusa wawe wagima mdizua da hakimambukizo. ⁵⁵ Kwavija lukuli lwangu lulo mandia ga ikweli, na mulopa wangu uwo ung'waji wa ikweli. ⁵⁶ Yoyose yondayaluje lukuli lwangu na kuung'wa mulopa wangu kokala mgati yangu, na nie nokala mgati yake. ⁵⁷ Tata mwene ugima iyo yanhumile, na sama yake na nie nnao ugima. Vivija munhu yoyose yodayanije kowa na ugima sama yangu nie. ⁵⁸ Uno uwo mkate uhumuluke kulawa kuulanga. Wahenga zenu waja mana na viwadanganhike hawapatile ugima wa digunge. Ila awo wondawaje mkate uno wowa na ugima wa digunge.”

⁵⁹ Yesu kagalonga gano viyakalile yofundiza mng'anda ya nhambiko ako Kape-naumu.

Mbuli za Ugima wa Digunge

⁶⁰ Wanahina zake bwando viwahulike gano walonga, “Mafundo gano magaga. Yalihi yodayadahe kugabokela?”

⁶¹ Yesu kavitanga kamba wakala woitwanganikila mbuli ino, kawalongela, “Mbuli ino iwagevuza? ⁶² Yowaze kamba muhanyona nie, Mwana wa Munhu, nikwinuligwa kubweleganya kunikalile haichanduso? ⁶³ Yagelaga ugima iyo Loho, mhiko za wanhu hazidaha chochose. Mbuli iniwalongele iyo Loho wa Mulungu yolava ugima. ⁶⁴ Hata awo hana wanhu mmwanza wenu hawagatogola.” Songela haichanduso Yesu kavitanga wanhu walihi wakalile hawamotogola na munhu yalihi yodayamuhonze. ⁶⁵ Abaho, kongeza kulonga, “Kino kicho kilamso cha kuwalongela kamba haduhu munhu yodayeze kumwangu kamba hagaligwe na Tata.”

⁶⁶ Sama ya mbuli zino, wanahina zake bwando wabweleganya kuchugu, avo waleka kumkweleleza. ⁶⁷ Avo Yesu kawauza waja wanahina zake longo dimwe na wabili, “Na mweye vivija molonda kusegela?”

⁶⁸ Simoni Petulo kamulongela, “Mndewa, tuchole ha munhu yalihi? Gweye kuna mbuli zili na ugima wa digunge.

⁶⁹ Na sambu tutogola na kuvitanga kamba gweye iyo Ung'alile wa Mulungu.”

⁷⁰ Yesu kamwidika yolonga, “Siwasagule mweye longo dimwe na wabili? Hata avo imwe mmwanza wenu Mwenembago!” ⁷¹ Kakala yagalongile gano yomulonga Yuda mwanage Simoni Isikalioti, ayo yakalile mmwanza wa wanahina longo dimwe na wabili, ayo hamwande yamuhonzile Yesu.

7

Yesu na Wadodo Zake

¹ Abaho Yesu kakala yotembela muiisi ya Galilaya. Halondile kutembela muiisi ya Yudea kwavija wakulu wa Wayahudi wakala wolonda kumkoma. ² Lusona lwa Vizewe lwa Wayahudi lukala lukwenhuke, ³ avo wandugu zake Yesu wamulongela, “Segela hano uchole Yudea, giladi wanahina zako wazone sang'hano zuutenda. ⁴ Haduhu munhu yofisa mbuli zoyotenda kamba yahalonda kutangigwa na wanhu. Kamba kotenda mbuli zino, uilaguse muulumwengu.” ⁵ Kwavija hata wandugu zake hawamotogole.

⁶ Yesu kawalongela, “Kipigiti changu kinogile hakinavika, ila vipigiti vose kumwenu mweye vinoga. ⁷ Ulumwengu haudaha kuwehila mweye, ila wonihila nie, kwavija mazua gose noulongela kamba sang'hano zake ziha. ⁸ Mweye gendeni kulusona. Nie sichola kuna ulusona, kwavija kipigiti changu kinogile hakinavikila.” ⁹ Viyamambukize kugalonga gano, kagendelela kukala muiisi ya Galilaya.

Yesu Kulusona lwa Ivizewe

¹⁰ Wadodo zake viwacholile kulusona, Yesu na heyo kachola, ila hacholile mkuilagusa, ila mkuifisa. ¹¹ Wakulu wa Wayahudi wakala womzahila kuja kulusona, wauza, “Kakwahi?”

¹² Kukala na nyong'onyo bwando mwa wanhu womnyong'onya heyo. Wanhu wayagwe walonga, “Munhu ino kanoga,” wayagwe walonga, “Hanogile, kowagiza wanhu.” ¹³ Ila haduhu yamulongile kinaganaga kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi.

¹⁴ Lusona vuluvikile mkindibwindibwi, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu na kusonga kufundiza. ¹⁵ Wakulu wa Wayahudi wakanganya ng'hani walonga, “Munhu ino kozitangaze mbuli zino zose na kuno hafundizigwe na munhu yoyose?”

¹⁶ Yesu kalonga, “Kinifundiza nie sio mafundo gangu mwenyego, ila galawa ha Mulungu yanhumile. ¹⁷ Munhu yoyose

vosagula kugatenda gaja goyolonda Mulungu kovitanga kamba gano gonifundiza nie golawa ha Mulungu ama nolonga mbuli zangu mwenyego. ¹⁸ Munhu yolonga mbuli zake mwenyego kozahila nhogolwa yake mwenyego. Ila munhu yosang'hanika sama ya nhogolwa ya ayo yamtumile iyo mwene ikweli, na mduhu dihile mgati yake. ¹⁹ Musa hawagwelele Malagizo? Na haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yogazindilila Malagizo. Habali mulonda kunikoma?"

²⁰ Waja wanhu walonga, "Gweye kuna Mwenembago! Yalihi yondakukoma?"

²¹ Yesu kawalongela, "Nitenda mzonza umwe,* na mose msinhuka. ²² Musa kawalagiza mweye muwengize kumbi wanenu. Hata avo sio Musa yasangile mbuli ino ila wahenga zenu. Avo mumwingiza kumbi mwana Mdizua da Mhumulo. ²³ Kamba mwana kengizigwa kumbi Mdizua da Mhumulo giladi Malagizo ga Musa sambigadulukwe, habali basi munyonela lusango nie kwavija nimuhonya munhu utamu wake wose Mdizua da Mhumulo? ²⁴ Sambimutanguse munhu kwavija voyoneka, ila mtaguseni muikweli."

Yesu Iyo Kilisto?

²⁵ Wanhu wayagwe wa Yelusalemu walonga, "Ino hali munhu ija woyolonda kumkoma? ²⁶ Lola, kolongelela hakimwagaia, na wakulu hawalonga kinhu chochose cha kumtagusa. Yokoneka wavitanga kamba heyo iyo Kilisto? ²⁷ Ila Kilisto vondayeze haduhu munhu yondayavitange koyolawa. Ila tweye tose tukutanga koyolawa munhu ino."

²⁸ Yesu viyakalile yofundiza Kung'anda ya Mulungu, kenula dizwi yolonga, "Nie munitanga na mkutanga kuja kunilawa. Sizile na udaho wangu mwenyego. Ayo yanhumile kabule uzenzeleganye, na mweye hamumtangile. ²⁹ Ila nie nimtanga, kwavija niza kulawa kumwake, na heyo iyo yanhumile nie."

³⁰ Avo, walonda kumgoga, ila haduhu munhu yamgolosele mkono wake, kwavija kipigiti chake kikala hakinavika. ³¹ Wanhu bwando wakalile mdidale dija wantogola, walonga, "Kipigiti chondayeze Kilisto, kotentenda mizonza kubanza ino yootenda munhu ino?"

Wemilizi Wotumigwa Wakamgoge Yesu

³² Mafalisayo wawahulika wanhu wonyong'onya mbuli zija womulonga Yesu, avo hewo na wakulu wa wakulu wa nhambiko wawatuma wemilizi wa Ng'anda

ya Mulungu wakamgoge. ³³ Yesu kalonga, "Nokala na mweye mkipigiti kidodo, abaho, nobwela ha ayo yanhumile. ³⁴ Monzahila ila hamunyona, na kondaniwe hamdaha kwiza."

³⁵ Wakulu wa Wayahudi wakiilongela wenyego kwa wenyego, wolonga, "Kwahi koyolonda kuchola kondatuleke kumona? Konda kuchola kuwapwililikile wanhu zetu muisi ya Ugiliki na kuwafundiza Wagiliki? ³⁶ Mbuli ino nhogolwa yake choni ahaja hayolongile, 'Monzahila, ila hamunyona' na 'Kondaniwe, hamdaha kwiza?'"

Lwanda lwa Mazi Golava Ugima

³⁷ Zua da mgotoko wa ulusona dikala zua dinogelwe ng'hani na wanhu. Yesu kema kenula dizwi kalonga, "Munhu yoyose yali na ng'hilu na yeze kumwangu yang'we, ³⁸ munhu yoyose yonitogola, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilongile, 'Lwanda lwa mazi golava ugima gotililika kulawa mmoyo wake.' " ³⁹ Mazi gayalongile Yesu gakala Loho wa Mulungu, ayo waja wantogole heyo wom'bokela. Kipigiti kija Loho wa Mulungu kakala yang'hali hanavika, kwavija Yesu kakala yang'hali hanayenzigwa.

Wanhu Wokiigola

⁴⁰ Wanhu wayagwe wakalile mdidale dija wamuhulike Yesu yolonga gano walonga, "Munhu ino kweli iyo Muhokozi ija."

⁴¹ Wayagwe walonga, "Ino iyo Kilisto."

Ila wayagwe walonga, "Vodahikaze Kilisto yalawe muisi ya Galilaya? ⁴² Nyandiko Zing'alile hazilonga kamba Kilisto kokwiza kulawa mulukolo lwa Daudi, na kovumbuka muisi ya Betelehemu, kiwambo chayakalile yokala Daudi?" ⁴³ Avo wanhu wakiigola sama ya Yesu. ⁴⁴ Wayagwe walonda kumgoga, ila haduhu yamgolosele mkono.

Wakulu wa Wayahudi Wolema Kumtoga Yesu

⁴⁵ Wemilizi wabwela ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo, na hewo wawauza, "Habali hamumgogile?"

⁴⁶ Wemilizi walonga, "Hatunamona munhu yolonga kamba viyolonga munhu ino!"

⁴⁷ Mafalisayo wawauza, "Na mweye vivija kawavwizila? ⁴⁸ Mmona munhu yoyose mmwanza wa wakulu wa wanhu ama Mfalisayo imwe yomtogola ino? ⁴⁹ Wanhu wano womuwizila ino hawatangile Malagizo ga Musa, avo wokiigela mulusango lwa Mulungu!"

* 7:21 Hano Yesu kowakumbusa wanhu mzonza uyamtendele munhu yaholole Mdizua da Mhumulo muisula ya 5:1-18.

⁵⁰ Imwe wa Mafalisayo wakalile haja kakala Nikodemo, munhu yacholile kumona Yesu mazua ga kuchugu, kauza, ⁵¹ “Malagizo hagalonga kamba havidahika kumtagusa munhu yoyose kamba hatunamuhulika na kugatanga gaja gayatendile?”

⁵² Walonga, “Gweye vivija kolawa Galilaya? Pelesa Zinyandiko Zing’alile na kokwiza kona kamba haduhu muhokozi yodayeze kulawa Galilaya.” ⁵³ Abaho, kila munhu kachola ukae yake.

8

Mtwanzi Yagogigwe Muugoni

¹ Ila Yesu kachola Kukigongo cha Miza-ituni. ² Imitondo ng’hani zua da ikabili kabweleganya Kung’anda ya Mulungu. Wanhu wose waiting’hana womzunguluka, na heyo kakala hasi kasonga kuwafundiza. ³ Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wamgalila mtwanzi yagogigwe muugoni. Wamwika haulongozi wao, ⁴ wamulongela, “Mkulufunzi, mtwanzi ino kagogigwa hadibugo yotenda ugoni. ⁵ Muna Gamalagizo, Musa katulagiza kamba, watwanzi kamba wano watoigwe na mabwe mbaka wadanganhike. Avo gweye kolongaze?” ⁶ Wagalonga gano womwikila vitega Yesu giladi weze kumtagusa. Ila heyo kainamila yokwandika muisi na kidole chake.

⁷ Waja wanhu wemile haja wiwambanzilize kumuuzagiza, Yesu kenuka kawalongela, “Munhu yoyose mmwanza wenu yalibule vilozo yawe waichanduso kumwasila dibwe.” ⁸ Abaho, kainamila kabili yokwandika muna iisi. ⁹ Wiwahulike gano, wose wasegela imweimwe, kusongela iwakulu mbaka iwadodo, kasigala Yesu yeiyeka na ija imtwanzi yemile bahaja. ¹⁰ Kenuka kamulongela ija imtwanzi, “Wakwahi? Haduhu hata imwe yakutaguse?”

¹¹ Ija imtwanzi kalonga, “Haduhu hata imwe, Mndewa.”

Yesu kalonga, “Vinoga, hata nie sikutagusa. Genda na zako ila sambicutende vilozo kabili.”

Yesu Iyo Mulangaza wa Ulumwengu

¹² Yesu kawalongela wanhu kabili, “Nie iyo mulangaza wa ulumwengu. Munhu yoyose yong’hweleleza kowa na mulangaza ugala ugima na hatembela mdiziza kabisa.”

¹³ Mafalisayo wamulongela, “Gweye koisindila mwenyego, avo gano gaulonga hatagatogigwa kamba kweli.”

¹⁴ Yesu kawalongela, “Hata nihaisindila mwenyego, usindila wangu wotogoligwa kamba kweli, kwavija nikutanga kunilawa na kunichola, ila mweye hamkutangile kunilawa ama kunichola. ¹⁵ Mweye motenda nhaguso ya kiunhu, ila nie simtagusa munhu yoyose. ¹⁶ Na kamba nihamtagusa munhu, nhaguso yangu ina kweli mgati yake, kwavija nie sili niyeka muinhaguso ino, ila Tata yanhumile ka hamoja na nie. ¹⁷ Yandikigwa Mmalagizo genu kamba usindila wa wanhu wabili wotogoligwa kamba kweli. ¹⁸ Niisindila mwenyego, na Tata yanhumile vivija konisindila.”

¹⁹ Wamuuza, “Tataako kakwahi?”

Yesu kawalongela, “Hamunimanyile nie na Tataangu hamummanyile. Kamba muhanimanyile nie, vivija muhammanyile na Tataangu.”

²⁰ Yesu kagalonga gano gose viyakalile yofundiza Kung’anda ya Mulungu, mdigati dija mkikigwe kia cha kulavila nhosa. Na haduhu munhu yagezile kumgoga, kwavija kipigiti chake cha kugogigwa kikala hakinavika.

Hamdaha Kuchola Kunichola Nie

²¹ Kabili Yesu kawalongela, “Nochola na zangu, ila mokwiza kunizahila, na mofa na vilozo venu. Na hamdaha kuchola kunichola nie.”

²² Avo wakulu wa Wayahudi walonga, “Kalonga kamba hatudaha kuchola koyochola heyo. Konda kuikoma?”

²³ Yesu kawedika yolonga, “Mweye mulawa hasi, nie nilawa uchana. Mweye mwa wanhu wa ulumwengu uno, nie si munhu wa ulumwengu uno. ²⁴ Niwalongela kamba mofa na vilozo venu. Kamba hamutogole kamba nie iyo, kweli mofa na vilozo venu.”

²⁵ Wamuuza, “Gweye iyo yaliji?”

Yesu kawalongela, “Nie iyo ija iniwalongele songela haichanduso. ²⁶ Nna mbuli bwando za kuwalonga mweye, na mbuli bwando za kuwatagusila. Ayo yanhumile kabule uvwizi, na nie noulongela ulumwengu gaja ganihulike kulawa kumwake.”

²⁷ Hawavitangile kamba Yesu kakala yowalongela mbuli za Tata. ²⁸ Yesu kawalongela, “Muhaniinula* nie, Mwana wa Munhu, movitanga kamba nie iyo, na sitenda kinhu chochose nene mwenyego, ila nolonga mbuli zino kamba viyanilongele Tata. ²⁹ Na ayo yanhumile nie ka hamoja na nie, hanilekile niyeka, kwavija mazua gose notenda gaja gamnogege heyo.”

³⁰ Viyakalile yolonga mbuli zino, wanhu bwando wamtogola.

* 8:28 Hano Kwinula hana nhagulo mbili muulonzi wa Kigiliki, nhagulo ya ichanduso kuyenzigwa, na nhagulo ya ikabili kuwambigwa mumsalaba.

Kweli Yowatenda Mkale Muulegeho

³¹ Avo Yesu kawalongela awo Wayahudi wamtogole, “Kamba muhagatogola mafundo gangu, mowa wanahina zangu wa ikweli. ³² Moitanga ikweli, na ikweli yowatenda mkale muulegeho.”

³³ Wamulongela, “Tweye twa lukolo lwa Ablaham, na hatunakuwa nyakadala wa munhu yoyose. Kotulongelaze tokwiza kuilegeha?”

³⁴ Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yoloza hiyo ka nyakadala wa vilozo. ³⁵ Nyakadala hapetigwa kuwa munhu wa mulango wa munhu yomsang’hanikila milongo yose, ila mwana kopetigwa kuwa wa mulango uja milongo yose. ³⁶ Kamba Mwana yahawakombola, mokomboligwa kwelikweli. ³⁷ Novitanga kamba mweye mwa lukolo lwa Ablaham. Hata avo molonda kunikoma kwavija hamgatogola mafundo gangu. ³⁸ Nowalongela gaja ganyonile ha Tataangu, kamba mweye vumtenda gaja gamuhulike kulawa ha tata zenu.”

³⁹ Wamulongela, “Tweye twa lukolo lwa Ablaham.”

Yesu kawalongela, “Kamba muhawile kweli mwa lukolo lwa Ablaham, muhatendile kamba viyatendile Ablaham. ⁴⁰ Molonda kunikoma nie, munhu yawalongele kweli inihulike kulawa ha Mulungu. Ablaham hatendile kinhu kamba kino! ⁴¹ Mweye motenda goyotenda tata wenu.”

Wamulongela, “Tweye hatuli wana wa ugoni. Mulungu yeiyeka iyo Tata wetu.”

⁴² Yesu kawalongela, “Kamba Mulungu iyo Tata wenu, muhaninogele, kwavija nilawa ha Mulungu na sambu na hano. Siigalile mwenyego, ila Mulungu iyo yanhumile. ⁴³ Habali hamgategeleza gaja ganilonga? Kwavija hamulonda hata kuzihulika mbuli zangu. ⁴⁴ Mweye mwa wana wa tata wenu, Mwenembago, na molonda kugawinza gaja goyolonda tata wenu. Songela haichanduso heyo kakala mkoma wanhu na hakalile muikweli hata mwanza umwe, kwavija mmwake mduhu kweli. Yahalonga uvwizi, kumwake heyo kotenda goya, kwavija heyo m'vwizi na iyo tata wa wawwizi wose. ⁴⁵ Ila kwavija nie nowalongela ikweli, hamunitogola. ⁴⁶ Yalihi mmwanza wenu yodaha kunongela nie kamba nna vilozo? Na kamba nowalongela ikweli, habali basi hamunitogola? ⁴⁷ Munhu yalawile ha Mulungu kozitegeleza mbuli za Mulungu. Kwavija mweye hamulawile ha Mulungu, kileka mana hamzitegeleza.”

Yesu na Ablaham

⁴⁸ Wakulu wa Wayahudi wamwidika, wolonga, “Tuhonyela vitulongile kamba gweye kwa Msamalia na kuna kinyamkela?”

⁴⁹ Yesu kawedika, yolonga, “Nie nabule kinyamkela. Nie nomuhishimila Tataangu, ila mweye monizabuza nie. ⁵⁰ Nie siza-hila yenzi yangu mwenyego. Ila kuna imwe yoizahila, na heyo iyo mulamula. ⁵¹ Nowalongela ikweli, munhu yoyose yogatogola mafundo gangu hadanganhika.”

⁵² Wakulu wa Wayahudi wamulongela, “Sambisambi tuvimanya kamba kuna kinyamkela! Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe wadanganhika, hata avo gweye unghali longa kamba munhu yoyose yogatogola mafundo gako hadanganhika. ⁵³ Muhenga wetu Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe vivija wadanganhika. Gweye koitenda mkulu kubanza muhenga wetu Ablaham? Vuigeleza gweye kwa munhu yalihi hasa?”

⁵⁴ Yesu kawalongela, “Kamba nihaitogola mwenyego, nhogolwa yangu si kinhu. Yonitogola nie iyo Tataangu, ayo yummulonga kamba iyo Mulungu wenu. ⁵⁵ Mweye hamumtangile, ila nie nimtanga. Kamba nihalonga simtangile, nowa m'vwizi kamba mweye. Ila nie nimtanga na nozigoga mbuli zake. ⁵⁶ Muhenga wenu Ablaham kadeng'helela viyalolile haulongozi na kuwona mwizilo wangu. Kawona na kadeng'helela nghanu.”

⁵⁷ Wayahudi wamulongela, “Gweye hunavikila hata milao malongo matano, kumona Ablaham?”

⁵⁸ Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, kipigiti Ablaham hanavumbuka, ‘Nie iyo.’”

⁵⁹ Viyalongile vija, wadondola mabwe giladi wamtoe, ila Yesu kaifisa, abaho, kalawa Kung'anda ya Mulungu.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yavumbuke Kimbugumbugu

¹ Yesu viyakalile yobita mnzila, kamona munhu yavumbuke kimbugumbugu. ² Wanahina zake wamuza, “Mkulu-funzi, yalihi yalozile, kileka mana munhu ino yavumbuke kimbugumbugu, heyo mwenyego ama wamulelile?”

³ Yesu kawalongela, “Sio munhu ino ama waja wamulelile watendile vilozo, gano galawilila giladi sang'hano za Mulungu zoneke mkubitila heyo. ⁴ Kipigiti chose cha imisi tolondigwa kutenda sang'hano za ayo yanhumile. Kilo chokwiza haduhu munhu yondayadahe kusang'hanika. ⁵ Kipigiti

nie ning'hali muulumwengu, nie iyo mulangaza wa ulumwengu."

⁶ Viyeshile kulonga gano, Yesu kazenha vizite hasi muisi, abaho, katenda tope yovulugiza na ivizite, abaho, kam'baka mmeso ga ija imunhu. ⁷ Kamulongela, "Genda ukainave kihanga chako Mdibwawa da Siloamu." Nhegulo ya twaga dino iyo, "Yatumigwe." Avo ija imunhu kachola kaisuluza, kabwela yolola.

⁸ Wanhu wakalile wokala behi nayo na wanhu wamonile viyakalile yopula kipigiti hanahonyigwa wakiiuza, "Ino hali munhu ija yakalile yokala mnzila yopula?" ⁹ Wanhu wayagwe walonga, "Iyo heyo," ila wayagwe walonga, "Sio heyo, ila wailinga."

Avo ija imunhu kamana kulonga mwenyego, "Iyo nene."

¹⁰ Wamuuza, "Kutendaze, kileka mana sambu ulola?"

¹¹ Kawalongela, "Munhu imwe yokemigwa Yesu katenda vitope, kanibaka mmeso gangu, kanilongela nichole Siloamu nikaisuluze kihanga changu. Avo nichola, vunimambukize kuisuluza, nilola."

¹² Wamuuza, "Kakwahi?"
Kawalongela, "Mmane."

Mafalisayo Wouzagiza Uhonya wa Kimbugumbugu

¹³ Abaho, wamsola ija imunhu yakalile kimbugumbugu, wamgala kuwali Mafalisayo. ¹⁴ Zua dija Yesu diyatendile ditope na kumuhonya umbugumbugu wake ija imunhu dikala Zua da Mhumulo. ¹⁵ Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu kabili vija viyadahile kulola. Kawalongela, "Kanibaka mitope mmeso gangu, abaho, niisuluza kihanga changu, na sambu nolola."

¹⁶ Mafalisayo wayagwe walonga, "Munhu yatendile vino halawile ha Mulungu, kwavija hadigoga Zua da Mhumulo."

Wayagwe walonga, "Kodahaze munhu yali na vilozo kutenda mizonza kamba ino?" Avo kukala na muhasanyo wenyego kwa wenyego.

¹⁷ Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu mwanza uyagwe, wolonga, "Kulonga kakuhonya umbugumbugu uukalile nao, avo gweye komulonga vilihni munhu ino?"

Ija imunhu kalonga, "Nokona munhu ino muhokozi."

¹⁸ Wakulu wa Wayahudi hata avo hawalondile kutogola kamba kakala kimbugumbugu na sambu kolola, mbaka wawakema waja wamulelile, ¹⁹ na kuwauza, "Ino iyo mwanenu yummulonga kamba kavumbuka kimbugumbugu?"

Choni kitendeke mbaka sambu kodaha kulola?"

²⁰ Waja wamulelile wawalongela, "Tuvitanga kamba ino iyo mwanetu, na kakala yavumbuke kimbugumbugu. ²¹ Ila hatukitangile kija kitendeke mbaka sambu kodaha kulola, vivija hatumtangile yamuhonyile umbugumbugu uyakalile nao. Muuzeni, kwavija heyo mwenyego mkulu, heyo mwenyego kodaha kuwalongela!" ²² Waja wamulelile walonga vino kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi kwavija wakala walamule kamba munhu yoyose yamtogola Yesu kamba iyo Kilisto kowingigwa mng'anda ya nhambiko. ²³ Kino kicho kilamso kiwatendile waja wamulelile walonge, "Heyo mwenyego mkulu, muuzeni!"

²⁴ Mwanza wa ikabili wamkema ija imunhu yavumbuke kimbugumbugu, wamulongela, "Mulungu iyo yolondigwa kugweleligwa yenzi mmbuli ino, kwavija tweye tuvitanga kamba munhu ino kana vilozo."

²⁵ Ija imunhu kawalongela, "Nie sivitanga kamba kana vilozo ama kabule. Kinhu kinwe kinikitanga, nikala kimbugumbugu, na sambu nolola."

²⁶ Wamuuza, "Kakutendela kinhu chaki? Kakuhonyaze umbugumbugu uukalile nao?"

²⁷ Kawedika, "Niwalongela nisha, na hamtegeleze. Habali mulonda kuhulika kabili? Na mweye molonda kuwa wanahina zake?"

²⁸ Wamuliga, abaho, wamulongela, "Gweye iyo mwanahina wake munhu ija, ila tweye twa wanahina wa Musa. ²⁹ Tukitangile tweye Mulungu kalonga na Musa, ila munhu ino hatukitangile hata koyolawali!"

³⁰ Ija imunhu kawalongela, "Kino kicho kinhu cha mkanganyo! Hamutangile koyolawa, ila nie kamhonya umbugumbugu unikalile nao! ³¹ Tuvimanya kamba Mulungu hawategeleza wanhu wali na vilozo, ila kowategeleza wanhu waja womuhulika na kutenda gaja goyolonda heyo wagatende. ³² Songela vulumbigwe ulumwengu, haduhu munhu yoyose yamuhulike munhu yoyose yamtendile munhu yavumbuke kimbugumbugu yalole. ³³ Kamba munhu ino halawile ha Mulungu, sambiyadahe kutenda kinhu chochose."

³⁴ Wamwidika wolonga, "Gweye kuvumbuka na kukula m'vilozo, abaho, konda kutufundiza tweye?" Avo wamuwinga kulawa mng'anda ya nhambiko.

Umbugumbugu wa Muloho

³⁵ Yesu viyagahulike gaja galawilile, kamzahila ija imunhu, viyamuwene kamulongela, "Gweye komtogola Mwana wa Munhu?"

³⁶ Ija munhu kalonga, "Mndewa, non-gela, iyo yalihi giladi nimitogole!"

³⁷ Yesu kamulongela, "Kumona kwisha, na ayo yolonga nagwe iyo heyo."

³⁸ Ija imunhu kalonga, "Notogola, Mndewa," abaho, kafugama mavindi kamtambikila.

³⁹ Yesu kalonga, "Niza muulumwengu uno kutagusa, avo vimbugumbugu weze kulola, na awo wolola weze kuwa vimbugumbugu."

⁴⁰ Mafalisayo wakalile na heyo haja wamuhulika yolongana gano, wamuza, "Gweye kolonga tweye twa vimbugumbugu?"

⁴¹ Yesu kawalongela, "Kamba muhawile vimbugumbugu, sambimuwe na vilozo. Ila kwavija mokiiyona molola, vilozo venu mogendelela kuwa navo."

10

Hala da Mchunga na Ng'hondolo Zake

¹ Yesu kalonga, "Nowalongela ikweli, munhu yolema kwingila mulwigo lwa ng'hondolo mkubitila mulwivi, ila kozumha mkiwambaza, munhu hiyo m'bavi na m'bokonyi. ² Munhu yokwingila mkubitila mulwivi iyo mchunga wa ng'hondolo. ³ Mwimilizi wa ulwivi kom'vugulila, na ng'hondolo wodihulika dizwi jake. Kowakema ng'hondolo zake na matwaga gao, na kuwalava hanze. ⁴ Yahamala kuwalava hanze, kolongola haulongozi wao, na iwang'hondolo womkweleleza kwavija waditanga dizwi jake. ⁵ Muhenza hawamkweleleza ila womkimbila, kwavija hawaditangile dizwi jake."

⁶ Yesu kawalongela hala dino, ila hawaitangile nhegulo yake.

Yesu Mchunga Yanogile

⁷ Avo Yesu kalonga kabili, "Nowalongela ikweli, nie iyo ulwivi lwa ng'hondolo. ⁸ Awo wayagwe wose wanilongole wabavi na mibokonyi, ila ng'hondolo hawawahulike. ⁹ Nie iyo ulwivi. Munhu yoyose yondayengile mkubitila nie kokomboligwa. Kokwingila na kulawa kuchola kuzahila mandia. ¹⁰ M'bavi kokwiza giladi yebe na kukoma na kubananga. Nie niza giladi muwe na ugima, na muwe nao bwando."

¹¹ "Nie iyo mchunga yanogile. Mchunga yanogile koulava ugima wake sama ya ng'hondolo. ¹² Munhu wa kitumetume ayo yali sio mchunga, na ng'hondolo sio zake. Yahamona mbwizi yokwiza, kowaleka iwang'hondolo na kukimbila. Avo mbwizi kowagoga iwang'hondolo na wayagwe

wopwililika. ¹³ Munhu wa kitumetume kokimbila kwavija munhu wa kitumetume hawagelegeza ng'hondolo, kwavija si ng'hondolo zake. ¹⁴ Nie iyo mchunga yanogile. Nowatanga ng'hondolo zangu na hewo wonitanga, ¹⁵ kamba vija Tataangu vionitanga nie na nie vinimtanga Tataangu. Noulava ugima wangu sama ya ng'hondolo. ¹⁶ Hana ng'hondolo zangu wayagwe hawali mdikonhi dino. Vivija nolondigwa niwengize, woihulika nongelo yangu na kugaluka dale dimwe na mchunga imwe.

¹⁷ "Tata kaninogela nie kwavija noulava ugima wangu, giladi niubokele kabili. ¹⁸ Haduhu munhu yonisegezela ugima wangu. Noulava nene mwenyego. Nodaha kuulava na nodaha kuubweza kabili. Vino vivo Tataangu vayanilagize nitende."

¹⁹ Wayahudi wakiigola kabili sama ya mbuli zino. ²⁰ Wayahudi bwando walonga, "Kana kinyamkela, na kana luwege! Habali mumtegeleza?"

²¹ Ila wayagwe walonga, "Munhu yali na kinyamkela hadaha kulonga kamba vino! Kodahaze kinyamkela kuwatenda wanhu vimbugumbugu walole?"

Yesu Kolemigwa

²² Ukala msimu wa kihuhe, na Lu-sona lwa Kuifumbika Ng'anda ya Mulungu Mmakono ga Mulungu lukala lugendelela ako Yelusalemu. ²³ Yesu kakala yobita hanhu hokemigwa Lubuga lwa Selemani muja mgati ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu. ²⁴ Wakulu wa Wayahudi wammemela wamzunguluka, abaho, wamuza, "Kotululunganya mbaka zua dil-ih? Tulongele ikweli kamba gweye iyo Kilsto!"

²⁵ Yesu kawalongela, "Niwalongela nisha, ila hamulondile kutogola. Mbuli zinitenda mtwaga da Tataangu zolonga vinili nie. ²⁶ Ila hamunitogola kwavija mweye hamuli ng'hondolo zangu. ²⁷ Ng'hondolo zangu wodihulika dizwi jangu. Nowatanga, na wonikweleleza nie. ²⁸ Nowagwelele ugima wa digunge, na hawadanganhika, na haduhu munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa kumwangu. ²⁹ Tataangu, yangwelele wano, iyo mkulu kubanza vinhu vose. Haduhu munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa mmakono gake Tata. ³⁰ Tata na nie twa kinhu kimwe."

³¹ Abaho, Wayahudi wenula mabwe kabili wamtoe nago. ³² Yesu kawalongela, "Niwalagusila mizonza bwando mikulu kulawa ha Tataangu, mbuli ilihile ihile yumulondela kunitoela na mabwe?"

³³ Wamulongela, "Hatulonda kukutoa gweye na mabwe sama ya mbuli zinogile,

ila sama ya ufukuzi wako! Gweye kwa munhu, abaho, kokiitenda mwenyego kuwa Mulungu!”

³⁴ Yesu kawedika kalonga, “Hayandikigwe Mmalagizo genu, ‘Nilonga, mweye mwa miungu?’ ³⁵ Kamba Mulungu kawakema ‘miungu’ awo wavikiligwe na usenga wake, na Nyandiko Zing’alile hazidahika kubezigwa, ³⁶ kamba nie Tata kanisagula na kunhuma muulumwengu, vilih mweye molonga nofukula kwavija nilonga nie iyo Mwana wa Mulungu? ³⁷ Kamba sitendile sang’hano zoyonilonda nitende Tataangu, sambimunitogole. ³⁸ Ila kamba nihazitenda, hata kamba hamunitogola, mogatogola gaja gondanitende, giladi m’vitange kamba Tata ka mgati yangu, na nie na mgati ya Tataangu.”

³⁹ Walonda kumgoga mwanza uyagwe kabili, ila kawazuluhuka mmakono gao.

⁴⁰ Abaho, Yesu kabweleganya mwambu wa ikabili wa Ulwanda Iwa Yolodani kachola hanhu haja hayakalile yobatiza Yohana umwaka, kakala haja. ⁴¹ Wanhu bwando wamcholela, walonga, “Yohana hatendile mzonza wowose, ila mbuli zose zayamulongile munhu ino zilawila kweli.” ⁴² Avo wanhu bwando haja wamtogola Yesu.

11

Lazalo Kodanganhika

¹ Munhu imwe yokemigwa Lazalo, yakalile yokala Betania, kakala yolumwa. Betania kikala kiwambo chawakalile wokala Mata na lumbu jake Maliamu. ² Maliamu ino iyo yamwitile mavuta ga kunung’hila Mndewa mmagulu na kumuhangusa na mvili zake. Lazalo yakalile yolumwa kakala lumbu jake. ³ Walumbu wano wamgalila usenga Mndewa, walonga, “Mndewa, mbwigaako yuumnogele kolumwa.” ⁴ Yesu vياهوlike, kalonga, “Kimambukizo cha malawililo ga utamu uno hakigala ifa ya Lazalo, ila ulawila giladi Mulungu yayenzigwe. Na mkilanso kino, Mwana wa Mulungu koyenzigwa.”

⁵ Yesu kakala yamnogele Mata na lumbu jake na Lazalo. ⁶ Vياهوlike kamba Lazalo kolumwa, kakala bahaja hayakalile mazua mabili. ⁷ Abaho, kawalongela wanahina zake, “Tubweleganye Yudea.” ⁸ Wanahina zake wamulongela, “Mkulufunzi, kipigiti kiguhi kibitile Wayahudi wa kuja walonda kukutoa na mabwe, abaho, konda kubweleganya kukuja?”

⁹ Yesu kalonga, “Zua hadili na masaa longo dimwe na mabili? Avo munhu yoyose yotembela imisi hadaha kuikwala, kwavija kowona mulangaza wa

ulumwengu. ¹⁰ Ila yahatembela ikilo kokiikwala, kwavija kabule mulangaza.”

¹¹ Viyamambukize kulonga gano, kawalongela, “Mbwiga wetu Lazalo kawasa, ila nochola nikamulamuse.”

¹² Wanahina zake wamulongela, “Mndewa, kamba kawasa, basi kohona.”

¹³ Yesu kakala yalongile ifa ya Lazalo, ila wanahina zake wagiza kawasa utulo wa mazua gose. ¹⁴ Avo Yesu kawalongela bila kufisa, “Lazalo kadanganhika, ¹⁵ ila sama yenu mweye, nie ninogelwa ng’hani kwavija sikalile kuja, giladi mtogole. Tucholeni kumwake.”

¹⁶ Tomaso, yokemigwa Ubaso, kawalongela wanahina wayage, “Tucholeni hamoja na Mkulufunzi, avo yahakomigwa tukomigwe tose!”

Yesu Iyo Mzuso na Ugima

¹⁷ Yesu viyavikile, kavika Lazalo yazikigwe mazua mane gabitile. ¹⁸ Betania kikala kiwambo kikalile behi na Yelusalemu, kamba mwanza wa kilometa ndatu, ¹⁹ na Wayahudi bwando weza kumulola Mata na Maliamu kuwahani avija lumbu jao viyadanganhike.

²⁰ Mata vياهوlike kamba Yesu kokwiza, kalawa hanze yam’bokele, ila Maliamu kasigala mng’anda. ²¹ Mata kamulongela Yesu, “Mndewa, kamba uhakalile baha, lumbu jangu sambiyadanganhike. ²² Ila nivitanga kamba hata lela Mulungu kokugwelela chochoso chondoampule.”

²³ Yesu kamulongela, “Lumbu jako kozuka.”

²⁴ Kamwidika, kalonga, “Nivitanga kamba kozuka mdizua da ikimambukizo.”

²⁵ Yesu kamulongela, “Nie iyo mzuso na ugima. Awo wonitogola, hata kamba wadanganhika, wowo wagima kabili. ²⁶ Na awo wose wali na ugima na kunitogola nie hawadanganhika. Kozitogola mbuli zino?”

²⁷ Kamulongela, “Ona, Mndewa, notogola kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu, ayo yokwiza muulumwengu.”

Yesu Kolila

²⁸ Mata viyeshile kulonga gano, kabweleganya mng’anda kachola kumkema lumbu jake Maliamu, kamnyong’onyela, “Mkulufunzi kabaha avo kokulonda.” ²⁹ Maliamu vياهوlike gano, kenuka hima kalawa hanze kachola ha Yesu. ³⁰ Yesu kakala hanavika hakiwambo, ila kakala haja hawaiting’hane na Mata. ³¹ Wayahudi wakalile na Maliamu mng’anda womuhembekeza, viwamonile yogundumuka yolawa hanze, wamkweleleza. Wagiza kakala yochola kudipanga kulila.

³² Maliamu viyavikile haja hayakalile Yesu, viyamonile, kagwa ha magulu gake,

kalonga, “Mndewa, kamba uhakalile baha, lumbu jangu sambiyadanganhike!”

³³ Yesu kamulola viyakalile yolila, abaho, kawalola waja wanhu wakalile na heyo vivija viwakalile wolila, kagaya ng’hani mmoyo na kona chuhila ng’hani.

³⁴ Kawauza, “Mumzikila kwahi?”

Wamulongela, “Izo ulole, Mndewa.”

³⁵ Yesu kalila. ³⁶ Wayahudi walonga, “Loleni viyamnogele!”

³⁷ Ila wanhu wayagwe walonga, “Ayo yamtendile munhu kimbugumbu yalole, hadahile kumtenda Lazalo sambiyadanganhike?”

Lazalo Kozusigwa

³⁸ Yesu kona chuhila ng’hani mwanza wa ikabili, kachola kudipanga. Dikala kamba mhango, na dibwe kulu dikigwa hamulomo. ³⁹ Yesu kalonga, “Segezeni didibwe!”

Mata, lumbu ja ija imunhu yadanganhike, kamulongela, “Mndewa, kuna bundo, kwavija kazikigwa mazua mane gabitile!”

⁴⁰ Yesu kamulongela, “Sikulongele kamba uhatogola, koyona yenzi ya Mulungu?” ⁴¹ Wadisegeza didibwe. Yesu kalola uchana, kalonga, “Nokuheweza, Tata, kwavija konhegeleza nie.

⁴² Nivitanga kamba mazua gose konhegeleza, ila nolonga gano sama ya wanhu wali hano, giladi kwiza watogole kamba gweye iyo unhumile.” ⁴³ Viyeshile kulonga gano, kenula dizwi yolonga, “Lazalo, lawa hanze!” ⁴⁴ Ija imunhu yakalile yadanganhike kalawa hanze, kuno makono gake na magulu gake gazingilizwe na sanda, na kihanga chake kizingilizwa kitambala. Yesu kawalongela, “Mfunguleni, mmuleke yachole na zake.”

Zundo da Kumkoma Yesu

(*Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2*)

⁴⁵ Wayahudi bwando wezile kumulola Maliamu wagona gaja gayatendile Yesu, na mwantogola. ⁴⁶ Ila wayagwe mmwanza wao wachola ha Mafalisayo na kuwalongela gaja Yesu gayatendile. ⁴⁷ Avo Mafalisayo na wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting’hana na Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, walonga, “Tutendeze? Loleni mizonza yose yootenda munhu ino. ⁴⁸ Kamba tuhamuleka yagendelele kamba vino, wanhu wose womtogola, na Wakulu wa Loma wokwinuka na kuibananga isi yetu na Ing’anda ya Mulungu.”

⁴⁹ Imwe mmwanza wao, yokemigwa Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kalonga, “Mweye mwa mipulaputi kabisa. ⁵⁰ Ham’vitangile kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu bwando, kubanza kuileka

isi yose ibanangike?” ⁵¹ Halongile gano kulawa mmoyo wake mwenyego, ila avija viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kakala yalongozwe na Mulungu yahokole kamba Yesu kodanganhika sama ya Wayahudi wose, ⁵² na sio hewo weiyeka, ila vivija kaweka hamoja kamba lukuli lumwe wana wa Mulungu wapwililike.

⁵³ Songela zua dija wakulu wa Wayahudi weka mizundo ya kumkoma Yesu. ⁵⁴ Avo Yesu kakala yotembela mkuifisa muiisi ya Yudea, na kasegela kachola hana ikiwambo kikemigwa Eflaim, kikalile behi na luwala, kakala haja na wanahina zake.

⁵⁵ Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala behi, na wanhu bwando walawa muisi zao wachola Yelusalemu kutaulwa kipigiti lusona halunasonga. ⁵⁶ Wakala womzahila Yesu, na viwakalile wemile Kung’anda ya Mulungu, wauza, “Mogelegeza vilihi? Heza hana ulusona, ama vilihi?” ⁵⁷ Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo walava ndagizi kamba, munhu yoyose yahakutanga kuyali Yesu kolondigwa yakawalongele, giladi wamgoge.

12

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania (*Mat. 26:6-13; Mlk. 14:3-9*)

¹ Vigasigale mazua sita kuvikila Pasaka, Yesu kachola Betania hakae ya Lazalo, munhu ija yazusigwe kulawa mkudanganhika. ² Wamtelekela mandia ga ichungulo, Mata kakala yowataza kugomela. Lazalo kakala imwe wa wanhu wakalile hameza na Yesu. ³ Abaho, Maliamu kasola nyhupa ya mavuta ga kunung’hila ga hela bwando gatendigwe na nado, kamwitila Yesu mmagulu, abaho, kamuhangusa na mvili zake. Mnung’ho unogile wa gamavuta gaja ga kunung’hila wenela mng’anda yose. ⁴ Mwanahina imwe wa Yesu, yokemigwa Yuda Isikalioti ayo yamuhonzile Yesu, kalonga, ⁵ “Habali mavuta gano ga kunung’hila sambigaguzigwe zipatikane hela za kuliha kitumetume cha mulao umwe giladi wagweleligwe wakumbulu?” ⁶ Kalonga vino si kamba kowonela bazi wakumbulu, ila kwavija kakala m’bavi. Heyo iyo yakalile yopapa umkoba wa izihela na kakala yokwiba kulawa himo.

⁷ Ila Yesu kalonga, “Mulekeni! Lekeni yageke mavuta higo mbaka zua da mazisi gangu. ⁸ Wakumbulu munao mazua gose, ila nie sikala namwe mazua gose.”

Zundo da Kumkoma Lazalo

⁹ Wayahudi bwando wahulika kamba Yesu kakala mkiwambo cha Betania, avo wachola kuja sio tu kumulola

Yesu ila vivija kumulola Lazalo, ayo Yesu yamzusile kulawa mkudanganhika.¹⁰ Avo wakulu wa wakulu wa nhambiko weka zundo da kumkoma Lazalo vivija,¹¹ kwavija sama ya gaja gatendigwe kumwake, Wayahudi bwando wawalema hewo na kumtogola Yesu.

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

¹² Zua da ikabili, wanhu bwando wezile Kulusona Iwa Pasaka wahulika kamba Yesu kokwiza Yelusalemu. ¹³ Avo wasola mitambi ya mitende walawa wachola kum'bokela, kuno wenula dizwi, wolonga, "Yatogolwe Mulungu! Mulungu mmoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa! Mulungu mmoteze Mndewa wa Israeli!"

¹⁴ Yesu kam'vika mwana mhunda, na kukwela uchana yake, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

¹⁵ "Sambiudumbe, gweye kiwambo cha Sayuni!

Mndewa wako kokwiza,
yapapigwe mungongo wa mhunda mdodo."

¹⁶ Wanahina zake hawagatangile gano kipigiti kija, ila Yesu viyayenzigwe, wakumbukila kamba Nyandiko Zing'alile zilonga gano na avo gatendigwa gano sama yake.

¹⁷ Wanhu wakalile na Yesu kipigiti viyamkemile Lazalo kulawa mdipanga na kumzusa kulawa mkudanganhika wagen-delela kugapeta gaja galawilile. ¹⁸ Wanhu bwando wachola kum'bokela, kwavija wakala wahulike kamba katenda mzonza uno. ¹⁹ Abaho, Mafalisayo wakiilongela, "M'vona, tuhumwa! Lola, ulumwengu wose womkweleleza heyo!"

Wagiliki Womzahila Yesu

²⁰ Mmwanza wa wanhu waja wacholile Yelusalemu kutambika kipigiti cha Ulusona Iwa Pasaka wakala Wagiliki. ²¹ Wachola ha Filipu, yakalile mwenekae wa Betisaida ako Galilaya, wamulongela, "Mndewa, tolonda kumona Yesu."

²² Filipu kachola kumulongela Ende-lea, na awo wabili wachola kumulongela Yesu. ²³ Yesu kawalongela, "Kipigiti cha nie, Mwana wa Munhu, kuyenzigwa kivika. ²⁴ Nowalongela ikweli, kamba nzele ya ngano hailagale hasi na kudanganhika, yosigala kuwa imwe. Ila ihadanganhika, yolela nzele bwando. ²⁵ Awo wounogela ugima wao wowagiza, na awo wowihila ugima wao muulmwengu uno wowika kuugima wa digunge. ²⁶ Munhu yoyose yolonda kunisang'hanikila kolondigwa yang'holeleze nie, kuja kunili na mtumigwa wangu

vivija kowa hiko. Tataangu komuhishimila munhu yoyose yonisang'hanikila nie.

Yesu Koilonga Ifa Yake

²⁷ "Moyo wangu una giogio, nongeze? Nilonge, 'Tata, sambiuleke mbuli zino zinivikile?' Bule, kwavija niza sama ya mbuli zino. ²⁸ Tata, udiyenzi twaga jako!"

Abaho, dihulikwa dizwi kulawa kuulanga, "Nidiyenzi, na nodiyenzi kabili."

²⁹ Wanhu bwando wakalile haja wadhulika dizwi dija, na wanhu wayagwe walonga ukala mdumo. Wayagwe walonga, "Msenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga nayo!"

³⁰ Ila Yesu kawalongela, "Dizwi dino dihulikwe si sama yangu nie, ila sama yenu mweye. ³¹ Kino hicho kipigiti cha kutaguswa kwa ulumwengu, na kipigiti kino mtawala wa ulumwengu uno kowingigwa. ³² Nihenuligwa uchana kulawa muisi, nomkwega kila munhu kumwangu." ³³ Mkulonga gano kalagusa ifa ilihi yondayadanganhikile.

³⁴ Adija ididale da wanhu dimulongela, "Malagizo getu gotulongela kamba Kilisto kokala milongo yose. Avo gweye kolongaze kamba Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe uchana? Mwana ino wa Munhu iyo yalihi?"

³⁵ Yesu kawalongela, "Mulangaza wowa namwe mkipigiti kidodo. Gendeleleni kutembela mnzila imulinayo kipigiti mulangaza ung'hali namwe, giladi ziza sambidiwavike. Kwavija munhu yotembela mziza hakutanga koyochola. ³⁶ Utogoleni mulangaza kipigiti u hamoja namwe, giladi muwe wana wa mulangaza."

Wanhu Walibule Nhogola

Yesu viyeshile kulonga gano, kasegela kachola kuifisa. ³⁷ Hamoja na kutenda mizonza ino yose hameso gao, hawamtogole, ³⁸ avo gaja gayalongile Muhokozi Isaya galawilila kweli, yolonga,

"Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu? Mhiko ya Mndewa igubuligwa ha munhu yalihi?"

³⁹ Hawatogole, kwavija vivija Isaya kalonga,

⁴⁰ "Mulungu kagagubika meso gao, na kuzibumbuwaza nzeweze zao, avo meso gao sambigalole, na sambiwavitange mnezeweze zao, giladi sambiwanihindukile, niwahonye."

⁴¹ Isaya kagalonga gano kwavija kayona yenzi ya Yesu na kumulonga heyo.

⁴² Avo wanhu bwando mwanza wa wakulu wa Wayahudi wamtogola. Ila sama ya kuwadumba Mafalisayo hawamtogole hakimwagaia, kwavija wadumba sambiwawawingwe kulawa

mng'anda ya nhambiko. ⁴³ Wanogelwa na nhogolwa za wanhu kubanza nhogolwa za Mulungu.

Mbuli za Yesu Zowatagusa Wanhu

⁴⁴ Yesu kenula dizwi kalonga, "Munhu yoyose yonitogola nie hanitogola nie niyeka, ila vivija komtogola ayo yanhumile. ⁴⁵ Munhu yoyose yonyona nie vivija komona ayo yanhumile. ⁴⁶ Nie niza muulumwengu kamba mulangaza, avo munhu yoyose yonitogola sambiyasigale mdiziza. ⁴⁷ Kamba munhu yoyose yahahulika usenga wangu na kuuleka baho, simtagusa. Kwavija nie sizile kuutagusa ulumwengu ila kuuombola. ⁴⁸ Kwavija awo wonilema nie na kuulema usenga wangu, kabaho yondayawataguse. Mbuli zinilongile zowa mulamula hana idizua da ikimambukizo. ⁴⁹ Kwavija silongile kamba vinilondile nie mwenyego, ila Tata yanhumile iyo yandagize gaja ga kulonga na vija vondanigalonge. ⁵⁰ Na nivitanga kamba ndagizi zake zogala ugima wa digunge. Avo kinilonga nie kicho Tata chayanonge nilonge."

13

Yesu Kowanava Magulu Wanahina Zake

¹ Ikala behi na Lusona lwa Pasaka. Yesu kavitanga kamba kipigiti kivika cha heyo kuuleka ulumwengu uno na kuchola ha Tataake. Mazua gose kakala yawanogele awo wakalile wanhu zake muulumwengu, na kawanogela mbaka hakimambukizo cha ugima wake.

² Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichungulo. Mwenembago kakala yeshile kwika mmoyo wa Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti, ngelegeza za kumuhonza Yesu. ³ Yesu kavitanga kamba Tata kamgwaa vinhu vose, na kamba keza kulawa ha Mulungu na kakala yochola ha Mulungu, ⁴ avo kenuka kulawa haja hameza, kasegeza kitambi chake cha kuigubika mmaega, kaifunga na kitambala mkigudi chake. ⁵ Abaho, kagela mazi mkiteleko, kasonga kuwanava magulu ga wanahina zake na kuwahangusa na ikitamala kikalile mkigudi chake. ⁶ Keza ha Simoni Petulo, Simoni Petulo kamulongela, "Mndewa, gweye konda kuganava magulu gangu?"

⁷ Yesu kamwidika, kalonga, "Kinitenda nie hukimanya sambu baha, ila kokimanya kumwande."

⁸ Petulo kamulongela, "Bule, gweye huninava nie magulu gangu!"

Yesu kamwidika, kalonga, "Kamba sikunavile gweye, hauli hamoja na nie."

⁹ Simoni Petulo kamwidika, kalonga, "Mndewa, sio magulu gangu geiyeka, vivija ninave na makono na pala jangu!"

¹⁰ Yesu kalonga, "Munhu yogile kang'ala lukuli lose, ila magulu gake gago golondigwa kunavigwa. Mweye mung'ala, ila si mose." ¹¹ Yesu kakala yammanyile munhu yalili yondayamuhonze, kileka mana yalongile, "Si mose mung'alile."

¹² Yesu viyamambukize kuwanava magulu gao, kaigubika kabili kitambi chake, abaho, kabwela haja hameza hayakalile, abaho, kawauza, "Mkimanya kija kiniwatendele sambisambi?" ¹³ Monikema nie Mkulufunzi na Mndewa, motenda goya, kwavija avo vivo nili. ¹⁴ Kamba nie na Mndewa wenu na Mkulufunzi wenu niwanava magulu genu, vivija na mweye molondigwa mkinawe magulu mwemwe kwa mwemwe. ¹⁵ Niwalagusila vija vondamende, avo kwiza mtende kamba vija nie viniwatendele mweye. ¹⁶ Nowalongela ikweli, nyakadala hali mkulu kum'banza mndewa wake, na mtumigwa hali mkulu kum'banza ija yamtumile. ¹⁷ Sambu mzi-tanga mbuli zino, momota ng'hani kamba muhazisang'hana.

¹⁸ "Siwalonga mweye mose, niwatanga awo iniwasagule. Ila Nyandiko Zing'alile zilonga, 'Munhu yadile mandia gangu kagaluka kuwa mdumuka wangu,' zivikile. ¹⁹ Nowalongela gano sambisambi kipigiti haganalawila, avo vondagalawile motogola kamba, 'Nie iyo heyo yokwiza.' ²⁰ Nowalongela ikweli, munhu yoyose yom'bokela munhu yoyose inintumile konibokela nie, na munhu yoyose yonibokela nie kom'bokela ayo yanhumile nie."

Yesu Kohokola Vija Vondayahonzigwe (Mat. 26:20-25; Mk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

²¹ Yesu viyeshile kulonga gano, kona gio-gio ng'hani mmoyo wake, kalonga, "Nowalongela ikweli, munhu imwe mmwanza wenu konihonza."

²² Waja iwanahina wakiilola, wakananya ng'hani wogelegeza yalili Yesu iyamulongile. ²³ Mwanahina imwe, ayo Yesu yaamnogele ng'hani, kakala yakalile behi na Yesu. ²⁴ Simoni Petulo kamfunyiza yomulongela, "Muuze, yalili yoomulonga mididale jetu?"

²⁵ Avo ija imwanahina kuno yomsagamila Yesu, kamuza, "Mndewa, yalili?"

²⁶ Yesu kalonga, "Ayo yondaningwelele kidanga kino cha mkate nihesha kukizanhika mkikalango." Avo kasola ikidanga kakizanhika na kumgwaa Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti. ²⁷ Kipigiti kikija Yuda

viyasolile ikidanga cha umkate, Mwenembago kamwingila. Yesu kamulongela, “Chuugenda kutenda, kitende mbwisa!”²⁸ Haduhu munhu yoyose iyagwe haja hameza yavimanyile kamba habali Yesu kamulongela Yuda mbuli zino.²⁹ Kwavija Yuda kakala iyo mgoga umkoba wa izihela, wanahina wayagwe wagiza Yesu kamulongela yachole kugula vinhu vilondigwa mulusona, ama kuwagwelela kinhu wakumbulu.

³⁰ Yuda kakibokela ikidanga cha umkate, abaho, kalawa hanze hima. Na ikala ikilo.

Ndagizi ya Isambi

³¹ Yuda viyasegele, Yesu kalonga, “Sambisambi nie, Mwana wa Munhu, noyenzigwa, na Mulungu koyenzigwa mkubitila nie.”³² Kamba Mulungu kayenzigwa mkubitila Mwanage, na vivija Mulungu komuizeni Mwanage mkubitila heyo mwenyego, na kotenda avo hima.³³ Wanangu, sikala namwe kipigiti kitali. Kwiza monizahila, ila nowalongela kamba viniwalongele Wayahudi, sambi vivija nowalongela na mweye, ‘Kunichola nie mweye hamdaha kwiza.’³⁴ Na sambisambi nowagwelela ndagizi ya isambi, ‘Muinogele.’ Kamba viniwanogele mweye, avo molondigwa muinogele.³⁵ Kamba muhainogela, wanhu wose wovitanga kamba mweye mwa wanahina zangu.”

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele

(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

³⁶ Simoni Petulo kamuuza, “Kochola kwahi, Mndewa?”

Yesu kamwidika, yolonga, “Hudaha kunikweleleza kunichola nie sambisambi, ila koniwinza mazua ga hamwande.”

³⁷ Petulo kamuuza, “Mndewa, habali sidaha kukukweleleza sambisambi? Nie nhogola kudanganhika sama yako!”

³⁸ Yesu kamwidika, yolonga, “Kolonga kweli kamba kutogola kudanganhika sama yangu? Nokulongela ikweli, behi na nzogolo zikwika, konibela mianza midatu kamba hunimanyile.”

14

Yesu Iyo Nzila ya Kuvika ha Tata

¹ Yesu kawalongela, “Sambimnyunguale mmioyo yenu. Mtogoleni Mulungu, munitogole na nie.”² Kuna magati bwando mng'anda ya Tataangu, nochola kuwatandila hanhu. Kamba sambiiwe avo, sambiniwalongele mweye gano.³ Na nihachola kuwatandileni hanhu, nobwela niwasole niwagale kumwangu, avo mowa

haja hanili nie.⁴ Moitanga nzila ilongoze hanhu kunichola.”

⁵ Tomaso kamulongela, “Mndewa, hatukutangile kuuchola, avo toitangaze inzila?”

⁶ Yesu kamwidika, yolonga, “Nie iyo nzila, kweli, na ugima. Haduhu munhu yodayachole ha Tata kamba habitile kumwangu.”⁷ Yesu kawalongela, “Avija vumunitanga nie sambisambi, vivija momtanga na Tataangu. Na songela kipigiti kino na kugendelela, mumtanga na mumona.”

⁸ Filipo kamulongela, “Mndewa, tulusile Tata, kino kicho kinhu kitulonda.”

⁹ Yesu kamwidika, yolonga, “Nikala na mweye mkipigiti kino chose, ung'hali hunanitanga, Filipo? Munhu yoyose yanyonile nie kamona Tata. Habali ulonga, ‘Tulagusile Tata?’”¹⁰ Yesu kawalongela wanahina zake, “Hamtogola kamba nie na mgati ya Tata na Tata ka mgati yangu? Mbuli ziniwalongele sizilongile na udaho wangu mwenyego. Ila Tata yokala mgati yangu kotenda sang'hano yake.¹¹ Nihalonga nie na mgati ya Tata, na Tata ka mgati yangu, nitogoleni. Kamba hamulonda kutogola gano, zitogoleni sang'hano zinitenda.”¹² Nowalongela ikweli, avo wonitogola nie vivija wozitenda sang'hano zinitenda nie, na wozitenda sang'hano ng'hulu kubanza zino, kwavija nochola ha Tata.¹³ Na chochose chondampule mtwaga jangu, nokitenda, avo Tata yayenzigwe kubitila Mwana.¹⁴ Kamba muhanipula kinhu chochose mtwaga jangu, nokitenda.”

Kilagano cha Wizilo wa Loho wa Mulungu

¹⁵ “Kamba muhaninogela nie, mozigoga ndagizi zangu.”¹⁶ Nompula Tata, na heyo kowagwelele Ija iyagwe wa Kuwataza, yodayakale na mweye milongo yose.¹⁷ Ino iyo Loho wa ikweli. Ulumwengu haudaha kumbokela, kwavija haumona ama kumtanga. Ila mweye momtanga, kwavija kokala na mweye na kowa mgati yenu.

¹⁸ “Nihachola, siwaleka ukiwa, nowabwelele.”¹⁹ Kisigala kipigiti kiguhi ulumwengu haunyona, ila mweye monyona. Kwavija nowa na ugima, na mweye mowa na ugima.²⁰ Zua dija vondadivike movitanga kamba nie na mgati ya Tata, na mweye mwa mgati yangu, na nie na mgati yenu.

²¹ “Awo wozitogola ndagizi zangu na kuzigoga, wawo wanogelwe na nie. Na awo woninogela nie wonogelwa na Tataangu, na nie nowanogela na kuigubula kumwao.”

²² Yuda, sio Yuda Isikalioti, kalonga, “Mndewa, vilihi uigubule kumwetu na sio kuulumwengu?”

²³ Yesu kamulongela, “Munhu yoyose yoninogela nie kogagoga mafundo gangu. Tataangu komnogela, na nie na Tataangu tokwiza kumwake na kukala na heyo. ²⁴ Munhu yoyose yoleka kuninogela nie hagagoga mafundo gangu. Na mbuli zino zimuhulika sio mbuli zangu nie ila za Tata yanhumile.

²⁵ “Niwalongela gano kipigiti ning’hali na mweye. ²⁶ Ila Ija wa Kuwataza, ayo Loho wa Mulungu, Tata yondayamgale mtwaga jangu, kowafundiza kila kinhu na kuwakumbusa mbuli zose ziniwalongele.

²⁷ “Tindiwalo nowalekela, tindiwalo kulawa kumwangu nowagwelela. Sidilava kamba ulumwengu vuulava. Sambim-dumbe ama kudungwadungwa mmioyo yenu. ²⁸ Muni hulika nie vunilongile, ‘Nosegela, ila nobwela kumwenu.’ Kamba muhaninogele, muhadeng’helele kwavija nochola ha Tata, kwavija Tata mkulu kubanza nie. ²⁹ Niwalongela gano kipigiti kino mbuli zino hazinalawila, giladi zilawila, mtogole. ³⁰ Silongelela ng’hani namwe kwavija mtawala wa ulumwengu uno kokwiza. Heyo kabule mhiko za kuni-huma nie, ³¹ ila ulumwengu wolondigwa uvitange kamba nomnogela Tata. Kino kicho kilamso notenda vinhu vose voy-onilonda nie nitende.

“Inukeni, tuchole.”

15

Yesu Iyo Mzabibu wa Ikweli

¹ Yesu kawalongela wanahina zake, “Nie iyo mzabibu wa ikweli, na Tataangu iyo imulimi. ² Kila tamba dili mgati yangu dilekile kulela, kodikanha. Na kila tamba dilela, kodifagilila giladi ding’ale na kulela ng’hani. ³ Mweye mwisha kung’alizwa na mafundo ganiwafundize. ⁴ Kaleni mgati yangu, na nie nokala mgati yenu. Kamba vija tamba vidileka kulela dihakala diiyeka, kamba hadikalile mumzabibu, vivija na mweye hamdaha kulela kamba hamkalile mgati yangu.

⁵ “Nie iyo mzabibu, na mweye mwa matambi. Awo wokala mgati yangu, na nie nihakala mgati yao, wolela ng’hani. Kwavija mweye hamdaha kutenda mbuli yoyose kamba hamkalile mgati yangu nie. ⁶ Munhu yoyose yoleka kukala mgati yangu kokwasigwa hanze kamba tamba na kuholola. Matambi kamba gano gokunzanywa na kwasigwa hamoto na kusomigwa. ⁷ Kamba muhakala mgati yangu na mbuli zangu zihakala mgati yenu, puleni kinhu chochose kimulonda,

mogweleligwa. ⁸ Tataangu koyenzigwa mmbuli ino, avija mweye muhalela mujo bwando, na mowa wanahina zangu. ⁹ Nie niwanogela mweye kamba Tata viyaninogele nie. Kaleni mdinoge jangu. ¹⁰ Kamba muhazigoga ndagizi zangu, mokala mdinoge jangu, kamba nie vinizigogile ndagizi za Tataangu na kukala mdinoge jake.

¹¹ “Niwalongela mweye gano giladi deng’ho jangu dikale mgati yenu na deng’ho jenu divikizwe. ¹² Ndagizi yangu iyo ino, ‘Muinogele kamba nie viniwanogele mweye.’ ¹³ Haduhu munhu yali na noge kulu kubanza dino, da munhu kuulava ugima wake sama ya wamb-wiga zake. ¹⁴ Na mweye mowa wamb-wiga zangu muhatenda gaja ganiwalagiza. ¹⁵ Siwakema mweye watumigwa, kwavija watumigwa hawagatanga gaja goyotenda mkulu wao. Ila nowakema mweye wamb-wiga, kwavija niwalongela vinhu vose vinivihulike kulawa ha Tata. ¹⁶ Mweye hamunisagule nie, ila nie iyo niwasagule mweye na kuwalagiza mchole mkalele mujo bwando, mujo uja wondaukale milongo yose. Avo Tata kowagwelela chochose chondampule mtwaga jangu. ¹⁷ Avo nowalagiza vino, ‘Muinogele.’ ”

Kwihilwa na Wanhu wa Ulumwengu

¹⁸ Yesu kalonga, “Kamba ulumwengu uhawehila, m’vimanye kamba usonga kunihila nie tanhu. ¹⁹ Kamba mweye muhawile wa ulumwengu uno, ulumwengu uhawanogele kamba wanhu zake. Ila niwasagula mweye kulawa muulumwengu, na mweye vumuli si wa ulumwengu uno, kino kicho kilamso ulumwengu uwehila. ²⁰ Kumbukileni gaja ganiwalongele, ‘Nyakadala hali mkulu kum’banza mtawala wake.’ Kamba wanhu wahanigaza nie, vivija wowagaza na mweye. Kamba wahagagoga mafundo gangu, vivija wogagoga mafundo genu. ²¹ Ila wowatendela gano gose sama ya twaga jangu, kwavija hawamtanga ayo yanhumile nie. ²² Maza sizile kulonga nao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wabule cha kuiyalalila m’vilozo vao. ²³ Munhu yoyose yonihila nie vivija komwihila na Tataangu. ²⁴ Maza sitendile sang’hano zija hazinatendigwa na munhu yoyose mmwao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wazona na tose watwihila, nie na Tataangu. ²⁵ Gano galawilila giladi gavikizwe gaja gandikigwe Mmalagizo gao, golonga, ‘Wanihila bila kilamso.’

²⁶ “Vondayeze Ija wa Kuwataza, ayo yondaniwagalile kulawa ha Tata, Loho wa ikweli yolawa ha Tata, kozilonga mbuli zangu nie. ²⁷ Na mweye vivija molondigwa

mzilonge mbuli zangu, kwavija mkala na nie songela haichanduso.

16

¹ “Niwalongela mweye gano giladi sambimwage. ² Mowingigwa kulawa mzing'anda za nhambiko, na kipigiti chokwiza munhu yahawakoma mweye kogelegeza kamba kotenda gamnogege Mulungu. ³ Wowatendela mweye mbuli zino kwavija hawamtangile Tata ama nie. ⁴ Ila niwalongela gano mweye, giladi kipigiti hicho kihavika cha hewo kuzitenda mbuli zino mokumbukila kamba nisha kuwalongela.

Sang'hano ya Loho wa Mulungu

“Siwalongele mbuli zino haichanduso, kwavija nikala namwe. ⁵ Ila sambisambi nochola ha heyo yanhumile, hata avo haduhu munhu yoyose mmwanza wenu yambuzile, ‘Kwahi kuuchola?’ ⁶ Ila kwavija niwalongela mbuli zino, mioyo yenu ina giogio. ⁷ Ila nowalongela ikweli, vinoga ng'hani kumwenu vija vinichola, kwavija kamba sicholile, Ija wa Kuwataza heza kumwenu. Ila kamba nihachola, nomgala kumwenu. ⁸ Na yeheza, koulagusila ulumwengu kamba uhonyela mmbuli ya vilozo, uhonyela mgaja goyolonda Mulungu, na uhonyela mnhaguso ya Mulungu. ⁹ Uhonyela mkutenda vilozo, kwavija uleka kunitogola nie, ¹⁰ uhonyela mkuleka kugagoga gaja goyolonda Mulungu, kwavija nochola ha Tata, ako kondamuleke kunyona kabili, ¹¹ na uhonyela mnhaguso.* kwavija mtawala wa ulumwengu uno kataguswa kamala.

¹² “Nna mbuli bwando za kuwalongela, ila mkipigiti kino hamdaha kugagoga gose. ¹³ Ila ayo Loho wa ikweli yeheza, kowalongoza muikweli yose. Kwavija halonga gaja goyolonda heyo mwenyego, ila kolonga gaja gose goyohulika, na kowalongela mbuli zose zikwiza. ¹⁴ Koniyenzi nie, kwavija kozisola mbuli zangu na kuwapetela mweye. ¹⁵ Gose gayalinago Tataangu, gangu nie, kino kicho kilamso cha nie kulonga Loho kosola mbuli zangu nie na kuwapetela mweye.

Giogio Digaluka Ndeng'helelo

¹⁶ “Kisigala kipigiti kidodo hamunyona, na kipigiti kidodo hamwande monyona.”

¹⁷ Wanahina zake wayagwe wakuiiza, “Mbuli ino nhegulo yake choni, ahaja hayatulongele, ‘Kisigala kipigiti kidodo hamunyona, na kipigiti kidodo hamwande monyona,’ na ‘Kwavija nochola ha Tata?’” ¹⁸ Walonga, “Mbuli ino nhegulo yake

choni ahaja hayalongile, ‘Kipigiti kidodo?’ Hatukitanga choyolonga!”

¹⁹ Yesu kavitanga kamba walonda kumuza mbuli ino, avo kawalongela, “Mokiiuza nhegulo ya mbuli zija avija vinilongile, ‘Mkipigiti kidodo hamunyona, na abaho, mkipigiti kidodo monyona?’”

²⁰ Nowalongela ikweli, molila na kugegemeza, ila ulumwengu wodeng'helela. Mweye mokona giogio, ila giogio jenu dogaluka ndeng'helelo.

²¹ Mtwanzi yahawa mungayo wa kulela kokona usungu, kwavija kipigiti chake kivika. Ila mwana yahavumbuka, koisemwa mgayo wake sama ya deng'ho da kuvumbuka mwana muulumwengu. ²² Vino vivo ili kumwenu, sambisambi muna giogio, ila nobwela kabili kumwenu na mioyo yenu yomema ndeng'helelo, haduhu munhu yondayaisegeze.

²³ “Zua dija dihavika, hamuniuza kinhu chochose. Nowalongela ikweli, Tata kowagwelela chochose chondamumpule mtwaga jangu. ²⁴ Mbaka sambisambi hamunapula kinhu chochose mtwaga jangu, puleni na mobokela giladi ndeng'helelo yenu ivikizwe.

Nie Nihuma Ulumwengu

²⁵ “Niwalongela mbuli zino mmahala. Ila kipigiti chokwiza siwalongela mmahala, ila nomulonga Tata hakimwagaia.

²⁶ Kuna dizua dija, mompula Tata mtwaga jangu. Silonga kamba nie nompula Tata sama yenu. ²⁷ Tata mwenyego kowanogela mweye, kwavija mweye muninogela nie na mtogola kamba nilawa ha Mulungu. ²⁸ Nie nilawa ha Tata, niza muulumwengu. Na sambisambi nouleka ulumwengu, nobweleganya ha Tata.”

²⁹ Abaho, wanahina zake wamulongela, “Sambisambi kolonga utobola, bila kwika mahala. ³⁰ Sambisambi tuvitunga kamba kila kinhu kukitanga, na hulonda munhu yoyose yakuuze mbuli. Gano gatutenda tweye tutogole kamba kulawa ha Mulungu.”

³¹ Yesu kawalongela, “Sambisambi mtogola? ³² Kipigiti chokwiza na kipigiti kivika, mweye mose vondampwililike, kila munhu na kumwake, na monileka nie niyeka. Ila sikala niyeka, kwavija Tata ka hamoja na nie. ³³ Niwalongela gano giladi muwe na tindiwalo mkukala mgati yangu. Ulumwengu wowagaza, ila funyeni umoyo! Nie niuhuma ulumwengu!”

17

Yesu Kowatambikila Wanahina Zake

* 16:11 Hano uhonyela mnhaguso nhegulo yake wanhu viwamkomile Yesu wagiza nhaguso isegela, ila wahonyela kwavija nhaguso ing'hali baho mana mtawala wa ulumwengu katagusigwa kamala.

¹ Yesu viyamambukize kulonga gano, kalola uchana kuulanga, kalonga, "Tata, kipigiti kivika. Umuyenzi Mwanago, giladi Mwana yakuyenzi gweye. ² Kwavija kungwelela udaho mwa wanhu wose, awo yondayawagwelele ugima wa digunge, wanhu awo yuungwelele. ³ Na ugima wa digunge uwo uno, wakutange gweye Mulungu wiyeka uli wa ikweli, na wamtange Yesu Kilisto yuuntu-mile. ⁴ Nikugalila yenzi muulumwengu mkuimambukiza sang'hano yuungwelele niitende. ⁵ Avo, Tata, uniyenzi haulongozi wako na yenzi kamba iija inikalile nayo kipigiti vinikalile nagwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa.

⁶ "Nikutenda gweye twaga jako ditangigwe na awo yuungwelele kulawa muulumwengu. Wakala wanhu zako, kungwelela nie, na waigoga mbuli yako. ⁷ Sambisambi wavitanga kamba vinhu vose yuungwelele vilawa kumwako. ⁸ Niwagwelela mbuli zuungwelele nie, na wazibokela. Wavitanga kamba nie nilawa kumwako, na watogola kamba gweye iyo unhumile.

⁹ "Nowatambikila. Siutambikila ulumwengu, ila awo yuungwelele, kwavija wano wanhu zako. ¹⁰ Wose inilinao nie, wako gweye, na wose uulinao gweye, wangu nie. Na nie mhata yenzi kubitila hewo. ¹¹ Na sambisambi sili muulumwengu tena, ila hewo wa muulumwengu. Nie nokwiza kumwako. Tata Ung'alile! Wemilize na twaga jako, twaga diungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba nie na gweye vituli kinhu kimwe. ¹² Kipigiti vinikalile na hewo, niwemiliza na mhiko za twaga jako, twaga diungwelele nie. Niwakikiwiza, na haduhu hata imwe yapotele, ila ija imwe yalumbiligwe kupotela, giladi Nyandiko Zing'alile zivikile. ¹³ Na sambisambi nokwiza kumwako, ila nozilonga mbuli zino kipigiti ning'hali muulumwengu, giladi ndeng'helelo yangu imeme mgati yao. ¹⁴ Niwagwelela mbuli yako, na ulumwengu uwehila, kwavija hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu. ¹⁵ Sikupula gweye uwalave muulumwengu, ila kinilonda kumwako uwemilize kulawa ha Mwenembago. ¹⁶ Hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu. ¹⁷ Wang'alize na kweli yako. Mbuli yako iyo kweli. ¹⁸ Kamba gweye vuunhumile nie muulumwengu, na nie niwatuma hewo muulumwengu. ¹⁹ Noing'aliza sama yao, giladi na hewo vivija wang'alizwe kwelikweli.

²⁰ "Siwatambikila wano weiyeka, ila vivija awo wondawanitogole ku-

bitila usenga kulawa mwa wano. ²¹ Nowatambikila giladi wose wawe kinhu kimwe. Tata! Kamba gweye vuuli mgati yangu nie na nie vinili mgati yako gweye, na hewo vivija wawe mgati yetu tweye, giladi ulumwengu utogole kamba gweye iyo unhumile. ²² Niwagwelela yenzi kamba iija yuungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba vija gweye na nie vituli kinhu kimwe. ²³ Nie na mgati yao na gweye kwa mgati yangu, giladi wawe kinhu kimwe kabisa, na ulumwengu uvitange kamba gweye iyo unhumile, na kuwanogela kamba vuuninogele nie.

²⁴ "Tata! Nolonda wano yuungwelele wakale hamoja na nie haja hondanikale, giladi wayone yenzi yangu yuungwelele, kwavija gweye kuninogela nie songela ulumwengu haunalumbigwa. ²⁵ Tata Ulibule Uzenzeleganye! Ulumwengu haukutanga, ila nie nikutanga, na wano wakutanga kamba gweye iyo unhumile. ²⁶ Nie iyo niditendile waditange twaga jako, na nogendelela kutenda avo, giladi vija vuuninogele nie uwanogele na hewo, avo na nie vivija niwe mgati yao."

18

Yesu Kohonzigwa

(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

¹ Yesu viyeshile kulonga mbuli zino, kasegela heyo na wanahina zake na kuloka bonde dikemigwa Kiduloni. Haja hakala na hanhu ha kuhumulila, avo Yesu na wanahina zake wengila haja. ² Yuda, ija yomuhonza Yesu, kahatanga hanhu haja kwavija mianza bwando Yesu kakala yoiting'hanila na wanahina zake haja. ³ Avo Yuda kachola hanhu haja ha kuhumulila hamoja na asikali wa Kiloma na wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu, watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo. Wakala na mizele kuno wagogile taa na miwenge. ⁴ Yesu kuno yovitanga vinhu vose vikalile vilonda kumulawilila heyo, kakwenhuka haulongozi kawauza, "Yalihi imumzahila?"

⁵ Wamwidika, "Yesu wa Nazaleti."

Kalonga, "Nie iyo."

Yuda, ija yomuhonza Yesu, kakala bahaja yemile nao. ⁶ Yesu viyawalongole, "Nie iyo," wabwela kuchugu, wagwa hasi. ⁷ Abaho, Yesu kawauza kabili, "Yalihi imumzahila?"

Wamulongela, "Yesu wa Nazaleti."

⁸ Yesu kawalongole, "Nisha kuwalongela, 'Nie iyo.' Kamba mweye monizahila nie, walekeni wano wayagwe wachole na

zao.”⁹ Kalonga vino giladi gaja gay-alongile gavikile, “Tata, waja ungwelele haduhu hata imwe inimwagize.”*

¹⁰ Simoni Petulo, yakalile na zeze, kadi-somola na kumkanha gwiti da ukulume Maliko, nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. ¹¹ Yesu kamulongela Petulo, “Bweza zeze jako haja hadikalile! Kokwagiza nie sing’wela kikasi cha mgayo chayangwelele Tataangu?”

Yesu Haulongozi wa Anasi

¹² Abaho, asikali wa Waloma na mkulu wao na wemilizi wa Ng’anda ya Mulungu wamgoga Yesu wamfunga, ¹³ tanhu wamgala ha Anasi, yakalile tata mkwe yake Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja. ¹⁴ Kayafa iyo yakalile yawalongoze wakulu wa Wayahudi kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu wose.

Petulo Kom'bela Yesu

(Mat. 26:69-70; Mlk. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

¹⁵ Simoni Petulo na mwanahina iyagwe wamkweleleza Yesu. Kwavija ija imwanahina iyagwe kakala yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, avo kengila na Yesu mulubuga lwa mgati ya idikonhi da ing’anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, ¹⁶ na Petulo kasigala hanze behi na ulwivi lwa idikonhi. Abaho, ija imwanahina iyagwe, yakalile yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kabweleganya hanze kulonga na mndeke yakalile mwimilizi wa ulwivi, na kumwingiza Petulo mgati ya idikonhi. ¹⁷ Ija imndeke yokwimiliza ulwivi kamulongela Petulo, “Na gweye vivija kwa mwanahina wa munhu ija?”

Petulo kamwidika, “Nie sili mwanahina wake.”

¹⁸ Kwavija kukala na beho waja iwanyakadala na iwemilizi wabwinha moto wa misizi, wakala wokota. Petulo na heyo vivija kakala yemile na hewo, yokota.

Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Komuuzagiza Yesu

(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

¹⁹ Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuzza Yesu mbuli ya wanahina zake na mafundo gake. ²⁰ Yesu kamwidika, “Mazua gose nikala nilonga na wanhu wose hakimwagaia, mafundo gangu gose nifundiza mzing’anda za nhambiko na Kung’anda ya Mulungu amuja Wayahudi

wose mowaiting’hana. Silongile kinhu chochose mkuifisa. ²¹ Avo habali unuzagiza nie? Wauze awo wakalile wonhegeleza, wagatanga ganilongile.”

²² Yesu viyalongile gano, mwimilizi imwe yakalile haja kamtoa kofi na kumulongela, “Kodahaze kumulongela kamba avo Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko!”

²³ Yesu kamwidika, yolonga, “Kamba nilonga kinhu chochose kihile, kilongile kinhu hicho. Ila kamba silongile kinhu kihile mmbuli zinilongile, habali unhoa?”

²⁴ Abaho, Anasi kamgala ha Kayafa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuno Yesu yang’hali yadazigwe nzabi.

Petulo Kom'bela Yesu Kabili

(Mat. 26:71-75; Mlk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)

²⁵ Kipigiti Petulo yang’hali yemile haja yokota moto, wanhu wayagwe wamulongela, “Gweye huli imwe wa wanahina zake munhu ija?”

Petulo kabela, kalonga, “Nie sio.”

²⁶ Nyakadala imwe wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, ndugu yake munhu ija yakanhigwe gwiti jako na Petulo, kamuuzza, “Nie sikonile gweye na heyo haja hanhu ha kuhumulila?”

²⁷ Kabili Petulo kabela, yolonga, “Sio nie.” Na bahaja nzogolo keka.

Yesu Kogaligwa ha Pilato

(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

²⁸ Imitondo ng’hani Yesu kasoligwa kulawa kung’anda ya Kayafa wamgala kud-ing’anda da kindewa da Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma. Wakulu wa Wayahudi hawengile mding’anda da kindewa, kwavija wadumba kuinnyolodosa, kamba viili nzoela yao, giladi waije Pasaka. ²⁹ Avo Pilato, mkulu wa isi ya Loma, kalawa hanze, kawauza, “Choni chumumtagusila munhu ino?”

³⁰ Wamwidika, “Kamba yahakalile bule mbuli ihile, sambitumgale kumwako.”

³¹ Pilato kawalongela, “Msoleni mwemwe wenyego, mkamtaguse kamba malagizo genu vigalonga.”

Wamulongela, “Tweye hatulongeligwe kumtagusa munhu yoyose kudanganhika.”

³² Gano galawilila giladi kuzitenda mbuli za Yesu zilawilile, haja hayailongile ifa yondayafe.

³³ Pilato kabweleganya mding’anda da kindewa na kumkema Yesu, kamuuzza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”

* 18:9 Mbuli zino zolawa muisula ya 6:39 na muisula ya 17:12.

³⁴ Yesu kamwidika, “Mbuli ino yuuniuza yolawa kumwako, ama wanhu wayagwe wakulongela mbuli zangu nie?”

³⁵ Pilato kamwidika, “Kokwagiza nie na Muyahudi? Wanhu zako mwenyego na wakulu wa wakulu wa nhambiko wakugalele kumwangu. Kutenda choni?”

³⁶ Yesu kalonga, “Undewa wangu si wa ulumwengu uno. Kamba undewa wangu uhawile wa ulumwengu uno, wemilizi zangu wahagombile kunigombeza sambinogigwe na wakulu wa Wayahudi. Ila undewa wangu sio wa hano!”

³⁷ Avo Pilato kamuuzwa, “Avo, gweye kwa mndewa?”

Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga kamba nie iyo mndewa. Nivumbuka sama ya mbuli ino, na sama ya mbuli ino niza muulumwengu kulonga ikweli. Munhu yoyose yali muikweli konhegeza.”

³⁸ Pilato kamuuzwa, “Ikweli iyo ilihi?”

Yesu Kotaguswa Kudanganhika

(*Mat. 27:15-31; Mlk. 15:6-20; Luk. 23:13-25*)

Abaho, Pilato kabweleganya hanze ha Wayahudi, na kuwalongela, “Nie sonile mbuli yoyose ya kumtagusila. ³⁹ Ila kwavija muna nzoela ya nie kuwafungulila mfungigwa imwe kipigiti cha Pasaka, avo molonda niwafungulile Mndewa wa Wayahudi?”

⁴⁰ Wamwidika mkuguta nyangi, “Sambitufungulile heyoy! Tufungulile Balaba!” Balaba kakala m'bokonyi.

19

¹ Abaho, Pilato kalagiza Yesu yagogigwe na kulanhigwa. ² Asikali watenda mkungo wa mizomola na kumwikila mditwi jake. Abaho wam'vaza kanzu da zambalau, ³ na wamwizila mianza bwando womtendela mzihaka, wolonga, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” na kumtoa makofi mkihanga.

⁴ Pilato kalawa hanze mwanza uyagwe, na kuwalongela waja iwanhu, “Loleni, nowalavileni hanze munhu ino m'vitange kamba sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.” ⁵ Avo Yesu kalawa hanze yavalile kanzu da zambalau na mkungo wa mizomola mditwi. Pilato kawalongela, “Loleni, munhu mwenyego ino hano!”

⁶ Wakulu wa wakulu wa nhambiko na iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwamonile, waguta, wolonga, “Muwambe mumsalaba! Muwambe mumsalaba!”

Pilato kawalongela, “Nie sonile mbuli ya kumtagusila, avo msoleni mwemwe mkamuwambe mumsalaba.”

⁷ Wayahudi wamulongela, “Tweye tuna lagizo, na sama ya lagizo hijo kolondigwa yadanganhike, kwavija kailonga heyoy ka Mwana wa Mulungu.”

⁸ Pilato viyahulike gano, kagendelela kona bwembwe.* ⁹ Kabweleganya mgati ya iding'anda da kindewa na kumuuzwa Yesu, “Kwahi kuulawa gweye?”

Ila Yesu hamwidike. ¹⁰ Pilato kamulongela, “Hunilongela? Huvitanga kamba nie nna udahoy na kukufungula na vivija nna udahoy wa kukuwamba mumsalaba?”

¹¹ Yesu kamwidika, “Gweye sambiuwe na udahoy kumwangu nie kamba sambiuweleligwe na Mulungu. Avo munhu yangelile nie mmakono gako kana vilozoy vikulu ng'hani.”

¹² Songela kipigiti kija, Pilato kageza kumfungula Yesu, ila Wayahudi wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Kamba uhamfungula munhu ino, gweye huli mbwiga wa Kaisali.† Munhu yoyose yokikema mndewa kom'beza Kaisali!”

¹³ Pilato viyahulike mbuli zino, kamulava Yesu kunze, abahoy, heyoy kakala mkigoda cha nhaguso, hanhu hokemigwa, “Bugano da Mabwe,” ama Mkieblania wohakema, “Gabbata.” ¹⁴ Dikala zua da msasalo wa wiki ya Pasaka, kamba saoy sita imisi. Pilato kawalongela Wayahudi, “Mndewa wenu ino hano!”

¹⁵ Wenula Iwangi, womulongela, “Mkome! Mkome! Muwambe mumsalaba!”

Pilato kawauza, “Molonda nie nimuwambe mumsalaba mndewa wenu?”

Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamwidika, “Tweye twabule mndewa iyagwe ila Kaisali.”

¹⁶ Abahoy, Pilato kamgela Yesu mmakono gao wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba

(*Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43*)

Avo wamsola Yesu, ¹⁷ kuno yapapile msalaba wake heyoy mwenyego, kachola “Hanhu ha Fulu da Pala” aho hakemigwe Mkieblania, “Goligota.” ¹⁸ Haja bahoy wamuwambile, na vivija wawawamba wanhu wayagwe wabibili, imwe mkonoy wake wa ukumoso na imwe mkonoy wake wa ukulume, na Yesu hagatigati yao. ¹⁹ Pilato kalagiza chandikwe kibao kikigwe uchana ya umsalaba, kilonga, “YESU WA NAZALETI, MNDEWA WA WAYAHUDI.”

* **19:8** Pilato kadumba kwavija mungegeza zake kagiza kamba Yesu ka mwanza wa miungu igaluke kuwa wanhu, avo yahatendigwa gehile kogaluka na kumkoma heyoy. † **19:12** Kaisali nhagulo yake Mndewa wa Loma.

²⁰ Wayahudi bwando wakisoma, kwavija hanhu hayawambigwe Yesu hakala si kutali kulawa hakiwambo. Kija ikibao kikala chandikigwe Mkieblania, Mkilatini, na Mkgiliki. ²¹ Wakulu wa wakulu wa nhambiko wa Wayahudi wamulongela Pilato, "Sambiwandike 'Mndewa wa Wayahudi,' ila uhandike, 'Munhu ino kalonga, nie iyo Mndewa wa Wayahudi.' "

²² Pilato kawedika, yolonga, "Kinyandike, nyandika."

²³ Asikali viweshile kumuwamba Yesu mumsalaba, wasola vivalo vake na kuvigola m'vifumvugulu vine, kila imwe na kifumvugulu chake. Vivija wasola ikanzu ilukigwe dimwe kwa dimwe bila lusilili lwa kushonigwa koneka. ²⁴ Waja iwaasikali wakiilongela, "Sambituidege, na tuitoele kula tulole yalihi yondayaipate." Galawilila gano giladi kuzitenda Zinyandiko Zing'alile zivikile, zilonga, "Waigolela vivalo vangu wenyego kwa wenyego

na kuitoela kula kanzu yangu."

Vino vivo iwaasikali viwatendile.

²⁵ Behi na umsalaba wa Yesu wakala wemile mamaake Yesu, na lumbu ja mamaake Yesu, na Maliamu mtwanzi wa Kiliopa, na Maliamu wa kiwambo cha Magidala. ²⁶ Yesu viyamonile mamaake na ija imwanahina yamnogele yemile hamgwazo wake, kamulongela mamaake, "Mama, ino iyo mwanago."

²⁷ Abaho, kamulongela ija imwanahina, "Ino iyo mamaako." Songela kipigiti kija, ija imwanahina kamsola kachola kukala nayo ukae yake.

Yesu Kodanganhika

(*Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49*)

²⁸ Yesu kavitanga kamba kipigiti kino kila kinhu kimala, na giladi yazitende Zinyandiko Zing'alile zilawilile kweli, kalonga, "Nokona ng'hilu."[‡]

²⁹ Na haja kukala na kikonha kimemile divai ya ugwadu, avo wazabika siponji mkikonha cha idivai, waika isiponji mulumango lwa hisopo, wawinula mbaka hamulomo wake. ³⁰ Yesu kaing'wa idivai na kulonga, "Imala!"

Abaho, kaidulika na kudanganhika.

Yesu Kotoboligwa Ulubavu

³¹ Avija vidikalile zua da msasalo wa Pasaka, na zua da ikabili dikala Zua kulu da Mhumulo, wakulu wa Wayahudi hawalondile waja iwanhu walekigwe

mmsalaba kipigiti cha Zua da Mhumulo. Avo wampula Pilato yalagize gabenigwe magulu ga wanhu wawambigwe mumsalaba. Abaho wawahumuluse hasi. ³² Avo asikali weza na kubena magulu ga munhu wa ichanduso, yakalile yawambigwe mumsalaba hamoja na Yesu, abaho ija wa ikabili. ³³ Ila viwavikile ha Yesu, wam'vika yeshile kudanganhika, avo magulu gake hawagabenile. ³⁴ Ila asikali imwe kamuhoma Yesu mulubavu na mgoha wake, na bahaja ulawa mulopa na mazi. ³⁵ Munhu yonile gano galawilile kagalonga, giladi na mweye vivija mtogole. Na gaja gayalongile kalonga kweli, na heyo kavimanya kamba kalonga kweli. ³⁶ Mbuli zino zilawilila giladi Zinyandiko Zing'alile zivikile, "Haduhu hata lugeze lwake lumwe londalubenigwe." ³⁷ Na kuna Nyandiko ziyagwe Zing'alile zilonga, "Womulola ayo iwamtohole."*

Mazisi ga Yesu

(*Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56*)

³⁸ Abaho, Usufu, yakalile yolawa kukiwambo cha Alimataya, kampula Pilato yalusole lukuli lwa Yesu. Usufu kakala mwanahina wa Yesu, ila kakala yoifisa, kwavija kakala yowadumba wakulu wa Wayahudi. Pilato kamulongela yakalusole, avo Usufu kachola kulusegeza. ³⁹ Nikodemo, ayo haichanduso yakalile yacholile ikilo kumulola Yesu, kachola na Usufu na kibweta cha vinung'hanung'ha va manemane na ubane vikalile na nzamo ya kilo malongo madatu. ⁴⁰ Wanhu wano wabili walusola lukuli lwa Yesu, na kulugela msanda na ivinung'hanung'ha, kamba viwatendaga Wayahudi mkusasala lukuli na mazisi. ⁴¹ Haja Yesu hayakomigwe kukala na hanhu ha kuhumulila, hanhu haja hakala na panga da sambu hadinazikigwa munhu yoyose. ⁴² Kwavija dikala zua da Wayahudi da msasalo wa Zua da Mhumulo, na kwavija dija idipanga dikala behi, walwika lukuli lwa Yesu haja.

20

Yesu Kozuka

(*Mat. 28:1-8; Mlk. 16:1-8; Luk. 24:1-12*)

¹ Ndamuka ya zua da mwanduso wa wiki,* usiku haunakucha goya, Maliamu wa kiwambo cha Magidala kachola kudipanga, kavija idibwe dikalile hamulomo wa idipanga disegezigwa. ² Kakimbila kachola ha Simoni Petulo na ha ija

‡ 19:28 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 69:21. § 19:36 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha KUHALLAWA 12:46, MHETA 9:12, ZABULI 34:20. * 19:37 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZAKALIA 12:10. * 20:1 Zua da mwanduso wa wiki nhigulo yake jumapili.

imwanahina iyagwe ayo Yesu yamno-gele na kuwalongela, "Wamsegeza Mndewa haja hadipanga, na hatukutangile kuwamwikile!"

³ Abaho, Petulo na ija imwanahina iyagwe wachola kudipanga. ⁴ Wose wabili wakimbila, ila ija imwanahina iyagwe kakimbila ng'hani kum'banza Petulo na kumulongola kuvika kudipanga. ⁵ Kainamila na kusungulila mgati, kayona isanda, ila hengile mgati. ⁶ Simoni Petulo yakalile kuchugu chake, kavika na kengila dimwe kwa dimwe mdipanga. Kavona ivitambala va isanda viwasilele haja, ⁷ vivija na ikitambala kikalile kizingilizwe mdipala da Yesu. Hakikalile hamoja na isanda ila kikunzigwa na kiinega kutali na isanda. ⁸ Abaho, ija imwanahina iyagwe yavikile haichanduso kudipanga na heyo kengila mgati, kalola na kutogola. ⁹ Wakala hawanazimanya Zinyandiko Zing'alile zilonga kamba kolondigwa yazuke kulawa mkudanganhika. ¹⁰ Abaho, waja iwanahina wabweleganya mkae zao.

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala

(Mat. 28:9-10; Mlk. 16:9-11)

¹¹ Maliamu kema hanze ya idipanga yolila. Kuno yang'hali yolila, kainamila kalola mgati mwa idipanga, ¹² na kawona wasenga wabili wa Mulungu wa kuulanga wavalile miguo mizelu, wakala haja halukalile lukuli Iwa Yesu, imwe kuna iditwi na imwe kuna gamagulu. ¹³ Wamuuzza, "Gweye mtwanzi, habali ulila?"

Kedika, yolonga, "Wamsegeza Mndewa wangu, na sikutangile kuwamwikile!"

¹⁴ Abaho, kahinduka, kamona Yesu yemile bahaja, ila havimanyile kamba kakala Yesu. ¹⁵ Yesu kamuuzza, "Gweye mtwanzi, habali ulila? Yalihi yuumzahila?"

Kuno yokwagiza kakala msang'hanika wa haja ihanhu ha kuhumulila, avo kamu-longela, "Mndewa, kamba gweye iyo umsegeze, nongela kwahi kuumwikile nichole nikamsole."

¹⁶ Yesu kamu-longela, "Maliamu!"

Kamuhindikila na kulonga Mkieblania, "Labboni!" Nhegulo yake, "Mkulufunzi."

¹⁷ Yesu kamu-longela, "Sambiuni-nanahile kwavija sinachola uchana ha Tata. Ila genda ha wanahina zangu uwalongele kamba nie nobweleganya ha Tataangu na Tata wenu, Mulungu wangu na Mulungu wenu."

¹⁸ Avo Maliamu wa kiwambo cha Magidala kachola kuwalongela wanahina kamba kamona Mndewa, na kuwalongela gaja gose gayamulongele.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

¹⁹ Ikala ichungulo ya zua da mwan-duso wa wiki,[†] na wanahina wakala wait-ing'hane hamoja na kuno nyivi za ing'anda zikala zihindigwe, kwavija wakala wowad-umba wakulu wa Wayahudi. Abaho, Yesu keza na kwima hamoja na hewo, ka-longa, "Tindiwalo diwe hamoja namwe." ²⁰ Viyeshile kulonga gano, kawalagusila makono gake na lubavu lwake. Waja iwanahina wakala wamemile ndeng'helelo viwamonile Mndewa. ²¹ Yesu kawalongela kabili, "Tindiwalo diwe hamoja namwe. Kamba vija Tata viyanhumile nie, avo na nie nowatuma." ²² Abaho, kawahuzila na mhumuzi yake, kawalongela, "Bokeleni Loho wa Mulungu. ²³ Kamba muhavigela kumgongo vilozo va wanhu, vogeligwa kumgongo. Na kamba hamuvigilele kum-gongo, havigeligwa kumgongo."

Yesu na Tomaso

²⁴ Imwe wa waja wanahina longo dimwe na wabili yokemigwa Tomaso, twaga diyagwe Ubasa, kakala haduhu viyezile Yesu. ²⁵ Avo waja iwanahina wayagwe wamulongela, "Tumona Mndewa!"

Tomaso kawalongela, "Kamba sonile ng'hovu za misumali mmakono gake na kwika kidole changu mzing'hovu zake na mkono wangu mulubavu lwake, sitogola kamba kazuka!"

²⁶ Vigabitile mazua saba wanahina zake waiting'hana kabili mng'anda, na Tomaso kakala baho. Nyivi zikala zihindigwe, ila Yesu keza na kwima na hewo, ka-longa, "Tindiwalo diwe hamoja namwe." ²⁷ Abaho, kamu-longela Tomaso, "Ika ki-dole chako na ugalole makono gangu, abaho, golosa mkono wako uwike mu-lubavu lwangu. Sambiudungwedungwe mmoyo, ila utogole."

²⁸ Tomaso kamu-longela, "Mndewa wangu na Mulungu wangu."

²⁹ Yesu kamu-longela, "Gweye kutogola kamba nizuuka kwavija kunyona. Wamota ng'hani awo wondawatogole bila kuny-ona."

Kilamso cha Kwandika Kitabu Kino

³⁰ Mizonza yaatendile Yesu hameso ga wanahina zake ilekile kwandikigwa mk-itabu kino ikala bwando. ³¹ Ila gano gandikigwa giladi mtogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu, na mkutogola gano muupate ugima mtwaga jake.

21

Yesu Kowalawilila Wanahina Saba

[†] 20:19 Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

¹ Abaho, Yesu kawalawilila wanahina zake mwanza uyagwe Kudilamba da Tibelia. Vino vivo viyawalawilile. ² Simoni Petulo, na Tomaso yakemigwe Ubasa, na Natanieli ayo yakalile yolawa Kana ako Galilaya, na wana wa Zebedayo, na wanahina wayagwe wabili wa Yesu wakala hamoja. ³ Simoni Petulo kawalongela wayage, "Nie nochola kuloa somba."

Wamulongela, "Na tweye tokwiza." Avo walawa wachola kwingila mngalawa, ila ikilo ija hawapatile kinhu. ⁴ Imitondo ng'hani, Yesu kema mulugigo lwa igamazi, ila wanahina zake hawamtangile kamba kakala heyo. ⁵ Kawauza, "wambwiga zangu, muna somba?"

Walonga, "Twabule."

⁶ Kawalongela, "Tandeni nhandu yenu ng'ambu ya ukulume ya ingalawa, na mokonza." Avo waitanda inhandu na hawadahile kuikwega waibweze mngalawa, kwavija wawonza somba bwando.

⁷ Ija imwanahina Yesu iyamnogele kamulongela Petulo, "Kumbe Mndewa!" Petulo viyahulike kumbe Mndewa, kaizinga mkgudi kivalo chake cha kuigubika, na kuzumha mmazi, kwavija kakala yavulile vivalo vake. ⁸ Wanahina wayagwe weza kuingalawa na kuikwek-wesa inhandu imemile somba, kwavija hawakalile kutali kulawa muisi inyalile, ikala kamba meta mia. ⁹ Viwavikile muisi inyalile, wona moto wa misizi, uchana yake kukala somba na mkate. ¹⁰ Abaho, Yesu kawalongela, "Ngalileni somba kidogo wumonzile sambisambi."

¹¹ Simoni Petulo kachola mngalawa na kuibululila kunyalile inhandu imemile somba wakulu mia imwe na malongo matano na wadatu. Wakala somba bwando hata avo inhandu haidegeke. ¹² Yesu kawalongela, "Izoni mje." Haduhu hata mwanahina imwe yagezile kumuza, "Gweye iyo yalihi?" kwavija wavitanga kamba kakala Mndewa. ¹³ Avo Yesu kachola kasola umkate na kuwagwelela, abaho, katenda vivija na isomba.

¹⁴ Uno ukala mwanza wa ikadatu Yesu kuwalawilila wanahina zake songela hayazukile.

Yesu na Petulo

¹⁵ Viweshile kuja, Yesu kamulongela Simoni Petulo, "Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie kubanza wano wayagwe viwoninogela?"

Kamwidika, "Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nokunogela."

Yesu kamulongela, "Wagwelele mandia ng'hondolo zangu." ¹⁶ Yesu kamulongela

mwanza wa ikabili, "Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie?"

Kamwidika, "Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nie nokunogela."

Yesu kamulongela, "Imiliza ng'hondolo zangu." ¹⁷ Yesu kalonga mwanza wa ikadatu, "Simoni, mwana wa Yohana, koninogela?"

Petulo kona gio gio avija Yesu viyamuuzile mwanza wa ikadatu, "Koninogela?" Avo kamulongela Yesu, "Mndewa, gweye kugamanya gose. Na kuvimanya kamba nokunogela!"

Yesu kamulongela, "Wagwelele mandia ng'hondolo zangu. ¹⁸ Nokulongela ikweli, vuukalile mmhale, kukala ukiifunga mkwiji na kuchola kokose kuulondile kuchola. Ila uhalala, kogogolosa makono gako na munhu iyagwe kokufunga na kukusola yakugale hanhu hukulondile kuchola." ¹⁹ Mkulonga gano, Yesu kalagusa ifa ilihi Petulo yondayafe na yondaingalile yenzi Mulungu. Abaho, kamulongela, "Nikweleleze."

Yesu na Wanahina Zake

²⁰ Petulo kahinduka kuchugu kamona ija imwanahina Yesu iyamnogele kowagweleleza. Ino iyo munhu ija yakalile behi na Yesu viwakalile woja mkate wa ugima na iyo yalongile, "Mndewa, yalihi yondayakuhonze?" ²¹ Petulo viyamuwene, kamuza Yesu, "Mndewa, vilihi na ino?"

²² Yesu kamwidika, "Kamba nihalonda yakale mbaka niheza, ikudwanzaze? Nikweleleze!"

²³ Avo mbuli zenela mwa wanahina wa Yesu kamba mwanahina ino hadanganhika. Ila Yesu halongile vija kamba hadanganhika, ila kalonga, "Kamba nihalonda yakale mbaka niheza, ikudwanzaze?"

²⁴ Heyo iyo ija imwanahina yazilongile mbuli zino, na vivija iyo yazandike, na tuvimanya kamba gaja gayalongile kalonga kweli.

Kimambukizilo

²⁵ Na kuna mbuli bwando ziyagwe ziyatendile Yesu. Kamba zose zihandikwe, nokwagiza kamba ulumwengu wose sambudahe kuvipapa ivitabu vandikigwe.

SANG'HANO ZA WATUMIGWA WA KILISTO ULONGOZI

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho kitabu kisimulila vija wanhu wamtogole Kilisto viwasongile na vija viwenele kulawa Yelusalemu mbaka Yudea, Samalia, na isi za kutali, kamba vija Yesu viyawalongele wanahina zake kipigiti hanasoligwa uchana kuulanga (1:8). Kitabu kino chandikigwa na Luka, ayo vivija yandike kitabu cha Usenga Unogile wa Luka. Heyo kakala mganga wa usipitali na kakala m'bala mkwandika mbuli vinogile. Vitabu vose vibili viyandike kamwandikila "Teofilo" ayo yakalile Mgili, kija cha Usenga Unogile wa Luka na kija cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto. Ila siku vitabu vino vivija vikala sama ya wanhu wamtogole Kilisto, wose, Wagiliki na Wayahudi (1:1).

Siku kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chandikigwa hagatigati ya milao ya 60-64 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, kwavija kitabu kino kimambukizwa kipigiti Paulo hanalawa mkifungo. Luka vivuja kakala yokiilongoza na mtumigwa wa Kilisto Paulo na siku kandika kitabu kino mdiwambo da Antiokia. Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho mgendelelelo wa kitabu cha Usenga Unogile wa Luka, na kisongela haja Yesu viyasoligwe uchana kuulanga. Kilamso cha Luka kwandika kitabu kino kikala kilingile na kija kili mkitabu chake cha Usenga Unogile. Kamulonda Teofilo na wanhu wose wamtogole Kilisto kutogola gaja gawafundizigwe, avo kandika vinogile mbuli ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile mgima na vija Ukilisto viwenele.

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chotulagusila avija wanhu wamtogole Kilisto wa umwaka viwakalile na vija viwakalile womtamanila Yesu. Vija watumigwa wa Kilisto viwakalile wokala wotulagusila tweye vija vitulondigwa kumtamanila Loho wa Mulungu muisang'hano ya kweneza Usenga Unogile mwa wanhu wayagwe.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Loho wa Mulungu kowahumulukila wanahina, na wanhu wamtogole Kilisto wosonga kongezeka (1:1—8:1).
2. Wanhu wamtogole Kilisto wogazigwa na kusonga kwenela kutali ya idiwambo da Yelusalemu (8:2—12:23).

3. Paulo kochola mwanza wake wa ichanduso kweneza Usenga Unogile (12:24—14:28).
4. Kitala kikulu choiting'hana Yelusalemu kulamula cha kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto (15:1-35).
5. Paulo kochola mwanza wake wa ikabili kweneza Usenga Unogile (15:36—18:22).
6. Paulo kochola mwanza wake wa ikadatu kweneza Usenga Unogile (18:23—20:38).
7. Paulo kogogigwa ako kudiwambo da Yelusalemu (21—26).
8. Hakimambukizo, kogaligwa kudiwambo da Loma (27—28).

¹ Mkulu Teofilo, muna ikitabu changu cha ichanduso, nyandika mbuli zose ziyatendile Yesu na kufundiza songela mwanduso wa sang'hano yake ² mbaka zua dija diyasoligwe kuchola kuulanga, viyeshile kulava malagizo kubitila Loho wa Mulungu ha iwatumigwa iyawasagule. ³ Mkipigiti cha mazua malongo mane songela viyadanganhike, Yesu kawalawilila watumigwa zake mianza bwando giladi yawatende watogole kamba kakala mgima. Wamona, na heyo kawalongela mbuli za Undewa wa Mulungu. ⁴ Na viyaiting'hane nao, kawalagiza yolonga vino, "Sambimsegele Yelusalemu, ila beteni ija inhunza iniwalongele, nhunza iyekile kilagano Tataangu. ⁵ Yohana kabatiza na mazi, ila mazua madodo hamwande, mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu."

*Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mk. 16:19-20; Luk. 24:50-53)*

⁶ Watumigwa wa Kilisto viwaiting'hane hamoja, wamuza Yesu, "Mndewa, kino kicho kipigiti chondauwabwezele undewa Waisraeli?"

⁷ Ila Yesu kawalongela, "Kipigiti na msimu wa mbuli hizo wa mmakono ga Tataangu. Mweye, sio sang'hano yenu kukitanga kipigiti na msimu wa mbuli hizo vondazilawilile. ⁸ Ila Loho wa Mulungu vondagawezile, mobokela mhiko, na mowapetela wanhu mbuli zangu zimziwene mkiwambo cha Yelusalemu, muisi yose ya Yudea na Samalia, na hata hakimambukizo cha ulumwengu." ⁹ Vijamambukize kulonga avo, kasoligwa uchana kuulanga, na wose wamulola mbaka mawingu vigamfisile.

¹⁰ Viwakalile wang'hali wolola kuulanga kipigiti Yesu viyakalile yochola, wedukila wanhu wabili wawalile vivalo vizelu wema behi na hewo. ¹¹ Walonga, "Mweye wanhu wa Galilaya, habali mwimile hano na kulola kuulanga? Yesu ino yasoligwe

kulawa hamwenu kuchola kuulanga, kobweleganya mwanza uyagwe kamba vivija vimmuwene yochola kuulanga.”

Matia Kosaguligwa Kusola Hanhu ha Yuda

(Mat. 27:3-10)

¹² Abaho, watumigwa wa Kilisto wabwela Yelusalemu kulawa Hakigongo cha Mizaituni, kukalile na utali wa kilometa imwe kulawa mkiwambo hicho. ¹³ Viwavikile mkiwambo, wengila mdigati da uchana, kuwakalile wokala Petulo, Yohana, Yakobo, Endelea, Filipino, Tomaso, Batolomayo, Matayo, Yakobo mwana wa Alufayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza isi ya Israeli, na Yuda mwana wa Yakobo. ¹⁴ Wano wose wakala wogendelela kuiting'hana hamoja kutambika, hamoja na watwanzi wayagwe, na Maliamu mamaake Yesu, na ndugu zake Yesu.

¹⁵ Mazua madodo hamwande, Petulo kema ha wanhu wamtogole Kilisto wakalile waiting'hane, dale jose dikala wanhu mia na malongo mabili, ¹⁶ kalonga, “Ndugu zangu, Nyandiko Zing'alile zilongigwe umwaka na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa Daudi zimulonga Yuda, yawalongoze awo wamgogile Yesu, zolondigwa zivikile. ¹⁷ Yuda kakala mmwanza wetu, kwavija kasaguligwa yasang'hanike msang'hano ino.”

¹⁸ Kagula mgunda kulawa mzihela ziyapatile mzisang'hano zake zihile, kagwa hasi, katulika, na utumbo wake ukutuka hanze. ¹⁹ Wanhu wose wa Yelusalemu waijulika mbuli hiyo, avo muulonzi wa kumwao waukema mgunda uwo Akelidama, nhegulo yake “Mgunda wa Mulopa.”

²⁰ Petulo kagendelela kulonga, “Kwavija yandikigwa muna ikitabu cha Zabuli, 'Ng'anda yake ikale bila kinhu, na mgati yake sambiyakale munhu yoyose.’”

Vivija yandikigwa, 'Munhu iyagwe yasole hanhu ha sang'hano yake.’[†]

²¹ “Avo kolondigwa yasaguligwe munhu imwe kulawa mmwanza wa wanhu wakalile hamoja na tweye mkipigiti chose vitukalile na Mndewa Yesu, ²² songela Yesu viyabatizigwe na Yohana, mbaka zua dija Yesu viyasoligwe kulawa kumwetu kuchola uchana kuulanga. Na munhu imwe mdidale jao kowa msindila wa mzuso wake hamoja na tweye.”

²³ Avo wasagula matwaga ga wanhu wabibili, Usufu, yakemigwe Balisaba yakalile

na twaga diyagwe dikemigwa Yusto, na Matia. ²⁴ Abaho, watambika, walonga, “Mndewa, gweye koitanga mioyo ya wanhu wose, avo tulagusile yalihi muna iwanhu wano wabili yuumsagule ²⁵ giladi yasole sang'hano ino ya kitumigwa ayo iyailekile Yuda na kunhu kuyailumbile nako.” ²⁶ Na viwasagule, kula imulagalila Matia, avo na heyo kongezigwa muna ididale da watumigwa wa Kilisto longo dimwe na imwe.

2

Kwiza kwa Loho wa Mulungu

¹ Vidivikile zua da Pentekoste, wanhu wose wamtogole Kilisto wakala waiting'hane hanhu hamwe. ² Baho kiza kidinhilo kulawa kuulanga kilingile na m'bumo wa kukuzumbi, na kumemeza ng'anda yose iwakalile wakalile. ³ Abaho, wona vinhu vilingile kamba ndimi za moto ziigolile na kukala hachana ya kila munhu yakalile haja. ⁴ Wose wamemezwa Loho wa Mulungu,* wasonga kulonga lonzi za wanhu wayagwe kamba Loho viyawadahize kulonga.

⁵ Na ako Yelusalemu kukala na Wayahudi wakalile womtogola Mulungu, wakalile wolawa muisi zose za ulumwengu. ⁶ Viwahulike mbuli zino, dale kulu da wanhu diiting'hana. Wose wakanganya, kwavija kila munhu kawahulika wolonga muulonzi wake mwenyego. ⁷ Wakanganya ng'hani na kulonga, “Wanhu wose wano wolonga si wanhu wa Galilaya? ⁸ Avo, vilihii tweye kila munhu mmwanza wetu kowahulika wolonga muulonzi wake mwenyego? ⁹ Wayagwe wenekae wa Palitia, Media, na Elamu, na wayagwe wenekae wa Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, na wayagwe wolawa Ponto na Asia, ¹⁰ Fligia na Pamfilia, Misili na ng'ambu za Libia behi na Kilene, na wakenza wayagwe kulawa mdiwambo da Loma, ¹¹ na Wayahudi wose na waja waitogole dini ya Kiyahudi, na wayagwe wanhu kulawa Kilete na Alabu. Na tweye towahulika vovolonga sang'hano ng'hulu ziyatendile Mulungu muulonzi wetu wenyego!” ¹² Wose wakanganya na kwazanywa, wakiiuza, “Mbuli ino nhegulo yake choni?”

¹³ Ila wanhu wayagwe wawaponeza wolonga, “Wanhu wano wakoligwa!”

Usenga wa Petulo mwa Wanhu

¹⁴ Baho Petulo kema hamoja na watumigwa wa Kilisto longo dimwe

* 1:20 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:25.

† 1:20 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 109:8.

* 2:4 Wamemezwa Loho wa Mulungu nhegulo yake wagweleligwa Loho wa Mulungu.

na imwe, kenula dizwi kalonga,
 "Wayahudi wayangu na wanhu wose
 mkala Yelusalemu, tegelezeni goya, giladi
 muitange mbuli ino. ¹⁵ Wanhu wano
 hawakoligwe kamba vimgelegeza mweye,
 kwavija sambi saa ndatu imitondo. ¹⁶ Ila,
 mbuli ino iyo ilongigwe na muhokozi Yoeli,
¹⁷ 'Mulungu kalonga, muna gamazua ga
 kimambukizo,

kila munhu nomwitila Loho wangu.

Wanenu wa kimbigala na wa kitwanzi
 wohokola,

wasongolo zenu wokona nzozi,
 na wavyele zenu wolota.

¹⁸ Ona, vivija na watumigwa zangu wose,
 wakimbigalo na wakitwanzi,
 nowetila Loho wangu mmazua higo,
 na hewo wohokola.

¹⁹ Notenda mizonza uchana kuulanga,
 na vilaguso hasi muisi,

kowa na mulopa, moto, na yosi kulu.

²⁰ Zua dogaluka kuwa ziza,
 na mulenge wowa mdung'hu kamba
 mulopa,

kipigiti hadinalawila zua dija kulu dili
 na yenzi da kwiza kwa Mndewa.

²¹ Abaho, munhu yoyose yondayatam-
 bike mtwaga da Mndewa, kokom-
 boligwa.[†]

²² "Mweye wanhu wa Israeli, tegelezeni
 mbuli zino. Yesu wa Nazaleti iyo munhu
 yakalile na udaho wa kiungu ugubu-
 ligwe kumwenu na mizonza, mbuli za
 mkanganyo, na vilaguso viyatendile Mu-
 lungu kumwenu kubitila heyo, kamba
 vumtanga. ²³ Munhu ino kalavigwa
 kamba viyalondile Mulungu na viyangile
 songela mwaka, na mweye mumkoma
 mkuwalekela wanhu wehile wamuwambe
 mumsalaba. ²⁴ Ila Mulungu kamzusa,
 kamkombola kulawa muna gamasungu ga
 kudanganhika, kwavija havidahike ifa im-
 goge. ²⁵ Kwavija Daudi kalonga yomulonga
 heyo,

'Nimona Mndewa haulongozi wangu
 mazua gose,

kwavija kokala ng'ambu ya mkono
 wangu wa ukulume giladi sam-
 binigudemewe.

²⁶ Avo, moyo wangu wodeng'helela,
 na lulimi lwangu lotoa lukenze lwa
 ndeng'ha.

Na lukuli lwangu lose
 lokala mditamanilo,

²⁷ kwavija huileka loho yangu kuzimu,
 na humuleka Munhu wako Yang'alile
 yole mdipanga.

²⁸ Kundagusila nzila za ugima,

konitenda nideng'he mkukala hamoja
 na nie.[‡]

²⁹ "Ndugu zangu Waisraeli, ndekeni ni-
 walongele bila kudumba mbuli zimpatile
 tata wetu Daudi. Heyo kadanganhika
 na kuzikigwa, na panga jake da bahano
 kumwetu mbaka lelo. ³⁰ Ila kwavija
 Daudi kakala muhokozi, kavitanga kamba
 Mulungu kamduilila kamba munhu imwe
 kulawa mulukolo lwake Daudi komwika
 mkigoda chake cha undewa. ³¹ Daudi
 kagatanga gaja gose Mulungu gayalondile
 kutenda, avo kalonga mbuli ya kuzuka
 kwa Kilisto,

'Halekigwe kuzimu,

na lukuli lwake halolile mdipanga.'

³² Yesu ino kazusigwa na Mulungu, na
 tweye tose tukala wasindila wa mbuli ino.

³³ Kenuligwa uchana na kwikigwa mkono
 wa ukulume wa Mulungu, na kum'bokela
 Loho wa Mulungu yalalikigwe na Tata, na
 kutwitila gano gomgona na kugahulika.

³⁴ Kwavija Daudi hakwelile kuulanga, ila
 kalonga,

'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
 "Kala kumkono wangu wa ukulume

³⁵ mbaka vondaniweke wadumuka zako
 wawe kamba kigoda cha kwikila
 magulu gako."^{*}

³⁶ "Wanhu wose wa Israeli wolondigwa
 kuvitanga kamba Yesu ino immuwambile
 mumsalaba, Mulungu kamtenda kamba
 Mndewa na Kilisto!"

³⁷ Abaho, wanhu viwahulike vino, wa-
 homigwa mmioyo yao, wamuuza Petulo
 na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe,
 "Ndugu zetu, tutende choni?"

³⁸ Petulo kawalongela, "Kila munhu
 mmwanza wenu yaleke vilozo vake na ku-
 batizigwa mditwaga da Yesu Kilisto giladi
 msegezeligwe vilozo venu, na kubokela
 nhunza ya Loho wa Mulungu. ³⁹ Kwavija
 kilagano kino kiza sama yenu mweye, na
 sama ya wanenu, na sama ya wanhu wose
 wokala kutali, nhigulo yake sama ya kila
 munhu yakemigwe na Mndewa Mulungu
 wetu."

⁴⁰ Petulo kawalongela mbuli ziyagwe
 bwando na kuwagong'ondeza, yolongu,
 "Ikomboleni kulawa muna inhaguso
 yondaize ya wanhu wa mulelo uno
 wihile!" ⁴¹ Wanhu wautogole usenga
 wake wabatizigwa, na zua dija wongezeka
 kamba wanhu alufu ndatu. ⁴² Kipigiti
 chose wakala wobokela mafundo kulawa
 ha watumigwa wa Kilisto, wakala hamoja,
 waumogola mkate, na kutambika.

[†] 2:21 Mbuli zino zolawa mkitababu cha YOELI 2:28-32.

[‡] 2:28 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 16:8-11.

[§] 2:29 Mbaka lelo nhigulo yake mbaka kipigiti Luka viyangike lupwilili luno. * 2:35 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 110:1.

Ugima wa Wanhu Wamtogole Kilisto

⁴³ Mizonza na mbuli bwando za mkan-ganyo zitendigwa kubitila watumigwa wa Kilisto, na wanhu wose wona bwembwe. ⁴⁴ Wanhu wose wamtogole Kilisto wagendelela kukala hamoja na kuigolela vinhu vao. ⁴⁵ Wakala woguzi mali na vinhu vao, abaho, wamgolela hela munhu yoyose yakalile bule kinhu. ⁴⁶ Mazua gose wagendelela kuiting'hana hamoja muna Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti cha kumogola mkate, waiting'hana mzikae zao na waja mandia mkudeng'ha na mioyo ing'alile. ⁴⁷ Wamuyenzi Mulungu, na kunogelwa na wanhu wose. Mazua gose Mndewa kongeza mheta ya ididale da wanhu wakalile wokomboligwa.

3

Mbetembete Kohonyigwa

¹ Zua dimwe, saa tisa ichungulo, mkipigiti cha kutambika, Petulo na Yohana wakala wochola Kuing'anda ya Mulungu. ² Na kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela viyavumbuke. Munhu iyo kakala yopapigwa na wanhu mazua gose na kwikigwa hana ulwivi lwa Ing'anda ya Mulungu lukemigwe "Lwivi Lunogile," giladi yapule hela ha wanhu wakalile wokwingila Muing'anda ya Mulungu. ³ Viyawawene Petulo na Yohana wokwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kawapula wamgwelele kinhu chochose. ⁴ Petulo kamulola ng'hani na Yohana katenda vivija, abaho, Petulo kamulongela, "Tulole tweye!" ⁵ Avo kawalola, kuno yotamanila kupata kinhu kulawa kumwao. ⁶ Ila Petulo kamulongela, "Nie nabule feza ama zahabu, ila nokugwaa kija nilinacho. Mtwaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti, wime utembele!" ⁷ Abaho, kamgoga na mkono wake wa ukulume, kamwinula. Na bahaja magulu na ng'ongo zake zigangamala. ⁸ Kazumhazumha na magulu gake na kasonga kutembela. Abaho, kengila muna Ing'anda ya Mulungu hamoja na hewo, kuno yotembela na kuzumhazumha na kumuyenzi Mulungu. ⁹ Wanhu wose viwamuwene yotembela na kumuyenzi Mulungu, ¹⁰ wantanga kamba munhu iya iyo yakalile yopula behi na Ulwivi Lunogile lwa Ing'anda ya Mulungu, wakanganya ng'hani na wazanywa na gaja gamulawilile.

Usenga wa Petulo Kuing'anda ya Mulungu

¹¹ Munhu iya viyakalile yowanahila Petulo na Yohana, wanhu wose wakim-bila na kuilundiza hanhu hakemigwe "Lubuga lwa Selemani," na kukanganya ng'hani. ¹² Petulo viyagawene gano, kawalongela, "Mweye Waislaeli, habali mkan-ganya mbuli ino? Habali mtulola ng'hani tweye kamba vija udaho wetu wenyego ama sang'hano zetu zinogile zizo zim-tendile munhu ino yatembele? ¹³ Mulungu wa wahenga zetu Ablaham, Isaka, na Yakobo kamuyenzi mtumigwa wake Yesu. Ila mweye mungela mmakono ga wanhu wali na udaho, na mmulema hameso ga Pilato, hata haja Pilato viyalondile kumulekesa. ¹⁴ Mweye mmulema Munhu Yang'alile na Yalibule Uzenzeleganye, na mulonda mulekeseligwe munhu iyagwe yakalile yokoma wanhu. ¹⁵ Mumkoma iya yakalile chanduso cha ugima, ila Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika, na tweye twa wasindila wa mbuli ino. ¹⁶ Munhu ino yummona na kumtanga, katendigwa kuwa mgima na nhamanila ili mtwaga da Yesu. Nhamanila ili mditwaga da Yesu iyo imuhonyile kamba vummona.

¹⁷ "Sambi, ndugu zangu, nivitanga kamba mweye mtenda ubozi uno, kamba viwatendile wakulu zenu. ¹⁸ Ila vino Mulungu vivo viyagavikize gaja gayahokole kubitila wahokozi zake wose, yolongi kamba Kilisto wake kokwiza kugaya. ¹⁹ Avo, lekeni vilozo venu, mumgalukile Mulungu, giladi vilozo venu visegezigwe, ²⁰ giladi kize kipigiti cha kuhumula kulawa ha Mndewa, na kuwagalila Kilisto iyawasagulile yokemigwa Yesu. ²¹ Heyo kolondigwa yasigale kuulanga mbaka vondakivike kipigiti cha vinhu vose kutendigwa kuwa vinhu wa sambu, kamba Mulungu viyalongile umwaka kubitila wahokozi zake wang'alile. ²² Kwavija Musa kalonga, 'Mndewa Mulungu wenu kowenulila muhokozi kamba nie, kulawa imwe wa wanhu zenu wenyego. Molondigwa kutegeleza kinhu chochose chondayawalonge. ²³ Munhu yoyose yondayaleme kumtegeleza muhokozi hiyo kobaguligwa kulawa mwa wanhu zake mwenyego na kubanangigwa.* ²⁴ Na wahokozi wose, songela Samweli mbaka waja wezile kuchugu chake, wazihokola mbuli zilawilila mmazua gano. ²⁵ Mweye mwa wana wa wahokozi waja na mgeligwa mdi-lagano dija Mulungu diyailagane na wahenga zenu, kamba viyamulongele Ablaham, 'Kubitila mulelo wako, wanhu wose wali muisi womotezwa.† ²⁶ Avo, Mulungu viyamzusile mtumigwa wake, tanhu

* 3:23 Mbuli zino zolawa mkitabua cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15, 18-19. † 3:25 Mbuli zino zolawa mkitabua cha MWANDUSO 22:18; 26:4.

kamgala kumwenu, giladi yawamoteze mkuwatenda mweye muleke mbuli zenu zihile.”

4

Petulo na Yohana Wogaligwa Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

¹ Petulo na Yohana viwakalile wang'hali wolonga na wanhu, wakulu wa nhambiko na mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu hamoja na *Masadukayo wayagwe wavika. ² Wagevuzika ng'hani kwavija Petulo na Yohana wakala wowafundiza wanhu kamba Yesu kazuka, kinhu kilagusa kamba wanhu wadanganhike wozuka kulawa mkudanganhika. ³ Avo wawagoga Petulo na Yohana, na kwavija ikala ichungulo, wawagela mkifungo mbaka imitondo iyagwe. ⁴ Ila wanhu bwando wauhulike usenga uja wamto-gola Mulungu, na mheta ya wambigalo yongezeka wavika wanhu alufu tano.

⁵ Zua diyagwe wakulu wa Wayahudi, wavyele, na wafundiza Malagizo ga Musa waiting'hana Yelusalemu. ⁶ Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa Anasi kakala haja, na Kayafa, na Yohana, na Alekizanda, na wanhu wayagwe wakalile wa mulango wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. ⁷ Wawasola Petulo na Yohana waweka haulongozi wao, wasonga kuwauza, “Mweye mtenda mbuli zino na mhiko zilihi na mditwaga da munhu yalihi?”

⁸ Petulo, kuno yamemile Loho wa Mulungu, kawedika, “Mweye wakulu na wavyele wa Israeli! ⁹ Kamba tuhauzigwa lelo mmbuli ija inogile yaatendeligwe munhu ija yakalile mbetembete na vija viyahonyigwe, ¹⁰ na vitangike kumwenu mweye na wanhu wose wa Israeli kamba munhu ino yemile haulongozi wenu kuno yali mgima, kahonyigwa na mhiko za twaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti imuwambile munsalaba, ayo Mulungu iyamzusile kulawa mwa wanhu wadanganhike. ¹¹ Yesu hiyo yolongigwa muna Zinyandiko Zing'alile,

'Dibwe dilemigwe na wazengi digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.’†

¹² Ukombola haulawa ha munhu yoyose iyagwe, kwavija haduhu twaga diyagwe muisi yose wagweleligwe wanhu giladi tukomboligwe kubitila twaga hijo.”

¹³ Wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi viwawawene Petulo na Yohana

wolonga bila kudumba na kuno hawasomile na hawakalile na ubala wowose, wakanganya ng'hani, na kuvitanga kamba wakala hamoja na Yesu. ¹⁴ Ila viwamuwene ija imunhu yahonyigwe kema hamoja na hewo, wakala wabule da kulonga. ¹⁵ Avo, wawalongela walawe hanze ya Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na hewo wasigala weiyeka wasonga kui-longela wenyego. ¹⁶ Wakiiuza, “Tuwatende choni wanhu wano? Kwavija kila munhu yokala Yelusalemu kovitanga kamba mzonza uno wa kukanganya utendeka, na tweye hatudaha kuibela mbuli ino. ¹⁷ Ila, giladi mbuli ino sambiyenele ng'hani mwa wanhu, tuwagomese sambiwalonge na munhu yoyose mditwaga dino.”

¹⁸ Avo wawakema mng'anda mwanza uyagwe, wawazuma sambiwalonge ama kufundiza mditwaga da Yesu. ¹⁹ Ila Petulo na Yohana wawedika, “Lamuleni mwemwe wenyego kamba kilihiki kinogile hameso ga Mulungu, kamba kuwategeleza mweye ama kumtegeleza Mulungu? ²⁰ Kwavija tweye hatudaha kuleka kulonga mbuli zija zituziwene na kuzihulika.” ²¹ Viwamambukize kuwalongela mbuli za kuwadumbiza, wawalekesa wachole. Hawayonile mbuli ya kuwasunila kwavija wanhu wose wakala womuyenzi Mulungu sama ya mbuli ija ilawilile. ²² Na munhu ija yahonyigwe kakala mkulu wa milao kubanza malongo mane.

Wanhu Wamtogole Kilisto Womtambikila Mulungu Yawagangamize

²³ Viwalekesigwe, Petulo na Yohana wabwela ha wanhu zao, wawasimulila mbuli zose ziwalongeligwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele. ²⁴ Na hewo viwahulike mbuli hiyo, wailumba mkumtambikila Mulungu, walonga, “Mndewa, gweye iyo ulumbile isi, ulanga, bahali, na vinhu vose vili mgati mwao. ²⁵ Kulonga na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa muhenga wetu Daudi mtumigwa wako,

'Habali Wamhazi wagevuzika?

Habali wanhu wokwika mizundo ya bule?

²⁶ Wandewa wa muisi waitanda na ng'hondo, na wakulu waiting'hana hamoja giladi wamuleme Mndewa na Kilisto wake.’‡

²⁷ Kwavija Helode Antipa§ na Pontio Pilato waiting'hana na Wamhazi hamoja

* 4:1 Masadukayo wakala wanhu walemile kutogola kamba kuna kuzuka kwa wanhu wadanganhike. † 4:11

Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 118:22. ‡ 4:26 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 2:1-2. § 4:27 Helode Antipa katawala isi ya Galilaya na kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

na Waislaeli mkiwambo kino wouzahila ugima wa Mtumigwa wako Yang'alile Yesu, yuumsagule. ²⁸ Watenda gaja gaulamule na mhiko na moyo wako umwaka, kamba golondigwa galawilile. ²⁹ Avo, Mndewa, zilole mbuli zao zigela bwembwe, uwatende watumigwa zako wazipete mbuli zako bila kudumba. ³⁰ Golosa mkono wako uwahonye wanhu, na utende mizonza, vilaguso, na mikanganyo mditwaga da Mtumigwa wako Yang'alile Yesu."

³¹ Viwamambukize kutambika, hanhu haja hawakalile waiting'hane hatigisika, na wose wamemezigwa Loho wa Mulungu.* Wose wasonga kuzipeta mbuli za Mulungu bila kudumba.

Wanhu Wantogole Kilisto Wosanga Vinhu Vao

³² Wanhu wose wantogole Kilisto wakala na moyo umwe na loho imwe. Hakukalile na munhu yalongile kamba kinhu chochose yali nacho kamba kinhu chake mwenyego, ila wanhu wose waigolela vinhu viwakalile navo. ³³ Watumigwa wa Kilisto wawapetela wanhu mmhiko ng'hulu mbuli ya kuzuka kwa Mndewa Yesu, na Mulungu kawamoteza motelo bwando. ³⁴ Hakukalile na munhu yoyose hana ididale jao yakalile bule kinhu. Kwavija wanhu wose wakalile na migunda ama ng'anda waviguza, abaho, wagala zihela ziwapatile, ³⁵ na kuwagwelela watumigwa wa Kilisto, abaho, waigolela kila munhu kamba viyalondigwe kupata.

³⁶ Kukala na Mulawi imwe, mwenekae wa Sipula, twaga jake Usufu, ayo watumigwa wa Kilisto wamkemile Banaba, nhegulo yake, "Munhu yowasegezela wanhu giogio." ³⁷ Na heyoka kakala na mgunda wake, kauguza, abaho, kazisola zihela na kuwagwelela watumigwa wa Kilisto.

5

Anania na Safila

¹ Kukala na munhu imwe yakemigwe Anania, hamwe na mtwanzi wake Safila, na hewo vivija waguza mgunda. ² Kuno mtwanzi wake yovitanga, Anania kabagula hela ziyagwe kazifisa, abaho, zisigale kawagwelela watumigwa wa Kilisto. ³ Abaho, Petulo kamulongela, "Anania, habali umulekile Mwenembago yawingile moyo wako, na kum'vwizila Loho wa Mulungu mkufisa zihela ziyagwe ziupatile mkuguza mgunda?" ⁴ Vuukalile unghali haunaguzwa, haukalile wako? Na vuukalile uguzigwe, zihela ziupatile

hazikalile zako? Habali kugelegeza vihile mmoyo wako na kutenda mbuli ino? Hum'vwizile munhu, ila kum'vwizila Mulungu!" ⁵ Anania viyahulike hivo, kagwa hasi, kadanganhika. Wanhu wose waihulike mbuli ino wadumba ng'hani. ⁶ Wamhale weza, waluzingiliza lukuli lwake muna isanda, abaho, walulava hanze, na kuluzika.

⁷ Vigabitile kamba masaa madatu, mtwanzi wake kengila, kuno hatangile gaja galawilile. ⁸ Petulo kamuza, "Nilonge, zino zizo zihela zimpatile mkuguza mgunda wenu?" Na hewo kamwidika, "Ona, zino zino." ⁹ Petulo kamulongela, "Vino habali gweye na mbigalo wako mwitogolela kumgeza Loho wa Mndewa? Tegeleza, wanhu wacholile kumzika mbigalo wako wa hana ulwivi, na gweye vivija wokusola."

¹⁰ Bahaja Safila kagwa hasi ha magulu ga Petulo, kadanganhika. Waja iwamhale wewengile wam'vika yeshile kudanganhika, wamulava kunze, abaho, wamzika habehi na mbigalo wake. ¹¹ Wanhu wose wantogole Kilisto na wanhu wose wayagwe waihulike mbuli hiyo wadumba ng'hani.

Vilaguso na Mikanganyo

¹² Watumigwa wa Kilisto watenda vilaguso na mikanganyo bwando mwa wanhu. Na wanhu wose wantogole Kilisto wakala waiting'hana hamoja Muing'anda ya Mulungu hana Ulubuga lwa Selemani. ¹³ Wanhu walekile kumtoga Kilisto wadumba kuilumba na hewo, hata avo wanhu wawagwaa nhogolwa ng'hulu. ¹⁴ Ila mheta ya watwanzi na wambigalo wantogole Mndewa yongezeka ng'hani. ¹⁵ Na wanhu wakala wowagala watamu mnzila na kuwatambalika mzisazi na mmikeka giladi Petulo yahabita, walau sisila jake diwakwase watamu. ¹⁶ Wanhu bwando weza kulawa m'viwambo vizunguluke Yelusalemu, wawagala watamu zao na wanhu wavagaligwe na vinyamkela, na wose wahonyigwa.

Watumigwa wa Kilisto Wogazigwa

¹⁷ Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage, awo wakalile wanhu wa dale da Masadukayo, wakala wokona migongo. ¹⁸ Wawagoga watumigwa wa Kilisto, na kuwagala mkifungo. ¹⁹ Ila mkipigiti cha ikilo, msenga wa Mndewa wa kuulanga kazivugula zinyivi za ing'anda ya kifungo, abaho, kawalava hanze kawalongela, ²⁰ "Gendeni mkeme muna Ing'anda ya Mulungu mkawalongele wanhu mbuli zose za Ugima uno." ²¹ Watumigwa wa Kilisto viwahulike gano,

* 4:31 Wamemezigwa Loho wa Mulungu nhegulo yake wagwelelwa Loho wa Mulungu.

imitondo ng'hani wengila muna Ing'anda ya Mulungu, wasonga kufundiza.

Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-biko na wayage viwavikile, wakema mt-ing'hano wa Ikitala Kikulu cha Isi yose ya Wayahudi, abaho, wawalagiza wanhu wachole kuing'anda ya kifungo wawagale waja iwatumigwa. ²² Ila waja iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwavikile muna ing'anda ya kifungo, hawawawene, avo, wabwela na kuwalongela gaja galawilile, ²³ walonga, "Tuivika ng'anda ya kifungo ihindigwa goya, na wemilizi wema haulongozi wa zinyivi, ila vituvugule zinyivi, hatumvikile munhu yoyose mng'anda!" ²⁴ Mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa wakulu wa nham-biko viwahulike mbuli ino, wazanywa ng'hani wogelegeza choni chondakilawilile hamwande. ²⁵ Abaho, munhu imwe keza kawalongela, "Tegelezeni, waja iwanhu imuwekile mkifungo, sambi wa muna Ing'anda ya Mulungu wofundiza wanhu." ²⁶ Avo inkulu wa wemilizi hamoja na watumigwa zake wachola muna Ing'anda ya Mulungu, wawasola, wawagala lugaluga, kwavija wadumba wanhu sambiwawatoe na mabwe.

²⁷ Wawagala waja iwatumigwa wa Kilisto, waweka haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-biko kawauza, ²⁸ "Hatuwagomese mweye kamba sambimfundize mditwaga dino? Loleni, Yelusalemu muimemeza mafundo genu, na sambi molonda kutugalila nhaguso ya ifa ya munhu ija."

²⁹ Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe wedika, walonga, "Tolondigwa kumtegeleza Mulungu, na sio wanhu. ³⁰ Mulungu wa tata zetu kamzusa Yesu, ija mweye imumkomile mkumu wamba mumsalaba. ³¹ Mulungu kamwinula na kumwika kumkono wake wa ukulume, kawa Kilangizi na Mkombola, giladi yawatende wanhu wa Israeli waleke vilozo vao, na vilozo vao vigeligwe kum-gongo. ³² Tweye twa wasindila wa mbuli zino, hamoja na Loho wa Mulungu wag-weleligwe wanhu wose wamtogole Mu-lungu."

³³ Wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi viwahulike hivo, wona lusango ng'hani, na wahalonda kuwakoma. ³⁴ Ila Mfalisayo imwe twaga jake Gamalieli, mfundiza Malagizo ga Musa yakalile yohishimilwa na wanhu wose, kema haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kalagiza kamba waja watu-migwa wa Kilisto wekigwe hanze mkipigiti kidodo. ³⁵ Abaho, kawalongela, "Mw-eye Waisraeli wayangu, iteganyeni ng'hani

na kija kimulonda kuwatenda wanhu wano! ³⁶ Kwavija kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Teuda, heyo kaki-itenda kamba munhu mkulu na kubanza wanhu mia nne wakiilumba hamoja na heyo. Ila kakomigwa, na wanhu zake wose wapwililika, na mbuli zake hazi-gendelele. ³⁷ Kulawa ino, kalawilila Yuda munhu wa Galilaya mkipigiti cha kupetigwa wanhu, na munhu ino na heyo kawalundiza wanhu, abaho, wamk-weleleza. Ila na heyo vivija kakomigwa, na wanhu zake wapwililika. ³⁸ Avo, nowa-longela, sambimuwatende kinhu chochose wanhu wano, walekeseni wachole! Kwav-ija, kamba mbuli ino ama sang'hano ino iwoitenda ilawa ha wanhu, haigendelela, ³⁹ ila kamba ilawa ha Mulungu, ham-daha kuibananga. Sambimwoneke kamba mogomba na Mulungu!"

Avo watogola mbuli zake. ⁴⁰ Avo wawakema mng'anda waja watumigwa wa Kilisto, wawalanha mbalati, na wawag-omesa sambiwafundize mwanza uyagwe mditwaga da Yesu, abaho, wawalekesa wachole. ⁴¹ Na hewo wasegela kulawa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuno wodeng'ha kwavija Mu-lungu kona kamba walumba kugeligwa kinyala sama ya twaga da Yesu. ⁴² Mazua gose hawalekile kufundiza mzikae zao na Kung'anda ya Mulungu, na kuwapetela wanhu Usenga Unogile kamba Yesu iyo Kilisto.

6

Wataza Saba

¹ Mkipigiti hicho, wanhu wamtogole Kilisto viwakalile wokongezeka, Wayahudi wa Gigiliki wakala wowatwanganikila Wayahudi wa Kieblania kwavija vizuka wao waisemwigwa mkugoleligwa man-dia gawaigolelaga kila zua. ² Avo watumigwa wa Kilisto longo dimwe na wabuli wawakema hamoja wanhu wose wamtogole Kilisto, wawalongela, "Hav-ilumbile tweye tuleke kuwapetela wanhu Usenga wa Mulungu tululukile sang'hano ya kugola mandia. ³ Avo, ndugu zetu, saguleni wanhu saba kulawa kumwenu wotangigwa kamba sang'hano zao zinoga, wanhu wamemile Loho wa Mulungu, na wanhu wali na ng'hungwe, giladi tuwagwelele sang'hano ino. ⁴ Ila, twe-eye tosang'hanikila kutambika na kuupeta Usenga wa Mulungu."

⁵ Mbuli ino iwanogeza wanhu wose wakalile waiting'hane, avo wamsagula Stefano, munhu yali na nhamanila na yamemezigwe Loho wa Mulungu, na Fil-ipo, Polokolo, Nikanoli, Timoni, Palimena,

na Nikolao munhu wa wambo da Antiokia yakalile yengile muna idini ya Kiyahudi. ⁶ Wanhu wano wagaligwa haulongozi wa watumigwa wa Kilisto, na hewo watambika na kuwekila makono wowamoteza.

⁷ Avo Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela mdiwambo da Yelusalemu. Mheta ya wanhu wautogole igendelela ng'hani kongezeka, na wakulu wa nhambiko bwando waitogola nhamanila ino.

Stefano Kogogigwa

⁸ Mulungu kamnogela Stefano, kamgwelela bazi na mhiko za kutenda mbuli za mkanganyo na mizonza mikulu mwa wanhu. ⁹ Ila wanhu wayagwe wa ng'anda ya nhambiko ikemigwe Ng'anda ya Nhambiko ya Wanhu Wailegehe, wakalile walawile Kilene na Alekizandalia, na wayagwe kulawa Kilikia na Asia, wanhu wano wasanga kuibamilla na Stefano. ¹⁰ Ila walemelwa kumuhuma sama ya ng'hungwe yaali nayo na kwavija viyalongozigwe na Loho wa Mulungu viyakalile yolonga. ¹¹ Abaho, wawaswagiza wanhu wayagwe walonge, "Tumuhulika Stefano yolonga mbuli za kumuliga Musa na kumuliga Mulungu." ¹² Avo wawadinhiza wanhu, wavyele, na wafundiza Malagizo ga Musa, na hewo wamcholela Stefano, wamgoga na kumgala haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. ¹³ Wawagala wasindila wa uvwizi walonga, "Munhu ino haleka kuhalonga vihile Hanhu Hang'alile ha Mulungu na Malagizo ga Musa. ¹⁴ Kwavija tumuhulika yolonga kamba Yesu wa Nazaleti kohabananga hanhu hano, na kugalema Malagizo gatugweleligwa na Musa." ¹⁵ Wanhu wose wakalile Mkitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi wam'bhunhulila meso Stefano, wachona kihanga chake kikala kamba kihanga cha msenga wa Mulungu wa kuulanga.

7

Ulonzi wa Stefano

¹ Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, "Mbuli ino kweli?"

² Stefano kalonga, "Ndugu zangu na tata zangu, nhegelezeni nie, Mulungu wa yenzi kamulawila muhenga wetu Ablaham viyakalile Mesopotamia yang'hali hanahamila muisi ya Halani. ³ Mulungu kamulongela, 'Ilawe isi yako na lukolo lwako, uchole hana iisi yondanikulagusile.*' ⁴ Avo Ablaham kasegela kulawa muisi ya Kaldayo na kuchola kukala Halani. Tataake

viyadanganhike, Mulungu kamsegeza na kumgala kuna iisi ino yumkala mweye sambi. ⁵ Hano Mulungu hamgwelele Ablaham uhazi hata mgulu umwe wa isi. Ila Mulungu keka kilagano na heyo kamba heyo na lukolo lwake lose londalwize wogweleligwa isi ija hata kamba kipigiti kija Ablaham kakala kabule mwana. ⁶ Mulungu kamulongela vino, 'Lukolo lwako lokala ukazi wa uhenza kuisi ya wanhu wayagwe, na wotendigwa kuwa nyakadala na kugazwa milao mia nne.' ⁷ Mulungu kalonga, 'Noisuna isi ija yondaiwasang'hanize hewo kamba nyakadala, na ikwisha wosegela kulawa muisi ija na kunitambikila nie hano.'† ⁸ Abaho, Mulungu kamgwaa Ablaham lagano da kumbi. Avo Ablaham kamulela Isaka, abaho, kamwingiza kumbi mdizua da nane, na Isaka kamulela Yakobo, na Yakobo kawalela waja longo dimwe na wabibili, wahenga zetu.

⁹ "Kwavija wana wa Yakobo wakala wamonela migongo Usufu, avo wamguza kamba nyakadala kuna iisi ya Misili. Ila Mulungu kakala na heyo, ¹⁰ avo kamkombola kulawa mmigayo yake yose. Kamgwelela ng'hungwe na kumtenda yawe munhu yatogoligwe hameso ga Falao, mndewa wa Misili, avo kamtenda yawe mkulu wa Misili na ng'anda yose ya Falao. ¹¹ Abaho, nzala mpamanho iigubika isi yose ya Misili na Kanaani, nzala igalile mgayo mkulu, na tata zetu hawadahile kupata vakuja. ¹² Yakobo viyahulike kamba kukala na vakuja kuna iisi ya Misili, kawatuma wanage, tata zetu, wachole Misili mmwanza wao wa ichanduso. ¹³ Mmwanza wao wa ikabili, Usufu kaitambula ha wandugu zake, na Falao kalutanga mulango wa Usufu. ¹⁴ Abaho, Usufu kawatuma wasenga wachole kumkema tataake Yakobo na lukolo lwake lose, na mheta yao ikala malongo saba na watano. ¹⁵ Abaho, Yakobo kachola Misili, ako heyo na tata zetu kuwadanganhikile. ¹⁶ Ng'huli zao zibwezigwa Shekemu na kwigigwa muna dipanga diyagulile Ablaham kulawa mwa wana wa Hamoli muisi ya Shekemu na mheta ya hela.

¹⁷ "Kipigiti cha Mulungu kukivikiza kilagano chake ha Ablaham vikikwenhuke, mheta ya wanhu zetu muisi ya Misili yongezeka ng'hani. ¹⁸ Abaho, mndewa iyagwe yakalile hamtangile Usufu kawa mtawala wa isi ya Misili. ¹⁹ Kawekila mizundo na kuwatendela gehile wahenga zetu na kawashulutiza wavase ving'hele vao giladi vidanganhike. ²⁰ Kino kicho

* 7:3 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 12:1. 15:13-14.

† 7:7 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO

kipigiti chayavumbuke Musa, heyo kakala mwana yanogile ng'hani. Mkipigiti cha milenge midatu kaleligwa mng'anda ya tataake. ²¹ Viyalavigwe hanze, mndele wa Falao kamsola na kumulela kamba mwanage. ²² Musa kakala yafundizwe ng'hungwe zose za Wamisili, na kakala na udaho mkulonga na mzisang'hano.

²³ "Musa viyakalile na milao malongo mane, kalamula yachole kuwatembelela wandugu zake Waislaeli yone vija viwakalile wotendigwa. ²⁴ Kamona imwe wa Waislaeli kotendeligwa ukengemeno na Mmisili, avo kamgombela ija yakalile yotendeligwa ukengemeno, abaho, kam'bwelezela ija Mmisili na kumkoma. ²⁵ Musa kagiza ndugu zake wovitanga kamba Mulungu kamgala heyo kwiza kuwakombola hewo, ila hawavitangile. ²⁶ Zua da ikabili keza ha Waislaeli wayagwe wakalile wogomba, kageza kuwalumba, yolonga, 'Mweye mwa wandugu, habali mulonda kuilumiza wenyego kwa wenyego?' ²⁷ Ila ija yakalile yomtendela ukaini miyaga kamkunhiza Musa kungwazo na kulonga, 'Yalihi yakutendile gweye uwe mndewa na mulamula wetu?' ²⁸ Kolonda kung'homa nie kamba vuumkomile ija Mmisili mayo?'²⁹ Musa viyahulike vija, kakimbilila muisi ya Midiani, ako kuyakalile ukazi wa uhenza, na ako kapata wana wabili wakimbigalo.

³⁰ "Viibitile milao malongo mane, msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulawilila Musa mkitutua kikwaka mkiwala behi na Gongo da Sinai. ³¹ Viyagawene gano kakanganya ng'hani mmeso gake, kakwenhuka behi yalole goya, kahulika dizwi da Mndewa, ³² 'Nie iyo Mulungu wa watata zako, Mulungu wa Ablaham, Isaka, na Yakobo.'[§] Musa kagudema kuno yokona bwembwe na hagendelele kulola mwanza uyagwe. ³³ Abaho, Mndewa kamulongela, 'Vula ng'hwabasa zako, kwavija hanhu aho hawimile ha hanhu hang'alile. ³⁴ Kweli niwona ukaini uwotendelwa wanhu zangu muisi ya Misili. Niwahulika vija vovogugumila, avo nihumuluka giladi niwakombole. Avo niza nikutume ubweleganye Misili.*

³⁵ "Ino iyo Musa iija wamulemle mku-longa mbuli zino, 'Yalihi yakutendile gw-eye kuwa mndewa na mulamula?' Katumigwa na Mulungu mwenyego yawe mndewa na mkombola wao kubitila msenga wa Mulungu wa kuulanga yamulawilile mkitutua. ³⁶ Kawalava Waislaeli muisi ya

Misili, na mmilao malongo mane kotenda mbuli za mkanganyo na vilaguso muisi ya Misili na kuna Ibahali Indung'hu na muluwala. ³⁷ Ino iyo Musa ayo yawalongoze Waislaeli, 'Mulungu kowenulila muhokozi kulawa mwa wanhu zenu kamba viyen-inule nie.'[†] ³⁸ Heyo iyo yakalile na mt-ing'hano wa wanhu wa Israeli muluwala. Kakala na wahenga zetu kipigiti msenga wa Mulungu wa kuulanga viyalongile nayo hana Idigongo da Sinai, kazibokela mbuli zili na ugima na kutugwelela tweye.

³⁹ "Wahenga zetu walema kumtegeleza, avo wamsung'hiza kungwazo, na mmioyo yao wakala wabweleganye Misili. ⁴⁰ Avo wamulongela Haloni, 'Tutendele mizimu yondaitulongoze kwavija Musa yatulongoze kulawa muisi ya Misili hatuvitanga gamulawilile.'[‡] ⁴¹ Kipigiti kija wata-tenda wegu dilingile na mwanang'ombe. Wamulavila nhosa na kutenda lusona wokidumba kija kitendigwe na makono gao. ⁴² Ila Mulungu kawaleka na kuwata-tenda wachole kutambikila zua, mulenge, na nhondo kamba vija viyandikigwe muna ikitabu cha wahokozi, 'Mweye wanhu wa Israeli!

Hana zua mweye mundavile nhosa na kunyhinjila wang'onyo milao malongo mane vumkalile kuluwala?

Bule! Hamtendile hivo.

⁴³ Mkala mtembela kuno mpapile hema ya mulungu wenu Moleki, na nhondo ya mulungu wenu Lefani, miwegu imuitendile giladi muitambikile.

Avo nowahamizila mchole kuisi ya kutali kubanza Babeli.[§]

⁴⁴ "Wahenga zetu wakala na hema da usindila muluwala. Itendigwa kamba Mulungu viyamulongoze Musa kamba vija viyalagusiligwe. ⁴⁵ Viwadibokele hema dija kulawa ha watata zao, watata zetu kuno wolongozwa na Yoshua, wengila nayo kipigiti viwaisolile iisi ya Wamhazi Mulungu yaawawingile haulongozi wao. Isigala muisi mbaka kipigiti cha Daudi, ⁴⁶ ayo yageligwe bazi da Mulungu na kupula yamzengele ng'anda Mulungu wa Yakobo. ⁴⁷ Ila Selemani iyo yaizengile ng'anda ya Mulungu.

⁴⁸ "Ila Mulungu Mkulu Ng'hani hakala mng'anda izengigwe na wanhu, kamba muhokozi viyolonga,

⁴⁹ 'Mndewa kolonga, Ulanga kicho kigoda changu cha undewa,

‡ 7:28 Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALLAWA 2:14.

* 7:34 Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALLAWA 3:5, 7, 8, 10. † 7:37 Mbuli zino zolawa mkitabu cha

NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15. ‡ 7:40 Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALLAWA 32:1. § 7:43 Mbuli zino

zolawa mkitabu cha AMOSI 5:25.

na isi kicho kigoda cha kwikila magulu gangu.

Ng'anda ya vihi yondamunizengele nie?

Ama kwahi hondauwe ukazi wangu?

⁵⁰ Sio mkono wangu utendile vinhu vino vose?*

⁵¹ "Mweye wanhu muli na singo ndala, mulekile kwingila kumbi mmioyo yenu na mmagwiti genu, mazua gose mom'bamilila Loho wa Mulungu kamba wahenga zenu viwatendile! ⁵² Muhokozi yalihi hagazigwe na wahenga zenu? Wawakoma hata waja wahokole kwiza kwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye. Na mweye mmuhonza na kumkoma. ⁵³ Mweye wenye go iwo m'bokele lagizo kulawa ha wasenga wa Mulungu wa kuulanga, na hata ivo hamdigile!"

Stefano Kotoigwa Mabwe

⁵⁴ Viwahulike mbuli zino, wona lusango ng'hani na kumgededulila meno gao Stefano. ⁵⁵ Ila Stefano, kuno yamemile Loho wa Mulungu, kalola uchana kuulanga kayona yenzi ya Mulungu na Yesu yemile kumkono wa ukulume wa Mulungu. ⁵⁶ Kalonga, "Lola, nokona ulanga uvuguka na Mwana wa Munhu kema kumkono wa ukulume wa Mulungu!"

⁵⁷ Viwahulike gano, waziwa magwiti gao na kuguta nyangi ng'hani, na wose hamoja wam'vamhila, ⁵⁸ wamkwekwesa wamulava hanze ya idiwambo na kusonga kumtoa na mabwe. Kipigiti kikija, wasindila weka vivalo vao hamagulu ga mmhale imwe yakemigwe Sauli. ⁵⁹ Viwakalile womtoa, Stefano katambika yolonga, "Mndewa Yesu, ibokele loho yangu." ⁶⁰ Abaho, kafugama mavindi na kwimula dizwi yolonga, "Mndewa, sambuwapetele kilozo kino." Viyalongile vino, kadanganhika.

8

¹ Na Sauli kona goya kukomigwa kwa Stefano.

Sauli Kowagaza Wanhu Wamtogole Kilisto

Kipigiti hicho mgayo mkulu ulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto ako Yelusalemu, na wanhu wose wapwililika wakimbilila ng'ambu za Yudea na Samalia. Ila watumigwa wa Kilisto weyeka iwo wasigale. ² Wanhu wa Mulungu wamzika Stefano na kumulilila ng'hani.

³ Ila Sauli kasonga kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto, kengila ng'anda kwa ng'anda, yowalawa wose, watwanzi na wambigalo, na kuwagala mkifungo.

Usenga Unogile Wopetigwa Samalia na Filipino

⁴ Waja wapwililike wachola kila hanhu waupeta Usenga Unogile. ⁵ Filipino kahu-mulukila mdiwambo dili muisi ya Samalia na kuwapetela wanhu mbuli za Kilisto.

⁶ Dale da wanhu vidimuhulike Filipino na vija viwonile mizonza iyatendile, wagategeleza goya gaja gayatendile. ⁷ Na vinyamkela wakalile wawavagale wanhu bwando wawalawa kuno woguta nyangi ng'hani, na wanhu bwando wakalile wahalole na walemale wahonyigwa. ⁸ Avo kukala na ndeng'ha ng'hulu mdiwambo dija.

⁹ Kukala na munhu imwe yakemigwe Simoni yakalile yotenda uhawi mdiwambo hijo, na kuwazanya wanhu wa isi ya Samalia, na kuitenda kamba heyo iyo munhu mkulu. ¹⁰ Wanhu wose, wadodo na wakulu, wamtegeleza goya walonga, "Munhu ino iyo mhiko ya Mulungu ikemigwa, 'Mhiko Ng'hulu.'" ¹¹ Na hewo wamtegeleza goya, kwavija mkipigiti kitali kakala yowazanya ng'hani. ¹² Ila viwamtogole Filipino viyakalile youpeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu na twaga da Yesu Kilisto, wose wabatizigwa, wambigalo na watwanzi. ¹³ Na Simoni mwenyego katogola, kabatizigwa, na kakala yokilongoza na Filipino. Abaho, kakanganya mizonza na mbuli za mkanganyo zikalile zotendeka.

¹⁴ Na watumigwa wa Kilisto wakalile Yelusalemu, viwahulike kamba wanhu wa Samalia wautogola Usenga wa Mulungu, wawatuma Petulo na Yohana. ¹⁵ Viwawikile, wawatambikila ha Mulungu giladi wabokele Loho wa Mulungu. ¹⁶ Kwavija Loho wa Mulungu kakala hanamuhumulukila munhu yoyose mdidale jao, ila wakala wabatizigwe mditwaga da Mndewa Yesu diiyeka. ¹⁷ Abaho, Petulo na Yohana wawekila makono gao, na hewo wabokela Loho wa Mulungu.

¹⁸ Simoni viyawene kamba wanhu wabokela Loho wa Mulungu mkwikilwa makono na watumigwa wa Kilisto, avo, kageza kuwagwelela hela Petulo na Yohana yolonga, ¹⁹ "Nigweleleni na nie udaho uno, giladi munhu yoyose yondanimwikile makono gangu, yabokele Loho wa Mulungu."

²⁰ Ila Petulo kamwidika, "Udanganhike gweye hamoja na hela zako, kwagiza nhunza ya Mulungu yoguligwa na hela! ²¹ Kwabule hanhu hohose muisang'hano ino, kwavija moyo wako haumnogeze Mulungu. ²² Avo, ukileke kilozo kino na

* 7:50 Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 66:1-2.

umtambikile Mndewa, siku kokugela kumgongo mkukala na ngelegeza kamba ino mmoyo wako. ²³ Kwavija nokona kumema migongo na kwa mkifungo cha mbuli zihile."

²⁴ Simoni kedika, kalonga, "Nitambikileni ha Mndewa, giladi mbuli zose zimumlongile sambizinivike."

²⁵ Petulo na Yohana viwamambukize kulonga gaja gawonile na kuwapetela wanhu Usenga Unogile, wabwela Yelusalemu, na kuupeta Usenga Unogile muna iviwambo bwando va Samalia.

Filipo na Mkulu wa Etiopia

²⁶ Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela Filipo, "Isasale, uchole ng'ambu ya kusi kubitila nzila ya kiwala, ihumuluka kulawa Yelusalemu mbaka Gaza." ²⁷ Avo, Filipo kaisasala kuchola, na viyakalile mnzila, kaiting'hana na kibohola wa Etiopia, yakalile mkulu wa ngama yose ya Kandake, Malikia wa Etiopia. Munhu ino kakala yacholile Yelusalemu kutambika. ²⁸ Viyakalile yakalile mdikwama yobwela ukae, kakala yosoma kitabu cha muhokozi Isaya. ²⁹ Loho wa Mulungu kamulongela Filipo, "Dikwenhukile kwama dija uilongoze najo." ³⁰ Abaho, Filipo kadikimbilila dikwama, na kamuhulika munhu yosoma kitabu chandikigwe na muhokozi Isaya. Filipo kamuuzwa, "Vino kugatanga ago gusoma?"

³¹ Na heyo kedika, "Nodahaze kuvitanga, bila munhu kunilongoza?" Avo kamgoneka Filipo yakweme uchana yakale hamoja na heyo. ³² Na hanhu hayakalile yosoma handikigwa vino,

"Kalongozigwa kamba ng'hondolo yochola kuchinjigwa,

na kamba vija mwana ng'hondolo yanyamale haulongozi wa imunhu yomkanha mijusu,

na heyo halongile mbuli yoyose.

³³ Kageligwa kinyala na kakala bule munhu wa kumgombela.

Yalihi yodaha kulusima lukolo lwake? Kwavija ugima wake usegezigwa muisi.*

³⁴ Mkulu ija kamuuzwa Filipo, "Nilongele, muhokozi ino kolonga mbuli za munhu yalihi? Kolonga mbuli zake mwenyego ama za munhu iyagwe?" ³⁵ Abaho, Filipo kasongela Mzinyandiko zizija Zing'alile, kumpetela Usenga Unogile wa Yesu. ³⁶ Viwakalile mnzila wochola, wavika hanhu hakalile na mazi, na ija inkulu kalonga, "Hano hana mazi, avo kinhu chaki kinigomesa ndeke kubatizigwa?"

³⁷ Filipo kamulongela, "Kamba kotogola mmoyo wako wose, kodaha kubatizigwa."

Na heyo kedika, kalonga, "Ona, notogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu."

³⁸ Mkulu hiyo kalagiza dikwama dime, abaho, wose wabili wahumuluka wengila mgamazi, na heyo Filipo kam'batiza.

³⁹ Abaho, viwalawile mmazi, baho Loho wa Mndewa kamnyamula Filipo, na ija inkulu hamuwene mwanza uyagwe, avo kagendelela na mwanza wake kuno yodeng'ha. ⁴⁰ Filipo kedukila ka Azoto, na viyakalile mnzila kakala youpetela Usenga Unogile m'viwambo vose mbaka viyavikile Kaisalia.

9

Sauli Kogaluka

(Sang'h. 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kipigiti kikija, Sauli yang'hali yowadumbiza na kugelegeza kuwakoma wanahina wa Mndewa. Kachola ha Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na ² kupula lupwilili lwa kumtenda yatambulwe muna zing'anda zose za nhambiko ako kudiwambo da Damaski, giladi yahawavika, wambigalo ama watwanzi woiwinza Nzila hiyo ya Mulungu, yawagoge na kuwabweza Yelusalemu.

³ Sauli viyakalile mnzila behi na kuvika Damaski, kedukila mulangaza kulawa kuulanga ummwemwesa ng'ambu zose. ⁴ Kagwa hasi, kahulika dizwi dilonga, "Sauli, Sauli! Habali ungaza?"

⁵ Sauli kauza, "Gweye kwa munhu waki, Mndewa?"

Na heyo kedika, "Nie iyo Yesu, ija gweye umgaza. ⁶ Ila wime, wingile mdiwambo, ako kolongeligwa chuulondigwa kutenda."

⁷ Wanhu wikalile mmwanza umwe na Sauli wema haja bila kulonga mbuli kuno wokanganya, wadikulika dija didizwi, ila hawamuwene munhu. ⁸ Sauli kenuka, ila viyananule meso gake, honile kinhu. Avo wangoga mkono wamulongoza mbaka mdiwambo da Damaski. ⁹ Kakala hadahile kulola mmazua madatu, na kakala hadahile kuja ama kung'wa kinhu chochose.

¹⁰ Ako Damaski kukala na mwanahina imwe yakemigwe Anania. Mndewa kamulongela kinhu mnzozizi, kamkema, "Anania!"

Anania kedika, "Iyo nie, Mndewa."

¹¹ Mndewa kamulongela, "Winuke uchole kung'anda ya Yuda kubitila nzila ikemigwa Nzila Igoloko, ukamuuzze munhu yokemigwa Sauli, mwenekae wa Taliso, kwavija heyo kotambika. ¹² Na heyo

* 8:33 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 53:7-8.

muna inzozi kamona munhu, yokemigwa Anania, keza kamwikila makono gake uchana yake, giladi yadahe kulola mwanza uyagwe.”

¹³ Ila Anania kedika, “Mndewa, nizihulika mbuli za munhu ino mwa wanhu bwando na mbuli zose zihile ziyawatendele wanhu zako wang'alile muisi ya Yelusalemu. ¹⁴ Na heyo keza hano yali na udaho kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko kuwagoga wanhu wose wotambika mditwaga jako.”

¹⁵ Ila Mndewa kamulongela, “Genda, kwavija munhu ino iyo kia changu kinisagule giladi yadipape twaga jangu ha Wamhazi, wandewa zao, na ha wanhu wa Israeli. ¹⁶ Na nie nomulagusila vija voyolondigwa kugaya ng'hani sama ya twaga jangu.”

¹⁷ Avo, Anania kachola kengila muna ing'anda. Abaho, kamwikila makono gake Sauli, kamulongela, “Ndugu yangu Sauli, Mndewa Yesu mwenyego, yakulawilile mnzila yuubitile, kanilagiza giladi udahe kulola mwanza uyagwe na umemezwe Loho wa Mulungu.”* ¹⁸ Bahaja vinhu kamba vigome vilagala kulawa mmeso ga Sauli, na kadaha kulola kabili. Kema, abaho, kabatizigwa. ¹⁹ Na viyamambukize kuja mandia, mhiko zimbwelela.

Sauli Kowapetela Wanhu Usenga Unogile Mdiwambo da Damaski

Sauli kakala mazua madodo hamoja na wanahina ako Damaski. ²⁰ Baho kasonga kuwapetela wanhu muna zing'anda za nhambiko kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.

²¹ Wanhu wose wamuhulike wakanjanya, na kuuza, “Munhu ino si ija yakalile yowagaza waja wakalile wodikema twaga dino hiko Yelusalemu? Na hezile hano giladi yawagoge na kuwagala ha iwakulu wa wakulu wa nhambiko?”

²² Sauli kagendelela kuwa na mhiko, na kuwazanya Wayahudi wa Damaski mku-longa kamba Yesu iyo Kilisto.

²³ Vigabitile mazua bwando, Wayahudi watenda zundo giladi wamkome Sauli. ²⁴ Ila Sauli kazitanga sang'hano zao. Imisi na ikilo wemiliza zinyivi za idiwambo giladi wamkome. ²⁵ Ila kipigiti cha ikilo wanahina zake wamsola mungelo na kumhumulusa hasi kubitila hanhu hakalile na zonzo mkiwambaza cha idiwambo.

Sauli Kobwela Yelusalemu

²⁶ Sauli viyavikile Yelusalemu, kageza kuilumba na wanahina, ila wose wamdumba, hawatogole kamba kweli heyo kakala mwanahina. ²⁷ Ila Banaba

kamsola na kungala ha watumigwa wa Kilisto. Kawalongela vija Sauli viyamuwene Mndewa, na Mndewa viyalongile na Sauli viyakalile mmwanza wake, na vija Sauli viyakalile yowapetela wanhu Usenga Unogile mtwaga da Yesu ako Damaski bila kudumba. ²⁸ Avo Sauli kakala hamoja na hewo na kuzunguluka Yelusalemu yose kuno youpeta Usenga Unogile mditwaga da Mndewa bila kudumba. ²⁹ Kalonga na kuibamilila na Wayahudi wa Kigiliki, ila wageza kumkoma. ³⁰ Wanhu wamtogole Kilisto viwahulike mbuli zino, wamsola Sauli wamgala Kaisalia, abaho, wamuleka yachole Taliso.

³¹ Abaho, kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wakala mditindiwalo muisi zose za Yudea, Galilaya, na Samalia. Na kubitila Loho wa Mulungu, wagemigwa mhiko na kukula mkumnogela Mndewa, na mheta yao yongezeka.

Petulo M'viwambo va Lida na Yopa

³² Petulo viyakalile yozunguluka kila hanhu, kachola kuwatembelela na wanhu wa Mulungu wakalile wokala Lida. ³³ Ako kamona munhu imwe twaga jake Enea yakalile yaholole, munhu hiyo kakala yatambalale mulusazi mkipigiti cha milao minane. ³⁴ Petulo kamulongela, “Enea, Yesu Kilisto kokuhonya. Winuke, utandike lusazi lwako.” Baho Enea kenuka. ³⁵ Wanhu wose wakalile Lida na Shaloni wamuwene Enea, wamtogola Mndewa.

³⁶ Kukala na mwanahina imwe mkiwambo cha Yopa twaga jake Tabita, nhegulo yake M'kigiliki Dolikasi, munhu yakalile na sang'hano zinogile na kuwagwelele vinhu wakumbulu. ³⁷ Kipigiti hicho kakala yolumwa, abaho, kadan-ganhika, na lukuli lwake vilukoshigwe, lwikigwa mdigati da uchana. ³⁸ Kiwambo cha Lida kikala behi na kiwambo cha Yopa, avo wanahina viwahulike kamba Petulo ka mkiwambo cha Lida, wamulagizila wanhu wabili na kumulongela, “Wize mbwisa kumwetu.” ³⁹ Petulo kachola hamoja na hewo, na viyavikile, kagaligwa gati da uchana. Vizuka wose wema behi nayo kuno wolila na kumulagusila ng'hanzu na vivalo viyagwe viyavitendile Dolikasi viyakalile hamoja na hewo. ⁴⁰ Petulo kawalava kunze wanhu wose, kafugama mavindi, katambika. Abaho, kalugalukila luja ulukuli kalonga, “Tabita, lamuka.” Na heyo kananula meso gake, na viyamuwene Petulo, kenuka kakala. ⁴¹ Kamgoga mkono na kumwinula. Abaho, kawakema wanhu wamtogole

* 9:17 Umemezwe Loho wa Mulungu nhegulo yake ugweleligwe Loho wa Mulungu.

Kilisto na vizuka, kamwika haulongozi wao kuno yali mgima. ⁴² Mbuli ino ibwililika muisi yose ya Yopa, na wanhu bwando wamtogola Mndewa. ⁴³ Petulo kagendelela kukala Yopa mazua bwando hakae ha munhu imwe twaga jake Simoni, yakalile msindika mikwembe.

10

Petulo na Kolinelio

¹ Ako kudiwambo da Kaisalia kukala na munhu imwe twaga jake Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma dikemigwa "Dale da Italia." ² Heyo hamoja na wanhu wose wa ng'anda yake wakala wanhu wa nhambiko, na wakala womdumba Mulungu. Kakala yowagwelela vinhu awo wakalile bule vinhu na kumtambikila Mulungu mazua gose. ³ Zua dimwe kamba saa tisa ichungulo kona kinhu mnzozu. Kamona na meso gake msenga wa Mulungu wa kuulanga yomwizila na kulonga, "Kolinelio!"

⁴ Kolinelio kamulola kuno yokona bwembwe, abaho, kamuuza, "Kuna choni, Mndewa?"

Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, "Nhambiko zako na nhosa zako zuuwagwelele wakumbulu zivika uchana na kuwa ukumbuso ha Mulungu. ⁵ Avo uwatume wanhu wachole Yopa wakamkeme munhu imwe twaga jake Simoni yakalile yokemigwa Petulo. ⁶ Kokala hamoja na Simoni msindika mikwembe, ng'anda yake ya behi na ibahali." ⁷ Ija msenga wa Mulungu wa kuulanga viyasegele, Kolinelio kawakema nyakadala zake wabibili na asikali imwe yakalile yamnogege Mulungu yakalile yomsang'hanikila heyo. ⁸ Kawalongela mbuli zose zilawilile, abaho, kawalagiza wachole Yopa.

⁹ Zua da ikabili mkipigiti cha kamba saa sita viwakalile mmwanza wao, wakwenhukila ikiwambo, Petulo kakwela mkiswili kutambika. ¹⁰ Kona nzala ng'hani, kasulukila kinhu cha kuja. Na mandia vigakalile gosasaligwa kapata kigumbizi. ¹¹ Kawona ulanga uvuguka, na kinhu kilingile kamba guo kulu dikala dihumuluswa hasi digogigwe mng'ambu zake nne. ¹² Mgati yake kukala na wang'onyo wose wali na migulu mine, waja wotambala na ndege wa kuulanga. ¹³ Abaho, kahulika dizwi domulongela, "Petulo, lamuka uch-inje, uje!"

¹⁴ Ila Petulo kalonga, "Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama kinhu chochose kinyolodoke."

¹⁵ Dizwi dimulongela mwanza wa ikabili, "Sambiuvikeme ng'hone vinhu vino-gezwe na Mulungu." ¹⁶ Mbuli ino ilawilila mianza midatu, na baho kija ikinhu kilingile kamba guo kulu kisoligwa kubwela kuulanga.

¹⁷ Petulo viyakalile yogelegeza nhegulo ya inzozu ija, waja wanhu watumigwe na Kolinelio walawilila. Wakala wouza kuili ng'anda ya Simoni kuno wemile haulongozi wa ulwivi. ¹⁸ Wakemelela, wauza, "Hana muhenza hano yokemigwa Simoni Petulo?"

¹⁹ Petulo viyakalile yang'hali yogelegeza nhegulo ya inzozu ija, Loho wa Mulungu kamulongela, "Simoni, hana wanhu wadatu wokuzahila. ²⁰ Avo wime na uhumuluke hasi. Sambiusinhe kuchola hamoja na hewo, kwavija nie iyo niwalagize." ²¹ Petulo kahumuluka hasi kawalongela, "Nie iyo munhu yumumzahila. Mwiza kuwizina choni?"

²² Waja wanhu walonga, "Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma, katulagiza. Ino iyo munhu yalibule uzenzeleganye, munhu yomdumba Mulungu, na yodumbigwa na Wayahudi wose. Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela kamba, gweye uchole kung'anda yake giladi yahulike kija chondaulonge." ²³ Abaho, Petulo kawabokela na kuwengiza mng'anda na kuwagwelela uwaso haja.

Zua diyagwe Petulo kasonga mwanza hamoja na hewo, na ndugu wayagwe kulawa Yopa wailongoza hamoja na heyo. ²⁴ Zua da ikabili wavika mdiwambo da Kaisalia, ako Kolinelio kuyakalile yowabeta hamoja na ndugu zake na wambwiga zake yaakalile yawagoneke. ²⁵ Petulo viyakalile behi kwingila mng'anda, Kolinelio kam'bokela na kumfugamila mavindi yomtambikila. ²⁶ Ila Petulo kamwinula, kalonga, "Inuka, nie mwenyego na munhu tu." ²⁷ Petulo kagendelela kulonga na Kolinelio, na viyengile mng'anda kajona dale kulu da wanhu wailundiza. ²⁸ Kawalongela, "Mweye movitanga kamba Muyahudi yoyose kagome-sigwa na Malagizo ga Musa kuilumba na Mmhazi ama kumtembelela. Ila Mulungu kanizuma kamba sambinimkeme munhu yoyose keha ama kanyolodoka. ²⁹ Vumunikemile, silemle kwiza. Avo nouza, mbuli ilih yumunikemele?"

³⁰ Kolinelio kedika, "Mazua mane gabitile mkipigiti kamba kikino cha saa tisa, nikala mng'anda yangu nitambika. Baho munhu yakalile yavaliile vivalo vinang'hazika kema haulongozi wangu ³¹ na kulonga, 'Kolinelio! Mulungu kai-hulika nhambiko yako na kuzikumbuka

nhunza zako ziuwagwelele wakumbulu. ³² Mulagize munhu yachole Yopa ha munhu yokemigwa Simoni yokemigwa Petulo. Heyo kokala muing'anda ya Simoni msindika mikwembe, yokala behi na bahali.' ³³ Avo, hima niwalagiza wanhu kumwako, na gweye kutenda goya vuwizile. Avo wose twabaha haulongozi wa Mulungu kutegeleza mbuli yoyose yaakulagize Mndewa utulonge tweye."

Ulonzi wa Petulo

³⁴ Abaho, Petulo kasonga kulonga, "Sambi nitwanga kamba Mulungu halola kihanga cha munhu. ³⁵ Ila wanhu wa isi yoyose womdumba heyo na kutenda ganogile, kowatogola. ³⁶ Moitanga imbuli yaigalile Mulungu ha wanhu wa Israeli, kuno youpeta Usenga Unogile ugala tindiwalo kubitila Yesu Kilisto, yali Mndewa wa wanhu wose. ³⁷ Mkitanga kija kilawile muisi yose ya Yudea, kusongela Galilaya, Yohana viyeshile kuwapetela wanhu usenga wake wa ubatizo. ³⁸ Mumtanga Yesu wa Nazaleti, vija Mulungu viyamsagule kubitila Loho wa Mulungu na mhiko. Kachola kila hanhu, yotenda mbuli zinogile na kuwahonya wanhu wose wakalile wagogigwe na mhiko za Mwenembago, kwavija Mulungu kakala hamoja na heyo. ³⁹ Tweye twa wasindila wa mbuli zose ziyatendile muisi ya Wayahudi na Yelusalemu. Na hewo wamkoma mkumuwamba mumsalaba. ⁴⁰ Ila Mulungu kamzusa zua da ikadatu na kumtenda yoneke. ⁴¹ Honeke na wanhu wose, ila na wasindila wakalile wasaguligwe na Mulungu. Wasindila awo iwo tweye tukalile tudile na kung'wa hamoja na heyo, viyeshile kuzuka kulawa mkudanganhika. ⁴² Katulagiza tuwapetele wanhu Usenga Unogile na kusindila kamba Yesu iyo yasaguligwe na Mulungu yawe mulamula wa wanhu wagima na wadanganhike. ⁴³ Wahokozi wose wolava usindila wa mbuli zake, kamba kila munhu yamtogole heyo, vilozo vake vogeligwa kumgongo kubitila twaga jake."

Wamhazi Wobokela Loho wa Mulungu

⁴⁴ Petulo viyakalile yang'hali yolonga mbuli zino, Loho wa Mulungu kawahumulukila wanhu wose wakalile woutegeleza uusenga. ⁴⁵ Wayahudi wamtogole Kilisto wezile hamoja na Petulo wakanganya, avija Wamhazi vivija viwetiligwe nhunza ya Loho wa Mulungu. ⁴⁶ Kwavija wawahulika wolonga ulonzi wa mkanganyo na kumuyenzi Mulungu. Abaho, Petulo kalonga, ⁴⁷ "Wanhu wano wabokela Loho wa Mulungu kamba tweye vitubokele. Vino hana munhu yoyose yodaha kuwagomesa

sambiwabatizigwe na mazi?" ⁴⁸ Avo kalagiza kamba wabatizigwe mditwaga da Yesu Kilisto. Abaho, wamuyalalila Petulo yakale na hewo mmazua madodo.

11

Petulo Kopeta Mbuli Ziyatendile mwa Wanhu Wamtogole Kilisto ako Yelusalemu

¹ Watumigwa wa Kilisto na wanhu wamtogole Kilisto wakalile muisi yose ya Yudea wahuilika kamba Wamhazi na hewo waubokela Usenga wa Mulungu. ² Avo, Petulo viyacholile Yelusalemu, wanhu wamtogole Kilisto wakalile wengile kumbi wam'bamilila, ³ walonga, "Habali gweye wingile mng'anda ya wanhu walekile kwingila kumbi na kuja na hewo?" ⁴ Avo, Petulo kasonga kuwasimulila vinhu vose lumosilumosi.

⁵ "Nikala mdiwambo da Yopa notambika, mhata kigumbizi nyona nzozi. Nyona kinhu kilingile kamba guo kulu dikalile dihumuluswa hasi kulawa kuulanga digogigwe mng'ambu zake nne na dikala dihumulukila hanhu hanikalile. ⁶ Nidilola goya mgati yake, nyona wang'onyo wa muisi wali na migulu mine, wang'onyo wa kumuhulo, wang'onyo wotambala, na ndege wa kuulanga. ⁷ Abaho, nihulika dizwi dinilongela, 'Petulo, gandamuka uchinje, uje!' ⁸ Ila nie nilonga, 'Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama kinhu chochose kinyolodoke.' ⁹ Ila dizwi kulawa kuulanga dinidika mwanza wa ikabili, 'Sambiukikeme ng'hone ama kinyolodoka kinhu chochose chayakinogeze Mulungu.' ¹⁰ Mbuli ino ilawilila mianza midatu, abaho, vinhu vose vikwenhigwa kabili kubwela kuulanga. ¹¹ Kipigiti kikija wanhu wadatu, wakalile watumigwe kumwangu kulawa Kaisalia, wema kuna ing'anda inikalile nikala. ¹² Loho wa Mulungu kanilongela nichole na hewo sambinisinhe. Wandugu wano sita vivija wachola hamoja na nie, twingila muna ing'anda ya ija imunhu yatulagize. ¹³ Katulongela vija viyamonile msenga wa Mulungu wa kuulanga yemile mng'anda yake na kulonga, 'Mtume munhu yachole Yopa yangale hano Simoni yokemigwa Petulo, ¹⁴ kokugwelela usenga, na kubitila usenga hiwo, gweye hamoja na wanhu wa ng'anda yako yose wokomboligwa.' ¹⁵ Na vunisongile kulonga, Loho wa Mulungu kawahumulukila na kukala uchana yao kamba viyatuhumulukile uchana yetu tweye haichanduso. ¹⁶ Avo ng'humbuka gaja gayalongile Mndewa kamba, 'Yohana kakala yobatiza na mazi, ila mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu.' ¹⁷ Avo

kamba Mulungu kaweng'ha nhunza iija iyatugwelele tweye kipigiti vitumtogle Mndewa Yesu Kilisto, nie iyo munhu waki hata nim'bamilile Mulungu?"

¹⁸ Viwahulike gano, wanyamala wamuyenzi Mulungu wolonga, "Avo Mulungu kawagwelela hata Wamhazi bazi da kuleka vilozo digala ugima."

Wanhu Wamtogole Kilisto Mdiwambo da Antiokia

¹⁹ Avo waja wakalile wapwililike kipigiti cha mgayo ulawilile kipigiti chayakomigwe Stefano wachola isi za kutali za Foinike, Sipulo, na Antiokia woupeta Usenga mwa Wayahudi weiyeka. ²⁰ Ila mmwanza wao wakala wanhu wayagwe kulawa Sipulo na Kilene wachola kudiwambo da Antiokia na kusonga kulongelela na Wagiliki, wowapetela Usenga Unogile wa Mndewa Yesu. ²¹ Mkono wa Mndewa ukala hamoja na hewo, na wanhu bwando watogola na kugalukila kuyali Mndewa.

²² Mbuli zino zihulikwa na wanhu wamtogole Kilisto wakalile Yelusalemu, avo wamtuma Banaba yachole kudiwambo da Antiokia. ²³ Vijavikile na kona vija Mulungu viyawamoteze wanhu, kadeng'ha na kuwagw'ondeza wose wagengelele kukala muikweli ya Mndewa na mioyo yao yose, ²⁴ kwavija heyo kakala munhu yali na moyo unogile yamemile Loho wa Mulungu na nhamanila. Na wanhu bwando wamtogola Mndewa.

²⁵ Abaho, Banaba kachola Taliso kumzahila Sauli, ²⁶ na viyamuwene, kamgala kudiwambo da Antiokia. Avo mmulawo wose Banaba na Sauli wakala wokiiting'hanila na wanhu wamtogole Kilisto na kufundiza wanhu bwando ako kudiwambo da Antiokia. Na wanahina baho wasongile kukemigwa Wakilisto haja Antiokia.

²⁷ Muna ikipigiti kino wahokozi kulawa Yelusalemu weza Antiokia. ²⁸ Imwe mmwanza wao yokemigwa Agabo kema na kuhokola kubitila Loho wa Mulungu yolonga kamba nzala mpamanho yogubika ulumwengu wose, na gano galawilila kipigiti Klaudio viyakalile Mndewa. ²⁹ Wanahina waitogolela kulava vinhu kila munhu viyadahile na kuwagwelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile wokala Yudea. ³⁰ Wagatenda gano, abaho, wawagwaa Banaba na Sauli wavigale vija viwasangile ha wavyele.

12

Mgayo Ubanzilinze

¹ Mkipigiti kiguhi Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso* kawagoga wanhu wayagwe wamtogole Kilisto giladi yawagaze. ² Kamsola Yakobo, ndugu yake Yohana, na kumkoma na zele. ³ Viyawene kamba mbuli ino iwanogela Wayahudi, kagendelela kumgoga na Petulo. Mbuli zino zilawilila mkipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela. ⁴ Viyeshile kumgoga Petulo kamgela mkifungo, kamwika mmakono ga madale mane ga asikali, na kila dale dikala na asikali wane, wamwimilize. Helode kakala yogelegeza kumulava hanze mwa wanhu kipigiti Ulusona lwa Pasaka† luhamala. ⁵ Avo Petulo kemilizwa mding'anda da kufungila wanhu, ila wanhu wamtogole Kilisto wagangamala kumtambikila Mulungu sama yake.

Petulo Kofunguligwa Kulawa Mkifungo

⁶ Ikilo ya kuchela imitondo ya zua diyalondile Helode kumulava hanze mwa wanhu, Petulo kakala yawasile hagatigati ya asikali wabili kuno yafungigwe minyolo mibili, na wemilizi wakala wogonelela wokwimiliza ulwivi lwa iding'anda da kufungila wanhu. ⁷ Bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kalawilila na mulangaza umwemwesa muja mdigati, kamk-wasa mulubavu na kumulamusa, abaho, kamulongela, "Inuka mbwisa!" Na bahaja iminyolo imulagala kulawa mmakono gake. ⁸ Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, "Vala vivalo vako na ng'hwabasa zako." Na Petulo katenda vija vayalongeligwe. Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, "Izinge guo jako unikweleleze." ⁹ Petulo kamkweleleza mbaka hanze ya iding'anda da kufungila wanhu, ila kakala bule nzonzi kamba gaja msenga wa Mndewa wa kuulanga gayatendile gakala kweli galawilila, kagiza kakala yokona nzozi. ¹⁰ Wadibita dale da asikali da ichanduso na dale da asikali wemilizi da ikabili na kuvika kuna ulwivi lutendigwe na mizuma lukalile lulola kudiwambo, luwavugukila lwenyego na hewo wabita. Na viwakalile wotembela mnzila ya mdiwambo, kedukila ija msenga wa Mndewa wa kuulanga kamuleka Petulo.

¹¹ Abaho, Petulo nzonzi zim'bwelela, kailongela mwenyego, "Sambi nivitanga kamba Mndewa kamtuma msenga wake wa kuulanga yanikombole kulawa mmakono ga Helode na kulawa mgaja

* **12:1** Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso kakala mzukulu wa Mndewa Helode Mkulu. † **12:4** Pasaka nhegulo yake kubita uchana.

gose gowokala wotamanila Wayahudi galawilile.”

¹² Kipigiti kikija zinzonzi vuzim'bwelele, kachola kung'anda ya Maliamu, mamaake Yohana, ayo yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Maluko, ako wanhu bwando kuwakalile waiting'hane wotambika. ¹³ Petulo kalubwenga ulwivi lwa kunze, na mndele yokemigwa Loda keza kumulola munhu yobwenga ulwivi. ¹⁴ Viyategeleze na kudihulika dizwi da Petulo, kadeng'ha ng'hani kakimbila kabweleganya bila kuvugula ulwivi na kutaga yolonga, “Petulo ka halwivi.” ¹⁵ Wamulongela, “Gweye kuna luwege.” Viyagendelele kugangamiza kamba kweli Petulo ka halwivi, walonga, “Siku kowa msenga wa Mulungu wa kuulanga yali hamoja nayo.”[‡]

¹⁶ Ila Petulo kagendelela kubwenga ulwivi, na viwavugule ulwivi na kumona heyo, wakanganya ng'hani. ¹⁷ Petulo kawahungila na mkono wake giladi wanyamale na kuwagondela avija Mndewa viyamulawilile kulawa mding'anda da kufungila wanhu, kalonga, “Mulongeleni mbuli zino Yakobo na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto.” Abaho, kasegela kachola hanhu hayagwe.

¹⁸ Viivikile imitondo, kukala na mkomemkome mmwanza wa asikali, wolonga, “Kinhu chaki kimulawilile Petulo?” ¹⁹ Helode kalagiza wanhu wamzahilile Petulo kila hanhu ila hawamonile. Avo kawatuma wanhu wawauze goya waja iwaasikali, abaho, kalagiza wakomigwe. Abaho, Helode kasegela Yudea kachola kukala Kaisalia.

Helode Kodanganhika

²⁰ Helode Agilipa wa ichanduso kawonela lusango wanhu wa miwambo ya Tilo na Sidoni, avo wanhu wa Tilo na Sidoni waiduganya hamoja wachole kuiting'hana nayo. Avo wamuyalalila Blasto, mkulu wa ng'anda da kindewa da Helode, wachole na heyo ha Helode Agilipa wa ichanduso kumgwila mavindi kwavija isi yao yopata mandia kulawa muisi ya Helode.

²¹ Zua diwasagule kuiting'hana vidivikile, Helode kavala miguo yake ya kindewa, kakala mkgigoda chake cha undewa na kuwapetela wanhu. ²² Wanhu wakala woguta, wolonga, “Dizwi dino da mulungu, na sio dizwi da munhu.” ²³ Kwavija Helode hamuzenzile Mulungu, bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga

kamtoa, kagwa hasi, kadigwa na masango, na kudanganhika.

²⁴ Ila Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela na kukula.

²⁵ Abaho, Banaba na Sauli viwamambukize sang'hano yao, wasegela Yelusalemu, wamsola na Yohana ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko.

13

Banaba na Sauli Wosaguligwa na Kutumigwa

¹ Mdidale da wanhu wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia kukala na wahokozi na wakulufunzi wakalile wokemigwa Banaba, Simioni yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Munhu Mtitu, Lukio munhu wa Kilene, Manaeni yakalile yakulile mding'anda da Mndewa Helode Antipa, na Sauli. ² Viwakalile womtambikila Mndewa na kufunga, Loho wa Mulungu kalonga, “Nibagulileni Banaba na Sauli sama ya sang'hano iniwakemele.”

³ Avo viwamambukize kufunga na kutambika, wawekila makono gao na kuwatumu.

Ako Sipulo

⁴ Wabili waja watumigwa na Loho wa Mulungu wabita mkiwambo cha Seleusia, kulawa haja wakwela mmeli wachola kukisiwa cha Sipulo. ⁵ Viwavikile mdiwambo da Salamisi, waupeta Usenga wa Mulungu mzing'anda za nhambiko za Wayahudi. Yohana, ayo vivija yakemigwe Maluko, kakala na hewo yowataza.

⁶ Watembela wabita mkisiwa chose mbaka walawilila Pafosi. Haja wam'vika muhawi wa Kiyahudi na muhokozi wa uvwizi yokemigwa Bali Yesu. ⁷ Yakalile munhu wa behi ng'hani na mkulu wa kisiwa kija yokemigwa Seligio Paulo, yakalile munhu m'bala ng'hani, ayo yagalile usenga ha Banaba na Sauli yolonda kuhulika Usenga wa Mulungu. ⁸ Ila Elima ija imuhawi, kwavija ino iyo nhegulo ya twaga jake dikemigwa Bali Yesu muulonzi wa Kigiliki, kawabamilila na kugeza kumtenda ija imkulu wa kisiwa yaileme nhamanila ija. ⁹ Ila Sauli, ayo vivija yakalile yokemigwa Paulo, kamemezwa Loho wa Mulungu kamulola ng'hani Elima ¹⁰ na kulonga, “Gweye kwa mwana wa Mwenembago na kwa mdumuka wa vinhu vose vilibule uzenzeleganye. Huleka kuzibulunya mbuli za Mndewa zilibule uzenzeleganye? ¹¹ Avo lusango lwa Mndewa lwa hamoja nagwe, kowa kimbugumbu,

[‡] 12:15 Kipigiti kija Wayahudi wakala wogelegeza kamba Mulungu komgwaa kila munhu msenga wake wa kuulanga yamwimilize, na msenga ija kolinga na munhu ija yomwimiliza mkihanga na mkiwiliwili.

na mkipigiti kidodo hudaha kuwona mulangaza wa zua.”

Bahaja vinyunyuni na ziza vimwizila, na kasonga kubabasila yozahila munhu yamgoge mkono yamulongoze. ¹² Ija imkulu wa ikisiwa viyagonile gaja galawilile, kato-gola kwavija kakala yokanganya mafundo ga mbuli za Mndewa.

Ako Kudiwambo da Antiokia Muisi ya Pisidia

¹³ Abaho, Paulo na wayage wakwela mmeli kulawa Pafosi wachola Pega ili muisi ya Pamfilia, na viwavikile haja, Yohana, ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko, kawaleka kabwela Yelusalemu. ¹⁴ Kulawa Pega, Paulo na Banaba wagen-delela wachola kudiwambo da Antiokia muisi ya Pisidia. Mdzua da Mhumulo wengila mng'anda ya nhambiko wakala hasi. ¹⁵ Viwamambukize kusoma Malagizo ga Musa na wahokozi, mkulu wa ing'anda ya nhambiko katuma munhu kumwao yolonge, “Ndugu zetu, kamba muna mbuli ya kuwagamiza wanhu, mulonge.” ¹⁶ Paulo kenuka na kuwahungila mkono na kulonga, “Mweye wanhu wa Israeli na mw-eye wanhu hamuli Wayahudi mumtam-bikila Mulungu, nhegelezeni! ¹⁷ Mulungu wa wanhu wa Israeli kawasagula wahenga zetu na kawatenda wongezeke kipigiti viwakalile Misili na kuwalava muisi ija na mhiko ng'hulu. ¹⁸ Kawazaganya mmilao malongo mane muluwala, ¹⁹ na kaibananga mitala saba ya Kanaani na kuwagwelela wanhu zake isi zao kamba uhazi wao. ²⁰ Mbuli zino zose zisola kamba milao mia nne na malongo matano.

“Vugabitile gano, Mulungu kawagwelela walamula mbaka kipigiti cha muhokozi Samweli. ²¹ Abaho, wanhu walonda mndewa, na Mulungu kawagwelela Sauli mwanage Kishi, wa mtala ya Benjamini, yakalile yatawale milao malongo mane. ²² Viyamsegeze Sauli, kamtenda Daudi yawe mndewa wao. Mulungu kalonga vino yomulonga Daudi, ‘Nimpata Daudi mwana wa Yese, munhu inimnogege, yon-dayagatende gose ganimulonda heyo yagatende.’ ²³ Kulawa mulukolo lwa munhu ino Mulungu kamgala Mkombola, Yesu, muisi ya Israeli, kamba viyekile kilagano. ²⁴ Yesu viyakalile hanasonga sang'hano yake, Yohana kaupeta usenga wa kuleka vilozo na kubatizigwa mwa wanhu wose wa Israeli. ²⁵ Yohana viyamambukize sang'hano yake, kalonga, ‘Mweye mokwagiza nie iyo munhu yalishi? Nie sio munhu ija imumtamanila kwiza, ila heyo kokwiza

hachugu changu, ayo ng'hwabasa zake nie silondigwa kuzifungula.’

²⁶ “Ndugu zangu, wana wa Ablaham, na mweye wanhu mumtambikila Mulungu mulekile kuwa Wayahudi, usenga uno wa ukombola tugaliligwa tweye! ²⁷ Wanhu wa Yelusalemu na wakulu zao wa isi hawamtangile Yesu ama kuzitanga mbuli za wahokozi. Hata avo mkumtagusa Yesu kudanganhika, wazitenda mbuli zino za wahokozi ziwosoma Mazua gose ga Mhumulo zivikile. ²⁸ Hata kamba hawonile kilasomo kimulumbile heyo kudanganhika, wamulongela Pilato yamtaguse ifa. ²⁹ Viwamambukize kutenda mbuli zose zayandikiligwe heyo, wamuhumulusa hasi kulawa mumsalaba na kumtambalika mdipanga. ³⁰ Ila Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika, ³¹ na mazua bwando kakala yokoneka na awo wakalile wotembela nayo kulawa Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo sambi iwo wasindila mwa wanhu wa Israeli. ³² Tuwagalila Usenga Unogile awo Mulungu uwailagane na wahenga zetu, ³³ katuvikizila tweye, wana zao, mkumzusa Yesu. Vivija, kamba vija viyandikigwe mzabuli ya ikabili ilonga,

‘Gweye iyo Mwanangu,

lelo nivaluka Tataako.’*[†]

³⁴ Ikweli ya kamba, Mulungu kamzusa Yesu kulawa mkudanganhika, sambiyadanganhike kabili, ilongwa muna zimbuli zino,

‘Nowagwelela motelo zing'alile na za kweli zinililagane na Daudi.’†

³⁵ Avo vivija kalonga mzabuli iyagwe,

‘Humuleka Munhu wako Yang'alile yolele mdipanga.’‡

³⁶ Kwavija Daudi viyamalile kusang'hanikila mbuli za Mulungu mwa wanhu wa mulelo wake mwenyego, kadanganhika, kazikigwa hamoja na wahenga zake, na lukuli lwake lolala mdipanga. ³⁷ Ila munhu ija Mulungu iyamzusile holile. ³⁸ Avo, ndugu zangu, mbuli ino na itangike kumwenu kamba mkubitila Yesu mpeteligwa kugeligwa kumgongo kwa vilozo. ³⁹ Mkubitila Yesu iino, kila munhu yotogola kosegezelwa vilozo vose, vija havidahike kusegezigwa na Malagizo ga Musa. ⁴⁰ Avo teganyeni, gaja gandikigwe mkitabha cha wahokozi sambigawalawilile mweye.

⁴¹ ‘Loleni mweye mtenda mzihaka, kanganyeni na mdanganhike!

Kwavija mmazua genu, nosang'hana sang'hano,

* 13:33 Mbuli zino zolawa mkitabha cha ZABULI 2:7. † 13:34 Mbuli zino zolawa mkitabha cha ISAYA 55:3. ‡ 13:35 Mbuli zino zolawa mkitabha cha ZABULI 16:10.

sang'hano ayo yondamuleke kuitogola,
hata kamba munhu yahawalon-gela! "S"

⁴² Paulo na Banaba viwakalile wolawa hanze, wanhu wawayalalila wazilonge mbuli zino kabili Mdzua diyagwe da Mhumulo. ⁴³ Mting'hano wa ing'anda ya nhambiko vuugolile, Wayahudi bwando na waja Iwamhazi watogole kuwa Wayahudi wawakoleza Paulo na Banaba. Paulo na Banaba wawayalalila wagendelele kukala mngkewa ya Mulungu.

⁴⁴ Zua diyagwe da Mhumulo, wanhu behi na wose wa mdiwambo dija waiting'hana kutegeleza Usenga wa Mndewa. ⁴⁵ Ila Wayahudi viwawene bwando da wanhu, wona migongo, wasonga kulonga mbuli za ufukuzi, kuno wozibeza mbuli zoyokala yolonga Paulo. ⁴⁶ Abaho, Paulo na Banaba wose wabibili wenula dizwi walonga bila kidumbo wolonga, "Ilondigwa kamba, Usenga wa Mulungu ulondigwa tanhu upetigwe kumwenu. Ila muulema na kulamula mwemwe wenyego kukala kutali na ugima wa digunge, avo tweye sambu towahindikila Wamhazi. ⁴⁷ Kwavija Mndewa katushulutiza tweye yolonga, 'Niwatenda mweye muwe mulangaza wa Wamhazi,

avo muugale ukombola mbaka kuuwishilile ulumwengu.* "

⁴⁸ Wamhazi viwahulike mbuli zino, wadeng'ha na kuuyenzi Usenga wa Mndewa, na wose wasaguligwe sama ya ugima wa digunge wamtogola Kilisto.

⁴⁹ Avo Usenga wa Mndewa wenela muisi ija yose. ⁵⁰ Ila Wayahudi wawaswagiza watwanzi wali na matwaga wakalile womdumba Mulungu na wakulu wa idiwambo. Na hewo kawagaza Paulo na Banaba na kuwawinga, wawalava hanze ya isi ija. ⁵¹ Avo wakung'unha timbwisi dikalile mmagulu gao mkuwadukumiza na kuchola Ikonio. ⁵² Na wanahina wa mdiwambo da Antiokia wakala wamemile deng'ho na Loho wa Mulungu.

14

Ako Ikonio

¹ Mbuli zizija zilawilila ako kudiwambo da Ikonio. Paulo na Banaba wengila muna ing'anda ya nhambiko ya Wayahudi na kulonga bila kudumba, na Wayahudi bwando na Wamhazi wamtogola Mndewa. ² Ila waja Wayahudi walemile kumtogola Mndewa wawaswagiza Wamhazi na kuzigela usungu ngelegeza zao giladi wawaleme

Paulo na Banaba. ³ Avo wakala haja kipigiti kitali woupeta Usenga wa Mndewa bila kudumba, na Mndewa kailagusa mmbuli ya ngekewa yake mkulava bule vilaguso na mikanganyo itendeke kubitila hewo. ⁴ Ila wanhu wa idiwambo dija wakala waigolile. Wayagwe wakala ng'ambu ya Wayahudi, na wayagwe ng'ambu ya watumigwa wa Kilisto.

⁵ Kukala na zundo, ditendigwe na Wamhazi na Wayahudi na wakulu zao, da kuwatendela ukaini na kuwatoa na mabwe. ⁶ Ila watumigwa wa Kilisto wazimanya mbuli zija, avo wakimbilila Listila na Delibe, miwambo ya Likaonia, na isi ziwazunguluke, ⁷ na haja wagendelela kupeta Usenga Unogile.

Ako Listila na Delibe

⁸ Kuja Listila kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela hayavumbuke, na kakala hadahile kutembela hata mwanza umwe. ⁹ Kamtegeleza Paulo viyakalile yolonga. Paulo kamulola ng'hani, kona kamba kakala na nhamanila ya kuhonyigwa, ¹⁰ avo Paulo kenula dizwi yolonga, "Ima na magulu gako!" Bahaja ija imunhu kazumha na kusonga kutembela. ¹¹ Wanhu viwonile gaja gayatendile Paulo, waguta muulonzi wa Kilikaonia, "Miungu ilumbile kamba wanhu ituhumulukila!" ¹² Banaba wamkema Zeu, na Paulo wamkema Helime, kwavija kakala iyo yolonga mbuli zose. ¹³ Mkulu wa nhambiko wa mzimu ukemigwa Zeu, ayo ng'anda yake ikalile hanze ya idiwambo, kagala ng'ombe na mkungo wa malua halwivi lwa idiwambo, heyo na ididale da wanhu walonda kuwalavila nhosa watumigwa wa Kilisto.

¹⁴ Ila watumigwa wa Kilisto Banaba na Paulo viwahulike gano, wadega vivalo vao na hima walopola walawa hanze na kukimbilila hagatigati ya didale da wanhu, abaho, wenula dizwi walonga, ¹⁵ "Mweye wanhu, habali mtenda mbuli zino? Tweye vivija twa wanhu tu kamba mweye! Tuwagalila mweye Usenga Unogile, tuwalongela mweye mgaluke kulawa mmbuli zino zilubule kinhu na mmuhindikile Mulungu yali na ugima, yalumbile ulanga na isi na bahali na vinhu vose vili himo. ¹⁶ Umwaka Mulungu kawaleka wanhu wose wachole mnzila zao wenyego. ¹⁷ Hata avo kalagusa usindila wa kulagusa vija viyakalile baho. Kawalagusila mweye unozi wake mkuwagwaa mvula kulawa kuulanga na ndigwa mmisimu yake, kawagwaa mandia bwando na kuwamemeza ndeng'ha mmioyo yenu." ¹⁸ Hamoja na mbuli zino

§ 13:41 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha HABAKUKI 1:5.

* 13:47 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ISAYA 49:6.

ikala vidala kudizuila ididale da wanhu sambidiwalavile nhosa.

¹⁹ Ila Wayahudi kulawa mdiwambo da Antiokia na Ikonio weza haja na kudiswagiza ididale da wanhu. Abaho, wamtoa na mabwe Paulo, wam'bulula, wamulava hanze ya idiwambo, wagiza kadanganhika. ²⁰ Ila wanahina viwamzunguluke, kenuka na kubweleganya mgati ya idiwambo. Imitondo iyagwe heyo na Banaba wasegela wachola Delibe.

Kubweleganya Mdiwambo da Antiokia Muisi ya Silia

²¹ Waupeta Usenga Unogile mdiwambo dija na kuwapata wanahina bwando, abaho, wabweleganya wachola Listila, Ikonio, na kudiwambo da Antiokia. ²² Haja wawagamiza imioyo wanahina na kuwagong'ondeza kamba wagen-delele kukala muinhamanila, wolonga, "Tolondigwa tubitile migayo bwando kileka mana twingile Muundewa wa Mulungu." ²³ Paulo na Banaba wawasaguliya wavyele mmadale gose ga wanhu wamtogole Kilisto. Na mkutambika na kufunga waweka mmakono ga Mndewa mwa ayo nhamanila yao muikalile.

²⁴ Abaho, wabitila Pisidia wengila Pamfilia, ²⁵ na viwaupetile Usenga Unogile kuja Pega, wachola Atalia, ²⁶ kulawa Atalia wabweleganya mdiwambo da Antiokia, ahaja hawawekile mnggekewa ya Mulungu sama ya sang'hano ija iwamambukize.

²⁷ Viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwalongela mbuli zose Mulungu ziyatendile kubitila hewo na vija viyawavugulile Wamhazi lwivi lwa nhamanila. ²⁸ Wakala haja mazua bwando na wanahina.

15

Mting'hano ako Yelusalemu

¹ Weza wanhu kulawa Yudea wakala wowafundiza wanhu wamtogole Kilisto, wolonga, "Kamba hamwingile kumbi kamba viyafundize Musa, havidahika mweye kukomboligwa." ² Mbuli ino iwatenda Paulo na Banaba waibamilile nao na kuiuzagiza nao ng'hani. Avo Paulo na Banaba wasaguligwa, hamoja na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, wachole Yelusalemu ha watumigwa wa Kilisto na wavyele wakawauze mbuli ino.

³ Wanhu wamtogole Kilisto wawatuma, na viwakalile wochola kubitila Foinike na Samalia, wawalongela avija Wamhazi viwautogole Usenga wa Mndewa. Mbuli zino ziwatenda wanhu wose wamtogole Kilisto wadeng'he ng'hani. ⁴ Viwavikile

Yelusalemu, wabokelwa na wanhu wamtogole Kilisto, watumigwa wa Kilisto, na wavyele. Wawasimulila gose gayatendile Mulungu kubitila hewo. ⁵ Abaho, wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wakalile ng'ambu ya Mafalisayo wema na kulonga, "Wamhazi wolondigwa wengizigwe kumbi na wagawinze Malagizo ga Musa."

⁶ Watumigwa wa Kilisto na wavyele waiting'hana wailole goya mbuli ino.

⁷ Viwagendelele ng'hani kulongelela, Petulo kenuka na kuwalongela, "Ndugu zangu, movitanga kamba mazua gabitile Mulungu kanisagula nie kulawa mmwanza wenu niwapetele Wamhazi Usenga Unogile giladi wahulike na watogole. ⁸ Na Mulungu, yoitanga mioyo ya wanhu, kalagusa kamba kawatogola mkuwagwelela Loho wake, kamba viyatendile kumwetu. ⁹ Mkuing'aliza mioyo yao na nhamanila, katutenda tweye na hewo tuilinge. ¹⁰ Avo habali mulonda kumgeza Mulungu mkuwekila wanahina nila msingo ayo wahenga zetu ama tweye hatuidaha kuipapa? ¹¹ Si vivo! Totogola kamba tokomboligwa kubitila ngekewa ya Mndewa wetu Yesu, kamba vija hewo viwokomboligwa."

¹² Wanhu wose waiting'hane haja wanyamala, wawategeleza Paulo na Banaba viwakalile wowalongela vilaguso na mikanganyo Mulungu iyatendile mwa Wamhazi kubitila hewo. ¹³ Viwamambukize kulonga, Yakobo kalonga, "Ndugu zangu, nhegezezeni! ¹⁴ Simoni Petulo katusimulila avija tanhu Mulungu viimnogele kuwasola wanhu kulawa mwa Wamhazi sama ya twaga jake. ¹⁵ Mbuli za wahokozi zoigondanya na mbuli ino kamba vizandikwe,

¹⁶ 'Zihamala mbuli zino, nobweleganya, na kudizenga kabili hema da Daudi dikalile digwile.

Nodizenga chusa haja hadibanangigwe, na kudinula.

¹⁷ Avo wanhu wose wasigale wamzahile Mndewa, hamoja na Wamhazi wose, awo wakemigwe mtwaga jangu, kolonga Mndewa yatendile mbuli zino,*

¹⁸ zitangigwe songela mwaka.

¹⁹ "Avo, vino vivo nilamule kamba, sambituwagaze Wamhazi wamtogole Mulungu, ²⁰ ila tuwandikile kamba wakale kutali na vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, ugoni, kuja nyama ifile mkubotigwa, na kuja na kung'wa mulopa. ²¹ Kwavija Musa kapetwa m'viwambo wose songela mwaka

* 15:17 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha AMOSI 9:11-12.

na mwaka, na mbuli zake zisomigwa mzing'anda za nhambiko Mmazua gose ga Mhumulo."

Lupwilili Lwandikiligwe Wamhazi Wantogole Kilisto

²² Abaho, watumigwa wa Kilisto na wavyele na wanhu wose wantogole Kilisto walamula kuwasagula wanhu kulawa mmwanza wao, wawatume wachole kudiwambo da Antiokia hamoja na Paulo na Banaba. Avo wawasagula wanhu wabili, Yuda, yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Balisaba, na Sila, wakalile vilangizi wa wanhu wantogole Kilisto. ²³ Wawagwelela na lupwilili luno lwandikigwe vino,

"Tweye watumigwa wa Kilisto na wavyele, wandugu zenu, ha Wamhazi wantogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia, na muisi za Silia na Kilikia. Towalamsa. ²⁴ Tuhulika kamba kuna wanhu walawa kunze ya gaja gatufundize bila kulongeligwa na tweye walonga mbuli za kuwagaza na kuzizungulusa ngelegeza zenu, ²⁵ avo wose tuitogolela kuwasagula wanhu tuwatume kumwenu na wambwiga zetu wanogelwa Banaba na Paulo, ²⁶ wauhonzile ugima wao sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto. ²⁷ Avo tuwatuma Yuda na Sila awo wenyego wowalongela na mulomo wao mbuli zino zitwandike. ²⁸ Innogela Loho wa Mulungu na tweye sambituwadikwe kinhu kiyagwe chochose hanze ya malagizo gano, ²⁹ kamba muleke kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, muleke kuja na kung'wa mulopa, muleke kuja nyama ibotigwe, na muleke ugoni. Kamba muhainega na vinhu vino, motenda goya. Tokiibona."

³⁰ Waja wanhu watumigwa wachola kudiwambo da Antiokia, viwavikile wawakema hamoja wanhu wantogole Kilisto na kuwagwelela ulupwilili. ³¹ Wanhu viwalusomile, wadeng'helela sama ya Usenga uja wa kugangamiza. ³² Yuda na Sila wakala wahokozi walonga mbuli bwando za kuwagangamiza na kuwagela mhiko wanhu wantogole Kilisto. ³³ Wakala haja kipigiti kighu, abaho, wanhu wantogole Kilisto wawabweza na tindiwalo ha awo wawatumile. ³⁴ Ila Sila kanogelwa kukala haja.

³⁵ Ila Paulo na Banaba wasigala mdiwambo da Antiokia, hamoja na wanhu wayagwe bwando wafundiza na kuupeta Usenga wa Mndewa.

Paulo na Banaba Woigola

³⁶ Mazua madodo hamwande Paulo kamulongela Banaba, "Na tubweleganye

kuchugu tuwatemebelele wanhu wose wantogole Kilisto m'viwambo vose kutuupetile Usenga wa Mndewa tukawalole vija vovogendelela." ³⁷ Banaba kalonda kumsola Yohana, yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Maluko, wachole wose, ³⁸ Ila Paulo kalema kwavija Yohana vivija yokemigwa Maluko kakala yawalekile Pamfilia na kulema kugendelela na hewo msang'hano. ³⁹ Avo wakala wokiibamilila ng'hani mbaka waigola. Banaba kamsola Maluko wengila mmeli na kuchola Sipulo. ⁴⁰ Ila Paulo kasagula kuchola na Sila, na wanhu wantogole Kilisto wawatambikila wachole na ngekewa ya Mulungu. ⁴¹ Kachola kubitila isi za Silia na Kilikia yowagangamiza wanhu wantogole Kilisto.

16

Timoteo Koilumba na Paulo na Sila

¹ Paulo kavika Delibe na Listila, kuyakalile yokala mwanahina imwe yakemigwe Timoteo. Kakala mwana wa mtwanzi wa Kiyahudi Yamtogole Kilisto, ila tataake kakala Mgiliki. ² Wanhu wantogole Kilisto wa Listila na Ikonio wanogezwa ng'hani na Timoteo. ³ Paulo kamulonda Timoteo yachole nayo mmwanza wake, kamsola kamwingiza kumbi sama ya Wayahudi wakalile wokala hiko, kwavija wose wavitanga kamba tataake kakala Mgiliki. ⁴ Viwakalile wobita mmiwambo ija, wawagwaa wanhu malagizo galavigwe na watumigwa wa Kilisto na wavyele wa hiko Yelusalemu, giladi wagagoge. ⁵ Avo wanhu wantogole Kilisto wagendelela kugangamala muna inhamanila, na kila zua mheta yao yongezeka.

Nzozu ya Paulo ako Tiloa

⁶ Paulo na wayage wabitila muisi ya Fligia na Galatia, kwavija Loho wa Mulungu kawagomesa sambiwauapete Usenga wa Mulungu muisi ya Asia. ⁷ Viwavikile muimbaka ya isi ya Misia, wageza kuchola isi ya Bitinia, ila Loho wa Yesu kawagomesa. ⁸ Avo, wabitila Misia, wahumuluka mbaka mdiwambo da Toloa. ⁹ Mkipigiti cha ikilo Paulo kona nzozu. Kamona munhu wa isi ya Makedonia kema na kumuyalalila yomulongela, "Wize Makedonia ukatutaze!" ¹⁰ Paulo viyaiwene nzozu hiyo, kipigiti kikija tuisasala kuchola Makedonia, kwavija Mulungu katukema tuwapetele Usenga Unogile.

Ako Filipi

¹¹ Kulawa Toloa tuloka na meli dimwe kwa dimwe mbaka Samotilake, imitondo yake tuvika Neapoli. ¹² Kulawa haja tuchola mbaka Filipi, wambo kulu muisi

ya Makedonia, dikalile koloni da Waloma. Tukala haja mazua madodo. ¹³ Mdizua da Mhumulo tulawa hanze ya ulwivi lwa idiwambo tuchola kumgwazo wa ulwanda, kutugelegeze kamba ako kukala na hanhu ha kutambikila. Tukala hasi na kulonge-gelela na watwanzi wakalile wailundize haja. ¹⁴ Mtwanzi imwe yakemigwe Lidia, yakalile yochuluza vivalo va hela bwando kulawa mdiwambo da Tiatila, yakalile yomtambikila Mulungu, katutegeleza. Mndewa kavugula moyo wake, kagabokela gaja gakalile golongigwa na Paulo. ¹⁵ Heyo na wanhu wa kung'anda yake viwabatizigwe, katugoneka yotuyalalila yolonga, "Thawa munyona kamba nie nimtogola Mndewa, izoni mkale mng'anda yangu." Abaho, katunanahila tuchole.

Paulo na Sila Mkifungo ako Filipi

¹⁶ Zua dimwe vitukalile tochola hanhu ha kutambikila, tumting'hana nyakadala wa kitwanzi yakalile na kinyamkela wa ulaguzi. Nyakadala hiyo kakala yowagwelela hela bwando wakulu zake kulawa mzisang'hano zake za ulaguzi. ¹⁷ Mndele ino kamuwinza Paulo na tweye, kenula lwangi kalonga, "Wanhu wano wawo watumigwa wa Mulungu Mkulu Ng'hani! Wowapeteleni nzila ya kukomboligwa!" ¹⁸ Na katenda vino mmazua bwando, ila Paulo kona lusango, kahinduka na kumulongela ikinyamkela, "Mtwaga da Yesu Kilisto, nokulonda umulawe mnde ino!" Na kipigiti kikija ija ikinyamkela kamulawa.

¹⁹ Iwakulu zake viwawene kamba tamanilo jao da kupata hela dimala, wawagoga Paulo na Sila na kuwakwekweka mbaka kuna disoko haulongozi wa wanhu wali na udaho. ²⁰ Wawagala ha walamula walonga, "Wambo jetu dibanangigwa sama ya Wayahudi wano. ²¹ Wozipeta nzoela zigomesigwe na malagizo getu kuzibokela ama kuziwinza, kwavija tweye twa wenekae wa Loma." ²² Dale da wanhu dikiilumba na kuwavamhila, na iwalamula walagiza wavuligwe vivalo vao, abaho, walanhigwe mbalati. ²³ Viweshile kuwalanha ng'hani, wawagala mkifungo, na mwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalagizigwa yawemilize goya. ²⁴ Na heyo viyabokele ndagizi ino, kawagela mdigati da mng'anda, na kuwadaza gamagulu na mhikwi.

²⁵ Viivikile kilo kikulu Paulo na Sila wakala wotambika na kumwimbila Mulungu nyila za kumtogola, na wanhu wayagwe wakalile wafungigwe na hewo wakala wowategeleza. ²⁶ Bahaja ulawilila mgudemo mkulu wa isi, hata msingi wa ing'anda ya kifungo utigisika. Baho nyivi

zose za ing'anda ya kifungo zivuguka, na minyolo ikalile iwafungile ikongoloka. ²⁷ Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalamuka, na viyawene zinyivi za ing'anda ya kifungo zivuguka, kasomola zeze jake na kulonda kukiikoma kwavija kagelegeza kamba wanhu wakalile mkifungo wakimbila. ²⁸ Ila Paulo kenula dizwi kalonga, "sambiuikome mwenyego! Tweye tose twa bahano!"

²⁹ Viyamkemile munhu yagale viwenge, ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kakimbilila mng'anda, kailagaza haulongozi wa gamagulu ga Paulo na Sila kuno yogudema. ³⁰ Abaho, kawalava hanze kawauza, "Wandewa, nhendeze giladi nikomboligwe?"

³¹ Wamwidika, "Mtogole Mndewa Yesu, kokomboligwa gweye na wanhu wali mng'anda yako." ³² Abaho, wampetela Usenga wa Mndewa, heyo na wanhu wose wali mng'anda yake. ³³ Kipigiti kikija cha ikilo ija imwimilizi kawasola Paulo na Sila kawasuluza vilonda vao, baho heyo na wanhu wose wali mng'anda yake wabatizigwa. ³⁴ Kawasola, kawagala kung'anda yake, na kuwagwelela mandia. Heyo na wanhu wose wali mng'anda yake wadeng'ha ng'hani, kwavija wantogola Mulungu.

³⁵ Imitondo iyagwe, walamula wawalagiza wakulu wa asikali wa Loma, walonga, "Walekeseni waja wanhu wachole."

³⁶ Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kamulongela Paulo, "Walamula walagiza kamba mulekesigwe. Avo, laweni hanze, mchole mditindiwalo."

³⁷ Ila Paulo kawalongela iwakulu wa asikali, "Hatutendile mbuli yoyose ihile, ila watutoa haulongozi wa wanhu, na kutugela mkifungo kamba tweye twa wenekae wa wambo da Loma. Na sambi wolonda kutulava mkifiso. Bule! Leka weze watulekese wenyego."

³⁸ Wakulu wa asikali wawalongela walamula mbuli zino, na hewo viwahulike kamba Paulo na Sila wakala wenekae wa Loma, wadumba. ³⁹ Weza wawayalalila, na viweshile kuwalava hanze, wawalongela wahalawe mdiwambo dija. ⁴⁰ Paulo na Sila viwalawile mkifungo, wachola hakae ya Lidia, viweshile kuiyona na wanhu wantogole Kilisto, wawagangamiza, abaho, wachola.

17

Paulo Koupeta Usenga Unogile ako Kudiwambo da Tesalonike

¹ Paulo na Sila viwabitate m'viwambo va Amfipolia na Apolonia, wavika Tesalonike, kukalile na ng'anda ya nhambiko

ya Wayahudi. ² Paulo, kamba viyatendaga, kengila mng'anda ya nhambiko, mkipigiti cha Mazua madatu ga Mhumulo kalongelesa na Wayahudi kulawa Mzinyandiko Zing'alile, ³ kawapetela na kuwalagusila kamba Kilisto kagazigwa na kuzuka kulawa mkudanganhika. Paulo kalonga, "Yesu, ino iniwapetele mweye mbuli zake, iyo Kilisto." ⁴ Wayahudi wayagwe watogola na kuilumba na Paulo na Sila, watenda mheta ya Wagiliki wamdumbile Mulungu iwa ng'hulu, na watwanzi bwando wali na udaho.

⁵ Ila Wayahudi wona migongo, wawasola wanhu wehile kulawa mdisoko, watenda dale na kusonga kutenda mbuli zihile mdiwambo. Waivamhila ng'anda ya Yasoni, kuno wowazahila Paulo na Sila giladi wawagale haulongozi wa didale da wanhu. ⁶ Ila viwawahonyile, wamkwekweza Yasoni na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto haulongozi wa iwakulu wa idiwambo, walonga, "Wanhu wano wagala ndwagi muulumwengu wose na sambu wa hano, ⁷ na Yasoni kawagoneka hakae yake. Wose watenda mbuli zilemigwe na malagizo ga Kaisali,* wolonga kamba hana mndewa iyagwe, yokemigwa Yesu." ⁸ Viwahulike vino, wakulu wa idiwambo na ididale da wanhu wenula hebohebo kulu. ⁹ Wawatoza hela Yasoni na wayage, abaho, wawalekesa wachole.

Paulo na Sila ako Kudiwambo da Belaya

¹⁰ Viivikile ikilo, wanhu wamtogole Kilisto wawatuma Paulo na Sila ako Belaya. Viwavikile hiko, wengila muna ing'anda ya nhambiko. ¹¹ Wanhu wa hiko wakala wana sulukila za kuifundiza kubanza wanhu wa Tesalonike. Waubokela goya uja usenga mmioyo yao, na mazua gose wakala wozigelegeza ng'hani Zinyandiko Zing'alile, giladi wone kamba zija zilongigwe na Paulo na Sila zikala mbuli za kweli. ¹² Wanhu bwando mmwanza wao watogola, ng'haning'hani watwanzi wali na matwaga na wambigalo bwando wa Kigiliki. ¹³ Wayahudi wa Tesalonike viwahulike kamba Paulo koupeta Usenga wa Mulungu ako Belaya, wachola hiko na kusonga kutenda kiyahiyahi na kudivuluga didale da wanhu. ¹⁴ Bahaja wanhu wamtogole Kilisto wamtuma Paulo yachole mhwani, ila Sila na Timoteo wasigala Belaya. ¹⁵ Waja iwanhu wakalile womsindikiza Paulo wamgala mbaka Atene, abaho, wabwela na ndagizi kulawa ha Paulo kamba Sila na Timoteo wamuwinze mbwisa.

Paulo Mdiwambo da Atene

¹⁶ Paulo viyakalile Atene yowabeta Sila na Timoteo, moyo wake ugevuzika ng'hani, vionile wambo hijo vidimemile miwegu. ¹⁷ Kakala yokiibamilila na Wayahudi na wanhu wayagwe wakalile womnogela Mulungu muna ing'anda ya nhambiko, na mazua gose kakala yokiibamilila hadisoko hamoja na wanhu wose wakalile hano. ¹⁸ Vivija wanhu wayagwe wawinzile mafundo ga Waepikulio na Wastoiki wambamilila. Wayagwe walonga, "M'bozi ino kolonda kulonga choni?" Na wayagwe walonga, "Kokoneka kamba munhu yozipeta mbuli za mizimu ya wahenza." Walonga vino kwavija Paulo kakala youpeta Usenga Unogile wa Yesu na mbuli ya mzungu wa wanhu. ¹⁹ Abaho, wamsola Paulo wamgala ha wakulu wa ikitala cha Aleopago, walonga, "Tolonda kuitanga mbuli ino ya mafundo ga sambu guulonga. ²⁰ Kwavija mbuli ziyagwe zituhulike zigala mkanganyo mmagwiti getu, avo tolonda kuzitanga nhegulo za mbuli zino." ²¹ Wenekae wose wa Atene na wahenza wakalile hiko waleka sang'hano zao zose ila wakala wosimulila na kutegeleza mbuli za sambu.

²² Paulo kema haulongozi wa ikitala cha Aleopago kalonga, "Wanhu wa Atene, nokona kamba mweye mwa wanhu muigogile dini ng'hani. ²³ Vinikalile nizunguluka mdiwambo jenu na kulola goya hanhu hamtambikila, nyona kilongo kimwe cha kulavila nhosa chandikigwa, 'Ha Mulungu yalekile kutangigwa.' Avo, heyo yumumtambikila bila kumtanga, iyo niwapetela mbuli zake. ²⁴ Mulungu yautendile ulumwengu na vinhu vose vili mgati yake, iyo Mndewa wa ulanga na isi, heyo hakala mzing'anda zizengigwe na makono ga wanhu. ²⁵ Heyo hasang'hanikiligwa na makono ga wanhu kamba vija kolonda kinhu kulawa kumwao, kwavija heyo mwenyego iyo yowagwelela wanhu ugima, yowatenda wahumule na kuwagwelela vinhu vose. ²⁶ Kulawa munhu imwe kazitenda ng'holo zose za wanhu giladi wakakale isi yose, vivija kalamula kipigiti kikigwe sama yao na hanhu hondawakale. ²⁷ Mulungu katenda vino giladi wanhu wamzahile, hata mkum'babasababasa, giladi wamone, ila Mulungu halikutali na munhu yoyose mmwanza wetu. ²⁸ Kamba viyalongile munhu imwe,

'Mgati mmwake tweye tokala, totembela, na towa wagima.'

* 17:7 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

Kamba watunga nyila zenu wayagwe vi-walongile,
'Tweye twa wanage.'

²⁹ Kwavija tweye twa wana wa Mulungu, havi-lumbile kugelegeza kamba Mulungu yali kuulanga ka kamba zahabu ama zuma ama dibwe, vinhu visongoligwe na kuham-bigwa na wanhu. ³⁰ Umwaka Mulungu kakala kamba vija hawonile ubozi uno uwatendile wanhu. Ila sambu kowalag-iza wanhu wose wa kila hanhu waleke vilozo vao. ³¹ Kwavija keka zua don-dayawalamule wanhu wose wali muu-lumwengu bila kulola kihanga cha munhu kubitila munhu imwe yamsagule. Mu-lungu kawagubulila wanhu wose mbuli ino mkumzusa munhu iyo kulawa mku-danganhika!"

³² Avo viwahulike Paulo yolonga mbuli ya kuzuka, wayagwe wasonga kutenda zihaka, ila wayagwe walonga, "Tolonda tukuhulike mwanza uyagwe mmbuli ino."

³³ Avo Paulo kawaleka mkitala, kachola.

³⁴ Wanhu wayagwe wailumba na Paulo, watogola. Mmwanza wao kakala Dionisio yakalile munhu wa kitala cha Aleopago, na mtwanzi imwe yakemigwe Damali, na wanhu wayagwe.

18

Paulo Mdiwambo da Kolinto

¹ Vigamalile gano, Paulo kasegela Atene kachola kudiwambo da Kolinto. ² Ako kam'vika Muyahudi imwe twaga jake Akuila, mwenekae wa isi ya Ponto, yakalile na kipigiti kiguhu songela viyavikile ku-lawa isi ya Italia hamoja na mtwanzi wake yakemigwe Pilisila, kwavija Mndewa Klaudio kakala yalagize kamba Wayahudi wose wasegele wambo da Loma. Paulo kachola kuwalola, ³ na kwavija hewo wakala wogongomanya ma-hema ga kuguza kamba heyo, avo Paulo kakala nao, yosang'hanika hamoja na hewo. ⁴ Mazua gose ga Mhumulo kakala yoibamilila na Wayahudi na Wagiliki mzing'anda za nhambiko, yogeza kuwatenda wamtogolele gaja goyowalongela.

⁵ Sila na Timoteo viwavikile kulawa isi ya Makedonia, Paulo kasonga kuu-peta Usenga Unogile kipigiti chose yolava usindila ha Wayahudi kamba Yesu iyo Kilisto. ⁶ Viwam'bezile na kumuliga, kakung'unha vivalo vake, kawalongela, "Mulopa wenu na uwe mmapala genu wenyego! Nie nabule mbuli haulongozi wa Mulungu. Songela sambu nowacholela Wamhazi." ⁷ Abaho, kahalawa hanhu haja, kachola hakae ya munhu imwe Mmhazi, twaga jake Tito Yusto, munhu mwende wa Mulungu. Ng'anda yake ikala ibakane na

ing'anda ya nhambiko. ⁸ Kilisipo, yakalile mkulu wa ng'anda ya nhambiko, kamto-gola Mndewa hamoja na wanhu wose wali mng'anda yake, na wanhu bwando kulawa Kolinto wamuhulike Paulo wamtogola Mu-lungu na wabatizigwa.

⁹ Ikilo imwe Mndewa kamulongela Paulo mnzozu, kalonga, "sambiudumbe, ila gen-delela kupeta, sambuunyamale, ¹⁰ kwavija nie mwenyego na hamoja na gweye, na haduhu munhu yondayadahe kuku-vamhila na kukulumiza, kwavija mdi-wambo dino nnao wanhu bwando." ¹¹ Avo Paulo kakala hiko mulao umwe na milenge sita, yowafundiza wanhu Usenga wa Mu-lungu.

¹² Galio viyakalile mkulu wa isi ya Akaya, Wayahudi waifunga hamoja, wamgoga Paulo na kumgala kukitala. ¹³ Walonga, "Munhu ino kowatenda wanhu wamtambikile Mulungu muinzila hailagizwe na malagizo."

¹⁴ Paulo viyakalile behi na kulonga, Galio kawalongela Wayahudi, "Kamba mweye Wayahudi muhamtaguse munhu ino na mbuli ihile ama ya uzenzeleganye, nihatogole kuwategeleza. ¹⁵ Ila avija mbuli ino vuuli mbuli ya mbuza za mbuli na matwaga na malagizo genu wenyego, galoleni mwemwe wenyego. Nie sidaha kuwa mulamula wa mbuli zino!" ¹⁶ Avo kawawinga walawe mkitala. ¹⁷ Abaho, wose wamgoga Sositene, yakalile mkulu wa ing'anda ya nhambiko na kumtoa hau-longozi wa ikitala. Ila Galio hasang'hanike na chochose mmbuli ino.

Mwanza wa Kubwela Mdiwambo da Antiokia

¹⁸ Paulo kagendelela kukala mdiwambo da Kolinto mazua bwando, abaho, kawalaga wanhu wamtogole Kilisto, kachola kuisi ya Silia hamoja na Pilisila na Akuila. Kipigiti hanasegela mdiwambo da Kenikilea, kabea mvili zake sama ya kiduilo kiyauidile. ¹⁹ Viwavikile mdiwambo da Efeso, Paulo kawaleka hiko, heyo kengila muna ing'anda ya nhambiko, kaibamilila na Wayahudi. ²⁰ Viwamulondile yakale na hewo mkipigiti kitali, heyo hanogelwe. ²¹ Ila viyakalile yowalaga kalonga, "Thamnogela Mulungu, nobwela kabili kumwenu." Kakwela mmeli kasegela mdiwambo da Efeso.

²² Viyavikile mdiwambo da Kaisalia, kachola kudiwambo da Yelusalemu kuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto, abaho, kachola kudiwambo da Antiokia. ²³ Kakala hiko mazua madodo, abaho, kasegela kachola yobita kiwambo kimwe

mbaka kiyagwe yobitila isi za Galatia na Fligia, yowagangamiza wanahina wose.

Apolo M'viwambo va Efeso na Kolinto

²⁴ Kipigiti hicho kukala na Muyahudi imwe twaga jake Apolo, munhu wa wambo da Alekizandalia, keza mdiwambo da Efeso. Kakala munhu yali na udaho wa kulonga, na kakala yozitanga goya Nyandiko Zing'alile. ²⁵ Kakala yafundizigwe Nzila ya Mndewa, na kakala yolongwa kuno yogangamiza gaja goyolonga, na kuwafundiza wanhu mbuli za Yesu vija vuzilondigwa, ila kaitanga mbatiza ya Yohana iyeka. ²⁶ Kasonga kulonga bila kudumba muna ing'anda ya nhambiko. Ila Pilisila na Akuila viwamuhulike, wamsola wamgala hakae yao wamsambulila goya Nzila ya Mulungu. ²⁷ Apolo viyalondile kuchola kuisi ya Akaya, wanhu wamtogole Kilisto wamgangamiza, wawandikila lupwilili giladi wanhu wa Akaya wam'bokele. Viyavikile hiko, kawataza ng'hani waja watogole kubitila ngekewa ya Mulungu, ²⁸ kwavija kawahuma Wayahudi haulongozi wa wanhu, kuno yogangamiza kubitila Mzinyandiko Zing'alile kamba Yesu iyo Kilisto.

19

Paulo Mdiwambo da Efeso

¹ Apolo viyakalile mdiwambo da Kolinto, Paulo kabitila mziisi za ngati kachola kudiwambo da Efeso. Haja kawavika wanhu wamtogole Kilisto, ² kawauza, "Vumumtogole Kilisto, mum'bokela na Loho wa Mulungu?" Wamwidika, "Bule, hata kuhulika kamba hana Loho wa Mulungu hatunahulika."

³ Paulo kawauza, "Vino m'batizigwa ubatizo ulihi?"

Wamwidika, "Ubatizo wa Yohana."

⁴ Paulo kalonga, "Ubatizo wa Yohana ukala ubatizo wa kuleka vilozo, yowalongela wanhu wamtogole ija yondayeze hachugu chake, na heyo iyo Yesu."

⁵ Viwahulike gano, wabatizigwa mditwaga da Mndewa Yesu. ⁶ Abaho, Paulo kawekila makono gake, na Loho wa Mulungu kawahumulukila, wasonga kulonga ulonzi wa sambu na kupeta Usenga ulawile ha Mulungu. ⁷ Mheta yao ikala kamba wambigalo longo dimwe na wabili.

⁸ Paulo kengila muna ing'anda ya nhambiko na kulonga bila kudumba mkipigiti cha milenge midatu. Kaibamilila na wanhu na kuwatenda wazitogole mbuli za Undewa wa Mulungu. ⁹ Ila wanhu

wayagwe wakala wadala, walema kuto-gola, na kuilonga vihile Inzila ija haulongozi wa wanhu. Avo Paulo kawaleka, kawasola wanahina na kuibamilila nawo kila imitondo muna dibugano da kufundizila da Tilano. ¹⁰ Mbuli zino zigendelela mkipigiti cha milao mibili, avo wanhu wose wa isi ya Asia, Wayahudi na Wagiliki, wauhulika Usenga wa Mulungu.

Wana wa Skeva

¹¹ Mulungu katenda mizonza ya kukanganya kubitila makono ga Paulo, ¹² hata vidanga va vivalo va kuihangusila mhome na vivalo viyagwe va sang'hano vilawile mulukuli lwake, wagaliligwa watamu na hewo wahonyigwa, na waja wakalile na vinyamkela viwalawa. ¹³ Wayahudi wayagwe wakalile wozunguluka kuno na kuno wowinga vinyamkela, wageza kudikema twaga da Yesu mwa awo wavagalwe na vinyamkela, wolonga, "Mtwaga da Yesu, ija yopetigwa na Paulo, nowalagiza mulawe." ¹⁴ Watendile gano wakala wana saba wa Muyahudi imwe, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yakalile yokemigwa Skeva.

¹⁵ Ila ija ikinyamkela kawedika, kawalongela, "Yesu nomtanga na Paulo nomtanga, ila mweye mwa wanhu waki?"

¹⁶ Abaho, munhu ija yavagaligwe na kinyamkela kawavamhila na kawahuma wose. Na hewo wana wa Skeva wakimbila kulawa muna ing'anda ija kuno wali mwazi na kulumizigwa. ¹⁷ Mbuli ino vuitangike na Wayahudi na Wagiliki wakalile wokala mdiwambo da Efeso, wose wona bwembwe, na twaga da Mndewa Yesu diyenzigwa. ¹⁸ Na wanhu bwando wamtogole Kilisto weza haulongozi wa wanhu na kuyalalila mbuli zao zihile ziwatendile, ¹⁹ Wanhu bwando, wakalile wahawi, wagala vitabu vao na kuvisoma moto haulongozi wa wanhu. Viwapetile mheta ya zihela zigulile ivitabu vija ivikila kamba vidanga alufu malongo matano (50,000) va hela.* ²⁰ Avo Usenga wa Mndewa ubwililika na ukala na mhiko ng'hani.

Mzahirzahi Mdiwambo da Efeso

²¹ Vigamalile gano, Paulo kalamula kuchola kudiwambo da Yelusalemu mkubitila isi za Makedonia na Akaya. Kalonga, "Nihavika hiko, vivija nolondigwa nichole kudiwambo da Loma." ²² Avo, kawatuma Timoteo na Elasto, wakalile womtaza, wachole Makedonia, kipigiti heyo viyakalile muisi ya Asia, mkipigiti kitali kidogo.

²³ Kipigiti hicho kulawilila hebohebo kulu mdiwambo da Efeso sama ya Nzila

* 19:19 Maliho ga munhu imwe kipigiti hicho gakala kidanga kimwe cha hela msang'hano ya zua dimwe.

ya Mndewa. ²⁴ Kukala na munhu imwe muhunzi yokemigwa Demetilio, yakalile yotenda miwegu ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi yakemigwe Atemi kulawa mmadini ga feza. Sang'hano iwatendile wasang'hana zake wapate hela bwando. ²⁵ Heyo kawakema hamoja wasang'hana wose, hamoja na wanhu wayagwe wakalile wosang'hana sang'hano kamba hiyo, kawalongela, "Mweye wanhu, movitanga kamba tweye topata hela bwando sama ya sang'hano ino. ²⁶ Na molola na kuhulika avija Paulo viyawaswagize na kuwagiza wanhu bwando hano Efeso. Na sio tu hano Efeso ila muisi yose ya Asia. Kolonga kamba miungu ija itendigwe na makono ga wanhu si miungu. ²⁷ Sio tu kamba sang'hano yetu ino yobanangika, ila vivija ng'anda ya mulungu wa kitwanzi yokemigwa Atemi yozabuzwa, na mulungu heyo mwenyego yotambikilwa muisi yose ya Asia na ulumwengu mgima, kosegezeligwa ukulu wake."

²⁸ Viwahulike vino, wagevuzika, wasonga kuguta nyangi, wolonga, "Atemi wa Waefeso iyo mkulu!" ²⁹ Wambo jose dikala mkiyahiyahi. Wawagoga Gayo na Alistaliko, wenekae wa Makedonia wakalile mmwanza umwe na Paulo, na wakimbila nao hamoja wengila hanhu ha kucezela. ³⁰ Paulo kalonda kwingila mdidale, ila wanahina wamgomesa. ³¹ Wakulu wayagwe wa isi ya Asia, wakalile wambwiga zake, wamgalila usenga wamuyalalila kamba sambiyailaguse mwenyego mkwingila hanhu ha kucezela. ³² Kipigiti hicho wayagwe wakala wobwatila kino na wayagwe wakala wobwatila kija, kwavija mting'hano uja ukala utibuke, hata wanhu behi na wose mmwanza wao hawakitangile kilamso cha hewo kuiting'hana hamoja. ³³ Wayahudi wamsung'hiza Alekizanda haulongozi wa ididale, na wanhu wayagwe wa mdidale wakala wom'bwatiza heyo. Avo Alekizanda kawahungila mkono giladi yaigombele haulongozi wa ididale da iwanhu. ³⁴ Ila vuwamtangile kamba heyo kakala Muyahudi, wose hamoja waguta nyangi mkipigiti cha kamba masaa mabili, wolonga, "Atemi wa Waefeso iyo mkulu!"

³⁵ Na mkulu wa ikiwambo viyawanyamaze wanhu, kalonga, "Mweye wanhu wa Efeso, munhu yalihi hano yalekile kuvitanga kamba wambo da Efeso dijo mwimilizi wa ng'anda ya Atemi mkulu na weg uja dilagale kulawa kuulanga? ³⁶ Avija mbuli zino vuzili hazidahika kube-

ligwa, molondigwa munyamale, sambimu-lopole kutenda kinhu chochose. ³⁷ Wanhu wano imuwagalile hano hawebile kinhu chochose kulawa mng'anda ya mulungu ama kumulonga mulungu wetu mbuli za ufukuzi. ³⁸ Avo, kamba Demetilio na wasang'hana zake wana mbuli na munhu yoyose, vitala vabaho, na wakulu wa viwambo wabaho, na wagale mbuli zao hiko wakataguse. ³⁹ Kamba muna mbuli iyagwe imulonda kuigala, yola-mulwa hana ikitala. ⁴⁰ Kwavija todaha kutagusigwa sama ya mzahimzahi ulawilile lelo, avija vukili haduhu kilamso kiloleka chondatukilonge kisongeze mzahimzahi uno." ⁴¹ Viyamambukize kulonga gano, kaulaga umting'hano.

20

Paulo Kochola Makedonia na Ugiliki

¹ Mzahimzahi vuumalile, Paulo kawakema wanahina, na viyamalile kuwagangamiza na kuwalaga, kasegela kachola isi ya Makedonia. ² Kachola kubitila isi zija, kalonga mbuli bwando yowagangamiza wanhu, hakimambukizo, kavika Ugiliki, ³ ako kakala milenge midatu. Viyakalile yoifunganya kuchola isi ya Silia, kavitanga kamba Wayahudi wakala wamwikile zundo, avo kalamula kubwela mkubitila isi ya Makedonia. ⁴ Kailongoza na Sopata, mwanage Pilo, kulawa mdiwambo da Beloya, na Alistaliko na Sekundo kulawa mdiwambo da Tesalonike, na Gayo kulawa mdiwambo da Delibe, na Tikiko na Tulofimo kulawa muisi ya Asia, na Timoteo. ⁵ Wanhu wano walongola na wotubeta kudiwambo da Toloa. ⁶ Vikimalile kipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela, tukwela meli kulawa Filipi, na vigabitile mazua matano, tuvika Toloa. Ako tukala mazua saba.

Yutiko Kozusigwa Kulawa Mkudanganhika

⁷ Mdziza da mwanduso* wa wiki, tuiting'hana hamoja giladi tuumogole mkate. Kwavija Paulo kalonda kuchola imitondo iyagwe, avo kawapetela wanhu na kugendelela kulongelela nao mbaka kilo kikulu. ⁸ Kukala na viwenge bwando vovwaka mdigati da uchana haja hatukalile tuiting'hane. ⁹ Mmhale imwe yakemigwe Yutiko kakala yakalile mdizonzo da ing'anda kipigiti Paulo viyakalile yogendelela kulongelela. Yutiko kakala yasongile kukukila mbaka kawasa utulo, avo kalagala hasi kulawa muigolofa ya ikadatu uchana, abaho, wamdonola kuno yeshile kudanganhika. ¹⁰ Paulo kahumuluka hasi,

* 20:7 Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

kamwinamila na kamkumbatila, kalonga, "Sambingaye, mgima!"¹¹ Abaho, Paulo kakwela kabili kudigati uchana, kamogola mkate kaja, abaho, kagendelela kulongelela nawo mbaka ulukwili, abaho, kachola.¹² Wanhu wamsola ija immhale wamgala hakae yake yali mgima, na mioyo yao ihozigwa.

Paulo Kolawa Mdiwambo da Toloa Kochola Kudiwambo da Mileto

¹³ Paulo kasegela haja kachola kudiwambo da Aso na magulu, kwavija kuko yalondile heyo mwenyego tum'bitile tukamsole, avo tweye tulongola kukwela meli, tuchola Aso.¹⁴ Viyatuvikile ako Aso, kakwela muna imeli itukalile, abaho, tuchola mdiwambo da Mitilene.¹⁵ Kulawa hiko tusonga mwanza, na zua da ikabili tuvika behi na kisiwa cha Kio. Na zua da ikadatu tuvika kisiwa cha Samo, na zua da ikane tuvika Mileto.¹⁶ Paulo kalamula kugendelela na mwanza wake bila kubitila mdiwambo da Efeso, giladi sambiyakawilile muisi ya Asia. Kwavija kakala yosulukila kuvika Yelusalemu mdizua da Pentekoste kamba vihadahike.

Paulo Kowalaga Wavyele wa Efeso

¹⁷ Kulawa Mileto, Paulo katuma usenga uchole kudiwambo da Efeso yowakema wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto giladi waiting'hane na heyo.¹⁸ Viwavikile kawalongela, "Mwemwe wenyego movitanga vija ving'halile na mweye songela zua da mwanduso vinivikile muisi ya Asia.¹⁹ Nimsang'hanikila Mndewa na wende mkulu, na mahozu, na migayo iniating'hane nayo kubitila mizundo ya Wayahudi.²⁰ Movitanga kamba silekile kuwapetela mweye kinhu chochose kinogile, ila nifundiza haulongozi wa wanhu na kulawa ng'anda imwe mbaka ng'anda iyagwe,²¹ niwapetela Wayahudi hamoja na Wagiliki kamba wamuhindukile Mulungu mkuleka vilozo na kumtologa Mndewa wetu Yesu.²² Na sambu, nochola Yelusalemu, nilongozwa na Loho wa Mulungu, sikitanga chondakinilawilile hiko.²³ Ila Loho wa Mulungu kangwelela usindila mmiwambo yose kamba kifungo na migayo vonibeta.²⁴ Ila siugesa ugima wangu kamba kinhu cha kuigodela ng'hani, ila noga kumambukiza mkimbilo wangu na kumambukiza sang'hano Mndewa Yesu iyanigwelele nie, sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile uli na ngekewa ya Mulungu.

²⁵ "Na sambu nivitanga kamba, haduhu munhu yoyose wa kumwenu mmwanza wa awo inibitile kumwao niupeta Undewa wa Mulungu, yondanyone nie kabili.²⁶ Avo, lelo nowalongela kamba,

nie nabule mbuli mnhaguso ya munhu yoyose.²⁷ Kwavija silekile kuwapetela gaja gose yogalonda Mulungu.²⁸ Iloeni wenyego kwa wenyego na mdlile na ididale jose Loho wa Mulungu yawekile mweye mdlile goya. Muwemilize wanhu wa Mulungu wamtogole Kilisto, yawapatile na mulopa wa Mwanage.²⁹ Novitanga kamba nie nihasegela, mbwizi womwizileni na kuleka kujonela bazi didale.³⁰ Hata kulawa mmwanza wenu, wolawila wanhu wondawalonge mbuli za uvwizi giladi wawagize wanahina na kuwatenda wawawinze hewo.³¹ Avo muiteganye, mkumbukile kamba mkipigiti cha milao midatu imisi na ikilo, silekile kumzuma kila munhu mmwanza wenu na mahozu.

³² "Na sambu noweka mmakono ga Mulungu na mmbuli ya ngekewa yake, yondaiwagamize na kuwagwelela uhazi wose awo wang'alizwe.³³ Nie silondile kusola hela ama zahabu ama vivalo va munhu yoyose.³⁴ Mweye wenyego movitanga kamba nisang'hana na makono gangu mwenyego, giladi mhate vinhu vinilonda nie hamoja na wayangu inilinao.³⁵ Mzimbuli zose zino zinitendile niwalagusila kamba mkusang'hana sang'hano ngaga kamba zino, tolondigwa kuwagwelela vinhu wakumbulu, tukumbukile mbuli za Mndewa Yesu mwenyego, yolonga, 'Vinoga ng'hani kulava, kubanza kubokela.' "

³⁶ Paulo viyamambukize kulonga gano, kafugama mavindi hamoja na hewo wose, katambika.³⁷ Wanhu wose wamulilila Paulo, na kumkumbatila na kumnonela.³⁸ Kiwagelile giogio ng'hani kikala mbuli zake ziyalongile kamba hawachona kabili kihanga chake. Abaho, wamsindikiza mbaka hana imeli.

21

Paulo Kochola Yelusalemu

¹ Vituwalagile na kwingila mmeli, tuchola dimwe kwa dimwe tuvika kukisiwa cha Kosi, na imitondo iyagwe tuchola kisiwa cha Lode, na kulawa haja tuchola kukisiwa cha Patala.² Hiko tuvika meli ichola isi ya Foinike, twingila na kuchola.³ Vituchonile kisiwa cha Sipulo na kubita ng'ambu ya kusi, tugendelela na mwanza wetu mbaka isi ya Silia. Twiza kwima mdiwambo da Tilo, aho meli yetu ikala ihumulusa mizigo.⁴ Haja tuwavika wanahina, tukala nao mazua saba. Mkubitila Loho wa Mulungu wamuyalilila Paulo sambiyachole kudiwambo da Yelusalemu.⁵ Ila kipigiti chetu chose cha kukala haja vukimalile, tusegela na kugendelela na mwanza wetu.

Wanahina wose na watwanzi zao na wana zao watusindikiza mbaka hanze ya idiwambo kuna imhwani, tufugama mavindi tutambika. ⁶ Vitumambukize kuilaga, tukwela muimeli, na hewo wabwela ukae yao.

⁷ Tugendelela na mwanza wetu m'bahali kulawa Tilo na kugela nanga mdiwambo da Tolemai, ako tuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kukala na hewo zua dimwe. ⁸ Imitondo iyagwe tusegela tuchola kudiwambo da Kaisalia twingila mng'anda ya Filipino yakalile mpeti Usenga Unogile yakalile mmwanza wa wanhu saba wasaguligwe kugola mandia. ⁹ Kakala na wandle wane wakalile wagane wakalile na nhunza ya uhokozi. ¹⁰ Vitukalile haja mazua bwando, muhokozi imwe yokemigwa Agabo keza kulawa isi ya Yudea. ¹¹ Keza hatuli tweye kausola mkwiji wa Paulo kaifunga mwenyego mmakono na mmagulu gake na umkwiji, na kulonga, "Loho wa Mulungu kolonga vino, 'Vino vivo Wayahudi wa Yelusalemu vondawamfunge munhu mwene mkwiji uno na kuwagwelela Wamhazi.' "

¹² Vituhulike mbuli zino tweye na wanhu wakalile haja, tumuyalalila Paulo sambiyachole Yelusalemu. ¹³ Abaho, Paulo kedika kalonga, "Kinhu chaki kimtenda, molila na kunibogoyola umoyo? Kwavija nie niitanda sio kufungwa tu ila hata kudanganhikila Yelusalemu sama ya twaga da Mndewa Yesu."

¹⁴ Avija viyalemile kututegeleza, tunyamala, ila tulonga, "Gaja goyolonda Mndewa gatendeke."

¹⁵ Vugamalile mazua gano, tuisasala na kusonga kuchola Yelusalemu. ¹⁶ Wanahina wayagwe kulawa Kaisalia vivija wachola hamoja na tweye, watugala kung'anda ya Mnasoni ako kutukalile. Mnasoni kakala munhu kulawa Sipulo na kakala mmwanza wa wanahina wa ichanduso.

Paulo Komtembelela Yakobo

¹⁷ Vituvikile Yelusalemu, wandugu zetu wamtogole Kilisto watubokela na ndeng'helelo. ¹⁸ Imitondo iyagwe Paulo kachola hamoja na tweye kumtembelela Yakobo, na wavyele wose wakala baho. ¹⁹ Vuyamambukize kuwalamsa, Paulo kasonga kuwasimulila lumosilumosi mbuli ziyatendile Mulungu mwa Wamhazi kubitila sang'hano yake. ²⁰ Viwahulike mbuli zino wamuyenzi Mulungu, abaho, wamulongela, "Kuvona, ndugu yetu, maalufu mangahi ga Wayahudi watogole na wose waja wagagogle ng'hani Malagizo ga Musa. ²¹ Walongeligwa mbuli zako kamba kofundiza Wayahudi wose wokala hamoja na Wamhazi, wamuleme Musa uwalongela sambiwawengize kumbi

wana zao na sambiwawinze nzoela zetu. ²² Tutendeze? Kwa vovose wohulika kamba kwiza. ²³ Avo tenda kino chondatukulongele, hana wambigalo wane hano waiduile. ²⁴ Wasole wanhu wano uilumbe nao mnzoela zao za kuing'aliza, na ulihe hela za kubea mvili zao. Avo wanhu wose wovimanya kamba gaja gawalongeligwe gokulonga gweye gakala uvwizi, na gweye mwenyego kogawinza Malagizo ga Musa. ²⁵ Ila awo Wamhazi wamtogole Kilisto tuwandikila vija vitulamule kamba wolondigwa waleke kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, waleke kuja mulopa, waleke kuja nyama ilawile mwa mng'onyo yabotigwe, na waleke ugoni."

²⁶ Imitondo iyagwe Paulo kawasola waja iwanhu na kuing'aliza heyo mwenyego hamoja na hewo. Abaho, kachola nao Kung'anda ya Mulungu na kulonga vija kipigiti cha ung'alizo wao vondakimale na nhosa yondaitendeke mwa kila munhu mmwanza wao.

Paulo Kogogigwa Kung'anda ya Mulungu

²⁷ Kipigiti cha gaja ga mazua saba ga ung'alizo vikikalile behi kwisha, Wayahudi kulawa Asia wamona Paulo Muing'anda ya Mulungu. Wadiswagiza idale jose da wanhu na kumgoga. ²⁸ Watoo nyangi wolonga, "Mweye wambigalo wa Israeli! Tutazeni! Ino iyo munhu yowafundiza wanhu wose kila hanhu sambiwatende nzoela za wanhu zetu na sambiwagawinze Malagizo getu ga Musa na sambiweze hanhu hano. Sio gano tu, ila kawagala Wagiliki Kung'anda ya Mulungu na kunyolodosa Hanhu hano Hang'alile." ²⁹ Kwavija haichanduso wamona Tulofimo munhu kulawa mdiwambo da Efeso hamoja na heyo mdiwambo, avo wagiza kamba Paulo kamgala Kung'anda ya Mulungu.

³⁰ Avo wanhu wose wa mdiwambo wenuka, wose hamoja wakimbilila Kung'anda ya Mulungu kulawa ng'ambu zose. Wamgoga Paulo wamkwekwesa na kumulava hanze ya Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti kikija mizivi ya Ing'anda ya Mulungu ihindigwa. ³¹ Viwalondile kumkoma, mbuli zija zim'vikila mkulu wa madale gose ga asikali wa Loma kamba wanhu wose wa mdiwambo da Yelusalemu wakala mumzahimzahi. ³² Kipigiti kikija kawasola asikali na wakulu wa madale ga asikali mia na kukimbilila kudikalile didale da wanhu. Waja iwanhu wakalile mumzahimzahi viwamonile ija imkulu na asikali zake, waleka kumtoa Paulo. ³³ Ija imkulu

kamcholela na kumgoga Paulo na kulagiza yafungigwe na minyolo mibili. Abaho, kauza kamba ija kakala munhu yalihi na choni chatyendile. ³⁴ Wanhu wayagwe walonga vino na wayagwe walonga vija. Avo avija ija imkulu viyaihonyile ikweli ya mbuli ija sama ya umzahimzahi, kalagiza kamba Paulo yageligwe muingome. ³⁵ Paulo viyavikile mzingwandala, mzahimzahi ukala mkulu ng'hani avo kapapigwa na asikali. ³⁶ Dija ididale da wanhu dikalile dimkweleleza digendelela kutoa nyangi dilonga, "Yakomigwe!"

Paulo Koigombeza

³⁷ Paulo viyakalile behi na kwingizwa muingome, kamuza ija imkulu, yolonga, "Nikulongele kinhu?"

Ija imkulu kamuza, "Gweye kodaha kulonga Kigiliki? ³⁸ Gweye sio Mmisili ija yasongeze muhindumuhindu na kuwalongoza wanhu makaini alufu nne kuluwala?"

³⁹ Paulo kamwidika yolonga, "Nie na Muyahudi kulawa Taliso muisi ya Kilikia, nie na mwenekae wa wambo dimwe kulu ng'hani. Nokuyalalila unileke nilonge na wanhu wano."

⁴⁰ Ija imkulu viyamulekile yalonge, Paulo kema mzingwandala na kudihungila mkono ididale da wanhu, wose viwanya-male kawalongela muulonzi wa Kieblania.

22

¹ "Ndugu zangu na watata zangu, tegelezani uyalazi wangu unilonga sambisambi haulongozi wenu!" ² Viwamuhulike vija voyolonga na hewo Mkieblania, wagendelela kunyamala. Abaho, Paulo kalonga.

³ "Nie na Muyahudi nivumbukile Taliso muisi ya Kilikia. Ila nikulila mdiwambo dino da Yelusalemu, nikala mwanahina wa Gamalieli. Nifundizigwa Malagizo gose ga watata zetu, na nikala nigagogile ng'hani Malagizo sama ya Mulungu kamba vumuli mweye lelo. ⁴ Niwagaza wanhu waitogole Nzila ino na hata kuwakoma. Niwagoga watwanzi na wambigalo na kuwagela mkifungo. ⁵ Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na Kitala chose cha wayeye wodaha kusindila mbuli zino. Na vivija kulawa kumwao nibokela lupwilili niwagalile wandugu zao wali Damaski, avo nichola ako kuwagoga wanhu wamtogole Kilisto kamba wafungigwa niwagale Yelusalemu wakasunigwe.

Paulo Kolonga Vija Viyam'bokele Yesu (Sang'h. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ "Vunikalile mnzila behi na Damaski ikala kamba saa sita imisi, nidukila mwemwe kulawa kuulanga dimwemwesa kunizunguluka nie. ⁷ Nigwa hasi, abaho,

nihulika dizwi donilongela, 'Sauli, Sauli! Habali unigaza?' ⁸ Niuza, 'Kwa nani gweye, Mndewa?' Kedika kalonga, 'Nie iyo Yesu wa Nazaleti ayo uyungaza.' ⁹ Waja wayangu inikalile nao wajona idimwemwe, ila hawaditangile idizwi dikalile dilonga na nie dilawa ha munhu yalihi. ¹⁰ Niuza, 'Nitendeze, Mndewa?' Na Mndewa kanilongela, 'Gandamuka uchole Damaski, na haja kolongeligwa gaja gose gaulondigwa kutenda.' ¹¹ Wayangu inikalile nao wanigoga mkono wanilongoza mbaka Damaski, kwavija unang'hazi wa idimwemwe unikoma gameso.

¹² "Munhu imwe yokemigwa Anania keza kunilola. Kakala munhu wa Mulungu, yakalile yokala kamba vugalonda Malagizo, yakalile yohishimilwa ng'hani na Wayahudi wose wakalile wokala haja. ¹³ Kema hamgwazo wangu na kulonga, 'Ndugu yangu Sauli, ulole kabili!' Na kipigiti kikija nilola kabili na nimona heyo. ¹⁴ Abaho, kalonga, 'Mulungu wa watata zetu kakusagula gweye ugatange goya goyolonda, na kumona Munhu Yalibule Uzenzeleganye, na kuhulika mbuli kulawa mmulomo wake. ¹⁵ Gweye kowa msindila wake mwa wanhu wose mmbuli zino ziwonile na kuzihulika. ¹⁶ Avo habali ukawa? Gandamuka ubatizigwe na uleke kutali vilozo vako. Mkutenda vino kodikema twaga da Mndewa.'

Lukemo lwa Paulo lwa Kuupeta Usenga Unogile mwa Wamhazi

¹⁷ "Vunibwelile Yelusalemu na kipigiti vunikalile nitambika Kung'anda ya Mulungu, mhata kigumbizi, ¹⁸ nimona Mndewa yolonga, 'Hima, segela Yelusalemu mbwisa, kwavija hawatogole usindila wako wondaunilonge nie.' ¹⁹ Nidika, nilonga, 'Mndewa, wanhu wano wavimanya kamba nichola mzing'anda zose za nhambiko niwagale mkifungo na kuwasuna awo wakatogole gweye. ²⁰ Na kipigiti mulopa wa msindila wako Stefano vuwitike, nikala bahaja nimile, kuno nideng'hela kija kitendeke na kugoga vivalo va awo wakalile womkoma.' ²¹ Abaho, Mndewa kanilongela, 'Genda, kwavija nokugala kutali kuisi ya Wamhazi.' "

²² Dija ididale da wanhu dimtegeleza Paulo mbaka viyalongile mbuli ino. Abaho, waguta nyangi wolonga "Yakomigwe! Halondigwa kugendelela kuwa mgima!" ²³ Na viwakalile woguta nyangi na kwasa vivalo vao na kwasa timbwisi uchana, ²⁴ ija imkulu wa madale gose ga asikali kalagiza Paulo yasoligwe, yengizigwe muingome. Kawalongela wamulanhe, abaho, wamuuze goya giladi

wavimanye habali wanhu wakala wobwata kamba vino sama yake. ²⁵ Viwakalile womgolosa giladi wamulanhe, Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma yemile haja, "Vivo vilagizwe mweye mmulanhe mwenekae wa Loma hata kamba vilozo havoneke kumwake?"

²⁶ Ija imkulu wa asikali mia wa Loma viyahulike vino, kachola ha ija imkulu wa madale gose ga asikali na kumulongela mbuli ino. Kamuuzi, "Kotendaze? Kwav-ija munhu ino mwenekae wa Loma!"

²⁷ Ija imkulu wa madale gose ga asikali kachola ha Paulo na kamuuzi, "Nilongele, gweye kwa mwenekae wa Loma?"

Paulo kedika, "Ona, nie na mwenekae wa Loma."

²⁸ Abaho, ija imkulu kalonga, "Nie niliha hela bwando giladi nhogoligwe kuwa mwenekae wa Loma."

Paulo kedika, kalonga, "Ila nie mhata wenekae wa kuvumbuka Loma."

²⁹ Waja wakalile wolonda kamuuzagiza, himahima wanyelenhuka. Ija imkulu, vivija kadumba, kwavija kavitanga kamba Paulo kakala mwenekae wa Loma na heyo kakala yamdazile na minyolo.

Paulo Haulongozi wa Kitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

³⁰ Imitondo iyagwe, avija ija imkulu wa madale gose ga asikali viyalondile kuki-manyi kilamso cha Paulo kutagusigwa na Wayahudi, kamfungula na kulagiza wakulu wa wakulu wa nhambiko na wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuiting'hana. Abaho, kamgala Paulo hasi na kumwimiza haulongozi wao.

23

¹ Paulo kawalola ng'hani wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi na kulonga, "Ndugu zangu, mazua gose nikala na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile haulongozi wa Mulungu mbaka zua da lelo." ² Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa Anania kawashulutiza waja wakalile behi na Paulo, wantoe kofi mmulomo. ³ Paulo kamulongela, "Mulungu kokusuna gweye, gweye ulingile kamba kiwambaza kibakigwe chokaa!"* Kukala aho unilamule nie kamba Malagizo ga Musa vugalonga, ila gweye mwenyego kogabemenda Malagizo ga Musa mkuwashulutiza wanhu wanitoe nie!"

⁴ Awo wakalile wemile behi na Paulo walonga, "Komuliga Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yasaguligwe na Mulungu?"

⁵ Paulo kedika, kalonga, "Ndugu zangu, sivimanyile kamba heyo kakala Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kwav-ija yandikigwa, 'Sambiumulonge vihile mtawala wa wanhu zako.'† "

⁶ Paulo viyawene kamba wayagwe wakala Masadukayo na wayagwe wakala Mafalisayo, kenula dizwi muja Mkitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yolonga, "Ndugu zangu, nie na Mfalisayo mwana wa Mafalisayo. Ningila mumgayo sama ya tamanilo jangu da kuzusigwa kwa wanhu wadanganhike."

⁷ Viyalongile gano, mbamila izuka hagatigati ya Mafalisayo na Masadukayo, avo mting'hano uigola. ⁸ Masadukayo wolonga kamba haduhu kuzuka kwa wanhu wadanganhike na haduhu wasenga wa Mulungu wa kuulanga na haduhu loho, ila Mafalisayo wotogola gano gose. ⁹ Kulawilila bwato kulu, na wafundiza Malagizo ga Musa wayagwe wakalile Mafalisayo wema na kubamila ng'hani, wolonga, "Hatonile mbuli yoyose ihile yaatendile munhu ino! Siku loho ama msenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga na heyo!"

¹⁰ Bwato dija dikula mbaka ija imkulu wa madale gose ga asikali kakala yodumba siku Paulo womdega vidangavidanga. Avo kawalagiza asikali zake wachole kudidale kumsola na mhiko kulawa hagatigati yao na kumwingiza mgati ya ingome.

¹¹ Ikilo ija Mndewa kema behi yake na kumulongela, "Sambiudumbe! Kamba vuulavile usindila wangu kuja Yelusalemu, avo kolondigwa vivija uulave usindila mdiwambo da Loma."

Zundo da Kumkoma Paulo

¹² Imitondo iyagwe Wayahudi wayagwe waiting'hana, na kwika zundo da kuingi wenyego mkuiduila kamba hawaja ama kung'wa mbaka wamkome Paulo. ¹³ Kukala na wanhu wabanzile malongo mane wekile zundo dino. ¹⁴ Wachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele na kulonga, "Tweye tui-funga wenyego mkuiduila sambituje ama kung'wa kinhu chochose mbaka tumkome Paulo. ¹⁵ Avo mweye hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi molondigwa mmulongele ija imkulu wa madale gose ga asikali yamgale Paulo haulongozi wenu, mkitenda kamba molonda mkitange goya kilamso cha mbuli yake. Na tweye toisasala kumkoma kipigiti hanavika hano."

¹⁶ Ila mwana wa lumbu jake Paulo viyahulike zundo dija, kengila muingome

* 23:3 Kiwambaza kibakigwe chokaa nhogolo yake ligo da kumulonga munhu yali kizenzeleganye. † 23:5 Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHALLAWA 22:28.

na kumulongela Paulo. ¹⁷ Abaho, Paulo kamkema imwe wa iwakulu wa asikali mia wa Loma na kumulongela, "Msole mmhale ino umgale ha imkulu wa madale gose ga asikali, kana kinhu cha kumulongela." ¹⁸ Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamsola kamgala ha ija imkulu wa madale gose ga asikali, kalonga, "Paulo, ija yageligwe mng'anda, kanikema na kunilongela ningale mmhale ino kumwako, kana kinhu cha kukulongela."

¹⁹ Ija imkulu wa madale gose ga asikali kamsola ija immhale mkumgoga mkono kamgala hamgwazo na kumuza, "Kolonda kunilongela choni?"

²⁰ Ija immhale kalonga, "Wakulu wa Wayahudi wailongela kamba, wakulongele gweye umgale Paulo haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi mayo, na hewo wokiitenda kamba wolonda wakitange goya kilamso cha mbuli yake. ²¹ Ila sambiumgale kumwao kwavija wanhu kubanza malongo mane wom'beta mnzila wamkome mkumsinhukiza. Waiduila kamba hawaja, hawang'wa mbaka wamkome Paulo. Sambisambi woisasala wokubeta gweye uwatogolele gaja gawakupulile."

²² Avo ija imkulu wa madale gose ga asikali kamulongela, "sambiumulongele munhu yoyose kamba kunilongela mbuli ino." Abaho, kamuleka yachole.

Paulo Kogaligwa ha Feliksi, Mtawala wa Yudea

²³ Abaho, ija imkulu wa madale gose ga asikali, kawakema asikali zake wabili wakalile wakulu wa asikali mia wa Loma, kawalongela, "Ifunganyeni msegele saa ndatu ikilo mchole Kaisalia na asikali mia mbili, hamoja na asikali sabini wa falasi na asikali mia mbili wayagwe wa migoha. ²⁴ Vivija kalava falasi sama ya Paulo, giladi yasoligwe mditindiwalo yachole ha Feliksi, mtawala wa isi ya Yudea." ²⁵ Kandika lupwilili luno,

²⁶ "Nie Klaudio Lisiasi, ha mtawala wa Yudea Feliksi, nokulamasa. ²⁷ Munhu ino kakala yagogigwe na Wayahudi na wakala wolonda kumkoma. Ila niza na asikali zangu na kumkombola, kwavija nivimanya kamba munhu ino mwenekae wa Loma. ²⁸ Nilonda kuvitanga kamba habali womtagusa, avo ningala kuna Ikitala chao Kikulu cha Isi ya Wayahudi. ²⁹ Nyona kamba kakala yataguswe sama ya Malagizo gao, ila hatendile kinhu chochose kilumbile heyo kudanganhika ama kugeligwa mkifungo. ³⁰ Vunilongeligwe kamba kowa

na zundo da kumkoma munhu ino, ningala kumwako himahima. Na niwashulutiza waja womtagusa vivija weze kusimulila hameso gako kija chowomtagusila."

³¹ Avo waja iwaasikali wamsola Paulo na kumgala Antipatili ikilo, kamba vija viwalongeligwe. ³² Imitondo iyagwe wawaleka waja iwaasikali wa falasi wagendelele na Paulo, ila asikali wa magulu wabweleganya kuingome. ³³ Viwavikile Kaisalia, wamgwelela mndewa ulupwilili, na vivija wamwika Paulo mmakono gake. ³⁴ Ija imndewa viyalusomile ulupwilili, kauza ng'ambu ilih kuyakalile yolawa Paulo, na viyavimanyile kamba kakala yolawa Kilikia, ³⁵ kalonga, "Noitegeleza mbuli yako kipigiti waja wokutagusa wahavika hano." Abaho, kalagiza kamba Paulo yemilizwe mding'anda da Helode.

24

Paulo Kotagusigwa na Wayahudi

¹ Vugabitile mazua matano, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa Anania, keza Kaisalia hamoja na wavyele wayagwe na munhu yagatangile goya malagizo yokemigwa Tatulo. Wagala mbuli yao womtagusa Paulo ha mndewa. ² Paulo viyakemigwe, Tatulo kasonga kumtagusa.

"Mkulu Feliksi, tukala tudeng'hela tindiwalo mkipigiti kitali muundewa wako na udaho wako wa kulola kutali kugala ugaluko muisi ino. ³ Toibokela mbuli ino kila hanhu na mkipigiti chose na tokuheweza ng'hani. ⁴ Ila giladi sambinikudonheze ng'hani, nokuyalalila kamba utwazaganye, ututegeleze goya. ⁵ Munhu ino koneka iyo msongeza ndwagi, kosongeza mzahimzahi mwa Wayahudi muulumwengu wose. Heyo iyo kilangizi wa mbaguko ya Wanazaleti. ⁶ Na vivija kainyolodosa Ing'anda ya Mulungu, avo tumgoga. ⁷ Ila Lisiasi, ija imkulu wa madale gose ga asikali, keza na mhiko ng'hulu, kamsola kulawa mmakono getu, kuno yowashulutiza waja womtagusa, weze kumwako gweye. ⁸ Uhamuuzagiza goya, gweye mwenyego kozimanya mbuli zose zitumtagusile kulawa kumwaka." ⁹ Na Wayahudi vivija wailumba hamoja mnhaguso ija, wosindila kamba mbuli zino zose za kweli.

Paulo Koigombezeza Haulongozi wa Feliksi, Mtawala wa Yudea

¹⁰ Mndewa viyamulingile kidole Paulo giladi yalonge, Paulo kalonga, "Novimanya kamba gweye kwa mulamula muisi ino mmilao bwando, avo mkudeng'ha noigombezeza. ¹¹ Gweye kuvitanga kamba

mazua longo dimwe na mabili gabitile, nichola Yelusalemu kutambika. ¹² Wanhu wonitagusa hawanivikile nie niibamilila na munhu yoyose Kung'anda ya Mulungu ama niwading'hula wanhu mng'anda ya nhambiko ama hanhu hohose mdiwambo. ¹³ Na hawadaha kulagusa kamba mbuli zowonitagusila nie kumwako sambisambi kamba za kweli. ¹⁴ Ila nie notogola kamba nomtambikila Mulungu wa tata zetu kamba imwe wa wanhu wa Nzila ija hewo iwoikema mbaguko. Notogola vinhu vose vitogolwa na Malagizo na vija vandikwe na wahokozi. ¹⁵ Nhamanila inilinayo ha Mulungu ilinga na nhamanila iwalinayo hewo wenyego, notogola kamba kuna mzuso wa wanhu wa namna mbili, walekile kuwa vizenzeleganye na awo wali vizenzeleganye. ¹⁶ Avo mazua gose noiy-o ha kutenda udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile ung'ale haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa wanhu.

¹⁷ "Vunikalile haduhu mkipigiti cha milao bwando, nichola Yelusalemu kuwagwelela nhunza wanhu zangu na kulawa nhosa. ¹⁸ Kipigiti vunikalile nitenda gano, wanivika Kung'anda ya Mulungu nimambukiza nzoela ya kuing'aliza. Hakukalile na dale da wanhu ama hebohebo. ¹⁹ Ila kukala na Wayahudi kulawa muisi ya Asia awo wolondigwa kwiza hano haulongozi wako wagale nhaguso zao kamba wana mbuli yoyose ya kunitagusila. ²⁰ Ama wano wali hano wenyego na walonge mbuli ilihi ihile iwayonile kumwangu, kipigiti vunikalile nimile haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. ²¹ Ila kinhu kimwe kinilongile na dizwi kulu vunikalile haulongozi wao, 'na kinhu hicho kikala mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike ayo inigwelele mbuli mbaka nima haulongozi wako lelo.' "

²² Abaho, Feliksi yakalile yalongeligwe goya mbuli za Nzila ija, kaukomeleza umting'hano uja mkulonga, "Kipigiti Lisiasi mkulu wa madale gose ga asikali yeheza, noilamula mbuli yenu." ²³ Abaho, kamu-lagiza asikali, mkulu wa asikali mia wa Loma, yanwike Paulo hasi ya wimilizi, ila yagweleligwe ulegeho kidogo na kuwaleka wambwiga zake wamgwelele vinhu voy-olonda.

Paulo Haulongozi wa Feliksi na Dulusila

²⁴ Mazua madodo hamwande Feliksi keza na mtwanzi wake yokemigwa Dulusila, yakalile Muyahudi. Kamkema Paulo, wamtegeleza viyakalile yoilonga vija vowolondigwa kumtugola Kilisto

Yesu. ²⁵ Paulo viyalongelele nawo yopeta kuleka uzenzeleganye, na kuinega na vinhu viyagomese Mulungu, na nhaguso yondaize, Feliksi kadumba na kulonga, "Basi segela sambiu gendelele, nihapata nafasi nokukema." ²⁶ Ila munda kwa munda kakala yotamanila kamba, siku Paulo komgwelela hongo. Avo kamkema mianza bwando na kulongelela nayo.

²⁷ Vuibitile milao mibili, Polikio Festo kasaguligwa kusola hanhu ha Feliksi na kuwa mtawala wa Yudea. Ila kwavija Feliksi kalonda yanogelwe na Wayahudi, kamuleka Paulo mkifungo.

25

Paulo Koigala Kumwande Mbuli Yake ha Kaisali

¹ Vigabitile mazua madatu songela Festo viyavikile muisi ya Kaisalia, kafunga mwanza kulawa haja kachola Yelusalemu, ² ako wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu wa Wayahudi wamcholela na kumtagusa Paulo kumwaka. ³ Wamuyalalisa Festo yawataze kumgala Paulo Yelusalemu, kwavija hewo waisasala kum'vamhila na kumkoma Paulo kipigiti yang'hali mnzila. ⁴ Avo Festo kedika, "Paulo kokwimilizwa ako Kaisalia, na nie mkipigiti kiguhi nochola hiko. ⁵ Walekeni wakulu zenu wayagwe wachole na nie Kaisalia, na kamba katenda kinhu chochose kihile, wamtaguse."

⁶ Festo kakala hamoja na hewo kamba mmazua manane ama longo dimwe, abaho, kachola Kaisalia. Zua diyagwe kakala mkigoda cha nhaguso mkitala, abaho, kalagiza Paulo yagaligwe. ⁷ Paulo viyavikile, Wayahudi walawile Yelusalemu wamzunguluka, wasonga kumtagusa nhaguso bwando ng'hulung'hulu azo zilekile kulagusa kweli mgati yake. ⁸ Paulo mkuigombela, kalonga, "Nie sitendile chochose kihile Mmalagizo ga Wayahudi, ama Kung'anda ya Mulungu, ama ha Kaisali."*

⁹ Ila Festo kuno yolonda kuwataza Wayahudi, kamulongela Paulo, "Kolonda kuchola Yelusalemu, ako ukataguswe mzimbuli zino haulongozi wangu?"

¹⁰ Paulo kedika, kalonga, "Nie nokwima hano haulongozi wa ikitala cha Kaisali, hano hanilondigwa kutaguswa. Kamba vija mweye wenyego vumuvitangile goya kamba siwatendele Wayahudi mbuli yoyose ihile. ¹¹ Avo kamba nyoneka kamba nitenda mbuli ihile ilumbile nie kudanganhika, sidaha kuikimbila ifa. Ila, kamba nhaguso iwanitaguse Wayahudi wano ihawa ya uvwizi, haduhu munhu

* 25:8 Kaisali nhagulo yake Mndewa wa Loma.

yondayanigele mmakono gao. Noigala kumwande mbuli ino ha Kaisali.”

¹² Avo Festo, viyeshile kulongelela na wanhu wa ikitala, kamwidika Paulo, kalonga, “Kuigala kumwande mbuli yako ha Kaisali, avo uchole ha Kaisali.”

Paulo Haulongozi wa Agilipa na Benike

¹³ Vigabitile mazua madodo, Mndewa Agilipa[†] na Benike wavika Kaisalia kumulamsa Festo. ¹⁴ Na viwakalile hiko mazua bwando, Festo kamsimulila Mndewa Agilipa mbuli ya nhaguso ya Paulo, kalonga, “Hano hana munhu yalekigwe mkifungo na Feliksi. ¹⁵ Vinyholile Yelusalemu, wakulu wa wakulu wa nham-biko na wavyele wa Wayahudi wantagusa kumwangu, na waniyalalila nimtaguse na kusunigwa. ¹⁶ Ila nie niwalongela kamba, vino sio viwatendaga Waloma, kungela mmakono ga wanhu munhu yatagusigwe ihawa yang'hali hanaiting'hana na wanhu wantaguse meso kwa meso, na kulondigwa yaigombele mzimbuli zoyotagusigwa. ¹⁷ Avo viwaiting'hane hano, nie siikawize imbuli, ila imitondo iyagwe nikala mkigoda cha nhaguso na kulagiza munhu hiyo yagaligwe. ¹⁸ Wanhu wantaguse viwemile, hawalavile nhaguso yoyose ihile kamba vinigesile. ¹⁹ Ila mbuli iwakalile nayo ikala kuibamilila mmbuli za nhamanila yao wenyego, na mmbuli ya munhu imwe yadanganhike yokemigwa Yesu ayo Paulo yaumulongile mgima. ²⁰ Sivitangile vija vondaniipate ikweli ya mbuli ino, avo nimulongela Paulo kamba kotogola kuchola Yelusalemu yakatagusiligwe kuja mmbuli ino. ²¹ Ila Paulo kaigala kumwande mbuli ino, kapula yekigwe mkifungo na mbuli yake ilamuligwe na Kaisali.‡ Avo nilagiza yakale mkifungo mbaka vondanimgale ha Kaisali.”

²² Agilipa kamulongela Festo, “Nolonda nimuhulike munhu ino nene mwenyego.”

Festo kamwidika, kalonga, “Mayo, komuhulika.”

²³ Imitondo iyagwe Agilipa na Benike weza na ndeng'ho ng'hulu, wengila mdigati da mting'hano kuno wailongoze na wakulu wa wemilizi na wakulu wa idiwambo. Abaho, Festo kalagiza Paulo yagaligwe. ²⁴ Festo kalonga, “Mndewa Agilipa na wanhu wose muli hano hamoja na tweye, mmona munhu ino. Wayahudi wose wa ako Yelusalemu na Wayahudi wa hano waniyalalila na kuguta nyangi kamba munhu ino halondigwa kuwa mgima. ²⁵ Ila nie siyonile mbuli yoyose ihile yaatendile ilumbile heyo kukomigwa.

Ila kwavija heyo mwenyego kalonda nhaguso yake igaligwe hamwande itegelezwe na Kaisali, na nie nilamula kungala. ²⁶ Ila mmbuli ya munhu ino, nie nabule cha kumwandikila Kaisali. Avo nimgala hano haulongozi wenu mweye mose na ng'haning'hani haulongozi wako gweye Mndewa Agilipa, avo tuhessa kumuuzagiza, nipate mbuli ya kwandika. ²⁷ Kwavija havilumbile kungala mfungigwa bila kulagusa nhaguso yake yootagusigwa.”

26

Paulo Koigombela Haulongozi wa Mndewa Agilipa

¹ Agilipa kamulongela Paulo, “Kotogozigwa kuigombela.” Avo Paulo kagolosa mkono wake na kusonga kuigombela yolongavino.

² “Mndewa Agilipa! Nokiyona munhu yali na mhome inogile mdizua da lelo kwima haulongozi wako na kuigombela sama ya mbuli zose zinitagusigwe na Wayahudi. ³ Hasa kwavija gweye kozitanga goya nzoela za Wayahudi na mbamila zao, avo nokuyalalila unhegeleze mkunyezaganya.

⁴ “Wayahudi wose wautanga ukazi wangu songela ving'hilile mmhale, songela ha umwanduso wa ugima wangu muisi yangu mwenyego na vivija kuja Yelusalemu. ⁵ Wonitanga mkipigiti kitali, na kamba wahalonda wodaha kulava usindila, kamba songela haichanduso nikala imwe wa wanhu waigogile ng'hani nhamanila yetu, nikala Mfaliso. ⁶ Na sambi nima hano lelo notaguswa sama ya nhamanila yangu Mulungu yaailagane na wahenga zetu. ⁷ Kino kicho kilagano kitamanilwe koneka na mitala yetu longo dimwe na mibili kivikile, kileka mana womtambikila Mulungu misi na kilo na nhamanila ng'hulu. Avo mndewa, Wayahudi wonhagusa sama ya nhamanila ino. ⁸ Habali mweye hamdaha kutogola kamba Mulungu kowazusa wanhu wadanganhike?

⁹ “Vivija na nie niswagizigwa mmoyo wangu kamba nolondigwa kutenda gose kamba vunidahile kudilema twaga da Yesu wa Nazaleti. ¹⁰ Vino vivo nitendile kuja Yelusalemu. Nibokela udaho kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko, na niwagela mkifungo wanhu bwando wa Mulungu. Na viwatagusigwe kudanganhika, nie vivija nigongomela. ¹¹ Mianza bwando nichola kuna zing'anda za nhambiko kuwagaza, na niwashulutiza wailonge nhamanila ino mbuli za ufukuzi.

† 25:13 Mndewa Agilipa kakala mwana wa Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso. ‡ 25:21 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

Nikala niwehile ng'hani, hata nichola kuna imiwambo ya isi ziyagwe kuwagaza.

Paulo Kolonga Vija Viyakomboligwe (Sang'h. 9:1-19; 22:6-16)

¹² "Sama ya mbuli ino nichola Damaski, kuno nili na udaho na ndagizi kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko. ¹³ Mndewa, mkipigiti cha imisi vinikalile mnzila, nyona mulangaza kulawa kuulanga, umwemwesa kubanza mulangaza wa zua, unizunguluka nie hamoja na waja wakalile mmwanza umwe na nie. ¹⁴ Tweye tose tulagala hasi, na nihulika dizwi dinilongela muulonzi wa Kieblania, 'Sauli, Sauli, habali unigaza? Koi-lumia mwenyego kuzibweza kuchugu mbuli zangu kamba ng'ombe yoibwelezela kuitoa teke fimbo ya munhu yomchungu.' ¹⁵ Na nie nimuza, 'Mndewa, gweye iyo yalihi?' Na Mndewa kedika, 'Nie iyo Yesu, gweye umgaza. ¹⁶ Ila gandamuka wime na magulu gako, kwavija nikulawilila gweye nikusagule uwe mtumigwa wangu na msindila wa mbuli zangu ziuwene na zija zondanikulagusile. ¹⁷ Nokukombola kulawa mmakono ga wanhu wa Israeli na mmakono ga Wamhazi ha awo kondanikugale. ¹⁸ Ukawavugule meso gao giladi wahinduke kulawa mdiziza, wagalukile kuna umulangaza na kulawa mmhiko za Mwenembago na kumgalukila Mulungu, giladi vilozo vao vigeligwe kum-gongo na wagweleligwe hanhu hawali awo wang'alizwe mkunitamanila nie.'

Paulo Kolonga Mbuli ya Sang'hano Yake

¹⁹ "Avo, Mndewa Agilipa, nie siidulukile bule nzozi ija ilawile kuulanga. ²⁰ Ila tanhu nisonga kuwapetela wanhu wa Damaski, abaho, wanhu wa Yelusalemu na muisi yose ya Yudea, vivija na ha Wamhazi. Niwapetela kamba waleke vilozo vao na wam'bwelele Mulungu, na sang'hano zao zizo zondazilaguse kamba waleka vilozo vao. ²¹ Sama ya mbuli ino, Wayahudi wangoga Kung'anda ya Mulungu, na walonda kung'homa. ²² Ila Mulungu kangombeza kileka mana nili mgima mbaka zua da lelo, na avo nima hano kuulava usindila wangu ha wanhu wadodo na wakulu. Kinhu kinilonga kilinga na kija kiyalongile Musa na wahokozi kamba chokwiza kulawilila, ²³ kamba Kilisto kolondigwa tanhu yagaye na yawe wa mwanduso kuzuka kulawa mkudanganhika, giladi yaupete mulangaza wa ukombola ha wanhu zake mwenyego na ha Wamhazi."

²⁴ Paulo viyakalile yogendelela kuigombela, Festo kadang'hila, kabwata

yolonga, "Paulo, kuna moyo! Kusoma ng'hani kuusomile kukugela kibozzi!"

²⁵ Ila Paulo kedika, "Nabule kibozzi, Mndewa! Ila nolonga kinhu cha kweli, kuno nili na nzonzi zangu. ²⁶ Kwavija Mndewa Agilipa, kuzitanga mbuli zino, na nie nodaha kulonga bila kudumba, kwavija novitanga kamba haduhu hata mbuli imwe mzimbuli hizo iulekile kuitanga, kwavija mbuli ino haitendeke mkifiso. ²⁷ Mndewa Agilipa, vino, kowatogola wahokozi wa umwaka? Novitanga kamba kowatogola."

²⁸ Agilipa kamulongela Paulo, "Kokwagiza kamba mkipigiti kino kiguhi kodaha kunitenda nie nimgotole Kilisto?"

²⁹ Paulo kamwidika, "Kiwe kipigiti kiguhi ama kitali, ila nomtambikila Mulungu kamba sio gweye wiyeka, ila hata waja wose wonitegeza nie lelo wagaluke wawe kamba vunili nie, ila sambiwafungilizwe minyolo ino."

³⁰ Abaho, Mndewa Agilipa, mkulu wa ikiwambo, Benike, na waja wose wakalile hamoja nao wema. ³¹ Viwacholile, wailongela, "Munhu ino hatendile mbuli yoyose ihile ya kumtenda yatagusigwe ifa ama kugeligwa mkifungo." ³² Agilipa kamulongela Festo, "Munhu ino yahalekesigwe kamba yahalekile kuigala hamwande mbuli yake ha Kaisali."*

27

Paulo Kogaligwa Kudiwambo da Loma

¹ Viwalamule kamba tukwele meli tuchole mbaka Italia, Paulo hamoja na wafungigwa wayage waeligwa mmakono ga Yulio yakalile mkulu wa asikali mia wa Loma, yakalile yalawile mdidale da Asikali wa Mndewa wa Loma. ² Tukwela muimeli kulawa Adulamiti, ikalile ichola kuna zibandali za isi ya Asia, tuchola. Alistaliko, munhu wa isi ya Makedonia kulawa Tesalonike, kakala hamoja na tweye. ³ Imitondo iyagwe tuvika Sidoni. Yulio kamtendela ganogile Paulo, kamtoglela yachole kuwalola wambwiga zake, wakamgwelele vinhu vyalondile. ⁴ Kulawa hiko tugendelela na mwanza, na kwavija beho dikala dobuma diisung'hiza imeli kuchugu, avo tubita ng'ambu iyagwe ya ikisiwa cha Sipulo ikalile bule beho. ⁵ Na vituikanhize ibahali ya isi za Kilikia na Pamfilia, tuvika mkiwambo cha Mila, muisi ya Likia. ⁶ Na ako mkulu ija wa asikali mia wa Loma kaivika meli ya Alekizandalia ikalile ichola Italia, avo katukweleza himo.

* 26:32 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

⁷ Tugendelela na mwanza mholemhole mmazua bwando na mkuigagahiza ng'hani, tuvika mkiwambo cha Nido, na kwavija beho dituzuila sambitugendelele na mwanza kuna ing'ambu ija, avo tuchola kubitila ng'ambu ya kisiwa cha Kilete behi na Lasi ya Salimone, kukalile bule beho. ⁸ Tuigagahiza kubita muimhwani ya Kilete tuvika hanhu hokemigwa Bandalí Iholile behi na kiwambo cha Lasea.

⁹ Kipigiti kitali kibita, na mwanza ukala wodumbiza ng'hani kwavija Mazua ga Kufunga gakala gabitile, avo Paulo kawalongela vino, ¹⁰ "Ndugu, nokona mwanza uno wodumbiza na wokwagiza vinhu bwando. Na si kwagiza mizigo na imeli iyeka, ila vivija hata kwagiza ugima wetu." ¹¹ Ila mkulu ija wa asikali mia wa Loma, hagategeleze gaja gayamulonge Paulo, ila kagategeleza gaja gayakalile yolonga ija yakalile yoiiongoza imeli na ija mwene imeli. ¹² Avija bandali ija viikalile hainogile mkipigiti cha kihuhe, wanhu bwando mmwanza wao walamula kugendelela na mwanza wavike Foinike giladi wakale haja mkipigiti cha kihuhe. Ino ikala bandali ya Kilete, ilola hagatigati ya kusi na uswelo wa zua, na hagatigati ya kasikazi na uswelo wa zua.

Kukuzumbi M'bahali

¹³ Beho da ng'ambu ya kusi vudisongile kubuma mholemhole, waja wanhu wagiza kamba wamhisa kiwalondile. Avo waing'ola inanga na kuchola wobitila mungwazogwazo wa ibahali ya Kilete. ¹⁴ Ila vikikalile hakinabita kipigiti kitali, kukuzumbi dikemigwa "Kukuzumbi da Hagatigati ya Kasikazi na Ulawilo wa Zua" diza kulawa mkisiwa. ¹⁵ Meli isiligwa na dikukuzumbi na havidahike kuilongoza kudikalile dilawa dikukuzumbi, avo tulleka na kukwekwesigwa na dikukuzumbi. ¹⁶ Vitubitile ng'ambu ilibule kukuzumbi ya kisiwa kidodo kikemigwa Kauda, tugaya ng'hani kudaha kuileweleza ingalawa ikalile ifungigwe na kukwenhigwa na imeli kuchugu. ¹⁷ Viwaingize ingalawa muna imeli, wazibitiza nzabi hasi ya imeli na kuifunga imeli hamoja nganganga. Wodumba sambiwanamate mdifumvugulu da misenga kuna imhwani ya isi ya Libia, avo wagahumulusa matanga, na kuileka imeli isiligwe na ubeho. ¹⁸ Kukuzumbi dija digendelela, avo imitondo iyagwe, wasonga kwasa mmazi imizigo ibanzile mmeli. ¹⁹ Na zua da ikadatu wasonga kwasa via ya imeli vibanzile na makono gao wenyego. ²⁰ Mkipigiti cha mazua bwando, hatonile

zua ama nhondo, na kukuzumbi digendelela kubuma ng'hani. Hakimambukizo, nhamanila ya tweye kukomboligwa ipotela.

²¹ Avija wanhu viwakalile kipigiti kitali bila kuja kinhu, Paulo kema haulongozi wao kalonga, "Mweye wanhu, muhagategeleze gaja ganongile, kamba sambitusegele kulawa haja Kilete, ubananzi uno na hasala ino sambivituvike. ²² Ila sambi nowayalalila, gangamalení! Kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayadanganhike, ila meli iyeka iyo yondaibanangike. ²³ Kwavija ikilo ya lelo msenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo nie nili munhu wake, na ayo imtambikila na kumsang'hanikila, kakala yemile behi na nie, ²⁴ kalonga, 'Paulo, sambiudumbe, kolondigwa wime haulongozi wa Kaisali.* Mulungu muunozí wake kowimiliza ugima wako gweye na awo wose uuchola nao.' ²⁵ Avo, ndugu zangu, mgangamale! Kwavija nie nna nhamanila ha Mulungu kamba gano gayanilongele golawilila kamba viyanilongele. ²⁶ Ila tochola kunamata kuna imhwani ya ikisiwa kimwe."

²⁷ Muikilo ya longo dimwe na nne, tukala tung'hali tukwekwesigwa muna Ibahali ya Meditelania. Behi na kilo kikulu walosaji wavimanya kamba wakala wali behi na isi inyalile. ²⁸ Wahumulusa luzabi hasi lufungigwe kinhu kizamile na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo mane. Mkipigiti kidodo wabwelela mwanza uyagwe na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo madatu. ²⁹ Kwavija wadumba meli sambiiikibwengeze mgamabwe, avo wahumulusa nanga nne kukisogo cha imeli, abaho, watambika giladi imitondo ivike. ³⁰ Na walosaji viwalondile kunyelenhuka kulawa muimeli, waihumulusa ingalawa m'bahali, wokiitenda wozihumulusa zinanga kulawa kuulongozi wa imeli, ³¹ Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma na asikali zake, "Kamba wanhu wano hawakalile muna imeli, hamkomboligwa." ³² Avo waja iwaasikali wazikanha zinzabi za ingalawa, abaho, waileka ichole.

³³ Viikalile behi na imitondo, Paulo kawagong'ondeza wose waje mandia. Kalonga, "Lelo zua da longo dimwe na nne mkala mkiyahiyahi na mkala bila mandia, hamdile kinhu chochose. ³⁴ Avo nowalongela, mje mandia giladi mgendelele kuwa wagima, kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayagize luvili lwake kulawa

* 27:24 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

mpala jake.”³⁵ Viyamambukize kulonga gano, Paulo kausola mkate, kamgwelela Mulungu hewela haulongozi wao wose, kaumogola, na kasonga kuja.³⁶ Wose wagangamizwa, na waja mandia wawo wenyego.³⁷ Mheta ya wanhu wose tukalile mmeli ikala wanhu mia mbili na malongo saba na sita.³⁸ Viweshile kuja na kwiguta, wasonga kuhunguza mibahasha ya ngano kulawa muna imeli na kuyasa m'bahali.

Meli Yobeneka

³⁹ Viivikile imitondo, hawaitangile isi ija, ila wona mhwani ili na msanga unogile, aho hawalamule kuigala imeli, kamba vihadahike.⁴⁰ Avo wazikanha zinanga na kuzileka m'bahali, na kuzifungula zinzabi zikalile zitatilizwe muna uusukani, na kwika tanga dimwe haulongozi giladi beho diikwekwese imeli kuulongozi, wachole kuna iisi inyalile.⁴¹ Ila ija imeli ingila mdifumvugulu da misenga na kudidimila mmisenga. Ng'ambu ya kuulongozi wa imeli inamata na haidahile kukwenhuka, na ng'ambu ya kuchugu ikala ibeneke vidangavidanga sama ya kisindo cha mawimbi.

⁴² Waja iwaasikali walonda kuwakoma wafungigwa wose, giladi sambiwakogelele na kukimbila.⁴³ Ila kwavija ija inkulu wa asikali mia wa Loma kalonda kumuhonya Paulo, kawagomesa sambiwatende hivo. Avo kawalagiza waja wose wadahile kogelela wazumhe kulawa muna imeli, wachole kuisi inyalile.⁴⁴ Na wose wayagwe wasigale, wachole kuja m'vidanga va mbao ama vidanga vibeneke va imeli. Mkutenda vino wanhu wose tuvika goya muisi inyalile.

28

Ako Malita

¹ Vituvikile mhwani tuli wagima, tuvimanya kamba kija ikisiwa kikala kikemigwa Malita.² Tukanganya kwavija wanhu wa haja watutendela ganogile ng'hani. Wabwinha moto na kutulongela tweye tose twote, kwavija kukala na beho na mvula ikala isonga kutoa.³ Paulo kakala yodondola ngodi na kuzigela hamoto, nyoka yali na sumu viyapatile zimbumoto kakimbila kulawa mzingodi na kamulumiza na kuninila mumkono wake.⁴ Wanhu wa ikisiwa kija viwamonile nyoka yoninila mumkono wake, wailongela, “Kwa vovose munhu ino kowa mkoma wanhu. Hata kamba kakomboligwa kulawa m'bahali, mulungu wetu wa kitwanzi yokemigwa Haki haumuleka yawe mgima.”⁵ Ila Paulo

kamkung'unhila hamoto ija inyoka na hamulumize hanhu.⁶ Wanhu wagelegeza kamba kolulumuka ama yahalagale hasi chanyoya na kudanganhika. Ila viwabetile mkipigiti kitali na kuleka kona kinhu chochose kimulawilile, avo wagaluka na kulonga kamba heyo kakala mulungu.

⁷ Behi na haja kukala na mgunda wa mkulu imwe wa kisiwa kija yakemigwe Publio. Katubokela goya na kutugala kumwake, na mkipigiti cha mazua madatu, katutendela ganogile ng'hani.⁸ Tataake Publio kakala mtamu wa homa na kuhala, avo kawasa mulusazi. Paulo kachola kumulola, kamtambikila, kamwikila makono gake na kamuhonya.⁹ Vugalawilile gano, vivija watamu wose wasigale mkisiwa kija weza na kuhonyigwa.¹⁰ Watugwelela vinhu bwando, na vitulondile kuchola, wengiza mmeli vinhu vose vitulondile mmwanza.

Kulawa Kisiwa cha Malita Kuchola Wambo da Loma

¹¹ Viibitile milenge midatu, tusonga mwanza na meli ya wambo da Alekizandalia ikemigwe, “Miungu Ubasa.” Meli ikalile hakisiwa kija mkipigiti chose cha kihuhe.¹² Tuvika mdiwambo da Salakusa, tukala haja mazua madatu.¹³ Na kulawa haja, tugendelela na mwanza na kuvika mdiwambo da Lejimu. Na imitondo iyagwe beho disonga kubuma kulawa kusi, na mmazua mabili tuvika mkiwambo kikemigwa Puteoli.¹⁴ Haja tuwavika wanhu wantogole Kilisto, awo watulondile tukale na hewo mazua saba, na, abaho, tuvika Loma.¹⁵ Na wanhu wantogole Kilisto wakalile haja viwahu-like kamba tokwiza, wafunga mwanza mtali, wavika Kudisoko da Apio na Ng'anda Ndatu za Kuwasa Wahenza. Paulo viyawawene, kamgwaa Mulungu hewela na kagangamizwa.

Paulo Mdiwambo da Loma

¹⁶ Vituvikile mdiwambo da Loma, Paulo katogolelwa kukala yeiyeka na asikali yakalile yomwimiliza.

¹⁷ Vigabitile mazua madatu, Paulo kawakema hamoja wakulu wa Wayahudi. Viwaiting'hane hamoja, kawalongela, “Ndugu zangu, hata kamba sitendile kinhu chochose kihile mwa wanhu ama mnzoela za wahenga zetu, nigogigwa kuja Yelusalemu na kugeligwa mmakono ga Waloma.¹⁸ Viweshile kunuzagiza, walonda kunilekesa, kwavija hayoneke mbuli yoyose ihile ilumbile nie kutagusigwa ifa.¹⁹ Ila Wayahudi viwailemle mbuli ino, nishulutizwa kuigala mbuli

* 28:19 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

yangu ha Kaisali.* Hata kamba nikala bule nhaguso ya kuwatagusa wanhu wa isi yangu. ²⁰ Mkilamso kino, niwakema mweye giladi niwalongele mweye ikweli ya mbuli ino kamba, nifungigwa na mnyolo kamba vino, sama ya acho wanhu wa Israeli chowokitamanila.”

²¹ Na hewo wamulongela, “Tweye hatubokele lupwilili lolose kulawa Yudea lulonga mbuli zako, na haduhu hata munhu imwe kulawa mwa wandugu zetu Wayahudi yezile hano kulonga mbuli yako yoyose, ama kukulonga gweye vihile. ²² Ila tolonda kuhulika kulawa kumwako vija vuugelegeza, kwavija tweye tovitanga kamba kila hanhu, wanhu woilonga vihile nhamanila ino.”

²³ Viwasagule zua da kuiting'hana nayo, wanhu bwando wamwizila hana ing'anda yaakalile yokala. Kusongela imitondo mbaka ichungulo, Paulo kawalongela na kuwapetela mbuli za Undewa wa Mulungu na kuwagong'ondeza mbuli za Yesu Kilisto muna Gamalagizo ga Musa na kulawa mmbuli za wahokozi. ²⁴ Wanhu wayagwe wagatogola gaja gayakalile yolongi, ila wayagwe hawagatogole. ²⁵ Avo waibamilila wenyego kwa wenyego, na viwakalile wosegela, Paulo kakomeleza mkulonga ulonzi uno, “Loho wa Mulungu kawalongela ikweli ahaja hayawalongele wahenga zenu kubitila muhokozi Isaya, ²⁶ kalonga,

'Genda ukawalongele wanhu wano, kuhulika mohulika, ila ham'vitanga, kulola molola, ila ham'vimanya.

²⁷ Kwavija wanhu wano wana mioyo midala,

magwiti gao wagatenda sambigahulike,

na meso gao wafing'hiliza.

Ila kamba meso gao gahalolile, na magwiti gao gahahulike,

wahavitangile mmioyo yao,

na kunihindikila nie, nihawahonyile.† ”

²⁸ “Avo nolonda m'vitange kamba, ukombola wa Mulungu ugaliwa ha Wamhazi. Na hewo wohulika!”

²⁹ Paulo viyeshile kulonga gano, Wayahudi wachola kuno wokiiuza mbuli bwando wenyego kwa wenyego.

³⁰ Mkipigiti cha milao mibili yose, Paulo kakala muna ing'anda yaapangile mwenyego, na kawabokela wanhu wose wezile kumulola. ³¹ Kazipeta mbuli za Undewa wa Mulungu na kufundiza mbuli za Mndewa Yesu Kilisto bila kudumba, na hagogesigwe na munhu yoyose.

† 28:27 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 6:9-10.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuupata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando wakiibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mbweto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, "Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi." Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli za gaja gamnogege Mulungu na gaja hagamnogege Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (1:1-15).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (1:16—11:36).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (12:1—15:13).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (16).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto

na kutumigwa yakaupete Usenga Unogile wa Mulungu, ² uyekile kilagano umwaka kubitila wahokozi zake Mzinyandiko Zing'alile. ³ Usenga uja umulonga Mwanage, Yesu Kilisto, ayo mmbuli ya kiunhu yakalile yolawa mulukolo lwa Daudi, ⁴ na vija viyali na ung'azi ulawa ha Mulungu kalagusigwa na mhiko ng'hulu kuwa Mwana wa Mulungu kipigiti viyazusigwe kulawa mkudanganhika. ⁵ Kubitila heyo, Mulungu kanigwelele ngekewa na utumigwa wa Kilisto giladi niwapetele wanhu wa isi zose giladi watogole na kumtogola heyo, giladi twaga jake diyenzigwe. ⁶ Vivija na mweye mwa mmwanza wa waja wakemigwe kuwa wanhu wa Yesu Kilisto.

⁷ Nowandikila mweye wanhu wose wa wambo da Loma, mnogelwe na Mulungu na mkemigwe kuwa wanhu zake mwenyego.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

⁸ Tanhu, nomuheweza Mulungu wangu kubitila Yesu Kilisto sama yenu mweye mose, kwavija nhamanila yenu yopetigwa muulumwengu wose. ⁹ Mulungu, inimsang'hanikila na moyo wangu wose mkuupeta Usenga Unogile wa Mwanage, iyo msindila wangu vija viniwakumbukila mweye mazua gose ¹⁰ muna zinambiko zangu. Kipigiti chose notambika ha Mulungu, vihamnogela, yanidahize kwiza kumwenu sambisambi. ¹¹ Kwavija nosulukila ng'hani niwone, giladi niwagwelele nhunza ya muloho giladi mgangamizwe. ¹² Nie nolonda tuigangamize, nhamanila yenu inigangamize nie, na nhamanila yangu iwagangamize mweye.

¹³ Ndugu zangu, nolonda m'vitange kamba mianza bwando nilonda kwiza kumwenu, ila nizuiligwa. Nilonda mmwanza wenu niwatende wanhu wamtogole Kilisto, kamba viniwatendile mmwanza wa Wamhazi wayagwe. ¹⁴ Kwavija nolondigwa kuwasang'hanikila wanhu wose, Wagiliki na wanhu hawali Wagiliki, wanhu wali na nzewele na walibule nzewele. ¹⁵ Avo, vivija nolonda kuupeta Usenga Unogile kumwenu mweye mkala hiko Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

¹⁶ Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi. ¹⁷ Kwavija Usenga Unogile wogubula vija Mulungu viyowatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye kubitila nhamanila

songela haichanduso mbaka hakimambukizo, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu ayo yalibule uzenzeleganye kokala muinhamanila."*

Kuhoryela Kiunhu

¹⁸ Lusango Iwa Mulungu lugubuligwa kulawa kuulanga ha wanhu walekile kumtanga Mulungu na ha wanhu wehile, awo woigubika ikweli na wiho wao. ¹⁹ Kwavija gaja godahika kutangigwa muna zimbuli za Mulungu wafunuliligwa, kwavija Mulungu kagalagusa kumwao. ²⁰ Songela vuulumbigwe ulumwengu, mbuli za Mulungu ziifisile, nhegulo yake mhiko zake za digunge na uungu wake, zigubuligwa, zimanyika kulawa m'vinhu viyavilumbile. Avo wanhu wabule mbuli ya kuigombela. ²¹ Womtanga Mulungu, ila hawamuhishimila kamba Mulungu ama kumgwelela hewela, ila ngelegeza zao zigaluka ubozi, na nzonzi zao za ubozi zigeligwa kiziza. ²² Wokiiyona wabala, ila wabule nzewe, ²³ na waleka kumtambikila Mulungu yokala digunge na kusonga kuitambikila miwegu ilingile kamba munhu ama ndege ama wang'onyo wali na magulu mane ama nyoka.

²⁴ Avo Mulungu kawaleka wawinze mbuli zihile zisulukilwa na mioyo yao na kuitendela wenyego kwa wenyego mbuli za kinyala mzing'huli zao. ²⁵ Waigalula ikweli ya Mulungu kuwa uvwizi, wavitambikila na kuvisang'hanikila vinhu vilumbigwe na Mulungu, na kuleka kumtambikila Mulungu yavilumbile, yolondigwa kuyenzigwa mazua gose! Amina.

²⁶ Sama ya kilamso kino, Mulungu kawaleka wawinze sulukila zao zigela kinyala. Hata watwanzi zao wazihindula nzila za kuilumba zilumbigwe na Mulungu na kuilumba vija Mulungu havilumbile. ²⁷ Vivija wambigalo na hewo waleka kuilumba na watwanzi na kuisulukila wenyego kwa wenyego. Wambigalo watenda mbuli zigela kinyala na wambigalo wayao na kubokela nhaguso ilumbile na gaja gawatendile.

²⁸ Kwavija wanhu walema kumtanga Mulungu, Mulungu kawaleka mzinzonzi zao zihile, giladi watende mbuli hazilondigwe kutendigwa. ²⁹ Wamema mbuli zose zihile, wiho, sulukila ya vinhu va wanhu, na kunogelwa na gehile. Wamema migongo, ukomaji, ngomba, uvwizi, na kuilondela gehile. Wodeta, ³⁰ wowalonga wanhu vihile, womwihila Mulungu, wamema maligo, magoda, na matopa. Wamema mbuli zihile

na hawawahishimila waja wawalelile. ³¹ Wabozi, vizenzeleganye, wabule noye, na wabule bazi. ³² Wovitanga kamba lagizo da Mulungu dolonga kamba wanhu wotenda mbuli kamba zino wolondigwa wadanganhike. Hata avo, si kamba wazitenda mbuli hizo tu, ila hata kuwatogola wanhu wayagwe wozitenda mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

¹ Avo haduhu kuigombela hata uhawile munhu yalihi ihawa komtagusa uvwizi miyago, kwavija vuubitiza nhaguso ha miyago, kokiitagusa mwenyego, kwavija na gweye kotenda gagaja gayatendile heyo.

² Tovitanga kamba nhaguso ya Mulungu mwa awo wotenda vinhu kamba avo ikala muikweli. ³ Ila gweye, munhu, uwatagusa waja wotenda mbuli kamba

zino ihawa na gweye mwenyego kotenda mbuli zizo, kogelegeza kodaha kuikimbila nhaguso ya Mulungu? ⁴ Ama kodizabuza bwando da ugoli wa unozzi wake na mwazaganyo wake? Huvimanya kamba unozzi wa Mulungu wokulongoza gweye uleke vilozo? ⁵ Ila sama ya udala wa moyo wako na vija vuuli na moyo wa kulema kuleka vilozo, kokiimemekezela lusango gwegwe mwenyego kuna dizua da lusango aho nhaguso ya Mulungu ilibule uzenzeleganye vondaigubuligwe.

⁶ Kwavija Mulungu komuliha kila munhu kamba vija viyasang'hanike.* ⁷ Awo wokwazaganya mkutenda ganogile wozahila yenzi, hishima, na ugima, Mulungu kowagwelela ugima wa digunge. ⁸ Wanhu wayagwe wozahila mbuli zao wenyego na awo woilema ikweli na kuzikweleleza mbuli zihile, Mulungu kowonela lusango na ng'hasilika. ⁹ Kuja kowa na mgayo na kugazika ha wanhu wose wotenda gehile, tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi. ¹⁰ Ila Mulungu kowagwaa yenzi na hishima na tindiwalo wanhu wose wotenda ganogile, tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi. ¹¹ Kwavija Mulungu hasagula wa kumnogela.

¹² Wanhu wose walozile bila kugatanga Malagizo ga Musa wokwangama hata kamba hawagatangile Gamalagizo, na wose walozile mkugatanga Malagizo wotagusigwa na Gamalagizo. ¹³ Kwavija si kamba awo wogahulika Malagizo wawo walibule uzenzeleganye hameso ga Mulungu, ila waja wagagogile Malagizo

* 1:17 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha HABAKUKI 2:4. LONZI 24:12.

* 2:6 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 62:12;

wawo wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye. ¹⁴ Hata Wamhazi, awo walibule Malagizo ga Musa, yokoneka kamba wogatanga Malagizo ahaja vowagawinza bila kufundizwa na munhu, hata kamba hawanagahulika. ¹⁵ Yolagusa kamba gaja golondigwa na Malagizo gandikwa mmioyo yao, na udaho wao wa kusambula gehile na ganogile vivija wolava usindila, na ngelegeza zao kipigiti kiyagwe zowatagusa na kipigiti kiyagwe zowakikiwiza. ¹⁶ Mbuli zino zolawilila mdizua dija Mulungu vondayazitaguse ngelegeza zifisike za wanhu kubitila Yesu Kilisto kamba Usenga wangu Unogile vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

¹⁷ Gweye ukiikema mwenyego Muyahudi, na kogatamanila Malagizo ga Musa na kuigodela uhamoja na Mulungu, ¹⁸ kamba vija kugatanga gaja goyolonda, na kugatogola gaja ganogile, kwavija kulagizigwa na Gamalagizo ga Musa. ¹⁹ Kokwagiza kamba gweye kwa kilangizi wa vimbugumbugu, mulangaza mwa awo wali mdiziza, ²⁰ mkulufunzi wa wabizi, na mfundiza wana. Kokwagiza kamba kunago Malagizo gali na ilimu na kweli. ²¹ Gweye uwafundiza wanhu wayagwe, habali hukiifundiza gweye mwenyego? Gweye uwapetela wanhu sambibebe, habali gweye kokwiba? ²² Gweye ulonga kamba wanhu sambiwatende ugoni, habali gweye kotenda ugoni? Gweye uihila miwegu, habali gweye kokwiba kulawa mzing'anda zao? ²³ Gweye ukiitopela Malagizo ga Musa, habali gweye komzabuza Mulungu mkugakeng'enha Malagizo? ²⁴ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Twaga da Mulungu dofukuligwa hagatigati ya Wamhazi sama yenu mweye."

²⁵ Kwingila kumbi kololwa kamba muhagagoga Malagizo ga Musa, ila kamba muhagakeng'enha Gamalagizo ga Musa, kwingila kumbi kumwenu kogaluka kuleka kwingila kumbi kamba Wamhazi. ²⁶ Kamba awo walekile kwingila kumbi wahagagoga Malagizo ga Musa, kuleka kwingila kumbi hakupetigwa kamba kwingila kumbi kamba viwali wanhu wa Mulungu? ²⁷ Awo walekile kwingila kumbi da lukuli ila wogagoga Malagizo ga Musa wokutagusa gweye hata kamba kunago Gamalagizo gandikigwe na kwingila kumbi, kwavija kogakeng'enha Gamalagizo ga Musa. ²⁸ Munhu hapetigwa kuwa Muyahudi mkuvumbuka ama

mkwingila kumbi kwiyeke. ²⁹ Munhu kowa Muyahudi wa kweli kamba yahawa Muyahudi kulawa mgati, ihawa moyo wake wingizigwa kumbi, na sang'hano ino yotendigwa na Loho wa Mulungu, na sio na Malagizo gandikigwe. Munhu kamba ino kobokela nhogolwa kulawa ha Mulungu, na sio kulawa ha wanhu.

3

¹ Muyahudi kana kinhu chaki kibanzile? Ama kuna kinhu chaki cha kuigodela mwa munhu yengizigwe kumbi? ² Kuna vinhu bwando va kuigodela! Tanhu, Mulungu kawagwelela Wayahudi usenga wake. ³ Yowaze kamba wayagwe mmwanza wao wabule nhamanila? Kuwa bule nhamanila kuwali nako komtenda Mulungu yawe kizenzeleganye? ⁴ Bule! Hata kamba kila munhu yahawa m'vwizi, Mulungu havwiza. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

"Giladi upetigwe kamba kwabule uzenzeleganye mzimbuli zako,

na kuhuma muinhaguso yako."*

⁵ Kamba mbuli zetu zihile zosimulila lumosilumosi vija Mulungu vyalibule uzenzeleganye, tulongeze? Tulonge Mulungu kotenda vihile voyotugalila tweye lusango lwake? Hano nolonga kiunhu. ⁶ Bule! Ihawile hivo, Mulungu yahadahile vilihi kuutagusa ulumwengu?

⁷ Ila ihawa uvwizi wangu woisang'hanikila yenzi ya Mulungu mkuitenda ikweli yake itangigwe ng'hani, habali ning'hali nidukumizwa kamba mtenda vilozo? ⁸ Habali hatulonga, kamba wanhu wayagwe vowotulonga vihile mkutulonga kamba tweye tulonga, "Leka tutende gehile giladi geze ganogile"? Walumba kutagusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

⁹ Avo tulongeze? Tweye Wayahudi tunoga kubanza wanhu wayagwe? Bule! Kwavija tweye tose twisha kutagusigwa, wose, Wayahudi na Wamhazi twa hasi ya mhiko za vilozo. ¹⁰ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

"Haduhu munhu yalibule uzenzeleganye, haduhu hata munhu imwe,

¹¹ haduhu munhu yomtanga Mulungu, haduhu munhu yomzahila Mulungu.

¹² Wose wamuleka Mulungu, wose hamoja wagaluka miwewela, haduhu munhu yotenda ganogile, haduhu hata munhu imwe.†

† 2:24 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22. * 3:4 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha ZABULI 51:4. † 3:12 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20. ‡ 3:13 Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe nhegulo yake Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa.

- 13 Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe,[‡]
ndimi zao zolonga uvwizi,[§]
sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*
14 Milomo yao imema ndukumiza na usungu.†
- 15 Magulu gao gowalongoza walopole kwita mulopa,
16 ubananzi na migayo va mzinzila zao,
17 na nzila ya tindiwalo hawaitanga.[‡]
18 Haduhu bwembwe da Mulungu haulongozi wa meso gao.”[§]

19 Sambu tovitanga kamba Malagizo ga Musa gowalongoza waja wali hasi ya Gamalagizo higo, giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli ya kuigombela, na ulumwengu wose ulamulwe na Mulungu. ²⁰ Kwavija haduhu munhu yondayapetigwe kamba kabule uzenzeleganye hameso gake mkugagoga Malagizo, kwavija kubitila Malagizo higo topata udaho wa kuvitanga vilozo tu.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

²¹ Ila sambu nzila ya Mulungu ya kuwatenda wanhu wawe bule uzenzeleganye igubuligwa bila kutamanila Malagizo ga Musa, hata kamba Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi woiavila usindila. ²² Kuwa bule uzenzeleganye kokwiza kubitila kumtamanila Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu yam'banzile miyage, ²³ kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi ya Mulungu. ²⁴ Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila kulihana kinhu chochosa, kubitila ukumbola kulawa ha Yesu Kilisto. ²⁵ Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa kamba kabule uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwaka Mulungu hawataguse awo watendile vilozo umwaka. ²⁶ Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzeleganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.

²⁷ Avo, choni chondatuigodele? Hahudu! Tuigode kwavija tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola kamba Yesu kotukombola. ²⁸ Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba kabule

uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga Gamalagizo ga Musa. ²⁹ Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka? Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija ka Mulungu wa Wamhazi. ³⁰ Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzeleganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija. ³¹ Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

¹ Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga wetu mmbuli ya kiunhu? ² Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana kinhu cha kuigodola, ila sio haulongozi wa Mulungu. ³ Nyandiko Zing'alile zolongaze? “Ablaham kamtogola Mulungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule uzenzeleganye.”* ⁴ Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake. ⁵ Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye, sio sama ya sang'hano zao, ila sama ya nhamanila yao ha Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo. ⁶ Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.

⁷ “Wamota waja udulu wao ugeligwe kumgongo,

na awo wasegezewe vilozo vao!

⁸ Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!”†

⁹ Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, “Nhamanila ya Ablaham iyo imtendile yawe bule uzenzeleganye.” ¹⁰ Kipigiti chaki mbuli ino imulawila Ablaham? Viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi ama viyeshile kwingila kumbi? Imulawila kipigiti hanakwingila kumbi, na sio kipigiti viyeshile kwingila kumbi. ¹¹ Heyo kabokela kilaguso cha kwingila kumbi kamba utango wa kuwa bule uzenzeleganye kuyakalile nao kubitila nhamanila kipigiti viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi. Avo heyo iyo tata wa waja

§ 3:13 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 5:9. * 3:13 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 140:3. † 3:14 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 10:7. ‡ 3:17 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ISAYA 59:7-8. § 3:18 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 36:1. * 3:22 Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto yodaha kutapitigwa kamba kubitila wende wa Yesu Kilisto. * 4:3 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha MWANDUSO 15:6. † 4:8 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 32:1-2.

wose wotogola bila kwingila kumbi, giladi wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye. ¹² Na heyo vivija iyo tata wa awo wengile kumbi, sio awo wengile kumbi tu, ila awo vivija wotembela mkuiwinza nhamanila ija yaakalile nayo tata wetu Ablaham kipigiti viyakalile hanakwingila kumbi.

Kilagano cha Mulungu Chobokelwa Kubitila Nhamanila

¹³ Kwavija kilagano Mulungu chayailagane na Ablaham na lukolo lwake, kamba hewo wouhala ulumwengu, hakizile ha Ablaham ama ha lukolo lwake kubitila Malagizo ga Musa, ila sama ya kuwa bule uzenzeleganye kwizile kubitila nhamanila. ¹⁴ Kwavija kamba waja wogatamanila Malagizo ga Musa wao wahazi, nhamanila izabuka na ikilagano si kinhu. ¹⁵ Kwavija Malagizo ga Musa gago gogala lusango lwa Mulungu. Ila hanhu halibule Malagizo ga Musa, haduhu udulu wa Malagizo.

¹⁶ Avo, kilagano chokwiza kubitila nhamanila, giladi kilavigwe bule kamba nhunza ya Mulungu mwa lukolo lose lwa Ablaham. Sio tu ha awo wogagoga Malagizo ga Musa, ila vivija ha awo wali na nhamanila kamba ya Ablaham. Kwavija heyo iyo tata wa tweye tose. ¹⁷ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Nikutenda gweye uwe tata wa isi bwando."[‡] Kilagano hicho kinoga haulongozi wa Mulungu yaamtamanile, ayo yowagwelela ugima wanhu wadanganhike na kuvikema vinhu vilihaduhu viwe baho. ¹⁸ Ablaham katamanila mbuli hazidahike kutamanilwa, katogola kokwiza kugaluka tata wa isi bwando, na kawa avo, kamba viyalongeligwe, "Avo kowa na wana bwando."§ ¹⁹ Nhamanila yake haihungule hata haja viyalugelegeze lukuli lwake mwenyego, lukalile behi na kudanganhika kwavija kakala na milao kamba mia, na vija viyamgelegeze Sala ayo yakalile bule sambo. ²⁰ Haduhu kinhu chochose kimtendile yasinhe kukitogola kilagano cha Mulungu, ila kagendelela kuwa na mhiko mnhamanila yake kuno yomuyenzi Mulungu, ²¹ yotogola kamba Mulungu kodaha kugatenda gaja gayailagane. ²² Avo, sama ya nhamanila yake, "Kapetigwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye."* ²³ Ila mbuli ilonga, "Kapetigwa," handikiligwe heyo yeiyeka, ²⁴ ila vivija sama yetu tweye, tondatupetigwe kuwa wanhu walibule uzenzeleganye, tweye tumtogle heyo yamzusile Yesu Mndewa wetu kulawa mkudanganhika. ²⁵ Heyo kalavigwa

giladi yadanganhike sama ya vilozo vetu, na kuzusa kulawa mkudanganhika giladi tutendigwe wanhu walibule uzenzeleganye.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

¹ Avo, avija vitupetigwe kamba twabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila nhamanila, tuna tindiwalo na Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, ² ayo yatutendile tupate nzila kubitila nhamanila mbaka kwingila mngekewa ino itwimile nayo sambu. Na todeng'ha mditamanilo da yenzi ya Mulungu. ³ Sio higo geiyeka, ila vivija toideng'hela migayo yetu kwavija tuvitanga kamba mgayo wogala mwazaganyo, ⁴ na mwazaganyo woigangamiza nhogolwa inogile, na nhogolwa inogile yodigangamiza tamanilo da ukombola wetu. ⁵ Tamanilo dino haditenda tunyunguale, kwavija Mulungu katwitila noye jake mmioyo yetu kubitila Loho wa Mulungu yaatugwelele tweye.

⁶ Vitukalile twabule mhiko, Kilisto keza mkipigiti kitogoligwe na kadanganhika sama ya tweye Wamhazi. ⁷ Vidala munhu kudanganhika sama ya munhu yalibule uzenzeleganye. Ila vodahika munhu kudanganhika sama ya munhu yanogile. ⁸ Ila Mulungu kotulagusila tweye noye jake, avija Kilisto viyadanganhike sama yetu tweye, kipigiti vitukalile tung'hali na vilozo! ⁹ Avo, avija vitupetigwe kuwa bule uzenzeleganye kubitila mulopa wake, yolagusa kotukombola ng'hani kulawa mulusango lwa Mulungu kubitila heyo! ¹⁰ Tukala wadumuka wa Mulungu, ila katutenda kuwa wambwiga zake kubitila ifa ya Mwanage. Avija vitupetigwe kuwa wambwiga zake Mulungu, yolagusa kotukombola ng'hani kubitila ugima wake Kilisto! ¹¹ Ila sio higo geiyeka, ila vivija todeng'ha mgati mwa Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, na kubitila heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

¹² Avo, kamba vilozo vingila muulmwengu kubitila munhu imwe, na ifa iza kubitila vilozo, avo ifa yenela mwa wanhu wose, kwavija wanhu wose wataenda vilozo. ¹³ Vilozo vikala baho muulmwengu songela Malagizo ga Musa haganalavigwa, ila vilozo havipetigwe kipigiti vikukalile haduhu Malagizo. ¹⁴ Ifa itawala songela kipigiti cha Adamu mbaka

‡ 4:17 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 17:5.

* 4:22 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 15:5.

§ 4:18 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO

kipigiti cha Musa, ifa iwatawala hata waja wakalile hawatendile vilozo va kugadulukila Malagizo, kamba viyatendile Adamu, ayo yalingile na Kilisto yondayeze. ¹⁵ Ila nhunza ya Mulungu hailingile kamba kilozo cha Adamu, kwavija kamba wanhu bwando wadanganhika kubitila kilozo cha munhu imwe, avo chowa kiasi kikulu ng'hani cha ngekewa ya Mulungu yondaize sama ya ngekewa ya munhu imwe yokemigwa Yesu Kilisto, iwetikila wanhu bwando! ¹⁶ Nhunza ya Mulungu hailingile na malawililo ga kilozo cha munhu imwe. Kwavija nhaguso iwinza kilozo kimwe na igala msuno. Ila nhunza ya Mulungu iwinza vilozo bwando na iwatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye. ¹⁷ Kwavija sama ya kilozo cha munhu imwe Adamu, ifa itawala wanhu bwando. Avo chowa kipigiti kikulu ng'hani chondawatawale awo wabokele ngekewa ya Mulungu na nhunza ya kuwa bule uzenzeleganye awo wokala mkuvihuma vilozo, kubitila ifa ya munhu ino, Yesu Kilisto.

¹⁸ Avo, malawililo ga kilozo cha munhu imwe gakala nhaguso mwa wanhu wose, avo vivija malawililo ga sang'hano ya munhu imwe yalibule uzenzeleganye yowatenda wanhu wose wapetigwe kamba wanhu walibule uzenzeleganye, ija igala ugima mwa wanhu wose. ¹⁹ Kwavija kubitila udulu wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe na vilozo, avo vivija kubitila wende wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe bule uzenzeleganye.

²⁰ Malagizo ga Musa vugezile, vilozo vongezeka. Ila hanhu vilozo havongezeka, ngekewa ya Mulungu yokongezeka ng'hani. ²¹ Avo, kamba vija vilozo vuvitawale na kugala ifa, avo vivija na ngekewa ya Mulungu yotawala kubitila kuwa bule uzenzeleganye, ako kutulongoza tweye kuugima wa digunge kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

¹ Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze ng'hani ngekewa yake? ² Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelele kukala m'vilozo? ³ Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto tubatizigwa mkuilumba muifa yake? ⁴ Avo, tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake, giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya yenzi

ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.

⁵ Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo, vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo. ⁶ Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala wa vilozo. ⁷ Kwavija munhu yadanganhike mkuilumba na Kilisto kafunguligwa kulawa mmhiko za vilozo. ⁸ Ihawa tudanganhika hamoja na Kilisto, vivija todogola kamba tokwiza kukala hamoja na heyo. ⁹ Kwavija tovitanga kamba Kilisto kazuka kulawa mkudanganhika, avo hadanganhika mwanza uyagwe, na ifa haimtawala. ¹⁰ Ifa iyadanganhike, kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu wose, ila ugima uyalinao, kokala sama ya yenzi ya Mulungu. ¹¹ Vivija na mweye wenyego mgelegeze kamba mmbuli ya vilozo mdanganhika, ila ha Mulungu muna ugima mkuilumba na Yesu Kilisto.

¹² Avo, sambimuleke vilozo vitawale mzing'huli zenu, mkuziwinza sulukila zihile za ng'huli zenu. ¹³ Sambim'vilave vipindi va ng'huli zenu viwe via va kutendela gehile, visang'hanike mkutenda vilozo. Ila vihanogile muilave wenyego ha Mulungu kamba awo wabwezigwe kulawa mkudanganhika na kuwa wagima, na m'vilave vipindi va ng'huli zenu ha Mulungu kamba via vilibule uzenzeleganye. ¹⁴ Vilozo haviwatawala, kwavija hamuli hasi ya Malagizo ga Musa, ila mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

¹⁵ Avo tulongeze? Tutende vilozo kwavija hatuli hasi ya malagizo ila twa hasi ya ngekewa ya Mulungu? Si vivo!

¹⁶ Ham'vitanga kamba muhailava wenyego ha munhu yoyose kuwa nyakadala, mweye mwa nyakadala wa munhu ija imuilavile kumwake? Mdaha kuwa nyakadala wa vilozo viwalongoza kuna iifa, ama mdaha kuwa wende wa Mulungu kuwalongoza kulibule uzenzeleganye? ¹⁷ Ila Mulungu yaheweziigwe, kwavija mkala nyakadala wa vilozo, ila mgaluka wende kulawa mmioyo na kugawinza mafundo gamfundizigwe. ¹⁸ Mkomboligwa kulawa m'vilozo, na mgaluka nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye. ¹⁹ Nolonga ulonzi wa kiunhu sama ya udaho mdodo umulinao. Kamba vija vum'vilavile vipindi venu viwe nyakadala wa vilozo na kuutenda wiho ubanze, avo sambi vilaveni viwe

nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye zondaziwatende mng'ale.

²⁰ Vumkalile nyakadala wa vilozo, mkala muilegehe kulawa mzimbuli zilibule uzenzeleganye. ²¹ Avo, kinhu chaki chumpatile mkipigiti kija kulawa mzimbuli zumzonela kinyala sambi? Kwavija malawililo ga mbuli zija gakala ifa. ²² Ila sambi mkomboligwa kulawa m'vilozo na mgaluka nyakadala wa Mulungu. Kinhu chumpatile kicho ung'azi, na malawililo gake, ugima wa digunge. ²³ Kwavija kitumetume cha vilozo kicho ifa, ila nhunza ya Mulungu iyo ugima wa digunge kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

¹ Ndugu zangu, nolonga na wanhu wogatanga goya Malagizo ga Musa. Ham'vitanga kamba Malagizo gomfunga munhu kipigiti cha ugima wake tu? ² Kamba vija mtwanzi yasoligwe kofungigwa na malagizo kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima. Ila mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mmalagizo ga kusola na kusoligwa. ³ Kokemigwa mgoni kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe kipigiti mbigalo wake yali mgima. Ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mdilagizo dija, na heyo hakemigwa mgoni, hata kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe. ⁴ Vivija na mweye, ndugu zangu, mdanganhika mmbuli ya Malagizo ga Musa kubitila lukuli lwa Kilisto, giladi muwe wanhu wa munhu iyagwe, heyo yazukile kulawa mkudanganhika giladi tumulelele mujo Mulungu. ⁵ Vitukalile tukala ukazi wa kulongozigwa na ng'huli zetu, sulukila zetu za vilozo ziswagizwe na Malagizo ga Musa, zisang'hanika na vipindi vetu zilela mujo ugala ifa. ⁶ Ila sambi tufunguligwa kulawa Mmalagizo ga Musa, tudanganhika mmbuli zija zitufungile, giladi tweye sambituwe nyakadala wa Malagizo ga umwaka gandikigwe, ila tuwe nyakadala muukazi wa sambi wa Loho wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

⁷ Avo tulongeze? Kamba Malagizo ga Musa gago vilozo? Si vivo! Kamba kuhakalile haduhu Malagizo ga Musa, sambinivitange vilozo. Sambinivitange kamba kusulukila vinhu va wanhu kukala vilozo kamba Gamalagizo ga Musa sambigalonge, "Sambiusulukile vinhu va wanhu."* ⁸ Ila vilozo vipata nzila muindagizi ino kwinnula sulukila zose

zihile mgati yangu. Kwavija kamba kuhawile haduhu Malagizo ga Musa, vilozo vihadanganhike. ⁹ Kipigiti kimwe nikala bila kugatanga Malagizo ga Musa. Ila indagizi viizile, vilozo vipata ugima, ¹⁰ na nie nidanganhika. Na ndagizi iija ilongigwe yogala ugima, kumwangu nie igala ifa. ¹¹ Kwavija vilozo vipata hanhu muindagizi ija, vinivwizila, na kubitila ndagizi hiyo ving'homa.

¹² Avo, Malagizo ga Musa gang'ala, na indagizi ija ing'ala na yabule uzenzeleganye na inoga. ¹³ Kija kinogile kinigalila nie ifa? Si vivo! Vikala vilozo vugalile ifa mgati yangu kubitila kija kinogile, giladi vilozo voneke kuwa vilozo. Na kubitila indagizi ija, vilozo voneke kuwa viha ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

¹⁴ Tuvitanga kamba Malagizo ga Musa simbuko jake loho, ila nie si munhu wa muloho, niguzigwa na kuwa nyakadala hasi ya vilozo. ¹⁵ Sigatanga gaja gonitenda. Kwavija gaja gonilonda kugatenda, sigatenda. Ila gaja gonigehila kugatenda, nogatenda. ¹⁶ Na ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, notogola kamba Gamalagizo ga Musa ganoga. ¹⁷ Avo, sio nie mwenyego nigatenda gano, ila kilozo kili mgati yangu. ¹⁸ Novitanga kamba haduhu kinhu kinogile kikala mgati yangu, mulukuli lwangu. Kwavija nolonda kugatenda ganogile, ila sidaha kugatenda. ¹⁹ Kwavija sigatenda ganogile gonilonda kugatenda, ila gehile gonilema kugatenda, gago nigatenda. ²⁰ Ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, sio nie nigatenda higo, ila vilozo vikala mgati yangu.

²¹ Avo, nivitanga kamba nzoela ino yosang'hanika, nihalonga kugatenda ganogile, gehile gokwima haulongozi wangu. ²² Kwavija mgati yangu nogadeng'helela malagizo ga Mulungu. ²³ Ila nokona nzoela ziyagwe zosang'hanika m'vipindi va lukuli lwangu. Nzoela hizo zogomba na nzoela za nzonzi zangu na zonitenda nie niwe mfungigwa wa malagizo ga vilozo gosang'hanika m'vipindi vangu. ²⁴ Nie munhu mkiwa! Yalili yondayanikombole kulawa mulukuli luno lwa kudanganhika? ²⁵ Mulungu yahewezigwe yogatenda gano kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu!

Avo, nie mwenyego mzinonzi zangu na nyakadala wa malagizo ga Mulungu, ila mulukuli na nyakadala wa malagizo ga vilozo.

* 7:7 Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHALLAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

¹ Avo, sambi haduhu nhaguso mwa wanhu waja wailumbile hamoja na Yesu Kilisto. ² Kwavija kubitila Yesu Kilisto, mhiko za Loho wa Mulungu zili na ugima zinikombola kulawa mmhiko za vilozo na ifa. ³ Malagizo ga Musa galemelwa kutukombola tweye sama ya udonhi wa ng'huli zetu. Avo Mulungu kagatenda gaja galemelwe kutendigwa na Malagizo ga Musa. Kamtuma Mwanage mwenyego mulukuli kamba ng'huli zitulinazo tweye watenda vilozo. Na mulukuli luja Mulungu kakipeta kimambukizo cha vilozo vitutawale tweye mkumulava Mwanage kamba nhosa sama ya vilozo vetu, ⁴ giladi mbuli zilibule uzenzeleganye zilondeka na Gamalagizo ga Musa zivikile mgati yetu tweye tulekile kutamanila lukuli, ila tum-tamanila Loho wa Mulungu. ⁵ Wanhu waja wose wokala mkuluwinza lukuli, nzonzi zao zogelegeza gaja golulonda lukuli. Na waja wose wokala mkumuwinza Loho wa Mulungu, nzonzi zao zogelegeza gaja goyolonda Loho ija. ⁶ Kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za lukuli, kogala ifa. Ila kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za Loho wa Mulungu, kogala ugima na tindiwalo. ⁷ Sama ya kilamso kino, nzonzi zitamanila lukuli zoibamilila na Mulungu, kwavija zogadulukila malagizo ga Mulungu, na hazidaha kugatogola. ⁸ Wanhu wolongozwa na sulukila za lukuli hawadaha kugatenda gaja gomnogela Mulungu.

⁹ Ila mweye hamulongozigwa na lukuli, ila molongozigwa na Loho wa Mulungu, kwavija Loho wake kokala mgati yenu. Na munhu yoyose yalibule Loho wa Kilisto, heyo si munhu wa Kilisto. ¹⁰ Ila kamba Kilisto yahakala mgati yenu, hata kamba ng'huli zenu zihadanganhika sama ya vilozo, Loho wa Mulungu kowagwelela mweye ugima kwavija mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye na Mulungu. ¹¹ Ihawa Loho wake ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika kokala mgati yenu, heyo yamzusile Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika vivija kozigwelela ugima ng'huli zenu zibanangika kubitila Loho wake, ayo yokala mgati yenu.

¹² Avo, ndugu zangu, towilwa, ila si mkukala mkulongozwa na gaja golulonda lukuli. ¹³ Kwavija kamba mokala mkulongozigwa na lukuli, modanganhika. Ila kamba mokala mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mozikoma sang'hano za lukuli, na mowa wagima. ¹⁴ Kwavija

wose awo wolongozigwa na Loho wa Mulungu, wao wana wa Mulungu. ¹⁵ Kwavija Loho ija Mulungu iyawagwelele mweye hawatenda mweye muwe nyakadala na kuwagela bwembwe, ila mum'bokela Loho wake yowatenda muwe wana wa Mulungu. Na kubitila heyo tomkema, "Aba," nhegulo yake "Tata." ¹⁶ Loho wa Mulungu kosindila hamoja na loho zetu kamba tweye twa wana wa Mulungu. ¹⁷ Na kamba tweye twa wana, twa wahazi, twa wahazi wa Mulungu, na tohala hamoja na Kilisto, kamba tugazika hamoja nayo giladi vivija tuyenzigwe hamoja nayo.

Yenzi Ikwiza

¹⁸ Vinigesia nie migayo ya kipigiti kino haihile ng'hani uhailinga na yenzi yondatugubuliligwe tweye. ¹⁹ Kwavija vinhu vose vilumbigwe vobeta mkusulukila ng'hani kuno vitamanila wana wa Mulungu kufunuligwa. ²⁰ Kwavija vinhu vilumbigwe viwa si kinhu, si mkulonda venyego, ila kamba vija viyalondile ayo yavilumbile. Ila kuna tamanilo, ²¹ vinhu vilumbigwe venyego vokwiza kukomboligwa kulawa m'vifungo vake va kubanangika na kugaligwa kuna iyenzi ya ulegeho wa wana wa Mulungu. ²² Kwavija tovitanga kamba mbaka kipigiti kino* vinhu vose vilumbigwe vogugumila na usungu kamba uja wa kulela mwana. ²³ Na si vinhu vilumbigwe viyeka vigugumila, ila na tweye venyego, tuli na malimbuko ga Loho wa Mulungu, togugumila munda kwa munda kipigiti tubeta kutendigwa wana wa Mulungu, ukombola wa ng'huli zetu. ²⁴ Kwavija tukomboligwa mditamanilo dino. Ila tamanilo dija dikoneka si tamanilo. Kwavija yalihi yotamanila kija ikinhu yeshile kuwa nacho? ²⁵ Ila ihawa totamanila kinhu tuleka kuchona, tokibeta na mwazaganyo.

²⁶ Vivija Loho wa Mulungu kotutaza muudonhi utulinao, kwavija hatuvitanga kutambika kamba vija vitulondigwa kutambika, ila Loho wa Mulungu kotambika sama yetu tweye mkugugumila mmbuli hazidahika kulongeka. ²⁷ Na Mulungu, yogalola gali mmioyo ya wanhu, kozitanga ngelegeza za Loho wake, kwavija Loho wake kotambika sama ya wanhu wa Mulungu kamba vija voyolonda Mulungu.

²⁸ Tovitanga kamba Mulungu kowatendela ganogile awo iwamnogele mzimbuli zose, ayo iyawakemile sama ya gaja goyolonda. ²⁹ Kwavija waja Mulungu yawatangile songela mwaka, vivija

* 8:22 Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwillili luno.

kawasagula walinge kamba Mwanage, giladi Mwanage yawe chadele wa mulango mkulu. ³⁰ Na waja yawasagule, kawakema. Na waja yawakemile, kawapeta kamba wabule uzenzeleganye. Na waja yawapetile kamba wabule uzenzeleganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

³¹ Avo, tulongeze mmbuli zino? Kamba Mulungu ka ng'ambu yetu, yalihi yondayadahe kuibamilila na tweye? ³² Heyo yalekile kumfisa Mwanage, ila kamulava sama yetu tweye tose. Avo, vivija kolekaze kutugwelela vinhu vose hamoja na Mwanage? ³³ Yalihi yondayagale nhaguso yoyose mwa awo yawasagule Mulungu? Mulungu mwenyego iyo yawatendile wawe bule uzenzeleganye. ³⁴ Yalihi yondayatutaguse? Haduhu, kwavija Yesu Kilisto kadan-ganhika sama yetu na kazusigwa kawa ngima sama yetu, na kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu, yotutambikila tweye! ³⁵ Yalihi yondayatubagule na noge da Kilisto? Mgayo, ama ukumbulu, ama kugazigwa, ama nzala, ama kuwa bule vivalo, ama mmwangalo, ama zeze? ³⁶ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

“Sama yako gweye, todanganhika misi ngima,

tupetigwa kamba ng'hondolo yolondigwa kuchinjigwa.”†

³⁷ Bule, mzimbuli zino zose, tweye tubanziliza kuhuma kubitila heyo yatunogele. ³⁸ Kwavija notogola kamba si ifa, ama ugima, ama wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ama vinyamkela, ama vinhu vili sambu, ama vinhu vondavize, ama mhiko zozose, ³⁹ ama ulumwengu wa uchana, ama ulumwengu wa hasi, ama kinhu chochose muna ivinhu vose vilumbigwe chondakidahe kutubagula na noge da Mulungu ha Yesu Kilisto Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

¹ Nolonga ikweli na silonga uvwizi kwavija nie na hamoja na Kilisto, na udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile hamoja na Loho wa Mulungu vosindila mbuli zino. ² Moyo wangu umema usungu mkulu na giogio dilibule nziga ³ sama ya wanhu zangu, wandugu zangu wa Kiyahudi kwavija kamba nihadahile, nilonda nie mwenyego nihadukumizwe na kusegezigwa kulawa

ha Kilisto kamba mkutenda vino wahakomboligwe. ⁴ Wanhu wa Israeli, watendigwe wana, wagweleligwe yenzi ya Mulungu, wagweleligwe malagano, wagweleligwe Malagizo ga Musa, wagweleligwe mhome ya kumtambikila Mulungu, na wagweleligwe vilagano. ⁵ Hewo wao vilangizi, na kulawa kumwao kalawilila Kilisto mmbuli ya lukuli. Na Mulungu, ayo yotawala vinhu vose, yayenzigwe milongo yose! Amina.

⁶ Si kamba Usenga wa Mulungu uhumwa. Kwavija si wanhu wose wolawa mulukolo lwa Waislaeli wao Waislaeli kweli. ⁷ Sio wose wolawa mulukolo lwa Ablaham wanage Ablaham kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Kubitila Isaka, lukolo lwako lokemigwa.”*

⁸ Nhegulo yake iyo ino, sio wana wa lukuli wa Ablaham wali wana wa Mulungu, ila wana wa kilagano wao wopetigwa kamba lulo lukolo lwa Ablaham. ⁹ Kwavija vino vivo ikilagano vikilonga, “Kamba kipigiti kikino mulao ukwiza nobweleganya, na Sala kowa na mwana mbigalo.”†

¹⁰ Sio gano geiyeka, kinhu kilingile na kino kimulawilila Lebekah ahaja viyapatile inda ya wana wabili kulawa ha mbigalo imwe, yokemigwa Isaka tata wetu.

¹¹ Hata viwakalile hawanavumbuka, ama hawanatenda kinhu chochose kinogile ama kihile, giladi ija iyamulondile Mulungu kumsagula yapatikane, ¹² sio sama ya gaja gayatendile, ila kubitila lukemo lwake, Lebekah kalongeligwa, “Mkulu komsang'hanikila mdodo.”‡

¹³ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Yakobo nimnogela, ila Esau nimwihila.”§

¹⁴ Avo, tulongeze? Kuna uzenzeleganye ha Mulungu? Si vivo! ¹⁵ Kwavija kamulongela Musa, “Nomgela kumgongo ayo inimulonda kumgela kumgongo, na nomonela bazi ayo inimulonda kumonela bazi.”*

¹⁶ Avo, haitamanila vija viyosulukila munhu ama vija viyokiiyoha, ila yotamanila bazi da Mulungu. ¹⁷ Kwavija Nyandiko Zing'alile zomulonga Falao, “Nikwinula sama ya kulagusa mhiko zangu mgati yako, giladi twaga jangu dipetigwe kila hanhu muisi.”† ¹⁸ Avo, Mulungu komonela bazi, munhu yoyose yoolonda kumonela bazi, na komgela moyo udala, munhu yoyose yoolonda kumgela moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

† 8:36 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 44:22. * 9:7 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 21:12.

† 9:9 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 18:10, 14. ‡ 9:12 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO

25:23. § 9:13 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MALAKI 1:2-3. * 9:15 Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHALAWA

33:19. † 9:17 Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHALAWA 9:16.

¹⁹ Abaho moniua, “Habali Mulungu yang’hali yotulonga? Yalihi yodaha kugadulukila gaja goyolonda?” ²⁰ Ila gweye iyo munhu yalihi hata um’bamilile Mulungu? Kinhu kitendigwe kimulonge ayo yakitendile, “Habali kunitenda nie kamba vino?”* ²¹ Vino muumbi hadaha kula-mula kuumba kulawa mditonge dimwe da ulongo kia kimwe kisinyo, na kia kiyagwe cha sang’hano za mazua gose?

²² Vivija hata kamba Mulungu kana udaho wa kulagusa lusango lwake na mhiko zake, ila heyo kowazaganya ng’hani awo yoowonela lusango, awo walumbile kubanangigwa. ²³ Na ihawile vilihi kamba katenda gano giladi yatende ugoli wa yenzi yake utangigwe mwa awo wapatile bazi jake, awo yawatandile yenzi yake, ²⁴ na hata tweye yatukemile, sio kulawa ha Wayahudi weiyeka, ila vivija kulawa ha Wamhazi? ²⁵ Kamba viyalongile muna ikitabu cha Hosea,

“Waja wakalile si wanhu zangu nowakema, ‘Wanhu zangu.’

Na ayo nilekile kumnogela

nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§

²⁶ Na hanhu hahaja hawalongeligwe, ‘Mw-eye sio wanhu zangu,’

bahaja wokemigwa, ‘wana wa Mulungu yali na ugima.’**

²⁷ Na Isaya kenula dizwi yoilonga Israeli, kalonga, “Hata kamba mheta ya wana wa Waisraeli yowa kamba misenga ya mumg-wazo wa ibahali, ila wondawakomboligwe wowa wadodo, ²⁸ kwavija Mndewa koi-tenda nhaguso yake muisi mbwisa na kuimambukiza.”† ²⁹ Kamba Isaya viya-hokole, yolonga, “Kamba Mndewa Mwene Udaho sambiyatulekele wana, tuhawile kamba Sodoma, na tuhalingile na Gomola.”‡

Paulo Koitambikila Israeli

³⁰ Avo, tulongeze? Wamhazi, awo walekile kuzahila kuwa bule uzenzeleganye, wasegezeligwa uzenzeleganye kubitila nhamanila. ³¹ Ila Waisraeli, wakalile woiyoha mkuzahila kuwa bule uzenzeleganye mkugawinza Malagizo ga Musa, hawapatile kuwa bule uzenzeleganye. ³² Habali hawapatile? Kwavija hawakuzahile kubitila nhamanila, ila kubitila kugagoga Malagizo ga Musa. Waikwangwala hana didibwe da kuikwala. ³³ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing’alile,

“Lola! Ako Sayuni nokwika dibwe dondadiwatende wanhu waikwale, dibwe dondadiwatende walagale. Ila munhu yoyose yondayamtogole hageiligwa kinyala.”§

10

¹ Ndugu zangu, sulukila ya moyo wangu na nhambiko yangu ha Mulungu nolonda wanhu wa Israeli wakomboligwe!

² Kinidaha kulonga mmbuli ya wanhu wano icho kino, kamba wokiiyoha ng’hani kumzahila Mulungu. Ila vija viwomzahila, hawamzahila na nzewele.

³ Kwavija hawaitangile nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa ha Mulungu, ila wozahila kutenda mbuli zao wenyego, avo hawatogole kulongozigwa na nzila ya Mulungu ya kuwatenda wawe bule uzenzeleganye. ⁴ Kwavija Kilisto kakigala ikimambukizo cha Malagizo ga Musa, giladi wanhu wose wotogola wapetigwe kuwa bule uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakomboligwe

⁵ Mmbuli ya nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa mkugagoga Malagizo ga Musa, Musa kandika vino, “Munhu yoyose yogagoga malagizo gali Mmalagizo ga Musa kowa mgima kubitila Malagizo higo.”* ⁶ Ila mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, ikwiza kulawa mnhamanila, yolonga,

“sambiulonge mmoyo wako,

‘Yalihi yondayakwele mbaka kuu-langa?’†

nhegulo yake, kumuhumulusa hasi Kilisto.

⁷ Ama sambiulonge,

‘Yalihi yondayahumuluke mbaka kuzimu?’‡

nhegulo yake, kumwinula Kilisto kulawa mkudanganhika.”

⁸ Ila Nyandiko Zing’alile zolongaze?

“Usenga wa Mulungu wa habehi nagwe, mmulomo wako na mmoyo wako.”§ Uno uwo usenga wa nhamanila utuwapetela wanhu.

⁹ Kwavija kamba uhatogola na mulomo wako kamba Yesu iyo Mndewa na kutogola mmoyo wako kamba Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika, kokomboligwa. ¹⁰ Kwavija munhu yahatamanila mmoyo wake kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye, na munhu

‡ 9:20 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:16; 45:9.

§ 9:25 Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23.

* 9:26 Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10.

† 9:28 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23.

‡ 9:29 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9.

§ 9:33 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14; 28:16.

* 10:5 Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5.

† 10:6 Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG’HUMBUKILA

YA TOLATI 30:13.

‡ 10:7 Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG’HUMBUKILA YA TOLATI 30:13.

§ 10:8 Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG’HUMBUKILA YA TOLATI 30:14.

yahatogola na mulomo wake kokom-boligwa. ¹¹ Nyandiko Zing'alile zolonga, "Munhu yoyose yomtamanila hageligwa kinyala."* ¹² Kwavija Muyahudi na Mmhazi haduhu yambanzile miyage. Wana Mndewa imwe, na iyo Mndewa wa wose, yowamezeza motelo wose awo womkema. ¹³ Kwavija, "Munhu yoyose yodikema twaga da Mndewa kokom-boligwa."†

¹⁴ Avo wodahaze kumkema ayo walekile kumtoga? Na wodahaze kumtoga ayo walekile kumuhulika? Na wodahaze kumuhulika bila munhu kuwapetela? ¹⁵ Na wodahaze kuupeta Usenga Unogile kamba hawatungwe? Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Ganoga ng'hani magulu ga awo wougala Usenga Unogile!"‡ ¹⁶ Ila sio wose wautogole Usenga Unogile. Kwavija Isaya kalonga, "Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?"§ ¹⁷ Avo, nhamanila mwanduso wake kuhulika, kuhulika Usenga Unogile wa Kilisto.

¹⁸ Ila nouza, hewo hawahulike? Si vivo, wahulika,

"Dizwi jao jenela muisi yose, na mbuli zao zenela mbaka hana zisota za ulumwengu."*

¹⁹ Nouza kabili, Waislaeli hawavitangile? Tanhu Musa kolonga,

"Nowatenda mweye mwone migongo mwa awo wali si isi,

na nowatenda mweye muwe na lusango na isi ija ilibule nzewe."†

²⁰ Isaya kagamaliza kulonga, "Nyoneka na awo walekile kunizahila, na nikiifunula mwenyego mwa awo walekile kunipula."‡

²¹ Ila mmbuli ya Israeli kolonga,

"Imisi ngima nigolosa makono gangu kuwabokela wanhu awo walekile kutogola na wadulu."§

wawakoma wahokozi zako na kuvibomola vilingo vako va kulavila nhosa. Ila nie ni-iyeka nisigale, na hewo wouzahila ugima wangu."* ⁴ Ila Mulungu kamwidika vil-ih? "Nikiikila mwenyego wanhu alufu saba walekile kumfugamila mavindi Baali, mulungu wa uvwizi."† ⁵ Vivija mkipigiti kino hana wanhu wadodo wasaguligwe kubitila ngekewa ya Mulungu. ⁶ Usaguzi wake utamanila ngekewa yake, na sio kija kiwasang'hane. Kwavija kamba us-aguzi wa Mulungu uhatamanile kija kiwasang'hane wanhu, avo ngekewa yake sambiiwe ngekewa ya kweli.

⁷ Avo, Waislaeli walemelwa kukipata kija kiwakalile wokizahila? Waja wasag-uligwe wakipata, ila wasigale wakala na mioyo midala. ⁸ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Mulungu kawagwelela moyo wa ubozi, giladi meso gao sambigadahe kulola na magwiti gao sambigadahe kuhu-lik, mbaka zua dino."‡

⁹ Na Daudi kolonga,

"Sona zao zikaluke tanzi na mtego,

lwingila na msuno ulingile na gaja gawatendile!

¹⁰ Meso gao gageligwe ziza giladi sambi-wadahe kulola,

na migongo yao iveduke milongo yose!"§

¹¹ Avo nowauza, Wayahudi waikwala na kugwa hasi kabisa? Si vivo! Ila sama ya vilozo viwatendile, ukumbola uchola ha Wamhazi, avo kuwatenda Waislaeli wone migongo. ¹² Vilozo va Wayahudi vigala ugoli muulumwengu, na ukumbulu wao wa muloho ugala ugoli ha Wamhazi. Avo, Wayahudi wahaibokela nhunza ya ukombola wa Mulungu, wogala ugoli mkulu ng'hani muulumwengu!

Ukumbola wa Wamhazi

¹³ Nowalongela mweye Wamhazi, kwav-ija nie na mtumigwa wa Kilisto ha Wam-hazi, noiyezi sang'hano yangu ¹⁴ giladi niwatende wanhu wa isi yangu mwenyego wone migongo, na niwakombole wayagwe mmwanza wao. ¹⁵ Ihawa kulemigwa kumwao kutenda ulumwengu uilumbe na Mulungu, avo yowaze aho vondawato-goligwe? Yowa ugima ha awo wadangan-hike.

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

¹ Avo nouza, Mulungu kawalema wanhu zake? Si vivo! Nie mwenyego na Muislaeli, lukolo lwa Ablaham, kulawa mtala wa Benjamini. ² Mulungu hawalemile wanhu zake, awo yaawasagule songela mwaka. Ham'vitanga vija Nyandiko Zing'alile vuzi-longa mmbuli ya Eliya, vija viyawata-guse Waislaeli ha Mulungu? ³ "Mndewa,

* **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **10:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:32. ‡ **10:15**

Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:7. § **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:1. * **10:18** Mbuli

zino zolawa mkitabu cha ZABULI 19:4. † **10:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21.

‡ **10:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:2. * **11:3**

Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:10, 14. † **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:18.

‡ **11:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10. § **11:10** Mbuli zino zolawa

mkitabu cha ZABULI 69:22-23.

¹⁶ Kamba kidanga cha ichanduso cha mkate kilavigwe ha Mulungu king'ala, avo mkate wose usigale ung'ala. Na kamba mizizi ing'ala, na gamatambi gang'ala. ¹⁷ Ila kamba matambi gayagwe ga mzaituni gakanhigwa, na mweye, muli matambi ga mzaituni muhulo, muombekigwe hanhu hagakalile matambi gaja gakanhigwe na sambi moja ugoli wa mzizi wa mzaituni, ¹⁸ avo sambingaz-abuze matambi ago gakalile gakanhigwe. Kamba muhagazabuzi, mgelegeze kamba sio mweye muogogile umzizi, ila umzizi uwo uwagogile mweye.

¹⁹ Gweye kolonga, "Matambi gakanhigwa giladi nie niombekigwe." ²⁰ Ona, vivo ili! Ila wakanhigwa sama ya kuleka kutogola kumwao, ila gweye kwima kubitila nhamanila. Avo sambiuutope, ila udumbe. ²¹ Kwavija kamba Mulungu hagalekile matambi gali si ga kuombeka, siku na gweye hakuleka. ²² Avo, mgelegeze unovu na ukali wa Mulungu. Ukali wa Mulungu mwa awo watendile vilozo, ila unovu wa Mulungu kumwenu ulavigwa ihawa mogendelela kukala muunovu wake. Ila kamba si hivo, vivija na mweye mokanhigwa. ²³ Na hata Wayahudi, kamba wahagaluka na kutogola, woombekigwa, kwavija Mulungu kana udaho wa kuwaombeka kabili. ²⁴ Kwavija kamba mkanhigwa kulawa mumzaituni muhulo, na muombekigwa mumzaituni kae uli na simbuko diyagwe, vobuha ng'hani matambi gano ga mzaituni kae kuombekigwa kabili kumzaituni kugakalile.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

²⁵ Ndugu zangu, nolonda muitange nyong'onyo ino giladi sambimgelegeze kamba muna nzewezele ng'hani kubanza vimuli. Udala wa mioyo ya wanhu wa Waisraeli haugendelela, ila womalila haja mheta yose ya Wamhazi vondaize ha Mulungu. ²⁶ Avo Waisraeli wose wokomboligwa, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Mkumbola kokwiza kulawa Sayuni,
na kuusegeza umhazi kulawa mulukolo lwa Yakobo.

²⁷ Na dino dijo lagano jangu dondaniilaganawo,
kipigiti vondaniwasegezele vilozo vao."*

²⁸ Kwavija waulema Usenga Unogile, Wayahudi wawa wadumuka wa Mulungu sama yenu mweye Wamhazi. Ila kwavija Mulungu kawasagula Wayahudi, wawa

mbwiga zake sama ya wahenga zao. ²⁹ Kwavija nhunza ya Mulungu na lukemo lwake havagaluka. ³⁰ Umwaka, mweye Wamhazi, mkala mumdulukile Mulungu, ila sambi m'bokela bazi jake sama ya udulu wa Wayahudi. ³¹ Avo na hewo Wayahudi sambi womdulukila Mulungu, giladi kubitila bazi da Mulungu dim'bokele mweye Wamhazi, na hewo Wayahudi vivija wadibokele. ³² Kwavija Mulungu kawafunga wanhu wose mkifungo cha udulu, giladi yawonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

³³ Lola Mulungu viyali na bwando da ugoli, ng'hungwe na ilimu!

Yalihi yodaha kupeta ulamuzi wake?
Na yalihi yodaha kuzitanga nzila zake?

³⁴ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kwavija yalihi yozitanga ngelegeza za Mndewa?

Ama yalihi yondayawe mulangulizi wake?†

³⁵ Yalihi yangwelele kinhu chochose Mulungu,
giladi Mulungu yam'bwezele?‡

³⁶ Kwavija vinhu vose vilawa kumwake, na vinhu vose vabaha sama yake, na vinhu vose vabaha sama ya kumuyenzi Mulungu. Mulungu yayenzigwe milongo yose. Amina.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

¹ Avo, ndugu zangu, kubitila bazi da Mulungu, nowayalalila zilaveni ng'huli zenu kamba nhosa ili na ugima, ing'alile na innogela Mulungu, kwavija ino iyo nhambiko yenu ya ikweli. ² Sambimuukwelezele ulumwengu uno, ila muhindulwe mku-tendigwa wa sambi mnzewezele, avo mdahe kulanza na kugatanga gaja goyolonda Mulungu, gaja ganogile, gomnogela na vija viyalekile kuhungula hanhu.

³ Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe, nomulongela kila munhu mmwanza wenu, kamba sambimuigelegeze wenyego kamba mweye mwa uchana ng'hani kubanza vija vimuli, ila muwe bule uzenzeleganye mkuigelegeza wenyego, mkuipima wenyego na nhamanila iyawagwelele Mulungu. ⁴ Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe luli na vipindi bwando, na vipindi vino vose havitenda sang'hano imwe, ⁵ na vivija, tweye tuli bwando, twa lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila kipindi choilumba na miyaga. ⁶ Tusang'hanike na

* 11:27 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34.

† 11:34 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 40:13. ‡ 11:35 Mbuli zino zolawa mkitababu cha AYUBU 41:11.

nhunza zetu zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa ya Mulungu iyatugwelele kila munhu mmwanza wetu. Kamba munhu kana nhunza ya kuhokola, basi yahokole kulingana na nhamanila iyalinayo, ⁷ kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike, kamba kufundiza, basi yafundize, ⁸ kamba kuwagangamiza wanhu, basi yawagangamize, kamba kuwasangila vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile na moyo unogile, kamba kuwalongoza wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha, na kamba kuwoneka bazi wanhu, basi yawonele bazi na moyo usamhuke.

⁹ Noge sambidiwe da uzenzeleganye. Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija kinogile. ¹⁰ Muinogele wenyego kwa wenyego kubitila noge da udugu. Na mkiihishimile wenyego kwa wenyego. ¹¹ Sambimdonhe kuinanahila nhamanila yenu, ila muiyohe muloho mkum-sang'hanikila Mndewa. ¹² Deng'heni mditamanilo, mwazaganye mmigayo, na mtambike mazua gose. ¹³ Muwasangile vinhu wanhu wa Mulungu wali wakumbulu, na mazua gose sulukileni kuwaten-dela wahlenza ganogile.

¹⁴ Wamotezeni awo wowagaza mweye. Wamotezeni, na sambimuwadukumize. ¹⁵ Deng'heni na awo wodeng'ha, na lileni na awo wolila. ¹⁶ Muilumbe mwemwe kwa mwemwe. Sambimuitope, ila igogeni na wanhu wali hasi yenu, sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani kubanza vija vumuli.

¹⁷ Sambimmulihe munhu yoyose dihile kwa dihile, ila gezeni kutenda ganogile hameso ga wanhu wose. ¹⁸ Tendeni josome didahika giladi mkale mditindiwalo na wanhu wose. ¹⁹ Mbwiga zangu, sambimuiwewezelele gehile, ila lulekeni lusango lwa Mulungu lusang'hanike, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Nie iyo yondanim'bwelezele munhu gehile, nie noliha," kolonga Mndewa."* ²⁰ Ila, "Kamba mdumuka wako yahawa na nzala, mgwelele mandia yaje, na yahawa na ng'hilu, mgwelele kinhu cha kung'wa yang'we. Kwavija mkutenda vino, komwikila ming'hea ya moto mpala jake."† ²¹ Sambiuhumigwe na gehile, ila ugahume gehile mkutenda ganogile.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi

¹ Kila munhu sambiyaidulukile silikali itawala, kwavija haduhu silikali haikigwe na Mulungu. Silikali zose zitawala sambi zikigwa na Mulungu. ² Avo yoyose yoidulukila silikali kokidulukila kija kisaguligwe na Mulungu, na waja wose woidulukila woigalila nhaguso hewo wenyego. ³ Kwavija watawala hawawad-umbiza awo wotenda ganogile, ila mwa awo wotenda gehile. Kolonda sambiuwe na bwembwe haulongozi wa mtawala? Avo tenda ganogile, na gweye kopata nhogolwa kulawa kumwake, ⁴ kwavija hewo wao watumigwa wa Mulungu wowasang'hanikila mweye ganogile. Ila kamba uhatenda gehile, udumbe, kwavija watawala hawamwinulila munhu zele bila kilamso. Hewo wao watumigwa wa Mulungu, woluvikiza lusango lwa Mulungu ha watenda gehile. ⁵ Avo, kolondigwa kuwahishimila watawala, sio tu sama ya lusango lukwiza, ila sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile.

⁶ Kwavija kino kicho kilamso cha mweye kulika kodi, kwavija watawala wom-sang'hanikila Mulungu, awo wolava kipigiti chao chose mkutawala. ⁷ Mgweleleni kila munhu choyolondigwa kugweleligwa. Muwila kodi, yagweleligwe kodi, munhu wa ushulu, yagweleligwe ushulu, munhu yolondigwa kuhishimilwa, yahishimilwe, na munhu yolondigwa kudumbigwa, yad-umbigwa.

Kuwanogela Wayagwe

⁸ Sambimuwilwe na munhu yoyose, ila kinhu kimulondigwa kuwilwa kicho kino, inogeleni wenyego kwa wenyego, kwavija ayo yowanogela wayagwe kagavikiza Malagizo ga Musa. ⁹ Kwavija ndagizi zilonga, "sambiuwende ugoni, sambiuwende, sambiuwende, sambiusulukile vinhu va miyago,"* na ndagizi zose ziyagwe za hasi ya ndagizi ino imwe ilonga, "Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego."† ¹⁰ Noge hadimtendela gehile munhu wa habehi nagwe. Avo noge dogavikiza Malagizo ga Musa.

¹¹ Na mkitange kipigiti kitulinacho. Kipigiti kivika cha mweye kulamuka kulawa muutulo. Kwavija ukombola wetu ukwenhuka ng'hani kubanza vitusongile kutogola. ¹² Kilo kigendelela ng'hani, na misi ikwenhuka. Avo tuzike hamgwazo sang'hano za ziza, na kuvala via va kuiim-ilizila va mulangaza. ¹³ Tukale ukazi wa

* **12:19** Mbili zino zolawa mkitabwa cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. † **12:20** Mbili zino zolawa mkitabwa cha LONZI 25:21-22. * **13:9** Mbili zino zolawa mkitabwa cha KUHAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21. † **13:9** Mbili zino zolawa mkitabwa cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

kuihishimila kamba wanhu wa imisi, sam-bituwe wamelo na sambitung'we ugimbi, sambituwe wagoni na washalati, sam-bitugombe na kuiyonela migongo. ¹⁴ Ila mum'vale Mndewa Yesu Kilisto, sambimzikweleze sulukila zihile za ng'huli zenu mkutenda vija vuzilonda.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

¹ Wabokeleni awo wali na nhamanila ndodo, ila sambimuibamilile nao sama ya ngelegeza zao. ² Nhamanila ya munhu imwe yomtogoza kuja vinhu vose, ila munhu iyagwe yali na nhamanila hainakangala koja mboga za matepo geiyeka. ³ Munhu yoja vinhu vose sambiyamzabuze ayo yoleka kuja vinhu vose, na munhu yoleka kuja vinhu vose, sambiyamtaguse munhu ayo yoja vinhu vose, kwavija Mulungu kamtogoza. ⁴ Avo gw-eye kwa munhu yalili hata umtaguse mtumigwa wa munhu iyagwe? Mndewa wake mwenyego iyo yondayalamule kamba yadahe ama yalemelwe. Na heyo kokwima, kwavija Mndewa Mulungu kodaha kumtenda yeme.

⁵ Munhu imwe kogelegeza kamba zua dimwe ding'ala ng'hani kubanza zua diyagwe, na munhu iyagwe kogelegeza kamba mazua gose galinga. Kila munhu yawinze vija nzonzi zake vuzimulongoza. ⁶ Awo womtambikila Mulungu ndizua kisinyo, wotenda awo sama ya kumuhishimila Mndewa. Vivija awo woja vakuja vose, woja sama ya kumuhishimila Mndewa, kwavija womgwelela Mulungu hewela. Na awo woleka kuja, hawaja sama ya kumuhishimila Mndewa na kungwelela Mulungu hewela. ⁷ Kwavija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kuwa mgima mkulonda mwenyego, na vivija haduhu munhu mmwanza wetu yodaha kudanganhika mkulonda mwenyego.

⁸ Ihawa towa wagima, towa wagima sama ya Mndewa, na ihawa todanganhika, todanganhika sama ya Mndewa. Avo, ihawa towa wagima ama todanganhika, tweye twa wanhu wa Mndewa. ⁹ Mkilamso kino, Kilisto kadanganhika na kuzuka giladi yawe Mndewa wa wose wadanganhike na wali wagima. ¹⁰ Habali umtagusa ndugu yako? Ama habali umzabuza ndugu yako? Kwavija tweye tose tokwima haulongozi wa kigoda cha nhaguso cha Mulungu. ¹¹ Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

"Mndewa kolonga, 'Nowalongela ikweli kamba

kila vindi donifugamila,
na kila lulimi lotogola kamba nie iyo
Mulungu.' "*

¹² Avo, kila munhu mmwanza wetu kozipeta mbuli zake mwenyego ha Mulungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

¹³ Avo, tuleke kuitagusa wenyego kwa wenyego. Ila zikalule nzeweze zako, uleke kwika kikwangwazi ama king'hwaso mnzila ya ndugu yako. ¹⁴ Novitanga na notogola mkuilumba na Mndewa Yesu kamba haduhu kinhu chochose kinyolodoke kihawa cheneyego. Ila kamba munhu yahakigelegeza kamba kinyolodoka, basi kinhu hicho kinyolodoka ha munhu hiyo. ¹⁵ Kamba ndugu yako yahanyunguala sama ya kija chuujia, hauli mdinoge. Sambiumbanange ndugu yako sama ya kija chuujia kwavija Kilisto kadanganhika sama yake. ¹⁶ Avo sambimtogole kija kimgegeza kamba kinoga kilongigwe kamba kiha. ¹⁷ Kwavija Undewa wa Mulungu sio kuja na kung'wa, ila kuwa bule uzenzeleganye, tindiwalo, na ndeng'ha mgati ya Loho wa Mulungu. ¹⁸ Kwavija munhu yoyose yomsang'hanikila Kilisto muinzila ino, kotenda gamnogege Mulungu na kutogoligwa na wanhu.

¹⁹ Avo tuiyohe ng'hani kutenda gaja gondagatulongoze kuditindiwalo, na kuigangamiza wenyego kwa wenyego. ²⁰ Sambiumbanange nhamanila yaaikile Mulungu mgati ya munhu sama ya mandia. Mandia gose ganoga, ila havilumbile munhu kuja kinhu chochose kimtenda miyage yagwile m'vilozo. ²¹ Vihanogile kuleka kuja nyama, ama kung'wa divai, ama kutenda kinhu chochose chondakimtende ndugu yako yagwile m'vilozo. ²² Chochose chuutogola mzimbuli zino kikale hagatigati yako mwenyego na Mulungu. Kamota munhu ayo yoleka kuidukumiza mwenyego sama ya kija choyokitogola. ²³ Ila munhu yosinhasinha sama ya kija choyolonda kuja basi sambiyaje, yahaja kotenda vilozo, kwavija kabule nhamanila ya kinhu kija choyoja. Na kinhu chochose kitendeke bila nhamanila chowa kilozo.

15

Wanogele Wayagwe, Sambiuinogele Mwenyego

¹ Tweye tuli na mhiko tolondigwa kuwataza mbuli ziwahumwile waja walibule mhiko, na sambiuinogele tweye

* 14:11 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 45:23.

wenyego. ² Kila munhu mmwanza wetu yamtendele ganogile munhu wa habehi yake mnia inogile ya kumgangamiza. ³ Kwavija hata Kilisto hakiinogele mwenyego, ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Maligo gaja gwakuligile gweye, ganigwila nie."* ⁴ Vinhu vose vandikigwe umwaka vandikigwa giladi vitufundize tweye, giladi kubitila mwazaganyo na kugangamizwa na Nyandiko Zing'alile tuwe na tamanilo. ⁵ Na Mulungu, ayo yolava mwazaganyo na kugangamizwa, yawagwelele loho ya kuilumba hamoja wenyego kwa wenyego, kipigiti vumumkoleleza Yesu Kilisto, ⁶ giladi mose hamoja mmuyenzi Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto na dizwi dimwe.

Usenga Unogile ha Wamhazi

⁷ Avo mwibokele wenyego kwa wenyego, kamba Kilisto viyawabokele mweye, sama ya yenzi ya Mulungu. ⁸ Kwavija nowalongoela kamba Kilisto keza kamba mtumigwa wa Wayahudi kulagusa kamba Mulungu kabule uzenzeleganye m'vilagano viyavitendile ha wahenga zao, ⁹ giladi Wamhazi wamuyenzi Mulungu sama ya bazi jake. Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Avo nokutogola mdidale da Wamhazi, na kwimba nyila za kudiyenzi twaga jako."†

¹⁰ Vivija zolonga, "Deng'heni, Wamhazi, hamoja na wanhu zake!"‡

¹¹ Na vivija, "Wamhazi wose, mmuyenzi Mndewa.

Na wanhu wose, mmuyenzi heyo!"§

¹² Vivija Isaya kolonga, "Kolawila munhu kulawa mulukolo Iwa Yese, ayo yodayenuke yawatawale Wamhazi,

na hewo womtamanila heyo."*

¹³ Mulungu wa tamanilo yawameze ndeng'ha yose na tindiwalo kamba vija vimumtamanila, giladi mmemeze na tamanilo kubitila mhiko za Loho wa Mulungu.

Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidandaya

¹⁴ Ndugu zangu, nie mwenyego notogola kamba mweye wenyego mmema unovu, na mmemeze ilimu yose, na modaha kuifundiza wenyego kwa wenyego. ¹⁵ Niwandikila mweye kuno nikiidandaya

mmbuli ziyagwe kamba kuwakumbusa kabili, sama ya bazi diyangwelele Mulungu ¹⁶ da kuwa msang'hana wa Yesu Kilisto ha Wamhazi, msang'hano ya ukulu wa nhambiko ya kuupeta Usenga Unogile wa Mulungu, giladi Wamhazi wawe nhosa itogolwe na Mulungu, ing'alizwe na Loho wake. ¹⁷ Avo, kubitila Yesu Kilisto, nna kilamso cha kuitopela sang'hano yangu ha Mulungu. ¹⁸ Sigeza kulonga kinhu chochose ila kija kiyatendile Kilisto kubitila nie mkuwalongoza Wamhazi wantogole Mulungu kubitila gaja ganilongile na kugatenda, ¹⁹ kubitila mhiko za vilaguso na mikanganyo, kubitila mhiko za Loho wa Mulungu. Avo kulawa Yelusalemu mbaka viwambo vose vizunguluka Ililiko, niupeta ng'hani Usenga Unogile wa Kilisto. ²⁰ Sulukila yangu mazua gose ikala kuupeta Usenga Unogile hanhu Kilisto hanatangigwa, giladi sambinzenge hayasongile kuzenga munhu iyagwe. ²¹ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Avo wakalile hawanalongeligwa mbuli zake, womona, na awo wakalile hawanamuhulika, womtanga."†

Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola Mdiwambo da Loma

²² Kino kicho kilamso cha nie kugomesigwa mianza bwando kwiza kumwenu. ²³ Ila sambi haduhu hanhu hayagwe muisi ino ha nie kusang'hanika, na avija vinikalile nisulukila mmilao bwando kwiza kumwenu, ²⁴ nolegegeza kutenda avo kipigiti vondanichole muisi ya Sipania. Notamanila kuwatembelela mweye vondanibitile aho. Tuhesha kukala hamoja mkipigiti kidodo, munisangile sama ya mwanza wangu. ²⁵ Ila, sambi nochola Yelusalemu kuwasang'hanikila wanhu wa Mulungu. ²⁶ Kwavija wanhu wantogole Kilisto wali muisi za Make-donia na Akaya wanogelwa kuwasangila wakumbulu wantogole Kilisto wali Yelusalemu. ²⁷ Wanogelwa kutenda vino, kweli walondigwa kuwatendela vino. Kwavija Wayahudi wawagwelela Wamhazi vinhu vao wa muloho, na Wamhazi wolondigwa kuwagwelela Wayahudi motelo zao zowopata muulumwengu. ²⁸ Avo nihaimambukiza sang'hano ino, na kuwavikizila kija kisangigwe, nosonga mwanza wa kuchola Sipania nibitila kumwenu. ²⁹ Novitanga kamba niheza

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 69:9. † **15:9** Mbuli zino zolawa mkitababu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49. ‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **15:11** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 11:10. † **15:21** Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 52:15.

kumwenu, nokwiza na motelo bwando za Kilisto.

³⁰ Ndugu zangu, nowayalalila mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto na mdinoge da Loho wa Mulungu, mwilumbe na nie mungayo wangu mkunitambikila ha Mulungu. ³¹ Tambikeni kamba nikomboligwe kulawa ha wanhu walekile kumtologa Kilisto ako Yudea, na kamba sang'hano yangu ako Yelusalemu itogoligwe na wanhu wa Mulungu wali hiko, ³² giladi vihamnogela Mulungu, nize kumwenu na ndeng'ha, na mhate kuhumula hamoja na mweye. ³³ Mulungu wa tindiwalo yakale na mweye mose. Amina.

16

Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdiwambo da Loma

¹ Nomwika mmakono genu lumbu jetu Foibe, shemasi wa wanhu wantogole Kilisto ako mdiwambo da Kenikilea. ² M'bokeleni mditwaga da Mndewa, kamba wovowolondigwa kutenda wanhu wa Mulungu wang'alile, mgweleleni kinhu chochose choyolonda kulawa kumwenu, kwavija kawataza wanhu bwando hamoja na nie mwenyego.

³ Walamseni Pilisila na Akuila, wasang'hana wayangu msang'hano ya Yesu Kilisto, ⁴ awo wauhonzile ugima wao sama yangu nie. Sio nie niyeyeka niwaheweza, ila vivija na Wamhazi wose wantogole Kilisto. ⁵ Vivija walamseni wanhu wantogole Kilisto awo woiting'hana mng'anda yao.

Mulamseni mbwigaangu Epaineto, ayo yakalile na mwanduso kum'bokela Kilisto muisi ya Asia. ⁶ Mulamseni Maliamu, ayo yawasang'hanikile mweye ng'hani. ⁷ Mulamseni Enduloniko na Yunia, Wayahudi wayangu wakalile mkifungo hamoja na nie, awo watangigwe ng'hani mmwanza wa watumigwa wa Kilisto, na hewo wanilongola nie mkumtologa Kilisto.

⁸ Mulamseni Ampiliato, mbwigaangu muuhamoja na Mndewa. ⁹ Mulamseni Alibano, msang'hana mietu hamoja na Kilisto, na mbwigaangu Sitaku. ¹⁰ Mulamseni Apele, ayo yatogoligwe na Kilisto. Walamseni awo wali mng'anda ya Alistobulo. ¹¹ Mulamseni Muyahudi miyangu Helodiana. Walamseni awo wantogole Mndewa wali mng'anda ya Nakiso.

¹² Walamseni Tulufena na Tulufosa, awo wosang'hanika sama ya Mndewa. Mulamseni mbwigaangu Pesis, ayo yasang'hanike ng'hani sama ya Mndewa. ¹³ Mulamseni Lufo, yasaguligwe na

Mndewa, mulamseni na mamaake, ayo vivija yakalile kamba mamaangu. ¹⁴ Mulamseni Asinikilito, Filegoni, Helime, Patuloba, Helima, na ndugu wantogole Kilisto wali hamoja nao. ¹⁵ Mulamseni Filologo, Yulia, Nelea na lumbu jake, na Olimpa, na wanhu wose wantogole Kilisto wali hamoja nao.

¹⁶ Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile. Madale gose ga wanhu wantogole Kilisto gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

¹⁷ Ndugu zangu, nowayalalila kamba mwtiganeye na awo wogala mbagu na ving'hwaso mzinzila zenu, mkugahindula mafundizo gamfundizigwe. Mwinege nawo. ¹⁸ Kwavija wanhu kamba hiwo hawamsang'hanikila Mndewa wetu Kilisto, ila wosang'hanikila gaja gowosulukila wenyego. Muulonzi unyilibuke na mbuli za kunogeza, woivwizila mioyo ya wanhu wali na ngelegeza ndodo. ¹⁹ Kila munhu kahulika mmbuli ya wende umulinao, avo nodeng'ha sama yenu. Nolonda muwe na nzewe mmbuli ya gaja ganogile, ila muwe wabozzi mmbuli ya gaja gehile. ²⁰ Mulungu wa tindiwalo mbwisa komuhonda Mwenembago hasi ha magulu genu.

Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye.

²¹ Timoteo, msang'hana miyangu, kowalamsa, na Lukio, na Yasoni, na Sosipata, Wayahudi wayangu.

²² Nie Tatio, nyandike lupwilili luno, nowalamsa mditwaga da Mndewa.

²³ Gayo, mwenekae wangu na wanhu wose wantogole Kilisto, kowalamsa. Elasto, mwika hela wa idiwambo, na ndugu yetu Kwato wowalamsa. ²⁴ Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye mose. Amina.*

Nhambiko ya Kimambukizo ya Kumuyenzi Mulungu

²⁵ Yenzi yose imcholele Mulungu yali na udaho wa kuwagela mweye mhiko kubitila Usenga wangu Unogile na kumpeta Yesu Kilisto na kubitila lugubulo lwa nyong'onyo ifsigwe songela mwaka. ²⁶ Ila sambu igubuligwa kubitila Nyandiko Zing'alile za wahokozi na kubitila ndagizi ya Mulungu wa digunge itendigwa itangigwe na Wamhazi wose, giladi wanhu wose wantogole na kumtegeleza heyo.

²⁷ Ha Mulungu, yeiyeka yali na nzewe, yayenzigwe milongo yose kubitila Yesu Kilisto! Amina.

* 16:24 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

**LUPWILILI LWA ICHANDUSO
LWANDIKIGWE NA
MTUMIGWA WA KILISTO
PAULO HA
WAKOLINTO
ULONGOZI**

Lupwilili lwa Ichanduso lwa Mtu-migwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo mmilao ya 55 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ichanduso mmhikile mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wantogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Siku kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mdiwambo da Efeso, viyakalile mnzila yochola na kubwela muisi ya Makedonia kipigiti hanagesa kuchola Kolinto (16:5-9).

Lupwilili luno lukala nyidikila ya mbuli ziyazibokele Paulo kulawa ha wanhu wayagwe wantogole Kilisto zilonga mbuli bwando zihile zikalile zitendeka mwa wanhu wantogole Kilisto kamba vija mbagu na ushalati. Wambo da Kolinto dikala ditangigwa ng'hani mmbuli ya ushalati avo hakikalile kinhu cha mkangan-yo mbuli ino kulawilila mwa wanhu wantogole Kilisto wali mdiwambo dino. Lupwilili lwa Ichanduso lwa Wakolinto vivija luna sula itangigwe ng'hani, sula ilonga mbuli ya noge (13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kowalamsa Wakolinto na kumuheweza Mulungu sama yao (1:1-9).
2. Abaho kozipeta mbuli za mbagu ziyazibokele mwa wanhu wantogole Kilisto wa Kolinto (1:10—4:21).
3. Abaho kozipeta mbuli za ushalati na kuigala wenyego kwa wenyego kuna ivitala (5—6).
4. Abaho kolava mafundo ga zen-gele, kulava nhosa ha miwegu, mat-ing'hanilo ga nhambiko, nhunza za muloho, na mzuso (7—15).
5. Hakimambukizo, kokomeleza na mbuli za sang'hano na mbuli zake mwenyego (16).

Ndamsa Kulawa ha Paulo

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtu-migwa wa Yesu Kilisto, yakemigwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Sositene ndugu yetu.

² Nowandikila wanhu wantogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, wali wanhu wa Mulungu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, wakemigwe wawe wanhu wang'alile, hamoja na awo wose wali kila

hanhu wodikema twaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, Mndewa wao na wetu.

³ Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

⁴ Nomuheweza Mulungu wangu mazua gose sama yenu, sama ya ngekewa ya Mulungu iyawagwelele mweye kubitila Yesu Kilisto. ⁵ Mkuilumba hamoja na Kilisto mgaluka wagoli m'vinhu vose, muulonzi wose na ilimu yose, ⁶ kwavija usindila wetu mmbuli ya Kilisto woneka mgati yenu. ⁷ Avo hamuhungukilwe nhunza yoyose ya muloho mbaka kipigiti kino vum'beta na sulukila kufunuligwa kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. ⁸ Vivija heyo iyo yondayawagele mhiko mbaka haki-mambukizo, giladi sambimuwe na mbuli mdizua dija da kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto. ⁹ Mulungu kozindilila mbuli zake, na heyo iyo yawakemile muwe na udugu na mwanage, Yesu Kilisto Mndewa wetu.

Kuigola Mmwanza wa Wanhu Wantogole Kilisto

¹⁰ Nowayalalila mweye, ndugu zangu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, kamba mweye mose muitogolele gaja gomulonga giladi sambikuwe na mbagu mmwanza wenu, avo muigoge ng'hani mnzewele na mngelegeza. ¹¹ Kwavija wanhu kulawa mulango wa Kloe wanongela kamba kuna ngomba mmwanza wenu, mweye ndugu zangu. ¹² Kinilonga nie icho kino, kila munhu kolonga jake. Ino kolonga, "Nie wa Paulo," iyagwe, "Nie wa Apolo," iyagwe, "Nie wa Petulo," na iyagwe, "Nie wa Kilisto." ¹³ Kilisto kaigola? Paulo iyo yawambigwe mumsalaba sama yenu? Mweye m'batizigwa mditwaga da Paulo?

¹⁴ Nomuheweza Mulungu kamba sim'batize munhu yoyose mmwanza wenu ila Kilisipo na Gayo, ¹⁵ avo haduhu munhu yondayadahe kulonga kamba m'batizigwa mditwaga jangu. ¹⁶ Ona! Vivija niubatiza mulango wa Stefana, ila sivitanga kamba nim'batiza munhu iyagwe. ¹⁷ Kwavija Kilisto handagize nie kubatiza. Ila kandagiza kuupeta Usenga Unogile, si na mbuli zili na ng'hungwe ya kiunhu, giladi msalaba wa Kilisto sambiuusegezeligwe mhiko zake.

Kilisto Iyo Mhiko na Ng'hungwe ya Mulungu

¹⁸ Kwavija usenga wa ifa ya Kilisto mumsalaba wokoneka ubozi ha awo wopotela, ila ha tweye tukomboligwe, usenga hiwo

uwo mhiko ya Mulungu. ¹⁹ Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Noibananga ng'hungwe ya wabala, na noibumbuwaza nzewele ya wene nzewele."*

²⁰ Kakwahi munhu ija yali m'bala? Kakwahi mfundiza Malagizo ga Musa? Kakwahi yali na mbamila mkipigiti kino? Mulungu kaitenda ng'hungwe ya ulumwengu uno iwe ubozi! ²¹ Kwavija Mulungu mng'hungwe yake katenda sambividahike wanhu kumtanga heyo mkubitila ng'hungwe yao wenyego. Ila mnzila ya usenga utuupeta, awo woukema, "ubozi," Mulungu kasagula kuwakombola awo wotogola. ²² Wayahudi wolonda mizonza giladi watogole, na Wagiliki wozahila ng'hungwe. ²³ Ila tweye tompeta Kilisto yawambigwe mumsalaba, mbuli ili king'hwaso mwa Wayahudi na ubozi mwa Wamhazi. ²⁴ Ila ha awo wakemigwe na Mulungu, wose, Wayahudi na Wagiliki, Kilisto iyo mhiko ya Mulungu na ng'hungwe ya Mulungu. ²⁵ Kwavija kija kikoneka kuwa ubozi wa Mulungu kicho ubala kubanza ng'hungwe ya wanhu, na kulegela kwa Mulungu kowa mhiko ng'hulu ng'hani kubanza mhiko za wanhu.

²⁶ Ndugu zangu, gelegezeni vija vumkalile kipigiti vumkemigwe na Mulungu. Si wanhu bwando mmwanza wenu mkalile wabala kuvikila ubala wa kiunhu, na si wanhu bwando mkalile na mhiko, na si wanhu bwando mkalile wagoli. ²⁷ Ila Mulungu kagasagula gaja ulumwengu uogesa kamba ga ubozi giladi kuwagela kinyala iwabala, na kagasagula gaja ulumwengu uogesa kamba galegela giladi kuwagela kinyala waja wali na mhiko. ²⁸ Mulungu kavisagula vinhu vili hasi ng'hani na vizabuzwe na wanhu muulumwengu uno, vinhu vilibule nhogolwa giladi kuvibananga vija vikoneka na wanhu kuwa na nhogolwa muulumwengu uno. ²⁹ Avo munhu sambiyaitope haulongozi wa Mulungu. ³⁰ Sama ya Mulungu mweye muilumba hamoja na Yesu Kilisto, ayo sama yetu tweye yagaluke ng'hungwe kulawa ha Mulungu, na katutenda tuwe bule uzenzeleganye, na kutung'aliza, na kutukombola. ³¹ Avo kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu yoyose yahalonda kuitopa, yaitope mgati ya Mndewa."

2

Usenga wa Kuwambigwa Kilisto Mumsalaba

¹ Ndugu zangu, kipigiti vunizile kumwenu kuipeta ikweli ya Mulungu iifisile, silongile mmahala ama m'vitega. ² Kipigiti kiguhi kinikalile na mweye, nizitenda ngelegeza zangu sambizigelegeze kinhu chochose, ila Yesu Kilisto ayo yawambigwe mumsalaba. ³ Nie niza kumwenu kuno nilegele na kuno nidumba na kuno nigudema. ⁴ Usenga wangu na mafundo gangu hagakalile na ng'hungwe ya kiunhu ama mbuli zilimwilile, ila gakala na utango wa mhiko za Loho wa Mulungu, ⁵ giladi nhamanila yenu sambiiikale mng'hungwe ya wanhu, ila mmhiko za Mulungu.

Ng'hungwe ya Mulungu

⁶ Hata avo noupeteta usenga uli na ng'hungwe ha awo wakangale muloho. Ila sio ng'hungwe ya ulumwengu uno ama za watawala wa ulumwengu uno awo wohuha. ⁷ Ng'hungwe iniipeta iyo ng'hungwe ya Mulungu ifisike, ayo iyeshile kuisagula sama ya yenzi yetu songela ulumwengu haunalumbigwa. ⁸ Haduhu mtawala yoyose wa ulumwengu uno yaitangile ng'hungwe ino. Kamba wahahtangile, sambiwamuwambe mumsalaba Mndewa wa iyenzi. ⁹ Ila kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Gaja haganakoneka ama kuhulikwa na munhu yoyose, gaja haduhu munhu yagagesile kamba godaha kulawila, gano gago Mulungu goyowagomela awo wamnogele."

¹⁰ Ila mbuli zino Mulungu katugubulila tweye kubitila Loho wake. Kwavija Loho wake kozahila vinhu vose, hata mbuli za Mulungu ziifisile. ¹¹ Kwavija haduhu munhu mmwanza wa wanhu yozitanga ngelegeza za miyage, ila loho wa munhu ija yali mgati yake iyo yodaha kuzitanga. Vivija haduhu munhu yozitanga ngelegeza za Mulungu ila Loho wa Mulungu. ¹² Tweye hatum'bokele loho wa ulumwengu uno, ila tum'bokela Loho yolawa ha Mulungu, giladi tugatange gaja gayatugwelele Mulungu.

¹³ Tozilonga mbuli zino, mmbuli hazilingile na zija zifundizwa na ng'hungwe ya wanhu, ila kamba zija zifundizigwa na Loho wa Mulungu, zigubula mbuli zili mgati ya Loho wa Mulungu mwa awo wali na Loho wa Mulungu. ¹⁴ Munhu yoyose yalibule Loho wa Mulungu hadaha kubokela nhunza zilawa ha Loho wa Mulungu. Kwavija kumwake heyo za kamba ubozi na hadaha kuzitanga, kwavija zomanyigwa muloho. ¹⁵ Munhu yoyose yali na Loho wa Mulungu

* 1:19 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha ISAYA 29:14.

kodaha kuvitagusu vinhu vose, ila heyo mwenyego hataguswa na munhu yoyose. ¹⁶ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Yalihi yozimanya ngelegeza za Mndewa? Yalihi yodaha kumgwelela heyo masala?"

Ila tweye tozitanga mbuli zino, kwavija tuna ngelegeza za Kilisto.

3

Watumigwa wa Mulungu

¹ Ndugu zangu, vunikalile hamoja na mweye sidahile kulonga na mweye kamba wanhu wa muloho, ila kamba wanhu wa ulumwengu, kamba wana wadodo muihama nila ya Ukilisto. ² Niwang'weza matombo, na sio mandia gazamile, kwavija mkala hamnavikila kuja mandia gazamile. Na hata sambu mng'hali hamnavikila kuja mandia gazamile, ³ kwavija mng'hali wanhu wa ulumwengu uno. Kamba kuna migongo na kugomba wenyego kwa wenyego, gano hagalagusa kamba mweye mwa wanhu wa ulumwengu uno, mkala kamba wanhu wa ulumwengu? ⁴ Ihawa imwe mmwanza wenu kolonga, "Nie wa Paulo," na iyagwe, "Nie wa Apolo," mweye si wanhu wa ulumwengu uno?

⁵ Tuhagaleka gano gose, niwauze, Apolo iyo yalihi? Na Paulo iyo yalihi? Tweye twa watumigwa wa Mulungu, awo wawalongoze mweye kutogola. Kila munhu mmwanza wetu kosang'hana sang'hano yaamgwelele Mndewa kuitenda. ⁶ Nie nihanda mbeyu, Apolo kagelela mazi, ila Mulungu iyo yokuza. ⁷ Ayo yohanda na ayo yogelela mazi wose si kinhu, ila Mulungu yeiyeka youtenda ukule. ⁸ Ayo yohanda na ayo yogelela mazi wose wali kinhu kimwe, na kila munhu kobokela kitumetume kilinga na sang'hano iyatendile. ⁹ Kwavija tweye twa wasang'hana wa Mulungu, tusang'hanika hamoja, na mweye mwa mgunda wa Mulungu.

Vivija mweye mwa ng'anda ya Mulungu. ¹⁰ Sama ya bazi da Mulungu diyangwelele nie, niuzenga msingi kamba mzenzi yali galu, na munhu iyagwe kozenga uchana yake. Ila kila munhu yateganye vija voyozenga. ¹¹ Kwavija haduhu munhu yodaha kwika msingi uyagwe mbali na uja wishile kwikigwa, na msingi hiwo uwo Yesu Kilisto. ¹² Kamba munhu yoyose yahazenga mumsingi uno na zahabu, ama madini ga feza, ama mabwe ganogile ng'hani, ama mbaao, ama mijani, ama mibelege, ¹³ sang'hano yake yokoneka kipigiti zua dondayabwele Kilisto vondadiigubule. Kwavija mdizua dija moto woigubula sang'hano ya kila munhu, na kuupima

unovu wa sang'hano ya kila munhu. ¹⁴ Kamba kija kizengigwe uchana ya umsingi hakilukule, ija yazengile kobokela nhunza. ¹⁵ Ila sang'hano ya munhu yoyose ihalukula, ija yazengile kopata hasala, ila heyo mwenyego kokomboligwa kamba munhu yahonyokwe kubitila uja umoto.

¹⁶ Ham'vimanyile kamba mweye mwa Ng'anda ya Mulungu na kamba Loho wa Mulungu kokala mgati yenu? ¹⁷ Avo kamba munhu yoyose yahaibananga Ng'anda ya Mulungu, Mulungu kom'bananga munhu ija. Kwavija Ng'anda ya Mulungu ing'ala, na mweye wenyego mwa Ng'anda ya Mulungu.

¹⁸ Sambu uibunyike mwenyego. Kamba uhagiza kamba kwa m'bala muulumwengu uno, kolondigwa ugaluke m'bozi, giladi uwe m'bala wa ikweli. ¹⁹ Kwavija ng'hungwe ya ulumwengu uno iyo ubozi haulongozi wa Mulungu. Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Kawanamata iwabala muubala wao," ²⁰ na Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga, "Mndewa kavimanya kamba ngelegeza za wanhu wabala, si kinhu." ²¹ Avo munhu sambiyaitopele kinhu choyodaha kutenda munhu. Kwavija vinhu vose venu mweye, ²² kamba Paulo ama Apolo ama Petulo ama ulumwengu ama ugima ama ifa ama kipigiti kino ama kipigiti kikwiza. Gano gose genu mweye, ²³ na mweye wa Kilisto, na Kilisto wa Mulungu.

4

Watumigwa wa Kilisto

¹ Avo wanhu wolondigwa kutugelegeza tweye tuli watumigwa wa Kilisto, kamba wanhu watogiligwe kugweleligwa vinhu va Mulungu viifisile. ² Kinhu kimwe kilondigwa ha watumigwa wano kicho kino, wolondigwa sambiwawe vizenleganye. ³ Ila kumwangu nie nna vinhu vidodo ng'hani vinilondigwa kutagusigwa na mweye, ama na kitala chochose cha kinhu, na hata siitagusu mwenyego. ⁴ Udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile ung'ala, ila dino hadinitenda niyone kamba nabule vilozo kabisa. Mndewa iyo yodayanhaguse. ⁵ Avo sambu muntaguse munhu yoyose kamba kipigiti hakinavikila, beteni mbaka Mndewa yeheza. Heyo kokeka mmulangaza gaja gaifisile mdiziza, na kozigubula ngelegeza za mioyo ya wanhu. Mkipigiti hicho kila munhu kobokela nhogolwa yolondigwa kupata kulawa ha Mulungu.

⁶ Avo, ndugu zangu, mbuli zino nizilinganyiza na nie na Apolo sama

yenu giladi muifundize kumwetu nhegulo ya ulonzi uno ulonga, "Sambim'banze gaja gandikigwe," giladi munhu yoyose mmwanza wenu sambiyaitopele munhu imwe na kumzabuza munhu iyagwe. ⁷ Yalihi yawatendile mweye kuwa wakulu wa waenu? Si heyo Mulungu yawagwelele vinhu vose vumulinavo? Avo habali muitopa kamba vija vimulinavo hamgweleligwe na Mulungu?

⁸ Mokwagiza mwisha kwing'higwa vinhu vose vumulonda? Mwishu kugaluka wagoli? Mwishu kugaluka wandewa hata kamba tweye hatuli wandewa? Vihanogile muhawile wandewa kweli giladi na tweye tuwe wandewa hamoja na mweye. ⁹ Kwavija kumwangu yokoneka kamba Mulungu katwika tweye watumigwa wa Kilisto wa hanhu haikimambukizo, kamba wanhu watagusigwe kudanganhika haulongozi wa wanhu kamba kinhu cha kulagusila ulumwengu mgima, wanhu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga. ¹⁰ Tweye twa wabozi sama ya Kilisto, ila mweye mwa wabala mkuilumba na Kilisto! Tweye tulegela, ila mweye muna mhiko! Tweye tozabuzwa, ila mweye mohishimilwa! ¹¹ Mbaka kipigiti kino cha sambu tuna nzala na ng'hilu,* tovala vikumbi, totoigwa, twabule kae. ¹² Togaya ng'hani mkusang'hanika na makono getu wenyego, na tuhadukumizwa, tweye towamoteza. Tuhagazigwa, tweye tokwazaganya. ¹³ Tuhalongigwa vihile, tokwidika mmbuli zinogile. Mbaka kipigiti kino[†] tugaluka unyolodo wa muisi ino na uvuludu wa ulumwengu!

¹⁴ Nowandikila gano sio kamba nolonda kuwatenda mweye mone kinyala, ila nowazuma kamba wanangu iniwanogele. ¹⁵ Hata kamba muhawa na wemilizi alufu longo dimwe muukazi wenu wa kuilumba hamoja na Kilisto, ila mwabule watata bwando, kwavija nie nivaluka tata wenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kubitila Usenga Unogile. ¹⁶ Avo noway-alalila, tendeni kamba vunitenda nie. ¹⁷ Sama ya mbuli ino nomgala Timoteo kumwenu, mwanangu inimnozele na yalibule uzenzeleganye mkuilumba na Mndewa. Heyo kowakumbusa ukazi wangu unikala hamoja na Yesu Kilisto, ulingile na gaja ganifundiza mwa wanhu wantogole Kilisto kila hanhu.

¹⁸ Wanhu yawagwe mmwanza wenu wakiitopa kwavija wagiza kamba siza kumwenu. ¹⁹ Ila nokwiza kumwenu sambisambi kamba vihamnogela Mndewa, abaho nogatanga, sio gaja tu gowolonga

wanhu wano wali na matopa, ila vivija nozitanga mhiko zivalinazo. ²⁰ Kwavija Undewa wa Mulungu hauli mmbuli zoyolongana munhu, ila vivija mzisang'hano za mhiko. ²¹ Monogelwa nize na choni? Nize na mbalati ama na noge na moyo uholile?

5

Ugoni Wowanyolodosa Wanhu Wantogole Kilisto

¹ Kuna mbuli za kweli zilonga kamba kuna ugoni hagatigati yenu, ugoni wa namna hiyo haunakoneka hata mwa Wamhazi, munhu kutenda ugoni na mtwanzi wa tataake. ² Na hata avo moitopa! Hamulondigwa kusudagala, na ija yatendile gano yasegezwe kulawa mmwenu? ³ Hata kamba sili hamoja namwe mulukuli, ila na hamoja namwe mngelegeza. Kamba vija nikala baho, nisha kumtagusa ⁴ mtwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto munhu yatendile gano. Muhaiting'hana hamoja, na nie na hamoja namwe muloho, na mhiko za Mndewa wetu Yesu zowa hamoja na tweye. ⁵ Abaho molondigwa mum'bagule munhu ino kulawa mmwanza wa wanhu wantogole Kilisto, mungwelele Mwenembago, giladi lukuli lwake lubanangigwe, na loho yake ikomboligwe mdizua dija vondayeze Mndewa Yesu.

⁶ Havinogile mweye kuitopa! Muutange ulonzi ulonga, "Mela dodo dotenda tonge jose da ngano kululumuka." ⁷ Segezeni mela da umwaka da vilozo giladi muwe tonge da ngano da sambu dilibule mela kamba vija vimuli. Kwavija Kilisto, Mwana Ng'hondolo wetu wa Pasaka, keshu kulavigwa nhosa. ⁸ Kamba lusona lwa Pasaka vulukalile lutendigwa na mkate ulibule mela, avo natukale ukazi wa bila mela da mwaka, mela da vilozo na mbuli zihile, ila tuwe na ukazi ulibule mela, ukazi wa kuleka vilozo.

⁹ Niwandikila mulupwilili lwangu lubitile kamba, sambimuiduganye na wanhu wagoni. ¹⁰ Si kamba sambimuiduganye na wanhu wa ulumwengu uno wali wagoni ama wali wagila ama wabokonyi ama watambikila miwegu, kwavija kamba ihawile vino muhalondigwe msegele muulumwengu uno. ¹¹ Ila sambu nie nowandikila kamba, sambimuiduganye na munhu yoyose yokiikema munhu yamtogole Kilisto na kuno kotenda ugoni ama mgila ama yotambikila miwegu ama mwene maligo ama mng'wa ugimbi ama m'bokonyi. Munhu kamba ino hamulondigwa hata kuja nayoy.

* **4:11** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno. † **4:13** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

¹² Sang'hano yangu sio kuwatagusa awo walekile kumtogola Kilisto. Mweye molondigwa muwataguse awo wamtogole Kilisto. ¹³ Mulungu kowalamula awo walekile kumtogola Kilisto. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Muwini geni munhu yehile yalawe mmwenu."

6

Nhaguso mwa Wanhu Wamtogole Kilisto

¹ Kamba munhu yoyose mmwanza wenu yahagomba na munhu miyage yamtogole Kilisto, kodaha viliki kuchola ha walamula wa Kimhazi na kuleka kuchola ha wanhu wa Mulungu wang'alile? ² Ham'vitangile kamba wanhu wamtogole Kilisto wawo wondawaulamule ulumwengu? Na kamba mweye moulamula ulumwengu, viliki hamdaha kulamula mbuli ndodo? ³ Ham'vitangile kamba tweye towalamula wasanga wa Mulungu wa kuulanga? Kamba vihawa vino modaha ng'hani kulamula mbuli za ugima uno! ⁴ Avo kamba muhagomba mmbuli zino ndodo, habali mzigala ha wanhu walekile hata kuhishimilwa hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wawalamule? ⁵ Nogalonga gano giladi niwagele kinyala. Vino kweli haduhu hata munhu imwe mmwenu yali na ng'hungwe ya kulamula ngomba mwa wanhu wamtogole Kilisto? ⁶ Kinhu cha kukanganya, munhu yamtogole Kilisto komgala munhu miyage yamtogole Kilisto kukitala na kuwatenda Wamhazi walamule mbuli yake!

⁷ Kweli mbuli zino za wanhu wamtogole Kilisto wenyego kwa wenyego kuitagusila m'vitala zolagusa vija vimuhumwile kabisa. Havinogile ng'hani mweye kutendelwa gehile? Havinogile ng'hani mweye kubokonywa vinhu venu? ⁸ Kinhu cha kukanganya, mweye wenyego movwiza na kutenda gehile, na mogatenda gano mwa wanhu waenu wamtogole Kilisto! ⁹ Ham'vitangile kamba wanhu wotenda gehile hawauhala Undewa wa Mulungu? Sambimui bunyike wenyego. Wagoni, na watambikila miwegu, na wafutuzi, na wenekuigona wambigalo kwa wambigalo, na wambigalo wotenda uchuluzi wa kugonigwa, ¹⁰ na wabavi, na wagila, na wang'wa ugimbi, na wawwizi, na vizenzeleganye, haduhu hata imwe mmwanza wa wanhu wano yondayauhale Undewa wa Mulungu. ¹¹ Na wayagwe mmwanza wenu mkala kamba vino, ila msuluzwa, abaho, mung'alizwa na

mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye mtwaga da Mndewa Yesu Kilisto na Loho wa Mulungu wetu.

Ng'huli Zenu Zimuyenzi Mulungu

¹² Munhu kodaha kulonga, "Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu." Ila sio vinhu vose vinoga. Nie nodaha kulonga, "Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu." Ila nie sitogola kuwa nyakadala wa kinhu chochose. ¹³ "Mandia sama ya inda, na inda sama ya mandia." Ila Mulungu kovibananga vose vibili. Lukuli halulumbigwe sama ya ugoni, ila lulumbigwe sama ya Mndewa, na Mndewa sama ya lukuli. ¹⁴ Na mhiko zake Mulungu kotuzusa tweye kulawa mkudanganhika, kamba viyamzusile Mndewa wetu kulawa mkudanganhika.

¹⁵ Ham'vitangile kamba ng'huli zenu vivo vipindi va lukuli lwa Kilisto? Nivisole vipindi va Kilisto nivilumbe hamoja na mtenda ugoni ndwanga? Havidahika! ¹⁶ Ham'vitangile kamba ayo yokiilumba mwenyego na mtenda ugoni ndwanga ka hamoja na heyo mulukuli? Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Na wabili wano wowa lukuli lumwe."* ¹⁷ Ila ayo yokiilumba mwenyego na Mndewa ka hamoja na heyo muloho.

¹⁸ Ukimbileni ugoni. Vilozo vose viyagwe voyotenda munhu va hanze ya lukuli lwake, ila munhu yotenda ugoni kolozu mulukuli lwake mwenyego. ¹⁹ Ham'vimanyile kamba ng'huli zenu zizo Ng'anda ya Loho wa Mulungu yali ngati yenu, ayo yumum'bokele kulawa ha Mulungu? Na sio ng'huli zenu mweye wenyego. ²⁰ Kawagula na beyu ng'hulu. Avo mmuyenzi Mulungu na ng'huli zenu.

7

Mbuza za Kusola na Kusoligwa

¹ Avo tanhu tuzilole mbuza zija zimuyandikile.

Vinoga mbigalo sambiyasole mtwanzi.* ² Ila kwavija kuna mbuli bwando za ugoni, kila mbigalo na yawe na mwehe wake mwenyego, na kila mtwanzi na yawe na mbigalo wake mwenyego. ³ Mbigalo yamtendele mwehe wake gaja goyolondigwa kutendeligwa mng'anda, na vivija mwehe yatende vivo ha mbigalo wake. ⁴ Mwehe kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mbigalo wake, vivija mbigalo kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mwehe wake. ⁵ Sambimuiime, ila kamba muitogolela kwika kipigiti kiguhi cha kuinega giladi mpate kutambika, abaho

* **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabwa cha MWANDUSO 2:24. na mtwanzi.

* **7:1** Sambiyasole mtwanzi nhegulo yake sambiyawase

m'bwele hamoja kabili, giladi Mwenembago sambiyawengize m'vitega sama ya kuumwa kuizuilu.

⁶ Nowalongela gano si kamba shuluti, ila kamba vinigelegeza nie. ⁷ Ila vinilonda nie wanhu wose wawe kamba vinili nie. Ila kila munhu kana nhunza yake yaagweleligwe na Mulungu, ino kana ino, na iyagwe kana ija.

⁸ Mmbuli ya awo wali wagane na vizuka nolonga kamba vihanogile kumwao kukala ugane kamba vinili nie. ⁹ Ila kamba hawadaha kuizuilu, basi nawasole ama kusoligwa, kwavija vinoga kusola ama kusoligwa kubanza kulukula na usu da ugoni.

¹⁰ Mwa wanhu wasolile ama wasoligwe, nowagwelele ndagizi ino, sio ndagizi yangu ila ndagizi ya Mndewa kamba, mwehe sambiyamwase mbigalo wake, ¹¹ ila kamba yahamwasa, kolondigwa yakale bila kusoligwa, ama yabwezigwe kumzenge na mbigalo wake. Na mbigalo sambiyamwase mwehe wake.

¹² Mwa wasigale nolonga vino, hano nolonga nie sio Mndewa, kamba mbigalo yamtogole Kilisto kana mwehe yalekile kumtogola Kilisto, na ija imwehe katogola kukala na heyo, sambiyamwase. ¹³ Na kamba mtwanzi yamtogole Kilisto kana mbigalo yalekile kumtogola Kilisto, na ija imbigalo katogola kukala na heyo, sambiyamwase. ¹⁴ Kwavija mbigalo yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila mwehe wake yamtogole Kilisto, na mwehe yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila mbigalo wake yamtogole Kilisto. Kamba vihalekile kuwa vino, wanenu wahawile kamba wana wa Wamhazi. Ila sama ya mbuli ino, watogoligwa na Mulungu. ¹⁵ Ila kamba ija yalekile kumtogola Kilisto yahamwasa miyage yamtogole Kilisto, muleke yamwase. Ila mmbuli kamba ino mbigalo yamtogole Kilisto ama mtwanzi yamtogole Kilisto hazuilwa. Mulungu katukema tukale mditindiwalo. ¹⁶ Kovitangaze gweye, mwehe umtogole Kilisto, kamba siku komkombola mbigalo wako? Ama kovitangaze gweye, mbigalo umtogole Kilisto, kamba siku komkombola mwehe wako?

Sigaleni Kamba Vumkemigwe na Mulungu

¹⁷ Ila kila munhu mmwanza wenu yagendelele kukala kamba Mndewa viyamulondile yakale, na kamba Mulungu viyamkemile. Dino dijo lagizo jangu

dinifundiza mwa wanhu wose wamtogole Kilisto. ¹⁸ Kamba munhu yahakemigwa kuno yeshile kwingila kumbi, sambiyazahile kuisegeza ng'hovu yake ya kwingila kumbi. Na kamba munhu yahakemigwa kuno hanakwingila kumbi, halondigwa kwingila kumbi. ¹⁹ Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu, ila kinhu kilondigwa kuzigoga ndagizi za Mulungu. ²⁰ Kila munhu yasigale na hali yaakalile nayo mkipigiti viyakemigwe na Mulungu. ²¹ Gweye kukala nyakadala kipigiti vuukemigwe na Mulungu? Haduhu mbuli! Ila kamba uhawa na nzila ya kutenda giladi uilegehe, tenda avo. ²² Kwavija munhu yakalile nyakadala kipigiti viyakemigwe na Mndewa, heyo ha Mndewa ka munhu yailegehe, vivija heyo yakalile yailegehe kipigiti viyakemigwe, ka nyakadala wa Kilisto. ²³ Kilisto kawagula mweye na beyu ng'hulu, avo sambingaluke nyakadala wa wanhu. ²⁴ Ndugu zangu, muhali yoyose inkemigwe sigaleni na Mulungu.

Mbuzi za Wagane na Vizuka

²⁵ Tuilole mbuli ya wagane imnyandikile. Nabule ndagizi kulawa ha Mndewa, ila nolava ngelegeza zangu kamba munhu yoneligwe bazi na Mndewa, nigweleligwe mhome ya kutogolwa.

²⁶ Sama ya migayo ili sambu, vinoga mweye mkale kamba vimuli. ²⁷ Kusola mwehe? Sambuulonde kumwasa. Huna-sola? Sambuuzahile mwehe. ²⁸ Ila kamba uhasola, hutendile vilozo, na kamba mndele yahasoligwa, hatendile vilozo. Ila nolonda mgatange gano, kamba awo wosola na kusoligwa wokwiza kugaya ng'hani muulumwengu uno, ila nie nolonda sambigawavike gano.

²⁹ Ndugu zangu, nhegulo yake choni mbuli ino? Nhegulo yake iyo ino, kamba kisigala kipigiti kidodo. Avo songela kipigiti kino na kugendelela, awo wali na watwanzi wolondigwa wakale kamba vija wabule watwanzi, ³⁰ awo wolila wakale kamba vija wabule giogio, awo wodeng'ha wakale kamba vija hawadeng'ha, awo wogula vinhu wakale kamba vija wabule kinhu, ³¹ na awo wosang'hanika na vinhu wa ulumwengu sambiwavinanahile.† Kwavija ulumwengu uno ukoneka sambu haukala gunge na gunge.

³² Nowalonda mweye sambingaye mkugelegeza mmioyo. Mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto, mbigalo yali mgane kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, vija viondayamnogeze Mndewa.

† 7:31 Mnhongo wa 29 mbaka wa 31 nhegulo yake Wehe, giogio, ndeng'ha, na ugoli sambiwatende wanhu sambiwamsang'hanikile Mulungu.

³³ Ila mbigalo yali na mwehe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vodayamnogeze mwehe wake, ³⁴ avo ngelegeza zake zokiigola mianza mibili. Vivija na mtwanzi yali mgane ama mhambe, kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, kwavija kosulukila yamnogeze Mndewa mulukuli na muloho. Ila mtwanzi yasoligwe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vodayamnogeze mbigalo wake.

³⁵ Nolonga gano sama ya kuwataza mweye, si kamba nolonda niwekile king'hwaso, ila nolonda mkale muinzila imnogele Mulungu ya kumtambikila Mndewa nhambiko ilibule mbugu.

³⁶ Kamba munhu yahagesa kamba hatenda vinogile ha mhambe yolonda kumsola, na kamba ngelegeza zake zose za ha ija imhambe, na kogesa kamba kolondigwa yamsole, nayamsole. Hatenda vilozo, wolondigwa waisole. ³⁷ Ila kamba munhu bila kushulutizwa kagimbula kumsola ija imhambe kulawa mngelegeza zake mwenyego, na kuzihuma ngelegeza zake mwenyego, avo kotenda vinogile yahaleka kumsola. ³⁸ Avo ayo yodayamsole mkasano wake kotenda vinogile, ila ayo yogimbula kumsola mkasano wake vivija na heyo kotenda vinogile ng'hani.

³⁹ Mtwanzi ka mkifungo cha mbigalo wake kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima, ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kailegeha na kodaha kusoligwa na munhu yoyose yoomulonda, muladi yawe munhu yamtogole Kilisto. ⁴⁰ Mngelegeza zangu vihanogile kumwake kukala ugane. Na nogelegeza kamba na nie vivija nna Loho wa Mulungu.

8

Mbuza ya Kuilavila Miwegu Nhosa ya Nyama

¹ Avo tuilole mbuza ija imnyandikile ya nyama ilavigwe nhosa ha miwegu.

Tuvitanga kamba tweye tose tuna ilimu, ila ilimu yotutenda tuwe na matopa, ila noye dogela mhiko. ² Munhu yokwagiza koitanga goya mbuli, hanaitanga kamba vija voyolondigwa kuitanga. ³ Ila munhu yomnogela Mulungu, kotangigwa na Mulungu.

⁴ Avo tuilole mbuli ya kuja nyama ilavigwe nhosa ha miwegu. Tuvitanga kamba wegu si kinhu kabisa muulumwengu uno, na haduhu Mulungu iyagwe ila imwe yeiyeka. ⁵ Hata kamba hana ija ikemigwa mizimu, kamba kuulanga ama muisi, kweli hana mizimu bwando na wandewa

bwando, ⁶ ila tweye tuna Mulungu imwe yeiyeka, Tata, yalumbile vinhu vose, na sama yake heyo tweye tuna ugima. Na hana Mndewa imwe yeiyeka, Yesu Kilisto, mkubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, na mkubitila heyo tweye tuna ugima.

⁷ Ila si wanhu wose woitanga kweli ino. Wanhu wayagwe wakala woisang'hanikila miwegu avo mbaka lelo* wahaja nyama wogelegeza kamba woja nyama ija iwakalile woilava nhosa ha miwegu, na kwavija udaho wao wa kusambula gehile na ganogile mdodo, wonyolodoka. ⁸ Ila mandia hagatukwenhusa behi na Mulungu, tuhaleka kuja hatwasa kinhu chochose, na tuhaja hatupata kinhu chochose.

⁹ Teganyeni, sang'hano za ulegeho umulinao, sambizigaluke king'hwaso ha avo wanyekile muinhamanila. ¹⁰ Kamba munhu yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile kokona gweye uli na ilimu ino uja mng'anda ya miwegu, kokwagiza mbuli ino haimgela mhiko yagendelele kuja vakuja vija vilavigwe nhosa ha miwegu? ¹¹ Avo ndugu yako ino yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile, ayo Kilisto yadanganhike sama yake, kopotela sama ya ilimu yako. ¹² Kamba uhawatendela vilozo na kuwagela milonda wanhu waenu wamtogole Kilisto, wali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile, kumtendela vilozo Kilisto. ¹³ Avo kamba kija kinija chomtenda ndugu yangu yengile m'vilozo, basi noleka kuja nyama giladi sambinimtende heyo yatende vilozo.

9

Sang'hano za Mtumigwa wa Kilisto

¹ Nie siilegehe? Nie sili mtumigwa wa Kilisto? Nie simonile Mndewa wetu Yesu? Mweye hamuli malawililo ga sang'hano yangu inimsang'hanikile Mndewa? ² Hata kamba nie sili mtumigwa wa Kilisto mwa wanhu wayagwe, ila nie na mtumigwa wa Kilisto kumwenu. Kwavija mweye mwa kilagoso cha utumigwa wangu mkuilumba hamoja na Mndewa.

³ Ino iyo mbuli yondaniwalongele avo wondawanibeze. ⁴ Tweye hatulumbile kugweleligwa vakuja na vinhu va kung'wa sama ya sang'hano yetu? ⁵ Tweye hatulumbile kuilongoza na mwehe yamtogole Kilisto mmianza yetu kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto na wandugu wa Mndewa na Petulo viwatendile? ⁶ Ama nie na Banaba twiyeka iwo tulondigwa tusang'hanike wenyego mmbuli za ugima

* 8:7 Mbaka lelo nhogulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

wetu? ⁷ Yalihi yosang'hanika na sang'hano ya uasikali bila kulonda maliho? Yalihi yali na mgunda wa zabibu yoleka kuja mujo wake? Yalihi yali na dale da ng'hondolo yoleka kung'wa matombo gake?

⁸ Nie nolonga gano mngelegeza za kinunhu? Malagizo ga Musa hagalonga gago? ⁹ Kwavija yandikigwa Mmalagizo ga Musa kamba, "sambiumfunge ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubojaga." Avo hano Mulungu kolonga mbuli ya ng'ombe? ¹⁰ Kweli hano Mulungu halonga mbuli zino sama yetu? Kweli mbuli zino zandikigwa sama yetu. Kwavija mulimi na ayo yohuna wolondigwa wate nde vino mkutamanila kuigolela fungu da vakuja. ¹¹ Kamba tuhahanda mbevu inogile ya muloho mmwenu, yowa mbuli ng'hulu kamba tuhahuna vinhu va mulukuli kulawa mmwenu? ¹² Kamba watumigwa wayagwe wa Mulungu wolondigwa kutazigwa na mweye, avo tweye hatulondigwa ng'hani kutazigwa na mweye?

Ila hatulondile kutazigwa, twazaganya kila kinhu giladi sambitwike ving'hwaso muna inzila ya Usenga Unogile wa Kilisto. ¹³ Ham'vimanyile kamba avo wosang'hanika Kung'anda ya Mulungu wopata vakuja vao kulawa himo? Na avo wosang'hanika na kulava nhosa hakilingo cha kulavila nhosa wopata fungu kulawa m'vinhu vija vilavigwa nhosa? ¹⁴ Vivija, Mndewa kalagiza kamba avo woupeta Usenga Unogile wolondigwa watamanile kupata vinhu va kulutenda lukuli lupate ugima kulawa Muusenga Unogile.

¹⁵ Hata avo haduhu hata mbuli imwe iniisang'hanikile mmwanza wa mbuli zino zinilumbile nie kuzipata. Na sandike gano giladi nitamanile kamba munitendele nie mbuli zino. Vinoga nie nidanganhike kubanza munhu yanisegezele nafasi yangu ya kuitopa. ¹⁶ Hata avo nihaupeta Usenga Unogile, sidaha kuitopa, kwavija nishulutizwa kuupeta. Na kamba siupetile Usenga Unogile, nojona! ¹⁷ Kamba nihaisagule sang'hano ino mkulonda mwenyego, nihatamanile maliho. Ila kamba sisagule mkulonda mwenyego, noitenda kamba sang'hano yangu yaanondile Mulungu nitende. ¹⁸ Avo maliho gangu choni? Maliho gangu igo gano, mhome ya kuupeta Usenga Unogile bila kulonda kinhu, bila kulola gaja ganilondigwa kupata msang'hano yangu ya Usenga Unogile.

¹⁹ Hata kamba nie sili nyakadala wa munhu yoyose, ila noitenda nene mwenyego niwe nyakadala wa wanhu wose, giladi ningalile wanhu bwando Kilisto kamba vihadahika. ²⁰ Mwa

Wayahudi, nikala kamba Muyahudi giladi niwagale Wayahudi ha Kilisto. Mwa avo wowinza Malagizo ga Musa, nikala kamba imwe wa avo wowinza Malagizo ga Musa, hata kamba nie sigawinza Malagizo ga Musa, giladi niwagale ha Kilisto avo wowinza Malagizo ga Musa. ²¹ Mwa avo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, nikala kamba munhu yalekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, hata kamba nie sifunguligwe kulawa Mmalagizo ga Mulungu, kwavija nie nifungigwa na Malagizo ga Kilisto, giladi niwagale ha Kilisto avo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa. ²² Mwa avo wanyekile muinhamanila, nikala kamba munhu wanyekile, giladi niwagale ha Kilisto avo wanyekile. Nigaluka vinhu vose mwa wanhu wose, giladi mnzila yoyose wayagwe wakomboligwe. ²³ Nigatenda gano gose sama ya Usenga Unogile, giladi na nie mhate fungu da motelo zake.

²⁴ Ham'vitangile kamba hali na mkimbilo, wanhu bwando wokimbila, ila imwe yeiyeka iyo yogweleligwa nhunza? Kimbileni kamba avo, giladi mgweleligwe nhunza. ²⁵ Kila munhu yozahila kuhuma koizuila mkutenda vinhu bwando. Wotenda vino giladi wagweleligwe nhunza ibanangika, ila tweye totenda vino giladi tugweleligwe nhunza yondaikale milongo yose. ²⁶ Avo nie sikimbila kamba munhu ija yokimbila bila kutamanila kinhu. Nie sitoa ng'honde kamba munhu ija yotoa ng'honde ubeho. ²⁷ Nolugaza lukuli lwangu na kulutenda nyakadala wangu, giladi nihawapetela wayagwe Usenga Unogile na nie mwenyego sambinilemigwe.

10

Nzuma ha avo Wotambikila Miwegu

¹ Ndugu zangu, nolonda mkumbukeya kamba wahanga zetu wose wakala hasi ya wimilizi wa dija idiwingu, na wose waikanhiza Ibahali Indung'hu. ² Wose wakala wabatizigwe mgati ya dija idiwingu na ija ibahali giladi wawe wanahina wa Musa. ³ Wose waja mandia gagaja ga muloho, ⁴ na kung'wa ung'waji uuja wa muloho, kwavija wang'wa mazi galawile mdidibwe dija da muloho ditembele hamoja na hewo, na dibwe dija dikala Kilisto. ⁵ Ila hata avo wanhu bwando mmwanza wao Mulungu hanogelwe na hewo, avo mitufi yao ipwililika muluwala.

⁶ Avo mbuli zino zose zizo kilingilo chetu tweye cha kutuzuma sambitusulukile vinhu vihile kamba viwatendile hewo, ⁷ na vivija sambitutamvikile miwegu kamba viwakalile wotenda wanhu wayagwe

mmwanza wao, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Wanhu wakala hasi woja na kung'wa, abaho, wenuka wacheze." ⁸ Na sambitutende ugoni kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wanhu alufu malongo mabili na ndatu (23,000) mmwanza wao wadanganhika mdizua dimwe. ⁹ Sambitungeze Mndewa,* kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wadanganhika mkulumizwa na nyoka. ¹⁰ Na sambimtwanganike kamba wanhu wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wakomigwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ubananzi.

¹¹ Mbuli zino zose ziwalawilila wahenga zetu kamba vilingilo ha wanhu wayagwe, na mbuli zino zandikigwa kamba nzuma kumwetu tweye. Kwavija tokala mkipigiti kino kili behi na isota.

¹² Avo kamba muhagiza mwima goya, mtganye sambimugwe. ¹³ Haduhu ving'hwaso viwapatile mweye ila vija viwapataga wanhu wose. Na Mulungu haisemwaga kilagano chake, hawaleka mweye mpate ving'hwaso kubita vija vumdaha. Ila muhapata ving'hwaso, Mulungu kotenda nzila ya kulawila, giladi mdahe kuvihuma.

¹⁴ Avo, mbwiga zangu wanogelwa, ikimbileni nhambiko ya miwegu. ¹⁵ Nolonga na wanhu wali na nzeweze, lamuleni wenyego gano gonilonga. ¹⁶ Tuhamuheweza Mulungu sama ya kikasi kuna imeza ya Mndewa, hatuilumba hamoja na mulopa wa Kilisto? Na tuhaumogola umkate, hatuilumba hamoja na lukuli Iwa Kilisto? ¹⁷ Kwavija kuna mkate umwe, tweye tose hata kamba twa bwando, twa lukuli lumwe, kwavija tweye tose tuja mkate umwe.

¹⁸ Wagelegezeni wanhu wa Israeli, awo woja vinhu vilavigwe nhosa. Wabule uhamoja na ikilingo cha kulavila nhosa? ¹⁹ Kinilonda kulonga icho kino. Kinhu kilavigwa nhosa ha miwegu kina unozizi? Ama miwegu ina unozizi? ²⁰ Si vivo, ila nhosa ya wamhazi yolavigwa ha vinyamkela sio ha Mulungu, na nie silonda mweye muwe na uhamoja na vinyamkela. ²¹ Hamdaha kung'wela kikasi king'welagwa mmandia ga Mndewa kuno mking'wela kikasi king'welagwa mnhambiko ya vinyamkela. Vivija hamdaha kuja mmeza ya mandia ga Mndewa kuno muja mmeza ya mnhambiko ya vinyamkela. ²² Ama tolonda tuwinule wivu wa Mndewa? Tweye tuna mhiko kubanza heyo?

²³ Mweye molonga, "Vinhu vose havigomeswe," ila nie nolonga, "Sio kila kinhu kinoga." Mweye molonga, "Vinhu vose havigomeswe," ila nie nolonga, "Sio kila kinhu chozenga." ²⁴ Munhu yoyose sambiyagese mbuli zake mwenyego yeiyeka, ila yagese na mbuli za wayage.

²⁵ Dieni kinhu chochose kiguzigwa hasoko, sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile. ²⁶ Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Isi na vose viimemeze va Mndewa."

²⁷ Kamba Mmhazi yahawagoneka mkaje mandia, na mweye mtogola kuchola, dieni chochose chodayawagomele sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile. ²⁸ Ila kamba munhu yahawalongela kamba, "Nyama ino ilavigwa nhosa ha miwegu," sambimuije nyama ija, sama ya ija yawalongoe na sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile, ²⁹ kinilonga nie, udaho wa ija imunhu iyagwe wa kusambula gehile na ganogile na sio udaho wenu mweye.

Avo habali ulegeho wangu ulumulwe na udaho wa kusambula gehile na ganogile wa munhu iyagwe? ³⁰ Kamba nihamuheweza Mulungu sama ya mandia, habali nidununzwe sama ya mandia ganimuhewezela Mulungu?

³¹ Avo muhaja ama muhang'wa ama muhatenda kinhu chochose, tendeni gose muyenzi ya Mulungu. ³² Sambimsongeze king'hwaso ha munhu yoyose, ha Wayahudi ama ha Wagiliki ama ha wanhu wamtogole Mulungu, ³³ kamba nie vinigeza kuwatendela ganogile wanhu wose, mmbuli zose vinitendile. Kwavija nie sizahile nhogolwa yangu mwenyego, ila nhogolwa ya wanhu bwando, giladi wakomboligwe.

11

¹ Munige nie, kamba nie vunimwiga Kilisto.

Kugubika Ditwi Mkipigiti cha Kutambika

² Nie nowatogola mweye kwavija vumng'humbuka nie m'vinhu vose, na vija vumgagoga mafundo gangu, kamba vija viniwafundize. ³ Avo nowalonda mweye m'vitange kamba Kilisto iyo ditwi da kila mbigalo, mbigalo iyo ditwi da kila mtwanzi, na Mulungu iyo ditwi da Kilisto. ⁴ Mbigalo yoyose yotambika ama yohokola kuno ditwi jake digubikigwe komgela kinyala Kilisto, ayo yali ditwi. ⁵ Na mtwanzi yoyose yotambika ama

* 10:9 Mndewa mnyandiko ziyagwe zomkema Kilisto.

yohokola bila kugubika ditwi jake komgela kinyala mbigalo wake, ayo yali ditwi, kwavija kowa kamba mtwanzi yabeigwe. ⁶ Kamba mtwanzi hagubika ditwi jake, nayakanhigwe mvili zake. Na kamba ihawa kinyala mtwanzi kukanhigwa mvili zake ama kubeigwa, basi yagubike ditwi jake. ⁷ Mbigalo halondigwa kugubika ditwi jake kwavija heyo iyo sisila na yenzi ya Mulungu, ila mtwanzi iyo yenzi ya mbigalo wake. ⁸ Kwavija mbigalo halumbigwe kulawa mwa mtwanzi, ila mtwanzi kalumbigwa kulawa mwa mbigalo. ⁹ Vivija mbigalo halumbigwe sama ya mtwanzi, ila mtwanzi iyo yalumbigwe sama ya mbigalo. ¹⁰ Sama ya mbuli ino na sama ya wasenga wa Mulungu wa kuulanga, mtwanzi kolondigwa yawe na kigubiko mditwi jake kulagusa kamba ka hasi ya udaho wa mbigalo wake. ¹¹ Ila mwa wanhu wa Mndewa, mtwanzi havidahika kuwa yeiyeka bila mbigalo, na mbigalo havidahika kuwa yeiyeka bila mtwanzi. ¹² Kamba vija mtwanzi viyalawile mwa mbigalo, vivija na mbigalo kaleligwa na mtwanzi. Ila vinhu vose volawa ha Mulungu.

¹³ Lamuleni wenyego, vinoga mtwanzi kumtambikila Mulungu kuno yalekile kugubika ditwi jake? ¹⁴ Vija Mulungu viyalumbile vinhu haiwafundiza mweye kamba mbigalo yahawa na mvili nhali koigela kinyala mwenyego, ¹⁵ ila kamba mtwanzi yahawa na mvili nhali, hiyo iyo yenzi yake. Kwavija mtwanzi kagweleligwa mvili nhali giladi ziwe kigubiko. ¹⁶ Ila kamba munhu yoyose yahalonda tuibamilile mmbuli ino, nolonda nilonge vino, tweye twabule nzila iyagwe ya kutambika, mmwetu tweye ama mwa wanhu wamtogole Mulungu.

Mandia ga Mndewa

(*Mat. 26:26-29; Mk. 14:22-25; Luk. 22:14-20*)

¹⁷ Mzindagizi zino, silonda niwatogole, kwavija mmatang'hanilo genu ga nhambiko motenda gehile bwando kubanza ganogile. ¹⁸ Mosi nilongeligwa kamba muhaiting'hana mweye kamba wanhu wamtogole Kilisto, moibagula mwemwe kwa mwemwe, na nie kidogo notogola. ¹⁹ Haduhu mbuli, kolondigwa kuwe na mbagu mmwenu giladi yoneke kamba yalihi mmwenu yamtogole Mulungu kulawa mmoyo. ²⁰ Muhaiting'hana hamoja, kija kimja sio mandia ga Mndewa. ²¹ Kwavija muhaja, kila munhu kogendelela kuja mandia gake mwenyego, avo wayagwe wa nzala, na wayagwe wakoligwa! ²² Kwani mwabule kae za kudila na kung'wela?

Ama mowazabuza wanhu wamtogole Mulungu na kuwagela kinyala awo walibule kinhu? Niwalongele choni? Niwatogole mmbuli ino? Hata siwatogola.

²³ Kwavija gano ganiwafundize mweye nigabokela kulawa ha Mndewa. Mndewa Yesu ikilo ija yaahonzigwe, kasola mkate, ²⁴ kamuheweza Mulungu, kaumogola na kulonga, "Uno uwo lukuli lwangu lulavigwe sama yenu, tendeni vino mkunikumbukila nie."

²⁵ Vivija, viweshile kuja, kasola ikikasi na kulonga, "Kikasi kino kicho lagano da isambi disindiligwa na mulopa wangu, tendeni vino kila vondamung'we mku-nikumbukila nie."

²⁶ Kwavija kila vondamje mkate uno, na kuing'wela kikasi kino, moibwililisa ifa ya Mndewa mbaka vondayeze. ²⁷ Avo munhu yoyose yodayaje mkate uno wa Mndewa ama kuing'wela kikasi chake mnzila ileka kumuhishimila heyo, kaloza kilozo cha kuja lukuli na kung'wa mulopa wa Mndewa. ²⁸ Avo munhu kolondigwa yaigelegeze mwenyego kipigiti hanakuja umkate na kuing'wela ikikasi. ²⁹ Kwavija munhu yoyose yoja na kung'wa bila kuimanya nhagulo ya lukuli lwa Mndewa, koja na kung'wa nhaguso yake mwenyego. ³⁰ Kino kicho kilamso wanhu bwando mmwanza wenu wonyolila na watamu, na wayagwe mmwanza wenu wadanganhika. ³¹ Ila tanhu tuhaigelegeza wenyego, hatwingila mnhaguso ya Mulungu. ³² Ila totagusigwa na kusunigwa na Mndewa, giladi sambitwingile mnhaguso hamoja na ulumwengu.

³³ Avo, ndugu zangu, muhaiting'hana hamoja kuja mandia ga Mndewa, ibeteni. ³⁴ Kamba munhu kana nzala kolondigwa yakaje ukae yake, giladi muhaiting'hana hamoja sambimmambukizile kutagusigwa. Na vondanize, nowalongela ndagizi zisigale.

12

Nhunza Zilawa ha Loho wa Mulungu

¹ Avo, ndugu zangu, nolonda mkumbuke mbuli ya nhunza kulawa ha Loho wa Mulungu. ² M'vitanga kamba vumkalile Wamhazi, m'bulunyigwa na kwagizwa mkutambikila miwegu ilibule na ugima. ³ Avo nowalongela mweye kamba, haduhu munhu yolonga kubitila Loho wa Mulungu kamba "Yesu kadukumizwa," na haduhu munhu yodaha kulonga, "Yesu iyo Mndewa," kamba kabule Loho wa Mulungu.

⁴ Kuna nhunza bwando, ila Loho imwe yozilava. ⁵ Kuna sang'hano bwando za kusang'hana, ila Mndewa imwe. ⁶ Kuna nzila bwando za kusang'hanika, ila Mulungu

imwe yosang'hanika mnzila zino zose mwa wanhu wose. ⁷ Avo kila munhu kogweleligna lugubulo lwa Loho wa Mulungu, giladi tuitaze wenyego kwa wenyego. ⁸ Munhu imwe kogweleligna udaho wa kulonga mbuli zili na ng'hungwe kubitila Loho wa Mulungu, na iyagwe kogweleligna mbuli ya ilimu na Loho iija imwe. ⁹ Na munhu iyagwe kogweleligna nhamanila na Loho iija, na iyagwe kogweleligna nhunza ya kuhonya watamu na Loho iija imwe. ¹⁰ Na munhu iyagwe kogweleligna nhunza ya kutenda mizonza, na iyagwe kogweleligna nhunza ya kuhokola. Munhu iyagwe kogweleligna nhunza ya kutanga kamba loho ino ilawa ha Mulungu ama ilawa kuyagwe, na munhu iyagwe kogweleligna nhunza ya kulonga ulonzi wa mkanganyo, na munhu iyagwe kogweleligna nhunza ya kutapita nhegulo ya gaja galongigwe. ¹¹ Loho wa Mulungu yeiyeka iyo yotenda gano gose, na heyo iyo yolamula nhunza ilihni yangwelele munhu yalihi.

Lukuli Lumwe Luli na Vipindi Bwando

¹² Kamba lukuli vululi lumwe, ila luna vipindi bwando, na vipindi vose va lukuli, hata kamba va bwando, ila va lukuli lumwe, avo vivo luli na lukuli lwa Kilisto. ¹³ Vivija na tweye, hata kamba tuhawa Wayahudi ama Wamhazi, tuhawa nyakadala ama wailegehe, tose tubatizigwa na Loho wa Mulungu mulukuli lumwe, na tose tung'wezigwa Loho iija imwe.

¹⁴ Lukuli halutendigwe na kipindi kimwe, ila vipindi bwando. ¹⁵ Kamba mgulu uhalonga, "Kwavija nie sili mkono, nie sili wa lukuli," mkilamso hicho kweli hauwa kipindi cha lukuli? ¹⁶ Na kamba gwati dihalonga, "Kwavija nie sili siso, nie sili wa lukuli," mkilamso hicho kweli hadiwa kipindi cha lukuli? ¹⁷ Kamba lukuli lose luhawile siso, munhu yahahu-like vilihni? Na kamba lukuli lose luhawile gwati, munhu yahanusile vilihni? ¹⁸ Ila Mulungu kavika goya vipindi mulukuli, kila kipindi kimwe kamba viyalondile kikale. ¹⁹ Kamba vose vihawile kipindi kimwe, lukuli luhawile kwahi? ²⁰ Kamba viili, mulukuli kuna vipindi bwando, ila lukuli lumwe. ²¹ Siso hadidaha kuulongela mkono, "Sikulonda!" Na ditwi hadidaha kugalongela magulu, "Siwalonda!" ²² Ila vija ivipindi va lukuli vikoneka vabule mhiko volondigwa ng'hani. ²³ Na vipindi vija vitugelegeza kamba vabule hishima, tovigwelela hishima ng'hulu, na vipindi vija vilibule unovu, tovigwaa unovu ng'hani, ²⁴ awo vipindi vetu vinogile haviulonda. Ila Mulungu kavika hamoja

vipindi vose va lukuli na kuvigwaa hishima ng'hulu vipindi vilibule unovi, ²⁵ giladi sambikulawilile m'bagum'bagu mulukuli. Ila vipindi va lukuli volondigwa viitamaniile kipindi kimwe na kiyagwe. ²⁶ Kamba kipindi kimwe kihalumwa, vipindi vose volumwa hamoja nacho, na kamba kipindi kimwe kihahishimilwa, vipindi vose vodeng'ha hamoja nacho.

²⁷ Avo mweye mose mwa lukuli lwa Kilisto, na kila munhu mmwanza wenu iyo kipindi chake. ²⁸ Na mwa wanhu wantogole Kilisto Mulungu kaweka, mosi watumigwa wa Kilisto, abaho wahokozi, abaho wafundiza, abaho wali na nhunza ya mizonza na vivija awo wali na nhunza ya kuhonya, abaho awo wali na nhunza ya kuwataza wayagwe, na awo wali na nhunza ya kuwalongoza wayagwe, na awo wolonga ulonzi wa mkanganyo. ²⁹ Wano wose watumigwa wa Kilisto? Ama wose wahokozi? Ama wose wafundiza? Ama wose wotenda mizonza? ³⁰ Wose wana nhunza ya kuhonya? Wose wolonga ulonzi wa mkanganyo? Wose wotapita nhegulo ya gaja galongigwe? ³¹ Ila sulukileni ng'hani nhunza zili ng'hulu.

Na nie nowalagusila nzila inogile goya.

13

Noge

¹ Hata kamba nihalonga ulonzi wa kinhu na wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ila kamba nabule noge, nie na kamba zuma didesa ama debe ditoo nyangi. ² Na hata nihawa na nhunza ya uhokozi na kuzitanga nyong'onoyo zose na ilimu zose, na kamba nihawa na nhamanila idaha kuhamiza migongo, ila kamba nabule noge, nie si kinhu. ³ Kamba nihalava vinhu vangu vose na kuwagwaa wakumbulu, na kuulukuza lukuli lwangu hamoto, ila kamba nabule noge, nie sipata kinhu. ⁴ Noge domtenda munhu yazaganye, yawe na moyo unogile, sambiyawe na migongo, sambiyawe na matopa, ⁵ sambiyawe na kibuli, sambiyazahile mbuli zake mwenyego, sambiyone lusango himahima, sambiyalundize gehile. ⁶ Noge hadimtenda munhu yadeng'helele gehile, ila domtenda munhu yadeng'helele mbuli ya kweli. ⁷ Noge domtenda munhu sambiyadonhe, sambiyalleke nhamanila, yatamanile mbuli zose, na yazaganye mbuli zose.

⁸ Na noge dabule nziga, ila uhokozi womala, nhunza ya kulonga ulonzi wa mkanganyo yomala, na ilimu zose zobita. ⁹ Kwavija gatumanyile madodo, na nhunza yetu ya uhokozi yogubula madodo. ¹⁰ Ila

kija kimemekezwe kihavika, kili hindi chosegela.

¹¹ Vunikalile mwana mdodo, nikala nilonga kamba mwana mdodo, nigelegeza kamba mwana mdodo, nigesha kamba mwana mdodo, ila vunikulile, nizileka mbuli zose za haudodo. ¹² Sambisambi tolola ila hatulola goya, tolola kamba munhu yolola mkiwowo, abaho, tokwiza kulola kihanga kwa kihanga. Sambisambi novitanga hadodo, abaho, nokwiza kuvitanga ng'hani, kamba vija nie vinitangigwa ng'hani.

¹³ Na sambisambi visigala vinhu vino vidatu, nhamanila, tamanilo, na noge. Ila kikulu kubanza vose kicho noge.

14

Nhunza Ziyagwe Zilawa ha Loho wa Mulungu

¹ Dikolelezeni noge na kuiyoha sama ya nhunza za muloho, ng'haning'hani nhunza ya uhokozi. ² Kwavija munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo, hawalongela wanhu ila komulongela Mulungu. Kweli haduhu munhu yogamanya goyolonga, ila kozilonga nyong'onyo kubitila Loho wa Mulungu. ³ Ila kila munhu yohokola kolonga na wanhu mbuli za kuwagela mhiko, na kuwagangamiza, na kuwabweza imioyo. ⁴ Munhu yolonga ulonzi wa mkanganyo koigela mhiko mwenyego, ila munhu yohokola kowagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.

⁵ Nolonda kila munhu mmwanza wenu yalonge ulonzi wa mkanganyo, ila vihanogile ng'hani kamba muhahokole. Kwavija uhokozi wowa mkulu kubanza ulonzi wa mkanganyo, kamba munhu iyagwe hatapite gaja galongigwe muulonzi wa mkanganyo giladi wanhu wose wamtogole Kilisto wafundizigwe.

⁶ Avo, ndugu zangu, kamba niheza kumwenu na kulonga ulonzi wa mkanganyo, kinhu chaki kinogile chondampate, kamba siwagalile lugubulo ama ilimu ama uhokozi ama mafundo? ⁷ Hata mbuli ya vinhu vilibule ugima vilava dizwi kamba vija filimbi ama bango, munhu koumanyaze wila utoigwa kamba mililo haiinegile? ⁸ Na kamba mhalati hailiile goya, yalihi yodayaisasale yachole kung'hondo? ⁹ Vivija na mweye muhalonga ulonzi uleka kutangigwa, munhu kovitangaze gaja gamulonga? Kwavija mowa kamba vija molonga na ubeho. ¹⁰ Kweli kuna lonzi bwando muulumwengu, na haduhu hata imwe ilibule nhogulo yake. ¹¹ Kamba siimanyile nhogulo ya kinhu choyolonga munhu, basi nie nowa kamba muhenza ha munhu ija

yolonga, na heyo kowa kamba muhenza kumwangu. ¹² Avo na mweye. Kwavija mosulukila kupata nhunza za muloho, iyoheni ng'hani mzipate nhunza zija ziwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto.

¹³ Sama ya mbuli ino, munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo yatambike giladi yapate udaho wa kutapita gaja goyolonga. ¹⁴ Kwavija kamba nihatabika mkulonga ulonzi wa mkanganyo, loho yangu vivija yotambika, ila nzevele zangu hazipata kinhu. ¹⁵ Avo nhendeze? Notambika muloho yangu na vivija notambika mnzewele zangu. Nokwimba muloho yangu na vivija nokwimba mnzewele zangu. ¹⁶ Kamba uhamuyenzi Mulungu muloho yako iyeke, kodahaze munhu yokiiyona ka mmwanza wa awo hawamanyile chochose kulonga "Amina" vija vuungwaa Mulungu hewela kipigiti hagamanya gaja gaulonga? ¹⁷ Kweli gweye kongwaa Mulungu hewela vinogile, ila munhu iyagwe hapata kinhu. ¹⁸ Nomuheweza Mulungu kwavija nie nolonga ulonzi wa mkanganyo ng'hani kubanza mweye mose. ¹⁹ Ila mwa wanhu wamtogole Kilisto, vonoga nie nilonge mbuli tano zitangika za kuwafundiza wanhu wayagwe kubanza kulonga mbuli alufu longo dimwe muulonzi wa mkanganyo.

²⁰ Ndugu zangu, lekeni kugelegeza kamba wana wadodo. Mzimbuli zihile muwe wana wadodo, ila mngelegeza zenu muwe wakulu. ²¹ Mziyandiko Zing'alile yandikigwa vino, Mndewa kolonga, "Mkubitila wanhu wolonga ulonzi wa kinhenza,

na mmilomo ya wakenza,
nolonga na wanhu wano,
ila hata avo hawanitegeza."

²² Avo kulonga ulonzi wa mkanganyo kowa kilaguso ha awo walekile kumtogola Kilisto na sio ha awo wamtogole Kilisto, ila uhokozi sama ya awo wamtogole Kilisto na sio sama ya awo walekile kumtogola Kilisto.

²³ Avo kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wahaiting'hana hamoja na kila munhu yalonge muulonzi wa mkanganyo, na wanhu wayagwe hawazimanyile mbuli zino ama wanhu walekile kumtogola Kilisto wehengila, hawalonga kamba muna moyo? ²⁴ Ila kamba munhu yalekile kumtogola Kilisto ama munhu hazitangile mbuli zino kengila na kum'vika kila munhu yohokola, na koneka na gose goyohulika kamba kana vilozo na kutaguswa na gose goyohulika, ²⁵ na gaja gaifisile mmoyo wake gagubuligwa. Avo kogwa hasi na kumtambikila Mulungu na dizwi

kulu na kulonga haulongozi wa wanhu, “Kweli Mulungu ka hamoja na mweye.”

Golondigwa Kutendeka Mzinhabiko

²⁶ Tulongeze basi, ndugu zangu! Muhaiting'hana hamoja, munhu imwe yembe wila, iyagwe yafundize, iyagwe yalave lugubulo, iyagwe yalonge ulonzi wa mkanganyo, na iyagwe yaitapite nhegulo ya gaja galongigwe. Na mbuli zino zose zitendeke sama ya kuwagela mhiko wanhu wantogole Kilisto. ²⁷ Kamba munhu yahalonga ulonzi wa mkanganyo, basi walonge wabili ama wadatu, sambiwabanze, tena walonge imweimwe, na munhu iyagwe yatapite nhegulo ya gaja galongigwe. ²⁸ Kamba haduhu mtapita, munhu ija yolonge ulonzi wa mkanganyo kolondigwa yanyamale mgati ya wanhu wantogole Kilisto ila yakiilongele heyo mwenyego na Mulungu. ²⁹ Wahokozi wabili ama wadatu walonge, na wayagwe wagalole goya gaja galongigwe. ³⁰ Na kamba munhu yakalile hasi kagubuliligwa mbuli, basi ija imunhu yakalile yohokola haichanduso yanyamale. ³¹ Kwavija molondigwa muhokole imweimwe giladi kila munhu yafundizigwe na kugangamizwa. ³² Loho za wahokozi zowahulika wahokozi, ³³ kwavija Mulungu hali Mulungu wa uvuludusi, ila ka Mulungu wa tindiwalo.

Kamba viili mwa wanhu wose wang'alile wantogole Kilisto, ³⁴ watwanzi wolondigwa wanyamale mzinhabiko. Hawalondigwa walonge. Ila wolondigwa wategeleze kamba Malagizo ga Musa vugalonga. ³⁵ Kamba wahalonda kutanga goya mbuli, na wawauze wambigalo zao ukae yao, kwavija kinyala ng'hani mtwanzi kulonga mnhabiko.

³⁶ Mokwagiza Usenga wa Mulungu usongela kumwenu? Ama Usenga wa Mulungu uvika kumwenu mwiyeke? ³⁷ Kamba munhu yahaigesa kamba heyo muhokozi, ama kana mhiko za moloho, nayatogole kamba kino kinimwandikilani mweye nyandika ndagizi kulawa ha Mndewa. ³⁸ Ila kamba munhu yahaizabuza mbuli ino, na heyo mwenyego kozabuzwa.

³⁹ Avo, ndugu zangu, sulukileni ng'hani kuhokola, na sambingomese kulonga ulonzi wa mkanganyo. ⁴⁰ Ila mbuli zino zose zitendeke vinogile kamba vuzilondigwa zikale.

15

Kuzuka kwa Kilisto

¹ Avo, ndugu zangu, nolonda niwakumbuse Usenga Unogile uniwapetele, awo umuubokele na amo nhamanila yenu

muimile. ² Mokomboligwa sama ya Usenga uno Unogile, kamba muhazigoga goya mbuli ziniwapetele. Kamba si vivo, nhamanila yenu yaga.

³ Kwavija nie niwagwelela mweye gaja ganogile ng'hani ganibokele. Kilisto kadanganhika sama ya vilozo vetu kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga. ⁴ Kazikigwa na mdizua da ikadatu kazusigwa kamba viyandikigwe muna Zinyandiko Zing'alile. ⁵ Kamulawilila Petulo, abaho na wanahina zake longo dimwe na wabili. ⁶ Abaho kipigiti kikija kawalawilila wanhu mia tano na malagalila, wakalile wanahina zake, wayagwe mmwanza wao wang'hali wagima mbaka kipigiti kino, ila wayagwe wadanganhika wamala.* ⁷ Abaho kamulawilila Yakobo, abaho mwa watumigwa wose wa Kilisto.

⁸ Hakimambukizo, kandawilila nie, kamba munhu yavumbuke mnzila haizoeleke. ⁹ Kwavija nie na mdodo ng'hani muna umnhongo wa watumigwa wa Kilisto, na silumbile hata kukemigwa mtumigwa kwavija niwagaza wanhu wantogole Mulungu. ¹⁰ Ila sama ya ngekewa ya Mulungu, niwa vino vinili, na ngekewa yake kumwangu hayagile bule, kwavija nisang'hanika kuwabanza watumigwa wose wa Kilisto, sio na udaho wangu nie ila ngekewa ya Mulungu ikalile mgati yangu. ¹¹ Avo kamba nie ama hewo, kino kicho kitupetele, na kino kicho kimtogle.

Vija Vondatuzuke

¹² Ila kamba ipetigwa kamba Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika, vilihni wanhu wayagwe mmwanza wenu walonge haduhu kuzusigwa kwa wanhu wadanganhike? ¹³ Kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, na Kilisto na heyo hazusigwe. ¹⁴ Na kamba Kilisto hazusigwe, Usenga Unogile utuupeta mduhu kinhu, na nhamanila yetu si kinhu. ¹⁵ Kihile ng'hani, toneka kamba tweye twa wasindila wa uvwizi wa Mulungu, kwavija tumulonga Mulungu kamzusa Kilisto kulawa mkudanganhika, kumbe hamzusile kamba kweli wadanganhike hawazusigwa. ¹⁶ Avo kamba wadanganhike hawazusigwa, basi Kilisto na heyo hazusigwe. ¹⁷ Na kamba Kilisto hazusigwe, nhamanila yenu si kinhu, mng'hali m'vilozo venu. ¹⁸ Na awo wadanganhike kuno womtamanila Kilisto wapotela. ¹⁹ Kamba tomtamanila Kilisto muna uugima uno wa muulumwengu wiyeka, tolondigwa toneligwe bazi kubanza wanhu wose. ²⁰ Ila kweli

* 15:6 Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika, waichanduso kuzusigwa mmwanza wa awo wadanganhike. ²¹ Kamba vija ifa vuzile kubitila munhu, vivija na kuzuswa kwa wadanganhike kwiza kubitila munhu iyagwe. ²² Kamba vija wose wakalile hamoja na Adamu viwadanganhike, vivija na awo wali hamoja na Kilisto wotendigwa kuwa wagima. ²³ Ila kila munhu kozusigwa mnzamu yake, Kilisto kowa waichanduso, abaho awo wantogole Kilisto wozusigwa mkipigiti vondayeze. ²⁴ Abaho, ikimambukizo cha ulumwengu chokwiza, Kilisto kozihuma tawala zose, udaho wose, na mhiko zose za muloho, na kuugela Undewa mmakono ga Mulungu Tata. ²⁵ Kwavija Kilisto kolondigwa yatawale mbaka Mulungu vondayawahume wadumuka zake wose na kuweka hasi ya magulu gake. ²⁶ Mdumuka wa kimambukizo kubanangigwa kowa ifa. ²⁷ Kwavija "Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu gake." Mbuli zija zilonga kamba, "Kila kinhu" kikigwa hasi yake, si kamba na Mulungu mwenyego yekile vinhu vose hasi ya Kilisto ka hasi yake Kilisto. ²⁸ Vinhu vose vihekigwa hasi ya utawala wa Kilisto, avo Mwana mwenyego kokiika hasi ya Mulungu, ayo yavikile vinhu vose hasi ya Kilisto, na Mulungu mwenyego yawe uchana ya vinhu vose.

²⁹ Avo kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, wotendaze wanhu waja wabatizigwe sama ya wandugu zao wadanganhike? Kamba wanhu wadanganhike hawazusigwa, habali wanhu wobatizigwa sama yao? ³⁰ Na tweye, habali tuigela mdihonzolomo wenyego mazua gose? ³¹ Mazua gose, na mdihekaheka da kudanganhika, ndugu zangu! Kiniitopela kumwenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto Mndewa wetu kicho kinhenda nie nilonge vino. ³² Kamba vunikala nigomba na ming'onyo ya mmuhulo† kuja Efeso sama ya kilamso cha kiunhu, choni kimhatile, kamba wanhu wadanganhike hawazusigwa? "Natuje na kung'wa, kwavija mayo todanganhika."

³³ Sambim'bunykigwe, "Wambwiga wehile wobananga nhogolwa inogile." ³⁴ Bweleni mngelegeza zenu kamba vija vilondigwa, na muleke kutenda vilozo. Kwavija kuna wanhu wayagwe mmwanza wenu hawamanyile Mulungu. Noga-longa gano giladi niwagele kinyala.

Lukuli Londaluzusigwe

³⁵ Munhu kodaha kuuza, "Wanhu wadanganhike wozusigwa vilihi? Na

kamba wahazusigwa, wokwiza na ng'huli zilihi?" ³⁶ Wabozi mweye! Muhahanda mbeyu muisi hayota mbaka tanhu idanganhike. ³⁷ Uhahanda, huhanda lukuli londaloneke, ila kohanda mbeyu, mbeyu ya ngano ama kinhu kiyagwe. ³⁸ Ila Mulungu koigwelela lukuli luyalondile mwenyego, na kila mbeyu koigwelela lukuli lwake.

³⁹ Ng'huli zose hazilingane. Wanhu wana ng'huli zao, wang'onyo wana ng'huli zao, ndege wana ng'huli zao, na somba wana ng'huli zao. ⁴⁰ Vivija kuna ng'huli za kuulanga na kuna ng'huli za muisi, ila yenzi ya ng'huli za kuulanga hailingile na yenzi ya ng'huli za muisi. ⁴¹ Zua dina yenzi yake, na mulenge una yenzi yake, na nhondo zina yenzi zao, na yenzi ya nhondo imwe hailingana na yenzi ya nhondo iyagwe.

⁴² Avo vino vivo vondaiwe kipigiti wanhu wadanganhike vondawazusigwe. Lukuli londalusiligwe lobanangika, na lozusigwa luja halubanangika, ⁴³ losiligwa lubuhizwe, ila lozusigwa na yenzi, losiligwa lunyolila, ila lozusigwa na mhiko. ⁴⁴ Losiligwa lukuli lwa kiunhu, ila lozusigwa lukuli lwa muloho. Kamba hana lukuli lwa kiunhu, vivija hana lukuli lwa muloho. ⁴⁵ Yandikigwa muna Zinyandiko Zing'alile, kamba, "Munhu wa ichanduso, Adamu, kalumbigwa kawa munhu mwene ugima." Ila Adamu wa ikimambukizo kawa Loho ija yowagwelele wanhu ugima. ⁴⁶ Lukuli lwa muloho halulongole, ila lulongole lukuli lwa kiunhu, abaho lukuli lwa muloho. ⁴⁷ Munhu wa ichanduso kalawa muisi, kalumbigwa na timbwisi, ila munhu wa ikabili kalawa kuulanga. ⁴⁸ Kamba viyakalile munhu kulawa muisi, vivo wali awo wali muisi, na kamba viyakalile munhu kulawa kuulanga, vivo wali awo wali kuulanga.† ⁴⁹ Na kamba vija vituilingile na munhu ija yolawa muisi, avo tokwiza kuilinga na munhu ija yolawa kuulanga.

⁵⁰ Ndugu zangu, nowalongela kamba ng'huli zetu hazidaha kuuhalala Undewa wa Mulungu, tena ng'huli zino zibanangika hazidaha kuhala gaja hagabanangikaga.

⁵¹ Tegelezeni, niwalongele nyong'onyo. Hatudanganhika tose, ila tose togaluka ⁵² hima, kamba kubalika kwa siso, kuna imhalati ya zua da ikimambukizo. Kwavija mhalati yolila, wanhu wadanganhike wozuka wowa wagima gunge na gunge, na tweye tuli wagima togaluka. ⁵³ Kwavija ng'huli zetu zino zidanganhika zolondigwa zikaluke ziwe ng'huli

† 15:32 Ming'onyo ya mmuhulo nhogole yake wanhu wa Efeso. ‡ 15:48 Wanhu wali kuulanga wao wanhu wantogole Kilisto.

zileka kudanganhika, na ng'huli zetu zino zibanangika zolondigwa zikaluke ziwe ng'huli zileka kubanangika. ⁵⁴ Ng'huli zetu zino zidanganhika zihagaluka kuwa ng'huli zileka kudanganhika, avo ulonzi uja wandikigwe Mzinyandiko Zing'alile wowa kweli, ulonga, "Ifa imezigwa na mhuma." ⁵⁵ Ifa, ili kwahi mhuma yako? Ifa, uli kwahi usungu wako? ⁵⁶ Ifa yopata mhiko za kulumiza kulawa m'vilozo, na vilozo vopata mhiko kulawa Mmalagizo ga Musa. ⁵⁷ Ila hewela zim'vikile Mulungu, ayo yatugwelele mhuma kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

⁵⁸ Avo, ndugu zangu wanogelwa, nanahileni, sambimtisigwe na kinhu chochose, mazua gose ilaveni mmioyo ing'alile kuitenda sang'hano ya Mndewa, kwavija m'vimanya kamba kusang'hanika kumsang'hanika sama ya Mndewa sio jaga bule.

16

Msango wa Kuwasangila Wanhu Wamtogole Kilisto

¹ Muimbuli ya msango wa kuwasangila wanhu wa Mulungu ako Yelusalemu, tendeni kamba vuniwalongele watende wanhu wamtogole Kilisto kuja kuisi ya Galatja. ² Mdizua da mwanduso wa kila wiki,* kila munhu yeke hamgwazo kiasi cha hela kulingana na vija viyopata, avo niheza sambikuwe na msango wowose wondautendeke. ³ Abaho, nihavika, nowagwelele mhwillili za kuwatambula wanhu waja imuwasagule kugala nhunza zenu Yelusalemu. ⁴ Kamba vihanoga nie kuchola na hewo, basi tochola tose.

Ngelegeza za Paulo

⁵ Nokwiza kumwenu mkubitila muisi ya Makedonia, kwavija nolondigwa nibitile Makedonia. ⁶ Siku nokala na mweye kidogo ama mkipigiti chose cha kihuhe, giladi mnhaze mmwanza wangu kokose kunichola. ⁷ Silonda kukiiyona namwe sambisambi kuno nibita nzila, kwavija notamanila kukala namwe mkipigiti kitali kamba vihamnogela Mulungu. ⁸ Ila nogendelela kukala hano mdiwambo da Efeso mbaka zua da lusona lwa Pentekoste, ⁹ kwavija nipata kipigiti kinogile cha kusang'hanika, ila hana wanhu bwando wonibeza. ¹⁰ Kamba Timoteo yeheza kumwenu, loleni kamba haduhu kinhu chochose chondakim-dumbize kipigiti chodayawe na mweye, kwavija koisang'hana sang'hano ya Mndewa kamba vija vunitenda nie. ¹¹ Avo

munhu yoyose sambiyamzabuze, ila msindikizeni mditindiwalo giladi yabwele kumwangu, mana nomulolela heyo na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto.

¹² Tuilole mbuli ya Apolo. Nimuyalalila ng'hani yeze kumwenu hamoja na wandugu wayagwe, ila halondile kwiza kipigiti kino, ila kokwiza yahapata nafasi. ¹³ Kaleni meso, nanahileni mnhamanila, gangamalen, muwe na mhiko. ¹⁴ Tendeni mbuli zose mdinoge.

¹⁵ Muutanga mulango wa Stefana wakala wanhu wamtogole Kilisto waichanduso kuja kuisi ya Akaya, na wasagula wenyego kuwasang'hanikila wanhu wa Mulungu. Ndugu zangu, nowayalalila, ¹⁶ wategelezeni wanhu kamba wano na kila munhu yoilumba na hewo muisang'hano na kusang'hanika hamoja na hewo.

¹⁷ Ninogelwa ng'hani avija viwavikile kina Stefana na Fotunata na Akaiko, kwavija wanigwelele vinhu vinihonyile kulawa kumwenu, ¹⁸ kwavija wausuluza moyo wangu na vivija mioyo yenu. Wanhu kamba wano wolondigwa kutambuligwa.

¹⁹ Wanhu wamtogole Kilisto muna iisi ya Asia wowalamsa. Akula na Pilisila hamoja na wanhu wamtogole Kilisto woting'hana mng'anda yao wowalamsa ng'hani mditwaga da Mndewa. ²⁰ Wandugu wose hano wowalamsa. Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile.

²¹ Nie Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego.

²² Kamba munhu yoyose yoleka kumnogela Mndewa, yadukumizwe.

"Malanata!" Mndewa wetu, izo!

²³ Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe hamoja na mweye.

²⁴ Noge jangu diwe na mweye mose mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

* 16:2 Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

**LUPWILILI LWA IKABILI
LWANDIKIGWE NA
MTUMIGWA WA KILISTO
PAULO HA
WAKOLINTO
ULONGOZI**

Lupwilili lwa ikabili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 55 na 56 songela viyavumbuke Yesu Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ikabili mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wantogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Wasomi wotogola kamba kipigiti cha kukisogo Paulo kawandikila Wakolinto lupwilili lwa nzuma. Ila twabule nakala yoyose ya lupwilili luno yalutambule muisula ya 2:3-4. Lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto lokoneka kamba lwandikigwa mkipigiti Paulo viyakalile muisi ya Make-donia (2:13).

Lupwilili lwa ikabili lwa Wakolinto lulo lupwilili lulekile kulinga na mhwilili zose kwavija lulo lupwilili lwa kinhu na lumemile ngelegeza. Paulo kionlonga ndeng'ha yake mmbuli ya usenga unogile yaubokele kulawa ha Tito mmbuli ya wanhu wantogole Kilisto wali Kolinto. Muna ulupwilili luno, topata mafundo kulawa Mdilagano da Isambi mmbuli ya kulava, hano Paulo kofundiza sama ya kusanga hela giladi kuwatata wanhu wantogole Kilisto wali Yelusalemu (8—9). Yokoneka kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto wa uvwizi kulawa hanze ya wanhu wantogole Kilisto walonda kuitopa hewo wenyego kubitila uhasanyi ukalile mgati ya wanhu wantogole Kilisto na Paulo. Wawatenda wanhu sambiwautogole udaho wa Paulo, kinhu kimtendile Paulo yalaguse mhiko za udaho wake vija viyali mtumigwa wa Yesu Kilisto mki-mambukizo cha lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wantogole Kilisto (1:1-7).
2. Abaho Paulo kolonga vija ngelegeza za mwanza wake vizigaluka na usenga yaubokele uwalonga hewo na nyidikilo zao mmbuli ya lupwilili lwake lubitile (1:8—7:16).
3. Abaho Paulo kofundiza mmbuli ya kusanga hela sama ya wanhu wantogole Kilisto wali Yelusalemu (8:1—9:15).
4. Hakimambukizo, Paulo kokiigombela sama ya utumigwa wake na kolava

nzuma mmbuli ya umwanza wake ukwiza (10:1—13:10).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Timoteo ndugu yetu.

Nowandikila wanhu wantogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, hamoja na wanhu wose wang'alile muisi yose ya Akaya.

² Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

³ Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, Tata mwene bazi na Mulungu wa kubweza wanhu mioyo mmbuli zose. ⁴ Ayo iyo yotubweza imioyo mmigayo yetu yose, giladi tudahe kuwabweza mioyo awo wali mmigayo yoyose, tuwabweze imioyo kamba vivija Mulungu viyatubwezile tweye imioyo. ⁵ Kamba vija mgayo wa Kilisto vuutukweleleza muugima wetu, avo vivija mkubitila Kilisto tobanza kubwezigwa imioyo. ⁶ Kamba tuhagaya, to-gaya giladi mweye m'bwedigwe imioyo na kukomboligwa. Na kamba tuhabwezigwa imioyo, tobwezigwa imioyo giladi mweye m'bwedigwe imioyo, kuwagalila mweye mwazaganyo wa migayo iija itugaya tweye. ⁷ Nhamanila yetu kumwenu haitigisika, kwavija tuititanga kamba vimuli hamoja na tweye mmigayo yetu, vivija mowa hamoja na tweye mkubwezigwa mioyo.

⁸ Ndugu zangu, hatulonda mweye sambimuitange migayo ija ituiting'hane nayo muisi ya Asia. Tukala mumgayo mkulu ng'hani kubanza vija vitudaha kwazaganya, mbaka nhamanila ya kuwa wagima ipotela. ⁹ Kweli mmioyo yetu tugelegeza kamba tubokela nhaguso ya ifa. Ila gano galawilila giladi sambituitamanile wenyego ila tumtamanile Mulungu ayo yowazusa wanhu wadanganhike. ¹⁰ Katukombola kulawa mmwan-galo wa kudanganhika na kokwiza kutukombola. Twika nhamanila yetu mwa heyo kamba kogendelela kutukombola, ¹¹ kamba vumtutaza na nhambiko zenu. Abaho, wanhu bwando walave hewela sama yetu sama ya ngekewa itugweeligwe kubitila inyidiko ya nhambiko za wanhu bwando.

Kugaluka kwa Ngelegeza za Paulo

¹² Vino vivo vitukiitopa, udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile wolava usindila kamba tukala muulumwengu uno, na ng'haning'hani vituilumbile

hamoja na mweye, mkung'ala na mmioyo inogile kulawa ha Mulungu. Tugatenda gano si na ng'hungwe ya ulumwengu uno ila na ngekewa ya Mulungu. ¹³ Kwavija tweye hatwandika mbuli yoyose ayo mweye hamuidaha kuisoma ama kuimanya, na nie notamanila kamba, ¹⁴ vija vumtumanyile tweye kidogo, mokwiza kutumanya goya kuna idizua dondayabwele Mndewa Yesu, kuja mweye kondamuitopele tweye, na tweye kondautopele mweye.

¹⁵ Kwavija nikala niumannile udaho wenu wa kuzigoga mbuli na nhamanila yenu, nigelegeza kuwatembelela mweye tanhu giladi mmote mianza mibili. ¹⁶ Nigelegeza kuwatembelela mweye kipigiti nihachola kuisi ya Makedonia na kipigiti nihabwela Makedonia, abaho, mweye munigale mwanza wangu wa kuchola muisi ya Yudea.

¹⁷ Kipigiti vunikalile nigelegeza gano, mokwagiza sigelegeze goya? Ama nigelegeza kamba wanhu wa muulmwengu wolonga "Ona" kuno mmoyo wolonga "Ndema"? ¹⁸ Ila kweli kamba Mulungu kabule uzenzeleganye, mbuli yetu kumwenu sio "Ona" mmulomo na mmoyo "Ndema." ¹⁹ Kwavija Mwana wa Mulungu, Yesu Kilisto, yakalile yopetwa kumwenu na Sila, Timoteo, na nie mwenyego hakalile "Ona" mmulomo na "Ndema" mmoyo, ila mwa heyo mazua gose "Ona." ²⁰ Kwavija bila kulola mianza mingahi ya vilagano Mulungu viyailagane na tweye, gose gowa "Ona" kubitila Kilisto. Na kubitila heyo "Amina" ilongigwa, na tweye toilonga muyenzi ya Mulungu. ²¹ Mulungu iyo yotutenda tweye na mweye tugangamale mkuilumba hamoja na Kilisto. Katusagula ²² mkutugela utango wa kulagusa kamba tweye twa wanhu zake na kwika Loho wake mmioyo yetu kamba kingilambago kigigwe sama ya gaja gondageze.

²³ Nomkema Mulungu kamba msindila wangu, kamba sibweleganye kabili hiko Kolinto kwavija nilema kwiza kuwalumiza mkuwakomhokela na lusango. ²⁴ Si kamba tolonda tuwashulutize gaja gamulondigwa kutamanila, ila tosang'hanika na mweye na deng'ho jenu, kwavija sama ya nhamanila munanahila.

2

¹ Avo nigesha mnzonzi zangu kamba si-funga mwanza uyagwe wa kwiza kuwalumiza. ² Kwavija kamba nihawagela giogio mweye, yalihi yasigale yodayanitende nie nideng'he, kamba si mwemwe iniwagelile giogio. ³ Kileka mana niwandikila lupwilili luja, giladi niheza sambingeligwe

usungu na awo wolondigwa kunitenda nie nideng'he, kwavija nhamanila yangu ng'hulu kumwenu mweye mose kamba, ndeng'ho yangu yowa ndeng'ho ya mweye mose. ⁴ Kwavija niwandikila lupwilili luja kuno nili na mgayo mkulu na usungu mmoyo na mahozzi bwando. Si kamba nilonda kuwagela giogio, ila nilonda m'vimanye avija vuniwanogele mweye ng'hani.

Kugela Kungongo Mbuli za Wagela Ving'hwaso

⁵ Kamba munhu yoyose yahasongeza giogio, hangelile giogio nie niyeka, ila kawagela giogio mweye mose. Silonda mbuli ino itunizwe kubanza viili. ⁶ Nhaguso yodayatagusigwe na wanhu bwando yomkolela munhu ija. ⁷ Avo molondigwa mungele kungongo na kum'bwesa umoyo, giladi sambiyagendelele kuwa na giogio dibanzilize. ⁸ Avo nowayalalila kamba mmulagusile kamba kweli mumngela. ⁹ Niwandikila mweye lupwilili luja kwavija nilonda kuwageza nivitange kamba mwa wende mmbuli zose. ¹⁰ Kamba muhangela kungongo munhu yoyose, nie vivija nomgela kungongo. Na kamba nihakigela kungongo kinhu chochose, nigela kungongo hameso ga Kilisto sama yenu, ¹¹ giladi Mwenembago sambiyatubanze ubala, kwavija tuzimanya ngelegeza zake.

Paulo Kodungwadungwa Mdiwambo da Toloa

¹² Vunivikile mdiwambo da Toloa kupeta Usenga Unogile wa Kilisto, nivika Mndewa kaluvugula ulwivi sama yangu, ¹³ hata avo nikala nabule tindiwalo mmoyo, kwavija haja sim'vikile ndugu yangu Tito. Avo niwalaga, nichola kuisi ya Makedonia.

Kuhuma Mkubitila Kilisto

¹⁴ Ila hewela ichole ha Mulungu ayo mazua gose yotulongoza kuna inhuma kubitila uhamoja wetu na Kilisto, na kubitila tweye tuli manung'hanung'ha ga ilimu ya Kilisto yenele kila hanhu. ¹⁵ Kwavija hameso ga Mulungu tweye twa vinung'hanung'ha va Kilisto mwa awo wakomboligwe na mwa awo wopotela. ¹⁶ Mwa awo wapotele tweye twa bundo da munhu yadanganhike digala ifa, ila mwa awo wakomboligwe tweye twa vinung'hanung'ha vigala ugima. Na yalihi yodayaidahe sang'hano ino? ¹⁷ Kwavija tweye hatuli wachuluzi wa mbuli za Mulungu tubita ng'anda kwa ng'anda kamba viwali wanhu wayagwe, ila mkuilumba hamoja na Kilisto tolona kamba wanhu walibule uzenzeleganye, kamba wanhu

tutumigwe na Mulungu na twima haulon-gozi wake.

3

Watumigwa wa Lagano da Isambi

¹ Tosonga kuitopa wenyego kabili? Ama tulonde mhwilili za usindila kamba viw-tendaga wanhu wayagwe kwiza kumwenu ama kulawa kumwenu? ² Mweye wenyego mwa lupwilili lwetu lwandikigwe mmioyo yetu, lutangigwa na kusomigwa na wanhu wose. ³ Mulagusa kamba mweye mwa lupwilili lwa Kilisto, lawililo da sang'hano yetu, lwandikigwe na Loho wa Mulungu mwene ugima na sio na wino, na hal-wandikigwe mmibwe, ila lwandikigwe mmioyo ya wanhu.

⁴ Togalonga gano kwavija tuna nhamanila ng'hulu ha Mulungu kubitila Kilisto. ⁵ Si kamba tweye twa magalu wa kutenda kinhu chochose tweye wenyego, ila ugalu wetu wolawa ha Mulungu, ⁶ ayo yatutendile tweye tuwe wasang'hana magalu wa lagano da isambi, sio wa malagizo gandikigwe, ila wa malagizo ga Loho wake. Kwavija malagizo gandikigwe gogala ifa, ila Loho wa Mulungu kogala ugima.

⁷ Gaja Malagizo ga Musa gasongoligwe na kuwa helufi uchana ya vidanga va mibwe, na yenzi ya Mulungu yoneka kipig-iti vivalavigwe. Hata kamba unang'hazi ukalile mkihanga cha Musa uvulala, ukala na mhiko ng'hulu ng'hani hata wanhu wa Israeli hawadahile kukilola kihanga chake. Kamba Malagizo gaja, gogala ifa kipigiti vigagaligwe na mhiko, geza na yenzi iija, ⁸ sang'hano ya Loho wa Mulungu haiwa na yenzi ng'hani kubanza gaja? ⁹ Kamba Malagizo gaja gotagusa wanhu gagala yenzi, avo sang'hano ino ya Loho wa Mulungu isegeza uzenzeleganye haiwa na yenzi ng'hulu ng'hani kubanza gaja? ¹⁰ Kwavija gaja gakalile na yenzi, sambisambi gabule yenzi uhalinganya na yenzi ng'hulu ya nzila ino ya sambi. ¹¹ Na kamba gaja gavulale gakala gezile na yenzi, avo ija ikala milongo yose ina yenzi ng'hulu ng'hani!

¹² Avo kwavija tuna tamanilo kamba dino, totenda bila kudumba. ¹³ Tweye hatuli kamba Musa yekile kiziweziwe mkihanga chake kuwatenda Waisraeli sambi-wamulole ng'hani kipigiti unang'hazi vu-uvulala. ¹⁴ Ila nzonzi zao ziluluwazwa, kwavija mbaka kipigiti kino Lagano da Umwaka dihasomigwa, kiziweziwe kik-ija chogendelela kusigala bahaja. Kizi-weziwe kija hakisegezwe, kwavija Kilisto yeiyeka iyo yodaha kukisegeza. ¹⁵ Hata

lelo wahagasoma Malagizo ga Musa, kizi-weziwe king'hali kigubika nzonzi zao. ¹⁶ Ila munhu yoyose yahamuhindikila Mndewa, kiziweziwe chosegezigwa. ¹⁷ Avo Mndewa iyo Loho, na hanhu hali na Loho wa Mndewa kuna ulegeho. ¹⁸ Na tweye tuli na vihanga vilibule kiziweziwe tose tolagusa yenzi ya Mndewa, tugaluzwa na kuwa kamba heyo na kugweeligwa yenzi ikongezeka mazua gose, ilawa ha Mndewa, ayo yali Loho.

4

Ngama ya Muloho Ikigwe Mzinongo

¹ Mulungu sama ya bazi jake katug-welela tweye sang'hano ino tuitende, avo hatudonha. ² Tokwika hamgwazo sang'hano zose za kifiso na zija zigela kinyala, hatusang'hanika na uzenzele-ganye, na vivija hatutibuliza mbuli za Mulungu na uvwizi. Tolonga ikweli iyeka hameso ga Mulungu, giladi tuilaguse wenyego kuudaho wa kusambula gehile na ganogile wa kila munhu. ³ Kamba Usenga wetu Unogile utuupeta ufisigwa, ufisigwa ha awo wopotela. ⁴ Mmbuli ya wanhu wano, mulungu wa ulumwengu uno kazigela umbugumbugu nzonzi za wanhu walekile kumtologa Kilisto, giladi sambiwone mulangaza wa Usenga Unogile wa yenzi ya Kilisto, ayo yalingile kabisa na Mulungu. ⁵ Kwavija tweye hatuzipeta mbuli zetu wenyego, ila tozipeta mbuli za Yesu Kilisto yali Mndewa, na tweye kamba nyakadala zenu sama ya Yesu. ⁶ Kwavija iyo Mulungu yalongile, "Mulangaza naubung'hule mdiziza," katenda mulangaza wake ubung'hule mmioyo yetu, katugwelela mulangaza wa ilimu ya yenzi ya Mulungu mkihanga cha Yesu Kilisto.

⁷ Ila tuna ngama ino ili mzinongo kulagusa kamba mhiko ng'hulu zose zolawa ha Mulungu na sio kumwetu tweye. ⁸ Tobanizigwa ng'ambu zose, ila hatubanangigwa. Tokona bwembwe, ila nhamanila yetu haipotela. ⁹ Togazigwa, ila hatulekigwa twiyeka. Totoigwa, ila hatudanganhika. ¹⁰ Mazua gose ng'huli zetu zogendelela kupapa ifa ya Yesu, giladi ugima wa Yesu vivija woneke mng'huli zetu. ¹¹ Kwavija tweye tuli wagima mazua gose tolavigwa tudanganhike sama ya Yesu, giladi ugima wake ugubuligwe muna zing'huli zetu zino za kubanangika. ¹² Avo, ifa yosang'hanika mgati yetu, ila ugima wosang'hanika mgati yenu.

¹³ Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Nitogola, avo nilonga." Na tweye vivija tutogola muloho iija wa nhamanila, na avo tolonga, ¹⁴ kwavija tuvitanga kamba ayo yamzusile Mndewa Yesu kuwa ngima,

vivija kotuzusa na tweye hamoja na Yesu, na kutusola tweye hamoja na mweye na kutugala kuukazi wake. ¹⁵ Gano gose gatendeka sama yenu mweye, avo wanhu bwando ng'hani wavitange vija ngekewa ya Mulungu vuili, giladi wamuheweze na kumuhishimila heyo.

Kukala na Nhamanila

¹⁶ Avo hatudonha. Hata kamba unhu wetu wa kunze womala, ila unhu wetu wa mgati wotendigwa wa sambu kila lelo. ¹⁷ Na mgayo uno utugaya mdodo na wa kipigiti kiguhi wotugalila yenzi ng'hulu na ya digunge, yenzi ng'hulu ng'hani kubanza umgayo. ¹⁸ Meso getu hagalola migayo ituyona sambu, ila yenzi ija ileka koneka. Kwavija vinhu vija vikoneka va kipigiti kiguhi, ila vinhu vija havoneka va digunge.

5

¹ Kwavija tuvimana kamba kipigiti hema dino ditukala mgati yake* dihabanangika, tuna ng'anda kulawa ha Mulungu, ng'anda ya gunge na gunge ili kulungu, ng'anda haizengigwe na makono ga wanhu. ² Kwavija mdihema dino tokugulila, tusulukila kuvazigwa ukazi wetu wa kuulanga, ³ kwavija tuhavazigwa lukuli lwa ukazi uno wa kuulanga, hatoneka kamba twabule lukuli. ⁴ Kwavija kipigiti tuli mdihema dino, tokugulila na kukandamizigwa, kwavija hatulonda kuvuligwa ng'huli zetu za muisi, ila tolonda kuvazigwa ukazi wetu wa kuulanga, giladi zija zing'huli zidanganhika zimezigwe na ugima. ⁵ Mulungu iyo yatusasale tweye sama ya mbuli ino, na katugwelela Loho wake kamba kingilambago kikigwe sama ya gaja gondageze.

⁶ Avo mazua gose tweye tugangamala na tuvutanga kamba kipigiti chose kitukala mng'anda muna ulukuli luno twa kutali na Mndewa. ⁷ Tweye tokala mnhamanila, na sio mkulola na meso. ⁸ Tweye tugangamala na tunogelwa ng'hani kusegela mulukuli na kukala kuikae yetu hamoja na Mndewa. ⁹ Avo tutenda ino iyo sulukila yetu kutenda gamnogehe heyo ihawa twa mkae zetu za lukuli ama hatuli mkae zetu za lukuli. ¹⁰ Kwavija tose tolondigwa toneke haulongozi wa ikigoda cha nhaguso cha Kilisto, haja kila munhu kobokela hesa yake kulawa mmbuli zija zayatendile kipigiti viyakalile mulukuli, kamba ganoga ama geha.

Umbwiga na Mulungu Kubitila Kilisto

* 5:1 Hema nhegulo yake ng'huli zetu za muno muisi.

¹¹ Avo, tweye toitanga nhegulo ya kumdumba Mndewa, togeza kuwatenda wanhu wayagwe wamdumbe Mndewa. Ila tweye wenyego twisha kumanyigwa goya na Mulungu, na notamanila kamba vivija tumanyigwa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile. ¹² Sio kamba togeza kuilagusa wenyego mwanza wa ikabili kumwenu, ila towagwelela kilamso cha kuitopa sama yetu, giladi mdahe kuwedika awo wokiitopela viwiliwili vao va kunze na sio mmoyo. ¹³ Kamba nzonzi zetu zoguluka, basi zoguluka sama ya Mulungu. Na kamba tuna nzonzi zetu, basi sama yenu mweye. ¹⁴ Kwavija noge da Kilisto dotutawala, kwavija tutogola kamba munhu imwe kadanganhika sama ya wanhu wose, avo wanhu wose wadanganhika. ¹⁵ Na kadanganhika sama ya wanhu wose, giladi awo wali na ugima sambiwakale mkuinogela wenyego, ila wakale mkumnogela heyo yadanganhike sama yao na yazusigwe kabili sama yao.

¹⁶ Avo songela kipigiti kino na kugendelela, tuleka kumulinganyiza munhu mkumulola na meso ga kiunhu. Hata kamba mwanza umwe tumulinganyiza Kilisto mkumulola na meso ga kiunhu, ila sambu hatumulinganyiza kamba vija. ¹⁷ Avo kamba munhu yoyose yahawa mgati ya Kilisto, heyo ka munhu wa sambu. Ga umwaka gabita, gose gagaluka ga sambu. ¹⁸ Gano gose gatendigwa na Mulungu, ayo yantumile Kilisto kutenda tindiwalo hagatigati yetu na heyo mwenyego, na katugwelela sang'hano ya kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe. ¹⁹ Mulungu katenda tindiwalo hagatigati yake mwenyego na ulumwengu kubitila Kilisto, bila kuvipeta vilozo viwatendile wanhu, na katugwelela usenga wa kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.

²⁰ Avo tutumigwa tulonge sama ya Kilisto, kamba vija Mulungu viyowagong'ondeza mweye kubitila tweye. Towayalalila mweye sama ya Kilisto, kamba muwe mbwiga wa Mulungu. ²¹ Mulungu kamtenda ayo yakalile bule vilozo yawe na vilozo sama yetu, giladi mkubitila heyo tugaluke wanhu wa Mulungu tulibule uzenzeleganye.

6

¹ Tweye tusang'hanika na Mulungu, towayalalila mweye m'bokele ngekewa ya Mulungu, sambimuileke ipotele bule. ² Kwavija heyo kolonga, "Mkipigiti kitogoligwe, niwategeleza.

* 6:2 Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 49:8.

Mdzua da ukombola,
niwataza.”*

Lola, kino kicho kipigiti kitogoligwe! Lola,
dino dijo zua da ukombola!

³ Hatwika ving'haso mnzila ya
munhu yoyose giladi sang'hano yetu ya
kuupeta Usenga Unogile sambilemigwe.

⁴ Ila mmbuli zose zitutenda, tolagusa
kamba tweye twa watumigwa wa
Mulungu, mkwazaganya, mkugaya,
mkubitila mbuli ngaga, na muukazi
wa kudungwadungwa, ⁵ mkusunigwa,
mkugeligwa mkifungo, mdihebohebo,
mkusang'hanizwa sang'hano ngaga,
mkugonelela ikilo, na kuwa na nzala.

⁶ Toitogola wenyego kamba tweye twa
wanhu wa Mulungu muung'azi wetu,
mnzeweze zetu, mkwazaganya, muunhu
wetu unogile, mgati ya Loho wa Mulungu,
na mdinoge dilibule uzenzeleganye,
⁷ muusenga wetu wa ikweli, na mmhiko
za Mulungu. Tukala na via va kuiimilzila
vili si va uzenzeleganye mumkono wa
ukulume sama ya kuitoa na mumkono
wa ukumoso sama ya kuigombela.

⁸ Tohishimilwa na kuleka kuhishimilwa,
toligigwa na kutogoligwa. Tokoneka
kamba wavvizi, ila tolona ikweli.

⁹ Tokoneka kamba wanhu walekile
kutangigwa, ila totangigwa na wanhu
wose. Tokoneka kamba todanganhika,
ila kamba vumtona, togendelela kuwa
wagima. Tokoneka kamba totoigwa, ila
hatudanganhika. ¹⁰ Tokoneka kamba
wanhu wene usungu, ila mazua gose
todeng'helela. Tokoneka kamba wakum-
bulu, ila towatenda wanhu bwando wawe
wagoli. Tokoneka kamba twabule kinhu,
ila tuna kila kinhu.

¹¹ Tweye tulonga mkuilegeha kumwenu
mweye Wakolinto, na tugubula mioyo
yetu ng'hani kumwenu. ¹² Sio tw-
eye tulemile kulagusa noye kumwenu,
ila mweye iwo mulemile kulagusa noye
kumwetu. ¹³ Sambisambi nolonga kamba
vija mweye mwa wanangu, tulagusileni
ngelegeza zilumbile na zija zitulinazo tw-
eye kumwenu. Gubuleni ng'hani mioyo
yenu!

*Nzuma ya Kuleka Kuilumba na Wam-
hazi*

¹⁴ Sambimuilumbe hamoja na Wamhazi.
Kwavija hana umbwiga ulihi mwa wanhu
walibule uzenzeleganye na waja wene
uzenzeleganye? Ama ziza na mulangaza
vodahikaze kukala hamoja? ¹⁵ Kilisto na

Beliali† wana uhamoja ulihi? Ama vo-
dahikaze munhu yamtogole Kilisto yawe
na umbwiga na munhu yalekile kumtogola
Kilisto? ¹⁶ Uhamoja ulihi uli Mng'anda
ya Mulungu na miwegu? Kwavija tweye
twa Ng'anda ya Mulungu yali na ugima.
Kamba vija Mulungu viyalongile,
“Nokala na hewo

na kutembela hagatigati yao.

Nowa Mulungu wao,

na hewo wowa wanhu zangu.”‡

¹⁷ Mndewa kolonga,

“Laweni mmadale gao

na mwinege nao.

Sambimkwase kinhu chochose kiny-
olodoke,

na nie nowabokela.§

¹⁸ Nie nowa Tata kumwenu,

na mweye mowa wanangu wakit-
wanzi na wakimbigalo,

kolonga Mndewa Mwene Mhiko.”*

7

¹ Mbwiga zangu, kwavija tuna mbuli
zino Mulungu zayailagane na tweye, na-
tuing'alize wenyego kulawa m'vinhu vose
vulutenda lukuli na loho vinyolodoke,
natung'ale ng'alang'ala mkukala ukazi wa
kumdumba Mulungu.

Ndeng'helelo ya Paulo

² Tugubulileni mioyo yenu. Tweye
hatumtendele gehile munhu yoyose
ama kumwagiza munhu yoyose ama
kum'bulunya munhu yoyose. ³ Si

kamba nolonga gano niwataguse mweye.
Kamba vunilongole kulonga, mweye
mwa mmioyo yetu, tukale hamoja ama
tudanganhike hamoja. ⁴ Nnayo nhamanila
ng'hulu ng'hani mmwenu, noitopa ng'hani
sama yenu. Ngangamizwa ng'hani. Muna
imigayo yetu yose, ndeng'helelo yangu
ibanza.

⁵ Kwavija vutuvikile muisi ya Makedo-
nia, hatuhumule, ila tugazigwa ng'ambu
zose, ndwagi kulawa kunze na bwembwe
mgati yetu. ⁶ Ila Mulungu, yowagangamiza
imioyo wanhu wadonhile, katugangamiza
tweye imioyo ahaja hayezile Tito, ⁷ na
sio tu vija viyezile, ila vivija vija vu-
mumgangamize. Katulongela vija vu-
mulonda kuiting'hana na nie na vija
vumkona giogio ng'hani na vija vumuisas-
ale kunigombela nie, avo nna ndeng'helelo
ng'hulu kubanza mazua gose.

⁸ Kwavija, hata kamba lupwilili lwangu
luwatenda mwone giogio, siyalala. Hata

† 6:15 Beliali nhegulo yake Mwenembago. ‡ 6:16 Mbuli zino zolawa mkitabua cha MBULI ZA WALAWI 26:12; YELEMIA 32:28; EZEKIELI 37:27. § 6:17 Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 52:11; EZEKIELI 20:34, 41. * 6:18 Mbuli zino zolawa mkitabua cha 2SAMWELI 7:8, 14.

ihawa niyalala, basi niyalala ahaja vinyonile kamba lupwilili lwangu luwalumiza, ila luwalumiza mkpigiti kidodo.⁹ Ila sambi nodeng'ha, si kwavija viniwatendile mweye muwe na giogio, ila kwavija giogio jenu diwatenda muleke vilozo venu. Giogio dija diza na mkono wa Mulungu, avo hatuwatendile mweye kinhu chochose kihile.¹⁰ Kwavija giogio diheza na mkono wa Mulungu domtenda munhu yaleke vilozo na kumulongoza kuna uukombola, avo haduhu usungu mmoyo mmbuli kamba hiyo, ila giogio disongezwa na ulumwengu dogala ifa.¹¹ Loloni vija malawililo ga giogio dija dilawa ha Mulungu vidiwatendile mweye muiyohe ng'hani mkutenda mbuli, muigombeze, muilaguse kamba hamuhonyele, sambimuwe wadulu, msulukile ng'hani kunyona nie, mulave vinhu venu sama yangu nie, muwe na sulukila ya kona kamba mbuli zinogile zotendeka. Muilagusa kamba mwabule mbuli ihile m'vinhu vose.

¹² Avo hata kamba niwandikila lupwilili luja, siwandike sama ya munhu yatendile gehile, ama sama ya munhu yatendeligwe gehile, ila nyandika vino giladi mdahe kona wenyego haulongozi wa Mulungu, avija vumuilavile sama yetu tweye.¹³ Tugangamizwa sama ya mbuli zino zose.

Kugangamizwa kumwetu kongezeka ng'haning'hani vitudeng'hile haja vitumonile Tito yali na ndeng'helelo, kwavija loho yake inogezwa na mweye mose.¹⁴ Niitopa ng'hani kumwake sama yenu mweye, na mweye hamunigelile kinyala. Ila kamba vija kila kinhu kituwalongele vikikalile kweli, avo kuitopa kutuitopile sama yenu ha Tito vivija yoneka kuwa kweli.¹⁵ Na noje jake kumwenu dobanza, avija viyokumbukila vija mweye mose vumkalile mumtegeleza na vija vumum'bokele na kidumbo kuno mungudemole.¹⁶ Nodeng'ha ng'hani kwavija nhamanila yangu yose ya kumwenu mweye.

8

Munhu Yamtogole Kilisto Voy-olondigwa Kulava

¹ Avo, ndugu zangu, tolonda m'vimanye avija Mulungu viyalaguse ngekewa yake mwa wanhu wamtogole Kilisto ako muisi ya Makedonia.² Wakala wogezigwa mkubitila mmigayo mikulu ng'hani, ila ndeng'helelo yao ikala ng'hulu, avo hawakalile wagila mkulava vinhu vao, hata kamba wakala wakumbulu ng'hani.

³ Nowalongela ikweli kamba walava vinhu bwando kamba viwadahile kulava, na hata kubanziliza vija viwadahile. Na walava kwa hiali yao wenyego.⁴ Watupula ng'hani mkutuyalalila mmbuli ya kuwasangila wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea.⁵ Na tena watenda mbuli ng'hulu ng'hani kubanza vija vitutamanile, tanhu, wailava wenyego ha Mndewa, abaho kumwetu tweye, kamba vija Mulungu viyawalondile kutenda.⁶ Avo tumuyalalila Tito, kwavija heyo iyo yautendile umwanduso, avo yaimambukize sang'hano ino ya kulava vinhu mmwenu.⁷ Ila kamba vimuli waichanduso m'vinhu vose, mnhamanila, muulonzi, muilimu, mkuzindilila ng'hani, na mkutunogela tweye, avo vivija towalonda mweye muwe waichanduso mmbuli ino ya kulava.

⁸ Siwashulutiza mweye, ila nolonda nigeze ikweli ya noje jenu mkulinga na wanhu wayagwe viwoiyoha.⁹ Kwavija muitanga ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto, hata kamba kakala mgoli, ila sama yenu mweye kagaluka mkumbulu, giladi kubitila ukumbulu wake mweye mgaluke wagoli.

¹⁰ Mmbuli zino nolava masala gangu. Mulao ubitile mkala waichanduso sio tu mkulava, ila mkala waichanduso msulukila kutenda avo.¹¹ Avo mambukizeni sang'hano ino giladi sulukila yenu imulaguse haichanduso ilinge vivija na vinhu vimulava sambisambi. Laveni kulingana na vija vimulinavo.¹² Kwavija kamba munhu yahawa na moyo wa kulava, kija choyolava chotogoligwa kulingana na chayalinacho na sio kija chayalibule.

¹³ Si kamba nolonda wanhu wayagwe wapate mulegeho na mweye mpate ngayo, ila nolonda muwe na mulinganyo.¹⁴ Kipigiti kino mweye muna vinhu bwando, na modaha kuwagwaa awo walibule, kipigiti kiyagwe na hewo wowa na vinhu bwando, avo wodaha kuwagwelela mweye gaja gamulibule. Avo kowa na mulinganyo.¹⁵ Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Ayo yakunzanye vinhu bwando hawile na vinhu bwando ng'hani, na ayo yakunzanye vinhu vidodo hawile na vinhu vidodo ng'hani."*

Tito na Wayage

¹⁶ Nomuheweza Mulungu yekile mmoyo wa Tito nia ya kuwataza mweye kamba nia iija inilinayo nie.¹⁷ Kwavija Tito sio tu katogola vija vitumuyalalile, ila vivija kakala yosulukila ng'hani kuwataza mweye, na kalamula kwiza kumwenu kwa

* 8:15 Mbuli zino zolawa mkitabua cha KUHAWA 16:18.

hiali yake mwenyego. ¹⁸ Na tomulagiza yeze hamoja na ndugu imwe yotogolwa ng'hani na wanhu wose wamtogole Kilisto sama ya sang'hano yake ya kuupeta Usenga Unogile. ¹⁹ Na sio gano tu, ila kasaguligwa na wanhu wamtogole Kilisto giladi yatembele na tweye kipigiti vitugala nhosa ako Yelusalemu, nhosa itusangize sama ya kumuyenzi Mndewa mwenyego na kulagusa sulukila yetu ya kusanga.

²⁰ Hatulonda munhu yatulonge vihile mmbuli ino ya nhunza itusangiza. ²¹ Kwavija tolondigwa kugatenda ganogile, sio tu hameso ga Mulungu, ila vivija hameso ga wanhu.

²² Na tweye hamoja na hewo tomulagiza ndugu yetu, ayo itumgezile mianza bwando na kuyona sulukila yalinali mmbuli bwando. Na sambu kana nia ibanzile ng'hani kubanza mazua gose sama ya nhamanila ng'hulu yaali nayo kumwenu. ²³ Kamba munhu yahauza vituli nie na Tito, mulongeleni kamba heyo ka munhu wangu wa behi, yosang'hanika hamoja na nie mkuwataza mweye. Na kuna wandugu wayagwe wa hamoja na heyo watumigwe na wanhu wamtogole Kilisto, na wogala hishima ha Kilisto. ²⁴ Avo walagusileni wanhu wano kamba muwanogela ng'hani na kilamso chetu cha kuitopela mweye, giladi wanhu wamtogole Kilisto wagalole gano.

9

Kuisangila kwa Wanhu Wamtogole Kilisto

¹ Nie silondigwa kuwandikila mweye mbuli ya msango ugiligwe ha wanhu wa Mulungu mdiwambo da Yelusalemu. ² Kwavija sulukila yenu ya kuwataza wanhu niitanga, na nie nikala niitopa sama ya sulukila ino ha wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Makedonia, niwalongela kamba mweye wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Akaya mkala muisasale kulava songela mulao ubitile, na sulukila yenu ino iwatigiza wanhu bwando mmwanza wao. ³ Ila nowagala wandugu zetu wano giladi kuitopa kumwetu sama yenu mmbuli ino sambu iwe bule, ila muisasale, kamba vini-longile vija vimuli. ⁴ Kwavija munhu yoyose wa isi ya Makedonia yeheza na nie na kuwavika mweye hamunaisasala, tweye tokona kinyala kikulu, ila mweye mokona kinyala kikulu ng'hani, kwavija vitwikile nhamanila ng'hulu kumwenu. ⁵ Avo nigelegeza kamba ilondigwa kuwalalila wandugu wano wanilongole kwiza kumwenu, giladi waisasale kulava nhunza

yenu ng'hulu imuilagane kulava. Abaho yowa isasaligwa kipigiti nihavika na yolagusa kamba molava kwavija molonda kulava na sio molava mkushulutizwa.

⁶ Kumbukileni kamba munhu yohanda mbeyu ndodo kohuna vakuja vidodo, na munhu yohanda mbeyu bwando kohuna vakuja bwando. ⁷ Kila munhu yalave kija chayalamule mmoyo wake kulava, sio na shuluti ama na giogio, kwavija Mulungu komnogela munhu yolava mkudeng'ha. ⁸ Na Mulungu kodaha kuwagwelela mweye vinhu bwando, giladi m'vinhu vose m'vipigiti vose mpate vinhu vose vimulonda, na msang'hano yoyose inogile momemzelwa. ⁹ Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Kapwiliisa, kawagwelela wakumbulu, moyo wake unogile wabule nziga."*

¹⁰ Na Mulungu yolava mbeyu ha mwene kuhanda na mkate sama ya mandia, vivija kokwiza kulava na kongeza makano genu ga mbeyu na kongeza mahuno genu ga kuwa bule uzenzeleganye. ¹¹ Mazua gose kowatenda muwe wagoli giladi m'vipigiti vose mulave, avo wanhu bwando womuheweza Mulungu sama ya vinhu vija vimulavile vawabokele kulawa kumwetu. ¹² Kwavija sang'hano ino inuitenda sio tu kuwagolela vinhu wanhu wa Mulungu, ila vivija mokongeza ng'hani vilamso va kumuheweza Mulungu. ¹³ Kubitila sang'hano ino imuitenda, wanhu womuyenzi Mulungu kubitila wende umulinao sama ya kuutogola Usenga Unogile wa Kilisto na kubitila mioyo yenu ya kuwasangila hewo hamoja na wayagwe wose. ¹⁴ Na mnhambiko zao zowawatambikila mweye, wowatambikila na noge kulu ng'hani, sama ya ngekewa ng'hulu Mulungu iyawagwelele mweye. ¹⁵ Hewela im'vikile Mulungu sama ya nhunza yake ileka kusimika.

10

Paulo Koigombela Sang'hano Yake

¹ Nie mwenyego, Paulo, nowayalalila na mwazaganyo na uhozi wa Kilisto. Nie nilongigwa nokiihumulusa hasi kipigiti nihawa na mweye kihanga kwa kihanga, ila nowafalukila kipigiti nihawa kutali namwe. ² Nowayalalila mweye kamba niheza silonda kulagusa ukengemeno unigelegeza mkuwafalukila awo wogelegeza kamba totenda mbuli za muulumwengu. ³ Kweli tokala muulumwengu, ila hatutenda ng'hondo kamba wanhu wa ulumwengu vowotenda. ⁴ Kwavija via vetu wa ng'hondo sio via va muulumwengu, ila vina mhiko

* 9:9 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 112:9.

za Mulungu za kubananga vinhu vili na mhiko. Tobananga mbamila ⁵ na ving'hwaso vose va matopa gose vinuka sama ya kuilema ilimu ya Mulungu, na tozigoga ngelegeza zose na kuzitenda zimtogole Kilisto. ⁶ Mweye muhesha kuwa wende kabisa, tweye twisha kuisasala kuwatagusa wanhu wose iwadulu.

⁷ Loleni gali haulongozi wa meso genu. Kamba kweli mweye mwa wanhu wa Kilisto, ikumbuseni mbuli ino, kamba mweye vimuli wanhu wa Kilisto, vivija na tweye vivo tuli. ⁸ Kwavija sona kinyala hata kamba noitopa ng'hani kidogo sama ya udaho wetu uyatugwelele Mndewa giladi tuwenule mweye na sio kuwagwisa hasi. ⁹ Nie silonda koneka kamba nolonda niwagele bwembwe na mhwilili zangu. ¹⁰ Kwavija wolonga, "Mhwilili zake zina mhiko na zizama, ila heyo mwenyego kanyeka na mbuli zake si kinhu." ¹¹ Wanhu kamba wano wolondigwa wavimanye kamba gaja gatulonga mulupwilili kipigiti tuli haduhu, vivija togatenda kipigiti tuhawa baho.

¹² Hatudaha kukala mdidale dimwe ama kuilinga na wanhu waja wokiitopa wenyego. Ila wahaipima wenyego kwa wenyego, na kuilinga wenyego kwa wenyego, hawalagusa kamba wana nzonzi zinogile. ¹³ Tweye havidahika kuitopa kubanza zimbaka, ila tosigala mulubuga Mulungu luyatugwelele, lubuga luvikile mbaka kumwenu. ¹⁴ Kwavija vituwavikile mweye, tukala hatunaloka zimbaka zetu za kuitopa, tukala waichanduso kwiza kumwenu na Usenga Unogile wa Kilisto. ¹⁵ Hatuutopa sama ya sang'hano zitendigwe na wanhu wayagwe kubanza zimbaka ziyatwikile Mulungu, ila kitutamanila tweye kicho kino, nhamanila yenu vuigendelela kukula, lubuga lwetu lwa sang'hano mmwenu lokongezeka ng'hani. ¹⁶ Avo toupeta Usenga Unogile mziisi zili kutali namwe bila kuitopela sang'hano zimalile kutendigwa mulubuga lwa munhu iyagwe.

¹⁷ Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu yokiitopa, na yakitope mmbuli ya gaja gayatendile Mndewa."* ¹⁸ Kwavija sio awo wokiitopa wenyego kamba wesha kutogoligwa, ila watogoligwe iwo hiwo Mndewa yoitopela.

11

Paulo na Watumigwa wa Kilisto wa Uvwizi

¹ Nolonda munyazaganye muubozu wangu mdodo. Nyazaganyeni! ² Nowonela

migongo, migongo ya Mulungu, kwavija niilagana namwe msoligwe na mbigalo imwe, nimgwelele Kilisto muwe kamba mhambe hanawasa na mbigalo kumwake. ³ Ila nodumba kamba vija nyoka viyam'vwizile Hawa na ubala wake, nzonzi zenu zokwagizwa kulawa muna ikweli na ung'azi wa kuilumba na Kilisto. ⁴ Kwavija kamba munhu yoyose yeheza na kumpeta Yesu iyagwe na sio ino itumpetile tweye, na mweye mom'bokela goya, na mom'bokela loho iyagwe mbali na ija imum'bokele, na moubokela usenga uyagwe mbali na uja umuutogole.

⁵ Nokwagiza nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe "watumigwa wakulu wa Kilisto." ⁶ Nie si munhu nifundizigwe kulonga, ila nna ilimu. Twika kweli ino hakimwagaia kumwenu mmbuli zose.

⁷ Nitenda vilozo avija vinihumuluse hasi mwenyego giladi mweye mwiniuligwe uchana, kwavija niupeta Usenga Unogile wa Mulungu kumwenu bila malihoo? ⁸ Kamba vija niwabokonya wanhu wayagwe wamtogole Kilisto mkubokela misango yao giladi niwasang'hanikile mweye. ⁹ Na kipigiti vinikalile na mweye na vinikalile bule kinhu, simtamanile munhu yoyose, kwavija wanhu wamtogole Kilisto walawile muisi ya Makedonia wangwelela vinhu vose vinilondile. Nie mwenyego niitenda sambiniwatamanile mweye mmbuli yoyose, na nogendelela kutenda avo. ¹⁰ Kweli kamba kweli ya Kilisto ili mgati yangu, haduhu munhu muisi ya Akaya yondayavudalize kuitopa kuno kuniitopa. ¹¹ Habali? Kwavija siwanogele mweye? Mulungu kavimanya kamba niwanogela.

¹² Na kino kinitenda nogendelela kuitenda giladi niwavudalize awo wozahila kilamso cha kuitopa kamba sang'hano yao ilinga kamba yetu tweye. ¹³ Kwavija awo wokiitopa kamba avo iwo watumigwa wa Kilisto wa uvwizi, watumigwa vizenzeleganye, wokiigalula wenyego woneke kamba watumigwa wa Kilisto. ¹⁴ Ino sio mbuli ya mkanganyo! Hata Mwenembago kaigalula mwenyego kamba msenga wa Mulungu wa kuulanga wa mulangaza. ¹⁵ Avo sio mbuli ya mkanganyo kamba na watumigwa zake vivija wahaigalula wenyego kamba watumigwa walibule uzenzeleganye. Hakimambukizo, woli-higwa gaja galingile na sang'hano zao.

Migayo ya Paulo Muisang'hano ya Utumigwa wa Kilisto

¹⁶ Nobwelela, munhu sambiyagelegeze kamba nie na m'bozi, ila yahagelegeze avo, yanitogole nie kamba m'bozi giladi

* 10:17 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha YELEMIA 9:24.

na nie vivija niitope kidogo. ¹⁷ Kija kini-longa sambu sio kija Mndewa chaalondile nie nilonge. Mmbuli ino ya kuitopa nolonga kamba munhu m'bozi. ¹⁸ Kwavija wanhu bwando wokiitopa kamba wivotenda wanhu wa ulumwengu, avo na nie nokiitopa. ¹⁹ Mweye wenyego mwa wabala ng'hani, kileka mana mowazaganya goya wabozi! ²⁰ Modaha kumwazaganya munhu yoyose yowagela muunyakadala, ama yowabokonya vinhu venu, ama yowabulunya, ama yokiitenda heyo kuwa mkulu kumwenu, ama yowatoa kofi mdikanza. ²¹ Nokona kinyala nolonga kamba tukala tunyekile ng'hani mmbuli zino!

Ila munhu yoyose yahadaha kuitopela kinhu, nolonga kamba vija m'bozi, na nie vivija nodaha kuitopela kinhu kija. ²² Hewo Waebllania? Na nie vivija na Mueblania. Hewo Waislaeli? Na nie vivija na Muisslaeli. Hewo walawa lukolo lwa Ablaham? Na nie vivija nolawa lukolo lwa Ablaham. ²³ Hewo watumigwa wa Kilisto? Nolonga kamba munhu yali na luwege. Nie na mtumigwa wa Kilisto yanogile ng'hani. Nisang'hana sang'hano ndala ng'hani, mianza bwando nigeligwa mkifungo, mianza bwando nilanhigwa ng'hani, nisungulila ifa mianza bwando. ²⁴ Kwa Wayahudi nilanhigwa mianza mitano mbalati malongo mane kulava imwe, ²⁵ mianza midatu nitoigwa na mbalati, mwanza umwe nitoigwa na mabwe, mianza midatu nibenekelwa na ngalawa, ikilo na misi nikala nikogelela m'bahali. ²⁶ Mmianza yangu bwando nikala mmwangalo wa mizanda, na nikala mmwangalo wa mibokonyi, nikala mmwangalo wa wanhu wa isi yangu mwenyego, na mmwangalo wa wanhu wa isi ziyagwe. Nikala mmwangalo wa wanhu wa m'viwambo, na mmwangalo wa muluwala, na mmwangalo wa bahali na mmwangalo kulawa mwa wanhu wawwizile kumtugola Kilisto. ²⁷ Nisang'hanizwa sang'hano ndala, na mianza bwando nigonelela. Nikala na nzala na ng'hilu. Mianza bwando nikala bule mandia, nikala bule hanhu ha kuwasa, na nikala bule valavo. ²⁸ Na uhaleka mbuli zose ziyagwe, mazua gose na mdihekaheka da kija kinilondigwa kutenda sama ya wanhu wose wamtugole Kilisto. ²⁹ Kamba munhu yahalegela, na nie vivija nolegela. Kamba munhu yahalongozigwa kutenda vilozo, na nie nokona giogio.

³⁰ Kamba nihalonda niitope, basi noitopela vinhu vija vilagusa haja hani-legele. ³¹ Mulungu na Tata wa Mndewa Yesu, ayo yolondigwa kuyenzigwa milongo yose, kovimanya kamba nie siwiza.

³² Mdiwambo da Damaski, mkulu yali hasi ya mndewa Aleta kawimiliza ulwivi lwa idiwambo da Damaski giladi yanigoge nie. ³³ Ila nihumuluswa mkigelo kubitila mdizonzo da kiwambaza na kuhonyokwa na makono gake.

12

Vinhu Viyalagusiligwe Paulo na Kugubuliligwa

¹ Nolondigwa nigendelele kuitopa. Hata kamba haduhu kinhu kinipata, ila nogen-delele kulonga mbuli zayanilaguse na kunigubulila Mndewa. ² Nimtanga munhu imwe yamtugole Kilisto yakalile milao longo dimwe na mine ibitile yasoligwe kugaligwa uchana ng'hani kuulanga. Sivimanyile kamba kakala mulukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovimanya. ³ Nobwelela kulonga, sivimanyile kamba munhu ino kakala mulukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu kovimanya, ⁴ kakala yasoligwe uchana Kupaladiso, kahulika vinhu havidahika kulongwa, vinhu avo haduhu munhu yolondigwa kubwelela kulonga. ⁵ Avo sama ya munhu ino nokiitopa, ila sikiitopa sama ya nene mwenyego, ila nokiitopa sama ya udonhi wangu. ⁶ Ila kamba nihalonda kuitopa, siwa m'bozi, kwavija nolonga ikweli. Ila sigendelele kuitopa giladi munhu sambiyanyongezele gaja ganilonga na kubanziliza gaja gayahulike kumwangu ama gayonile kumwangu.

⁷ Ila giladi kunitenda nie sambinibanze kuitopa sama ya vinhu bwando wa mkan-ganyo vinyonile, nigweleligwa mwiba mulukuli lwangu, msenga wa Mwenembago, kundumiza nie. ⁸ Nitambika, nimuyalalila Mndewa mianza midatu yausegeze umwiba uno mulukuli lwangu. ⁹ Ila kanilongela, "Ngekewa yangu yokwenela, kwavija mhiko zangu zosang'hanika ng'hani haja hali na unyondenyonde." Avo nokiitopa na kudeng'helela ng'hani sama ya unyondenyonde wangu, giladi mhiko za Kilisto zikale na nie. ¹⁰ Kino kicho kilamso cha nie kunogelwa na unyondenyonde, maligo, kugazigwa, migayo, na mbuli ndala sama ya Kilisto. Kwavija kipigiti nihawa nyondenyonde, baho nopata mhiko.

Kudungwadungwa kwa Paulo ha Wakolinto

¹¹ Niitenda m'bozi mwenyego, ila mweye iwo munitenda niwe hivo. Mweye mulondigwa muitopele nie, kwavija nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe "watumigwa wakulu wa Kilisto," hata kamba nie si kinhu. ¹² Kipigiti vinikalile hamoja na mweye, niwagwelela utango kamba nie na mtumigwa wa Kilisto.

Kwavija mkwazaganya nitenda vilaguso, mbuli za mkanganyo na mizonza bwando kumwenu. ¹³ Kinhu kimwe tu kinilekile kutenda kumwenu mweye na kinitendile mwa wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, siwatamanile mweye mngwelele hela. Nigeleni kumgongo sama ya mbuli ino ihile!

¹⁴ Sambisambi niisasala kwiza kumwenu mwanza wa ikadatu, na silonda niwatamanile mweye, kwavija kinilonda sio vinhu venu, ila nowalonda mweye. Kwavija wana hawalondigwa kuwekila ngama watata zao na wamama zao, ila hewo wao wolondigwa kuwekila ngama wana zao. ¹⁵ Avo nodeng'ha ng'hani kulava kila kinhu kinili nacho na kuilava nie mwenyego sama yenu mweye. Kamba nihawanogela mweye ng'hani, mweye moninogela nie kidogo?

¹⁶ Motogola kamba nie siwatamanile. Ila munhu kodaha kulonga kamba nie nikala m'bala, na niwanamata mweye na uvwizi. ¹⁷ Niwabulunya kinhu chochose mkubitila wanhu waja iniwatumile kumwenu? ¹⁸ Nimuyalalila Tito yeze kumwenu, na nomtuma yeze na ndugu iyagwe. Tito kawabulunya kinhu chochose? Nie hamoja na heyo hatulongozigwe na Loho imwe, na sang'hano zetu hazilingane? ¹⁹ Siku kipigiti chose mkala mgelegeza kamba tukala tulonga mbuli za kuigombeza haulongozi wenu. Si vivo, ila tweye tulonga kamba Kilisto voyolonda tulonga haulongozi wa Mulungu. Mbwiga zangu, kila kinhu kitutenda tweye, totenda sama ya kuwazenga mweye. ²⁰ Kwavija nodumba kamba niheza nowavika muli sio vija vunilonda nie, na monivika nie sio vija vumulonda mweye. Nodumba siku hiko kuna ngomba, migongo, lusango, kuinogela wenyego, kuilonga vihile, kuideta, matopa, na mding'humding'hu. ²¹ Nodumba kamba niheza kabili, Mulungu wangu konhenda nie nihole haulongozi wenu, na nokona giogio sama ya wanhu bwando watendile vilozo umwaka na hawalekile vilozo vao va ugoni, ushatali, na sulukila zihile ziwakalile nazo.

wose, nowazuma kipigiti kino kinili haduhu, kamba vinhendile kipigiti kinikalile baho mwanza wangu wa ikabili kwiza kumwenu. Kamba niheza kabili, nowatagusa bila kuwonela bazi, ³ kwavija mosulukila kona kamba Kilisto viyolonga mgati yangu. Heyo halegele viyawasang'hanikile mweye, ila kana mhiko mmwanza wenu. ⁴ Kwavija heyo kakala yawambigwe mumsalaba kuno yalegele, ila sambi kokala na mhiko za Mulungu. Na tweye vivija tulegela mkuilumba hamoja na Kilisto, ila tuhawasang'hanikila mweye, tokala hamoja na heyo kubitila mhiko za Mulungu. ⁵ Iloleseni wenyego mwone kamba mokala mnhamanila. Mkiigeze wenyego. Hamona kamba Yesu Kilisto ka mgati yenu? Kamba hamona, basi muhumwa kitega kino! ⁶ Ila notamanila kamba mweye movitanga kamba tweye hatuhumwile. ⁷ Tuwatambikila ha Mulungu giladi sambimtende kinhu chochose kihile. Si kamba tweye toneke kamba tuvihuma ivitega, ila mweye mtende gaja ganogile, hata kamba tweye tokoneka tuhuma. ⁸ Kwavija tweye hatudaha kutenda kinhu chochose cha uvwizi, ila tu kili na kweli. ⁹ Kwavija todeng'ha kipigiti tuhalegela na mweye muhawa na mhiko. Kino kicho kinhu kituwatambikila mweye, kamba sambimuhungule hanhu. ¹⁰ Avo nowandikila mbuli zino kipigiti nili kutali na mweye, giladi niheza, sambiniwe mkali mkuusang'hanikila udaho uyanigwelele Mndewa niwenule mnhamanila zenu, na sio kuwalagaza hasi.

¹¹ Hakimambukizo, ndugu zangu, nolaga. Sambimkale mzanyamzanya, tegelezeni gaja ganiwalongela, muwe na ngelegeza zimwe, mkale mditindiwalo. Na Mulungu yali na noge na tindiwalo yakale na mweye.

¹² Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ungalile.

¹³⁻¹⁴ Wanhu wose wa Mulungu wowalamsa mweye. Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto, noge da Mulungu, na udugu wa Loho wa Mulungu viwe namwe wose.

13

Nzuma na Ndamsa za Kimambukizo

¹ Uno owa mwanza wangu wa ikadatu kwiza kumwenu. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Kila nhaguso yolondigwa igangamizwe na usindila wa wasindila wabili ama wadatu."*

² Niwazuma nisha awo watendile vilozo mazua gabitile na wayagwe

* 13:1 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 19:15.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAGALATIA ULONGOZI

Kitabu cha Wagalatia chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto yakemigwe Paulo (1:1). Lukala lupwilili Paulo luyandike ha wanhu wamtogole Kilisto wali Galatia hagatigati ya kipigiti cha milao ya 48 na 57 songela viyavumbuke Kilisto. Siku Wagalatia wakala wanhu wokala mdiwambo da Loma muisi ya Galatia. Wasomi hawav- itanga goya kamba Paulo kakala kwahi kipigiti viyandike lupwilili luno. Ila vo- dahika kamba kakala mmiwambo ino mi- bili, mdiwambo da Efeso ama mdiwambo da Kolinto.

Paulo kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto, Wayahudi na wanhu wakalile sio Wayahudi, wali mmadale ga wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia. Kandika sama ya kuigombela na mafundizo ga uvwizi gaja galongile kamba wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kugawinza malagizo ga Wayahudi kulawa Mdilagano da Umwaka, ng'haning'hani kwingila kumbi. Kukala na dale da wanhu mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto dikemigwe Wanhu Wawatenda Wanhu Wayagwe Kuwa Wayahudi, wawalondile wanhu wamtogole Kilisto wakalile sio Wayahudi wengizigwe kumbi. Vivija waulema udaho wa kitumigwa wa Paulo. Paulo kaugombela udaho wake wa kitumigwa mkusimulila mbuli zake (1:11—2:14) na kaugombela Usenga Unogile mkusimulila kamba ukombola wokwiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto (2:16). Gano gago malawililo ga unovu ulaguswa na Mulungu na sio gaja gowotenda wanhu.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia (1:1-5).
2. Abaho Paulo kolongelela mbuli zake mwenyego zibitile mkuigombela sang'hano yake ya kufundiza na kulagusa kamba kakala yagezile kukala ukazi wa kugatamanila Malagizo ga Musa, ila ukazi huo umulemelwa (1:6—2:12).
3. Abaho kasimulila nafasi ya Malagizo ga Musa na nafasi ya ngekewa muukombola (3—4).
4. Abaho kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile (5:1—6:10).

5. Paulo komambukiza lupwilili lwake na ndamsa na nhambiko za kimambukizo mkukumbukila kamba kugalulwa na Mulungu na kuwa munhu wa sambu kicho kinhu kinogile ng'hani kubanza mbuli za lukuli, kamba vija kwingizigwa kumbi (6:11-18).

1-2 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Kilisto, hamoja na wandugu wose wali na nie. Nie sisaguligwe na wanhu ama na udaho wa munhu yoyose, ila nisaguligwa na Yesu Kilisto hamoja na Mulungu Tata, yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika. Towalamsa mweye wanhu wamtogole Kilisto muli muisi ya Galatia.

³ Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

⁴ Yesu kailawa mwenyego giladi yatukombole kulawa m'vilozo vetu kulawa muulumwengu uno wihile utukala, kamba vija Mulungu na Tata wetu viyalondile. ⁵ Yenzi iwe ha Mulungu milongo yose! Amina.

Usenga Umwe Unogile

⁶ Nie nikanganya ng'hani, avija mkipigiti kiguhi vummulekile Mulungu, ayo yawakemile mweye kubitila ngekewa ya Kilisto na kugalukila kuusenga uyagwe, awo ukiitenda kamba Usenga Unogile, ⁷ awo kabisa si Usenga Unogile. Mgeligwa ubozi na awo wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto. ⁸ Ila hata kamba tweye ama msenga wa Mulungu kulawa kuulanga yahawapetela Usenga uyagwe Unogile mbali na uno utuupeta tweye, nayadukumizigwe. ⁹ Kamba vutwishile kulonga, na sambu nolonga kabili, kamba munhu yoyose yahawapetela Usenga Unogile mbali na uja umuubokele, munhu hiyo yadukumizigwe.

¹⁰ Mkulonga vino nolonda wanhu wanhogole ama Mulungu yanhogole? Ama nolonda kuwanogeza wanhu? Kamba nihalondile kuwanogeza wanhu, sambiniwe mtumigwa wa Kilisto.

Paulo Viyapatile Utumigwa wa Kilisto

¹¹ Ndugu zangu, nolonda m'vitange, Usenga Unogile uniupepile sio kinhu kitendigwe na munhu. ¹² Siubokele kulawa ha munhu yoyose, ama kufundizigwa, ila niubokela kubitila lugubulo kulawa ha Yesu Kilisto.

¹³ Mweye muhulika mbuli zangu kipigiti cha umwaka vinikalile mnhamanila ya Kiyahudi, avija vinikalile niwagaza ng'hani wanhu wa Mulungu wamtogole Kilisto bila kuwonela bazi na kugeza kuwabananga. ¹⁴ Nie nikala Muyahudi

niigogile nhamanila yangu ng'hani kuwabanza Wayahudi bwando wa mkamo wangu, na nikala nikiyohile ng'hani kuzigoga nzoela za wahenga zetu.

¹⁵ Ila Mulungu kanisagula nie songela sinavumbuka na kung'hema nie kubitila ngekewa yake. Na viyalamule ¹⁶ kumgubula mwanage kumwangu, giladi nimpete heyo mwa Wamhazi, silondile masala kulawa ha munhu yoyose, ¹⁷ ama kuchola Yelusalemu kuiting'hana na awo wanilongole kuwa watumigwa wa Kilisto. Ila hima nichola muisi ya Alabia, na abaho nibwela mdiwambo da Damaski. ¹⁸ Abaho, milao midatu ibitile, nyhola Yelusalemu kumtembelela Petulo, na nikala na heyo mazua longo dimwe na matano. ¹⁹ Ila simonile mtumigwa yoyose iyagwe wa Kilisto ila Yakobo, mdodo wake Mndewa.

²⁰ Nowalongela ikweli haulongozi wa Mulungu kamba gano ganiwandikila sio uvwizi.

²¹ Abaho, nichola kuna ziisi za Silia na Kilikia. ²² Kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea wakala hawananimanya mkunyona mkihanga. ²³ Ila wahulika wanhu wayagwe wolonga kamba, "Munhu nja yakalile yotugaza, sambu koipeta nhamanila iyakalile yolonda kuibananga." ²⁴ Na wamuyenzi Mulungu sama yangu.

2

Watumigwa Wayagwe wa Kilisto Woitogola Sang'hano ya Paulo

¹ Viibitile milao longo dimwe na mine nibweleganya kabili Yelusalemu, kipigiti kino nikala hamoja na Banaba, vivija tumsola na Tito. ² Nichola kuja kwavija Mulungu kanigubulila kamba nolondigwa nichole. Abaho niwagwelela Usenga Unogile waubitile, Usenga uja unikalile niupeta mwa Wamhazi. Ila nigatenda gano kubitila mting'hano wa kifiso na vilangizi, kwavija nikala nidumba kamba kija kinitendile ama kija kinigendelela kutenda sambikipotele na mkimbilo wangu uwe jaga bule. ³ Hata Tito yakalile Mgiliki, yakalile hamoja na nie, hashulutizwe kwingizigwa kumbi, ⁴ hata avo wanhu wayagwe walonda wawwingize kumbi. Kwavija wanhu wawwizile kumtugola Kilisto wakiingiza kinyemela hatukalile kuusepa ulegeho utulinao mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto giladi watutende kuwa nyakadala zao. ⁵ Ila hatuwatogole hata kidogo, giladi ikweli ya Usenga Unogile usigale mgati yenu mazua gose.

⁶ Ila waja woneke kuwa vilangizi, hawanyongezele mbuli yoyose. Hawanitentende kinhu chochose kiyagwe, kwavija Mulungu hatagusa mkulola kiwiliwili cha hanze. ⁷ Ila wona kamba nigweleligwa sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile ha Wamhazi, kamba vija Petulo viyagweleligwe sang'hano ya kuupeta Usenga uno ha Wayahudi. ⁸ Kwavija Mulungu yakalile yosang'hanika msang'hano ya Petulo kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wayahudi, vivija kakala yosang'hanika msang'hano yangu kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wamhazi. ⁹ Yakobo, Petulo, na Yohana, awo woneke kuwa vilangizi, viwaitangile nhunza inigweleligwe, watugwelela mkono wa ukulume nie na Banaba kulagusa kamba twa hamoja. Watogola kamba tweye tuchole ha Wamhazi na hewo wachole ha Wayahudi. ¹⁰ Watulonda tutende kinhu kimwe, sambitwasemwe wakumbulu mdidale jao, kinhu kinikalile nigesakukitenda.

Paulo Komkomhokela Petulo ako Antiokia

¹¹ Ila Petulo viyezile mdiwambo da Antiokia, nim'bamilila kihanga kwa kihanga kwavija kakala yotenda gehile ng'hani. ¹² Kipigiti wanhu watumigwe na Yakobo hawanavika, kakala yoja na Wamhazi wamtogole Kilisto. Ila viwawikile, kasonga kuibweza kuchugu na kuibagula kulawa ha Wamhazi kwavija kakala yowadumba awo wakalile mdidale da awo wawashulutize Wamhazi wengizigwe kumbi. ¹³ Na Wayahudi wayagwe wamtogole Kilisto wailumba na udelenya wa Petulo, avo sama ya udelenya wao wamwagiza hata Banaba. ¹⁴ Vinyonile kamba hawalilile wotenda galingile na ikweli ya Usenga Unogile, nimulongela Petulo haulongozi wa hewo wose, "Gweye kwa Muyahudi, ila kokala kamba Mmhazi na sio kamba Muyahudi. Vilihi kabili kowashulutiza Wamhazi wazigoge nzoela za Wayahudi?"

Wayahudi na Wamhazi Wokomboligwa na Nhamanila

¹⁵ Tweye twa Wayahudi wa kuvumbuka na sio "Wamhazi wali na vilozo," kamba viwokemigwa na Wayahudi wayagwe. ¹⁶ Tweye tuvitunga kamba munhu hapetigwa kuwa mwende wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, ila muinhamanila mgati ya Yesu Kilisto. Avo na tweye vivija twika nhamanila yetu mgati ya Yesu Kilisto giladi tutendigwe kuwa wende kubitila nhamanila mgati ya Kilisto, na sio mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija mkugagoga Malagizo ga Musa haduhu yondayapetigwe kuwa mwende wa Mulungu. ¹⁷ Kamba vija

vituzahila kuwa wende wa Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto, yowa usindila kamba tweye wenyego tokoneka kuwa wene vilozo kamba viwali Wamhazi, avo tulonge kamba Kilisto kowatenda wanhu watende vilozo? Si vivo kabisa! ¹⁸ Kamba nihakizenga kabili kija kinibomole, noilagusa kamba nie kweli notenda gehile. ¹⁹ Kwavija kubitila Malagizo ga Musa nidanganhika sama ya Malagizo higo,* giladi niwe na ugima sama ya Mulungu. Nidanganhika hamoja na Kilisto munsalaba wake, ²⁰ na sio nie nili na ugima, ila Kilisto iyo yongwelela ugima mgati yangu. Ukazi unikala mulukuli luno, nokala mnhamanila ya kumtoga Mwana wa Mulungu, ayo yaninogele nie na kuilava heyo mwenyego sama yangu. ²¹ Nie siilema ngekewa ya Mulungu, kwavija kamba kuwa bule uzenzeleganye kuyalinalo Mulungu kwiza kubitila Malagizo ga Musa, basi Kilisto kadanganhika bule!

3

Malagizo ga Musa ama Nhamanila

¹ Mweye Wagalatia wabozi! Yalihi yawalogle? Kwavija nie niwapetela goya vija Yesu Kilisto viyadanganhike munsalaba. ² Nolonda munilongele kinhu kimwe, m'bokela Loho wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa ama mkuuhulika Usenga Unogile na kuotogola? ³ Mweye mwa wabozi kamba vino? Msonga kukala ukazi wa kuilumba na Loho wa Mulungu, habali sambu molonda kukala ukazi wa kutamanila nzonzi zenu? ⁴ Vino kugaya kumgayile sama ya Usenga Unogile, mgaya bule? Kamba mbuli zenyego vivo zili, kweli mgaya bule. ⁵ Mulungu kowagwelela mweye Loho wake na kutenda mizonza mmwenu kwavija mgagoga Malagizo ga Musa ama kwavija muotogola Usenga Unogile wa Yesu Kilisto?

⁶ Tungelegeze Ablaham, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Ablaham kamtoga Mulungu, avo kapetigwa kamba munhu yalibule uzenzeleganye."* ⁷ Avo m'vimanye kamba avo womtoga Mulungu wawo lukolo lwa Ablaham. ⁸ Nyandiko Zing'alile zilola kuulongozi na kona kamba Mulungu kowatenda Wamhazi kuwa wende sama ya nhamanila yao. Mulungu kaulonga Usenga uno

Unogile ha Ablaham, yolonga, "Wamhazi wose womotezwa kubitila gweye."† ⁹ Sama ya kilamso kino, awo wewile nhamanila yao mwa Kilisto womotezwa, kamba vija Ablaham viyamotezwe sama ya nhamanila yake.

¹⁰ Kwavija waja wose wogendelela kugatamanila Malagizo ga Musa kuwatenda watogoligwe na Mulungu wa muna indukumiza, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu yoyose yalekile kuzigoga na kuziwinza mbuli zose zandikigwe mkitababu cha Malagizo ga Musa kodukumizwa na Mulungu."‡ ¹¹ Kweli kabisa, haduhu munhu yondayapetigwe kuwa kabule uzenzeleganye haulongozi wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Munhu yalibule uzenzeleganye kokala mnhamanila."§ ¹² Na Malagizo ga Musa hagatamanila nhamanila. Ila Nyandiko Zing'alile zolonga, "Munhu yoyose yogatenda gose gali Mmalagizo ga Musa kowa na ugima kubitila Malagizo higo."*

¹³ Kilisto katukombola kulawa muna inhaguso ya Gamalagizo ga Musa. Kipigiti viyatumbikwe munsalaba, kadukumizwa sama ya mbuli zetu zihile, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu yoyose yatumbikwe mum'biki kadukumizigwa."† ¹⁴ Yesu Kilisto katukombola tweye giladi motelo zija Mulungu zayailagane na Ablaham, Mulungu yawagwelele Wamhazi kubitila Yesu Kilisto, giladi mkubitila nhamanila tubokele Loho wa Mulungu, ayo Mulungu yalongile kamba komgala.

Malagizo ga Musa na Kilagano

¹⁵ Ndugu zangu, beta niwalongele mbuli zilingile na gaja gatutendaga mazua gose. Wanhu wabili wahaitogolela mbuli, haduhu munhu yondayagabene gaja gawaitogolele ama kongeza kinhu muimbuli ija. ¹⁶ Mulungu kamwikila kilagano Ablaham na lukolo lwa ke, Nyandiko Zing'alile hazilonga, "Na ng'holo zake," kamba wanhu bwando, ila zolonga, "Na lukolo lwa ke," nhegulo yake munhu imwe, na munhu hiyo iyo Kilisto.‡ ¹⁷ Kinilonda kulonga icho kino, Malagizo ga Musa, gezile milao mia nne na malongo madatu hamwande, hagadaha kudibehusa hamgwazo lagano dikigwe

* 2:19 Kudanganhika sama ya Malagizo higo nhegulo yake kuleka kulongozigwa na Malagizo ga Musa. * 3:6 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 15:6. † 3:8 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 12:3; 18:18; 22:18. ‡ 3:10 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 27:26. § 3:11 Mbuli zino zolawa mkitababu cha HABAKUKI 2:4. * 3:12 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † 3:13 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 21:23. ‡ 3:16 Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 12:7; 13:15; 24:7.

haichanduso na Mulungu na kusegeza kilagano cha Mulungu. ¹⁸ Kwavija kamba nhunza ya Mulungu yotamanila Gamalagizo ga Musa, basi havidahika kutamanila kilagano. Ila Mulungu muunovu wake kamgwaa Ablaham nhunza kubitila kilagano.

¹⁹ Avo Malagizo ga Musa gakala na sang'hano ilihi? Malagizo ga Musa gongezigwa mdilagano giladi kulagusa nhogulo ya vilozo, na ikala isang'hanika mbaka kipigiti viyezile Kilisto, ayo wa lukolo Iwa Ablaham, Mulungu yekile kilagano sama yake. Mulungu kagalava Malagizo ha Musa kubitila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yakalile hagatigati ya Mulungu na wanhu. ²⁰ Munhu wa hagatigati mazua gose kosang'hanika na wanhu wa mmadale mabili. Ila Mulungu, ayo yali yeiyeka, hakalile na munhu wa hagatigati kipigiti viyamgwelele Ablaham kilagano chake.

Kilondigwa na Malagizo ga Musa

²¹ Avo tulonge Malagizo ga Musa goki-ibamilila na vilagano va Mulungu? Si vivo kabisa! Kwavija kamba Malagizo gawabokele wanhu gahadahile kuwatenda wapate ugima, wanhu walibule uzenzeleganye wahapatikane mkugagoga Malagizo higo. ²² Ila Nyandiko Zing'alile zolonga kamba, wanhu wose wa mkifungo cha mhiko za vilozo, giladi nhunza ija itulongeligwe kamba togweleligwa kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wogweleligwa awo wondawatogole.

²³ Kipigiti nhamanila ino hainakwiza, tukala wafungigwa wa Malagizo ga Musa, tufungigwa mbaka haja nhamanila ija vuigubuligwe. ²⁴ Avo Malagizo ga Musa gakala na udaho wa kutulongoza mbaka viyezile Kilisto, giladi tupetigwe kamba wende wa Mulungu kubitila nhamanila. ²⁵ Avo sambu nhamanila iza, Malagizo ga Musa gabule udaho wa kutulongoza.

²⁶ Avo mweye mose mwa wana wa Mulungu kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto. ²⁷ Kwavija mweye mose m'batizigwe mkuilumba hamoja na Kilisto, mowa kamba Kilisto mwenyego. ²⁸ Haduhu Muyahudi ama Mgiliki, nyakadala ama yailegehe, mbigalo ama mtwanzi, kwavija mweye mose mwa kinhu kimwe mkuilumba na Yesu Kilisto. ²⁹ Kamba mweye mwa wanhu wa Kilisto, ayo mweye mwa lukolo Iwa Ablaham. Mweye mwa wahazi wake, na kilagano cha Mulungu chayailagane na Ablaham chowa chenu.

4

¹ Kinilonda kulonga icho kino, muhazi kipigiti yali mdodo, kalinga kamba nyakadala, hata kamba heyo iyo mwene vinhu vose. ² Heyo ka hasi ya wemilizi na walezi mbaka kipigiti kikiigwe na tataake. ³ Avo vivija na tweye, vitukalile wadodo twingizigwa muunyakadala hasi ya ulongozi wa loho yotawala ulumwengu uno. ⁴ Ila kipigiti kilondigwe vikivikile, Mulungu kamtuma Mwanage muulumwengu. Kaleligwa na mtwanzi, kakala hasi ya Malagizo ga Musa, ⁵ giladi yatukombole tweye tose tukalile hasi ya Malagizo ga Musa, giladi tutendigwe kuwa wana wa Mulungu.

⁶ Na kwavija mweye mwa wana zake, Mulungu kamgala Loho wa Mwanage mmioyo yetu, yotutenda tweye tulile, "Aba!" Nhegulo yake "Tata!" ⁷ Avo mweye hamuli nyakadala wa loho ija yotawala ulumwengu uno, ila mwa wana, na kwavija mweye mwa wana wa Mulungu, Mulungu kawatenda mweye vivija muwe wahazi.

Paulo Kodungwadungwa Sama ya Wagalatia

⁸ Umwaka kipigiti vumkalile hamunamtanga Mulungu, mkala nyakadala wa vinhu vikalile si miungu. ⁹ Ila sambu mumtanga Mulungu, ama mmbuli ziyagwe Mulungu kowatanga mweye, modahaze kubweleganya kabili kuna ziloho zinyekile zilibule kinhu? Habali molonda kuwa nyakadala zao mwanza wa ikabili? ¹⁰ Mng'hali mogoga mazua kisinyo, milenge, misimu, na milao. ¹¹ Nodumba kamba sang'hano iniisang'hane sama yenu iwa bule.

¹² Ndugu zangu, nowayalalila mweye mkale kamba nie vinikala muulegeho kulawa mzimbuli zino, kwavija nie nicaluka kamba mweye Wamhazi, muulegeho kulawa Mmalagizo gose ga Musa. Mweye hamunitendele mbuli yoyose ihile kipigiti vinikalile waichanduso kuwapetela mweye Usenga Unogile. ¹³ M'vitanga kamba sama ya utamu niwapetela mweye Usenga Unogile mwanza wa ichanduso. ¹⁴ Hata kamba utamu wangu ukala mbuli ngaga kumwenu, ila mweye hamunizabuze ama kunilema, ila munibokela kamba vija nikala msenga wa Mulungu wa kuulanga, kamba vija nikala Yesu Kilisto mwenyego. ¹⁵ Mkala na ndeng'ha! Avo choni kiwalawilile? Nolonda nilonge kamba, kamba muhadaha mgalave meso genu mngwelele nie. ¹⁶ Sambu nie nicaluka mdumuka wenu sama ya kuwalongela mweye ikweli?

¹⁷ Wanhu waja wolonda kuhindula Usenga Unogile wa Kilisto, wosulukila

ng'hani wawapate mweye, ila si kwa mbuli zinogile. Kinhu chowolonda kuwatenda mweye mwinege na nie, giladi muwe na sulukila iija mgati yao kamba hewo viwali nayo mgati yenu. ¹⁸ Vinoga kuwa na sulukila ya kutenda ganogile mkipigiti chose, na sio tu mkipigiti nie nihawa hamoja na mweye. ¹⁹ Wanangu wanogelwa! Mwanza uyagwe nokona usungu wa kulela mwana sama yenu, mbaka mgaluke kuwa wanahina wa kweli wa Kilisto. ²⁰ Nolonda ng'hani kukala na mweye sambisambi, na nogalula dizwi jangu, kwavija nodungwadungwa ng'hani sama yenu.

Sala na Hajili

²¹ Nilongeleni, mweye mulonda kukala hasi ya Malagizo ga Musa, hamgahulika Gamalagizo ga Musa vugalonga? ²² Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile kamba Ablaham kakala na wana wabili, mwana imwe kaleligwa na mtwanzi yakalile nyakadala, na mwana iyagwe kaleligwa na mtwanzi yailegehe. ²³ Mwana yavumbuke na mtwanzi nyakadala kavumbuka kamba viwovumbuka wana wayagwe, ila mwana yavumbuke na mtwanzi yailegehe kavumbuka sama ya kuvikiza kilagano cha Mulungu. ²⁴ Watwanzi wano wabili wawa kamba kilingilo cha malagano mabili. Lagano dimwe dolawa Kudigongo da Sinai, dino dijo lagano da Hajili, na dolela wana wondawawe nyakadala. ²⁵ Avo Hajili kalinga na Gongo da Sinai dili muisi ya Alabia, na kalinga na wambo da Yelusalemu ya lelo, kwavija ka muunyakadala hamoja na wanage. ²⁶ Ila Sala kalinga na Yelusalemu ili kuulanga, iilegeha, na heyo kalinga na mamaetu. ²⁷ Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

"Deng'helela gweye mtwanzi ulibule sambo, gweye hulelele mwana.

Toa nyangi na ulile ng'hani mku-deng'ha gweye hulanzile usungu wa kulela mwana!

Kwavija mtwanzi mgane kowa na wana bwando

kum'banza ija yali na mbigalo.*"

²⁸ Avo, ndugu zangu, mweye mwa wana wa Mulungu sama ya kilagano chake kamba viyakalile Isaka. ²⁹ Ila kamba viikalile kipigiti kija, mwana yavumbuke kamba viwovumbuka wana wayagwe kamgaza mwana yavumbuke kamba Loho wa Mulungu viyalondile, avo na kipigiti kino vivo ili. ³⁰ Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze? Zolonga, "Muwinge mtwanzi nyakadala na mwanage, kwavija mwana

wa mtwanzi nyakadala havidahika kuhala hamoja na mwana wa mtwanzi yailegehe."† ³¹ Avo, ndugu zangu, tweye hatuli wana wa mtwanzi yali nyakadala, ila twa wana wa mtwanzi yailegehe.

5

Mwike Goya Ulegeho Wenu

¹ Kilisto katukombola, avo kaleni mui-legehe, sambimuigele wenyego kabili mk-ifungo cha unyakadala wa Malagizo ga Musa.

² Tegelezeni! Nie, Paulo, nowalongo-gela kamba muhatogola kwingizigwa kumbi, Kilisto kowa si kinhu kabisa kumwenu. ³ Nolonga kabili ha kila munhu yotogola kwingila kumbi kamba kolondigwa yagagoge Malagizo gose ga Musa. ⁴ Mweye mulondile kuwa wende wa Mulungu mkubitila kugagoga Malagizo ga Musa muisegeza wenyego kulawa ha Kilisto, muhonya ngekewa ya Mulungu. ⁵ Kumwetu tweye, tamanilo jetu kamba Mulungu kotupeta kamba twabule uzenzeleganye hamoja na heyo. Vino vivo tubeta na mhiko ya Loho wa Mulungu yosang'hanika kubitila nhamanila yetu. ⁶ Kwavija tuhailumba hamoja na Yesu Kilisto, kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila kinhu kipetigwa nhamanila iwatenda mweye muwanogele wahu wayagwe.

⁷ Mkala mgendelela goya mkuilumba hamoja na Kilisto, avo yalihi yawagomese muleke kuigoga kweli ino? ⁸ Uswagizi uno haulawile ha Mulungu, ayo yawakemile mweye. ⁹ Fundizo dino da uvwizi dilinga kamba mela dodo ditenda tonge jose dilulumuke. ¹⁰ Nie sidungwadungwa mmoyo sama yenu mkuilumba hamoja na Mndewa kamba hamgelegeza mbali na v-nigelegeza nie. Ila munhu yoyose yowatenda mweye muwegele kotagusigwa na Mulungu.

¹¹ Ila, ndugu zangu, habali nie ning'hali nigaya kamba ning'hali nipeta kamba wanhu wolondigwa wengile kumbi? Kamba ihawa vino basi ving'hwaso vilawilile sama ya usenga wangu wa mbuli ya msalaba wa Kilisto vihasegezwe.

¹² Nolonda kamba waja wowagude-meza, avo wolonda kuwabananga mweye mkuwengiza kumbi, waibanange wenyego.

¹³ Mweye, ndugu zangu, mkemigwa giladi mkale muulegeho, ila sambimu-galule ulegeho uno kamba uwo nafasi ya kutenda gaja gokusulukila lukuli, ila noge diwatende mweye muisang'hanikile

* 4:27 Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 54:1.

† 4:30 Mbuli zino zolawa mkitabua cha MWANDUSO 21:10.

wenyego kwa wenyego. ¹⁴ Kwavija Malagizo gose ga Musa gavikizwa muindagizi imwe, ilonga, “Mno gele munhu wa mmabehi nagwe kamba vuukinogela gweye.” ¹⁵ Ila kamba muhaigagadula na kuija kamba wang'onyo wa kamuhulo, loleni sambimuiibanange wenyego kwa wenyego.

Mbuli Zoyolonda Loho na Mbuli Zilulonda Lukuli

¹⁶ Avo nolonga, kaleni mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mkutenda hivo hamdaha kuziwinza sulukila za lukuli. ¹⁷ Kwavija gaja gosulukilwa na lukuli goibamilila na gaja golondigwa na Loho wa Mulungu, na gaja gosulukilwa na Loho wa Mulungu goibamilila na gaja golondigwa na lukuli. Gano mabili goibamilila, giladi gawazuile kutenda gaja gamulonda. ¹⁸ Ila kamba muhalongozwa na Loho wa Mulungu, hamuli hasi ya Malagizo ga Musa.

¹⁹ Sang'hano za lukuli zizo zino, ugoni, unyolodosi, uvuludusi, ²⁰ kutambikila miwego, uhawi, kuihila, uhasanyi, migongo, lusango, ndwagi, kuuigola, kuibeza, ²¹ wivu, kukoligwa, kutenda sona za kuja na kung'wa ugimbi chaka, na vinhu vilingile kamba hivo. Nowalongela kamba viniwalongele haichanduso, kamba, awo wotenda mbuli kamba zino havidahika kuuhalala Undewa wa Mulungu.

²² Ila zizo zizo mbuli zilawa Muloho wa Mulungu, noge, deng'ho, tindiwalo, mwazaganyo, moyo kunoga, unozu, kuwa bule uzenzeleganye, ²³ uhozi, na kuizuila kutenda mbuli zihile. Haduhu malagizo mzimbuli kamba zino. ²⁴ Na awo wali wanhu wa Yesu Kilisto waluwamba lukuli mumsalaba hamoja na sulukila na ngelegeza zake zihile. ²⁵ Tuhakala mkumtamanila Loho wa Mulungu, vivija tutogole kulongozwa na Loho wa Mulungu. ²⁶ Avo sambituitope ama kuidwanza wenyego kwa wenyego ama kuiyonela migongo.

6

Ipapileni Mibahasha Wenyego kwa Wenyego

¹ Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu koneka yotenda vilozo, mweye mose mtenda gaja goyolonga Loho wa Mulungu, molondigwa mum'bweze munhu hiyo mholemhole mnzila igoloke. Ila teganyeni na mweye vivija sambimgezigwe. ² Ipapileni mibahasha wenyego kwa wenyego, mkutenda vino mogavikiza malagizo ga Kilisto. ³ Kamba munhu yahakiiyona kinhu, kumbe heyoy si kinhu, koivwizila mwenyego. ⁴ Kila munhu na yailole sang'hano yake mwenyego, kamba inoga basi na yaitopele

sang'hano ija iyatendile bila kuilinga na sang'hano ya munhu iyagwe, ⁵ kwavija kila munhu kolondigwa kudipapa bahasha jake mwenyego.

⁶ Awo wobokela mafundo ga Usenga wa Mulungu wolondigwa wasangile vinhu vose vinogile ha wakulufunzi zao.

⁷ Sambimuiwizile, Mulungu haponezwaga, kwavija chochose chondauhande kicho chondauhune. ⁸ Uhahanda mulukuli, kohuna ubananzi kulawa mulukuli. Ila kamba uhahanda muloho, kohuna ugima wa digunge kulawa muloho. ⁹ Avo sambitudonhe kutenda ganogile, kwavija tokwiza kuhuna mumsimu wake kamba hatubwelile kukisogo. ¹⁰ Avo tuhapata nafasi, tuwatendele ganogile wanhu wose, ng'haning'hani awo wali mmulango wa wanhu wantogole Kilisto.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

¹¹ Loleni vinyandika na helufi ng'hulu na mkono wangu mwenyego! ¹² Wanhu wowashulutiza mweye mwingile kumbi iwo waja wolonda woneke wanoga mmbuli za mulukuli. Na wotenda vino sama ya kinhu kimwe, kamba sambiwagaye sama ya ifa ya Kilisto mumsalaba. ¹³ Hata waja wengile kumbi hawagagoga Malagizo ga Musa, ila wolonda mweye mwingile kumbi giladi waitopele kwingila kumbi kumwenu. ¹⁴ Nie nabule kinhu chochose cha kuitopela, ila msalaba uyawambigwe Mndewa wetu Yesu Kilisto. Kubitila msalaba uno, niupeta ulumwengu kamba vija wisha kudanganhika, na mmbuli ya ulumwengu, nie nipetigwa kamba vija nidanganhika. ¹⁵ Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila kinhu kipetigwa kuwa munhu wa sambi. ¹⁶ Tindiwalo na bazi vikale na awo wose wodiwinza lagizo dino, na Israeli ya Mulungu, nhegulo yake “wanhu wa Mulungu.”

¹⁷ Kusongela sambi na kugendelela, munhu sambiyangaze, kwavija nizipapa ng'hovu za Yesu mulukuli lwangu.

¹⁸ Ndugu zangu, ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe na loho zenu. Amina.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAEFESO ULONGOZI

Lupwilili ha Waefeso lwandikigwa mkipigiti kimwe kilwandikigwe lupwilili ha Wakolosai muna imilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Yandike lupwilili luno kakiitambula mwenyego kamba Paulo, mtumigwa wa Kilisto (1:1). Wasomi bwando wotogola kamba Paulo iyo yandike lupwilili lwa Waefeso hata kamba lupwilili luno lwabule ndamsa ya kiunhu kamba viili mulupwilili lwa Wakolosai. Mkilamso kino vodahika lupwilili luno lukala luzunguluka mmadale bwando ga wanhu wamtogole Kilisto ga isi ya Asia Ndodo. Paulo vivija kandika kamba kipigiti viyakalile yokwandika lupwilili luno kakala mkifungo (3:1, 4:1, na 6:20). Paulo kamgwelela Tikiko lupwilili luno kipigiti Tikiko viyakalile hanafungiligwa mwanza wa kuchola kuwatembelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Efeso (6:21-22).

Efeso dikala wambo kulu ng'hani na aho baho kukalile na boma da Kiloma muisi ya Asia Ndodo. Efeso ikala itangigwe ng'hani sama ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi wa Kigiliki yokemigwa Atemi (Sang'h. 19:23-31). Wanhu wamtogole Kilisto wa Efeso wasonga na mhiko ila hamwande wahuha (Lug. 2:1-7).

Muna ulwenzwa lwa ichanduso lwa lupwilili luno Paulo kosimulila avija Mulungu viyawasagule wanhu zake na kuwakombola kulawa m'vilozo vao kubitila Yesu Kilisto. Kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na lukuli lwa munhu na Kilisto kamba pala, na kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na ng'anda na Kilisto kamba dibwe kulu da hakingolobweda. Muna ulwenzwa lwa ikabili lwa ulupwilili Paulo kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondagakale ukazi unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kakiitambula mwenyego na kuwalamsa Waefeso (1:1-2).
2. Abaho kawalongela wanhu wamtogole Kilisto uhamoja uwalinao na Kilisto (1:3—3:21).
3. Abaho Paulo kowandikila wanhu wamtogole Kilisto vija vowolondigwa kukala (4:1—6:20).
4. Hakimambukizo, Paulo kolava masala ga kufunga lupwilili lwake (6:21-24).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu.

Nowandikila wanhu wa Mulungu wang'alile wali mdiwambo da Efeso,* wanahina wa Kilisto walibule uzenzeleganye.

² Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Motelo za Muloho Mkuilumba Hamoja na Kilisto

³ Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, ayo yotumoteza tweye mkuilumba hamoja na Kilisto na motelo zose za muloho muulumwengu wa kuulanga, ⁴ kamba vija viyatusagule tweye mkuilumba hamoja na Kilisto songela ulumwengu haunalumbigwa, giladi tung'ale na sambituwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.

Sama ya noge jake ⁵ Mulungu keshu kulamula mwenyego kamba kubitila Yesu Kilisto katutenda tuwe wanage, vino vivo vimnogege mwenyego. ⁶ Tumuyenzi Mulungu sama ya ngekewa ya yenzi yake, na sama ya nhunza ya bule iyatugwelele tweye kubitila Mwanage mnogelwa. ⁷ Mkuilumba na heyo, tukomboligwa kubitila mulopa wake,† vilozo vetu vigeligwa kumgongo, kamba vija vuli ugoli wa ngekewa yake ⁸ uyatugwelele tweye bila mhima.

Na ng'hungwe zose na utango wose, ⁹ Mulungu katenda tuitange nyong'onyo ya nogelwa yake kamba vija viyanogeligwe mwenyego kugatenda kubitila Kilisto. ¹⁰ Kilondigwa kutendeka icho kino, mkipigiti kitogoligwe Mulungu kovikunzanya vinhu vose kumwake, vinhu vili kuulanga na vili muisi viwe hasi ya kilangizi imwe Yesu Kilisto.

¹¹ Sama ya kuilumba hamoja na Kilisto, Mulungu katusagula tuwe wanhu zake mwenyego songela haichanduso, na katenda vinhu vose visang'hanike kamba vivalondile mwenyego, ¹² giladi kamba twaye, Wayahudi, tulongole kwika tamanilo jetu ha Kilisto, tukale mkuitogola yenzi yake.

¹³ Na mweye Wamhazi vivija mgaluka wanhu wa Mulungu kipigiti vimuhulike usenga wa ikweli, Usenga Unogile wa ukombola wenu. Vimumtogole Kilisto, Mulungu kawekila utango wake wa kulagusa kamba mweye mwa wanhu zake mkuwagwelela Loho wa Mulungu yekile nao kilagano. ¹⁴ Loho wa Mulungu

* 1:1 Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mdiwambo da Efeso. † 1:7 Kubitila mulopa wake nhegulo yake kubitila ifa yake mumsalaba.

iyoy kingilambago kamba tweye tubokele gaja Mulungu gayekile kilagano ha wanhu zake, na mbuli ino yotugangamiza kamba Mulungu kolava ulegeho ha wanhu zake. Tumtogle Mulungu sama ya yenzi yake.

Nhambiko ya Paulo

¹⁵ Nihulika vija vumumtamanila Yesu na vija vumuwanogela wanhu wa Mulungu, na sama ya kilamsyo kino ¹⁶ silekile kumgwaa hewela Mulungu sama yenu, kamba viniwakumbuka mzinhabiko zangu. ¹⁷ Nogendelela kutambika kamba Tata yali na yenzi, ayo yali Mulungu wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, yawagwelele Loho wa Mulungu yali na ng'hungwe na lugubulo, giladi mumtange goya. ¹⁸ Vivija notambika kamba nzonzi zenu zigubuligwe giladi mditange tamanilo diyawakemele, na vija vuuli mkulu ugoli wa motelo ziyekile kilagano ha wanhu zake. ¹⁹ Na notambika kamba muitange mhiko ng'hulu ya Mulungu ilibule mhima sama yetu tweye tutogola. Mhiko ino isang'hanika mgati yetu ya kamba vija mhiko ija ng'hulu ²⁰ Mulungu iyaigalile kipigiti cha kumzusa Kilisto kulawa mkudanganhika na kumwika kumkono wake wa ukulume kuulanga. ²¹ Kilisto kotawala haja na kuwa uchana ya watawala wose wa kuulanga, wali na udaho na mhiko, na wandewa, na kila twaga ditambuligwa, sio muulumwengu uno wiyeka, ila vivija na ulumwengu ukwiza. ²² Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu ga Yesu, kamsagula heyo yawe kilangizi wa vinhu vose sama ya wanhu wantogole Kilisto, ²³ awo wali lukuli lwake, na kuleka kuhungula hanhu kamba viyali heyo, ayo yovimemeza vinhu vose mnzila zose.

2

Kulawa Mkudanganhika Kuchola Kuna Uugima

¹ Mweye, Wamhazi, mkala mdanganhike muloho sama ya udulu wenu na vilozo ² vum'vitendile umwaka mkuwinza mbuli zihile za ulumwengu uno na kumuwinza mtawala wa vinyamkela yali kuulanga, loho yosang'hanika sambu mwa wanhu wadulu. ³ Na tweye tose tukala kamba hewo, tukala tuwinza sulukila za ng'hulu zetu, tutenda gaja gosulukilwa na ng'hulu zetu na nzeweze zetu. Tukala wanhu tulumbile kutagusigwa kwavija Mulungu kakala yotonela lusango sama ya vilozo vetu, kamba wanhu wose wayagwe.

⁴ Ila sama ya ukulu wa noye jake kumwetu, Mulungu, ayo yamemile bazi, ⁵ katutenda kuwa wagima kipigiti

viyamzusile Kilisto kulawa mkudanganhika hata kamba tukala tudanganhika sama ya vilozo vetu. Mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu. ⁶ Na Mulungu katuzusa tweye kulawa mkudanganhika hamoja na Kilisto na kutwika hamoja na heyo kuna uulumwengu wa kuulanga kwavija tuilumba hamoja na Kilisto Yesu. ⁷ Katenda vino giladi mmilelo ikwiza yalaguse ngekewa yake ng'hulu iyaitendile mkipigiti kino kubitila mbinoge diyatulagusile tweye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto. ⁸ Kwavija mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu kubitila nhamanila, na si malawililo ga sang'hano zenu, ila nhunza kulawa ha Mulungu, ⁹ sio malawililo ga sang'hano, avo munhu yooyose sambiyaitope. ¹⁰ Kwavija tweye twa uumbi wa Mulungu, tulumbigwe mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto giladi tutende sang'hano zinogile, zitandigwe na Mulungu songela mwaka sama yetu giladi tuzitende.

Kuilumba na Kilisto

¹¹ Avo, sambimuisemwe kamba umwaka mweye mkala Wamhazi mkuleligwa na kukemigwa "wanhu walekile kwingila kumbi" na waja wakiikemile wenyego "wengile kumbi," kumbi da lukuli ditendigwe na makono ga wanhu. ¹² Sambimuisemwe kamba kipigiti kija mweye mkala hamunam'bokela Kilisto. Hampetigwe kuwa wenekae wa Israeli, na mkala wahlenza mmalagano Mulungu gayailagane na wanhu zake. Mkala mwabule tamanilo muulumwengu na mwabule Mulungu. ¹³ Ila sambu muilumba hamoja na Yesu Kilisto. Mweye umwaka mkalile kutali na Mulungu, sambu mgaligwa habehi na heyo kubitila mulopa wa Kilisto. ¹⁴ Kwavija Kilisto mwenyego katugalila tindiwalo mkuwatenda Wayahudi na Wamhazi wawe hamoja. Na kubitila ifa yake mumsalaba kakibena kija ikiwambaza kikalile kiwabagule na kuwatenda wawe wadumuka. ¹⁵ Kagasegeza Malagizo ga Musa hamoja na ndagizi zake na shalia zake. Kaditenda tindiwalo mwa Wayahudi na Wamhazi. Kaitendela heyo mwenyego dale dimwe da sambu kulawa mmadale gano mabili, ¹⁶ giladi madale gose mabili yagalumbe mulukuli lumwe na kugaduganyiza na Mulungu kubitila ifa yake mumsalaba, na udumuka wetu ukalile hagatigati yetu udanganhika. ¹⁷ Avo Kilisto keza na kuupeta Usenga Unogile wa tindiwalo ha wanhu wose, kumwenu mweye Wamhazi mkalile kutali na Mulungu, na ha Wayahudi wakalile behi na heyo. ¹⁸ Kwavija sama ya gaja

Kilisto gayatendile kumwetu, tweye tose tupata nzila ya kuchola ha Tata kubitila Loho iija wa Mulungu.

¹⁹ Avo, mweye hamuli wahenza ama wabita nzila, ila mweye mwa wenekae hamoja na wanhu wa Mulungu, na vivija mweye mwa wanhu wa kae ya Mulungu. ²⁰ Mzengigwa uchana hana umsingi uwo watumigwa wa Kilisto na wahokozi, na Yesu Kilisto mwenyego iyo dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose. ²¹ Mkuilumba hamoja na Kilisto ng'anda yose yokiigoga hamoja na kwinka na kugaluka Ng'anda ing'alile ya Mulungu ikigwe sama ya Mndewa. ²² Na mkuilumba hamoja na Kilisto mweye Wamhazi vivija mozengigwa hamoja na kugaluka hanhu hoyokala Loho wa Mulungu.

3

Sang'hano ya Paulo mwa Wamhazi

¹ Mkilamso kino nie, Paulo, na mfungigwa wa Yesu Kilisto sama yenu mweye Wamhazi. ² Nokona muhulika vija Mulungu sama ya ngekewa yake viyangwelele nie sang'hano ino nitende sama yenu, ³ na vija nyong'onyo vigubuligwe kumwangu kubitila lugubulo, kamba vinishile kuyandika kidogo. ⁴ Na muhalusoma lupwilili luja, modaha kuvitanga vija viniimanya nyong'onyo ya Kilisto, ⁵ ilekile kutangigwa na wanhu wa milelo ibitile kamba viili sambi, avija viigubuligwe na Loho wa Mulungu ha watumigwa wa Mulungu wang'alile na wahokozi. ⁶ Ino iyo inyong'onyo, kamba kubitila Usenga Unogile Wamhazi wohala hamoja na Waislaeli, wowa lukuli lumwe na wobokela hamoja kilagano mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

⁷ Mulungu kanitenda niwe mtumigwa wa kuupeta Usenga Unogile na nhunza kisinyo iyangwelele nie kubitila sang'hano ya mhiko yake. ⁸ Hata kamba nie na munhu mdodo kubanza wanhu wose wa Mulungu, nhunza ino nigweleligwa giladi niwapetele Wamhazi ugoli wa Kilisto ulibule mbaka, ⁹ na kuwatenda wanhu wose wone vija nyong'onyo ya Mulungu iifisile vuisang'hanika. Mulungu, ayo yalumbile vinhu vose, kaifisa nyong'onyo yake milao yose ibitile. ¹⁰ Nia yake ikala vino, kubitila wanhu wamtogole Kilisto, ng'hungwe ya Mulungu, ili ya namna zose, sambi itendigwa itangigwe na watawala na wali na udaho muulumwengu wa kuulanga. ¹¹ Mulungu katenda kamba vija viyalondile heyo mazua gose kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu. ¹² Mkuilumba na heyo na kubitila nhamanila mgati yake,

tomkwenhukila Mulungu mkuilegeha na bila kudumba. ¹³ Avo nowayalalila kamba sambimdonhe sama ya migayo yangu hano. Nie nogaya sama yenu, avo yowagalila hishima.

Noge da Kilisto

¹⁴ Sama ya kilamso kino nofugama mavindi haulongozi wa Tata, ¹⁵ ayo yalumbile kila kinhu cha kuulanga na cha muisi. ¹⁶ Notambika kamba, kamba vija vuuli ugoli wa yenzi yake, yadahe kuwagangamiza na mhiko kubitila Loho wake muunhu wenu wa mgati, ¹⁷ giladi Kilisto yakale mmioyo yenu kubitila nhamanila. Na notambika kamba muwe na mizizi na kugangamizwa mdinoge, ¹⁸ giladi mweye hamoja na wanhu wose wa Mulungu muwe na mhiko za kutambula vija noge da Kilisto vidili gazi na tali, na vija vidicholile uchana na vija vidicholile hasi, ¹⁹ na kuditanga noge da Kilisto dibanza nzeweze za wanhu wose, giladi sambimuhungule hanhu kamba viyali Mulungu.

²⁰ Yayenzigwe heyo Mulungu, ayo kubitila mhiko zake zisang'hanika mgati yetu yodaha kusang'hana mbuli ng'hulu ng'hani kubanza gaja gose gotudaha kugapula ama kugageleza. ²¹ Mulungu yayenzigwe mwa wanhu wamtogole Kilisto na ha Yesu Kilisto kubitila milelo yose, milongo yose. Amina.

4

Kuilumba na Kilisto

¹ Nie nili mfungigwa sama ya Mndewa, avo, nowayalalila mkale ukazi ulondigwa na lukemo lwenu lumkemigwe. ² Mazua gose sambimuitope na muwe wanhu waholile, mwazaganye, na kuinogela wenyego kwa wenyego. ³ Tendeni vija vumdaha kuutenda uhamoja wenu wa Muloho wa Mulungu ugendelele mkui-funga na tindiwalo. ⁴ Hana lukuli lumwe na Loho imwe wa Mulungu, kamba vija vumkemigwe na Mulungu mditamano dimwe da lukemo lwenu Mulungu luyawakemele. ⁵ Hana Mndewa imwe yeiyeka, nhamanila imwe, ubatizo umwe, ⁶ Mulungu imwe na Tata wa wanhu wose, ayo yali uchana ya vinhu vose na kubitila vinhu vose na mgati ya vose.

⁷ Ila kila munhu mmwanza wetu kabokela nhunza kisinyo kamba Kilisto viyangwelele. ⁸ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

“Viyakwelile uchana ng'hani,

kakwela hamoja na wanhu bwando wagogigwe.

Kawagwelela wanhu nhunza.”

⁹ Vija viilongwa, “Kilisto kakwela uchana,” nhogulo yake choni? Nhogulo yake

tanhu Kilisto kahumuluka mbaka hasi ng'hani muisi. ¹⁰ Heyo yahumuluke iyo iija yakwelile uchana ya ulanga wose giladi yavimemeze vinhu vose. ¹¹ Zino zizo nhunza Kilisto ziyawagwelele wanhu wantogole heyo. Wanhu wayagwe kawasagula kuwa watumigwa wa Kilisto, na wayagwe kuwa wahokozi, na wayagwe kuwa wapeta Usenga Unogile, na wayagwe kuwa wakulufunzi wa Usenga wa Mulungu. ¹² Katenda vino giladi yawatande wanhu wa Mulungu sama ya sang'hano yake, giladi lukuli lwa Kilisto luzengigwe, ¹³ mbaka na tweye tose vondatuuvikile uhamoja wa nhamanila na kuwa na ilimu ya Mwana wa Mulungu, na kuwa wanhu wakangale, na kuleka kuhungula hanhu kamba viyali Kilisto. ¹⁴ Avo hatuwa tena kamba wana wadodo, tukunhizwa kuno na kuno na kuhembeluswa na kila beho da mafundo, ubala wa wanhu muuzenzel-eganye, na mmbuli zao za uvwizi. ¹⁵ Ila mkulonga ikweli mdinoge, tokula mzimbuli zose na kuvikila kuwa kamba Kilisto, ayo yali ditwi da wanhu wantogole heyo. ¹⁶ Kolutenda lukuli lose lukiilumbe na kugoga hamoja na vipindi vose viyagwe. Kila kipindi kijasang'hanika vinogile, cholutenda lukuli lukule na kuizenga lwenyego mdinoge.

Kukala Kamba Wana wa Mulangaza

¹⁷ Avo nowalongela na kuwagong'ondeza mditwaga da Mndewa, sambimkale ukazi kamba vovokala Wamhazi, mkuwinza ngelegeza zao zihile. ¹⁸ Nzonzi zao zigeligwa ziza, na wekigwa kutali na ugima wa Mulungu sama ya ubozi uli mgati yao na udala wa mioyo yao. ¹⁹ Wanhu walibule kinyala, wekiingiza wenyego mzimbuli zihile na kutenda vinhu vose vihile bila kudumba.

²⁰ Ila hivo sio vumuifunzile mmbuli ya Kilisto! ²¹ Muhulika mbuli za Yesu, na mfundizwa kweli kulawa kumwake. ²² Avo ulekeni unhu wenu wa umwaka awo umemile vilozo, na ulekeni ukazi wenu wa umwaka awo uwabanange mw-eye mkuwengiza muuvwizi na sulukila ya ugoni. ²³ Mtendigwe wa sambimngelegeza za nzonzi zenu, ²⁴ na muuvale unhu wa sambim, ulumbigwe na kuwa kamba Mulungu, unhu wa kweli, ulibule uzenzeleganye na ung'alile.

²⁵ Avo, kila munhu mmwanza wenu yaleke uvwizi na yalonge kweli ha miyage, kwavija tweye tose twa vipindi va lukuli lumwe. ²⁶ Kamba muhawa na lusango, sambimtende vilozo. Zua sambidiswe kuno mng'hali na lusango. ²⁷ Sambimungwelele Mwenembago

nafasi. ²⁸ Awo wose wokwiba waleke ubavi wao, ila wasang'hanike ng'hani na makono gao wenyego, giladi wapate kinhu cha kumgwaa mkumbulu. ²⁹ Milomo yenu sambilave mbuli zihile, ila mbuli zinogile sama ya kuwazenga wanhu wayagwe mnhamanila, kulingana na vija vowelonda, giladi waja wotegeleza wagangamizwe. ³⁰ Sambimungwele giogio Loho wa Mulungu, kwavija Loho ija iyo utango wa Mulungu wikigwe kumwenu kulagusa kamba mweye mwa wanhu zake mbaka zua dija Mulungu vodayawakombole. ³¹ Segezeni usungu wose, lusango lose, nyangi zose, na kulonga vihile kose, hamoja na kuilondela gehile. ³² Muwe na mioyo inogile na kwiyonela bazi wenyego kwa wenyego, na kila munhu yamgele kumgongo miyage kamba vija Mulungu viyawagelile mweye kumgongo kubitila Kilisto.

5

Kukala Muna Umulangaza

¹ Avo, mwigeni Mulungu, kamba wana wanogelwa, ² na mkale ukazi wa kuinogela, kamba Kilisto viyatunogele tweye na kukiilava mwenyego sama yetu kamba nhunza inung'hila goya na nhosa imnogela Mulungu.

³ Ila ugoni na mbuli zozose zihile ama ugila sambivipetigwe mmwanza wenu, kwavija mbuli zino hazilondigwa kutendeka mmwanza wa wanhu wa Mulungu. ⁴ Na sambikuwe na mbuli zigela kinyala ama mbuli za ubozi ama mbuli za miselezo zilekile kulumba, ila mungwelele hewela Mulungu. ⁵ M'vitange kamba haduhu munhu mgoni ama munhu yotenda mbuli zihile ama munhu yosulukila vinhu bwandhi, nehugilo yake munhu yoitambikila miwegu, yodayauhale Undewa wa Kilisto na wa Mulungu.

⁶ Munhu sambiyawavwizile na mbuli za uvwizi, kwavija sama ya mbuli zino lusango lwa Mulungu lowezila waja wose woleka kumtegeleza. ⁷ Avo sambimuiduganye na hewo. ⁸ Kwavija umwaka mkala mdiziza da vilozo, ila sambim mwa mmulangaza wa kuwa bule uzenzeleganye mkuilumba na Mndewa. Mkale kamba wana wa mulangaza. ⁹ Kwavija malawililo ga mulangaza gago gano, unovu wose, kuwa bule uzenzeleganye kose, na kweli yose. ¹⁰ Zahileni gaja goyomnogela Mndewa. ¹¹ Sambimtende mbuli za ziza zileka kulela mujo, ila zifisuleni. ¹² Kwavija kinyala hata kugalonga gaja gotendeka kinyele na wanhu woleka kuzigoga mbuli za Mulungu. ¹³ Ila chochose kifisuligwe

na mulangaza chokoneka vija vukili,¹⁴ kwavija mulangaza uwo utenda kila kinhu choneke. Avo, kileka mana ilingwa, "Lamuka mzimbuli za Mulungu, gweye uwasile mzimbuli za vilozo, uzuke kulawa mkudanganhika, na Kilisto kokumwemwesela."

¹⁵ Muiteganye vija vumkala. Sambimkale kamba wanhu walibule ng'hungwe, ila mkale kamba wanhu wali na ng'hungwe. ¹⁶ Kila kipigiti kimulinacho tendeni ganogile ng'hani, kwavija kipigiti kino kiha. ¹⁷ Avo, sambimuwe wabozi, ila mkitange kija Mulungu choyolonda mweye mkitende.

¹⁸ Sambimkoligwe na divai, kwavija kukoligwa kowengiza mzimbuli zihile, ila mmemezige wa Loho wa Mulungu. ¹⁹ Mkiimbile wenyego kwa wenyego na zabuli, nyila za kumtogola Mulungu, na nyila za muloho. Mwimbileni na kumuheweza Mndewa mmioyo yenu. ²⁰ Mazua gose mumgwelele hewela Mulungu tata sama ya mbuli zose mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto.

Watwanzi Wasoligwe na Wambigalo Wasolile

²¹ Kila munhu yawe mwende ha miyage sama ya hishima ya Kilisto.

²² Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake kamba viyali mwende ha Mndewa. ²³ Kwavija mbigalo iyo pala da mtwanzi wake, kamba vija Kilisto viyali pala da wanhu wantogole Kilisto. Na heyo iyo Mkombola wa wanhu wantogole Kilisto, awo wali lukuli lwake. ²⁴ Na kila mtwanzi na yawe mwende ha mbigalo wake mzimbuli zose kamba vija wanhu wantogole Kilisto viwali wende ha Kilisto.

²⁵ Na gweye mbigalo, mnogele mtwanzi wako kamba vija Kilisto viyawanogele wanhu wantogole heyo na kukiilava mwenyego sama yao. ²⁶ Katenda vino giladi yawatende wanhu wantogole Kilisto wang'ale mmoyo na wang'ale mulukuli, wasuluzwe na mazi na kung'alizwa na mbuli ya Mulungu. ²⁷ Katenda vino giladi yaitendele heyo mwenyego wanhu wantogole heyo wanogile na walibule nyela ama mikunzo ama vilozo viyagwe vovose. Ila wawe wanhu wang'alile na walibule mbuli yoyose ihile. ²⁸ Na kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake kamba voyolonogela lukuli lwake. Munhu yomnogela mtwanzi wake kokiinogela mwenyego. ²⁹ Kwavija haduhu munhu yoyose yolwihila lukuli lwake, ila kolugwaa mandia na kulutendela vululonda, kamba Kilisto voyowatendela wanhu wantogole heyo, ³⁰ kwavija tweye twa

vipindi va lukuli lwake. ³¹ Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kuilumba na mwehe wake, na wabili wano wowa lukuli lumwe."* ³² Kuna nyong'onyo ng'hulu ng'hani igubuligwe Mnyandiko ino Ing'alile, na vino vivo viyali Kilisto na wanhu wantogole heyo. ³³ Ila kila munhu mmwanza wenu kolondigwa yamnogele mtwanzi wake kamba viyokinogela mwenyego, na mtwanzi kolondigwa yamuhishimile mbigalo wake.

6

Wana na Watata Zao na Wamama Zao

¹ Mweye wana, wategelezeni watata zenu na wamama zenu kwavija mweye mwa wanhu wa Mndewa, kwavija vino vivo vilondigwa. ² "Muhishimile tataako na mamaako," ino iyo indagizi ya ichanduso ili na kilagano, ³ "giladi upate motelo na ukale kipigiti kitali muisi."

⁴ Mweye watata, sambimuwagele lusango wanenu, ila muwalele mkuwazuma na malagizo ga Mndewa.

Nyakadala na Wakulu Zao

⁵ Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu wali hano muisi mkuwadumba na mkuwagudemela na mmoyo ugoke, kamba vija vimumsang'hanikila Kilisto. ⁶ Sambimtende gano kipigiti wahawa baho tu, giladi wawanogeleni. Ila kamba nyakadala wa Kilisto, tendeni gaja goyomnogela Mulungu kulawa mmioyo yenu. ⁷ Sang'haneni sang'hano zenu na moyo ugoke, kamba vija mumsang'hanikila Mndewa na sio wanhu, ⁸ kuno m'vitanga kamba Mndewa kongwelele nhunza munhu yoyose sama ya kinhu chochose kinogile choyotenda, yawe nyakadala ama munhu yailegehe.

⁹ Na mweye wanhu muli na nyakadala, watendeleni vinogile nyakadala zenu. Sambimuwadumbize, ila m'vitange kamba mweye mose muna Mndewa imwe ayo yali kuulanga, na heyo halola kihanga cha munhu.

Ng'hondo ya Muloho

¹⁰ Hakimambukizo, mgangamale mkuilumba hamoja na Mndewa na muudaho wa mhiko zake. ¹¹ Valeni via vose va kuiimilizila vumgweleligwe na Mulungu giladi mdahe kuuhuma ubala wa Mwenembago. ¹² Kwavija tweye hatutenda ng'hondo na wanhu wa ulumwengu uno, ila totenda ng'hondo na watawala, na wali na udaho, na wali na mhiko za ziza za ulumwengu uno,

* 5:31 Mbuli zino zolawa mkitabua cha MWANDUSO 2:24.

na dale da vinyamkela dili kuulanga.
¹³ Sama ya kilamso kino, valeni via vose va kuiimilizila viyawagwelele Mulungu, giladi mdahe kwima mkipigiti cha kulawilila mbuli zihile, na ng'hondo ihesha, mgangamale.

¹⁴ Avo mkale muisasale, kweli iwe kamba lukumbulu lwa kuifunga mchuno, kuwa bule uzenzeleganye kuwe kamba kuvala koti da zuma mmhambaga, ¹⁵ na kuisasala kuupeta Usenga Unogile wa tindiwalo kuwe kamba vilatu mmagulu genu. ¹⁶ Hamoja na gano gose, papeni nhamanila kamba ngao, ayo yondaiwatende mdahe kuizima misale ikwaka moto kulawa ha Mwenembago. ¹⁷ Ubokeleni ukombola uwe kamba kofia da zuma, na Usenga wa Mulungu, awo uli kamba zele diyawagwelele Loho wa Mulungu. ¹⁸ Tambikeni kubitila Loho wa Mulungu mazua gose mnhambiko zose na kupula. Gendeleleni kutambika bila kudonha na muhatambika sambimuleke kuwatambikila wanhu wose wa Mulungu. ¹⁹ Vivija na nie munitambikile, giladi ni-halonda kulonga basi Mulungu yangwelele cha kulonga, nilonge bila kudumba na kugagubula gaifisile Muusenga Unogile, ²⁰ awo unhendile nie kuwa msenga, hata kamba sambisambi na mkifungo. Tambikeni giladi nidahe kuupeta bila kidumbo kamba vinilondigwa.

Ndamsa za Kimambukizo

²¹ Tikiko iyo ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye muisang'hano ya Mndewa. Kowalongela mbuli zangu zose, giladi na mweye vivija m'vitange vija vinili na kija kinitenda. ²² Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija yawagangamize mweye mioyo yenu.

²³ Tindiwalo diwe ha wanhu wose wantogole Kilisto, na noge hamoja na nhamanila kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto. ²⁴ Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na wanhu wose womnogela Mndewa wetu Yesu Kilisto mdinoge dilibule nziga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAFILUPI ULONGOZI

Mtumigwa wa Kilisto Paulo kandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi mkipigiti cha milao ya 61 songela viyavumbuke Kilisto. Kalwandika viyakalile mkifungo (1:13), na kuno vodahika kakala mdiwambo da Loma. Todaha kukifundiza mbuli kidogo muna idiwambo da Filipi kulawa mkitababu cha Sang'hano. Filipi dikala dijo wambo kulu muisi ya Makedonia. Na hano baho wasongile wanhu wamtogole Kilisto wa ichanduso muisi ya Makedonia. Paulo na Sila wao wasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Makedonia hamoja na hata kugeligwa mkifungo ikilo kipigiti viwakalile haja (Sang'h. 16).

Vodahika Paulo kakala na vilamso bwando mkwandika lupwilili luno. Katumia lupwilili hilo kamba nafasi ya kuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto sama ya nhunza iwamgalile viwahulike kamba kakala kekigwa mkifungo (4:10-19). Vivija kawalongela hali yake muja mkifungo, na kawatambuza Timoteo na Epafodito mwa wanhu wamtogole Kilisto (2:19-30) giladi wawabokele na kuwahishimila ulongozi wao.

Gali Mgati ya Ikitababu

1. Paulo kosonga kwandika lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi (1:1-2).
2. Abaho kowalongela hali yake na gaja gayalinago mmoyo wake (1:3—2:30).
3. Abaho kawalongela mbuli bwando za kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto wakale ukazi wa kuzitenda mbuli za Kilisto (3:1—4:9).
4. Paulo komambukizila mkuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto wali Filipi sama ya nhunza zao na kowalamsa (4:10-23).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo na Timoteo, watumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wose wa Mulungu wang'alile wali mkiwambo cha Filipi, hamoja na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto na mashemasi.*

² Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Paulo ha Wasomaji Zake

³ Nomuheweza Mulungu wangu sama yenu kipigiti chose nowagelegeza mweye.

⁴ Mzinhabiko zangu zose nowatambikila mweye mose mkudeng'ha, ⁵ kwavija mkala hamoja na nie mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto songela mwanza wa ichanduso vumuuhulike Usenga uno mbaka kipigiti kino.[†] ⁶ Novimanya kamba Mulungu, ayo yasongeze sang'hano ino inogile ngati yenu, koigendeleza mbaka yaimambukize mdizua dondayabwele Kilisto Yesu. ⁷ Vinoga kumwangu nie kuwagelegeza mweye mose kamba vinitenda, kwavija mweye mwa mmoyo wangu. Mweye mose msang'hanika hamoja na nie muisang'hano inogile yaangwelele Mulungu, sang'hano ya kuugombeza Usenga Unogile na kuugangamiza, kipigiti kino vunili mkifungo na kipigiti vinikalile nilegehe. ⁸ Mulungu iyo msindila wangu vija viniwanogela na vija viniwasulukila mweye mose na noge dilawa ha Yesu Kilisto.

⁹ Na ino iyo nhambiko yangu, kamba noge jenu jongezeke ng'hani, na mgendelele kukula muilimu na muutango, ¹⁰ avo mdahe kusagula gaja ganogile, giladi kuna dizua dondayabwele Kilisto sambimuwe na mbuli ihile na mng'ale. ¹¹ Mmemeze mbuli zilibule uzenzeleganye azo ziza kubitila Yesu Kilisto sama ya yenzi na nhogolwa za Mulungu.

Paulo Kodeng'ha Avija Kilisto Viyopetigwa

¹² Ndugu zangu, nolonda mweye m'vimanye kamba gano ganilawilile nie ganhaza nie kweneza Usenga Unogile, ¹³ kwavija wanhu wose hano hamoja na wemilizi wa iding'anda da kindewa wovitanga kamba nigeligwa mkifungo kwavija nie na msang'hana wa Kilisto. ¹⁴ Na sama ya nie kugeligwa mkifungo, wanhu bwando wamtogole Kilisto hano wagangamazwa ng'hani, na woupeta Usenga Unogile bila kudumba.

¹⁵ Wanhu wayagwe woupeta Usenga Unogile kwavija wonyonela migongo na uhasanyi na nie, ila wayagwe woupeta Usenga Unogile wa Kilisto na nia inogile. ¹⁶ Wanhu wano wompeta Kilisto sama ya noge, kwavija wavitanga kamba nisaguligwa giladi niugombele Usenga Unogile. ¹⁷ Ila waja wa ichanduso wompeta Kilisto sama ya kulonda watogolwe na wanhu, mmoyo wao hawagesa ganogile ila wolonda kuutenda mgayo wangu ubanze kipigiti vinili muno mkifungo.

* 1:1 Mashemasi nhegulo yake wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto. † 1:5 Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

¹⁸ Haduhu mbuli! Kilisto yahapetigwa mnzila zozose zija, nie nodeng'ha, kamba mngelegeza zihile ama mngelegeza zinogile. Nogendelela kudeng'ha, ¹⁹ kwavija novitanga kamba kubitila nhambiko zenu na Loho wa Yesu Kilisto yahanitaza, nokomboligwa. ²⁰ Kwavija nosulukila ng'hani na kutamanila kamba sigeligwa kinyala, ila nogendelela kulonga bila kudumba sama ya Kilisto, kamba vinitendile kipigiti kubitile. Na notamanila kamba ugima wangu womgalila hishima Kilisto, kamba nihawa mgima ama nihadanganhika. ²¹ Kwavija kumwangu nie Kilisto iyo ugima wangu, na ifa iyo nyongeza yangu. ²² Ila ihawa nogendelela kuwa mgima, notenda mbuli zinogile ng'hani, na sikitanga kinhu kilihi chondanisagule. ²³ Nie nogazigwa na vinhu vibili, nosulukila kudanganhika nichole kukala hamoja na Kilisto, kwavija mbuli ino inoga ng'hani kumwangu. ²⁴ Ila vinoga ng'hani nie kusigala kuwa mgima sama yenu mweye. ²⁵ Mbuli ino iyo inntamanila, novitanga kamba nogendelela kusigala muisi na kugendelela kukala na mweye mose, giladi mpate kudeng'ha na kukula mnhamanila, ²⁶ avo vija vondaniwe hamoja na mweye kabili, mopata kilamso cha kuitopela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu sama ya gaja goyotenda kubitila nie. ²⁷ Avo kinhu kilondigwa icho kino, mkale kamba vuulonda Usenga Unogile wa Kilisto, avo kamba niheza na kuiting'hana namwe kabili ama nihahulika mbuli zenu, novimanya kamba monanahila na nia imwe moyoyoha hamoja sama ya nhamanila ya Usenga Unogile. ²⁸ Sambimuwadumbe wadumuka zenu. Kino kicho kilaguso kamba hewo wokwiza kubanangwa, na mweye mokwiza kukomboligwa. Na Mulungu kowatenda mweye muhume. ²⁹ Kwavija Mulungu kawagwelela nafasi ya kumsang'hanikila Kilisto na sio kumtogola kwiyeka, ila vivija kugaya sama yake. ³⁰ Avo mwingila muna ing'hondo hamoja na nie, ng'hondo iija inikalile nigomba nie kipigiti kubitile, na kamba vumuhulika ning'hali nigomba.

2

Wende na Ukulu wa Kilisto

¹ Ugima wenu mkuilumba hamoja na Kilisto uwatenda mweye muwe na mhiko, na noge jake dowabweza moyo mweye. Muilumbe na Loho wa Mulungu, na muwe wanhu wanogile na muiyonele bazi wenyego kwa wenyego. ² Avo itendeni ndeng'helelo yangu ivikizwe mkuwa na ngelegeza imwe, noge dimwe, moyo

umwe, na nia imwe. ³ Sambimtende mbuli yoyose mkuinogezwa moyo yenu iiyeka ama mkuitopa bule, ila muihun-ganikile mkuwagelegeza waenu wanoga kubanza mweye wenyego. ⁴ Kila munhu mmwanza wenu sambiyalole gaja gamno-gele heyo, ila vivija yalole gaja gowonogela na wayage. ⁵ Ngelegeza zenu zolondigwa zilinge kamba ngelegeza zayakalile nazo Yesu Kilisto.

⁶ Kilisto, ayo yakalile yalingile kamba Mu-lungu,

ila hagesile vija viyalingile kamba Mu-lungu kamba kinhu cha kukigesa ng'hani.

⁷ Ila heyo mwenyego kagaleka gose, na kugaluka kamba nyakadala, kavumbuka kamba wanhu wayagwe, na koneka kamba munhu.

⁸ Heyo mwenyego kaihumulusa hasi, na kakala mwende ha Mulungu mbaka kudanganhika, hata kudanganhika mumsalaba.

⁹ Avo, Mulungu kamwinula uchana ng'hani, na kungwelela twaga kulu kubita matwaga gose.

¹⁰ Avo mtwaga da Yesu, kila vindi difugame, kuulanga na muisi na hasi ya isi,

¹¹ na kila lulimi lutogole kamba Yesu Kilisto iyo Mndewa, mkumuyenzi Mulungu Tata wetu.

Kunang'hazika Kamba Mulangaza Muulumwengu

¹² Avo, mbwiga zangu, mkala munitegeleza mazua gose vinikalile baho, vinoga ng'hani kunitegeleza kipigiti kino vinili haduhu. Mambukizeni ukombola wenu mkusang'hanika mkudumba na mkugudema, ¹³ kwavija Mulungu mazua gose kosang'hanika mgati yenu, mkuwagwelela mweye sulukila na mhiko ya kutenda gaja gomnogela heyo.

¹⁴ Tendeni mbuli zose bila kutwanganika ama kuibamilila, ¹⁵ giladi sambimuwe na mbuli na munhu na kung'ala kamba wana wa Mulungu walibule uzenezeganye, wonang'hazika kamba nhondo za kuulanga muulumwengu umemile wanhu wehile na wene vilozo. ¹⁶ Ugogeni ng'hani Usenga uli na ugima, avo mdizua dondayabwele Kilisto, noitopa kamba sikimbile mkimbilo wa bule na sang'hano yangu haikalile jaga bule.

¹⁷ Ila hata kamba nowagiza ugima wangu mkugidwa kamba ung'waji ulav-igwa nhosa ha Mulungu, nonogelwa, kamba nhosa zimulava ha Mulungu mnhamanila. Na nolonda mweye mose mdeng'he hamoja na nie. ¹⁸ Na mweye

vivija mnogelwe na kudeng'ha hamoja na nie.

Timoteo na Epaflodito

¹⁹ Kamba Mndewa Yesu yahanogelwa, nomtuma Timoteo kumwenu hima, giladi yahabwela yanisindimule umoyo na mbuli zenu. ²⁰ Nabule munhu iyagwe kamba heyo yali na ngelegeza kamba zinilinazo nie yondayawagwelele gaja gomulonda mweye. ²¹ Kwavija wayagwe wasigale wozahila gaja gawanogele wenyego na sio gaja gamnogele Yesu Kilisto. ²² Mweye wenyego movitanga vija Timoteo viyailaguse mwenyego kalumba, avija viyasang'hanike na nie kamba mwana na tataake mkuupeta Usenga Unogile. ²³ Avo nogesa kumtuma kumwenu haja tu hondanigatange gaja gondaganilawilile nie hano. ²⁴ Na nie nomtamanila Mndewa kamba mkipigiti kiguhu nie mwenyego nokwiza kumwenu.

²⁵ Ila nolegegeza kamba vinoga kum'bweza kumwenu ndugu yangu Epaflodito, msang'hana miyangu na asikali miyangu, ayo vivija yali mtumigwa wenu, ayo imumtumile kumwangu yeze kunzahilila vinhu vinilonda. ²⁶ Kwavija kasulukila ng'hani kuwona mweye mose. Na kakala na gioio kwavija muhulika kamba heyo kakala mtamu. ²⁷ Kweli kakala yolumwa, behi na kudanganhika. Ila Mulungu kamonela bazi, na sio kamba kamonela bazi heyo yeiyeka ila na nie, sambimhate usungu uchana ya usungu. ²⁸ Nie nolonda ng'hani kumtuma heyo kumwenu, nokona muhamona kabili modeng'helela, na nie kudungwadungwa kumwangu komala. ²⁹ M'bokeleni na noge da wanhu wamtogole Kilisto na ndeng'ha ng'hulu, na muwahishimile wanhu wali kamba heyo. ³⁰ Kwavija kakala mmabehi kudanganhika sama ya sang'hano ya Kilisto, na kalonda kuwagiza ugima wake giladi yanhaze mbuli zija mweye wenyego zimulemelwe kunhendela kwavija mkala kutali.

3

Kuwa Bule Uzenzeleganye wa Ikweli

¹ Hakimambukizo, ndugu zangu, deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa. Sidonha kuwandikila mweye kinhu kikija mwanza wa ikabili, notenda vino kuikikiwiza nhamanila yenu. ² Iteganyeni na umbwa, wanhu waja wotenda mbuli zihile, awo wogong'ondeza mbuli za kukanha lukuli bila kilamso chochose. ³ Kwavija tweye iwo twingila kumbi da ikweli, tweye tutambika kubitila mhiko

za Loho wa Mulungu, tweye tudeng'ha mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, tulekile kwika nhamanila yetu mulukuli, ⁴ hata kamba nie mwenyego nna kilamso cha kulutamanila lukuli. Kamba munhu yoyose yogelegeza kamba kana kilamso cha kulutamanila lukuli, nie nibanza. ⁵ Nie ningila kumbi kipigiti vinikalile na mazua manane songela vinivumbuke, nie na munhu wa Israeli wa kuvumbuka, kulawa mtala wa Benjamini, Mueblania nivumbuke Mueblania. Muna imbuli ya kugagoga Malagizo ga Musa, nikala Mfalisayo. ⁶ Niiyoha ng'hani kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto. Kamba munhu kowa bule uzenzeleganye mkugagoga Malagizo ga Musa, nie sihonyele chochose. ⁷ Ila mbuli zija zose zinizipetile kamba zinoga, sambi nozipeta kamba jaga bule sama ya gaja gayatendile Kilisto. ⁸ Si gano geiyeka, ila nokona vinhu vose kamba jaga bule, uhavilinga na ukulu wa nhunza ya kumtanga Kilisto Yesu Mndewa wangu. Sama yake nivasa vinhu vose na kuvona kamba uvuludu, giladi nimpate Kilisto, ⁹ na kuilumba hamoja na heyo kabisa. Na silonda kuitenda mwenyego kutogoligwa na Mulungu kubitila kugatogola Malagizo ga Musa, na sambi niwa munhu nilibule uzenzeleganye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto kuwa bule uzenzeleganye kulawa ha mulungu kwiza kubitila nhamanila. ¹⁰ Nolonda kumtanga Kilisto na kuilanza mhiko ng'hulu imzusile heyo kulawa mkudanganhika. Nolonda kugaya na heyo na kudanganhika kamba viyadanganhike heyo, ¹¹ giladi mnzila imwe ama iyagwe nize kulanza mzuso wa kulawa mkudanganhika.

Kukimbilila Kutulonda

¹² Nie silonga kamba nisha kubokela gaja gose ganilonda ama nivika kuja kunilondigwa kuvika, ila noiyoha giladi mhate kuhuma na kubokela nhunza yangu, kamba vija Kilisto Yesu viyamhatile nie niwe wake. ¹³ Ndugu zangu, siki-gelegeza mwenyego kamba nisha kugapata gaja gose ganilonda, ila kinhu kinitenda icho kino, kuisemwa gabitile na kuiyoha kutenda ganogile kukivikila kija kili haulongozi. ¹⁴ Noiyoha ng'hani kukimbilila kuja kunilondigwa kuvika, giladi mhate nhunza ilawa uchana kuulanga, nhunza ayo Mulungu kubitila Yesu Kilisto iyotukemela.

¹⁵ Avo tweye tose tukangale muloho tuwe na ngelegeza zilingane, na kamba ngelegeza zenu ziigola mkinhu chochose, kinhu kino vivija Mulungu

* 3:16 Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

kowagubulileni. ¹⁶ Vovose vondaiwe, natugendelele kuulongozi mnzila iija ituikweleze mbaka kipigiti kino.*

¹⁷ Ndugu zangu, ng'holelezeni nie, ifunzeni kulawa mwa awo wowinza mbuli zetu zitutendile sama yenu. ¹⁸ Kwavija kamba vija vinikalile niwalongela umwaka, na sambi nowalongela kabili na mahazi, wanhu bwando wokala kamba wadumuka wa ifa ya Kilisto mumsalaba. ¹⁹ Kimambukizo chao kuzimu, wotambikila kija kisulukilwa na ng'huli zao, wokiigodela vinhu vigela kinyala, ngelegeza zao za m'vinhu va muisi. ²⁰ Ila tweye uwenekae wetu wa kuulanga. Na tobeta mkusulukila ng'hani Mkombola wetu kulawa kuulanga, hiyo Mndewa Yesu Kilisto. ²¹ Kozigalula ng'huli zetu zino zibanangika na kuzitenda zilinge kamba lukuli lwake mwenyego luli na yenzi, na kubitila mhiko iija vivija kodaha kuvitenda vinhu vose vikale hasi yake mwenyego.

4

Malagizo

¹ Avo, ndugu zangu, iniwanogele na iniwasulukila ng'hani kuwona, nanahileni ha Mndewa, kwavija mweye iyo ndeng'ha yangu na mkungo unibokele sama ya sang'hano yangu.

² Yuodia na Sintike nowayalalila, mweye kamba ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto mambukizeni m'vutem'vute wenu. ³ Nokulongela gweye, uli munhu wangu wa habehi, wataze watwanzi wano, kwavija wasang'hanika ng'hani hamoja na nie kuweneza Usenga Unogile, hamoja na Kilementi na wasang'hana wayangu wayagwe, awo matwaga gao gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mulungu. ⁴ Deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa mazua gose. Nowalongela kabili, deng'heni.

⁵ Uhozi wenu utangike na wanhu wose, kwavija Mndewa ka mmabehi kwiza. ⁶ Sambindungwedungwe na kinhu chochose, ila mnhambiko zenu zose mpuleni Mulungu gaja gomulonda na mazua gose mpuleni na mioyo ya hewela. ⁷ Na tindiwalo da Mulungu, dibanza ilimu zose za wanhu, doigwaa upile mioyo yenu na nzonzi zenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

⁸ Ndugu zangu, nomambukiza mkulonga vino, nzonzi zenu zimeme mbuli zinogile, na zija zilumbile kugweleligwa nhogolwa, mbuli zimemile kweli, mbuli za kuhishimilwa, zilibule uzenzeleganye, zing'alile, zinogelwa na wanhu, na zili na nhogolwa inogile. Vigelegezeni vinhu vinogile na

vilumbile kuhishimilwa. ⁹ Gendeleleni kuzitenda mbuli zose zimuifunzile, na zim'bokele, na zimuhulike, na zimziwene kulawa kumwangu. Na tindiwalo kulawa ha Mulungu diwe hamoja namwe.

Paulo Kowaheweza Wafilipi Sama ya Nhunza

¹⁰ Nodeng'ha ng'hani mkuilumba hamoja na Mndewa, kweli mkala munigelegeza nie, ila hamupatile nafasi ya kulagusa kamba mkala munigelegeza, hakimambukizo lelo mulagusa kabili vija vumunigelegeza nie. ¹¹ Nolonga vino si kwavija nabule kinhu, kwavija nie niifundiza kwenelwa na kija kinili nacho. ¹² Nivitanga kuhungukilwa na vinhu na nivitanga kuwa na vinhu bwando. Niifundiza kuwa mzihali zose, hali ya kwiguta na hali ya kuwa na nzala, hali ya kuwa na vinhu bwando na hali ya kuwa bule kinhu. ¹³ Nodaha kuzitenda mbuli zose kubitila Kilisto yongela mhiko. ¹⁴ Ila vinoga ng'hani kumwenu kunhaza nie mmigayo yangu. ¹⁵ Mweye Wafilipi m'vitanga kamba mazua ga mwanduso ga Usenga Unogile, vunisegele muisi ya Makedonia, haduhu wanhu wantogole Kilisto wowose wakalile hamoja na nie mkunigwelela vinhu sama ya sang'hano yangu ila mweye mwiyeke. ¹⁶ Kwavija hata vinikalile mdiwambo da Tesalonike viniwalondile mnhaze, mnhaza vinhu vinilondile si mwanza umwe. ¹⁷ Si kamba nie nozahila nhunza kulawa kumwenu, ila nolonda mweye m'bokele nhunza sama ya mbuli zinogile zimtendile. ¹⁸ Mkipigiti kiguhi nipata vinhu vose vinilondile na kubanziliza, sambi nna kila kinhu vija vinibokele kulawa ha Epaflodito vummulagize yangalile. Nhunza zilinga kamba nhosa za vinhu va kunung'hila, nhosa immogela Mulungu na kuitogola. ¹⁹ Na Mulungu wangu kowagwaa vinhu vose vumulonda kulawa muugoli wa yenzi yake, uyatugwelele tweye kubitila Kilisto Yesu. ²⁰ Yenzi na ichole ha Mulungu na Tata wetu milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

²¹ Walamseni wanhu wose wa Mulungu wali hamoja na Yesu Kilisto. Wanhu wantogole Kilisto wali hamoja na nie wowlamsa. ²² Wanhu wose wang'alile wowlamsa, ng'haning'hani waja wali md-ing'anda da Kaisali.*

²³ Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe na loho zenu. Amina.

* 4:22 Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLOSAI ULONGOZI

Lupwilili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo siku mdiwambo da Loma mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Mhwilili za mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai, Waefeso, na Filimoni zokemigwa mhwilili za mkifungo kwavija Paulo kazandika kipigiti viyakalile mkifungo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolosai. Paulo hasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai (2:1), ila yokoneka kakala yogelegeza kamba kana kinhu cha kutenda mwa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Yodahika kamba Epafila iyo yadisongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai kwavija heyo kakala mwenekae wa Kolosai.

Paulo kakala yokeleka ng'hani na mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Hanhu hakulu ha lupwilili lwake kokwandika mbuli ino. Haja kukala na dale da Wayahudi wamtogole Kilisto wakalile wowashulutiza wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wagawinze Malagizo ga Kiyahudi kulawa Mdilagano da Umwaka hasa kwingila kumbi. Paulo kokwandika kamba, Kilisto iyo kinhu chondakimtende munhu yamtogole Kilisto yatogoligwe na Mulungu na sio kinhu kiyagwe chochose ama munhu iyagwe yoyose (1:15-20), na mafundo gaja gozindilila ng'hungwe za kiunhu hagalongidigwa (2:8).

Gali Mgti ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (1:1-2).
2. Abaho kokwandika youlonga ukulu wa Kilisto hasa haya hoyokwidika mbuli ya mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (1:3—3:4).
3. Kamba viili mmhwilili ziyagwe za Paulo, Paulo kandika lwenza lwa ikabili lwa lupwilili luno yolava mafundo ga kuwa na ukazi unogile wa wanhu wamtogole Kilisto (3:5—4:6).
4. Paulo komambukiza na ndamsa na malagizo golagiza kamba lupwilili luja lusomigwe na dizwi kulu mwa wanhu wose wamtogole Kilisto (4:7-18).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

² Towandikila wanhu wang'alile na walibule uzenzeleganye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wali mdiwambo da Kolosai.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kungwaa Mulungu Hewela

³ Mazua gose tomuheweza Mulungu Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto kipigiti tuhawatambikila mweye. ⁴ Kwavija tuhulika nhamanila yenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu na noge dimulinajo ha wanhu wose wa Mulungu, ⁵ noge dilawa mtamanilo jenu da vinhu vinogile Mulungu viyawekile kuulanga. Muwa na tamanilo dino songela vumuhulike kweli ya Usenga Unogile mwanza wa ichanduso. ⁶ Usenga uno Unogile wizile kumwenu wokwenela muulumwengu wose. Wolela mujo kila hanhu mkugalula wanhu, kamba vija vuuwagalule mweye songela zua da mwanduso vumuhulike na kuitanga kweli ya ngekewa ya Mulungu.

⁷ Muifundiza mmbuli ya ngekewa ya Mulungu kulawa ha Epafila, msang'hana mi-etu itumnogele, msang'hana wa Kilisto yalibule uzenzeleganye yosang'hanka sama yetu. ⁸ Na heyo iyo yatulonge mbuli ya noge dimgweleligwe na Loho wa Mulungu.

⁹ Avo, songela vituhulike vino, hatulekile kuwatambikila, na kuno tumulongela Mulungu yawamemeze mweye ilimu ya mbuli zimnogehe heyo kubitila ng'hungwe na ilimu volawa ha Loho wake. ¹⁰ Na totambika vino giladi mkale kamba vija voyolonda Mndewa na kumnogeza heyo mmbuli zose, kuno mulela mujo msang'hano zose zinogile na kukula muilimu ya Mulungu. ¹¹ Mulungu yawagangamaze na mhiko zose zilawa mmhiko za yenzi yake, giladi mdahe kwazaganya mbuli zose bila kudonha kuno mdeng'ha. ¹² Na mmuheweze Mulungu mkudeng'ha, ayo yawatendile mulumbe kupata uhazi Mulungu uyawekile wanhu zake muundewa wa mulangaza. ¹³ Kwavija heyo katukombola kulawa mmhiko za ziza na kutugala kuna uundewa wa Mwanage iyamnogele, ¹⁴ ayo yotukombola na kuvigela kungongo vilozo vetu.

Unhu wa Kilisto na Sang'hano Yake

¹⁵ Kilisto iyo sisila da Mulungu yoleka koneka, chaudele na mkulu wa vinhu vose vilumbigwe na Mulungu. ¹⁶ Kwavija kubitila heyo Mulungu kavilumba vinhu vose va kuulanga na va muisi, vinhu vikoneka na vija vileka koneka, kamba vija

mhiko za muloho, wandewa wa muloho, watawala wa muloho, na udaho wa muloho. Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo na sama yake. ¹⁷ Kilisto kakala baho songela vinhu vose havinalumbigwa, na mkuilumba hamoja na heyo vinhu vose vipata hanhu hake. ¹⁸ Na heyo iyo pala, na wanhu wamtogole Kilisto wawo lukuli lwake, heyo iyo mwanduso, heyo iyo chadele mmwanza wa wazukile kulawa mkudanganhika, avo kokwiza kukala hanhu ha ulongozi m'vinhu vose. ¹⁹ Kwavija Mulungu immogela uungu wake wose ukale mwa Kilisto. ²⁰ Kubitila mwanage, Mulungu kanogelwa vinhu vose vilumbe kabili na heyo mwenyego, vinhu vili muisi ama kuulanga, mkwika tindiwalo kubitila ifa ya mwanage mumsalaba.

²¹ Umwaka mkala kutali na Mulungu na mkala wadumuka zake sama ya vinhu vihile vumtendile na kuvigelegeza. ²² Ila sambi Mulungu kawatenda mweye muilumbe na heyo mkubitila ifa ya lukuli lwa mwanage giladi yawatende mweye mung'ale, muwe bule nyela, na sambimuwe na mbuli yoyose ihile hameso gake. ²³ Ila molondigwa kugendelele kuitogola kweli ino na kuinanahila. Sambimpalasuku kulawa muikweli imuibokele kipigiti vumuhulike Usenga Unogile upetigwa muulumwengu wose, na nie Paulo nisaguligwa kamba mtumigwa wa Mulungu giladi niupete Usenga uno Unogile.

Sang'hano ya Paulo Kamba Mtumigwa wa Wanhu Wamtogole Kilisto

²⁴ Sambu nodeng'helela migayo yangu sama yenu, mkubitila kugaya kunigaya mulukuli novikiza migayo isigale ya Kilisto sama ya lukuli lwake, awo wanhu wamtogole Kilisto. ²⁵ Mulungu kanigwelela sang'hano ya kusang'hanika mwa wanhu wamtogole Kilisto mkuupeta usenga wake kila hanhu kumwenu. ²⁶ Usenga uno uwo nyong'onyo ifisigwe mwaka na mwaka na milelo bwando, ila sambu igubuligwa mwa wanhu zake. ²⁷ Kwavija Mulungu kalonda wavitange kamba Wamhazizi vivija wolondigwa wapate ugoli na yenzi ya Kilisto. Na ino iyo nyong'onyo, kamba Kilisto kokala mgati yenu. Mbuli ino yowagwelela tamanilo da kuhala yenzi yake. ²⁸ Avo towalongela wanhu wose mbuli za Kilisto, towazuma wanhu wose, na kuwafundiza wanhu wose na ng'hungwe yose iyatugwelele Mulungu. Tolonda tuwagale haulongozi wa Mulungu, giladi sambiwahungule hanhu muukazi wao wa kuilumba hamoja na Kilisto. ²⁹ Sama ya mbuli ino noigaza ng'hani mkuiyoha na mhiko zangu zose zayanigwelele Kilisto.

2

¹ Nolonda m'vitange vija nie vunigaya sama yenu mweye, na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia, na sama ya waja wose walekile kunimanya nie mkunyona mkihanga. ² Nia yangu iyo ino, mweye na hewo mgangamizwe mmioyo na kuilumba hamoja mdinoge, giladi kupata ugoli wose wa ilimu na kuitanga nyong'onyo ya Mulungu, ayo yali Kilisto mwenyego, ³ mwa ayo ngama zose za ng'hungwe na ilimu kuzifisigwe.

⁴ Nowalongela mweye gano giladi munhu sambiyawavizile na mbuli zilmwilile. ⁵ Kwavija hata kamba na kutali na mweye mulukuli, ila na hamoja na mweye muloho, na ninogelwa ng'hani kuwona vija vumkala kamba vilondigwa na nhamanila yenu mwa Kilisto vuigangamale.

Ugima wa Kweli Mgati ya Kilisto

⁶ Vija vumumtogle Yesu Kilisto kamba Mndewa, gendeleleni kumkweleleza. ⁷ Muwe na mizizi inanahile ng'hani mmwaka heyo, muizenge mgati yake, na mgangamale muinhamanila kamba vumfundizigwe. Na mmemezwe na mioyo ya hewela.

⁸ Loleni! Munhu sambiyawanamate kubitila mbuli zake zilibule kinhu na za uvwizi zilawa mngelegeza za wanhu na kulawa mmhiko za loho wa ulumwengu uno na sio kulawa ha Kilisto. ⁹ Mulungu kokala mgati ya Kilisto, ¹⁰ na mweye muwa wanhu walekile kuhungula hanhu kubitila kuilumba kumwenu na Kilisto, ayo yali mkulu wa loho zose zitawala na zili na udaho.

¹¹ Mkuilumba hamoja na Kilisto mwingizigwa kumbi, sio kumbi dja dingizigwa na wanhu, ila kumbi dingizigwa na Kilisto, disegeza vilozo vose. ¹² Vum'batizigwe, mzikigwa hamoja na Kilisto, na mzuka na heyo kubitila nhamanila mmhiko za Mulungu yamzusile heyo kulawa mkudanganhika. ¹³ Umwaka mkala mdanganhike sama ya vilozo venu kwavija vilozo venu vikala havinasegezwa. Avo sambu Mulungu kawagwaa ugima hamoja na Kilisto. Kavigela kumgongo vilozo vetu vose. ¹⁴ Kasegeza msululu wa nhaguso zetu na kuzisegeza mkuzigongomela mumsalaba. ¹⁵ Mkutenda vino, kawasegezela mhiko watawala wa muloho na wene udaho. Kawagela kinyala haulongozi wa wanhu wose kubitila kuhuma kuyahumile mumsalaba.

¹⁶ Avo munhu sambiyawataguse sama ya kija chumja ama chumng'wa ama sama ya kuleka kugasamhukila mazua ga sona za

Wayahudi, kamba vija sona za mwandamo wa mulenge ama sona za Zua da Mhumulo. ¹⁷ Vinhu vino vose vivo sisila da vinhu vikwiza. Ila Kilisto mwenyego iyo ikweli. ¹⁸ Sambimmuleke munhu yoyose yawataguse mkuwagong'ondeza mmbuli za kuwa wende wa uvwizi ama kutambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wolonga wagweleligwa nzozzi mmbuli zino ngelegeza zao zimemile vilozo zowatenda waitope, ¹⁹ na waleka kugendelela kumgoga Kilisto ayo yali pala da lukuli. Hasi ya wimilizi wa Kilisto lukuli lose lopata mandia na kuilumba hamoja m'vipindi na vifundo vake na lokula kamba voyolonda Mulungu.

Kudanganhika na Kilisto, na Kukala Hamoja na Kilisto

²⁰ Kwavija mdanganhika hamoja na Kilisto, na mkomboligwa kulawa mmakono ga vinyamkela wotawala ulumwengu uno. Habali mkala kamba vija mng'hali wanhu wa muulumwengu uno? Habali mzigoga ndagizi kamba vija, ²¹ "Sambiugoge kino!" "Sambiulanze kija!" "Sambiukwase kija!"? ²² Ndagizi zino zose zikigwa sama ya vinhu vibanangika, nazo zose zimema ndagizi za wanhu na mafundo gao. ²³ Kweli ndagizi zino zokoneka zina ng'hungwe kwavija zimema mbuli zilibule mzihaka kamba vija kuishulutiza kuwatambikila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, zimema wende wa uvwizi, na kuzigaza ng'hani ng'huli, ila zabule mhiko za kuzihuma sulukila za lukuli.

3

¹ Kwavija mzusigwa hamoja na Kilisto, avo gazahileni gaja gali uchana, ako Kilisto kuyakalile mkigoda chake cha Undewa kumkono wa ukulume wa Mulungu. ² Gelegezeni gali uchana na sio gali hasi. ³ Kwavija mweye mdanganhika mulukuli luno, ila ugima wenu wa ikweli ufisigwa hamoja na Kilisto mgati ya Mulungu. ⁴ Kilisto iyo ugima wenu wa ikweli, na kipigiti vondayoneke muulumwengu, na mweye vivija mokoneka hamoja na heyo muiyenzi yake.

Ugima wa Umwaka na Ugima wa Sambu

⁵ Avo zikomeni sulukila zose za muisi zingendelela kusigala mgati yenu. Leken mmbuli za ugoni, unyolodo, sulukila ya ugoni, sulukila ya kutenda mbuli zihile, na sambimuwe wagila, kwavija ugila uwo nhambiko ya miwegu. ⁶ Sama ya mbuli zino lusango lwa Mulungu lowezila waja wose woleka kumtegeleza. ⁷ Mweye vivija mtembela mnzila zino, kipigiti vumkalile wanhu wa ulumwengu uno.

⁸ Ila sambu molondigwa kuzileka mbuli zino zose, ng'hasilika, lusango, ngelegeza zihile, kuilonga vihile, na mbuli zihile kulawa mmilomo yenu. ⁹ Sambimuiwizile wenyego kwa wenyego, kwavija mweye muuvula unhu wa umwaka na sang'hano zake, ¹⁰ na muuvula unhu wa sambu, awo uwatenda kuwa wa sambu kipigiti vumgendelela kuifunza mbuli za muumbi wenu na kuwa kamba heyo. ¹¹ Muugima uno wa sambu, haduhu Mgiliki ama Muyahudi, yengile kumbi ama yalekile kwingila kumbi, mulungwana ama mshenzi, nyakadala ama yallegehe. Kilisto iyo kila kinhu na ka mgati yetu tose.

¹² Avo kwavija mweye mwa wanhu msaguligwe na Mulungu, mng'alile na mnogelwe ng'hani na Mulungu, avo ivazeni bazi, moyo unogile, kuwa bule makulu, kuhola mmoyo, na mwazaganyo. ¹³ Iyazaganyeni wenyego kwa wenyego, na kamba ihalawilila munhu kana mbuli na miyage, mkiigele kumgongo. Igeleni kumgongo kamba Mulungu viyawagelile mweye kumgongo. ¹⁴ Uhaleka gano gose, ivazeni noge ajo divifunga hamoja vinhu vino vose muuhamoja wa kweli. ¹⁵ Na tindiwalo dilawa ha Kilisto ditawale mmioyo yenu, avija mweye vumuli vipindi va lukuli lumwe mkemigwa mkale mditindiwalo. Na muwe wanhu wa kulava hewela. ¹⁶ Usenga Unogile wa Kilisto umeme ng'hani mgati yenu, mkuifundiza wenyego kwa wenyego na kuizuma na ng'hungwe yose. Mwimbileni Mulungu na kumuheweza mmioyo yenu, mkwimba zabuli, nyila za nhogolwa, na nyila za muloho. ¹⁷ Chochose chumtenda ama chumulonga, tendeni mditwaga da Mndewa Yesu, mmuheweza Mulungu Tata wetu kubitila heyo.

Ukazi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

¹⁸ Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake, kwavija vino vivo vilondigwa kutendigwa na wanhu wamtogole Kilisto.

¹⁹ Kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake na sambiyamkomhokele.

²⁰ Mweye wana, wategelezeni waja wawalelile mmbuli zose, kwavija vino vivo vimnogege Mndewa.

²¹ Mweye watata, sambimuwagevuzi wanenu, bule wodonhezwa.

²² Mweye nyakadala, wategelezeni watawala zenu wa muisi mmbuli zose sio tu kipigiti viwowalola mweye giladi wawatogole, ila mkunogelwa mmoyo kuno mumdumba Mulungu. ²³ Chochose chumtenda kitendeni na moyo wenu wose, kwavija momsang'hanikila Mndewa na sio wanhu. ²⁴ Kwavija m'vitanga kamba mowiza kubokela kija Mndewa kiyailagane

kamba nhunza yenu. Kwavija Kilisto iyo Mtawala wa ikweli imumsang'hanikila. ²⁵ Munhu yoyose yotenda gehile kolihigwa gagaja galingile na gaja gehile gayatendile, kwavija Mulungu hakilola kihanga cha munhu.

4

¹ Na mweye watawala, watendeleni ganogile nyakadala zenu, kwavija movitanga kamba na mweye vivija muna Mtawala kuulanga.

Ndagizi

² Gendeleleni kutambika, na kipigiti vumutambika, muiteganye na kumuheweza Mulungu. ³ Na vivija tutambikileni na tweye, giladi Mulungu yaluvugule lwivi sama ya usenga wetu, avo tuipele nyong'onoyo ya Kilisto, kwavija sama ya nyong'onoyo hiyo nie na mkifungo. ⁴ Tambikeni giladi niipele goya nyong'onoyo ija kamba vunilondigwa niipele.

⁵ Muwe wabala mkukala hamoja na awo walekile kumtologa Kilisto, kila nafasi yondamuipele isang'hanikileni goya. ⁶ Mazua gose ulonzi wenu umeme ngekewa na umeme munyu, giladi m'vitange kumwidika kila munhu.

Ndamsa za Kimambukizo

⁷ Tikiko, ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye muisang'hano ya Mndewa, kowalongela mbuli zangu zose. ⁸ Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija yawangamize mweye mioyo yenu. ⁹ Kokwiza hamoja na Onesimo, ndugu yetu itumno-gele na yalibule uzenzeleganye ayo yali mwenekae wa isi yenu. Weheza, wowalongela vinhu vose vilawilile hano.

¹⁰ Alistaliko, yali mkifungo hamoja na nie, kowalamsa, na Maluko, mwana wa mjombaake Banaba, vivija kowalamsa. Mulongeligwa mwisha mbuli za Maluko, yahavika kumwenu, m'bokeleni. ¹¹ Na Yesu, yokemigwa Yusto, kowalamsa. Wano wao Wayahudi weiyeka mmwanza mwa wasang'hana wayangu sama ya Undewa wa Mulungu, na hewo waugangamiza moyo wangu.

¹² Epafla, ayo yali mmwanza wenu na msang'hana wa Kilisto Yesu, kowalamsa. Mazua gose koiyoha ng'hani kuwatambikila mweye. Heyo kowatambikila ha Mulungu giladi mgeligwe mhiko, muleke kuhungula hanhu, na mdahe kugatenda gaja gose goyolonda Mulungu. ¹³ Nolonda niwalongele ikweli kamba heyo kosang'hanika ng'hani sama yenu mweye na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia na awo wali mdiwambo

da Hielapoli. ¹⁴ Luka, mganga wetu itumnogele, na Dema wowalamsa.

¹⁵ Walamseni ndugu zetu wali Laodikia, mulamseni Nimfa hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto wokiiting'hanila mng'anda yake. ¹⁶ Muhamambukiza kulusoma lupwilili luno vivija wagweleleni wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia walusome, na mweye vivija mulusome lupwilili kulawa Laodikia. ¹⁷ Mulongeleni Alikipo, "Imambukize sang'hano yuugweleligwe na Mndewa."

¹⁸ Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego. Sambimuisemwe minyolo yangu.

Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

**LUPWILILI LWA ICHANDUSO
LWANDIKIGWE NA
MTUMIGWA WA KILISTO
PAULO HA
WATESALONIKE
ULONGOZI**

Lupwilili lwa ichanduso ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Yodahika kamba luno lulo lupwilili lwa ichanduso luyalwandike Paulo na kugaluka kuwa kitabu kimwe mmwanza wa vitabu va Bibilia. Na lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 51 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo kakala mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Paulo hadahile kukala Tesalonike mkipigiti kitali viyeshile kudisongeza dale da wanhu wamtogole Kilisto, avo kalutuma lupwilili luno giladi yawagamize wanhu wamtogole Kilisto wali ako. Lupwilili luno lumema mbuli bwando na ndagizi bwando mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kukala. Paulo kolongelela vija Kilisto vondagabwele mwanza wa ikabili. Siku wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wakala wolonda kuitanga mbuli ino. Kubwela kwa Kilisto mwanza wa ikabili Paulo kakutenda kamba kichu kinhu cha kuwagamiza giladi wakale ukazi wa kumnogela Mulungu (5:6-8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kumuheweza Mulungu sama yao (1).
2. Abaho kosimulila mbuli za sang'hano zake na mbuli zija zigaligwe na Timoteo (2—3).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi vija wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuvitanga kamba Yesu kokwiza mwanza wa ikabili (4:1—5:15).
4. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto na kumulonda kila munhu mmwanza wao yalusome lupwilili luno (5:16-28).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, kumwenu mweye muli wanhu wa Mulungu Tata na Mndewa Yesu Kilisto.

Negekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu viwe hamoja namwe.

Ugima na Nhamanila ya Watesalonike

² Mazua gose tomgwelela hewela Mulungu sama yenu mweye mose, na mzinambiko zetu towatambikila mianza yose. ³ Tuhawatambikila ha Mulungu Tata wetu, tokumbuka sang'hano yenu ileligwe na nhamanila yenu, sang'hano zenu zimtendile sama ya noge dimulinajo, na mwazaganyo utendigwe na tamanilo dimulinajo sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto. ⁴ Ndugu zetu, vitvutanga kamba Mulungu kowanogela mweye, na kawasagula mweye kuwa wanhu zake, ⁵ kwavija vituwagalile Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, haukalile Usenga wa mmulomo tu, ila vivija na mhiko na Loho wa Mulungu na nhamanila ng'hulu. Na m'vitanga vija vitukalile tukala kipigiti vitukalile na mweye, kwavija ikala sama ya manogelwa genu mweye. ⁶ Mweye mtwiga tweye na Mndewa, hata kamba mgaya ng'hani, muubokela usenga na deng'ho dilawa ha Loho wa Mulungu. ⁷ Avo mgaluka ningo ha wanhu wose wamtogole Kilisto wa muisi za Makedonia na Akaya. ⁸ Kulawa kumwenu usenga wa Mndewa wenela, sio tu muisi za Makedonia na Akaya, ila kila hanhu nhamanila yenu ya kumtamanila Mulungu itangigwa. Avo hatulonda kulonga chochose mmbuli ino. ⁹ Kwavija wanhu wa isi zino wolonga vija vintubokele vinogile na vija vimungalukile Mulungu kulawa mmiwegu na kumsang'hanikila Mulungu wa ikweli yali na ugima. ¹⁰ Na vivija wolonga vija vumum'beta Mwanage kulawa kuulanga, ayo yamzusile kulawa mkudanganhika, iyo Yesu, ayo yotukombola kulawa mulusango lukwiza.

2

Sang'hano ya Paulo Mdiwambo da Tesalonike

¹ Ndugu zetu, mwemwe wenyego movitanga kamba kwiza kumwetu kumwenu hakukalile jaga bule, ² kamba vum'vitanga kipigiti kubitile tukala tugazigwa na kuligigwa mdiwambo da Filipi, ila mkutazigwa na Mulungu wetu tuwapetela Usenga Unogile hamoja na ving'hwaso bwando vikalile haja. ³ Usenga wetu utukalile tuwapetela haukalile na nia ya uzenzeleganye ama nia ihile ama

kulonda kumnamata munhu yoyose, ⁴ ila mazua gose tolonga kamba Mulungu viyotulonda tweye kulonga, kwavija Mulungu katutogola kamba tulumba kuupeta Usenga Unogile. Hatulonda kuwanogeza wanhu, ila tolonda kumnozeza Mulungu, ayo yoilolesa mioyo yetu. ⁵ Kamba vum'vimanya na Mulungu iyo msindila wetu, hatwizile na mbuli za kuhembekeza ama kuitenda mbwiga zenu giladi tupate hela zenu. ⁶ Hatuzahila nhogolwa kulawa ha wanhu, sio kulawa kumwenu, ama kulawa ha munhu yoyose, ⁷ hata kamba tweye twa watumigwa wa Kilisto tuhadahile kulonda vinhu kulawa kumwenu, ila tweye tukala tuholile kipigiti vitukalile na mweye, kamba vija mama voyowalela wanage. ⁸ Tuwanogela ng'hani kileka mana tutogole sio tu kuwapetela Usenga Unogile kulawa ha Mulungu ila hata kuulava ugima wetu sama yenu, kwavija mweye muwa ndugu kumwetu. ⁹ Ndugu zetu, kweli muisenwa vija vitusang'hanike na kugaya ng'hani! Tusang'hanika misi na kilo giladi sambitumamanile munhu yoyose mmwanza wenu kipigiti vitukalile tuupeta Usenga Unogile wa Mulungu.

¹⁰ Mweye mwa wasindila zetu, na Mulungu vivija msindila wetu kipigiti vitukalile mmwenu mweye wanhu mumtogle Kilisto, vija vituli wanhu wang'alile, tulibule uzenzeleganye, na tulibule mbuli ihile. ¹¹ Kwavija movitanga kamba tweye tumtendela kila munhu mmwanza wenu kamba tata voyowatendela wanage mwenyego. ¹² Tuwagangamiza, na kuwabweza moyo, na kuwayalalisa mkale ukazi wa kumnozeza Mulungu, ayo yowakema Muundewa wake na muenzi yake.

¹³ Na tweye vivija tomgwelela Mulungu hewela kwavija vumuubokele usenga wa Mulungu, umuuhulike kulawa kumwetu, hamuubokele kamba usenga wa munhu, ila kamba vuuli usenga wa Mulungu, awo usang'hanika mgati yenu mweye mumtogle Kilisto. ¹⁴ Kwavija mweye, ndugu zetu, kija kiwalawilile mweye kicho kiwalawilile wanhu wa Mulungu wamtogle Yesu Kilisto muisi ya Yudea. Mgaya mgayo umwe ulawa ha wanhu zenu wenyego, kamba vija wanhu wamtogle Kilisto muisi ya Yudea viwagazigwe na wanhu zao wenyego, Wayahudi, ¹⁵ awo wamkomile Mndewa Yesu na wahokozi wa umwaka na kutugaza na tweye vivija. Womgevuza Mulungu na kuihasanya na wanhu wose, ¹⁶ mkuiyoha kutugomesa tweye kulonga na Wamhazi giladi Wam-

hazi sambiwakomboligwe. Mkutenda vino mazua gose, woilundikila vilozo vao. Ila hakimambukizo lusango lwa Mulungu lowezila.

Sulukila ya Paulo ya Kuwatembelela Watesalonike Kabili

¹⁷ Ila, ndugu zetu, vituinegile na mweye mulukuli mkipigiti kiguhi na sio mmoyo, tukala na sulukila ng'hulu ya kuwona meso kwa meso. ¹⁸ Kwavija tulonda kwiza kumwenu, ng'haning'hani nie Paulo, nilonda kwiza mianza bwando, ila Mwenembago katuzuila. ¹⁹ Kwavija tamanilo jetu choni, ama ndeng'ha yetu choni, ama mkungo wetu choni wa kuki-itopela haulongozi wa Mndewa wetu Yesu kipigiti vodayeze? Sio mweye? ²⁰ Ona, mweye iwo yenzi yetu na ndeng'ha yetu!

3

¹ Avo vutulemelwe* kwazaganya, tulamula kusigala mdiwambo da Atene twiyeka. ² Tumtuma† Timoteo, ndugu yetu na msang'hana mietu msang'hano ya Mulungu, mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto, yawagele mhiko na kuwagangamiza mweye mnhamanila yenu, ³ giladi munhu yoyose sambiyatigiswe na migayo ino. Mweye movitanga goya kamba migayo ikigwa sama yetu tweye tose. ⁴ Kwavija kipigiti vitukalile hamoja na mweye, tuwalongela kamba tokwiza kugazigwa. Avo ilawilile kamba vutuwalongele. ⁵ Sama ya kilamso kino, vinilemelwe kuizuila, nimtuma Timoteo giladi niitange nhamanila yenu. Nidumba kamba siku Mwenembago kawageza, na kamba yahawageza, sang'hano yetu yowa jaga bule.

⁶ Ila Timoteo kabwela sambisambi kulawa kumwenu, katugalila mbuli zilimwilile ziilonga nhamanila yenu na noge jenu. Katulongela kamba mazua gose motukumbuka mkudeng'ha, na kamba modulusukila kutona, kamba vija na tweye vitusulukila kuwona mweye. ⁷ Avo, ndugu zetu, mkugazika na kugaya kumwetu kose, tугangamizwa mmbuli yenu sama ya nhamanila yenu. ⁸ Kwavija sambi to-daha kuhumula goya ihawa mogendelela kugangamala mkulumba hamoja na Mndewa. ⁹ Hatudaha kumuheweza Mulungu vija viilondigwa sama yenu, avija vyaibwezile ndeng'ha yetu yose itukalile tuigelegeza haulongozi wa Mulungu wetu sama yenu mweye. ¹⁰ Imisi na ikilo tutambika ng'hani giladi tuyone kabili meso kwa meso na kuwagwaa kija kihunguke muinhamanila yenu.

* 3:1 Hano wanhu walemelwe wakala Paulo, Sila, na Timoteo.

wakala Paulo na Sila.

† 3:2 Wanhu wakalile wamtumile Timoteo

¹¹ Avo Mulungu Tata wetu na Mndewa wetu Yesu watutendele nzila ya kwiza kumwenu. ¹² Mndewa yaditende noge jenu jongezeke na diwe bwando ha kila munhu mmwanza wenu na ha wanhu wayagwe, kamba vija tweye vituli na noge bwando kumwenu. ¹³ Mndewa yaigangamize mioyo yenu giladi sambimuwe na mbuli na munhu na muwe wanhu wang'alile haulongozi wa Mulungu wetu na Tata wetu kipigiti Mndewa wetu Yesu Kilisto yeheza hamoja na wanhu zake wose wang'alile.

4

Ugima Umnogeza Mulungu

¹ Hakimambukizo, ndugu zetu, tuwafundiza vija vimulondigwa kukala giladi mumnogeze Mulungu, na msonga kukala ukazi uno wa kumnogeza Mulungu. Avo towayalalila na kuwagong'ondeza mditwaga da Mndewa Yesu kamba mgendelele ng'hani kutenda vino. ² Kwavija mozitanga ndagizi zija zituwagwelele kubitila udaho wa Mndewa Yesu. ³ Mulungu kowalonda mweye muwe wanhu wang'alile na sambimtende ugoni kabisa. ⁴ Kila mbigalo kolondigwa yavitange kukala na mtwanzi wake muung'azi na hishima, ⁵ sio mkusulukila ugoni kamba Wamhazi walekile kumtanga Mulungu. ⁶ Mmbuli ino munhu sambiyamtendele gehile miyage yamtogole Kilisto ama kum'bulunya. Mndewa kowatagusa wanhu sama ya vilozo vose kamba vino, kamba vitwishile kuwalongela na kuwazuma. ⁷ Mulungu hatukemile tutende vilozo, ila tuwe wanhu wang'alile. ⁸ Avo munhu yoyose yogalema mafundo gano hamulema munhu, ila komulema Mulungu yowagwelele mweye Loho wake. ⁹ Mmbuli ya noge ha munhu yamtogole Kilisto miyago, twabule kilamso cha kuwaandikila, kwavija mweye wenyego mfundizigwa na Mulungu kukiinogela wenyego kwa wenyego. ¹⁰ Kweli muwanogela ng'hani wanhu wose wamtogole Kilisto wali muisi ya Makedonia, ndugu zetu, hata avo towayalalila, mgendelele ng'hani kuwanogela. ¹¹ Nia yenu iwe ino, mkale ukazi wa kuleka kugomba na wanhu, mgelegeze mbuli zenu wenyego na kusang'hanika na makono genu, kamba vituwalagize, ¹² giladi ukazi wenu wa mazua gose utogoligwe na wanhu wa kunze giladi sambimuntamanile munhu yoyose.

Kwiza kwa Mndewa

¹³ Ila, ndugu zetu, hatulonda muleke kuitanga mbuli ya wanhu wadanganhike, giladi sambimuwe na giogio kamba wanhu

wayagwe walibule tamanilo. ¹⁴ Totogola kamba Yesu kadanganhika na kuzusigwa, na totogola kamba Mulungu kowabweza na kuweka hamoja na Yesu waja wose wadanganhike kuno womtogola Yesu.

¹⁵ Towafundiza mbuli zino kulawa ha Mndewa mwenyego, kamba, tweye tuli wagima, tweye tusigale mbaka vondayeze Mndewa, hatuwalongola waja wose wadanganhike. ¹⁶ Kwavija Mndewa mwenyego kohumuluka kulawa kuulanga na lwangi lukulu na dizwi da msenga mkulu wa Mulungu wa kuulanga hamoja na dizwi da mhalati ya Mulungu, na wanhu wadanganhike kuno womtogola Kilisto tanhu wozuka. ¹⁷ Abaho, tweye tuli wagima, tweye tusigale, tonyamuligwa muna gamawingu hamoja na hewo tuiting'hane na Mndewa kuulanga. Avo tokala hamoja na Mndewa mazua gose. ¹⁸ Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na mbuli zino.

5

Isasale Sama ya Kwiza kwa Mndewa

¹ Ndugu zetu, mmbuli ya kipigiti na msimu wa mbuli zino zose vondazilawilile, twabule kilamso cha kuwandikila. ² Kwavija movitanga goya kamba Zua da Mndewa dokwiza kamba vija m'bavi voyokwiza mkipigiti cha ikilo. ³ Kipigiti wanhu vovwolongwa, "Hana tindiwalo na upile," baho ubananzi hondauwezile mkuwasinhukiza kamba vija usungu wa kulela mwana vuumwizila mtwanzi yali na inda, na hawadaha kunyelenhuka. ⁴ Ila mweye, ndugu, hamuli mdiziza avo zua dino hadiwasinhusa kipigiti vondadize kamba m'bavi. ⁵ Mweye mose mwa wana wa mulangaza na wana wa imisi. Tweye hatuli wana wa ikilo ama wa ziza. ⁶ Avo sambitwase utulo kamba vovowasa wanhu wayagwe, tukale meso na tuwe na nzonzi zetu. ⁷ Kwavija waja wose wowasa, wowasa ikilo, na waja wose wokoligwa, wokoligwa ikilo. ⁸ Ila tweye tuli wa imisi, tuwe na nzonzi zetu, tuivale nhamanila na noge kamba kikoti cha zuma mmhambaga, na tamanilo da ukombola kamba kofia da zuma. ⁹ Kwavija Mulungu hatuasagule tweye tugaye mulusango lwake, ila tupate ukombola kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, ¹⁰ ayo yadanganhike sama yetu, giladi kipigiti vondayeze, kamba tuhawa wagima ama tuhadanganhika, tupate kukala hamoja nayo. ¹¹ Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na kuigela mhiko wenyego kwa wenyego, kamba vumtenda sambu.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

¹² Ila, ndugu zetu, towayalalila, muwahishimile waja wose wosang'hanika ng'hani mmwenu, awo wali wakulu zenu muukazi wa kumsang'hanikila Mndewa na wowazuma. ¹³ Wahishimileni ng'hani mdinoge sama ya sang'hano zowotenda. Mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego.

¹⁴ Ndugu, towayalalila, wazumeni waja wose wali wakoka, muwagangamize wali na bwembwe, watazeni walibule mhiko, na mmwazaganye kila munhu. ¹⁵ Teganyeni, munhu yoyose sambiyalihe dihile kwa dihile, ila mazua gose zahileni kukiitendela ganogile wenyego kwa wenyego na hata wanhu wayagwe.

¹⁶ Deng'heni mazua gose, ¹⁷ tambikeni bila kudonha, ¹⁸ longeni hewela mm-buli zose, kwavija gano gago goyolonda Mulungu kulawa kumwenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

¹⁹ Sambimum'vulalize Loho wa Mulungu. ²⁰ Sambimzizabuze mbuli za wahokozi, ²¹ ila vigezeni vinhu vose mwone kamba usenga uno ulawa ha Mulungu. Gagogeni ganogile, ²² mwinege na kila mbuli ihile.

²³ Mulungu mwenyego, ayo yali chanduso cha tindiwalo, yawang'alize mweye mose. Loho zenu, mioyo yenu, na ng'huli zenu sambiviwe na mbuli na munhu yoyose mkipigiti cha kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto. ²⁴ Heyo yawakemile mweye kabule uzenzeleganye, na heyo kogatenda gano.

²⁵ Ndugu, tutambikileni.

²⁶ Walamseni ndugu wose na mnonelo ung'alile.

²⁷ Nowalagiza mditwaga da Mndewa kamba mulusome lupwilili luno haulongozi wa wanhu wose wamtogole Kilisto.

²⁸ Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja namwe.

**LUPWILILI LWA IKABILI
LWANDIKIGWE NA
MTUMIGWA WA KILISTO
PAULO HA
WATESALONIKE
ULONGOZI**

Lupwilili luno lwa ikabili ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Lupwilili luno kalwandika mkipigiti kiguhi viyeshile kulwandika lupwilili lwa ichanduso ha Wakolosai, mkipigiti cha milao ya 51 songela viyavumbuke Kilisto. Paulo kakala yang'hali mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wagazika ng'hani na mbuli za kipigiti cha kimambukizo na vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili, kwavija Paulo kazandika ng'hani mbuli zino mmhwilili zake zose mbili ha Watesalonike. Kamba lwenza lose lwa lupwilili lwa ikabili ha Watesalonike lwandika mbuli za kipigiti cha kimambukizo. Vivija Paulo kolava nzuma mmbuli ya kuleka ukoka. Kila munhu kolondigwa yasang'hanike giladi yapate kinhu cha kuja (3:6-10).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkukitambula mwenyego na kuwatambula wayage (1:1-2).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike na kuwatambukila (1:3-12).
3. Muisula ya ikabili, Paulo kolongelela mbuli za kipigiti cha kimambukizo.
4. Abaho kolongelela mbuli za kuleka ukoka na kusonga kusang'hanika (3:1-15).
5. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto (3:16-18).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, mkuilumba hamoja na Mulungu Tata wetu na Mndewa Yesu Kilisto.

² Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhaguso Vondayeze Kilisto

³ Ndugu zetu, mazua gose tolondigwa kumgwelela Mulungu hewela sama yenu. Vinoga tweye kutenda avo, kwavija nhamanila yenu yokula ng'hani, na noge diyalinajo kila munhu mmwanza wenu ha miyage dokongezeka. ⁴ Kino kicho kilamso cha tweye kuitopela mweye ha wanhu wayagwe wa Mulungu wamtogole Kilisto. Towalongela hewo vija vimwazaganya na vija vimgendelela kuwa na nhamanila, hata kamba mbitila migayo bwando na kugazika ng'hani.

⁵ Gano gose golagusa kamba nhaguso ya Mulungu yabule uzenzeleganye, abaho mopetigwa kamba molondigwa kwingila Muundewa wa Mulungu, awo mweye mgazigwa sama yake. ⁶ Mulungu kabule uzenzeleganye. Kowaliha migayo waja wose wowagaza mweye, ⁷ na kuwagwelela mhumulo mweye mgazigwa, hamoja na tweye. Gano golawilila kipigiti Mndewa Yesu yahafunuligwa kulawa kuulanga muumoto ukwaka hamoja na wasenga zake wa Mulungu wa kuulanga wali na mhiko. ⁸ Kowasuna waja wose walekile kumtanga Mulungu na walekile kuutogola Usenga Unogile wa Mndewa wetu Yesu Kilisto. ⁹ Wosunigwa msuno wa ubananzi wa digunge na kwikigwa kutali na kihanga cha Mndewa na yenzi ya mhiko zake, ¹⁰ mdizua dondayeze kubokela yenzi na hishima kulawa ha wanhu zake wose, awo wamtogole heyo. Mweye vivija mowa mmwanza wao, kwavija muutogola usenga uja utuwalongele mweye.

¹¹ Kino kicho kilamso cha tweye kuwatambukila mweye mazua gose. Towatambukila ha Mulungu wetu giladi yawatende mulumbe kukala ukazi uyawakemele mweye. Kubitila mhiko zake yadahe kuzivikiza sulukila zenu zose sama ya unovu na kuimambukiza sang'hano ya nhamanila yenu. ¹² Totambika vino giladi twaga da Mndewa wetu Yesu diyenzigwe mgati yenu, na mweye mgati yake, kamba vija viili ngekewa ya Mulungu wetu na Mndewa Yesu Kilisto.

2

Ija Imtenda Gehile

¹ Mmbuli ya kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto na kuting'hanizwa kumwetu kuwa hamoja na heyo, ndugu zangu, nowayalalila, ² sambimdungwedungwe himahima mngelegeza zenu ama mkusihuswa na awo wolonga Zua da Mndewa

diza disha, sambimuwategeleze, hata kamba wahalanga kamba wana nzozi za muloho, lugubulo, ama lupwilili lolose kulawa kumwetu. ³ Munhu yoyose sambiyawawizile mnzila yoyose, kwavija zua dija hadiza mbaka uhasanyi mkulu wize tanhu, na ija Imtenda Gehile yafunuligwe, ayo Mulungu yondayam'banange. ⁴ Heyo kolema na kukiinula mwenyego mmbuli ya kila kinhu kikemigwa Mulungu ama kitambikiligwa, giladi yakike uchana Muing'anda ya Mulungu, yokiipeta mwenyego kamba iyo Mulungu.

⁵ Muisemwa kamba niwalongela mbuli zino kipigiti ving'halile hamoja na mweye? ⁶ Na sambi mokitanga kija kimkikiwiza heyo, giladi yafunuligwe mkipigiti kilondigwa. ⁷ Kwavija ija Imtenda Gehile kosang'hanika, ila ija yokikiwiza sambi kogendelela kutenda avo mbaka vondagayezigwe. ⁸ Abaho, ija Imtenda Gehile kofunuligwa, ila Mndewa Yesu yeheza, komkoma na mhumuzi ya mulomo wake na kum'bananga na unang'hazi wa wizilo wake. ⁹ Ija Imtenda Gehile yeheza, mhiko kulawa ha Mwenembago zomtaza kutenda mbuli bwando za uvwizi, kamba vija mizonza, vilaguso, mbuli za mkanganyo, ¹⁰ na wiho wa namna zose mkuwawizila waja wopotela. Wopotela kwavija walema kuinogela ikweli giladi wakomboligwe na Mulungu. ¹¹ Avo, Mulungu kowatenda wawwiziligwe ng'hani, na hewo woutogola uvwizi uno. ¹² Abaho wotagusigwa sama ya kuzinogela mbuli zihile kubanza kuitogola ikweli.

Mtaguligwa Sama ya Ukombola

¹³ Ila ndugu mnogeligwe na Mndewa, tweye mazua gose tolongigwa kumuheweza Mulungu sama yenu, kwavija songela haichanduso Mulungu kawasagula mweye giladi mkomboligwe kubitila sang'hano ya ung'azi ya Loho wa Mulungu na kubitila kuitogola ikweli. ¹⁴ Mulungu kawakema kuukombola kubitila Usenga Unogile utuupetile kumwenu, giladi msangile muna iyenzi ya Mndewa wetu Yesu Kilisto. ¹⁵ Avo, ndugu zetu, gangamalenani na kugagoga gaja gamafundo tuwafundize tweye, ihawa na mulomo ama na lupwilili lwetu.

¹⁶ Avo Mndewa wetu Yesu Kilisto mwenyego na Mulungu Tata wetu, ayo yatunogele tweye na kubitila ngekewa yake kotugangamiza mazua gose na tamanilo dinogile, ¹⁷ yaigangamize mioyo yenu na kuwagela mhiko giladi mdahe kulonga na kutenda mbuli zose zinogile.

3

Tutambikileni

¹ Hakimambukizo, ndugu zetu, tutambikileni, giladi Usenga Unogile wenele himahima na uhishimilwe kokose kondauchole kamba viikalile kumwenu. ² Vivija tambikeni giladi twimilizwe kulawa mmakono ga wanhu wotenda gehile na wanhu wehile, kwavija sio kila munhu komtamanila Mulungu.

³ Ila Mndewa kabule uzenzeleganye, kowangamiza na kuwemiliza sambimwingile mmakono ga Mwenembago. ⁴ Na Mndewa kotugwelela tamanilo kulu mgati yenu, na tweye togelegeza kamba motenda na mogendelela kutenda gaja gose gatuwalongele.

⁵ Mndewa kowalongoza mweye muna ilimu ng'hulu ya noge da Mulungu dilavigwe na Kilisto.

Nzuma ya Kuleka Kusang'hanika

⁶ Ndugu zetu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, towalagiza kamba mwinege na wandugu wose wali wakoka na waja woleka kukala ukazi wa kuwinza mafundo gaja gangabokele kulawa kumwetu. ⁷ Kwavija mwenyego wenyego movitanga vija vimulondigwa kuwinza vija vitutenda tweye. Tweye hatukalile wakoka kipigiti vitukalile na mweye. ⁸ Hatudile mandia ga munhu yoyose bila kumuliha, ila mkugaya na kudonha ng'hani tusang'hanika ikilo na imisi giladi sambitutamanile kinhu cha munhu yoyose mmwanza wenu. ⁹ Tutenda vino sio kwavija hatulondigwe kutazigwa, ila giladi kuwagwelela mweye kilingilo cha kukweleleza. ¹⁰ Kwavija hata vitukalile na mweye, tuwagwelela ndagizi ino, "Kamba munhu yoyose yoleka kusang'hanika, sambimungwelele kinhu cha kuja."

¹¹ Kwavija tuhulika kamba wanhu wayagwe mmwanza wenu wakoka. Hawalonda kusang'hanika, ila sang'hano yao kwingilila sang'hano za wanhu wayagwe. ¹² Wanhu kamba hiwo towalagiza na kuwayalalila mditwaga da Mndewa Yesu Kilisto wasang'hanike bila kuilonga vihile giladi wapate mandia gao wenyego.

¹³ Ila mweye, ndugu, sambimdonhe kutenda ganogile. ¹⁴ Kamba munhu yoyose yolema kuubokela usenga ututumama kumwenu mulupwilili luno, muloleni goya munhu ayo. Sambimuilumbe nayo giladi yone kinyala. ¹⁵ Ila sambimungwelele kamba mdumuka, ila numzume kamba ndugu.

Mbuli za Kimambukizo

¹⁶ Mndewa wa tindiwalo mwenyego yawagwelele tindiwalo mianza yose na mzinzila zose. Mndewa yawe hamoja na mweye mose.

¹⁷ Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego. Uno uwo utango mzimhwilili zangu zose. Vino vivo vinyandika.

¹⁸ Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilsto iwe hamoja na mweye mose.

**LUPWILILI LWA ICHANDUSO
LWANDIKIGWE NA
MTUMIGWA WA KILISTO
PAULO HA
TIMOTEO
ULONGOZI**

Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kicho lupwilili lwandikigwe na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo yodahika kamba chandikigwa mkipigiti cha milao ya 62-64 songela viyavumbuke Kilisto. Mbili ino ikala behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamkema kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ikabili lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema ndagizi bwando za nhambiko ya wanhu wamtogole Kilisto (2:1-15), vivija vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuwa (3:1-13), na nzuma za mbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11, 4:1-5, na 6:3-5). Mbili ino yolagusa vija Paulo viyamfundize Timoteo kuwa kilangizi mwa wanhu wamtogole Kilisto. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema malagizo bwando gondagawataze vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano kutenda sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wali hasi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (1:1-2).
2. Abaho komzuma Timoteo yaiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11).
3. Paulo kogendelela kusimulila vija voyolava hewela sama ya Yesu Kilisto (1:12-20).
4. Abaho komfundiza Timoteo mmbuli ya kutambika na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto (2-3).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake mkumgwelela Timoteo ndagizi za kimambukizo (4-6).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu Mkombola wetu na Kilisto Yesu tamanilo jetu.

² Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu wa ikweli mnhamanila.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Nzuma za Mafundo ga Uvwizi

³ Kamba vinikuyalalile vinikalile mnzila nichola muisi ya Makedonia, usigale mdiwambo da Efeso, kwavija kuna wanhu haja wofundiza mafundo ga uvwizi, avo uwagomese. ⁴ Walongele waleke sheha na misululu mitali ya wahenga ilibule nziga vigala bamila. Mbili zino hazimtaza munhu kutenda sang'hano ya Mulungu zitendeka kubitila nhamanila iyeka. ⁵ Kilambo cha ndagizi ino kicho kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wamemezigwe na noge dija dilawa mmoyo unogile, udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na nhamanila ilibule uzenzeleganye. ⁶ Wakulufunzi wano wa uvwizi waga kulawa mzimbuli zino na kugalukila ulonzi ulibule kinhu. ⁷ Wolonda kuwa wafundiza Malagizo ga Musa, ila hawagatangaji gaja gowolonga ama mbuli zija zowogangamiza.

⁸ Tovitanga kamba Malagizo ga Musa ganoga ihawa munhu kogasang'hanikila viilondigwa. ⁹ Vivija tovitanga kamba Malagizo ga Musa hagekigwe sama ya wanhu walibule uzenzeleganye, ila sama ya wakeng'enha Malagizo gano na wataenda mbuli zihile, wamhazi na wene vilozo, wanyolodoke na walekile kumtanga Mulungu, sama ya waja wose wowakoma tata zao ama mama zao, sama ya wakomaji, ¹⁰ wagoni, wambigalo wowasa na wambigalo wayao, wachuluzi wa nyakadala, wavwizi, woiduila uvwizi, ama waja wose wotenda kinhu chochose kilekile kuilinga na mafundizo ga ikweli, ¹¹ golawa Muusenga Unogile wa yenzi ya Mulungu unigweleligwe nie.

Bazi da Mndewa ha Paulo

¹² Nomgwelela hewela Kilisto Yesu Mndewa wetu, ayo yanigwelele mhiko sama ya sang'hano yangu. Nomgwelela hewela kwavija kanyona nie kamba nabule uzenzeleganye na kanisagula nie sama ya sang'hano yake, ¹³ hata kamba umwaka nikala nimfukulila na kumgaza na kumuliga. Ila sambi kanyonela bazi kwavija nitenda hivo bila kuvitanga, na nikala ning'hali sinakwika nhamanila yangu kumwake. ¹⁴ Ngekewa bwando za Mndewa wetu zitigwa kumwangu na kanitenda nie nimtogole heyo na kuwanogela wanhu wayagwe kwavija nie niilumba hamoja na Kilisto Yesu. ¹⁵ Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa, kamba "Kilisto Yesu keza muulumwengu kuwakombola wene

vilozo," na nie niloza ng'hani kubanza wose. ¹⁶ Ila Mulungu kanyonela bazi, giladi kubitila nie, nilozile ng'hani kubanza wose, Kilisto Yesu yalaguse mwazaganyo wake ulibele nziga kamba kilingilo ha wanhu waja wondawamtogole na kubokela ugima wa digunge. ¹⁷ Ha Mndewa wa digunge, yalibule nziga, yoleka koneka, yali Mulungu yeiyeka, yenzi na hishima viwe kumwake milongo yose. Amina.

¹⁸ Mwanangu, Timoteo, nokugwelela ndagizi zino kamba vija mbuli za uhozoki zihokologwe umwaka zikulonga gweye, giladi mkuziwinza mbuli hizo udahe kugomba ngomba inogile, ¹⁹ mkuzigoga nhamanila na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile. Ila wanhu wayagwe waulema udaho wao wa kusambula gehile na ganogile, avo wayagiza nhamanila yao. ²⁰ Mmwanza wao wakala Himenayo na Alekizanda, niwalavile ha Mwenembago giladi wafundizigwe waleke kumfukulila Mulungu.

2

¹ Avo, mzimbuli zose, nowayalalila kamba kupula, kutambika, kuwatambikila wanhu wayagwe, na kulava hewela vitendeke sama ya wanhu wose, ² sama ya wandewa, na waja wose wali na udaho, giladi tukale mditindiwalo na bila kugomba mkumnogela Mulungu na ung'azi. ³ Nhambiko kamba ino inoga, na imnogeza Mulungu Mkombola wetu, ⁴ ayo yolonda wanhu wose wakomboligwe na wapate kuitanga ikweli. ⁵ Kwavija hana Mulungu imwe, na hana imwe yodaha kuwalumba wanhu wose hamoja na Mulungu, nayo iyo Kilisto Yesu, ⁶ ayo yaulavile ugima wake giladi yawakombole wanhu wose. Mbuli ino ilavigwa usindila mkipigiti kolondigwe. ⁷ Kino kicho kilamso cha Kilisto kunisagula nie kuwa mtumigwa wake giladi niupete Usenga Unogile na kuifundiza nhamanila ya ikweli ha Wamhazi. Sivwiza, ila nolonga ikweli.

⁸ Hanhu hohose hawaiting'hane wanhu wamtogole Kilisto nolonda wambigalo watambike, wambigalo wekigwe mmakono ga Mulungu wadahe kwina makono gao mkutambika bila lusango ama kuibamilila. ⁹ Vivija nolonda watwanzi wavale vinogile na kwa hishima, wavale vivalo vilondigwa kuvaligwa na watwanzi, sio mkukutika mvili za hela bwando ama kuvala zahabu ama lulu ama vivalo wa hela bwando ¹⁰ ila na sang'hano zinogile, kamba vilondeka na watwanzi watogole

kumtambikila Mulungu. ¹¹ Mtwanzi kolondigwa yaifundize kunyamala na kuwa na moyo wa kuihumulusa. ¹² Simtogoza mtwanzi kufundiza ama kuwa na udaho kwa mbigalo. Mtwanzi kolondigwa yanyamale. ¹³ Kwavija Adamu iyo yasongile kuumbigwa, abaho Hawa. ¹⁴ Adamu sio iyo yavwiziligwe. Ila mtwanzi iyo yavwiziligwe na kugaluka munhu yali na vilozo. ¹⁵ Ila Mulungu kowakombola watwanzi kulawa m'vilozo vao kubitila kulela wana, ihawa wogendelela kukala mnhamanila, mdinoge, muung'azi, hamoja na kuleka kuigoda.

3

Vilangizi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

¹ Ulonzi uno uwa kweli, kamba munhu yahalonda kuwa kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto, kosulukila sang'hano inogile. ² Avo kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto kolondigwa sambiyawe na mbuli na munhu, yawe mbigalo wa mtwanzi imwe, yadahe kukiizuila, yakiitawale mwenyego, yahishimilwe. Kolondigwa yawabokele wahlenza mng'anda yake, na yadahe kufundiza. ³ Sambiyakoligwe na divai, sambiyawe munhu wa kufafalika, ila yawe munhu yaholile, sambiyawe na kiyahiyahi, ama munhu wa kunogela hela. ⁴ Kolondigwa yaichunge goya ng'anda yake na kona kamba wanage womtegeleza na hishima ilondigwa. ⁵ Ihawa munhu havitanga vija viyolondigwa kuichunga goya ng'anda yake, kodahaze kuwachunga wanhu wamtogole Kilisto? ⁶ Sambiyawe munhu yamtogole Kilisto mkipigiti kiguhi, giladi sambiyaitope na kugwila mnhaguso ija yondayabokele Mwenembago. ⁷ Vivija kolondigwa yawe na nhololwa inogile na wanhu wa kunze, giladi sambiyawe na mbuli na munhu na kugwila mumtego uja Mwenembago uyawikile sama ya kuwanamata wanhu kipigiti vondagawageze.

Mashemasi

⁸ Vivija na mashemasi* wawe wanhu wa kuhishimilwa, sambiwawe videlenya, sambiwakoligwe na divai, ama sambiwangelwe na hela ya uzenzeleganye. ⁹ Wolondigwa kuigoga ng'hani ikweli ya nhamanila na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile. ¹⁰ Tanhu wolondigwa wagezigwe, na wahakoneka kamba wabule mbuli zihile, wasang'hanike kamba mashemasi. ¹¹ Vivija na watwanzi zao,† wolondigwa

* 3:8 Mashemasi nhegulo yake wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto. † 3:11 Wasomi wayagwe wogelegeza kamba watwanzi zao wakala wasang'hana wa kitwanzi wa wanhu wamtogole Kilisto.

wawe watwanzi wohishimilwa, sambiwawalonge wanhu vihile, ila wadahe kukiizuila na kuwa bule uzenzeleganye mzimbuli zose. ¹² Shemasi kolondigwa yawe mbigalo wa mtwanzi imwe, na kolondigwa yawachunge goya wanage na wanhu wa mng'anda yake. ¹³ Waja wasang'hanike goya kamba mashemasi wopata nhogolwa inogile ng'hani na wodaha kulonga bila kidumbo mnhamanila yao mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

Nyong'onyo Ng'hulu

¹⁴ Notamanila kwiza kumwako sambibisambi. Ila nokwandika ndagizi zino giladi ¹⁵ kamba nihakawa, uvitange vija wanhu wali mng'anda ya Mulungu viwolondigwa kuwa, awo wanhu wamtogole Kilisto, wanhu wa Mulungu yali na ugima, awo wali nguzo na msingi wa ikweli. ¹⁶ Bila kudungwadungwa mmoyo, kija kifisigwe mnhamanila yetu kikulu.

Kagubuligwa mulukuli lwa kiunhu, kapetigwa na Loho wa Mulungu kamba kabule uzenzeleganye, na koneka na wasenga wa Mulungu wa kuulanga.

Kapetigwa hagatigati ya Wamhazi, katogoligwa muulumwengu wose, na kasoligwa uchana muna iyenzi.

4

Wakulufunzi wa Uvwizi

¹ Loho wa Mulungu kolonga bila kifiso kamba mkipigiti cha kimambukizo wanhu wayagwe woilema nhamanila na kuwinza loho za uvwizi na mafundizo golawa ha vinyamkela. ² Mafundizo kamba higo gabwililiswa na videlenya na wavwizi, wali na udaho udanganhike wa kusambula gehile na ganogile, kamba usomigwe na zuma da moto. ³ Wowagomesa wanhu sambiwasole na kuwalagiza kamba sambiwaje mandia gayagwe, mandia gaja Mulungu yagalumbile giladi gabokeligwe mkulava hewela na waja wotogola na kuitanga ikweli. ⁴ Kwavija kila kinhu kilumbigwe na Mulungu kinoga, kuduho kinhu chochose kilemigwa ihawa kibokeligwa mkulava hewela, ⁵ kwavija king'alizwa na usenga wa Mulungu na mkutambika.

Msang'hana Yanogile wa Kilisto Yesu

⁶ Kamba uhawalagiza wanhu wamtogole Kilisto mbuli zino, kowa msang'hana yanogile wa Kilisto Yesu, ufundizigwe goya mmbuli ya usenga wa nhamanila na mafundizo ganogile gaja gaugawinzile. ⁷ Sambugaye na usheha wa kimhazi na simulizi za uvwizi zilibule kinhu. Ila uifunze mwenyego kuwa

munhu yomnogela Mulungu. ⁸ Kwavija lukuli luhasang'hanika losamhuka, ila sang'hano ya kumtanga Mulungu inoga ng'hani mzimbuli zose, mkukigoga kilagano sama ya ugima wa kipigiti kino na ugima wa kipigiti kikwiza. ⁹ Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa. ¹⁰ Kino kicho kilamso cha tweye kusang'hanika ng'hani na kugendelela kuiyoha, kwavija twika tamanilo jetu ha Mulungu yali na ugima, ayo yali Mkombola wa wanhu wose, na ng'haning'hani waja womtogola.

¹¹ Mbuli zino uzilagize na kuzifundiza. ¹² Munhu yoyose sambiyaubeze umhale wako, ila sang'hano zako zoneke zinoga hameso ga wanhu wamtogole Kilisto muuloni, muukazi, mdingo, mnhamanila, na muung'azi. ¹³ Iyohe kuzisoma Nyandiko Zing'alile ha wanhu wamtogole Kilisto, giladi uwazume na kuwafundiza mbaka kipigiti vondanize. ¹⁴ Sambiuileke nhunza yako iugweleligwe kubitila usenga wa kihokozi kipigiti wavyele viwakwikile makono gao. ¹⁵ Ugangamale ng'hani mzimbuli zino, na uzisang'hane giladi wanhu wose wone vija vuigendeleza nhunza yako. ¹⁶ Uichunge mwenyego na mafundizo gako. Zigoge ng'hani mbuli hizo, kwavija ihawa kozisang'hana, kokiikombola gweye mwenyego na waja wokutegeleza.

5

Viilondigwa Kuwatendela Wanhu Wantogole Kilisto

¹ Sambiumkomhokele m'vyele, ila muyalalile kamba vija yahawile tataako mwenyego. Watendele ganogile wamhale kamba ndugu zako mwenyego, ² watwanzi wavyele kamba mama zako, na wande kamba lumbu zako, na ung'azi wose.

³ Wahishimile vizuka awo walibule wanhu wa kuwatamanila. ⁴ Ila kamba kizuka kana wana ama wazukulu, tanhu wolondigwa kuifunza kumsang'hanikila Mulungu mkuwatendela ganogile wanhu wa mulango wao wenyego, na mkutenda vino wowaliha watata na wamama zao na wavyele zao, kwavija vino vivo vimnogela Mulungu. ⁵ Mtwanzi ayo yali kizuka kweli, yalekigwe yeiyeka, kokwika tamanilo jake ha Mulungu na kugendelela kutambika imisi na ikilo na kumpula Mulungu giladi yamtaze. ⁶ Ila kizuka yokala sama ya kunogela mbuli zihile kadanganhika hata kamba yahawa mgima. ⁷ Wagwelele wanhu ndagizi zino giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli na munhu. ⁸ Ila kamba munhu yoyose yoleka kuwagwelele ndugu zake vinhu vowolonda, na

ng'haning'hani waja wali mmulango wake, kaibela nhamanila na munhu ayo keha ng'hani kubanza Mmhazi.

⁹ Sambiumwike kizuka mumsululu wa vizuka kamba hanavikila milao malongo sita, na yakalile yasoligwe mwanza umwe. ¹⁰ Yawe kotangwa goya sama ya sang'hano zinogile, kamba kulela wana, kuwabokela wanhu, kuwasuluza magulu ga wanhu wa Mulungu, kuwatata wanhu wali na migayo, na kukiilava mwenyego kwa namna zose kutenda sang'hano zinogile.

¹¹ Ila vizuka wandeke sambiuwagele mumsululu wa vizuka. Kwavija sulukila zao za lukuli zihabanza ng'hani kubanza kumsang'hanikila Kilisto, wolonda kusoligwa kabili. ¹² Avo wokiigalila nhaguso wenyego, kwavija wakibena kilagano chao cha mwanduso. ¹³ Vivija wokiifundiza kuwa wakoka na kwanga kulawa kae ino na kwingila kae iyagwe. Na hawawa tu wakoka, ila wodeta na kusimulila mbuli za wanhu, mkulonga mbuli zija hawalondeke kuzilonga. ¹⁴ Avo nihanogelwe vizuka wandeke wasoligwe, walele wana, na kuzichunga goya kae zao giladi mdumuka wao sambiyapate hanhu ha kulonga vihile. ¹⁵ Kwavija vizuka wandeke wayagwe wahinduka weshana na kumuwinza Mwenembago. ¹⁶ Ila kamba mtwanzi yoyose yamtogole Kilisto yahawa na vizuka mmulango wake, kolondigwa yawataze mwenyego giladi wanhu wamtogole Kilisto sambiwadonhezwe. Wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa wadahe kuwatata vizuka awo wali vizuka wa ikweli.

¹⁷ Wavyele awo wozilongoza goya sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kubokela kitumetume mianza mibili, ng'haning'hani waja wotenda sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile na kufundiza. ¹⁸ Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "sambiumfungu ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubojaga,"* na "Wasang'hana wolondigwa wagweleligwe kitumetume chao."† ¹⁹ Sambiuogole kubokela nhaguso imtagusa m'vyele ila iwe igaligwa na wasindila wabili ama watatu. ²⁰ Waja wogendelela kutenda vilozo wakomhokele haulongozi wa wanhu wose, giladi wavyele wayagwe wadumbe. ²¹ Haulongozi wa Mulungu na Kilisto Yesu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wasaguligwe, nokulagiza kamba uzigoge ndagizi zino. Mtendele kila munhu ganogile, sambiumnoge

munhu ino na kumwihila munhu iyagwe. ²² Sambiuogole mbwisa kumwikila munhu makono sama ya kumsang'hanikila Mndewa. Sambiuogole m'vilozo va wanhu wayagwe. Uiteganye sambiuogole.

²³ Sambiuogole mazi geiyeka, ila ung'we divai kidogo sama ya inda yako na vitamu viukugula mianza bwando.

²⁴ Vilozo va wanhu wayagwe vokoneka sambisambi, na vovalongola kuchola kuinthagosa. Ila vilozo va wanhu wayagwe vokoneka hamwande. ²⁵ Na vivija, sang'hano zinogile zokoneka. Na hata sang'hano zija zinogile zileka kukoneka hazidaha kufisika.

6

¹ Nyakadala wose wolondigwa kuwahishimila wandewa zao giladi twaga da Mulungu na mafundizo gake sambigalongigwe vihile. ² Waja wali na wandewa wamtogole Kilisto sambiwaleke kuwalagusila hishima, kwavija hewo wao ndugu. Ila wawasang'hanikile hata vinogile ng'hani, kwavija wanhu wopata vinhu bwando kulawa mzisang'hano zao wao wanhu wamtogole Kilisto na wanogelwa zao.

Mafundizo ga Uvwizi na Ugoli wa Ikweli

Mbuli zino uzifundize na kuzigangamiza. ³ Munhu yoyose yofundiza mafundizo gayagwe, kogalema mafundizo ganogile ga kumtanga Mulungu, mafundo ga Mndewa wetu Yesu Kilisto, ⁴ munhu hiyo kana matopa na haduhu kinhu choyokitanga. Kana ngelegeza zihile za kusulukila kuibamilila na kuihasanya na wanhu sama ya nhegulo ya mbuli, avo kosongeza migongo, kugomba, kuilonga vihile, kuigelegeza vihile, ⁵ na kuibamilila hagatigati ya wanhu wali na ngelegeza zihile na walibule ikweli mgati yao. Wanhu wano wogelegeza kamba kumtanga Mulungu iyo nzila ya kuwa mgoli.

⁶ Ila kumtanga Mulungu komtenda munhu yawe mgoli ng'hani, ihawa kokwiguta na kija kiyali nacho. ⁷ Kwavija hatwizile na kinhu chochose muulumwengu, na hatudaha kulawa na kinhu chochose. ⁸ Ila kamba tuhawa na mandia na vivalo, hatulondigwa kusulukila vinhu viyagwe. ⁹ Ila wanhu waja wolonda kuwa wagoli wogwila mkugezigwa na kunamata mumtego wa Mwenembago. Wogogigwa na sulukila bwando za ubozi na za kulumiza, azo ziwatenda wanhu wengile mzimbuli zihile na za ubananzi.

* **5:18** Mbuli zino zolawa mkitababu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 25:4. † **5:18** Mbuli zino zolawa mkitababu cha LUKA 10:7.

¹⁰ Kwavija kuzinogela hela kicho chanduso cha mbuli bwando zihile. Na wanhu wayagwe mkutamanila hela waileka nhamanila na kukiihoma wenyego na usungu mkulu.

Ndagizi ha Timoteo

¹¹ Ila gweye, munhu wa Mulungu, inege na mbuli zino zose zihile. Iyohe kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye, kukala ukazi wa kumnogela Mulungu, kuwa na nhamanila, noge, mwazaganyo, na kuhola moyo. ¹² Gomba ngomba inogile ya nhamanila. Unanahile ugima wa digunge uukemeligwe uutogole kulawa mmoyo haulongozi wa wasindila bwando. ¹³ Haulongozi wa Mulungu, ayo yowagwelela ugima wanhu wose, na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo viyakalile yosindila haulongozi wa Pontio Pilato kaiyalala vinogile, nokulagiza ¹⁴ uzigoge ndagizi zino bila uzenzeleganye ama kuwa na mbuli na munhu mbaka vodayagubuligwe Mndewa wetu Yesu Kilisto, ¹⁵ ayo Mulungu yodayamgale mkipigiti chake mwenyego. Mulungu yamotezwe, yali Mtawala yeiyeka, Mtawala wa watawala wa isi na Mndewa wa wandewa. ¹⁶ Heyo iyo yeiyeka yali na ugima wa digunge, yokala mgati ya mulangaza haudahika kukwenhukilwa, na haduhu munhu yamuwene ama yadahile kumona. Hishima na udaho viwe kumwake mazua gose. Amina.

¹⁷ Walagize waja wali wagoli muulumwengu uno wa sambu kamba sambiwakiitope ama kutamanila vinhu vao, avo vileka kutamanilwa, ila wamtamanile Mulungu, ayo yotugwelela vinhu vose giladi tuvideng'helele. ¹⁸ Walagize wate nde ganogile, wawe wagoli mkutenda sang'hano zinogile, wawe na moyo unogile, na watogole kuwasangila wanhu wayagwe vinhu vao. ¹⁹ Mkutenda vino, wokiikila wenyego ngama kamba msingi unogile sama ya kipigiti kikwiza, giladi waunanahile ugima uja uli ugima wa ikweli.

²⁰ Timoteo, imiliza kija chuugweleligwe. Inege na mbamila zilekile kumnogela Mulungu na ngelegeza zihile, mkuhonyela zikemigwa "Ilimu." ²¹ Wayagwe waileka nhamanila yao mkuzitogola mbuli zino. Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

**LUPWILILI LWA IKABILI
LWANDIKIGWE NA
MTUMIGWA WA KILISTO
PAULO HA
TIMOTEO
ULONGOZI**

Kitabu cha ikabili cha Timoteo kicho lupwilili lwa ikabili lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ikabili cha Timoteo chandikigwa behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Kipigiti kino Paulo kakala mkifungo mdiwambo da Loma (1:16). Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamulagusa kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wantogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ichanduso lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kipigiti vichandikigwe kitabu cha ikabili cha Timoteo, wanhu wantogole Kilisto wakalile muutawala wa Kiloma wakala wogazigwa. Yodahika kamba kino kikala kilamso cha Paulo kwikigwa mkifungo na kakala yomulagiza Timoteo kwazaganya migayo. Kamba mkitabu cha ichanduso cha Timoteo, Paulo komzuma ng'hani Timoteo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1Tim. 1:16-18). Vivija komulongela Timoteo kamba kowa na vipigiti vidala hamwande (3:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (1:1-2) na abaho komgangamiza (1:3-18).
2. Abaho komulongela Timoteo yawe na mwazaganyo (2:1-13).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi (2:14-26).
4. Abaho komzuma mmbuli ya gaja gondagalawilile hamwande na nzila inogile ya kughama (3:1—4:8).
5. Paulo komambukiza na kulava mbuli zake mwenyego ha Timoteo (4:9-22).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, yasagiligwe na manogelwa ga Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto Yesu. Nitumigwa kuwalongela wanhu mbuli ya ugima wa digunge Mulungu uyekile kilagano na tweye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. ² Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu mnogelwa.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Kulava Hewela na Kugangamizwa

³ Nomuheweza Mulungu, ayo inimsang'hanikila na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile kamba viwatendile wahenga zangu. Imisi na ikilo mazua gose sikusemwa gweye mnambiko zangu. ⁴ Nosulukila kukona kabili, kwavija nokumbukila mahozu gako kipigiti vitukalile tuilaga. Na nokwiza kudeng'ha ng'hani tuhawa hamoja kabili. ⁵ Niikumbukila nhamanila yako ya ikweli, ayo iwakalile nayo bibi yako Loisi na mamaako Yunike, sambu na nie notogola kamba na gweye kunayo. ⁶ Sama ya kilamso kino, nokukumbusa kamba sambuiukome nhunza iyakugwelele Mulungu kipigiti vinikwikile makono gangu. ⁷ Kwavija Mulungu hatugwelele Loho wake giladi yatugele bwembwe, ila katugwelele Loho wa kutugela mhiko, noge, na kuizuila.

⁸ Avo sambiwone kinyala kumulonga Mndewa wetu ha wanhu wayagwe, ama sambuinyonele kinyala nie, nili mfungigwa sama ya Kilisto. Sama ya mhiko Mulungu ziyakugwelele, uisalele kugaya hamoja na nie sama ya Usenga Unogile. ⁹ Kwavija Mulungu katukombola na katukema tukale ukazi ung'alile. Katenda vino si sama ya gaja gatutendile, ila kwavija vino vivo vimnogele mwenyego. Ngekewa ino tugweleligwa kubitila Kilisto Yesu songela ulumwengu haunalumbigwa. ¹⁰ Ila sambisambi ngekewa ino igubuligwa kumwetu kubitila kwiza kwa Mkombola wetu Kilisto Yesu. Heyo kazimambukiza mhiko za ifa, na kubitila Usenga Unogile kaugubula ugima wa digunge. ¹¹ Mulungu kanisagula nie kuwa mpeta Usenga Unogile, mtumigwa wa Kilisto, na mkulufunzi. ¹² Kino kicho kilamso cha nie kugazika. Ila sikona kinyala kwavija nimtanga heyo inimtamanila, na notogola kamba heyo kodaha kukiimiliza kija kinigweleligwe mbaka zua dija dondayabwele Mndewa. ¹³ Zinanahile ng'hani mbuli za ikweli zinikufundize, ziwe kamba ningo ya gweye kuikweleleza, na usigale muinhamanila na mdingo jetu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. ¹⁴ Vigogeni vinhu vinogile vumgweleligwe mktazigwa na Loho wa Mulungu yokala mgati yetu.

¹⁵ Kuvitanga kamba Figela na Helimogene hamoja na wanhu wose muisi ya Asia wandeka. ¹⁶ Mndewa yawaonele bazi wanhu wali mng'anda ya Onesifolo, kwavija Onesifolo mianza bwando kausuluza moyo wangu, na honile kinyala sama yangu nie avija vinikalile mkifungo. ¹⁷ Kipigiti viyavikile mdiwambo da Loma, hima kasonga kunizahila mbaka kanyona.

18 Mndewa yamonele bazi mdizua dondayeze Kilisto! Gweye kovitanga goya mianza mingahi iyanitazile nie mdiwambo da Efeso.

2

Asikali Yanogile wa Kilisto Yesu

¹ Avo, gweye mwanangu, ugangamizwe mngekewa ija Mulungu iyokugwelela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. ² Gasole mafundo gaja gaunihulike nie nifundiza haulongozi wa wanhu bwando, na uwagwelele wanhu walibule uzenzel-eganye awo wondawadahe kuwafundiza wayagwe. ³ Wazaganye migayo hamoja na nie kamba asikali yanogile wa Kilisto Yesu. ⁴ Haduhu asikali yosang'hanika na mbuli za wanhu hawali asikali, ila kolonda kumnogeza mkulu wake. ⁵ Mkimbila yokimbila mukumkimbilo wa wanhu bwando hadaha kugweleligwa nhunza kamba hazigogile ndagizi. ⁶ Mulimi yalimile ng'hani kolondigwa yawe wa ichanduso kubokela fungu jake da vakuja. ⁷ Kigelegeze kino kinilonga, kwavija Mndewa kokugwaa udaho wa kuzitanga mbuli zino zose.

⁸ Mkumbuke Yesu Kilisto, yazusigwe kulawa mkudanganhika, ayo yakalile wa lukolo lwa Daudi, kamba vinikalile nifundiza Muusenga Unogile unikalile niupeta. ⁹ Kwavija niupeta Usenga Unogile, nogaya na hata kufungigwa na minyolo kamba mtenda gehile. Ila mbuli ya Mulungu haifungigwa. ¹⁰ Avo nochazaganya kila kinhu sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, giladi na hewo vivija wapate ukombola awo wiza kubitila Kilisto Yesu na kugala yenzi ya digunge. ¹¹ Ulonzi uno wa ikweli,

“Kamba tuhadanganhika hamoja na heyo, vivija towa wagima hamoja na heyo.

¹² Kamba tuhagendelela kwazaganya, totawala hamoja na heyo.

Kamba tuham'bela heyo, na heyo vivija kotubela.

¹³ Kamba tweye twa vizenzeleganye, heyo kosigala kuwa bule uzenzeleganye, kwavija heyo hadaha kuibela mwenyego.”

Msang'hana Yatogoligwe

¹⁴ Uwakumbuse wanhu zako mbuli zino, na uwazume haulongozi wa Mulungu kamba sambiwagombe sama ya mbuli. Ngomba kamba zino hazimzenga munhu yoyose ila zowabananga waja wozitegeleza. ¹⁵ Iyohe giladi utogoligwe hameso ga Mulungu, kamba msang'hana

yalekile kugeligwa kinyala na sang'hano yake, na uwe munhu yofundiza Usenga wa kweli ya Mulungu vinogile. ¹⁶ Kala kutali na mbuli zili si za Mulungu na mbuli za kibozi, kwavija mbuli hizo zowalongoza wanhu wawe kutali ng'hani na Mulungu. ¹⁷ Mafundizo gano ga kamba londa dikwenela lukuli lose. Wanhu wabili wakalile wofundiza mbuli zino wakala Himenayo na Fileto. ¹⁸ Waileka nzila ya kweli na kuitenda nhamanila ya wanhu wayagwe wantogole Kilisto idungwedungwe mku-longa kamba mzuso ubita wisha. ¹⁹ Ila msingi ugangamale Mulungu uyawikile haudahika kutigiswa, na uchana ya msingi uno zandikigwa mbuli zino, “Mndewa kowatanga waja wali wanhu zake,”* na, “Wose wolonga kamba hewo wa wanhu wa Mndewa wolondigwa waleke kutenda gehile.”

²⁰ Muna ing'anda ya mgoli muna via bwando wa namna zose, viyagwe va madini ga feza, viyagwe va zahabu, viyagwe va mibiki, na viyagwe va ulongo. Viyagwe vitendigwa sama ya vinhu kisinyo, na viyagwe sama ya vinhu vizoeeleke mazua gose. ²¹ Vino vivo vondaiwe ha munhu yoyose yoying'aliza na kuwa kutali na vinhu vose vihile, kowa kinhu kitendigwe sama ya vinhu kisinyo, kwavija kowa na ukazi ung'alile na kowa munhu yaisasale kusang'hanikizwa na Mndewa mmbuli zose zinogile. ²² Avo inege na sulukila zihile za umhale, na iyohe kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye, nhamanila, noge, na tindiwalo, hamoja na awo womkema Mulungu na mioyo inogile. ²³ Ila uinege na mbamila za kibozi na za kijinga, kwavija gweye kuvitanga kamba zimambukizilaga muingomba. ²⁴ Gweye kamba mtumigwa wa Mndewa hulondigwa kugomba na munhu. Ila kolondigwa umnogele kila munhu, na uwe mkulufunzi unogile uli na mwazaganyo. ²⁵ Uwe munhu yaholile kipigiti vuuwagolosa waja wokubeza, kwavija siku Mulungu koigalala mioyo ya wanhu waja na kwiza kuitanga ikweli. ²⁶ Abaho wabwele mnzonzi zao na kuhonyokwa kulawa mumtego wa Mwenembago, ayo yawanamate na kuwatenda watende gaja goyolonda heyo.

3

Mazua ga Kimambukizo

¹ Ila kolondigwa uitange mbuli ino, Timoteo, kamba kuna gamazua ga kimambukizo kowa na vipigiti vidala. ² Wanhu wowa wene kuinogela wenyego, wene kunogela hela, wene kuitogola, wene matopa, na

* 2:19 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MHETA 16:5.

wene maligo. Hawawategeleza tata zao na mama zao, walibule hewela, wanyolodoke mmioyo, ³ walibule unhu, wolema kuwagela wayao kumgongo, wowalanga vihile wayao, woleka kuizuila, wakaini, na wokwihilwa na mbuli zinogile. ⁴ Wanhu wano wowa vizenzeleganye, hawawagesa wanhu wayagwe, wowa wene kulonda makulu, na wowa wene kunogelwa na mbuli za uhondo wa ulumwengu uno kubanza kumnogela Mulungu. ⁵ Kunze wa kamba wanhu wa Mulungu, ila wozibeza mhiko zake. Ukale nao kutali wanhu kamba wano. ⁶ Kwavija mmwanza wao hana wanhu wokiitenda kuwa wambwiga wokwingila mzing'anda za watwanzi wabozi wagubikizwe na vilozo viwali navo na kuhembelusa na sulukila za kila namna. Wolonda wagatogole mafundo gao ga uvwizi. ⁷ Watwanzi awo mazua gose wolonda kuifundiza ila hawadaha kwiza kuitanga ikweli. ⁸ Kamba vija Yane na Yambile* viwam'bezile Musa umwaka, vivija wanhu wano waibamilila ikweli, wanhu wali na nzonzi zipotoke, na wahumwile mnhamanila. ⁹ Ila hawavika kutali ng'hani, kwavija kila munhu kowona vija viwali wabozi. Vino vivo viwalawilile Yane na Yambile.

Ndagizi za Kimambukizo

¹⁰ Ila gweye, Timoteo, kuvitanga vija vinifundiza na vija vinikala, na kugatanga gaja gali mmoyo wangu. Kuitanga nhamanila yangu, vija vinili na mwazaganyo na noge, na vija vinidaha kwazaganya. ¹¹ Kuitanga migayo yangu na kugazika kunigazike. Kugatanga gose ganilawilile nie mmiwambo ya Antiokia, Ikonio, na Listila, migayo ihile inyazaganye, ila Mndewa kanikombola kulawa mmigayo ija yose. ¹² Kila munhu yolonda kukala ukazi wa kumnogela Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kogazigwa. ¹³ Ila wanhu wehile na wazenzeleganye wogaluka kulawa kuwihoni na kuwa wanhu wehile ng'hani, kuno wowavwizila wayagwe na hewo wenyego kuvwiziligwa. ¹⁴ Ila gweye gendelela na gaja gauifundize na gaugatogole ng'hani, kwavija kumtanga ija yakufundize. ¹⁵ Na kuvitanga kamba songela vuukalile mdodo kufundizigwa Nyandiko Zing'alile, zikugwelele ng'hungwe za kuubokela ukombola awo wiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. ¹⁶ Nyandiko zose Zing'alile zina Loho wa Mulungu, na zolumba kufundiza gaja gali kweli, kukomhokela gehile, kugolosa haveduke,

na kufundiza kukala ukazi ulibule uzenzeleganye, ¹⁷ avo munhu wa Mulungu yatimamie na yawe na vihendo vose va kutenda kila sang'hano inogile.

4

¹ Haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo yondayawataguse iwagima na wadanganhike, na kwavija heyo kokwiza kutawala kamba Mndewa, nokulagiza, ² uupete Usenga Unogile, uisasale mkipigiti kilumbile na mkipigiti hakilumbile, fundiza, komhokela, na gangamiza, na ufundize na mwazaganyo mkulu. ³ Kipigiti chokwiza cha wanhu kugalema mafundizo ga ikweli, ila wozinza sulukila zao wenyego na woilundikila wakulufunzi bwando wondawawalonge gaja gowosulukila hewo kugahulika. ⁴ Wolema kuzitegeleza mbuli za ikweli, na wosonga kuzitegeleza simulizi za uvwizi. ⁵ Ila gweye, uizuile mzimbuli zose, uyazaganye migayo, tenda sang'hano ya mpeta Usenga Unogile, na ugatende gose gayakugwelele Mulungu kamba mtumigwa.

⁶ Kwavija nie kipigiti changu kivika cha kulavigwa nhosa. Kipigiti cha nie kusegela muulumwengu uno kikwenhuka. ⁷ Nigomba ngomba inogile, mkimbilo niuambukiza, na nhamanila nisigala nayo. ⁸ Na sambi nikiligwa mkungo wa kuwa bule uzenzeleganye, awo Mndewa, mulamula yalibule uzenzeleganye, wodayanigwelele kuna dizua dondayabwele. Ila sio nie niyeka, ila vivija na waja wose wakalile wonogelwa kumona mkipigiti cha kwiza kumwake.

Ndagizi za Kiunhu

⁹ Tenda vuudahile wize kumwangu himahima, ¹⁰ kwavija Dema, kanogelwa na ulumwengu uno avo kanileka kachola kudiwambo da Tesalonike. Kile-sike kachola muisi ya Galatia, na Tito kachola muisi ya Dalumatia. ¹¹ Luka yeiyeka iyo yali hamoja na nie. Msole Maluko wize nayo, kwavija heyo iyo yodaha kunitaza muisang'hano yangu. ¹² Nintuma Tikiko yachole kudiwambo da Efeso. ¹³ Uheza ngalila koti jangu, dija dinidilekile mmakono ga Kalipo mdiwambo da Toloa, vivija nigalile na vitabu vangu, ng'haning'hani vija vitendigwe na kwembe.

¹⁴ Alekizanda, ija imuhunzi, kanitendela mbuli zihile ng'hani. Mndewa komuliha galingile na gaja gayatendile. ¹⁵ Gweye

* 3:8 Yane na Yambile hawandikwe M'bibilia ila muusheha wa Wayahudi wolongigwa kamba wakala wahawi wa Falao wam'bezile Musa. Nyandiko zino za mkitabuni cha KUHALLAWA 7:11-12.

vivija umteganye, kwavija kagabeza na mhiko zake zose gaja gose gatulongile.

¹⁶ Mmwanza wangu wa ichanduso kugiligwa ha mulamula haduhu munhu yangombeze, ila wanhu wose wanileka. Mulungu sambiyawapetele nhaguso ino. ¹⁷ Ila Mndewa kema hamoja na nie na kunigela mhiko, avo kubitila nie Usenga Unogile upetigwe bila kusigazwa na Wamhazi wose wauhulike. Avo nikomboligwa kulawa mnhaguso ya ifa. ¹⁸ Mndewa konikombola kulawa mzimbuli zose zihile na kunisola mkuniimiliza na kunigala kuna uundewa wake wa kuulanga. Yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

¹⁹ Walamse Pilisila na Akuila, hamoja na wanhu wali mng'anda ya Onesifolo. ²⁰ Elasto kasigala mdiwambo da Kolinto. Na nie nimuleka Tulofimo mdiwambo da Mileto kwavija kakala mtamu. ²¹ Tenda vuudahile kwiza kipigiti cha kihuhe king'hali hakinavika.

Yubulo, Pude, Lino, na Klaudia hamoja na wanhu wose wantogole Kilisto, wokulamsa.

²² Mndewa yakale na loho yako.

Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TITO ULONGOZI

Kitabu cha Tito kicho kitabu kili mmwanza wa mhwilili nne zilawa ha Paulo ziyamwandikile munhu imweimwe na sio ha dale jose da wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ziyagwe ndatu zayandike Paulo ha munhu imweimwe zizo 1Timoteo, 2Timoteo, na Filimoni. Paulo kakala yamwandikile Tito ila vivija kandika kamba vija lupwilili luja lukala lulondigwa kusomigwa haulongozi wa wanhu bwando. Togatanga gano kwavija kalongelela mbuli zimtenda heyo yalumbe kuwa mtumigwa wa Kilisto, kinhu Tito kiyakalile yeshile kukimanya. Siku Paulo kandika lupwilili luno hagatigizi ya milao ya 63-65 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Paulo kamulagiza Tito yawalongoze wanhu wamtogole Kilisto wakalile kukisiwa cha Kilete. Paulo kandika lupwilili luno giladi yamulagize Tito vija viondayawasagule na kuwafundiza vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto. Kamgwelela malagizo galingane na gaja gayalongile mulupwilili lwa Timoteo. Lupwilili lwake lolonga vija kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto vondawakale ukazi unogile na kuwa ningo ha wanhu wayagwe. Wanhu wamtogole Kilisto na vilangizi wao lelo wolondigwa kuzilola mbuli zino mwa awo wali muulongozi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulagiza Tito kusagula vilangizi wali na moyo wa kumdumba Mulungu (1:1-16).
2. Abaho, vivija komulagiza Tito kuwafundiza wanhu wakale ukazi wa kumdumba Mulungu (2:1—3:11).
3. Hakimambukizo, Paulo kokwishilizila mkulava ngelegeza zikalile mmoyo wake na kulava ndamsa (3:12-15).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, nyakadala wa Mulungu na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nitumigwa giladi niingamize nhamanila ya awo wasaguligwe na Mulungu na kuwafundiza kuitanga ikweli yondaiwatende wakale ukazi wa kumnozeza Mulungu. ² Kweli ino iwatenda wawe na tamanilo da kuwa na ugima wa digunge, ugima awo Mulungu yalibule uvwizi uyekile kilagano nao songela ulumwengu haunalumbigwa. ³ Na mkipigiti kitogoligwe kaigubula mbuli yake kubitila Usenga Unogile

unigweleligwe nie, Usenga uniupeta mkushulutizwa na Mulungu Mkombola wetu.

⁴ Nokwandikila gweye, Tito, mwanangu wa ikweli mnhamanila ituisangila.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto Mkombola wetu viwe hamoja nagwe.

Sang'hano ya Tito ako Kilete

⁵ Nikuleka kuna ikisiwa cha Kilete giladi ukamambukize sang'hano yetu haja, na uwasagule wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto m'viwambo vose vili na madale ga wanhu wamtogole Kilisto kamba vinikulongele. ⁶ M'vyele kolondigwa sambiyatagusigwe mbuli na munhu yoyose, yawe na mtwanzi imwe, munhu mwene wana wamtogole Kilisto, sambiwawe watundu, wawe wanhu wa kuizuila mmbuli zihile. ⁷ Kwavija m'vyele iyo mkulu muisang'hano ya Mulungu, awo kolondigwa sambiyawe na mbuli na munhu, sambiyawe na matopa, sambiyone lusango himahima, sambiyakoligwe, sambiyawe mkali, na sambiyaipatile vinhu mnzila ya uzenzel-eganye, ⁸ ila kolondigwa kuwa mgomela wahlenza, yonogelwa na ganogile, yawe na ng'hungwe, yawe bule uzenzeleganye, yang'alile, na mwene kuizuila sambiyatende gehile. ⁹ Kolondigwa kuugoga ng'hani Usenga Unogile utogoligwa uyafundizwe, giladi yadahe kuwagamaliza wayage mkuwapetela mafundo gali na mhiko, na kuwalagusila awo wogabela haja hawahonyele.

¹⁰ Kwavija kuna wanhu bwando wabezi awo wolonga mbuli za kibози na kuwawwizila wayao, hasa waja wowagong'ondeza wanhu wengile kumbi kileka mana wakomboligwe. ¹¹ Wolondigwa wavudalizwe, kwavija sama ya mafundizo gao ga uvwizi wowagiza mulango wose. Wotenda gano sama ya kupata hela tu. ¹² Hata imwe wa wanhu zao wenyego, ayo womkema muhokozi kulawa kisiwa cha Kilete, kawalonga hewo yolonga, "Wanhu kulawa Kilete wose wavwizi, wang'onyo wene ukaini, wakoka, na wabukanyaji." ¹³ Na usindila uno na kweli mgati yake. Avo wakomhokele wanhu wamtogole Kilisto mkuwakalikila giladi wawe na nhamanila igangamale. ¹⁴ Sambiwagendelele kutegeleza usheha wa Wayahudi ama malagizo gatendigwe na wanhu ga awo wailemle ikweli. ¹⁵ Ha awo wang'alile, kila kinhu king'ala. Ila ha awo wanyolodoke na walekile kutogola, haduhu kinhu king'alile kumwao, kwavija nzeweze zao na udaho wao wa kusambula gehile na ganogile zibanangika. ¹⁶ Wolonga wantanga Mulungu, ila

sang'hano zao zobela. Hawanogelwa na wamema udulu, hawalumbile kutenda kinhu chochose kinogile.

2

Mafundizo Gali na Mhiko

¹ Ila gweye, Tito, kolondigwa ufundize gaja gali mmfundizo gali na mhiko. ² Wafundize wayeye wa kimbigalo waizuile, walumbe kuhishimilwa, na wawe na ng'hungwe. Wagangamale mnhamanila, mdingo, na mkwazaganya. ³ Vivija wafundize wayeye wa kitwanzi wakale mnzila innogele Mulungu, sambiwawalonge wanhu vihile ama kuwa nyakadala wa ugimbi. Ila wawafundize wandle zao gaja ganogile. ⁴ Wayeye wa kitwanzi wolondigwa wawafundize wandle zao wawanogele wambigalo zao na wana zao, ⁵ waizuile, wang'ale, wasang'hanike mkae zao, wawe na moyo unogile, na wawe wende ha wambigalo zao, giladi Usenga wa Mulungu sambilongigwe vihile.

⁶ Vivija walongeleni mkuwayalalila wamhale giladi waizuile. ⁷ Gweye uwe ningo mkutenda vinhu vose vinogile. Mmafundizo gako, sambiuwe na uzenzeleganye, na usegeze kinyala. ⁸ Fundiza ikweli giladi mafundo gako sambigawe na ving'hwaso, abaho munhu yoyose yondyakubeze yone kinyala, yawe bule kinhu chochose kihile cha kutulonga tweye.

⁹ Wafundize nyakadala wawe wende ha wandewa zao na kuwanogeza mkila kinhu, sambiwaibamilile nao ¹⁰ ama kuwe-bila, ila walaguse kamba mazua gose hewo wanoga na wabule uzenzeleganye, giladi mnzila zose watagende mafundo ga Mulungu Mkombola wetu goneke ganoga.

¹¹ Kwavija ngekewa ya Mulungu igala ukombola igubuligwa ha wanhu wose. ¹² Ngekewa hiyo yotufundiza kuleka kukala ukazi wa kumgevuzwa Mulungu, kuleka sulukila za muulumwengu, na kukala ukazi wa kuizuila, kuwa bule uzenzeleganye, na kumnogeza Mulungu muulumwengu uno. ¹³ Kuno tobeta zua dimotezwe ditutamanila, kipigiti Mulungu wetu Mkulu na Mkombola wetu Yesu Kilisto vondayoneke na yenzi yake. ¹⁴ Kailava mwenyego sama yetu tweye giladi yatukombole kulawa mmbuli zose zihile na kuwang'aliza wanhu zake sama yake mwenyego wawe na sulukila ya kutenda ganogile.

¹⁵ Avo mbuli zino zizo zondaufundize. Uwagangamize wanhu na uwakomhokele

na udaho wako wose. Sambiumuleke munhu yoyose yakuzabuze.

3

Kutenda Ganogile

¹ Wakumbuse wanhu wawe wende ha watawala na wali na udaho na sambiwawadulukile, ila waisasale kutenda mbuli zose zinogile. ² Walongele sambiwamulonge vihile munhu yoyose, sambiwagombe, ila wahole na wawe na moyo unogile ha wanhu wose. ³ Umwaka tweye wenyego tukala wabozzi, wadulu, tupotele, na nyakadala wa sulukila bwando zihile na za uhondo wa muulumwengu. Tukala ukazi wa kuilondela gehile na mkuiyonela migongo, wanhu wayagwe watiwihila, na tweye tuihila wenyego kwa wenyego. ⁴ Ila unozzi na noge da Mulungu Mkombola wetu vuvigubuligwe, ⁵ katukombola, si sama ya vinhu vinogile vitutendile, ila sama ya bazi jake. Katukombola kubitila Loho wa Mulungu, ayo yatutendile tuvumbuke mwanza wa ikabili na kutugalula kuwa wa sambu mkutusuza. ⁶ Mulungu katwitila Loho wake* bila mhima kubitila Yesu Kilisto Mkombola wetu, ⁷ giladi tupetigwe na Mulungu kuwa wanhu walibule uzenzeleganye kubitila ngekewa yake na kuwa wahazi wa ugima wa digunge ututamanila. ⁸ Mbuli zino zinilongile si za uvwizi.

Nokulonda gweye ugazamize mafundo gano, giladi awo wamtogole Mulungu walamule wenyego kutenda ganogile. Mafundo gano ganoga na gomzenga kila munhu. ⁹ Ila uinege na mbamila za kibozi, simulizi za misululu ya wahanga, ngomba, na kuisuna sama ya Malagizo ga Musa. Mbuli zino hazizenga na za kibozi. ¹⁰ Munhu yoyose yogala mbagu mmwanza wenu, mzume mianza mibili, abaho kamba hakuhulike, muleke. ¹¹ Uvitange kamba wanhu kamba wano hawali muna ikweli, na vilozo vao vowatagusa kamba wahonyela.

Ndagizi za Kimambukizo

¹² Notamanila kumtuma Atema ama Tikiko kumwako. Yahavika tu, tenda vuudahile wize tuiting'hane kudiwambo da Nikapoli, kwavija nokala haja kipigiti chose cha kihuhe. ¹³ Tenda vuudahile umtaze Zena yatagangile goya malagizo na Apolo giladi wasonge mwanza wao, na uwagwelele kila kinhu chowolonda. ¹⁴ Na wanhu zetu wamtogole Kilisto wafundize kusang'hanika bila kushulutizwa na munhu, giladi wapate vinhu viwolonda

* 3:6 Mulungu katwitila Loho wake ngegulo yake Mulungu katugwelela Loho wake.

mazua gose na sambiwakale bila kutenda sang'hano yoyose.

¹⁵ Wanhu wose wali hamoja na nie wokulamsa. Walamse mbwiga zetu mhamanila.

Ngekewa ya Mulungu iwe na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA FILIMONI ULONGOZI

Lupwilili luno luguhi lwa Filimoni lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Paulo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo, nhegulo yake siku kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma. Kamba kakala yalwandike lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma, basi vodahika lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 61 songela kuvumbuka kwa Kilisto, kipigiti viyandike lupwilili lwa Wakolosai.

Paulo kamwandikila lupwilili luno munhu yokemigwa Filimoni. Filimoni kakala mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto na vivija kakala na nyakadala. Paulo kamwandikila Filimoni yomulongela kamba sambiyamsune nyakadala wake Onesimo, ayo yakalile yamkimbile. Kulingana na malagizo ga Kiloma, Filimoni kakala na udaho wa kumkoma Onesimo. Paulo kakala na mbuli za kuhembekeza za kutenda Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu, kwavija kamtogola Kilisto na hata kongeza kamba Onesimo yalekigwe yasang'hanike hamoja na Paulo (1:13-14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulamsa Filimoni (1:1-3).
2. Abaho Paulo koiyalala sama ya Onesimo kamba Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu yamtogole Kilisto (1:4-21).
3. Paulo komambukiza mkuilonga sulukila yake ya kuwatembelela na kuwalamsa (1:22-25).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mfungigwa sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto Yesu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

Nomwandikila Filimoni, mbwiga wetu mnogelwa na msang'hana mietu, ² na Afia lumbu jetu, na Alikipo asikali mietu mhamanila, na wanhu wamtogole Kilisto, awo woiting'hana mng'anda yenu.

³ Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Noge na Nhamanila ya Filimoni

⁴ Ndugu yangu Filimoni, mazua gose nihatambika, nokutambula gweye na kumuheweza Mulungu wangu, ⁵ kwavija nidihulika noge jako ha wanhu wose

wa Mulungu na nhamanila yuulinayo mkuilumba hamoja na Mndewa Yesu. ⁶ Notambika kamba uhamoja wetu na gweye kamba wanhu wamtogole Kilisto wokugwelela ilimu ng'hulu ng'hani ya motelo zose zitulinazo ziyatugwelele Kilisto. ⁷ Ndugu yangu, noge jako dingwelela ndeng'ha ng'hulu na kuni-gangamiza, kwavija unovu wako uisuluzwa mioyo ya wanhu wa Mulungu.

Paulo Komtambikila Onesimo

⁸ Mkilamso kino, nie kamba ndugu yako mkuilumba hamoja na Kilisto, nodaha kukushulutiza bila kudumba utende gaja golondigwa kutendeka. ⁹ Ila nokuyalalila kwavija nikunogela. Na nie, Paulo, no-tenda vino kamba m'vyele, na vivija sambu na mfungigwa sama ya Kilisto Yesu. ¹⁰ Nokuyalalila sama ya mwanangu Onesimo, * ayo yagaluke mwanangu wa muloho kipigiti vinikalile mkifungo. ¹¹ Umwaka kakala halumbile kumwako, ila sambu kalumba kumwetu tweye tose.

¹² Kum'bweza Onesimo kumwako konitenda nie niwe na gioigio kulu. ¹³ Nilonda kumsigaza hano yakale hamoja na nie, kipigiti vinili mkifungo sama ya Usenga Unogile, giladi heyo yasole hanhu hako ha kunitaza nie. ¹⁴ Ila silondile kutenda kinhu chochose bila kulonda gweye mwenyego, giladi kinhu chochose kinogile chuitenda, utende mkulonda mwenyego na sio mkushulutizwa.

¹⁵ Siku kino kicho kilamso cha Onesimo kuinega na gweye mkipigiti kidodo giladi ukale nayo mazua gose, ¹⁶ sio kamba nyakadala, ila kazama ng'hani kubanza nyakadala, kwavija heyo ndugu mnogelwa, ng'haning'hani kumwangu nie. Sambu kolumba ng'hani kumwako gweye, kamba munhu na kamba ndugu mkuilumba hamoja na Mndewa.

¹⁷ Avo, ihawa konipeta nie kamba miyago, m'bokele heyo kamba vija vuhanibokele nie. ¹⁸ Kamba kakutendela gehile, ama komuwila kinhu chochose, nie nokuliha. ¹⁹ Nie, Paulo, nokwandika mbuli ino na mkono wangu mwenyego, nie nokuliha. Ila sambuiisemwe kamba koniwila ugima wako. ²⁰ Avo, ndugu yangu, unitendele mbuli ino sama ya Mndewa. Gweye kamba ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto, usuluze moyo wangu.

²¹ Nokwandika lupwilili luno, kuno nita-manila kamba kotenda vija vinikulongela na hata kubanziliza. ²² Kinhu kimwe kisigala. Nitandile gati da wahenza, kwavija notamanila kamba Mulungu kozidika

* 1:10 Onesimo dijo twaga da Kigiliki, nhegulo yake Kalumba.

nhambiko zenu na konitenda nie nibwel-
eganye kumwenu.

Ndamsa za Kimambukizo

²³ Epafila, mfungigwa miyangu sama ya
Kilisto Yesu, kokulamsa. ²⁴ Na Maluko,
Alistaliko, Dema, na Luka, wasang'hana
wayangu vivija wokulamsa.

²⁵ Ngekewa ya Mindewa Yesu Kilisto iwe
hamoja na loho zenu.

LUPWILILI LWANDIKIGWE HA WAEBLANIA ULONGOZI

Lupwilili Iwa Waebmania lulo lupwilili Iwa kuwabweza wanhu mioyo lulagusa vija Yesu viyauvikize uhokozi bwando wa Lagano da Umwaka. Lupwilili Iwa Waebmania Iwandikigwa kamba masala. Mulupwilili Iwa Waebmania muna ng'humbukila 60 na kugendelela kulawa Mdilagano da Umwaka zilagusa goya vija Yesu viyauvikize uhokozi na sang'hano za Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Kiyahudi. Sama ya kilamso kino, lupwilili luno lulondigwa luwagamize Wayahudi wamtogole Kilisto. Lupwilili Iwa Waebmania lolagusa vija Yesu viyagavikize Malagizo ga Musa giladi wakulu wa nhambiko sambiwalawe nhosa kabili. Yesu katendeka nhosa sama ya vilozo vose, m'vipigiti vose. Wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano vivija wodaha kugangamizwa na lupwilili Iwa Waebmania kugendelela kumkweleleza Yesu Kilisto, ayo yotutenda tweye tumtogole, na vivija tugendelela kwika nhamanila yetu kumwake (12:2).

Haduhu munhu yovitanga yalihi yandike lupwilili Iwa Waebmania, ila wasomi wagelegeza kamba lupwilili luno Iwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo, Luka, ama Banaba. Vivija hakitangigwa kipigiti lupwilili luno vilwandikigwe, ila wanhu wayagwe wotogola kamba Iwandikigwa hachugu cha milao ya 70 songela viyavumbuke Kilisto. Wambo da Yelusalemu dibanangigwa mmilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, ila yandike lupwilili luno kodilongelela wambo da Yelusalemu kamba dikala ding'hali hadinabanangigwa. Lupwilili Iwa Waebmania Iwandikigwa mdiwambo da Loma (13:24) na vodahika kamba luzunguluswa mwa wanhu bwando wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yandike lupwilili luno kolagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wahokozi wa Mulungu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga (1:1—4:13).
2. Abaho kogendelela kulagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wakulu wa nhambiko awo wosang'hanika muna Ing'anda ya

mulungu mdiwambo da Yelusalemu (4:14—7:28).

3. Vivija sang'hano ya Yesu ng'hulu ng'hani kubanza Lagano da Umwaka Mulungu diyaditendile na wanhu zake kubitila Malagizo gayamgwelele Musa (8:1—10:31).
4. Viyeshile kusumulila kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza vinhu vose, yandike lupwilili luno kolava ndagizi bwando za kusang'hana (10:32—13:17).
5. Hakimambukizo, komambukiza lupwilili luno na mbuli za kugangamiza wanhu na ndamsa (13:18-25).

Mbuli ya Mulungu Kubitila Mwanage

¹ Umwaka Mulungu kalonga na wahenga zetu mianza bwando na mnzila bwando kubitila wahokozi, ² ila muna gamazua gano ga kimambukizo kalonga na tweye kubitila Mwanage ayo ulumwengu ulumbigwe kubitila heyo, na yasaguligwe kuvihala vinhu vose. ³ Heyo iyo unang'hazi wa yenzi ya Mulungu na kalinga kabisa na vija viyali, yovitenda vinhu vose vigendelele kukala kubitila mbuli zake zili na mhiko. Viyambukize kuvisegeza vilozo, kakala hanhu ha hishima kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Mulungu

⁴ Mwana wa Mulungu kawa mkulu ng'hani kubanza wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, kamba vidili twaga Mulungu diyamgwelele vidili kulu ng'hani kubanza matwaga gao. ⁵ Kwavija Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga,

“Gweye iyo Mwanangu,

lelo nicaluka Tataako.”*

Ama Mulungu hamulongele msenga wake yoyose wa kuulanga kamba,

“Nie nowa Tataake,

na heyo kowa Mwanangu.”†

⁶ Ila viyamgalile chadele wake muulmwengu, kalonga,

“Wasenga zangu wose wa kuulanga wamtambikile heyo.”‡

⁷ Ila mbuli ya wasenga zake wa kuulanga, Mulungu kalonga,

“Mulungu kowatuma wasenga zake wa kuulanga kamba beho,

na kamba moto ukwaka.”§

⁸ Ila mmbuli ya Mwana, Mulungu kalonga,

“Undewa wako, gweye Mulungu, wokala milongo yose!

* 1:5 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † 1:5 Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:14; 1VIPIGITI 17:13. ‡ 1:6 Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § 1:7 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 104:4.

Kowatawala wanhu zako bila uzenzel-
eganye.

⁹ Gweye konogelwa na ganogile na kuge-
hila gehile.

Avo Mulungu, Mulungu wako,
kakusagula gweye uwe uchana ya
wayago,
mkukubaka mavuta gogala
ndeng'ha.”*

¹⁰ Na vivija kalonga,

“Haichanduso, gweye Mndewa, kuilumba
isi,

na kuulumba ulanga na makono gako
mwenyego.

¹¹ Vino vobanangika, ila gweye kosigala.

Volala kamba vivalo.

¹² Kovikunza kamba koti,

na vogaluka kamba vivalo.

Ila gweye kowa vivo mazua gose,

na ugima wako wowa bule nziga.”†

¹³ Mulungu hamulongele msenga wake
yoyose wa kuulanga mbuli zino,

“Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka zako
wawe

kamba kigoda cha kwikila magulu
gako.”‡

¹⁴ Avo wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa iwo walihi? Hewo iwo loho wom-
sang'hanikila Mulungu na watumigwa
na heyo kuwataza awo wondawabokele
ukombola.

2

Ukombola Mkulu

¹ Avo tolongidwa tugagoge ng'hani gaja
gatuhulike giladi sambituhembeluswe ku-
lawa muikweli ino. ² Usenga upetigwe na
wasenga wa Mulungu wa kuulanga ha wa-
henga zetu woneka kuwa kweli, na wose
walekile kuukola ama waja waudulukile
wabokela nhaguso iwalumbile. ³ Todahaze
kuhonyokwa kamba tuhauzabuza ukom-
bola mkulu kamba uno? Ukombola
awo Mndewa yakalile waichanduso kuu-
peta, usindilwa kumwetu tweye na awo
wamuhulike. ⁴ Vivija Mulungu kalava
usindila mmbuli ino mkutenda mizonza
bwando, vilagosa, na mbuli za mkan-
ganyo, na mkugola nhunza ya Loho wa
Mulungu kamba vivalondile heyo.

Yondayatukombole

⁵ Mulungu hawekile wasenga zake wa
kuulanga wawe watawala wa ulumwengu
ukwiza, ulumwengu utuupeta. ⁶ Ila hana

hanhu Mzinyandiko Zing'alile munhu
imwe kamulongela Mulungu,

“Munhu iyo kinhu chaki hata umgesi
kamba vino?

Mwana wa munhu ayo yuumuhem-
bekeza?

⁷ Mkipigiti kidodo kumtenda yawe hasi ya
wasenga zako wa kuulanga,

kum'vaza mkungo wa yenzi na
hishima,

⁸ na kwika vinhu vose hasi ya magulu
gake.”*

Mkuvika vinhu vose hasi yake, Mulungu
halekile kinhu chochose sambikiwe hasi
yake. Hata avo mkipigiti kino hatuvona
vinhu vose kuwa hasi yake. ⁹ Ila tomona
Yesu, ayo mkipigiti kidodo yekigwe hasi ya
wasenga wa Mulungu wa kuulanga, sambi
kavazigwa mkungo wa yenzi na hishima
sama ya mgayo wa ifa, giladi sama ya
ngekewa ya Mulungu kolondigwa yalanze
ifa sama ya wanhu wose. ¹⁰ Ilumba
Mulungu, ayo sama ya heyo na kubitila
heyo vinhu vose vilumbigwa, yamtende
Yesu sambiyahungule hanhu mnzila ya
migayo, giladi yawagale wanage bwando
kuna iyenzi yake. Kwavija Yesu iyo mwan-
duso wa ukombola wao.

¹¹ Kwavija ayo yowang'aliza na awo
wong'alizwa wose wana Tata imwe. Sama
ya mbuli ino Yesu hona kinyala kuwakema
hewo ndugu, ¹² kamulongela Mulungu,

“Nodipeta twaga jako ha ndugu zangu,
hagatigati ya wanhu wakutogole
nokutogola gweye na nyila.”†

¹³ Na vivija, “Nokwika nhamanila yangu
kumwake.”‡ Na vivija kalonga, “Na
hano hamoja na iwana wayanigwelele Mu-
lungu.”§

¹⁴ Avo, kwavija wana wa Mulungu wana
mulopa na nyama, na Yesu vivija ka-
galuka na kuwa na mulopa na nyama,
avo kubitila ifa yamuhume ayo yali na
mhiko za ifa, ayo yokemigwa Mwenem-
bago. ¹⁵ Na Yesu kawafungula waja ugima
wao wose wikigwe muunyakadala sama
ya bwembwe da ifa. ¹⁶ Kwavija itangika
kamba hezile kuwataza wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, ila kulutaza lukolo
lwa Ablaham. ¹⁷ Avo, vinoga ng'hani
heyo kugaluka kamba ndugu zake mmbuli
zose, giladi yawe Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko yali na bazi na nhamanila
msang'hano ya Mulungu, na yailave
mwenyego kuwa nhosa ya kuwasegezela
wanhu vilozo vao. ¹⁸ Kwavija heyo

* **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 45:6-7. † **1:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 102:25-27.

‡ **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1. * **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 8:4-6. † **2:12**

Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 22:22. ‡ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:17. § **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:18.

mwenyego kagaya kipigiti viyakalile yogeziwa, avo kodaha kuwataza awo wali mkugeziwa.

3

Yesu Iyo Mkulu Kubanza Musa

¹ Avo, ndugu zangu, mumtogle Kilisto na mkemigwe na Mulungu, mgelegezeni Yesu, ayo Mulungu yamtumile kuwa Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko wa nhamanila ituilonga mwa wanhu. ² Kakala na nhamanila ha Mulungu yamsagule heyo, kamba Musa viyakalile na nhamanila msang'hano yake Mng'anda ya Mulungu.* ³ Munhu yozenga ng'anda kobokela hishima bwando kubanza ng'anda yenyego. Vivija na Yesu kalumba kugwelelwa hishima ng'hulu kubanza Musa. ⁴ Kwavija kila ng'anda izengigwa na munhu, ila Mulungu yto mzenzi wa vinhu vose. ⁵ Musa kakala mtumigwa yalibule uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu giladi yazilonge mbuli zondazilongwe na Mulungu mazua ga hamwande. ⁶ Ila Kilisto iyo Mwana yalibule uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu. Na tweye twa ng'anda yake kamba tuhananahila ugangamalo wetu na tamanilo dituitopela.

Kuhumula kwa Wanhu wa Mulungu

⁷ Avo, kamba viyolonga Loho wa Mulungu,

"Muhahulika dizwi da Mulungu lelo, ⁸ sambimuitende mioyo yenu kuwa midala kamba wahenga zenu viwakalile, avija viwamdulukile heyo, kipigiti kija viwakalile muluwala, avija viwamgezile heyo.

⁹ Ako wahenga zenu kuwanigazile na kungeza, hata kamba wakala wazonile sang'hano zangu mmilao malongo mane.

¹⁰ Kino kicho kilamso niwonela lusango mulelo uja, na nilonga, 'Mazua gose hawanitegeleza, hawazigoga ndagizi zangu.'

¹¹ Avo nigevuzika na kuiduila, nilonga, 'Hawengila muisi ya mhumulo!'"†

¹² Avo, ndugu zangu, teganyeni, sambikuwe na munhu mmwanza wenu yondayawe na moyo wihile na uleka kumtoga Mulungu, awo wondaumtende yamuleke Mulungu yali na ugima.

¹³ Muigangamize wenyego kwa wenyego mazua gose, kipigiti ing'hali lelo, giladi sambikuwe na munhu mmwanza

wenu yondayawiziligwe na vilozo na kugeligwa udala giladi yamdulukile Mulungu. ¹⁴ Kwavija kamba tuhananahila mbaka hakimambukizo kamba vitukalile haichanduso, tweye towa wanhu tuli hamoja na Kilisto.

¹⁵ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Kamba uhaulika dizwi da Mulungu lelo, sambitende moyo wako kuwa mdala, kamba viwakalile wahenga zenu viwamdulukile Mulungu."‡

¹⁶ Wanhu walihi waulike dizwi da Mulungu na kumdulukila? Si waja wose wasegezwe muisi ya Misili hasi ya ulongozi wa Musa? ¹⁷ Walihi Mulungu yakalile na lusango nawo mmilao malongo mane? Si waja watendile vilozo, awo wadanganhikile muluwala? ¹⁸ Wanhu walihi Mulungu iyawaduilile kamba hawengila muisi ya mhumulo ako kondayawatende wahumule, kamba si awo wamdulukile?§ ¹⁹ Avo tona kamba hawadahile kwingila muisi ya mhumulo kwavija hawatogole.

4

¹ Avo kwavija kilagano cha kwingila hanhu hake ha kuhumulila king'hali, tugeganye kamba munhu yoyose mmwanza wenu sambiyahumwe kwingila hanhu haja. ² Kwavija tuuhulika Usenga Unogile kamba viwauhulike hewo. Wauhulika, ila hauwagwelele nzamo, kwavija viwauhulike hawautogole mhamanila. ³ Avo tweye tutogole tokwingila hanhu haja ha kuhumulila, kamba Mulungu viyalongile, "Mulusango lwangu niiduila,

'Hawengila hanhu hangu ha kuhumulila!'"*

Mulungu kalonga mbuli ino hata kamba sang'hano yake ikala imalile songela kipigiti chayaulumbile ulumwengu. ⁴ Kwavija hanhu hamoja muna Izinyandiko Zing'alile zodilonga zua da saba kamba vino, "Mulungu kahumula kutenda sang'hano zake zose mdizua da saba."†

⁵ Na tena hana hanhu aho hachana Mulungu kolonga, "Hawengila hanhu hangu ha kuhumulila!"‡ ⁶ Kwavija awo umwaka wauhulike Usenga Unogile wahumwa kwingila sama ya udulu wao, ila hanhu ha Mulungu ha kuhumulila hekigwa sama ya wanhu kwingila. ⁷ Milao bwando hamwande Mulungu keka zua diyagwe na kadikema, "Lelo" ahaja viyalongile kubitila Daudi, kamba viilongigwe,

* 3:2 Ng'anda ya Mulungu hano ngegulo yake wanhu wa Mulungu. † 3:11 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-11. ‡ 3:15 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8. § 3:18 Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 14:1-35. * 4:3 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. † 4:4 Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:2. ‡ 4:5 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11.

“Kamba lelo muhahulika dizwi da Mulungu, sambimtende mioyo yenu kuwa midala.”[§]

⁸ Kwavija kamba Yoshua yahawagwelele wanhu mhumulo, Mulungu sambiyalonge kamba zua diyagwe da mhumulo ding'hali hadinakwiza. ⁹ Avo kuna kulumula kuyagwe kwikigwe sama ya wanhu wa Mulungu. ¹⁰ Kwavija munhu yoyose yokwingila mmhumulo iyatulonge Mulungu vivija kolondigwa yahumule kutenda sang'hano zake, kamba Mulungu viyahumule kutenda sang'hano zake. ¹¹ Avo natutende kila kitudaha twingile mmhumulo ija, giladi sambiyoneke munhu yoyose yondayahumwe mkuwinza udulu wa Waislaeli.

¹² Kwavija mbuli wa Mulungu ina ugima tena ina mhiko. Ina ukali kubanza zeze jojose dikanha kuno na kuno, yohoma na kuvigola moyo na loho, na kuvigola vipindi na uloto. Ina udaho wa kutagusa ngelegeza na sulukila za moyo. ¹³ Haduhu kinhu chondakifisigwe haulongozi wa Mulungu, ila vinhu vose vogubuligwa na kwikigwa hauhalangwe haulongozi wa meso gake. Na tweye tose tolongigwa tulave mheta zetu ha heyo.

Yesu Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Kubanza Wose

¹⁴ Avo, avija vituli na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kubanza wose yengile kuulanga, Yesu Mwana wa Mulungu, natuinanahile ng'hani nhamanila ituilonga. ¹⁵ Kwavija Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo kautanga udonhi utulinao, kwavija heyo kabitila migayo yose itugaya tweye bila kutenda vilozo. ¹⁶ Avo natukikwenhukile kigoda cha undewa cha Mulungu wetu yali na ngekewa bila kudumba, giladi tubokele bazi na tupate ngekewa ya kututaza mkipigiti tuhailonda.

5

¹ Kila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasaguligwa kulawa mwa wanhu, na Mulungu kamsagula yatende sang'hano zake sama yao, kulava nhunza na nhosa za kukoma wang'onyo giladi vilozo vigeligwe kumgongo. ² Kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando, avo kodaha kuhola ha awo iwabozi na awo wotenda vilozo. ³ Na kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli bwando avo kolondigwa yalave nhosa ya kukoma wang'onyo sama ya vilozo vake mwenyego vivija na sama

§ 4:7 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 95:7-8. * Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 110:4.

ya wanhu wayagwe. ⁴ Haduhu munhu yosagula mwenyego hishima ino ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila munhu kotendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko sama ya lukemo lwa Mulungu, kamba viyakalile Haloni.

⁵ Vivija Kilisto hasagule mwenyego hishima ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila Mulungu kamulongela, “Gweye iyo Mwanangu,

lelo nugaluka Tataako.”*

⁶ Vivija kalonga hanhu hayagwe, “Kowa mkulu wa nhambiko wa gunge na gunge, kamba Melikizedeki.”†

⁷ Yesu viyakalile muulumwengu uno, kakala yotambika na kupula mkumulilila Mulungu na dizwi kulu na mahozzi ayo yodaha kumkombola kulawa mkudanganhika. Mulungu kamuhulika kwavija Yesu kakala yomuhishimila Mulungu. ⁸ Hata kamba kakala Mwana wa Mulungu, kaitfundiza wende kubitila gaja gangazile. ⁹ Viyagahumile gose, kawa mwanduso wa ukombola wa digunge ha awo womtogola. ¹⁰ Mulungu kamtenda heyo yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba Melikizedeki.

Nzuma mwa awo Woileka Nhamanila

¹¹ Tuna vinhu bwando va kulonga mmbuli ino, ila vidala kuwapetela goya, kwavija mweye mwa wadala kuhulika. ¹² Kipigiti kino mweye molondigwa mfundize wanhu wayagwe, ila mng'hali mulonda munhu yawafundize mafundo ga ichanduso ga usenga wa Mulungu. Molondigwa mung'we matombo na sio mandia gazamile. ¹³ Munhu yoyose yokong'ha yang'hali mdodo, hamanya ganogile ama gehile. ¹⁴ Mandia gazamile gosasaligwa sama ya wanhu wakangale, awo kubitila mafundo wapata utango wa kusambula gehile na ganogile.

6

¹ Avo natuchole kuulongozi kuna gamafundo gakangale na tugaleke kuchugu mafundo ga ichanduso ga Kilisto. Sambitwike kabili msingi wa mafundo ga kuleka mbuli zihile, na kumtogola Mulungu, ² mafundo ga ubatizo, kwikila makono, kuzuka kwa wanhu wadanganhike, na nhaguso ya digunge. ³ Na togatenda gano kamba Mulungu yahatutogoza.

⁴ Kwavija awo wakalile mmulangaza wa Mulungu na kuzilanza nhunza za kuulanga na kum'bokela Loho wa Mulungu,

* 5:5 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 2:7. † 5:6

⁵ na kuulanza unozi wa Usenga wa Mulungu na kuzilanza mhiko za ulumwengu ukwiza, ⁶ abaho, waileka nhamanila, havi-dahika kuwabweza giladi waleke vilozo vao, kwavija hewo wenyego mumuwamba kabili Mwana wa Mulungu womsalaba na kungela kinyala hauhalangwe.

⁷ Isi ija ing'wa mazi ga mvula iitoela mazua gose, na ija ilava mandia ha awo wailimile, yobokela motelo za Mulungu. ⁸ Ila isi ija yoteza miba na mbigili haipetigwa, na ya mdihonzolomo da kudukumizwa. Hakimambukizo, yosomigwa.

⁹ Mbwiga zangu, hata kamba tuhalonga kamba vino, si kamba totogola kamba kuna mbuli zihile zitendeka mmwenu, ila totogola kamba motenda mbuli zinogile zilawa muukombola. ¹⁰ Mulungu kabule uzenzeleganye, na hadaha kuisemwa sang'hano yenu na noge dimmulagusile vija vumuwatazile wanhu zake na vija vumgendelela kuwataza. ¹¹ Na tweye tolonda wose mmwanza wenu mgendelele kuwanogela wanhu wayagwe mbaka Mulungu vondayawakeme, giladi vinhu vumtamanila mngelegeza vilawilile. ¹² Hatulonda mweye muwe wakoka, ila tolonda muwege awo kubitila nhamanila na mwazaganyo wogahala ago gawailagane na Mulungu.

Kilagano cha Mulungu Kili na Ikweli

¹³ Mulungu viyekile kilagano na Ablaham, kaiduila mkuitambula heyo mwenyego, kwavija kukala haduhu yali mkulu kum'banza heyo giladi heyo yaiduilile kumwake, ¹⁴ kalonga, "Kweli, nokumoteza gweye na kukugwelela lukolo lukulu."* ¹⁵ Ablaham kazaganya, avo kabokela kija Mulungu kiyailagane nayo. ¹⁶ Wanhu woiduila ija yali mkulu kuwabanza hewo, na kiduilo kija chosindila kija kilongigwe na kumambukiza mbamila zose. ¹⁷ Vivija Mulungu vivalondile kuwalagusila wahazi gaja gawailagane na heyo, kawalagusila kamba heyo si wa kugalukagaluka, kasindila mkuiduila. ¹⁸ Avo Mulungu kalava vinhu vibili, tanhu kilagano chake abaho kiduilo chake. Vinhu vino vibili havigalukaga, kwavija havidahika Mulungu yavwize. Avo tweye tukimbilile kumwake togeligwa mhiko ng'hani kudigoga tamanilo dili haulongozi wetu. ¹⁹ Tuna tamanilo dino dili kamba nanga ya ugima wetu dili na mhiko na kutamanilwa. Ikwingila mgati ya Hanhu Hang'alile ha Mulungu kubitila guo ditungikigwe. ²⁰ Avo Yesu katulongola kwingila haja sama yetu.

Heyo katendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa gunge na gunge, kamba Melikizedeki.

7

Mkulu wa Nhambiko Melikizedeki

¹ Melikizedeki kakala mndewa wa Salemu na mkulu wa nhambiko wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Melikizedeki kaiting'hana na Ablaham kipigiti Ablaham viyakalile yobwela kulawa kuwahuma wandewa wane na kummoteza. ² Na Ablaham kamgwelela Melikizedeki zaka ya kila kinhu kiyapatile. Nhegulo ya mwanduso wa twaga da Melikizedeki ikala "Mndewa Yalibule Uzenzeleganye," na abaho mndewa wa Salemu, nhegulo yake iyo "Mndewa wa Tindiwalo." ³ Haduhu munhu yolutambula lukolo lwa Melikizedeki ama tataake ama mamaake, haduhu munhu yoitambula mvumbuka yake ama ifa yake. Heyo kalinga na Mwana wa Mulungu, na kogendelela kuwa mkulu wa nhambiko milongo yose.

⁴ Loleni viyali mkulu, hata muhenga wetu Ablaham kamgwelela zaka ya vinhu viyapatile kulawa kung'hondo. ⁵ Na awo wali wa lukolo lwa Lawi wali wakulu wa nhambiko woshulutizwa na Malagizo ga Musa kusola zaka kulawa mwa wanhu wa Israeli, kulawa mwa wanhu zao wenyego, hata kamba na hewo wolawa lukolo lwa Ablaham. ⁶ Melikizedeki hakalile munhu wa lukolo lwa Lawi, ila kasola zaka kulawa ha Ablaham na kummoteza Ablaham, ayo yabokele vilagano kulawa ha Mulungu. ⁷ Haduhu bamila, ija yomoteza kolondigwa yawe mkulu kubanza ija yomotezwa. ⁸ Mbuli ya wakulu wa nhambiko zaka yosoligwa na wanhu wali na ng'huli za kudanganhika, ila mmbuli ya Melikizedeki zaka ikala isoligwa na ayo yali na ugima wa digunge kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga. ⁹ Munhu kodaha kulonga kamba Lawi mwenyego, ayo yobokela zaka, kaliha zaka ha Melikizedeki kubitila Ablaham, ¹⁰ kwavija Melikizedeki viyaiting'hane na Ablaham, Lawi kakala mgati ya lukuli lwa Ablaham Tataake, nhegulo yake kakala hanavumbuka.

¹¹ Kamba mnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Lawi wabule king'hwaso kwavija Malagizo ga Musa gawavikila wanhu kubitila mnhongo uno, habali kukala kung'hali kulondigwa mkulu wa nhambiko iyagwe yeze kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki na sio kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Haloni? ¹² Kwavija kamba kuhawa na mgaluko mumnhongo

* 6:14 Mbuli zino zolawa mkitabuni cha MWANDUSO 22:17.

wa ukulu wa nhambiko, basi vivija kolondigwa kuwe na mgaluko Mmalagizo ga Musa. ¹³ Na mkulu wetu wa nhambiko, ayo mbuli zino zimulonga, kolawa mumtala uyagwe, na haduhu munhu hata imwe kulawa mumtala wake yasang'hanike sang'hano ya ukulu wa nhambiko. ¹⁴ Itangika kamba Mndewa wetu kalawa mumtala wa Yuda, na Musa hamtambule munhu yoyose kulawa mumtala uno yawe mkulu wa nhambiko.

Mkulu wa Nhambiko Iyagwe Yalingile na Melikizedeki

¹⁵ Na gaja gatulongile gabule kifiso, kamba mkulu wa nhambiko iyagwe yalingile na Melikizedeki kalawilila, ¹⁶ ayo yatendigwe kuwa mkulu wa nhambiko si sama ya ndagizi ilawa Mmalagizo ga Musa ilonga kamba mkulu wa nhambiko kolondigwa yalawe mulukolo lwa Lawi kamba wahenga zake, ila katendigwa na mhiko za ugima zilibule nziga. ¹⁷ Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule nziga, munnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki."* ¹⁸ Ndagizi ya umwaka ikigwa hamgwazo kwavija ikala ikonhoke na hailondigwa na wanhu. ¹⁹ Kwavija Malagizo ga Musa hagatendile kinhu chochose kiwebule king'hwaso. Na sambi tamanilo dinogile ng'hani kubanza dija da umwaka divika, na kubitila hijo tokwenhuka behi na Mulungu.

²⁰ Mbuli ino itendigwa na kiduilo cha Mulungu, ila wayagwe watendigwa kuwa wakulu wa nhambiko bila kiduilo chochose. ²¹ Ila Yesu katendigwa kuwa mkulu wa nhambiko na kiduilo, haja Mulungu viyamulonge,

"Mndewa keka kilagano mkuiduila, na hagalula ngelegeza zake.

'Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule nziga.' †

²² Sama ya kiduilo kino, Yesu kagaluka kingilambago cha lagano dinogile ng'hani kubanza dija da ichanduso.

²³ Uhaleka gano, wakulu wa nhambiko wa umwaka wakala bwando, kwavija wakala wodanganhika, avo imwe yahadanganhika kosaguligwa iyagwe giladi yasole hanhu ha ija yadanganhike. ²⁴ Ila kwavija Yesu kokala gunge na gunge, sang'hano yake ya ukulu wa nhambiko yokala milongo yose. ²⁵ Avo heyo kodaha kuwakombola kabisa awo womcholela Mulungu kubitila heyo, kwavija mazua gose heyo kokala yowatambikila hewo.

²⁶ Kwavija ilumba tweye tuwe na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba ino, munhu yang'alile, yalibule mbuli ihile, yalekile kunyolodoswa na kinhu chochose, yali kutali na vilozo, na yenuligwe uchana kubanza ulanga. ²⁷ Halingile na wakulu wa wakulu wa nhambiko wayagwe. Heyo halondigwa tanhu kulava nhosa mazua gose sama ya vilozo vake mwenyego na abaho sama ya vilozo va wanhu. Kalava nhosa imwe, mwanza umwe mkipigiti chake chose ahaja viyailavile mwenyego. ²⁸ Kwavija Malagizo ga Musa gowasagula wanhu wazabuzigwe wawe wakulu wa wakulu wose wa nhambiko, ila kiduilo kizile hachugu cha Malagizo kimsagula Mwana, ayo yalekile kuhungula hanhu milongo yose.

8

Yesu Iyo Mkulu Wetu wa Wakulu Wose wa Nhambiko

¹ Kinhu kikulu mmbuli zino zitulonga icho kino, tuna Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko ayo yakalile mumkono wa ukulume wa ikigoda cha undewa cha Mulungu yali na yenzi kili kuulanga, ² ayo yosang'hanika Hanhu Hang'alile, mdihema da ikweli da kuiting'hanila diwambigwe na Mndewa, na sio diwambigwe na munhu.

³ Wakulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wasaguligwa walave nhosa ya vinhu na nhosa ya kuchinja wang'onyo, avo na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo vivija kalondigwa yawe na kinhu cha kulava. ⁴ Kamba yahawile muisi, sambiyawe mkulu wa nhambiko, kwavija kuna wakulu wa nhambiko wolava nhosa mkugawinza Malagizo ga Musa vugalonga. ⁵ Wosang'hanika hana Ihanhu Hang'alile Ng'hani, aho kuli na mwigo na sisila da kija kili kuulanga. Kino kicho kilamso cha Musa kuzumigwa viyakalile behi na kudizenga dihema da kuiting'hanila, yolongeligwa, "Lola utende kila kinhu kamba vija vuulagusiligwe kuja kudigongo."* ⁶ Ila sambi Yesu kagweleligwa sang'hano ya ukulu wa nhambiko izamile ng'hani kubanza yao hewo, kamba vudili lagano diyekile hagatigati ya Mulungu na wanhu zake vudizamile ng'hani kubanza Lagano da Umwaka, kwavija dilola ng'hani vilagano vinogile ng'hani.

⁷ Kamba lagano dija da ichanduso dihawile bule ving'hwaso, sambidilondigwe

* 7:17 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 110:4.

* 8:5 Mbuli zino zolawa mkitababu cha KUHALLAWA 25:40.

† 7:21 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ZABULI 110:4.

lagano da ikabili. ⁸ Ila Mulungu kona gehile mwa wanhu zake avo kalonga,

“Mazua gokwiza, kolonga Mndewa,
vondaniditende lagano da isambi na wanhu wa Israeli hamoja na wanhu wa Yuda.

⁹ Si kamba lagano dija dinitendile na wahenga zao

kipigiti vuniwagogle mkono
kuwalava kulawa muisi ya Misili.

Kwavija hawadigogle lagano jangu,
avo niwaleka, kolonga Mndewa.

¹⁰ Na dino dijo lagano dondanitende na wanhu wa Israeli

mkipigiti chondakize, kolonga Mndewa.

Nogeka malagizo gangu mngelegeza zao
na kugandika mmioyo yao.

Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.

¹¹ Haduhu yondayamfundize miyage
ama kuilongela,
‘Mtange Mndewa.’

Kwavija wose wokwiza kunitanga,
songela mdodo mbaka mkulu.

¹² Nokugela kumgongo kuhonyela kuwahonyele,

na siza kukumbukila vilozo vao.”†

¹³ Mkudikema lagano dino “Lagano da Isambi,” nhegulo yake iyo ino, kadilonga dija da ichanduso kamba kipigiti chake kibita avo hadilondigwa na wanhu. Na kamba kipigiti chake kibita basi mkipigiti kidodo hamwande dopotela.

9

Nhambiko ya Muisi na Nhambiko ya Kuulanga

¹ Lagano da ichanduso dikala na ndagizi mnambiko na vivija dikala na hanhu ha kutambikila hano muisi. ² Hema da kuiting'hanila dikala na magati mabili. Mdigati da ichanduso kukala na kinala cha kwikila kiwenge, meza, na mikate ing'alile ikigwe muimeza. Gati dino dikemigwa Hanhu Hang'alile. ³ Kuchugu cha guo ditungikigwe kukala na gati da ikabili dikemigwe Hanhu Hang'alile Ng'hani, ⁴ dikalile na kilingo cha kulavila nhosa cha zahabu cha kufushila ubane na sanduku da lagano digubikigwe na zahabu. Sanduku dino da lagano dikala na kombe da zahabu dimemile mana mgati yake, fimbo ya Haloni ikalile na nzukila, na zija zimbamha mbili za mabwe zandikigwe ndagizi longo dimwe za lagano. ⁵ Uchana ya sanduku dino da lagano kukala na makelubi* wali na yenzi wogubika hanhu

ha kusegezelwa vilozo na sisila jao. Ila hatudaha kusimulila ng'hani mbuli zino.

⁶ Vinhu vose vuvikalile vikingwe kamba vino, mazua gose wakulu wa nhambiko wengila mgati da ichanduso kusang'hana sang'hano zao za nhambiko. ⁷ Ila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko iyeke yokwingila mgati da ikabili, na heyo kokwingila mwanza umwe muna umulao umwe, na kokwingila na mulopa awo wondayaulave sama yake mwenyego na sama ya vilozo va wanhu viwatendile bila kuvitanga. ⁸ Mmbuli ino Loho wa Mulungu kotugubulila kamba nzila ya kwingilila Hanhu Hang'alile Ng'hani haivuguke kipigiti hema da kuiting'hanila da ichanduso vudikalile dimile. ⁹ Ino iyo ningo ya kipigiti kino kitulinacho. Yolagasa kamba nhunza zikalile zilavigwa na wang'onyo wakalile wachinjigwa havidahile kung'aliza udaho wa wanhu wa kusambula gehile na ganogile, ¹⁰ ila ikala mbuli ilolile ng'hani kuja na kung'wa na sona bwando za kuing'aliza, mbuli za lukuli zitendeke mbaka kipigiti cha Mulungu kuvitenda vinhu vose viwe va sambu kivilile.

¹¹ Ila Kilisto keza kamba Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa vinhu vinogile vija vili hano. Hema da kuiting'hanila doyang'hanika mgati yake kulu kubanza dija da ichanduso na dina vinhu vose, hema dija haditendigwe na munhu, na hadili muulumwengu uno. ¹² Kengila Hanhu Hang'alile Ng'hani mwanza umwe, na hengile na mulopa wa menhe ama ng'ombe, ila kengila na mulopa wake mwenyego, avo kaugula ukombola wa digunge sama yetu. ¹³ Mulopa wa menhe na ng'ombe na tozi da bogwa da mwanang'ombe wonyunyiziligwa mwa awo wanyolodoke na kuwang'aliza, avo woneke wang'ala mng'huli zao. ¹⁴ Kilisto, ayo kubitila Loho wa digunge kailava heyo mwenyego ha Mulungu bila kuwa na kinhu kihile. Mianza mingahi mulopa wake woung'aliza udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile kulawa mmbuli zitugaila ifa, giladi tumtambikile Mulungu mwene ugima?

¹⁵ Sama ya mbuli ino Kilisto iyo mgombeleza wa lagano da isambi, giladi awo wakemigwe na Mulungu wabokele kilagano cha uhazi wa digunge, kwavija Kilisto kadanganhika giladi kuwakombola kulawa m'vilozo vitendeke mdilagano da ichanduso.

¹⁶ Mmbuli ya lupwilili lwa ugozi wa vinhu va munhu, yolondigwa itangike

† 8:12 Mbuli zino zolawa mkitabua cha YELEMIA 31:31-34. kuulanga vili na mabawa.

* 9:5 Makelubi iyo vinhu vilumbigwe na Mulungu vili

kamba munhu yandike lupwilili luja keshu kudanganhika, ¹⁷ kwavija lupwilili lwa ugozi wa vinhu lwabule mhiko kipigiti munhu yalwandike yang'hali mgima, ila lokwiza kupata mhiko haja vondayadanganhike. ¹⁸ Kino kicho kilamsa hata lagano da ichanduso hadisongile bila mulopa. ¹⁹ Kwavija Musa viyaipetile kila ndagizi mwa wanhu wose kulingana na vugalagize Malagizo ga Musa, kasola mulopa wa ng'ombe na wa menhe hamoja na mazi na kukinyunyizila ikitabu na kuwanyunyizila wanhu wose, mkuvubika mijusu midung'hu ya ng'hondolo na matambi ga hisopo. ²⁰ Kalonga, "Uno uwo mulopa wa lagano ajo Mulungu diyawalagize mweye mdigoge."[†] ²¹ Vivija Musa kavinyunyizila mulopa via vose visang'hanike mnhabiko na dihema. ²² Kweli kabisa kulingana na Malagizo ga Musa, vinhu behi na vose ving'alizwa na mulopa, na bila mulopa haduhu kugeligwa kumgongo kwa vilozo.

Nhosa ya Kilisto Yosegeza Vilozo

²³ Vinhu vino vikwiza vinhu va kuulanga volondigwa ving'alizwe na nhosa kamba ino. Ila vinhu va kuulanga venyego volonda nhosa inogile ng'hani. ²⁴ Kwavija Kilisto hengile Hanhu Hang'alile Ng'hani hatendigwe na makono ga wanhu, aho halingile kamba hanhu hang'alile ng'hani ha kuulanga, ila kengila kuulanga kwenyego, ako sambu kema haulongozi wa Mulungu sama yetu. ²⁵ Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Wayahudi kokwingila Hanhu Hang'alile Ng'hani kila mulao na mulopa wa wang'onyo, ila Kilisto hengile kuulanga kuilava nhosa heyo mwenyego mianza bwando, ²⁶ ihawile hivo Kilisto yahalondigwe kugaya mianza bwando songela kulumbigwa kwa ulumwengu. Ila sambu kalawilila mwanza umwe mkipigiti cha kimambukizo giladi yavisegeze vilozo kubitila kuilava nhosa heyo mwenyego. ²⁷ Kamba vija munhu viyolondigwa kudanganhika mwanza umwe, imala abaho nhaguso, ²⁸ avo Kilisto kalavigwa nhosa mwanza umwe giladi yavisegeze vilozo va wanhu bwando. Kokwiza mwanza wa ikabili, si sama ya kuvisegeza vilozo va wanhu ila kuugala ukombola ha avo womulolela.

10

¹ Kwavija Malagizo ga Musa gakala sisila da vinhu vinogile vikwiza na sio vinhu venyego. Sama ya kilamso kino havidahika kuwatenda wawe bule vilozo awo womkwenhukila Mulungu na nhosa zizija

[†] 9:20 Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHAWA 24:8.

[†] 10:16 Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:33.

ziibwelela bila kuziga mulao kwa mulao havidahika kusuluzwa! ² Kamba wanhu wakalile womtambikila Mulungu wakala wang'alizwe kweli kulawa m'vilozo vao, sambuwayone wana vilozo, na nhosa zose zihazigile. ³ Ila nhosa zino zowakumbusa vilozo vao mulao kwa mulao. ⁴ Kwavija mulopa wa songolomi wa ng'ombe na menhe haudaha kusegeza vilozo.

⁵ Avo Kilisto viyezile muulmwengu uno, kamulongela Mulungu,

"Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa za vinhu huzilondile,
ila lukuli luunigwelele lulo luulonda nikulavile.

⁶ Hunogeligwe na nhosa za kulukuza,
na hunogeligwe na nhosa za kusegeza vilozo.

⁷ Abaho nilonga, 'Nabaha, Mulungu,
kugatenda gaja gakunogele,
kamba vinyandikiligwe Mzinyandiko Zing'alile.' ^{*}

⁸ Tanhu kalonga, "Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa za vinhu, nhosa za kulukuza na nhosa za kusegeza vilozo huzilonda tena hunogelwe nazo," hata kamba ving'hali vilavigwa kulingana na Malagizo ga Musa. ⁹ Abaho, kongeza, "Nabaha, niza kusang'hana gaja goulonda." Avo Mulungu kosegeza Lagano da Umwaka na hanhu hake kokwika lagano da sambu. ¹⁰ Kwavija Yesu Kilisto kasang'hana gaja gayamulondile Mulungu kutenda, tweye tose tung'alizwa kulawa m'vilozo kubitila nhosa ya lukuli lwake ilavigwe mwanza umwe sama ya wanhu wose.

¹¹ Kila mkulu wa nhambiko kotenda sang'hano yake kila zua, na kulava nhosa iilingile mianza bwando, ila nhosa zino hazidaha kusegeza vilozo. ¹² Ila Kilisto viyailavile mwanza umwe nhosa imwe ikala ilumbile milao yose sama ya vilozo, kakala hasi kumkono wa ukulume wa Mulungu. ¹³ Songela kipigiti kija kobeta Mulungu yaweke wadumuka zake hasi ya magulu gake. ¹⁴ Kwavija sama ya nhosa imwe kawasuluzwa awo wasuluzwe vilozo vao.

¹⁵ Vivija na Loho wa Mulungu kolava usindila wake mmbuli ino. Tanhu kolonga,

¹⁶ "Dino dijo lagano dondanitende na hewo

kipigiti chondakize.

Nokwika malagizo gangu mmioyo yao,
na kugandika mnzonzi zao," Mndewa kalonga.[†]

^{*} 10:7 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 40:6-8.

[‡] 10:17 Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:34.

17 Abaho, kongeza, “Sikumbukila vilozo vao na mbuli zao zihile.”[†] 18 Avo vilozo na mbuli zao zihile vihageligwa kumgongo, nhosa ya kusegeza vilozo hailondigwa.

Natumkwenhukile Mulungu

19 Avo, ndugu zangu, tuna uganga-malo mkulu wa kwingila Hanhu Hang'alile Ng'hani sama ya ifa ya Yesu. 20 Kubitila ifa yake, Yesu kavugula nzila ya sambi ilava ugima kubitila guo ditungikigwe Mng'anda ya Mulungu, ichola Hanhu Hang'alile Ng'hani. 21 Na avija vituli na mkulu wa nhambiko mkulu yotawala ng'anda ya Mulungu, 22 avo natumkwenhukile Mulungu na mioyo ilibule uzenzeleganye na nhamanila ituitangile goya, na mioyo yetu ing'alizwe kulawa muudaho wetu wihile wa kusambula gehile na ganogile, na tuzisuluze ng'huli zetu na mazi gang'alile. 23 Natudigoge ng'hani tamanilo ditudigole bila kudungwadungwa, kwavija Mulungu itwikile nayo kilagano kabule uzenzeleganye. 24 Na tugelegeze vija vitudaha kuiswagiza twetwe kwa twetwe kuwa na noge na kutenda ganogile. 25 Sambimuleke kuiting'hana, kamba viwotenda wanhu wayagwe, ila natuigangamize, kamba vumkona zua da nhaguso da mmabehi.

26 Tuhagendelela kutenda vilozo giladi kuno twishile kuibokela ilimu ya kweli, haduhu nhosa iyagwe yoyose yondaisegeze vilozo, 27 ila kinhu kisigale kicho kino, kubeta na kingudemo nhaguso yondaize na moto ukalika awo wondauwalambite wadumuka wa Mulungu. 28 Munhu yoyose yagadulukile Malagizo ga Musa hameso ga wasindila wabili ama wadatu kakomigwa bila koneligwa bazi. 29 Mokwagiza nhaguso ng'hali kiasi gani yoolondigwa yaipate munhu yam'bojage Mwana wa Mulungu na magulu gake, ayo yaautendile mulopa wa lagano uja umng'aliza heyo uwe kamba kinhu haking'alile, na ayo yamuligile Loho wa Mulungu ayo yotonela bazi tweye? 30 Kwavija tumtanga ija yalongile, “Sang'hano ya kubwelezela si yenu mweye, ila yangu nie, noliha,”[§] na vivija ilongigwa, “Mndewa kowatagusa wanhu zake.”* 31 Munhu kamba ino yahalagalila mmakono ga Mulungu yali na ugima, kodumba ng'hani!

32 Gelegezeni gaja gawalawilile mweye umwaka kipigiti vum'bokele Usenga wa Mulungu, mgazigwa na vinhu bwando, ila mweye mgangamala. 33 Kipigiti kiyagwe mkala muligigwa hameso ga wanhu na kugazigwa, na kipigiti kiyagwe

hamudumbile kukala hamoja na awo wawatendele mbuli hizo. 34 Muwonela bazi waja wakalile mkifungo, na vum'bokonywe vinhu venu, mwazaganya mkudeng'ha, kwavija m'vitanga kamba mng'hali na vinhu bwando va muloho vinogile ng'hani vondavikale milongo yose. 35 Avo sambimuuleke mgangamalo wenu kwavija wowagalila nhunza ng'hulu. 36 Kwavija molondigwa mwazaganye, giladi mgatende gaja gamnogege Mulungu na kubokela gaja Mulungu gayailagane namwe. 37 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

“King'hali kipigiti kidodo,
na ayo yokwiza kokwiza,
na hakawilila.

38 Ila wanhu zangu walibule uzenzeleganye wokala mnhamanila,
na munhu yoyose yobwela kukisogo,
moyo wangu haunogelwa nayo.”†

39 Tweye hatuli mmwanza wa awo wobwela kukisogo ama awo wapotele, ila twa mmwanza wa awo wali na nhamanila na wakomboligwe.

11

Kumtamanila Mulungu

1 Avo nhamanila nhegulo yake iyo kweli ya kija kitutamanila na lugubulo lwa gaja gatuleka kugona. 2 Sama ya nhamanila wahenga zetu watogoligwa na Mulungu.

3 Tweye tuvitanga kamba ulumwengu ulumbigwa na nhamanila kubitila mbuli ya Mulungu, avo gaja gotukona gatendigwa kulawa m'vinhu vileka koneka.

4 Sama ya nhamanila Abeli kamulavila Mulungu nhosa inogile kum'banza Kaini. Kubitila mbuli ino katogoligwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye, na Mulungu mwenyego kazitogola nhosa zake. Kadanganhika, ila kubitila nhamanila yake, tokiifunza mbaka lelo.

5 Nhamanila iyo imtendile Henoko sambiyadanganhike, ila kasoligwa na kugaligwa uchana ha Mulungu. Haduhu munhu yamonile kwavija Mulungu kamsola. Henoko kipigiti hanasoligwa, kapetigwa kamba munhu yamnogege Mulungu. 6 Haduhu munhu yodaha kumnogela Mulungu bila nhamanila, kwavija kila munhu yokwiza ha Mulungu kolondigwa yatogole kamba Mulungu kabaho na kowamoteza awo womzahila.

§ 10:30 Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. * 10:30 Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:36; ZABULI 135:14. † 10:38 Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:3-4.

⁷ Nhamanila iyo imtendile Nuhu yai-hulike nzuma ya mbuli zikwiza ziyalek-ile kuzona. Kamtogola Mulungu na ku-tenda safina iyo imkombole heyo na mu-lango wake, hakimambukizo ulumwengu utagusigwa, na Nuhu kapetigwa na Mu-lungu kuwa mwende sama ya nhamanila iyakalile nayo.

⁸ Nhamanila iyo imtendile Ablaham yatogole, ahaja viyalongeliga na Mu-lungu yasegele yachole kuna iisi iyam-duilile kamba komgwelela iwe uhazi wake. Kasegela kulawa muisi yake mwenyego bila kuvimanya kuja koy-ochola. ⁹ Sama ya nhamanila Ab-la-ham kakala muihema muisi ya uhenza Mulungu iyekile nayo kilagano. Vivija milao ya hamwande Isaka na Yakobo, awo wakalile muihema kamba viyakalile Ablaham, wabokela uhazi kamba uno. ¹⁰ Kwavija Ablaham kakala yobeta Wambo dili na misingi ya digunge, dibunigwe na kuzengigwa na Mulungu.

¹¹ Nhamanila iyo imtendile Ablaham yawe tata, hata kamba kakala m'vyele ng'hani na Sala mwenyego ikala havi-dahika kupata mwana. Kamtogola Mu-lungu kamba kakivikiza kilagano chake. ¹² Hata kamba Ablaham kakala m'vyele ng'hani, kulawa munhu ino imwe wavum-buka wanhu bwando kamba nhondo za kuulanga vuzilibule mheta, na kamba mis-enga ya mumgwazo wa ibahali viilibule mheta.

¹³ Wanhu wose wano wadanganhika kuno wali na nhamanila bila kubokela kilagano chao, ila wachona kilagano chao kutalitali na kukideng'hela. Watogola kamba hewo wakala wazaha na wabita nzila hano muulumwengu. ¹⁴ Wanhu wo-longa mbuli kamba zino wologusa kamba wozahila isi yao wenyego. ¹⁵ Hewo hawakalile wogendelela kugelegeza isi iwailekile. Kamba wahatendile avo, wa-habweleganye. ¹⁶ Ila wakala wobeta isi inogile ng'hani, isi ya kuulanga. Na Mulungu honile kinyala kukemigwa Mu-lungu wao, kwavija kawatendela wambo dinogile ng'hani kuulanga sama yao.

¹⁷ Nhamanila imtenda Ablaham yamulave Isaka kipigiti Mulungu viyamgezile. Ablaham kakala imwe wa awo wabokele kilagano, hata avo katogola kumulava nhosa mwanage yali yeiyeka, ¹⁸ hata kamba Mulungu kamulongela, "Lukolo lunikile kilagano nagwe kolupata kubitila Isaka."* ¹⁹ Ablaham kakala yogelegeza kamba Mulungu kodaha kumzusa munhu kulawa mkudanganhika,

na kamba vija viyalongile, kampata Isaka mwanage kulawa mkudanganhika.

²⁰ Nhamanila iyo imtendile Isaka yawamoteze Yakobo na Esau, yowapetela vija vondawawe mazua ga haulongozi.

²¹ Nhamanila iyo imtendile Yakobo yawamoteze wana wose wa Usufu kipigiti viyalondile kudanganhika. Na kamtam-bikila Mulungu kuno yasagamile fimbo yake ya kutembelela.

²² Nhamanila iyo imtendile Usufu yawalongoe Waislaeli wokwiza kusegela kulawa Misili kipigiti viyakalile behi na kudanganhika na kuwalongela vija vovolongigwa wamzike.

²³ Nhamanila iyo iwatendile tata na mamaake Musa wamfise heyo milenge midatu songela viyavumbuke kwavija wa-mona mwana ija kakala yanogile ng'hani, na hawadumbile kugadulukila malagizo ga mndewa wa isi ya Misili.

²⁴ Nhamanila iyo imtendile Musa kipigiti viyakulile yaleme kukemigwa mwana wa biti Falao. ²⁵ Kasagula kugaya hamoja na wanhu wa Mulungu kubanza kunogelwa na umwilile wa vilozo mkipigiti kiguhi. ²⁶ Kakala yogelegeza kamba vinoga kugeliga kinyala sama ya Kilisto kubanza kupata ugoli wose wa Misili, kwavija meso gake galola kuulongozi kuna inhunza ya kumwande.

²⁷ Nhamanila iyo imtendile Musa yasegele Misili bila kudumba lusango lwa mndewa wa isi ya Misili. Heyo habwelile kuchugu kwavija kamona Mulungu ayo yoleka koneka na meso. ²⁸ Nhamanila iyo imtendile Musa yaisongeze Pasaka na ndagizi ya kubaka mulopa mzinyivi giladi msenga wa Mulungu wa kuulanga yagweleligwe udaho wa kukoma sam-biyawakome wana wa udele wa Waislaeli.

²⁹ Nhamanila iyo iwatendile wanhu wakanhize Bahali Indung'hu kamba wobita muisi inyalile, ila Wamisili viwagezile kutenda avo, wadanganhikila mmazi.

³⁰ Nhamanila iyo itendile konhi da wambo da Yeliko digwe, kipigiti wanhu viwamambukize kudizunguluka mazua saba. ³¹ Sama ya nhamanila Lahabu, ija imtwanzi yakalile yotenda ugoni nd-wanga, hakomigwe na awo wamdulukile Mulungu kwavija kawabokela goya visepi.

³² Avo nilonge choni? Kipigiti kimala cha kuwapetela mbuli za Gidioni, Balaka, Samsoni, Yefta, Daudi, Samweli, na wa-hokozi, ³³ awo kubitila nhamanila waz-ihuma ndewa, wasegeza uzenzeleganye, na wabokela gaja gawailagane na Mu-lungu. Wainuniza milomo ya simba,

* 11:18 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 21:12.

³⁴ wauzima moto ukwaka, wahonyokwa na ng'hali za mizele, na udonhi wao ugaluka mhiko. Wawa wanhu wene mhiko kuna ing'hondo na kuwahuma asikali wa isi za kutali. ³⁵ Watwanzi wawabokela wanhu zao wadanganhike wazusigwe na kuwa wagima kabili.

Wanhu wayagwe wagazigwa, na walema kufunguligwa, giladi wapate mzuso unogile ng'hani. ³⁶ Wayagwe watendeligwa uponela na kulanhigwa na hata kufungigwa na minyolo na kugeligwa mkifungo. ³⁷ Wakomigwa mkutoigwa na mabwe, wakanhigwa na misumeno, wakomigwa na mizele, watembela kuno wavalile mikwembe ya menhe na ng'hondolo, wakala wakumbulu, wagazigwa, na watendeligwa gehile. ³⁸ Wanhu wano wakala wanogile ng'hani na ulumwengu haulumbile kukala na wanhu wano. Wazungulukazunguluka muluwala na mmigongo, muna zimhango na mmikolongo ya isi.

³⁹ Wanhu wano wose wapata nhogolwa inogile sama ya nhamanila yao, hata avo haduhu hata munhu imwe mmwanza wao yapatile kija kiwailagane na Mulungu. ⁴⁰ Kwavija Mulungu kakala yogesa kinhu kinogile ng'hani sama yetu tweye, avo woleka kuhungula hanhu kipigiti vondatuleke kuhungula hanhu.

12

Mulungu Tataetu

¹ Kwavija vutuzungulukwe na dale kulu da wasindila kamba dino, avo natwike hamgwazo kila kinhu kituzuila na kila kilozo kitunamata himahima, na tukimbile na mwazaganyo mkimbilo Mulungu uyawikile haulongozi wetu. ² Meso getu gamulole Yesu, heyo yawile waichanduso na waikimambukizo mnhamanila yetu. Sama ya deng'ho diyekiligwe kuja kuyakaliile yochola, kawazaganya msalaba bila kugelegeza kinyala chake. Sambi kakala hasi kumkono wa ukulume wa kigoda cha undewa cha Mulungu.

³ Mgelegezeni ayo yazaganye ubezi kamba uno kulawa mwa wanhu wene vilozo, giladi sambimdonhe na kubogoyoka umoyo. ⁴ Kuyiyo kumuiyoha sama ya kuvilema vilozo hamunaiyoha kuvikila kudanganhika. ⁵ Na muisemwa mbuli za kuwagangamiza Mulungu ziyawalongele mweye kamba wanage?

"Mwanangu, sambiuwabuze mulanhu wa Mndewa,

na sambiuabogoyoke umoyo haja vondayakukomhokele.

⁶ Kwavija Mndewa komzuma munhu yoyose yamnogele, na komulanha munhu yoyose iyomtologa kuwa mwanage."^{*}

⁷ Yazaganyeni gaja gomgaya kamba tata viyomtoa mwanage. Migayo yenu yola-gusa kamba Mulungu kowatendela vija vilondigwa kuwatendela wanage. Vino hana mwana yalekile kulanhigwa na tataake? ⁸ Kamba hulanhigwe kamba viwali wana zake wose, basi nhogulo yake gweye huli mwanage wa ikweli, ila kwa mwana wa halamu. ⁹ Tata zetu wa kiunhu wotulanha na towahishimila, avo tolondigwa tumuhishimile ng'hani Tata wetu wa muloho giladi tuwe na ugima! ¹⁰ Tata zetu wa kiunhu watulanha mkipigiti kiguhi, kamba viwonile vinoga kumwao, ila Mulungu kotulanha sama ya kutulondela tweye ganogile, giladi tuupate ung'azi wake. ¹¹ Tuhalanhigwa, tokona usungu mkipigiti kija na sio umwilile. Ila kwa vovose vija, kumwande awo walanhigwe wohuna nhunza ya kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye uli na tindiwalo.

Ndagizi na Nzuma

¹² Avo, inuleni makono genu gadonhile, na gageleni mhiko mavindi genu gogudema! ¹³ Gendeleleni kutembela mnzila igoloke giladi yali na mgulu ulemale sambiyasiguke ila yahonyigwe.[†]

¹⁴ Kaleni na wanhu wose mditindiwalo, na mkale ukazi ung'alile, kwavija haduhu munhu yondayamone Mndewa kamba hakalile vino. ¹⁵ Teganyeni sambim'bweleganye kuchugu kulawa mngekewa ya Mulungu. Munhu sambiyagalake m'biki wa usungu, ukula na kusongeza migayo bwando ilawa muna isumu uulinayo. ¹⁶ Sambikuwe na munhu mgoni ama yaleka kumnogela Mulungu kamba Esau, ayo sama ya mandia ga laka imwe, kaguzi hanhu ha uhazi wa kuvumbuka wa ichanduso. ¹⁷ Kamba vum'vitangile, hakimambukizo vijalondile kuhala motelo zino, kalemigwa, kwavija hapatile nafasi ya kuvileka vilozo vake, hata kamba kaizahila na mahozu.

¹⁸ Mweye ham'bitile kuna Idigongo da Sinai didaha kukwasika, dikwaka moto, na ham'bitile mdiziza, ham'bitile mdigigio na mdikukuzumbi, ¹⁹ ham'bitile kuna imhalati ilila, na ham'bitile kuna idizwi ajo wanhu wahadhulika hawalonda kudihulika kabili kamba wanhu wa Isaeli

* **12:6** Mbuli zino zolawa mkitabwa cha LONZI 3:11-12.

† **12:13** Mbuli zino zolawa mkitabwa cha LONZI 4:26.

viwabibile. ²⁰ Kwavija hawadahile kwazaganya ndagizi iwagweleligwe, ilonga, "Hata kamba mng'onyo yahakikwasa ikigongo, kolondigwa yatoigwe na mibwe mbaka yadanganhike."[‡] ²¹ Mbuli zija zoneka zikala zidumbiza ng'hani avo Musa kalonga, "Nie nogudema na nokona bwembwe!"[§]

²² Ila mweye m'bita kuna Idigongo da Sayuni, m'bita Yelusalemu ya kuulanga, wambo da Mulungu mwene ugima, na m'bita mmaalufu kwa maalufu ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga mumting'hano umemile ndeng'helelo. ²³ M'bita mdale da wana wa udele wa Mulungu, awo matwaga gao gandikigwe kuulanga, na m'bita ha Mulungu, ayo yowatagusa wanhu wose, na m'bita muloho wa wanhu walibule uzenzeleganye yali kuulanga ayo sambu yatendigwe yaleke kuhungula hanhu. ²⁴ M'bita ha Yesu, ayo yali mgombelezi wa lagano da isambi, na m'bita mmulopa umizigwe, uja ulonga mbuli zinogile kubanza mbuli za mulopa wa Abeli.

²⁵ Avo, teganyeni, sambimuleme kumtegeleza ayo yolonga namwe. Awo walemile kumtegeleza ayo yawalongoe usenga wa Mulungu muulumwengu hawahonyokwe, avo kamba na tweye tuhamuhindukila kisogo ayo yolonga kulawa kuulanga hatuhonyokwa. ²⁶ Kipigiti kija dizwi jake ditigisa isi, ila sambu keka kilagano yolonga, "Noitigisa isi mwanza wa ikabili na sio isi iyeke ila vivija na ulonga."^{* 27} Ulonzi uno ulonga, "mwanza wa ikabili," wolagusa kamba vinhu vilumbigwe votigiswa na kusegezwa, avo vinhu vondavileke kutigisigwa vosigala.

²⁸ Avo natulave hewela, kwavija to-bokela undewa uja haudaha kutigisika. Natumuheweze Mulungu na kumtambikila mnzila yondaimnoegele na hishima na kidumbo. ²⁹ Kwavija Mulungu wetu iyo moto usakaza.[†]

13

Kumnogeza Mulungu

¹ Gendeleleni kuinogela wenyego kwa wenyego kamba ndugu. ² Sambimwisemwe kuwabokela wahlenza mzikae zenu, kuna wanhu watendile vino na wawabokela wasenga wa Mulungu wa kuulanga bila kuvimanya. ³ Sambimuwasemwe awo wali mkifungo kamba vija mwa mkifungo

hamoja na hewo, na awo wogazigwa kamba vija mogazigwa hamoja na hewo.

⁴ Kuisola na kuhishimilwe na wanhu wose, na watwanzi sambiwawe vizenzeleganye ha wambigalo zao, na wambigalo vivija, kwavija Mulungu kowatagusa wagoni na wanhu wose washalati.

⁵ Sambimnogelwe na hela, na mwenelwe na kija kimulinacho, kwavija Mulungu kalonga, "Siwaleka mweye mwiyeke, na siwasa."^{*} ⁶ Avo tolonga bila kudumba kamba, "Mndewa iyo yonitaza, sidumba.

Munhu konhenda choni?"[†]

⁷ Wagelegezeni wakulu zenu waja wawapeteleni usenga wa Mulungu. Gagelegezeni ganogile gose gawatendile muugima wao, na mwige nhamanila yao.

⁸ Yesu Kilisto iyo iija mayo, lelo, na mazua gose. ⁹ Sambimuhembeluswe na mafundisi gogose gamulekile kugatanga, kwavija vinoga moyo ugeligwe mhiko na ngekewa ya Mulungu na sio na ndagizi za vakuja azo zilekile kuwataza awo wozigoga.

¹⁰ Tweye tuna kilingo cha kulavila nhosa acho wakulu wa nhambiko wosang'hanika mdihema da kuiting'hanila hawatogozwa kuja nhosa yoyose ilavigwa mkilingo hicho. ¹¹ Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kougala mulopa wa wang'onyo Hanhu Hang'alile Ng'hani giladi yaulave uwe nhosa ya kusegeza vilozo, ila zing'huli za iwang'onyo zolukuzwa hanze ya ing'hambi. ¹² Sama ya kilanso kino Yesu vivija kadanganhika hamgwazo wa idiwambo giladi yawang'alize wanhu kulawa m'vilozo vao na mulopa wake.

¹³ Avo natuchole kuyali heyo kunze ya ing'hambi, na tusangile kinyala chake. ¹⁴ Kwavija hano muisi twabule wambo dikala gunge na gunge sama yetu, avo tozahila wambo dondadize. ¹⁵ Avo natugendelele kumulavila Mulungu nhosa za nhogolwa mazua gose kubitila Yesu, malawililo ga milomo itogole twaga jake.

¹⁶ Sambimwisemwe kutenda ganogile na kuisangila vinhu na waenu, kwavija Mulungu konogelwa na nhosa kamba zino.

¹⁷ Wategelezeni waja wowalongoza na mtende gaja gwolongu, kwavija wogonelela sama yenu kamba wanhu wondawalave mheta za sang'hano zao ha Mulungu. Wategelezeni giladi sang'hano yao iwe ndeng'ha, na sambiiwe nhwanganiko kumwao, kwavija kamba wahatwanganika, havinoga kumwenu.

[‡] 12:20 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha KUHAWA 19:12-13. [§] 12:21 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 9:19. ^{*} 12:26 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha HAGAI 2:6. [†] 12:29 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 4:24. ^{*} 13:5 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 31:6. [†] 13:6 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 118:6-7.

¹⁸ Tutambikileni kwavija tuvitanga kamba tuna udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na tosulukila kutenda mbuli zinogile mazua gose. ¹⁹ Nowayalalila ng'hani mnhambikile giladi Mulungu yanibweze hima kumwenu.

Nhambiko ya Kimambukizo

²⁰ Mulungu yali na tindiwalo, ayo yamzusile Mndewa wetu Yesu, ayo yali mchunga mkulu wa ng'hondolo kubitila mulopa wake wa lagano da digunge, ²¹ yawagwelele mweye vinhu vose va kutenda gaja gamnogege, na kubitila Yesu Kilisto yatutendele moyo wa kutenda gaja gomnogela heyo, yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Mbuli za Kimambukizo

²² Avo, ndugu zangu, nowayalalila mtegeleze goya usenga uno wa kuwagamiza, kwavija lupwilili luno luniwandikile hauli mtali. ²³ Nolonda mweye m'vitange kamba ndugu yetu Timoteo kalawa mkifungo. Kamba yahalopola kuvika, vondanize kumwenu, nokwiza na heyo.

²⁴ Walamseni awo wowalongoza hamoja na wanhu wose wa Mulungu. Ndugu zetu kulawa Italia wowalamsa.

²⁵ Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI Lwandikigwe NA YAKOBO ULONGOZI

Lupwilili Iwa Yakobo lwandikigwa na munhu yakemigwe Yakobo. Yodahika kamba ino iyo Yakobo yakalile mdodo wake Yesu, ayo yakalile kilangizi wa wanhu wantogole Kilisto wa mwanduso na kakala imwe wa wasenga wa Kitala Kikulu cha Wayahudi (Sang'h. 15:13). Mtu-migwa wa Kilisto Paulo kamkema "nguzo" ya wanhu wantogole Kilisto mulupwilili Iwa mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wagalatia 2:9. Wasomi wotogola kamba lupwilili Iwa Yakobo lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 50 songela viyavumbuke Kilisto. Yakobo kakala kilangizi wa wanhu wantogole Kilisto wali mdiwambo da Yelusalemu, siku Yakobo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile hiko.

Yakobo kalwandika lupwilili luno ha mitala longo dimwe na mibili ipwililike muulumwengu (1:1). Mafundizo gali mulupwilili Iwa Yakobo ganoga ha wanhu wose wantogole Kilisto, ila ulonzi uno "mitala longo dimwe na mibili" wotenda idahike kamba Yakobo kalwandika lupwilili luno ha Wayahudi wantogole Kilisto. Kwavija nia ya lupwilili luno kugavikila madale gose ga wasomaji, avo lupwilili luno lufundiza mafundizo bwando. Yakobo nia yake kulagusa kamba nhamanila na sang'hano volondigwa vichole hamoja. Nhamanila ya kweli yolaguswa na sang'hano (2:17). Vivija kowazuma wanhu mmbuli ya kuwanogela wagoli weiyeka (2:1-4) na kotulongela kamba tuiteganye na gaja gotulonga (3:1-12).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yakobo kowalamsa wasomaji zake (1:1).
2. Abaho kowagangamiza wanhu wantogole Kilisto wagangamale kipigiti wahabita mmigayo (1:2-27).
3. Abaho kolonga vija nhamanila viilondigwa kulaguswa kubitila sang'hano (2:1-26).
4. Abaho kolonga vija mbuli za mulomo vuzili na mhiko (3:1-12).
5. Abaho Yakobo kosimulila vija ng'hungwe ya Mulungu vuileka kulinga na ng'hungwe ya ulumwengu uno (3:13—4:10).
6. Abaho kowazuma wasomaji zake waleke kuitopa (4:11—5:6).
7. Yakobo komambukiza lupwilili lwake mkulava ndagizi za hamoja (5:7-20).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Yakobo, nyakadala wa Mulungu na nyakadala wa Mndewa Yesu Kilisto.

Nowandikila mitala longo dimwe na mibili ya wanhu wose wa Mulungu wapwililike muulumwengu. Nowalamsa.

Nhamanila na Ng'hungwe

² Ndugu zangu, deng'heleleni ng'hani kipigiti muhabita mmigayo ya namna zose, ³ kwavija movitanga kamba kugezigwa kwa nhamanila yenu kogala mwazaganyo. ⁴ Mwazaganyo wenu na ugendelele muugima wenu wose bila kuumwa giladi mkangale na sambimuhungule hanhu, na sambimuhonye kinhu chochose. ⁵ Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahahungulwa na ng'hungwe, yampule Mulungu, ayo yowagwelela wanhu wose na moyo unogile bila kugesa vihile, na heyo kogweleligwa. ⁶ Ila yahatambika, kolondigwa yatogole bila kudungwadungwa mmoyo, kwavija heyo yodungwadungwa mmoyo kalinga kamba wimbi da bahali, dihembeluswa na beho na kwasigwa kuno na kuno. ⁷ Munhu kamba hiyo sambiyagize kamba kobokela kinhu chochose kulawa ha Mndewa. ⁸ Heyo iyo munhu yali na nia mbili, yosinhasinha mzimbuli zose zoyotenda.

Ukumbulu na Ugoli

⁹ Wanhu waja wantogole Kilisto wali wakumbulu wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu yahawamoteza mmioyo. ¹⁰ Na wanhu waja wantogole Kilisto wali wagoli wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu viyowahumulusa mmioyo, kwavija munhu mgoli kodanganhika kamba lua da kumuhulo. ¹¹ Kwavija zua dosimbuka na kuulukuza um'biki na keakea jake dikalika, malua gake golagala, na unozzi wake wobanangika. Vivija mgoli kobanangwa mzisang'hano zake.

Kugaya na Kugezigwa

¹² Kamota munhu ija yokwazaganya kipigiti yahagezigwa, kwavija yehesha kugezigwa, kobokela nhunza ya ugima Mulungu yawekile kilagano wanhu waja womnogela heyo. ¹³ Munhu yahagezigwa, sambiyalonge, "Nogezigwa na Mulungu." Kwavija Mulungu hadaha kugezigwa na mbuli zihile, na heyo mwenyego hamgeza munhu yoyose, ¹⁴ ila kila munhu kugezigwa mkuswagizwa na sulukila zake zihile, azo zimkwekwesa na kumwagiza. ¹⁵ Abaho, sulukila hizo zihakangala, zolongoza kuna ivilozo, na ivilozo vihakangala, volongoza kuna iifa.

¹⁶ Ndugu zangu wanogelwa, sambim'vwiziligwe! ¹⁷ Kila kinhu kinogile na nhunza ilekile kuhungula hanhu volawa

kuulanga, vohumuluka kulawa ha Tata, yalumbile milangaza ya kuulanga, ayo yoleka kugaluka kamba sisila vidigaluka. ¹⁸ Kasagula kutulela muugima wa digunge kubitila usenga wa ikweli, kamba tuwe malimbuko ga vinhu vose viyalumbile.

Kuhulika na Kusang'hana

¹⁹ Ndugu zangu wanogelwa, muitange mbuli ino! Kila munhu kolondigwa yahulike himahima, ila sambiyalopole kulonga ama kuwa na lusango, ²⁰ kwavija lusango lwa munhu halugala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye uyousulukila Mulungu. ²¹ Avo, segezeni uvuludusi wose na mbuli zose zihile, ihumuseni haulongozi wa Mulungu na kuubokela usenga uja uhandigwe mmioyo yenu udaha kuwakombola.

²² Ila sambimkiivwizile wenyego mkuutegeleza usenga wa Mulungu tu, ila muwe wasang'hana wa usenga uwo. ²³ Munhu yoyose youtegeleza Usenga Unogile ila hatenda kamba vija viulonga kalinga na munhu yokilola kihanga chake mkiwowo, ²⁴ na yehesha kuilola mwenyego, kochola na mkipigiti kiguhi kokiisemwa vija viyali. ²⁵ Ila kamba uhadilola goya lagizo dilekile kuhungula hanhu ajo dikugwelela ulegeho, na kamba uhagendelela kugatenda gaja gali mdilagizo dija na hausemwile gaja gauhulike, Mulungu kokumoteza mmbuli ija yuutenda.

²⁶ Munhu yoyose mmwanza wenu yokwagiza kamba komsang'hanikila Mulungu, ila hadaha kukiizuila mmbuli ya kija choyolonga, nhamanila yake yabule kinhu na kokiivwizila mwenyego. ²⁷ Ino iyo nhamanila inogile na ilekile kunyolodoka haulongozi wa Mulungu Tata, kamba kuwataza wakiwa na vizuka mmigayo yao, na kuiteganya wenyego sambimnyolodoswe na ulumwengu uno.

2

Nzuma ya Mbuli ya Kubagula

¹ Ndugu zangu, modahaze kulonga kamba muna nhamanila mkuilumba hamoja na Mndewa wetu Yesu Kilisto mwene yenzi kuno mowanogela wanhu wayagwe na wayagwe mowehila? ² Tutende keza munhu mumting'hano wenu yavalile kitindi cha zahabu na vivalo vinogile, na munhu iyagwe mkumbulu yavalile vivalo vifitile kengila. ³ Ihawa molagusa hishima ha ija imunhu yavalile vivalo vinogile na kulonga, "Kala hano

hanhu hanogile," ila momulongela ija imkumbulu, "Ima haja," ama "Kala hasi ha magulu gangu," ⁴ mbugu ino hailagusa kamba ulamuzi wenu wolongozwa na nia ihile?

⁵ Tegelezeni, ndugu zangu wanogelwa! Mulungu hawasagule wakumbulu wa ulumwengu uno wawe wagoli mhamanila? Hewo sio awo wondawauhale undewa uja Mulungu uyekile kilagano na waja womnogela heyo? ⁶ Ila mweye hamuwahishimila wakumbulu. Sio wagoli wowagaza mweye na kuwakwekwesa mkuwagala m'vitala? ⁷ Hewo sio waja wodilonga vihile twaga dinogile da Yesu Kilisto dingweleligwe?

⁸ Ihawa modivikiza lagizo da Undewa wa Mulungu dili Mzinyandiko Zing'alile zilonga, "Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukinogela mwenyego,"* motenda vinogile. ⁹ Ila kamba mowanogela wanhu wayagwe na wayagwe hamuwanogela, motenda vilozo, na lagizo hijo dowapeta mweye kamba wakeng'enha wa malagizo. ¹⁰ Kwavija munhu yoyose yogagoga Malagizo gose ga Musa, ila yahaikwangwala Mdilagizo dimwe, kopetigwa kamba kahonyela mku-gakeng'enha Malagizo gose. ¹¹ Kwavija heyo yalongile, "sambiutende ugoni,"[†] vivija kalonga, "sambiukome."[‡] Na ihawa hutenda ugoni ila kokoma, kugaluka mkeng'enha Malagizo higo. ¹² Longeni na kutenda kamba wanhu wondawatagusigwe na dilagizo dija ditugalila ulegeho. ¹³ Kwavija nhaguso yowabule bazi ha munhu yoyose yalibule bazi. Ila kamba muhawonela wanhu bazi, Mulungu kowonela mweye bazi kipigiti vondagawataguse.

Nhamanila na Sang'hano

¹⁴ Ndugu zangu, vino vilumba kamba munhu kolonga kanayo nhamanila ila hailagusa kubitila sang'hano zake? Nhamanila kamba hiyo yodaha kumkombola munhu kulawa muinhaguso ya Mulungu? ¹⁵ Tutende ndugu yako kabule vivalo na kabule mandia, ¹⁶ na gweye kolonga, "Genda na tindiwalo, ukote moto na kwiguta," ila humgwelela kinhu chochose, kinhu chaki kinogile chuutendile? ¹⁷ Vivija nhamanila iyeka, ihawa yabule sang'hano, nhamanila yako haidaha kutenda kinhu chochose.

¹⁸ Ila munhu kodaha kulonga, "Gweye kunayo nhamanila, nie nna sang'hano." Nilagusile nhamanila yako bila sang'hano, na nie nokulagusila nhamanila yangu

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18. † **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:14; NGHUMBUKILA YA TOLATI 5:18. ‡ **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:13; NGHUMBUKILA YA TOLATI 5:17.

kubitila sang'hano zangu. ¹⁹ Gweye kotogola kamba hana Mulungu imwe! Vinoga! Hata vinyamkela wotogola vivo na kugudema. ²⁰ M'bozi gweye, hona kamba nhamanila bila sang'hano jaga bule? ²¹ Muhenga wetu Abraham hapetigwe kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyamulavile mwanage Isaka mkilingo cha kulavila nhosa? ²² Kuvona kamba nhamanila yake na sang'hano zake visang'hanika hamoja, na nhamanila yake itendigwa ileke kuhungula hanhu kubitila kija kiyatendile. ²³ Na Nyandiko Zing'alile zivikila, zija zilonga, "Abraham kamtogola Mulungu, na kapetigwa kamba kabule uzenzeleganye,"[§] na heyo kakemigwa mbwiga wa Mulungu. ²⁴ M'vona kamba munhu kopetigwa kuwa bule uzenzeleganye kubitila kija choyotenda na sio kubitila nhamanila iyeka.

²⁵ Vivija, hata Lahabu, ija yakalile mtenda ugoni ndwanga, kapetigwa kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyawabokele waja visepi na kuwalongela wachole kubitila nzila iyagwe.*

²⁶ Avo, kamba lukuli bila loho ludanganhika, vivija na nhamanila bila sang'hano idanganhika.

3

Lulimi

¹ Ndugu zangu, wanhu bwando mmwanza wenu sambimuwe wakulufunzi, kwavija movitanga kamba tweye wakulufunzi totagusigwa nhaguso ng'hulu ng'hani. ² Tweye tose tokiikwangwala mzimbuli bwando. Ihawa munhu yoyose hahonyela mmbuli ya kija choyolonga, heyo iyo munhu yalekile kuhungula hanhu, na kodaha kuluzuila lukuli lwake lose sambilutende gehile. ³ Tofunga nzabi mmilomo ya falasi, giladi tudahe kuzilongoza ng'huli zao kokose kutulonda. ⁴ Ama zigelegezeni meli, hata kamba ng'hulu ng'hani na kugaligwa na beho kulu, zolongozwa na msukani mdodo ng'hani na zochola kokose koyolonda heyo yoilongoza. ⁵ Vivija lulimi lulo kipindi kidodo ng'hani cha lukuli, ila lokiitopa ng'hani.

Gelegezeni vija moto mdodo vuulukuza muhulo mkulu! ⁶ Lulimi lulinga kamba moto, na lumema mbuli zose zihile. Lulimi lulo kipindi kimwe yeiyeka kili mzing'huli zetu, ila lolunyelodosa lukuli lose. Lulimi

lodaha kuulukuza ugima wetu wose lusomigwa lwenyego na moto ubwinhigwa na kuzimu. ⁷ Munhu kodaha kuvifuga na kesha kuvifuga vinhu vose vilumbigwe na Mulungu, wang'onyo na ndege, nyoka na vinhu va m'bahali, ⁸ ila haduhu munhu yodaha kulufuga lulimi. Lulimi lwabule mhumulo na lumema wiho, lumema sumu igala ifa. ⁹ Kubitila lulimi tomtogola Mndewa na Tata wetu, na kubitila lulimi towadukumiza wanhu awo walumbigwe mkuilinga na Mulungu. ¹⁰ Kulawa mmulomo umwe molawa motelo na ndukumiza. Ndugu zangu, hailondigwa kuwa vino. ¹¹ Nzokwe imwe yodahaze kulava mazi gamwilile na gausungu hamoja? ¹² Ndugu zangu, mtini wodahaze kulela zaituni, ama mzabibu wodahaze kulela tini? Vivija nzokwe ya mazi gausungu haidaha kulava mazi gamwilile.

Ng'hungwe Kulawa Kuulanga

¹³ Yalihi yali m'bala na yali na ilimu mmwanza wenu? Yalaguse ubala wake na ilimu yake kubitila ukazi wake unogile, kubitila sang'hano zake zinogile zitendeka mkuhola moyo kwiza kulawa mng'hungwe. ¹⁴ Ila kamba mmioyo yenu mna migongo, usungu, na kuinogela wenyego, sambimuitope mmbuli ino ama kuibela ikweli. ¹⁵ Ng'hungwe kamba hiyo hailawa kuulanga, ila yolawa muulungu, ya kiunhu, na ya Mwenembago. ¹⁶ Kwavija hanhu hali na migongo na kuinogela mwenyego, vivija hana ngomba na mbuli zose zihile. ¹⁷ Ila ng'hungwe ilawa kuulanga tanhu ing'ala, abaho yonogelwa na tindiwalo, ihola, yowagesa wanhu wayagwe, imema bazi, yolela mujo wa mbuli zinogile, haim'bagula munhu, na yabule uzenzeleganye. ¹⁸ Na waja wogala tindiwalo wohanda mbeyu za tindiwalo na kuhuna kuwa bule uzenzeleganye.

4

Kuinogela Ulumwengu

¹ Ngomba na kiyahiyahi mmwanza wenu volawa kwahi? Havilawa mzisulukila zenu zitenda ng'hondo mgati yenu? ² Molonda vinhu, ila hamdaha kuvifuga, avo mokoma giladi m'vipate. Mviusulukila ng'hani vinhu, ila ham'vipate, avo mogomba na kuitoa. Mwabule vinhu vimulonda kwavija hamumpula Mulungu. ³ Na muhapula, hampata, kwavija mopula na nia ihile. Mopula vinhu giladi muhavipata mtendele

§ 2:23 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 15:6. YOSHUA 6:17-25.

* 2:25 Mbuli zino zolawa mkitababu cha YOSHUA 2:1-3;

sulukila zenu. ⁴ Mweye mwa vizenzeleganye ha Mulungu, mulinga kamba wagoni, ham'vitanga kamba kuunogela ulumwengu kulinga na kuwa na udumuka na Mulungu? Munhu yoyose yosagula kuwa mbwiga wa ulumwengu kogaluka kuwa mdumuka wa Mulungu. ⁵ Ama mokwagiza kamba Nyandiko Zing'alile zivwiza ahaja vuzilongile kamba, "Loho ayo Mulungu yamwikile mgati yetu kana wivu ng'hani?" ⁶ Ila katugwelela ngekewa ibanzile ng'hani. Kino kicho kilamso Nyandiko Zing'alile zolonga, "Mulungu kowabeza wanhu wokiiitopa, ila kowagwelela ngekewa wanhu waholile moyo."*

⁷ Avo, iweni wende ha Mulungu. Mulemeni Mwenembago, na heyo kowakimbila. ⁸ Mkwenhukileni Mulungu, na heyo kowakwenhukila mweye. Suluzeni makono genu, mweye muli na vilozo, na ing'alizeni mioyo yenu, mweye videlelya! ⁹ Muwe na giogio, mgegemeze, na kulila. Daba jenu digaluke kuwa kililo, na ndeng'ha yenu iwe giogio kulu. ¹⁰ Ihumuluse ni haulongozi wa Mndewa, na heyo kowagwelela hishima ng'hulu.

¹¹ Ndugu zangu, sambimuilonge vihile wenyego kwa wenyego. Munhu yoyose yomulonga vihile ndugu yake ama kumtagusa kodilonga vihile lagizo da Undewa wa Mulungu na kuditagusa. Na kamba uhaditagusa idilagizo, hudigoga lagizo higo, ila koditagusa. ¹² Mulungu iyo yeiyeka mulava malagizo na mulamula, ayo yodaha kukombola na kubananga. Ila gweye kwa munhu yalili umtagusa munhu wa habehi nagwe?

Nzuma ya Mbuli ya Kwigoda

¹³ Tegelezeni, mweye mulonga, "Lelo ama mayo tochola mdiwambo dino ama wambo dija, tokala hiko kipigiti cha mulao umwe, totenda uchuluzi, na topata hela bwando." ¹⁴ Mweye hamkitanga hata kija chondakilawile mayo. Ugima wenu uwo kinhu chaki? Kwavija mweye mulinga na kungugu dikoneka mkipigiti kiguhi, abaho dopotela. ¹⁵ Ila mulondigwa kulonga, "Thawa manogelwa ga Mulungu, towa wagima na kutenda kino ama kija." ¹⁶ Ila sambi mokiitopa na kigoda. Matopa gose kamba gano haganogile.

¹⁷ Avo, munhu yoyose yogatanga ganogile goyolondigwa kugatenda, na kamba hagamenda gaja goyolondigwa kugatenda, munhu hiyo kotenda vilozo.

5

Nzuma ha Wagoli

¹ Tegelezeni, mweye wagoli! Lileni na kugegemeza sama ya migayo yondamuiipate. ² Ugoli wenu wola, na vivalo venu vidigwa na vimhungu. ³ Zahabu zenu na madini genu ga feza vigwa ng'hangaga. Na ng'hangaga ino yowa usindila wa mbuli zenu, na yozija ng'huli zenu kamba moto. Ila mokiilundikila ngama mmazua gano ga kimambukizo. ⁴ Lola, vitumetume vimulemle kuwailiha wasang'hana wasengile migunda yenu vovaililila. Vililo va waja wahunile vingila mmagwiti ga Mndewa Mwene Udaho. ⁵ Ukazi wenu wa hano muisi umema sulukila ya kulonda vinhu vose vinogile na kuimemezela kila kinhu kimulonda. Muitenda wenyego mnenehe sama ya zua da kuchinjigwa. ⁶ Muwatagusa na kuwakoma wanhu walibule uzenzeleganye, awo walekile kuibamilila na mweye.

Mwazaganyo na Nhambiko

⁷ Avo, ndugu zangu, muwe na mwazaganyo mbaka Mndewa vondayeze. Lola avija mulimi voyobeta mgunda wake ulele vakuja vili na ugoli mkulu, vija voyokwazaganya songela mvula za vuli mbaka masika. ⁸ Vivija na mweye mwazaganye. Tamanilo jenu diwe kulu, kwavija Mndewa ka mmabehi kwiza.

⁹ Ndugu zangu, sambimuitwanganikile wenyego kwa wenyego giladi sambimtagusigwe na Mulungu. Lola, mulamula ka mmabehi kwiza. ¹⁰ Ndugu zangu, wakumbukileni waja wahokozi wahokole mditwaga da Mndewa. Muwatende kamba ningo ya mwazaganyo kipigiti muhabitila mmigayo. ¹¹ Kamba vum'vitanga, towapeta wamota ng'hani awo wazaganye mmigayo. Muhulika mwazaganyo wa Ayubu na mwona vija hakimambukizo Mndewa viyantendele ganogile. Kwavija Mndewa kamema bazi na unovu.

¹² Ndugu zangu, hamoja na gano gose, sambimuiduile na ulanga ama na isi ama na kinhu chochose kiyagwe. "Ona" yenu na iwe ona, na "Ndema" yenu na iwe ndema, giladi sambimwingile muinhaguso.

¹³ Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mumgayo? Kolondigwa yatambike. Hana munhu yoyose mmwanza wenu yodeng'ha? Yembe nyila za kumtoga Mulungu. ¹⁴ Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mtamu? Kolondigwa yawakeme wayele wa wanhu wamtogole Kilisto wamtambikile na nhamanila

* 4:6 Mbuli zino zolawa mkitababu cha LONZI 3:34.

na kum'bakaza mavuta mditwaga da Mndewa. ¹⁵ Na kamba wahatambika mhamanila, mtamu ija kohona, na Mndewa komgwelela ugima. Na kamba katenda vilozo, vilozo vake vogeligwa kumgongo. ¹⁶ Avo, iyalalileni vilozo venu mwemwe kwa mwemwe na kukiitambikila wenyego kwa wenyego giladi muhonyigwe. Nhambiko ya munhu yalibule uzenzeleganye ina mhiko ng'hulu na yotenda mbuli bwando. ¹⁷ Eliya kakala munhu kamba vituli tweye. Katambika mkuiyoha ng'hani kamba mvula sambitoe muisi yake, nayo haitoile mkipigiti cha milao midatu na milenge sita.* ¹⁸ Abaho, katambika kabili, na mvula itoa kulawa kuulanga, na vinhu muisi visonga kulela.

¹⁹ Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu yahaileka ikweli na munhu iyagwe yaham'bweza muikweli, ²⁰ m'vitange kamba munhu yom'bweza munhu yali na vilozo kulawa mzimbuli zake zihile, koikombola loho ya munhu hiyo yali na vilozo kulawa mkudanganhika na kutenda vilozo bwando va munhu hiyo vigeligwe kumgongo.

* 5:17 Eliya kakala muhokozi wa Mulungu yakalile muisi mkipigiti cha milao 800 Kilsto viyakalile hanavumbuka.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Petulo kasonga lupwilili lwake mkulonga heyo iyo munhu yalihi na kamwandikila munhu yalihi. Kalwandika lupwilili luno ha wanhu wantogole Kilisto awo yawakemile “wahlenza” (1:1, 17, na 2:11). Mianza bwando kowakema wasomaji zake mditwaga dino kwavija wakala wapwililike mziisi bwando. Kwavija kidogo lupwilili luno lulinga na lupwilili lwa Paulo ha Waefeso, wanhu bwando watogola kamba lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa vilwishile kwandikigwa lupwilili lwa Waefeso mkipigiti cha milao ya 65 songela viyavumbuke Kilisto. Petulo kandika lupwilili luno kulawa Loma, ako kuyakukemile Babeli (5:13).

Petulo kalonga kamba kandika lupwilili luno giladi yawagamize wanhu na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya Mulungu ya ikweli (5:12). Hana mbuli bwando ziilinga hagatigati ya 1Pet. 2:11—3:7, Efs. 5:18—6:9, na Kol. 3:18—4:6. Mhwilili zose zino ndatu zolava ndagizi mmbuli ya ndugu kuinogela na kuwategeleza wanhu wene udaho. Heyo vivija kowagamiza wanhu wantogole Kilisto kwazaganya kipigiti kuhawa na migayo kwavija ikimambukizo cha mmabehi (4:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (1:1-2).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya ukombola woupata wanhu wose na nhegulo ya ukombola uwo sama ya ugima wao (1:3—2:10).
3. Abaho kowalagiza wanhu wantogole Kilisto kukala ukazi unogile muulumwengu na kulagusa vija wanhu vilondigwa kukala, kamba vija mbigalo na mtwanzi wake, na nyakadala na mndewa wake (2:11—4:11).
4. Abaho Petulo kowagamiza waazaganye kipigiti wahabita mmigayo (4:12—5:11).
5. Abaho kolugubika lupwilili lwake (5:12-14).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Petulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wasaguligwe na Mulungu, awo wali wahlenza muulumwengu uno, wapwililikile mziisi za

Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia, na Bitinia.
² Mulungu Tata kawatanga mweye na kawasagula songela mwaka, na Loho wake kawatenda mweye mng'ale, giladi mumtegeleze heyo na msuluzwe na mulopa wa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo bwando viwe hamoja namwe.

Tamanilo Dili na Ugima

³ Tumtogole Mulungu, Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto! Sama ya bazi jake kulu katutenda tuleligwe mwanza wa ikabili, na kutugala kuditamanilo dili na ugima kubitila mzuso wa Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika, ⁴ awo, tololela kupata motelo za ugoli zija Mulungu zoyowekila wanhu zake, motelo zoyowekila mweye kuulanga, ako hazidaha kola ama kubanangika ama kuvulala. ⁵ Na kubitila nhamanila yenu, Mulungu kowemiliza mweye na mhiko zake mbaka vondam'bokele ukombola uno, awo utandigwe na wondaugubuligwe na koneka na wanhu wose midzua da ikimambukizo.

⁶ Deng'heni ng'hani mmbuli ino, hata kamba molondigwa kuwa na giogio mkipigiti kidodo sama ya migayo ya namna bwando imgaya. ⁷ Migayo ino iza kulagusa vija nhamanila yenu viigangamale. Hata zahabu, ayo idaha kubanangika, yogezigwa na moto, awo vivija na nhamanila yenu ayo inogile kubanza zahabu yolondigwa kugezigwa giladi idaha kwazaganya. Abaho mobokela nhogolwa, yenzi, na hishima kudizua dondayabwele Yesu Kilisto. ⁸ Mumnogela heyo hata kamba hammuwene. Hata kamba hammona sambu, mumtogola. Avo mdeng'ha ndeng'ha ili na yenzi, ndeng'ha haidahika kusimulilwa, ⁹ kwavija nhunza ya kumtoga heyo yowa ukombola wa loho zenu.

¹⁰ Mmbuli ya ukombola uno, wahokozi, waihokole ngekewa ilondigwe kwiza kumwenu, wahimbula ng'hani mkuteganya. ¹¹ Wageza kuzahila kamba mbuli zino zolawilila mkipigiti chaki na zolawilila vilili. Kino kikala kipigiti kiyakisagela Loho wa Kilisto yakalile mgati yao, mkuizua migayo ija Kilisto yondaiyazaganye na yenzi yondaize. ¹² Mulungu kawalongela wahokozi wano kamba usenga wao haukalile sama yao wenyego, ila sama yenu mweye. Na sambu Usenga uno Unogile upetigwa kumwenu na awo wapetile mmhiko za Loho wa Mulungu yatumigwe kulawa kuulanga. Zino zizo mbuli hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga walonda kuzitanga.

Ugima wa Kumnogela Mulungu

¹³ Avo, isasaleni mzinzonzi zenu. Mkale meso na kudika tamanilo jenu jose mzi-motelo zondamgweleligwe mkipigiti Yesu Kilisto vondayeze. ¹⁴ Mweye kamba wende wa Mulungu, sambimnogelwe na sulukila zihile zumkalile nazo kipigiti vumkalile wabozi. ¹⁵ Ila kamba Mulungu yawasagule mweye viyang'alile, na mweye vivija mng'ale mzimbuli zose zumtenda. ¹⁶ Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Molondigwa mng'ale kwavija nie ning'ala."*

¹⁷ Kipigiti vumumtambikila Mulungu momkema heyo "Tata," ayo yowata-gusa wanhu wose bila kulola kihanga cha munhu, ila mkulola gaja gawatendile. Avo, kaleni ukazi wa kumuhishimila heyo mmazua genu gasigale. ¹⁸ Mweye mkomboligwa kulawa mnzila za kibozi zimuhalile kulawa ha wahenga zenu. Ila movitanga kamba hamkomboligwe na vinhu vibanangika kamba feza ama zahabu, ¹⁹ ila mkomboligwa na mulopa wa Yesu Kilisto uli na ugoli mkulu, ayo yakalile kamba Mwana Ng'hondolo yalibule vilozo ama mbuli ihile. ²⁰ Heyo kasaguligwa na Mulungu songela ulumwengu haunalumbigwa, na kagubuligwa mmazua gano ga kimambukizo sama yenu. ²¹ Kubitila Kilisto mumtoga Mulungu, ayo yanzusile Yesu kulawa mkudanganhika na kumgwaa yenzi, giladi nhamanila yenu na tamanilo jenu viwe ha Mulungu.

²² Mweye msuluzwa kulawa m'vilozo venu kipigiti vimuitogole ikweli, avo molondigwa muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu. Inogeleni ng'hani wenyego kwa wenyego kulawa mmoyo. ²³ Kwavija mweye m'vumbuka mwanza wa ikabili, sio na mbeyu ibanangika, ila na mbeyu ileka kubanangika, kubitila Usenga wa Mulungu uli na ugima na mwazaganyo. ²⁴ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Wanhu wose walinga kamba mijani, na yenzi yao yose ilinga kamba malua ga kumuhulo.

Imijani yohomba na gamalua golagala,

²⁵ ila Usenga wa Mndewa wokwima mazua gose."†

Usenga uno uwo Usenga Unogile upetigwe kumwenu.

2

Dibwe Dili na Ugima na Isi Ing'alile

¹ Avo, lekeni mbuli zose zihile, uvwizi, udelenya, migongo, na kuwalonga waenu

* **1:16** Mbuli zino zolawa mkitabua cha MBULI ZA WALAWI 11:44-45; 19:2; 20:7. † **1:25** Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 40:6-8. * **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 28:16. † **2:7** Mbuli zino zolawa mkitabua cha ZABULI 118:22. ‡ **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabua cha ISAYA 8:14.

vihile. ² Kamba wana ving'hele, gasulukileni matombo ganogile ga muloho, giladi kubitila matombo higo mpate kukula muukombola. ³ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Mweye wenyego mulanza na kona kamba Mndewa kanoga."

⁴ Izoni ha Mndewa, dibwe dili na ugima dilemigwe na wanhu kamba kinhu bule, ila disaguligwa na Mulungu kamba dibwe dili na hishima ng'hulu. ⁵ Na mweye vivija, mulinga na mabwe gali na ugima, mzungigwa muing'anda ya Mulungu ya muloho tena mweye mwa wakulu wa nhambiko mung'alile. Kubitila ugombezi wa Yesu Kilisto molava nhosa ya muloho ija immogela Mulungu. ⁶ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

"Nokwika dibwe da hakingolobweda mdi-wambo da Yelusalemu, dibwe disaguligwe na hishima ng'hulu, na munhu yoyose yoditogola hageeligwa kinyala."*

⁷ Kumwenu mweye mtogola, dibwe dina dina ugoli mkulu. Ila ha waja iwabezi, dibwe dino dabule ugoli wowose, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Dibwe dilemigwe na wazenzi, sambi digaluka dibwe da kuta-manilwa ng'hani kubanza mabwe gose."†

⁸ Na Nyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga, "Dibwe diwatenda wanhu waikwale, dibwe diwatenda hewo wagwe."‡

Woikwala kwavija hawautogole Usenga wa Mulungu, na vino vivo vimnogele Mulungu.

⁹ Ila mweye mwa wanhu msaguligwe, wakulu wa nhambiko wa Mndewa, isi ing'alile, wanhu wa Mulungu, msaguligwe kuzipeta sang'hano za Mulungu, ayo yawakemile mweye kulawa mdiziza na kwingila mmulangaza wake wa mkan-ganyo. ¹⁰ Umwaka hamkalile wanhu wa Mulungu, ila sambi mwa wanhu zake. Na umwaka hamditangela bazi da Mulungu, ila sambi mdibokela bazi jake.

Nyakadala za Mulungu

¹¹ Mbwiga zangu wanogelwa, mweye kamba wakenza na wabita nzila muulmwengu uno, nowayalalila sambimziwinze sulukila za lukuli, azo zigomba na loho zenu. ¹² Kaleni ukazi unogile hagatigati ya Wamhazi, hata kamba wowatagusa mweye kamba motenda gehile, wazone sang'hano zenu zinogile na wamuyenzi

Mulungu mdizua dondayeze kuutagusa ulumwengu.

¹³ Sama ya Mndewa, uhisimileni kila utawala wa kiunhu. Mmuhishimile mtawala, ayo yali na udaho mkulu, ¹⁴ na watawala wadodo, awo wasaguligwe na heyo giladi wawasune waja wotenda gehile na kuwagwelela nhogolwa waja wotenda ganogile. ¹⁵ Kwavija Mulungu kowalonda mweye mzivudalize mbuli za ubozi za wanhu wabozi kubitila mbuli zinogile zumtenda. ¹⁶ Kaleni kamba wanhu wallegehe, ila sambimutende ulegeho wenu uwe ngubiko ya kufisa mbuli zihile. Kaleni kamba nyakadala za Mulungu. ¹⁷ Muwahishimile wanhu wose, na muwanogele wanhu wamtogole Kilisto. Mdumbeni Mulungu, na mmuhishimile mtawala.

Kilingilio cha Mgayo wa Kilisto

¹⁸ Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu na kuwalagusila hishima yose, sio ha wandewa wanogile na waholile mioyo weiyeka, ila vivija ha awo iwakali. ¹⁹ Kwavija Mulungu konogelwa na mweye muhatenda gaja ganogile gomgatanga na kwazaganya mbuli hazilumbile zondamtendeligwe. ²⁰ Ihawa mokwazaganya kipigiti muhatogwa sama ya kutenda mbuli zihile, kinhu chaki chondampate? Ila kamba muhagazika sama ya kutenda mbuli zinogile na kwazaganya, Mulungu kowamoteza sama ya mbuli hizo. ²¹ Kwavija mkemigwa sama ya mbuli zino, mana Kilisto vivija kagazika sama yenu, kawalekela kilingilo, giladi mumkweleze heyo. ²² "Heyo hatendile vilozo, na haduhu munhu yahulike mbuli za uvwizi kulawa mmulomo wake." ²³ Wanhu viwamuligile, heyo ham'bwelezele maligo munhu yoyose, na wanhu viwamgazile, heyo hamgazile munhu yoyose. Ila kadika tamanilo jake ha Mulungu, mularula yalibule uzenzeleganye. ²⁴ "Heyo mwenyego kavipapa vilozo vetu" mulukuli lwake mumsalaba, giladi mmbuli ya vilozo toneke kamba tudanganhika, na mmbuli zinogile toneke tuna ugima. "Na kubitila kutoigwa kuyatoigwe mweye muhona." ²⁵ Kwavija "mweye mkala kamba ng'hondolo wapotele,"* ila sambim'bwelala Mchunga na Mwimilizi wa loho zenu.

3

Wambigalo na Watwanzi Zao

¹ Vivija na mweye watwanzi, muwe wende ha wambigalo zenu, giladi kamba munhu yoyose mmwanza wao hautogola Usenga Unogile, sang'hano zenu zowatenda hewo watogole. Hamulondigwa kulonga mbuli yoyose, ² kwavija wozona sang'hano zenu vuzing'alile na za kuhishimika. ³ Kuihamba kumwenu sambimuihambe hanze heiyeka, mkukutika mveli na kuvala vinhu va zahabu na vivalo vinogile. ⁴ Ila, kuihamba kumwenu muihambe mgati, unozu uleka kuvulala wa loho ya uhozi na loho ya kuituza, awo uwo ugoli mkulu ng'hani hameso ga Mulungu. ⁵ Kwavija vino vivo viwaihambile watwanzi wang'alile wa umwaka wakalile womtamanila Mulungu. Hewo wakala wende ha wambigalo zao, ⁶ kamba Sala viyamtegeleze Ablaham na kumkema mndewa wake. Mweye mowa wanage ihawa motenda ganogile na kuleka kudumba kinhu chochose.

⁷ Vivija na mweye wambigalo, kaleni na watwanzi zenu na nzewe, wahishimileni kamba wanhu walibule mhiko na kamba wahazi hamoja na mweye wa nhunza ya ugima, giladi kinhu chochose sambikikikizize nhambiko zenu.

Kugazika Sama ya Kutenda Mbuli Zinogile

⁸ Hakimambukizo, mweye mose muwe na ngelegeza imwe. Muiyonele bazi, muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu, muwe na mioyo inogile, na kuhumulusa. ⁹ Sambimuihile dihile kwa dihile ama ligo kwa ligo, ila iliheni na motelo, kwavija mkemigwa sama ya mbuli ino giladi mzing'halile motelo. ¹⁰ Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Munhu yoyose yahalonda kudeng'hela ugima

na kusulukila kuwa na vipigiti vinogile, yateganye sambiyalonge mbuli zihile, na yaleke kulonga uvwizi.

¹¹ Yaleke mbuli zihile, yatende ganogile, yadizahile tindiwalo na kudikwelezeza ng'hani.

¹² Kwavija Mndewa kowalola wanhu walibule uzenzeleganye, na kuzitegeleza nhambiko zao.

Ila Mndewa kowalema wanhu waja wotenda gehile.*

¹³ Yalihi yondayawatende gehile, ihawa moiyo ha m'kutenda ganogile?

¹⁴ Ila hata kamba mogazigwa sama ya kutenda ganogile, mmota. Sambim'dumbe kija chowodumba hewo, na

§ 2:22 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ISAYA 53:9. * 2:25 Mbuli zino zololawa mkitabhu cha ISAYA 53:4-6. * 3:12 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ZABULI 34:12-16. † 3:14 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ISAYA 8:12.

sambimdumbizwe.[†] ¹⁵ Ila mgweleleni Kilisto hishima ng'hulu mmioyo yenu, na mmuhishimile heyo kamba Mndewa. Kipigiti chose isasaleni kumwidika kila munhu yondayawauze mmbuli ya tamanilo dimulinajo, ¹⁶ ila mtende avo na uhozi na hishima. Muwe na udaho unogile wa kusambula gehile na ganogile, giladi muhaligigwa, waja wozilonga vihile sang'hano zenu zinogile avija vimuli wanahina wa Kilisto, wagemigwe kinyala sama ya kija chowolonga. ¹⁷ Kwavija vinoga kugazika sama ya kutenda ganogile, ihawa vino vivo vimnoga Mulungu, kubanza kugazika sama ya kutenda gehile. ¹⁸ Kwavija Kilisto kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo wa wanhu wose, munhu yalibule uzenzeleganye sama ya wanhu wali na uzenzeleganye, giladi yawagale mweye ha Mulungu. Kadanganhika mulukuli, ila katendigwa kuwa mgima kubitila Loho wa Mulungu, ¹⁹ na kubitila Loho ino, vivija kachola kuupeta Usenga Unogile ha loho zili mkifungo. ²⁰ Zino zikala loho za wanhu waja walekile kumtugola Mulungu kipigiti Mulungu viyakalile yobeta mkwazaganya, kipigiti cha Nuhu viyakalile yozenga meli yake. Wanhu kidogo wakalile muimeli, wanhu wanane weiyeka, wakomboligwa muna igamazi. ²¹ Na mazi gano galinga na ubatizo uja uwakombola mweye sambu. Hagasegeza dikwe da lukuli, ila gawa kilagano kitendigwa ha Mulungu kulawa muudaho unogile wa kusambula gehile na ganogile. Kilagano kiwakombola mweye kubitila mzuso wa Yesu Kilisto, ²² ayo yacholile kuulanga na kukala ng'ambu ya mkono wa ukulume[‡] wa Mulungu, yotawala wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, waja wali na udaho kuulanga, na waja wali na mhiko.

4

Ukazi wa Kumtamanila Mulungu

¹ Avo, kwavija Kilisto kagazika mulukuli lwake, na mweye vivija molondigwa muigele mhiko na ngegeza iija iyakalile nayo heyo, kwavija munhu yoyose yogazigwa mulukuli sama ya Kilisto, hatenda vilozo kabili. ² Avo, ukazi wenu usigale wa kukala hano muisi hamkala ukazi wa kusulukila mbuli zihile za kinuhu, ila mokala ukazi wa kuwinza manogelwa ga Mulungu. ³ Kwavija umwaka mkipigiti kitali mkala ukazi wa kutenda gaja Wamhazi gawanogele kutenda. Mkala ukazi wa kutenda ugoni, sulukila za ugoni, kukoligwa, sona za kuja, sona za kung'wa,

na nhambiko za miwegu. ⁴ Na sambu wamhazi wokanganya vija mweye vumuleka kuilumba hamoja na hewo muukazi wao wa kutenda mbuli zihile. Avo wowalanga mweye vihile. ⁵ Ila wokwiza kulava mheta hamwake heyo yeshile kuisasala kuwatagusa iwagima na wadanganhike. ⁶ Kino kicho kilamso cha Usenga Unogile kupetigwa hata ha wanhu wadanganhike, giladi watagusigwe mulukuli kamba vowotagusigwa wanhu wose. Upetigwa kumwao giladi ukazi wao wa muloho wakale kamba voyokala Mulungu.

Wanhu wa Mulungu Viwolondigwa Kuisang'hanikila Nhunza ya Muloho

⁷ Kimambukizo cha mbuli zose cha mmabehi. Avo muisasale na kuizula, giladi mdahe kutambika. ⁸ Tuhaleka gano gose, muinogele ng'hani wenyego kwa wenyego, kwavija noge dogubika bwando da vilozo. ⁹ Mwigomele wenyego kwa wenyego bila kutwanganika. ¹⁰ Kila munhu kagweleligwa nhunza na Mulungu, kulawa mnamna bwando za nhunza zake Mulungu. Avo zitendeni nhunza hizo ziwataze waenu. ¹¹ Munhu yoyose yali na nhunza ya kupeta, kolondigwa yau-pete Usenga wa Mulungu. Munhu yoyose yowataza wanhu wayagwe, kolondigwa yawataza na mhiko ziyagweleligwe na Mulungu, giladi mzimbuli zose nhogolwa yagweleligwe Mulungu kubitila Yesu Kilisto. Yenzi na mhiko viwe kumwake gunge na gunge. Amina.

Kugazika Kamba Munhu Yamtugole Kilisto

¹² Mbwiga zangu, sambimsinhuswe na migayo yumgazika, kamba vija kinhu cha mkanganyo kilawilila kumwenu. ¹³ Ila deng'heni kamba mobitila mmigayo ya Kilisto, giladi mdeng'he ng'hani kipigiti yenzi yake vondaigubuligwe. ¹⁴ Kamba muhaligigwa sama ya twaga da Kilisto, mmota, kwavija Loho wa yenzi, ayo yali Loho wa Mulungu, kokala mgati yenu. ¹⁵ Kamba munhu yoyose mmwanza wenu kogazika, sambiyagazike kwavija mkomaji, m'bavi, mtenda gehile, ama munhu yosang'hanika na mbuli za wanhu wayagwe. ¹⁶ Ila kamba munhu yoyose yogazigwa sama ya kumtugola Kilisto, sambiyone kinyala, ila yamuheweze Mulungu kwavija kadipapa twaga da Yesu.

¹⁷ Kwavija kipigiti kivika cha nhaguso kusonga na wanhu wa Mulungu. Na ihawa nhaguso yosongela kumwetu tw-eye, kimambukizo chake chowaze ha wanhu waja walekile kumtugola Usenga

[‡] 3:22 Ng'ambu ya mkono wa ukulume nhogole yake hanhu ha utawala na hishima.

Unogile wa Mulungu? ¹⁸ Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

"Kamba wanhu walibule uzenzeleganye yowa vidala kukomboligwa,

yowaze ha Wamhazi wali na vilozo?"*

¹⁹ Avo, waja wogazigwa kamba vija vuimnogele Mulungu, wolondigwa wakale hasi ya Muumbi wao yalibule uzenzeleganye na kugendelela kutenda ganogile.

5

Dale da Mulungu

¹ Nie, nili m'vyele wa wanhu wamtogole Kilisto, nowayalalila wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto wali kumwenu. Nie na msindila wa migayo ya Kilisto, na nie na mmwanza wa waja wondawengile muna iyenzi ija yondaigubulugwe. Nowayalalila mweye ² muwe wachunga wa dale diyawagwelele Mulungu, mdichunge kulawa mmoyo, kamba Mulungu viyowalonda mweye mtende na sio mkushulutizwa. Tendeni sang'hano yenu sio sama ya hela, ila kulawa muisulukila ya kweli ya sang'hano ino. ³ Sambimkiitende wandewa mwa wanhu awo mgweleligwe muwachunge, ila muwe kamba ningo mdi-dale hilo. ⁴ Na kipigiti Mchunga Mkulu vodayeze, mobokela mkungo wa yenzi uleka kwagiza unang'hazi wake.

⁵ Vivija na mweye wamhale, muwategeleze wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto. Mweye mose molondigwa m'vale kivalo cha kuwa wende giladi munitaze wenyego kwa wenyego, kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Mulungu kowalema wanhu wokiitopa, ila kowagwelela ngekewa wanhu wali na mioyo iholile."*

⁶ Muikumuluse haulongozi wa Mulungu yali na mhiko ng'hulu giladi yawagwelele hishima ng'hulu mkipigiti choyolonda mwenyego. ⁷ Ikeni minyagunyagu yenu yose kumwake, kwavija heyo iyo Mchunga wenu.

⁸ Muizuile na mkale meso. Mdumuka wenu Mwenembago kozunguluka kamba simba yokunguluma yomzahila munhu yammeze. ⁹ Mulemeni Mwenembago, gangamaleni mnhamanila, kwavija movitanga kamba ndugu zenu muulumwengu wose wobitila mmigayo kamba hiyo. ¹⁰ Na muhesha kugazika mkipigiti kiguhi, Mulungu wa ngekewa zose, ayo yawakemile mweye mwingile kuiyenzi yake ya digunge mkuilumba hamoja na Kilisto, heyo mwenyego kowatenda sambimuhungule hanhu, kuwagangamiza, kuwagela mhiko, na kuwatenda mwime goya mnhamanila.

¹¹ Mhiko iwe kumwake heyo milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

¹² Sila kanitaza nie kwandika lupwilili luno, ayo yali munhu yamtogole Kilisto yalibule uzenzeleganye. Nilwandika lupwilili luno luguhi giladi niwagangamize mweye na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya ikweli ya Mulungu. Mganga-male muingekewa ino.

¹³ Wanhu wamtogole Kilisto wali Babeli wasaguligwe hamoja na mweye, wowalamsa, vivija na Maluko, mwanangu muinhamanila, kowalamsa. ¹⁴ Muilamse wenyego kwa wenyego na noge da wanhu wamtogole Kilisto.

Tindiwalo diwe hamoja na mweye mose muli mgati ya Kilisto.

* 4:18 Mbuli zino zolawa mkitababu cha LONZI 11:31.

* 5:5 Mbuli zino zolawa mkitababu cha LONZI 3:34.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Petulo lolonga kamba lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Yodahika kamba munhu iyagwe iyo yandike sama ya Petulo. Yandike lupwilili luno kolonga kamba heyo kakala msindila wa ukazi wa Yesu na ng'haning'hani haja lukuli kihanga chake vikigaluke (1:17-18). Ihawa Petulo kandika yodahika kamba lupwilili luno lwandikigwa madiwambo da Loma hagatigati ya milao ya 65-69 songela viyavumbuke Kilisto, kipigiti yang'hali hanadanganhika. Vivija Petulo kolukema lupwilili lwake lwa ikabili (3:1) na kwika zua da kwandika lupwilili luno songela viyeshile kwandika lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wose wantogole Kilisto.

Petulo kandika lupwilili luno giladi yawagamaliza wanhu wantogole Kilisto kukala ukazi unogile na kuwazuma waleke kuwinza mafundo ga uvwizi (2:1-22). Kawagamaliza kuwazabuzwa wanhu awo wolonga kamba Yesu kokawa kubwele. Ila kalagusa kamba Mulungu hakawa ila kolonda kila munhu yakomboligwe (3:8-9). Kino kicho kilamso cha kukala ukazi unogile (3:14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (1:1-2).
2. Abaho kowakumbusa kukala ukazi unogile kwavija Mulungu kotutenda tudahe kukala ukazi uwo (1:3-21).
3. Abaho kolava nzumo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi na kulonga kija chondakiwalawilile mkipigiti cha ikimambukizo (2:1-22).
4. Abaho Petulo komambukiza mkuwagamaliza wanhu wantogole Kilisto kukala ukazi unogile kuitanda na vija Yesu vondagabwele mwanza wa ikabili (3:1-17).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Simoni Petulo, nyakadala na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wagweleligwe nhamanila ili na ugoli mkulu kamba nhamanila itulinayo tweye kubitila kuwa bure uzenzeleganye kualinao Mulungu wetu na Mkombola wetu Yesu Kilisto.

² Ngekewa na tindiwalo viwe bwando kumwenu kubitila ilimu yenu ya mkumtanga Mulungu na Mndewa wetu Yesu.

Msaguligwa na Kukemigwa na Mulungu

³ Mhiko zake Mulungu zitugwelela kila kinhu kitulonda giladi tukale ukazi wa kumtamanila Mulungu kubitila ilimu yetu ya kumtanga heyo yatukemile tweye giladi twingile kuiyenzi yake na muunovu wake. ⁴ Kubitila gano katugwelela vilagano vake vikulu ng'hani na vinogile viyailagane na tweye, giladi kubitila vilagano hivo mwinege na sulukila zihile za ugoni zigala ubananzi zili muulungu, na mwize kuwa wanhu wa Mulungu. ⁵ Sama ya kilamso kino, muiyohi ng'hani kongeza unovu muinhamanila yenu. Muunovu wenu yongezeni na ilimu, ⁶ muilimu yenu yongezeni na kuizuila, mkuizuila kumwenu yongezeni na mwazaganyo, mmwazaganyo wenu yongezeni na kumtanga Mulungu, ⁷ na vija vimumtanga Mulungu yongezeni na noge da udugu wa wanhu wantogole Kilisto, na mdinoge da udugu wa wanhu wantogole Kilisto yongezeni na noge. ⁸ Kwavija kamba muhawa navo vinhu vino na kongezeka mmwanza wenu, vovatanda mweye muwe wasang'hana na kuleka kulela mujo muilimu yenu ya kumtanga Mndewa wetu Yesu Kilisto. ⁹ Ila munhu yalibule vinhu hivo halola kutali ama kimbugumbugu, na kaisemwa kamba kesha kasuluzwa vilozo vake va umwaka.

¹⁰ Avo, ndugu zangu, iyoheni ng'hani kulagusa kamba mweye kweli mwa mmwanza wa wanhu mkemigwe na kusaguligwa na Mulungu. Zitendeni mbuli zino, na mweye hamuileka nhamanila yenu. ¹¹ Kwavija mkutenda vino, motogozigwa kwingila Muundewa wa digunge wa Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto.

¹² Avo, mazua gose nowakumbusa mbuli zino, hata kamba mwisha kuzitanga na kuigoga ng'hani ikweli imuibokele. ¹³ Nokona vinoga kuwakumbusa mbuli zino kipigiti ning'hali mgima. ¹⁴ Kwavija novitanga kamba na mmabehi kudanganhika, kamba vija Mndewa wetu Yesu Kilisto viyanilongele. ¹⁵ Avo, nokiiyoha ng'hani kuwatendela nzila giladi mzikumbukile mbuli zino mkipigiti chose nihesha kudanganhika.

Tuyona Yenzi ya Kilisto

¹⁶ Hatuuwinzile usheha utungigwe na wanhu wabala kipigiti vituwalongele mmbuli ya mhiko na kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. Ila tuyona yenzi yake na meso getu wenyego. ¹⁷ Kwavija kapata hishima na yenzi kulawa ha Mulungu Tata kipigiti dizwi vudimwizile kulawa muna Iyenzi Ng'hulu, ilonga, "Ino iyo Mwanangu

mnogelwa, ninogelwa nayo!*" 18 Tweye wenyego tudihulika dizwi dino dilawilile kuulanga kipigiti vitukalile na heyo hana ikigongo king'alile.

19 Tweye tuna usenga wa wahokozi ututenda tweye tugangamale. Na mweye motenda goya muhautegeleza, kwavija ulinga kamba kiwenge kimulika mdiziza mbaka imitondo, na Kilisto iyo Nhondo ya Imitondo imwemwesa mmioyo yenu. 20 Uhaleka gano gose, molondigwa m'vitange kamba haduhu uhokozi wa Nyandiko Zing'alile wizile kulawa mzinzonzi za muhokozi mwenyego. 21 Kwavija haduhu uhokozi uhokoligwa kamba voyolonda munhu, ila wanhu wowa hasi ya udaho wa Loho wa Mulungu kipigiti viwoulonga usenga ulawa ha Mulungu.

2

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Ila vivija kukala na wahokozi wa uvwizi mmwanza wa wanhu wa umwaka, kamba vija vondakuwe na wakulufunzi wa uvwizi mmwanza wenu. Mkuifisa wofundiza mafundo ga uvwizi, hata kum'bela Mndewa yawagulile, na kuigalila wenyego ubananzi wa kusinhukiza. 2 Hata avo, wanhu bwando woziwinza mbuli zao zihile, na sama ya mbuli zowotenda, wanhu wayagwe woilonga vihile nzila ya ikweli. 3 Muisulukila ya kuilundikizila vinhu iwalinayo, wakulufunzi wano wa uvwizi wowabulunya mweye kubitila usheha wa uvwizi. Nhaguso yao isha kupetigwa songela mwaka, na hewo hawakawa kubanangigwa.

4 Kwavija Mulungu hawonele bazi wasenga wa Mulungu wa kuulanga viwatendile vilozo, ila kawasa kuzimu, kawafunga minyolo, na kuwagela mdiziza kulu wobeta zua da nhaguso. 5 Mulungu hawonele bazi ulumwengu wa umwaka, ila kagala mmemelo wa mazi mwa wanhu walekile kumtoga Mulungu, ila Nuhu yeiyeka iyo yakomboligwe, ayo yapetile mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, na wanhu wayagwe saba. 6 Mulungu kaitagusa miwambo ya Sodoma na Gomola mkuigela moto mbaka kuwa mitosi, na kuitenda iwe kilingilo cha kija chondakiwalawilile Wamhazi. 7 Mulungu kamkombola Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, yageligwe giogio kulu na sang'hano zihile za wanhu wehile wamzunguluke. 8 Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, kakala hagatigati yao, na zua dimwe mbaka zua

diyagwe kagaya ng'hani mmoyo wake viyaziwene na kuzihulika sang'hano zao zihile. 9 Avo, Mndewa kovitanga vija vondayawakombole wanhu zake kulawa mmigayo na vija vondayawasune wanhu watendile gehile mbaka zua da nhaguso, 10 ng'haning'hani wanhu waja wowinza sulukila zao zihile za lukuli na kuuzabuza udaho wa Mulungu.

Wakulufunzi wano wa uvwizi witopea na kuigoda, na hawalagusa hishima ha vinhu vilumbigwe na Mulungu vili na yenzi vili uchana. Ila woviligwa. 11 Hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga, awo wali na mhiko ng'hani na udaho mkulu kubanza wakulufunzi wano wa uvwizi, hawavitagusa vinhu hivo vilumbigwe mkuvilonga vihile haulongozi wa Mulungu. 12 Ila wanhu wano wokala mkuwinza nzoela zao, walinga kamba wang'onyo wa kumuhulo woleligwa giladi wagogigwe na kukomigwa. Wokivamhila na kukilonga vihile kinhu chochose walekile kukitanga. Wobanangigwa kamba wang'onyo wa kumuhulo. 13 Wolihigwa migayo sama ya imigayo iwasongeze. Hewo wonogelwa kutenda kinhu chochose hauhalangwe mkipigiti cha imisi, kinhu chondakizigitize sulukila za ng'huli zao. Wogela kinyala na kugela nyela viwoilumba hamoja na mweye kuja mandia genu, kuno wose wodeng'hela nzila zao za uvwizi. 14 Wotenda ugoni na meso gao, na sulukila yao ya kutenda vilozo haimala. Wowaswagiza wanhu wali na nhamanila ndodo watende vilozo, na wafundizigwa goya muisulukila ya kuilundikizila vinhu. Wokala hasi ya ndukumiza ya Mulungu. 15 Waileka nzila igoloke, watenda mbuli zihile mkuiwinza nzila ya Balaamu mwana wa Beoli, ayo yanogelwe na maliho ga sang'hano zihile. 16 Ila Balaamu kakomhokelwa na mhunda wake sama ya mbuli zake zihile. Mhunda kalonga na dizwi da kiunhu na kumtenda Balaamu yaleke mbuli zake za ubozi.*

17 Wanhu wano wawa kamba nzokwe zilibule mazi na kungugu dihembelusigwa na kukuzumbi. Ziza kulu dikigwa sama yao. 18 Kwavija wokiitopa na kulonga mbuli za ubozi, na kubitila sulukila zao zihile za lukuli wowanamata waja wasongile kunyelenhuka mkipigiti kiguhi kulawa ha wanhu wokala ukazi wa kutenda mbuli zihile. 19 Wowe kila kilagano cha kuilegeha, kuno hewo wenyego wao nyakadala wa mbuli zihile. Kwavija munhu kowa nyakadala wa kinhu chochose kimtawala. 20 Kwavija ihawa wazikimbila mbuli zihile

* 1:17 Mbuli zino zolawa mkitababu cha MATAYO 17:5; MALUKO 9:7; LUKA 9:35.

* 2:16 Mbuli za Balaamu zolawa

za ulumwengu kubitila ilimu ya kumtanga Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilsto, abaho wahanamatwa na kuhumigwa na hewo, kimambukizo cha wanhu wano chokwiha ng'hani kubanza vija viwakalile haichanduso. ²¹ Vihanogile kumwao sambiwaitange nzila ilibule uzenzeleganye, kubanza kuitanga, abaho kuileka ija indagizi ing'alile iwagweleligwe. ²² Ilawilila kumwao kamba vija ulonzi wa ikweli ulonga, "Umbwa koibwelela midesi yake mwenyego," na "Mtumbi yogezwe kobwelleganya kubimbilika muna imitope."

3

Kilagano cha Kwiza Mndewa

¹ Mbwiga zangu, luno lulo lupwilili lwangu lwa ikabili kumwenu. Mmhwilili zose mbili nigeza kuzilamusa ngelegeza zenu na kuwakumbusa mbuli zino. ² Nolonda mkumbuke mbuli zija zilongigwe umwaka na wahokozi wang'alile, na ija indagizi ya Mndewa na Mkombola wetu imgweleligwe mweye na watumigwa wa Kilsto wali kumwenu. ³ Tanhu m'vitange kamba mmazua ga kimambukizo wanhu wene mzihaka wolawilila. Woiponeza ikweli na kuwinza sulukila zao wenyego. ⁴ Na hewo wolonga, "Kailagana namwe kamba kokwiza, ama vilihi? Kakwahi? Wahenga zetu wेशha kudanganhika, ila kila kinhu kisigala vivija kamba vikikalile haichanduso songela ulumwengu viulumbigwe!" ⁵ Ila mkutenda giladi waileka ikweli kamba umwaka Mulungu kalava ndagizi, na ulanga na isi vilumbigwa. Isi ilumbigwa kulawa mmazi na izungulukwa na mazi, ⁶ na kubitila mmemelo wa mazi higo, ulumwengu wa kipigiti kija ukululigwa na kubanangigwa. ⁷ Ila mmbuli iija ulanga uno wa sambu na isi ino ya sambu vikiigwa sama ya moto, vikiigwa mbaka zua dija da nhaguso na ubananzi wa wanhu walekile kumtamanila Mulungu.

⁸ Ila mbwiga zangu, sambimuisemwe mbuli ino, kamba ha Mndewa zua dimwe kamba milao alufu imwe, na milao alufu imwe kamba zua dimwe. ⁹ Mndewa hakawa kukivikiza kilagano chake kamba wayagwe vowogelegeza. Ila kowazaganya mweye, kwavija halonda munhu yoyose yapotele, ila kila munhu yaleke vilozo vake.

¹⁰ Ila Zua da Mndewa dokwiza kamba m'bavi. Ulanga wosegela na kidinhilo kikulu, na vinhu vili mgati yake vobanangigwa mkulukuzwa na moto, na isi yosegela hamoja na vinhu vose vili mgati yake. ¹¹ Kwavija kila kinhu chobanangigwa kamba vino, molondigwa

kuwa wanhu wa vilihi? Molondigwa kukala ukazi ung'alile na wa kumtamanila Mulungu, ¹² kipigiti vumdibeta Zua dondayeze Mulungu, na tendeni vija vimdaha kuditenda dize mbwisa, zua dondadiutende ulanga usomigwe na moto na kubanangigwa, na vinhu va kuulanga volumbuka na moto. ¹³ Ila tweye tololela uulanga wa sambu na iisi ya sambu viyailagane na tweye, ulumwengu umemile kuwa bule uzenzeleganye kuyalinako Mulungu.

¹⁴ Avo, mbwiga zangu, kipigiti vumbeta mbuli zino, tendeni vumdaha giladi muwe wanhu wang'alile na mulibule nyela hameso ga Mulungu na muwe na tindiwalo na heyo. ¹⁵ Uloleli mwazaganyo wa Mndewa wetu kamba nafasi yowagwelela mweye mdawe kukumboligwa, kamba vija ndugu yetu Paulo viyawandikile na ng'hungwe ziyagweleligwe na Mulungu. ¹⁶ Kokwandika vivo mzihwilili zake zose, yolonga mbuli zino mgati yake. Mzihwilili zake hana mbuli ziyagwe ndala kuzitanga, na wanhu wabozi na walekile kwima goya wozipeta vihile, kamba viwozipeta Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile. Avo woigalila wenyego ubananzi.

¹⁷ Avo, mbwiga zangu, sambu mwisha kuitanga mbuli ino, avo teganyeni giladi sambimsoligwe na ubananzi wa wanhu wotenda gehile na kulagala kulawa hanhu henu hanogile hamuli. ¹⁸ Ila mgendelele kukula mngekewa na ilimu ya kumtanga Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilsto. Yenzi iwe kumwake, kulawa sambu na digunge! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana hagatigati ya milao ya 85 na 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba iyo yandike ulupwilili, ila muisula ya ichanduso yola-gusa kamba heyo kamona Yesu kipigiti viyakalile mgima na hata kuzuka kwake (1:1-3). Vija viwandikigwe lupwilili lwa Yohana lwa ichanduso ilinga ng'hani na vija vichandikigwe kitabu cha Usenga Unogile wa Yohana. Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kipigiti wanhu wamtogole Kilisto viyakalile mungayo ulawa ha dale da wanhu dikemigwa "Ginostiki." Wanhu wano wakala watogole kamba Yesu kakala Mulungu kabisa na kamba hakalile munhu yali na lukuli lwa nyama na mulopa kipigiti viyakalile muulumwengu. Mkilamso kino Yohana kokwandika ugima wa Yesu na vija viyamoni na meso gake mwenyego na kamba makono gake mwenyego gamkwasa (1:1-3). Vino vivo vilamso va Yohana kwandika lupwilili luno, kutenda deng'ho jake divikizwe (1:4), abaho kalonda kuwazuila wanhu sambiwatende vilozo (2:1), abaho kuwazuila wanhu wamtogole Kilisto sambiwagatogole mafundo ga uvwizi (2:26), na kuwalongela wanhu wamtogole Kilisto wavitange kamba hewo wakomboligwa (5:13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwa ke na kulawa kilamso cha kwandika lupwilili luno (1:1-4).
2. Abaho kolongelela vija Mulungu viyali mulangaza na vija vitulondigwa kukala kamba viyakalile Yesu (1:5—3:10).
3. Abaho kotukumbusa ndagizi ya kuinogela wenyego kwa wenyego (3:11—5:12).
4. Komambukizila lupwilili lwa ke muisula ya 5:13-21.

Mbuli Ilava Ugima

¹ Tuwapetela munhu yakalile baho songela haichanduso, ayo itumuhulike, ayo itumonile na meso getu wenyego, ayo

itumuwe na kumgoga na makono getu, ayo ituwapetele, ayo yali Mbuli ya ugima. ² Munhu ino ayo yali ugima, kagubuligwa kumwetu, na tumona. Na sambi tompeta na kuwalongela mweye kamba heyo iyo ugima wa digunge. Kakala na Tata, abaho kagubuligwa kumwetu. ³ Towapetela mweye kija kituchonile na kukihulika giladi na mweye vivija muilumbe hamoja na tweye. Tweye twa hamoja na Tata na Mwanage Yesu Kilisto. ⁴ Towandikileni mbuli zino giladi deng'ho jetu divikizwe.

Mulungu Iyo Mulangaza

⁵ Uno uwo usenga utuhulike kulawa ha Yesu Kilisto na toupetela kumwenu kamba Mulungu iyo mulangaza na mgati yake mduhu ziza. ⁶ Kamba tuhalonga twa hamoja na heyo na kuno totembela mdiziza, tovwiza, na hatutenda gaja gali kweli. ⁷ Ila kamba tuhatembela mmulangaza, kamba heyo viyali mmulangaza, tuna uhamoja wa wenyego kwa wenyego, na mulopa wa Yesu, mwanage, wotung'aliza kulawa m'vilozo vose.

⁸ Tuhalonga twabule vilozo, toivwizila wenyego, na mduhu kweli mgati yetu. ⁹ Ila kamba tuhavitogola vilozo vetu haulongozi wa Mulungu, heyo kana kweli na kabule uzenzeleganye na kotugela kumgongo vilozo vetu na kotung'aliza kulawa muuzenzeleganye wose utulinao. ¹⁰ Kamba tuhalonga hatutendile vilozo, tomtenda heyo kuwa m'vwizi, na mbuli yake haili mgati yetu.

2

Kilisto Iyo Yotutaza

¹ Wanangu, niwandikila gano mweye giladi sambimtende vilozo. Ila munhu yahatenda vilozo, tuna munhu imwe yotugombela ha Tata, iyo Yesu Kilisto yalibule uzenzeleganye. ² Heyo iyo nhosa ilavigwe sama ya vilozo vetu, na sio tu sama ya vilozo vetu tweye, ila vivija sama ya vilozo va ulumwengu wose.

³ Tuhazitogola ndagizi za Mulungu, tovi-manyana kamba tumtanga heyo. ⁴ Munhu yolonga, "Nimtanga," ila hazigoga ndagizi zake, m'vwizi, mduhu kweli mgati yake. ⁵ Ila munhu yoyose yahaitogola mbuli yake, noge da Mulungu dimemezigwa kweli mgati yake. Vino vivo vituitanga kamba twa mgati yake. ⁶ Munhu yoyose yolonga kamba ka mgati ya Mulungu, kolondigwa yakale kamba viyakalile Yesu.

Ndagizi ya Sambu

⁷ Wambwiga zangu, siwandikila ndagizi ya sambu ila ndagizi ya umwaka imkalile nayo songela haichanduso. Ndagizi ino ya umwaka iyo usenga umuhulike. ⁸ Hata

avo nowandikila ndagizi ya sambi, na ndagizi hiyo iyo kweli ili mgati yake, na ili mgati yenu, kwavija ziza dobita na mulangaza wa kweli wisha kumulika.

⁹ Munhu yoyose yokiyyona ka mmulangaza na kuno komwihila ndugu yake, munhu iyo kang'hali mdiziza. ¹⁰ Munhu yoyose yomnogela ndugu yake kokala mmulangaza na haduhu kinhu chochose mgati yake chondakiwe king'hwaso ha ndugu yake. ¹¹ Ila munhu yoyose yomwihila ndugu yake ka mdiziza, na kotembela mdiziza. Hakutanga koyochola, kwavija ziza dimgela umbugumbu.

¹² Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija vilozo venu vigeligwa kungongo kubitila twaga da Yesu. ¹³ Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyoy, ayo yakalile baho songela haichanduso. Nowandikila mweye wamhale, kwavija mmuhuma Mwenembago.

¹⁴ Nowandikila mweye wana wadodo, kwavija mumtanga Tata. Nowandikila mweye watata, kwavija mumtanga heyoy, ayo yakalile baho songela haichanduso. Nowandikila mweye wamhale, kwavija muna mhiko. Mbuli ya Mulungu yokala mgati yenu, na mmuhuma Mwenembago.

¹⁵ Sambimuunogele ulumwengu ama vinhu vili muulumwengu, kwavija awo wounogela ulumwengu, kumnogela Tata mduhu mgati yao. ¹⁶ Sulukila ya lukuli na sulukila ya meso na kuitopela ugoli uulinayo, vinhu vino vose vivo vinhu wa ulumwengu, na havalawa ha Tata, ila volawa muulumwengu. ¹⁷ Na ulumwengu na sulukila yake yose vobita, ila awo wogata goyolonda Mulungu wokala milongo yose.

Mdumuka wa Kilisto

¹⁸ Mweye wana, sota ya mmabehi. Kamba vumuhulike kamba ayo yom'beza Kilisto kokwiza, avo sambi wabeza Kilisto bwando weza. Sama ya mbuli ino tovitanga kamba sota ya mmabehi. ¹⁹ Wanhu wano walawa kumwetu, ila hawali wanhu zetu. Kwavija kamba wahawile wanhu zetu, wahasigale hamoja na tweye, ila kusegela kumwao kolagusa kamba mmwanza wao haduhu yali munhu wetu.

²⁰ Ila Kilisto kawetila mweye Loho wa Mulungu,* na mweye mose muitanga kweli. ²¹ Nowandikila si kamba hamuitangile kweli, ila kwavija muitanga kweli na m'vitanga kamba haduhu uvwizi ulawa muikweli.

²² Yalihi yali m'vwizi? Munhu ija yolonga kamba Yesu sio Kilisto.

Munhu kamba hiyo iyo yom'beza Kilisto. Kom'beza Tata na Mwana. ²³ Kwavija waja wose womulema Mwana vivija womulema Tata, na awo womtogola Mwana vivija womtogola Tata.

²⁴ Lekeni kija kimuhulike songela haichanduso kikale mgati yenu. Kamba kija kimuhulike songela haichanduso kihakala mgati yenu, avo na mweye mokala mgati ya Mwana na mgati ya Tata. ²⁵ Na kino kicho kituilagane yatugwelele, yatugwelele ugima wa digunge.

²⁶ Niwandikileni mweye mbuli zino sama ya awo wogeza kuwagiza mweye. ²⁷ Kumwenu mweye, Loho wa Mulungu iyamwitileni Kilisto ikale mgati yenu, avo hamulonda munhu yoyose yawafundize. Ila loho yake yowafundiza vinhu vose na yowafundiza kweli na si uvwizi. Kamba vija viiwafundize mweye umwaka, kaleni mgati yake.

²⁸ Avo, wana wadodo, kaleni mgati yake giladi yahagubuligwa sambitudumbe na sambitugwe kinyala haulongozi wake kipigiti vodayeze. ²⁹ Kamba muhavitanga kamba heyoy kabule uzenzeleganye, movitanga kamba kila munhu yalibule uzenzeleganye kaleligwa na Mulungu.

3

Wana wa Mulungu

¹ Loleni noge kulu kamba dino Tata diyatugwelele tweye, kamba tukemigwe wana wa Mulungu, na vino vivo vituli. Kilamso cha ulumwengu kuleka kututanga tweye icho kino, kwavija haumtangile heyoy. ² Wambwiga zangu, sambi twa wana wa Mulungu, na hatunavitanga vija vondatuwe kulawa hano. Ila tuvitanga kamba Kilisto yahalawilila, towa kamba heyoy viyali, kwavija tomona kamba viyali. ³ Na wanhu wose wali na tamanilo dino kumwake heyoy woing'aliza wenyego, wowa kamba heyoy viyang'alile.

⁴ Munhu yoyose yotenda vilozo kogakeng'enha Malagizo ga Mulungu, kwavija vilozo nhegulo yake kugakeng'enha Malagizo. ⁵ Mweye m'vitanga kamba Yesu kagubuligwa giladi yavisegeze vilozo, na mmwake heyoy mduhu vilozo. ⁶ Haduhu munhu yali mgati yake yogendelela kutenda vilozo, munhu yoyose yogendelela kutenda vilozo hamonile ama hamtangile heyoy. ⁷ Mweye wana wadodo, munhu sambiyawavwizile, munhu yoyose yotenda mbuli zilibule uzenzeleganye hiyo kabule uzenzeleganye, kamba Kilisto viyalibule uzenzeleganye. ⁸ Kila munhu yotenda

* **2:20** Kawetila mweye Loho wa Mulungu nhegulo yake kawagwelele mweye Loho wa Mulungu.

vilozo ka mwana wa Mwenembago, kwavija Mwenembago katenda vilozo songela haichanduso. Kilamso cha kugubuligwa Mwana wa Mulungu kikala kuibananga sang'hano ya Mwenembago.

⁹ Awo waleligwe na Mulungu hawatenda vilozo, kwavija mbeyu ya Mulungu yokala mgati yao. Hawatenda vilozo kwavija waleligwa na Mulungu. ¹⁰ Wana wa Mulungu na wana wa Mwenembago waigola mmbuli zino. Waja wose woleka kutenda mbuli zilibule uzenzeleganye na waja woleka kuwanogela ndugu zao hawalawa ha Mulungu.

Inogeleni

¹¹ Uno uwo usenga umuhulike songela haichanduso, kamba toinogele wenyego kwa wenyego. ¹² Sambituwe kamba Kaini yakalile munhu wa Mwenembago, na kamkoma ndugu yake mwenyego Abeli. Habali yamkomile? Kwavija ndugu yake kakala na sang'hano zinogile, ila heyo kakala na sang'hano zihile.*

¹³ Avo, ndugu zangu, sambimkanganye kamba ulumwengu uhawehila mweye. ¹⁴ Tuvitanga kamba tubita kulawa muifa na twingila muugima, kwavija toinogela. Munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu yake kokala muifa. ¹⁵ Munhu yoyose yomwihila ndugu yake hiyo mkomaji, na mweye m'vitanga kamba mkomaji kabule ugima wa digunge mgati yake. ¹⁶ Vino vivo tuimanya nhegulo ya noye, Yesu Kilisto kaulava ugima wake sama yetu, na tweye tolongigwa tuulave ugima wetu sama ya ndugu zetu! ¹⁷ Kamba munhu yoyose kana vinhu na komona ndugu yake kabule kinhu na ija yali na vinhu hamonela bazi ija yalibule vinhu, noye da Mulungu dokalaze mgati yake? ¹⁸ Wana wadodo, na tuinogele, si mmulomo tu, ila muikweli na msang'hano.

Kugangamala Haulongozi wa Mulungu

¹⁹ Vino vivo tuvimanya kamba tweye twa wanhu na kweli na vino vivo vondatuwe bule kidumbo haulongozi wa Mulungu. ²⁰ Kamba udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile uhatudukumiza, tovitanga kamba Mulungu mkulu kubanza udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile, na kamba kakitanga kila kinhu. ²¹ Wambwiga zangu, kamba udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile hauudukumiza, hatuwabule kidumbo haulongozi wa Mulungu. ²² Na chochose kitupula kumwake, tobokela, kwavija tozigo ndagizi zake na kugatenda gaja gamnoge heyo. ²³ Ndagizi yake iyo ino, tumtogole Mwanage yokemigwa Yesu

Kilisto na tuinogele kamba vija viyatulagize. ²⁴ Awo wozigoga ndagizi za Mulungu woilumba hamoja na heyo, na heyo koilumba hamoja na hewo. Na vino vivo tuvimanya kamba Mulungu koilumba hamoja na tweye, kwavija Loho wa Mulungu iyatugwelele kokala mgati yetu.

4

Loho wa Ikweli na Loho wa Uvwizi

¹ Wambwiga zangu, sambimtogole kila loho, ila igezeni loho ija mwone kamba ilawa ha Mulungu kwavija wahokozi bwando wa uvwizi walawilila muulumwengu. ² Vino vivo vondamdahe kumtanga Loho wa Mulungu. Kila munhu yotogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli kana Loho wa Mulungu, ³ ila kila munhu yolema kumtogola Yesu, halawa ha Mulungu. Ino iyo loho wa m'beza Kilisto, ayo immuhulike kamba kokwiza, na sambi kesha kuvika ka muulumwengu.

⁴ Wana wadodo, mweye mulawa ha Mulungu na mwisha kuwahuma wahokozi wa uvwizi, kwavija yali mgati yenu mkulu kubanza yali mgati ya ulumwengu. ⁵ Hewo wa wanhu wa ulumwengu, avo wolonga gaja kulawa muulumwengu na ulumwengu wovategeleza. ⁶ Tweye twa wanhu wa Mulungu, na munhu yoyose yomtanga Mulungu kotutegeleza, na munhu yoyose yalekile kuwa munhu wa Mulungu hatutegeleza. Na vino vivo tumtanga Loho wa ikweli na loho wa uvwizi.

Mulungu Iyo Noge

⁷ Wambwiga zangu, tuinogele, kwavija noye dolawa ha Mulungu. Kila munhu yali na noye kolawa ha Mulungu na komtanga Mulungu. ⁸ Munhu yoyose yalibule noye hamtanga Mulungu, kwavija Mulungu iyo noye. ⁹ Vino vivo Mulungu viyalaguse noye jake kumwetu, kamtuma Mwanage imwe yaleligwe yeiyeka yeze muulumwengu giladi tuwe na ugima kubitila heyo. ¹⁰ Dino dijo noye, si kamba tweye tumnogela Mulungu, ila Mulungu katunogela tweye na kamtuma Mwanage yawe nhosa ya kusegeza vilozo vetu.

¹¹ Wambwiga zangu, kwavija Mulungu katunogela tweye, na tweye tolongigwa tuinogele wenyego kwa wenyego. ¹² Haduhu munhu yamonile Mulungu, ila kamba tuhainogela wenyego kwa wenyego, Mulungu kokala mgati yetu, na noye jake domema mgati yetu.

¹³ Tuvitanga kamba tweye tokala mgati yake, na heyo kokala mgati yetu, kwavija katugwelele Loho wake. ¹⁴ Na tweye

* 3:12 Mbuli zino zolawa mkitabua cha MWANDUSO 4:8.

tumona na kulava usindila kamba Tata kamtuma Mwanage yawe Mkombola wa ulumwengu. ¹⁵ Mulungu kokala mgati ya awo wotogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu, na wokala mgati ya Mulungu. ¹⁶ Na tweye wenyego tovitanga na kutogola noye diyalinajo Mulungu kumwetu.

Mulungu iyo noye, na awo wali mgati ya idinoge wa mgati ya Mulungu, na Mulungu ka mgati yao. ¹⁷ Noye dovikizwa mmwetu mnzila ino, kamba hatuwa na kidumbo kuna dizua da nhaguso kwavija kamba vija viyali Kilisto na tweye vivo tuli muulmwengu uno. ¹⁸ Haduhu kidumbo mdinoge, ila noye dimemelele dowinga kidumbo, kwavija kidumbo chosang'hanika hamoja na nhaguso. Na munhu yoyose yali na kidumbo hanakala goya mdinoge.

¹⁹ Toinogela kwavija Mulungu kasonga kutunogela tweye. ²⁰ Awo wolonga, "Tumnogela Mulungu," na kipigiti kikija wowehila ndugu zao, wavwizi. Kwavija munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu yake yomona, hadaha kumnogela Mulungu yalekile kumona. ²¹ Kilisto katugwelela ndagizi ino ilonga, "Munhu yoyose yomnogela Mulungu vivija kolondigwa yamnogele ndugu yake."

5

Kuuhuma Ulumwengu

¹ Kila munhu yotogola kamba Yesu iyo Kilisto kowa mwana wa Mulungu, na kila munhu yomnogela Tata vivija kowanogela na wanage. ² Vino vivo tuvitanga kamba towanogela wana wa Mulungu, mkumnogela Mulungu na kuzigoga ndagizi zake. ³ Kwavija noye da Mulungu dijo dino, kuzigoga ndagizi zake, na ndagizi zake hazili ndala kumwetu. ⁴ Kwavija kila mwana wa Mulungu kouhuma ulumwengu. Na touhuma ulumwengu kubitila nhamanila. ⁵ Yalihi yondayauhume ulumwengu? Ija tu yotogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu.

Usindila Woneke ha Yesu Kilisto

⁶ Yesu Kilisto iyo yezile na mazi ga ubatizo wake na mulopa wa ifa yake, hezile na mazi tu, ila na mazi na mulopa. Na Loho wa Mulungu iyo yolava usindila, kwavija Loho wa Mulungu iyo kweli. ⁷ Kwavija kuna wadatu wolava usindila, ⁸ Loho wa Mulungu, mazi, na mulopa, na wano wose wadatu wolonga kinhu kimwe. ⁹ Toutogola usindila wa kiunhu, ila usindila wa Mulungu mkulu kubanza uja wa kiunhu kwavija ulawa ha Mulungu uyaulavile yomulonga Mwanage. ¹⁰ Munhu yoyose yomtogola Mwana wa Mulungu kana usindila uno mmoyo wake.

Munhu yoyose yoleka kumtogola Mulungu komtenda Mulungu kuwa m'vwizi, kwavija hautogole usindila uyaulavile Mulungu yomulonga Mwanage. ¹¹ Na uno uwo usindila, Mulungu katugwelela ugima wa digunge, na ugima uno wa mgati ya Mwanage. ¹² Munhu yoyose yali hamoja na Mwana kana ugima. Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na Mwana wa Mulungu kabule ugima.

Ugima wa Digunge

¹³ Nowandikila mbuli zino mweye mditogola twaga da Mwana wa Mulungu, giladi m'vitange kamba muna ugima wa digunge. ¹⁴ Uno uwo mgangamalo utuliano mkumkwenhukila Mulungu, kamba tuhapula kinhu chochose kamba vija vuvimnogele heyoyoye, kotuhulika. ¹⁵ Na kamba tuhavitanga kamba tuhampula kinhu chochose, kotuhulika, vivija tuvitange kamba kotugwelela kija kitumpula.

¹⁶ Kamba munhu yoyose yahamona ndugu yake kotenda kilozo kileka kugala ifa, yamtambikile, na Mulungu kongwelela ugima munhu hiyo. Mbuli zino nowalongela awo tu wotenda vilozo vileka kugala ifa. Hana vilozo vigala ifa, silonga kamba mtambike sama ya vilozo kamba vino. ¹⁷ Vilozo nhegulo yake sang'hano zose zihile, na hana vilozo vileka kugala ifa.

¹⁸ Tuvitanga kamba wanhu wose waleligwe na Mulungu hawagendelela kutenda vilozo, kwavija Mwana wa Mulungu kowemiliza, na Mwenembago hadaha kuwalumiza.

¹⁹ Tuvitanga kamba tweye twa wana wa Mulungu, na ulumwengu mgima wolongozwa na Mwenembago.

²⁰ Tuvitanga kamba Mwana wa Mulungu keza na kutugwelela utango, avo tumtanga Mulungu wa ikweli, na tokala mgati yake ayo yali kweli mkuilumba hamoja na Mwanage, Yesu Kilisto. Heyo iyo Mulungu wa ikweli youlava ugima wa digunge.

²¹ Wana wadodo, inegeni na miwegu.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Yohana lwandikigwa na Mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila heyo koikema mwenyego kamba m'vyele. Mbuli zili mulupwilili lwa Yohana wa ikabili zilinga ng'hani na mbuli zili Muusenga Unogile wa Yohana hasa ahaja voyogong'ondeza ndagizi ya Yesu ya kuinogela mwenyego kwa wenyego ahaja hayailingile mbuli ya kumnogela Yesu na mbuli ya kuzigoga ndagizi zake (1:5-6 na Yohana 15:9-10). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Lupwilili luno Yohana kamwandikila mtwanzi yasaguligwe hamoja na wanage. Yohana kakala kamba munhu yowandikila wanhu wamtogole Kilisto, na kilamso cha Yohana kwandika lupwilili luno kikala kuwagamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwazuma wanhu waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake mkumulonga iyamwandikile lupwilili luja na mkuwalamsa waja iyawandikile (1:1-3).
2. Kowagamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwakumbusa lagizo kulu kubanza gose (1:4-6).
3. Abaho kowazuma wanhu wamtogole Kilisto waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:7-11).
4. Yohana komambukiza lupwilili lwake mkuwagwelela ndamsa kulawa ha wanhu wamtogole Kilisto wa kuja kuyakalile yokala heyo (1:12-13).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila mtwanzi yasaguligwe na Mulungu hamoja na wanage,[†] awo iniwanogele kwelikweli, na sio nie tu, ila vivija wose woitanga ikweli, ² sama ya kweli ikala mgati yetu na yowa na tweye milongo yose.

³ Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu

Kilisto vowa hamoja na tweye muikweli na mdinoge.

Kweli na Noge

⁴ Nideng'ha ng'hani viniwavikile wanago wayagwe wotembela muikweli kamba vija Tata viyatulagize. ⁵ Na sambi, gweye mtwanzi, sikwandikila ndagizi ya sambi, ila ija itukalile nayo songela haichanduso. Na tuinogele. ⁶ Na dino dijo noge, kamba, tolondigwa tukale mkuzigoga ndagizi za Mulungu. Kamba vumuhulike songela haichanduso kamba, muinogele wenyego kwa wenyego.

⁷ Wawwizi bwando weza muulmwengu, awo wolema kutogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli. Munhu yoyose yolema kutogola mbuli kamba zino hiyo m'vwizi na m'beza Kilisto. ⁸ Teganyeni sambimchase kija kimsang'hanikile, ila m'bokele nhunza yenu yose.

⁹ Munhu yoyose yokimbilila kuulongozi na kuleka kukala mmafundo ga Kilisto hali hamoja na Mulungu. Munhu yoyose yokala mmafundo ka hamoja na wose wabili, Tata na Mwana. ¹⁰ Munhu yoyose yeheza kumwenu na kuleka kufundiza mafundo gano, sambimum'bokele ama kumwingiza mzing'anda zenu. ¹¹ Kwavija munhu yoyose yom'bokela kosangila msang'hano zake zihile.

Mbuli za Kimambukizo

¹² Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda nyandike na wino mkalatasi, ila nolonda niwatembelele na kulongelela na mweye kihanga kwa kihanga avo deng'ho jetu divikizwe.

¹³ Wana wa lumbu[‡] jenu yasaguligwe na Mulungu wowalamsa.

* 1:1 Hano m'vyele nhagulo yake mkulu wa wanhu wamtogole Kilisto. † 1:1 Hano mtwanzi nhagulo yake dale da wanhu wamtogole Kilisto, na wanage nhagulo yake madale ga mmambwegambwega gasongezwe na dale dino.

‡ 1:13 Wana wa lumbu jenu nhagulo yake didale da wanhu wamtogole Kilisto dikalile kuyakalile Yohana.

LUPWILILI LWA IKADATU LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA ULONGOZI

Lupwilili lwa ikadatu lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila koikema heyo m'vyele (1:1). Kotenda kamba viyatendile mulupwilili lwa Yohana wa ikabili (2Yoh. 1:1). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kamwandikila lupwilili luno munhu yamtogole Kilisto yokemigwa Gayo. Kamtambula Gayo kamba mbwigaake na kumulongela yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto awo wobita kubitula muisi yookala heyo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake (1:1).
2. Yohana kongamiza Gayo na kumulongela kamba yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto (1:2-8).
3. Abaho kowalonga wanhu wabili wayagwe, Diotilefe na Demetilio (1:9-12).
4. Hakimambukizo, komambukizila lupwilili lwake (1:13-14).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila Gayo, mbwigaangu ininogele kwelikweli.

2 Mbwigaangu, nokutambikila giladi uwe na ugima mulukuli na mbuli zose zigendelele vinogile kumwako, hata na loho yako igendelele vinogile. 3 Nideng'ha ng'hani ahaja wanhu wamtogole Kilisto viwezile na kunongela vija vuulibule uzenzeleganye muikweli na vija vuugendelele kutembela muikweli. 4 Haduhu kinhu kinideng'heza ng'hani kubanza kino, kuhulika kamba wanangu wotembela muikweli.

Gayo Kotogoligwa

5 Mbwigaangu, gweye kwabule uzenzeleganye mmbuli zose zuuwatendela wanhu wamtogole Kilisto, hata kamba hewo wakenza kumwako. 6 Wasimulila noge jako haulongozi wa wanhu wamtogole Kilisto, motenda vinogile ng'hani kamba

muhawasangila giladi wagendelele na mwanza wao mnzila inmogele Mulungu. 7 Kwavija wasonga mwanza wao sama ya twaga da Kilisto na hawatogole kubokela msango wowose kulawa ha Wamhazi. 8 Avo tolondigwa kuwataza wanhu kamba wano giladi tuiumbe hamoja msang'hano yao ya kuipeta kweli.

Diotilefe na Demetilio

9 Niwandikila wanhu wamtogole Kilisto mbuli ino, ila Diotilefe, ayo yanogelagwa kuitenda kilangizi, hautogole udaho utuliano. 10 Avo niheza nowalongela gaja goyotenda, vija voyokweneza mbuli za uvwizi yotulonga tweye. Sio higo tu, ila vivija kolema kuwabokela wanhu wamtogole Kilisto na hata kuwagomesa waja walonda kuwabokela na kuwawinga walawe mumting'hano wa wanhu wamtogole Kilisto.

11 Mbwigaangu, sambiwige gehile ila wige gaja ganogile. Munhu yoyose yotenda ganogile kalawa ha Mulungu, na munhu yoyose yotenda gehile hamonile Mulungu.

12 Kila munhu komulonga vinogile Demetilio, na kweli yenyego vivo imulonga, na tweye vivija tolava usindila sama yake, na gweye kuvitanga kamba usindila wetu kweli.

Ndamsa za Kimambukizo

13 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda kuwandikileni na wino na peni. 14 Kipigiti kidodo hamwande notamanila kuiting'hana namwe tulongelegele kihanga kwa kihanga.

15 Tindiwalo dikale namwe.

Wambwiga zako wose wokulamsa. Walamse wambwiga zetu wose, mkuwatambula matwaga.

* 1:1 Hano m'vyele nhogulo yake mkulu mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YUDA ULONGOZI

Yuda dijo twaga da munhu yandike lupwilili luno. Kakitambula mwenyego kamba heyoo mdodo wake Yakobo, yakalile mdodo wake Yesu (1:1). Hatu vitanga kamba lupwilili luno lwandikigwa sama ya wanhu wamtogole Kilisto weiyeka, na kwavija ng'humbukila za Lagano da Umwaka zolonga, vodahika kamba wasomaji zake wakala Wayahudi. Hata avo, lupwilili lwake kaupeta ha wose wakemigwe, mdingo da Mulungu Tata, na wekigwa sama ya Yesu Kilisto (1:1). Vodahika lupwilili luno lwandikigwa mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Kilamso cha kwandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kikala kuwazuma sambiwavwiziligwe na wakulufunzi wa uvwizi (1:4). Kokumbukila simulila za Lagano da Umwaka na kugangamiza simulila zake. Lupwilili luno lulinga ng'hani na lupwilili lwa ikabili lwa Petulo mkuwazuma waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:4 na 2Petulo 2:1) kamba vija ng'humbukila za wasenga wa Mulungu wa kuulanga na viwambo va Sodoma na Gomola.

Gali Mgati ya Ikitab

1. Haichanduso Yuda kowapetela wasomaji zake (1:1-2).
2. Abaho kolava kilamso chake cha kwandika nzuma ya kuitaganya na wakulufunzi wa uvwizi (1:3-4).
3. Abaho kawagwelela ningo kulawa ha wanhu na mbuli zilawilile za Lagano da Umwaka (1:5-16).
4. Abaho kawalongela watogole nzuma yowogweleligwa (1:17-23).
5. Hakimambukizo, keshilizila lupwilili lwake mkumtambikila Mulungu (1:24-25).

¹ Lupwilili luno lolawa ha Yuda, nyakadala wa Yesu Kilisto na mdodo wa Yakobo.

Nowandikila awo wakemigwe na Mulungu Tata, ayo yowanogela mweye na kuwemiliza mweye mmakono ga Yesu Kilisto. ² Mulungu yawagwelele bazi, tindwalo, na noge bwando.

Wakulufunzi wa Uvwizi

³ Mbwiga zangu, niyoha ng'hani kuwandikila mweye mbuli ya ukombola

utuusangila songela haichanduso. Ila kipigiti kikija nigelegeza tanhu niwandikile mbuli za kuwagangamiza mweye mgendelele kuigombela nhamanila ayo Mulungu iyawagwelele wanhu zake wose mwanza umwe. ⁴ Kwavija kuna wanhu wandikiligwe nhaguso ino milao bwando ibitile, waibitiza kinyele wengila mmwenu. Wanhu walibule kidumbo cha Mulungu, waigalula ngekewa ya Mulungu wetu mkutenda gehile na kumulema Mkulu na Mndewa wetu, Yesu Kilisto. ⁵ Hata kamba mzimanya mbuli zino zose, nolonda niwakumbuse mweye kamba, Mndewa kawakombola wanhu zake kulawa Misili, ila hamwande kawabananga awo walekile kumtoga. ⁶ Na wasenga wa Mulungu wa kuulanga walemile kukala hanhu hayawagwelele Mulungu na kusegela kulawa hanhu hawagweleligwe na Mulungu, Mulungu kawafudika na minyolo haidaha kukanhika na kuweka mkifungo cha ziza wobeta zua dija idikulu da nhaguso. ⁷ Sambimuisemwe miwambo ya Sodoma na Gomola na viwambo viyagwe vili behi na hiyo, wenekae zao viwamemile sulukila ya kutenda ugoni chaka na kuiwasa wambigalo kwa wambigalo. Viwambo vija vibanangigwa mkusomigwa moto, mbuli ino ikigwa iwe kamba kilingilo cha moto wa digunge kudizua da nhaguso na nzuma ha wanhu wose.*

⁸ Vivija na wanhu wano wokemigwa walota nzozi, wozinyolodosa ng'huli zao, na kuulema udaho wa Mulungu, na kuvilonga vihile vinhu vilumbigwe vili kuulanga. ⁹ Hata mkulu wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga yokemigwa Mikaeli, kipigiti viyakalile yoibamilila na Mwenembago wogombela lukuli lwa Musa, hagezile kumdukumiza na kumulonga vihile, ila kalonga "Mndewa yakukomhokele."† ¹⁰ Ila wanhu wano wozilonga vihile mbuli zozose ziwalekile kuzitanga, na zija zowozitanga muinzoela yao, wowa kamba wang'onyo wa kumuhulo, avo wobanangigwa na mbuli hizo. ¹¹ Wojona! Waigogile nzila ya Kaini, wakimbilila kupata ugoli kamba viyatendile Balaamu, na waibananga kamba Kola viyalondile kumuhindula Musa.‡ ¹² Wanhu wano kamba minyela mzisona zenu za udugu wa Ukilisto, avija viwoja namwe bila kidumbo wokiidima wenyego. Hewo wa kamba mawingu galibule mazi gohembeluswa na beho, na wa kamba mibiki ilagaze mitepo

* 1:7 Mbuli zino zolawa mkitab cha MWANDUSO 19:1-24. † 1:9 Mbuli zino zolawa mkitab cha DANIELI 10:13, 21; 12:1; LUGUBULO 12:7; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 34:6; ZAKALIA 3:2. ‡ 1:11 Mbuli zino zolawa mkitab cha MWANDUSO 4:3-8; MHETA 22:1-35; 16:35.

yake, ilibule mujo, ifile mianza mibili, tena ing'oligwe. ¹³ Walinga na mawimbi makulu ga bahali, wolagusa kinyala chao kamba holovu da bahali. Walinga na nhondo zitembela, wageligwa ziza kulu da milongo yose sama yao.

¹⁴ Vino vivo Henoko yakalile wa mulelo wa saba kulawa Adamu viyahokole yolonga, "Lola, Mndewa kokwiza na wasenga zake wang'alile wa kuulanga, maalufu kwa maalufu, § ¹⁵ kumtagusa kila munhu na kuweka hamgwazo Wamhazi wose sama ya sang'hano zao za kimhazi ziwatendile muumhazi wao na mmbuli zose zihile ziwalongile Wamhazi womulonga heyo."

¹⁶ Wanhu wano hawesha kutwanganika na kuwadeta wayao, na wowinza sulukila zao za mbuli zihile. Wolonga mbuli za matopa na kuwatogola wanhu giladi wapatete vinhu kulawa kumwao.

Nzuma na Ndagizi

¹⁷ Ila mweye mbwiga zangu iniwanogele ng'hani, kumbukileni goya nzuma ya watumigwa wa Mndewa wetu Yesu Kilisto.

¹⁸ Wawalongela "Kuna gamazua ga iki-mambukizo, wolawilila waponela wondawawinze sulukila zao zihile za umhazi."* ¹⁹ Wanhu wano wawo wogala mbagu, wolongozwa na sulukila zao za lukuli, na wabule Loho wa Mulungu. ²⁰ Ila mweye, mbwiga zangu iniwanogele ng'hani, izengeni mnhamanila yenu ing'alile ng'hani na tambikeni kubitila Loho wa Mulungu. ²¹ Kaleni mdinoge da Mulungu, kuno mobeta bazi da Mndewa wetu Yesu Kilisto da kuwagala mweye kuna ugima wa digunge.

²² Woneleni bazi awo wodungwadungwa, ²³ wayagwe wakomboleni mkuwanyamula kulawa mmoto wa nhaguso, na ha wanhu wayagwe laguseni bazi na bwembwe mmioyo yenu, ila molondigwa mkihile hata kivalo kinyolodoswe na ng'huli zao.

Nhambiko ya Kuyenzi

²⁴ Hamwake heyo yodaha kuwatenda mweye sambingwe na kuweka mweye kuna iyenzi yake bila king'hwaso ila na ndeng'helelo ng'hulu, ²⁵ ha Mulungu yali yeiyeka Mkombola wetu kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu, yenzi yose, ukulu, mhiko, na udaho, vose vake heyo, songela mwaka na sambu na hata milongo yose. Amina.

§ **1:14** Mbuli zino zolawa mkitababu cha MWANDUSO 5:18, 21-24. 3:3.

* **1:18** Mbuli zino zolawa mkitababu cha 2PETULO

LUGUBULO LUYAGWELELIGWE YOHANA ULONGOZI

Kitabu cha Lugubulo kicho kitabu cha kimambukizo Mdilagano da Isambi. Vivija kicho kitabu cha kimambukizo kwandikigwa, na chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 95 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Vivija kandika kitabu cha Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Yohana na mhwilili ndatu, 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana. Kakala yatangigwe kamba munhu yanogeligwe ng'hani na Yesu (Yoh. 13:23). Kandika kitabu cha Lugubulo kipigiti viyakalile mkisiwa cha Patimo kwavija kakala yekigwe haja sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Yesu Kilisto (1:9).

Kilanso cha Yohana kwandika kitabu cha Lugubulo kicho kuwagangamiza wasomaji kugendeleva kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye mgati ya Yesu Kilisto na kuwagwelela tamanilo kwavija kipigiti cha Yesu kubweleganya kikwenhuka (1:3 na 22:7). Yohana kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto na madale saba geiyeka ga wanhu wamtogole Kilisto muisula ya 2 na 3. Yohana kozitambula nyandiko zake mwenyego kamba uhokozi (1:3) na kusimulila vinhu viyaviwene kubitila vinhu bwando mkitabu chose. Kitabu cha Lugubulo cholinga na nyandiko za Lagano da Umwaka, ng'haning'hani kitabu cha ZAKALIA 6:1-8. Mhalati saba na mikungu saba vivija volinga ng'hani na hekaheka dija Mulungu diyadilekese giladi yawataguse Wamisili (Kuhalawa 7-9). Kitabu cha Lugubulo chosimulila mbuli za kipigiti cha kimambukizo, kamba Yesu kohuma, na waja wose wondaweke nhamanila yao kumwake wowa na ugima wa digunge hamoja na heyo. Leka kitabu kino kikuzume na kukugwelela tamanilo kamba Yesu ka mmabehi kubweleganya.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga na kulonga kamba heyo iyo munhu yalili na vija viyazi-bokele nzozi zino za kihokozi (1:1-20).
2. Kogwelelwa usenga kulawa ha Yesu kuchola ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto (2:1-3:22).
3. Kosimulila vifungo saba (4:1-8:5) na mhalati saba (8:6-11:19).

4. Kosimulila mbuli ya ng'hondo hagati-gati ya mwana wa kimbigalo na zoka dili na mapala saba (12:1-14:20).
5. Kokwandika mbuli za mikungu saba ya lusango lwa Mulungu (15:1-16:18).
6. Kosimulila vija Mulungu viyawahumile wadumuka zake kuulanga (17:1-20:15).
7. Hakimambukizo, Yohana kosimulila ulanga wa sambu na isi ya sambu zondazize hakimambukizo (21:1-22:21).

¹ Luno lulo lugubulo lwa Yesu Kilisto, luyagwelelwa na Mulungu yawalagusile watumigwa zake mbuli zilonda kulawilila mbwisa. Kalutenda lutangigwe mkumtuma msenga wake wa kuulanga ha mtumigwa wake Yohana, ² ayo yasindile mbuli zose ziyaziwene, nazo zizo usenga wa Mulungu na usindila wa Yesu Kilisto. ³ Kamota munhu ija yozisoma mbuli za uhokozi uno ha wanhu wamtogole Kilisto, na wamota wanhu waja wozihulika na kuzitogola mbuli zija zandikigwe mgati yake, kwavija kipigiti cha kulawilila mbuli zino kikwenhuka.

Ndamsa ha Wanhu Wamtogole Kilisto ako Asia

⁴ Lupwilili luno lolawa ha Yohana, nowandikila madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto muisi ya Asia.*

Ngekewa na tindiwalo viwe kumwenu kulawa ha Mulungu, ayo yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, na kulawa ha loho saba[†] zili haulongozi wa kigoda chake cha undewa, ⁵ na kulawa ha Yesu Kilisto. Heyo iyo msindila yalibule uzenzeleganye wa mbuli zino, yali wa mwan-duso kuzuka kulawa mkudanganhika, na mtawala wa wandewa wa ulumwengu.

Yenzi yose iwe kumwake heyo yotunogela tweye na kutufungula kulawa m'vilozi vetu na mulopa wake. ⁶ Katutenda tweye kuwa undewa wa wakulu wa nhambiko giladi tum-sang'hanikile Mulungu Tataake. Yenzi na mhiko viwe kumwake milongo yose! Amina.

⁷ Lola, kokwiza na mawingu,[‡] na kila siso domona, na hata waja wamuhomile. Na wanhu wose wali muisi wogegemeza sama yake.[§] Avo vivo vondaiwe! Amina.

⁸ "Nie iyo Alufa na Omega," nhegulo yake "Waichanduso na Waikumambukizo," kolonga Mndewa Mulungu. "Nie iyo yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, iyo Mwene Mhiko."

* 1:4 Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHAWA 3:14; LUGUBULO 4:5. † 1:4 Hano loho saba nhegulo yake Loho wa Mulungu, na namba saba nhegulo yake kuleka kuhungula hanhu. ‡ 1:7 Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13. § 1:7 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.

Nzozu ya Kilisto

⁹ Nie iyo Yohana, ndugu yenu na mwanahina wa Yesu, nie na mmwanza wenu mkwazaganya migayo yondaiwapate wanhu waja wondawengile muundewa wake. Nikigwa mkisiwa cha Patimo kwavija niupeta usenga wa Mulungu na ikweli ija Yesu yaigubule. ¹⁰ Nikala Muloho wa Mulungu mdizua da Mndewa, nihulika dizwi kulu hachugu changu, kamba dizwi da mhalati, ¹¹ dilonga, "Wandike mkitababu gaja gaugona na ugagale ha madale saba ga wanhu wantogole Kilisto wa miwambo ya Efeso, Simina, Peligamo, Tiatila, Sadi, Filadelfia, na Laodikia."

¹² Vinihinduke nimulole ija yakalile yolongu na nie, nyona vinala saba va zahabu va kwikila viwenge, ¹³ na hagatigati ya vinala kukala na munhu yalingile kamba Mwana wa Munhu, yavalile kanzu tali divikile mbaka hasi ha magulu gake, na kuizingiliza lukumbulu lwa zahabu mmhambaga yake.* ¹⁴ Pala jake na mvili zake zikala nzelu kamba sufu, nzelu ng'hani. Meso gake gakala kamba kiwenge cha moto. ¹⁵ Magulu gake gakala kamba shaba ibobodigwe ng'hani, kamba vija shaba ilawile muna umoto, na dizwi jake dikala kamba dizwi da mazi bwando. ¹⁶ Mumkono wake wa ukulume kagoga nhondo saba, na kulawa mmulomo wake kulawa zele dinoligwe kuno na kuno. Kihanga chake kinang'hazika kamba zua da imisi. ¹⁷ Vinimuwene, nilagala hamagulu gake kamba munhu yadanganhike. Abaho, kagolosa mkono wake wa ukulume uchana yangu, kalonga, "Sambiudumbe. Nie iyo Waichanduso na Waikimambukizo. ¹⁸ Nie iyo yali na ugima. Nikala nidanganhike, ila sambu na mgima milongo yose! Nnavo vivugulilo va ifa na kuzimu.† ¹⁹ Avo, wandike mbuli zuuzonile, mbuli zili sambu na mbuli zondazilawilile hamwande. ²⁰ Ino iyo nhegulo ya nyong'onyo ya zija nhondo saba zuuzonile mumkono wangu wa ukulume, na vija ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge. Zija nhondo saba zizo wasenga wa Mulungu wa kuulanga wa gaja madale saba ga wanhu wantogole Kilisto, na vija ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge vivo madale saba ga wanhu wantogole Kilisto."

2

Usenga ha Wanhu Wantogole Kilisto wa Wambo da Efeso

* 1:13 Mbuli zino zolawa mkitababu cha DANIELI 7:13; 10:5. † 1:18 Vivugulilo nhegulo yake utawala mmbuli ya ifa na isi ya wanhu wadanganhike. * 2:11 Ifa ya ikabili nhegulo yake ifa ya muloho.

¹ Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wantogole Kilisto wali Efeso.

"Uno uwo usenga kulawa ha ayo yazigogile nhondo saba mumkono wake wa ukulume, ayo yotembela hagatigati ya ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge. ² Nogatanga gaja gautendile. Novitanga vija vuusang'hanike ng'hani na vija vuukwazaganye. Novitanga kamba gweye hudaha kuwazaganya wanhu wotenda gehile. Kuwageza wanhu wokitenda kuwa watumigwa wa Kilisto ila sio, na kuwatambula kamba wawwizi. ³ Gweye kwazaganya migayo sama yangu, na hudonhile. ⁴ Ila nna mbuli kumwako. Sambu huninogela nie kamba vuukalile utenda haichanduso. ⁵ Avo, gelegeza kulawa haja haugwile! Nihindikile nie na ukazitende sang'hano zuutendile haichanduso. Kamba hutendile hivo, nokwizila kumwako na kukisegeza kinala chako cha kwikila ikiwenge kulawa hanhu hakikalaga. ⁶ Ila kunayo mbuli imwe inogile, kamba gweye kozihila sang'hano za Wanikolai kamba na nie vunizihila.

⁷ "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wantogole Kilisto.

"Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kuja mujo wa m'biki ulava ugima uli Mpaladiso ya Mulungu."

Usenga ha Wanhu Wantogole Kilisto wa Simina

⁸ Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wantogole Kilisto wali Simina.

"Uno uwo usenga wake heyoyali Waichanduso na Waikimambukizo, ayo yakalile yadanganhike, ila sambu kawa mgima. ⁹ Noitanga migayo yako na ukumbulu wako, ila gweye kwa mgoli! Nogatanga maligo ga waja wolonga kamba hewo wanhu wa Mulungu, na sio wanhu wa Mulungu, ila wanhu wa ng'anda ya nhambiko ya Mwenembago. ¹⁰ Sambuudumbe migayo yondaupate. Tegeleza, Mwenembago kowagela mkifungo wanhu wayagwe mmwanza wenu giladi yawageze, na mweye mogazika mkipigiti cha mazua longo dimwe. Sambuwe kizenzeleganye, hata kamba kuvikila kudanganhika, na nie nokugwelela nhunza ya ugima.

¹¹ "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wantogole Kilisto.

“Heyo yohuma, halumizwa na ifa ya ikabili.”*

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Peligamo

¹² Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Peligamo.

“Uno uwo usenga kulawa ha heyo yali na zele dinoligwe ng’hani kuno na kuno. ¹³ Nokutanga hanhu haukala, baho hanhu hoyotawala Mwenembago. Ila kudigoga ng’hani twaga jangu, na nhamanila yako haihunguke kumwangu, hata mmazua ga Antipa, msindila wangu yalibule uzenzeleganye, ayo yadanganhike hagatigati yenu, hanhu hoyokala Mwenembago. ¹⁴ Ila nna mbuli ndodo kumwako, ako kuno wanhu wayagwe wogagoga mafundizo ga Balaamu, ayo yamfundize Balaki yawatendile wana wa Israeli watende vilozo mkuwaswagiza kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu na kutenda ugoni.†

¹⁵ Vivija na mweye hana wanhu mmwanza wenu wogagoga mafundizo ga Wanikolai. ¹⁶ Avo, uleke vilozo vako, ila kamba hutendile hivo, nokwiza kumwako mbwisa na kuisuna na wanhu hiwo na zele dilawa mmulomo wangu.

¹⁷ “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.

“Heyo yohuma, nomgwelela mana iyagwe ifisigwe. Vivija nomgwelela dibwe zelu dili na twaga da sambu jandikigwe uchana yake, ditangigwe na heyo yeiyeka yadibokele.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Tiatila

¹⁸ Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Tiatila.

“Uno uwo usenga kulawa ha Mwana wa Mulungu, yali na meso kamba kiwenge cha moto, na yali na magulu kamba shaba ibobodigwe ng’hani. ¹⁹ Nozitanga sang’hano zako, noge jako, nhamanila yako, sang’hano yako, na mwazaganyo wako. Novitanga kamba sang’hano zako za kimambukizo ng’hulu ng’hani kubanza zija za mwanduso. ²⁰ Ila nna mbuli kumwako, komwazaganya ija imtwanzi Yezebeli, ayo yokikikema mwenyego muhokozi. Kubitila mafundizo gake kowagiza watumigwa zangu giladi watende ugoni na kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu. ²¹ Ningwelela kipigiti cha kuleka vilozo vake, ila halonda kuleka ugoni wake. ²² Avo nomwasa mulusazi

lwa mgayo, na nowatenda waja wose watendile ugoni hamoja nayo wapate mgayo mkulu kamba hawaiyalalile mbuli zao zihile ziwatendile na heyo. ²³ Na nie nowakoma wanahina zake. Abaho, wanhu wose wamtogole Kilisto wovitanga kamba nie iyo niisakula mioyo na ngelegeza za kila munhu, na nie nomuliha kila munhu mmwanza wenu kulingana na vija viyatendile.

²⁴ “Sambu nolonga na wanhu wasigale mmwanza wenu wali Tiatila, awo walekile kugagoga mafundizo ga uvwizi ga Yezebeli, walekile kuifunza mbuli zija wanhu wayagwe wozikema ‘Mbuli ziifisile za Mwenembago.’ Nowalongela kamba siwauza mbuli yoyose iyagwe. ²⁵ Ila igogeni ng’hani ija inhamanila imulinayo, mbaka vondanize. ²⁶ Waja wose wohuma, awo wonitegeleza nie mbaka hakimambukizo, nowagwelela udaho wa kuwatawala Wamhazi. ²⁷ Wovatawala Wamhazi na fimbo ya zuma na kuwabemenda kamba nongo.‡

²⁸ Hewo wowa na udaho kamba uja uniubokele nie kulawa ha Tataangu, na vivija nowagwelela nhondo ya imitondo.

²⁹ “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

3

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Sadi

¹ Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Sadi.

“Uno uwo usenga wa heyo yali na Loho saba za Mulungu na nhondo saba. Nozitanga sang’hano zako. Novitanga kamba gweye kudanganhika, hata kamba kuna twaga da kuwa na ugima. ² Lamuka! Ugagamize gaja gasigale gali behi na kudanganhika, kwavija sang’hano zako zihungula hameso ga Mulungu. ³ Avo gakumbukile mafundo gaugabokele na gaugahulike, ugagoge ng’hani, ugatogole na uiyalale. Ila kamba hukala meso, nokwiza kamba m’bavi, na hukitanga kipigiti chondanize kumwako. ⁴ Ila kuna wanhu kidogo ako Sadi walekile kuvifitiza vivalo vao na vilozo. Hewo wotembela hamoja na nie, kuno wavalile vivalo vizelu, kwavija walumba kutembela na nie. ⁵ Heyo yohuma, kovazigwa vivalo vizelu kamba hewo. Na nie sidisegeza twaga jake kulawa mkitabu cha ugima, ila noditogola twaga jake haulongozi wa Tataangu na haulongozi wa wasenga zake wa kuulanga.

† 2:14 Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG’HUMBUKILA YA TOLATI 22—24; 25:1-3; 31:16; MBULI ZA WALAWI 23:4.

‡ 2:27 Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

⁶ “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Filadelifia

⁷ Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Filadelifia.

“Uno uwo usenga wa heyo Yang’alile na wa Ikweli, heyo yali na kivugulilo cha Mndewa Daudi, na yahaluvugula ulwivi haduhu munhu yodaha kuluhinda, na yahaluhinda haduhu munhu yodaha kuluvugula. ⁸ Nogatanga gaja goutenda, na nikuvugulila ulwivi alo haduhu munhu yodayadahe kuluhinda. Kwabule mhiko ng’hani, ila kuzigoga mbuli zangu na humibelile. ⁹ Sambu kochona kija chondaniwatendele wanhu wa dale da Mwenembago, awo wokiikema kuwa wanhu wa Mulungu, ila wawwizi. Nowatenda wafugame mavindi haulongozi wa magulu gako. Abaho wovitanga kamba nie nikunogela. ¹⁰ Kwavija kugagoga mafundo gangu ga kuwa na mwazaganyo, vivija na nie nokwimiliza kulawa mkipigiti cha mgayo uja ukwiza muulumwengu wose wa kuwageza waja wokala muisi.

¹¹ Nokwiza mbwisa. Igoge ng’hani ija inhamanila iulinayo, giladi sambiyeze munhu kuisola nhunza yako ya mkungo yondaugweleligwe. ¹² Heyo yohuma, nontenda yawe nguzo muna Ing’anda ya Mulungu wangu. Halawa himo kabili. Nokwandika uchana yake twaga da Mulungu wangu, na twaga da wambo da Mulungu wangu, Yelusalemu ya sambu, uhumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu wangu. Na vivija uchana yake nojandika twaga jangu da sambu.

¹³ “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Laodikia

¹⁴ Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia.

“Uno uwo usenga wa heyo yali Amina, msindila yalibule uzenzeleganye na wa ikweli, mtawala wa vinhu vilumbigwe na Mulungu. ¹⁵ Nozitanga sang’hano zako, kamba gweye sio wa uzizimi ama wa moto. Vihanogile kamba uhawile wa uzizimi ama uhawile wa moto. ¹⁶ Na kwavija kuwa wa ufufunende, sio wa uzizimi ama wa moto, awo nokudeka ulawe mmulomo wangu. ¹⁷ Gweye kolonga, ‘Nie mgoli, nna vinhu bwando, silonda kinhu chochose.’ Ila huvitanga kamba gweye iyo mkiwa, munhu yolondigwa koneligwa

bazi, mkumbulu, kimbugumbugu, na huvilile vivalo. ¹⁸ Nokulongela kamba vihanogile ugule kumwangu zahabu ilawile muna umoto, giladi uwe mgoli. Vivija ugule na vivalo vizelu uvale giladi kugubika kinyala chako cha kuwa bule vivalo. Vivija ugule dawa ya kugela mmeso gako, giladi udahe kulola. ¹⁹ Waja wose inwanogela, nowakomhokela na kuwazuma. Avo ugangamale na uleke vilozo vako. ²⁰ Lola! Nima hana ulwivi, notoa hodi. Kamba munhu yoyose yodihulika dizwi jangu na kuluvugula ulwivi, nie nokwingila mgati na toja hamoja. ²¹ Heyo yohuma, nomgwelele udaho wa kukala hamoja na nie mkigoda changu cha undewa, kamba vija nie mwenyego vinihumile, nikala hamoja na Tataangu mkigoda chake cha undewa.

²² “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.”

4

Nhambiko Kuulanga

¹ Vinishile kuzona mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, nyona lwivi luvuguligwe kuulanga. Na dizwi didija dinihulike kipigiti kibitile dinilongela mukalika kamba mhalati, dilonga, “Izo kuno uchana, na nokulagusila kija chondakilawilile zihamala mbuli zino.” ² Bahaja nikala Muloho, abaho nyona kigoda cha undewa kuulanga na munhu kakala uchana yake. ³ Na heyo yakikalile kakala yalingile kamba yasipi na akiki. Pinda da mulungu dilingile na zumalidi dikizunguluka kija ikigoda cha undewa. ⁴ Kuzunguluka ikigoda cha undewa kukala na vigoda va undewa malongo mabili na vine viyagwe, vikalilwe na wavyele malongo mabili na wane. Wakala wavalile vivalo vizelu na mikungo ya zahabu mmapala gao. ⁵ Mkiigoda kija cha undewa mulawa mimwemwe, mizenze, na mdumo. Na viwenge saba vikala vokwaka haulongozi wa ikigoda cha undewa. Viwenge vino vivo loho saba zimsang’hanika Mulungu. ⁶ Vivija haulongozi wa kigoda cha undewa kukala na kinhu kilingile kamba bahali ya kiwowo, na kamba dibwe ding’ala ng’hani.

Hagatigati ya ng’ambu zose nne za ikigoda cha undewa kukala na wene ugima wane, wali na meso kuulongozi na kuchugu. ⁷ Mwene ugima wa ichanduso kakala yalingile na simba, waikabili kakala yalingile na ng’ombe mbigalo, waikadatu kakala na kihanga kamba cha munhu, na waikane kakala yalingile na kimhungu yoguluka. ⁸ Na waja wene ugima wane, kila imwe kakala na mbawa

sita, na wakala na meso kila hanhu, hata muuvungu wa mbawa zao. Imisi na ikilo hawalekile kulonga,

“Yang'alile, yang'alile, yang'alile, iyo Mndewa Mulungu Mwene Udaho,*
yakalile baha, yali baha, na yondayeze.”

⁹ Kipigiti chose wene ugima wane wamuyenzi, wahamuhishimila, na wahamuheweza Mulungu yokala mkgoda cha undewa, ayo yali na ugima wa digunge, ¹⁰ waja wavyele malongo mabili na wane wafugama mavindi wainamila haulongozi wake heyo yokala mkgoda cha undewa na kumtambikila heyo yali na ugima wa digunge. Waika mikungo yao haulongozi wa ikigoda cha undewa na kulonga,

¹¹ “Mndewa wetu na Mulungu wetu, vinoga kumwako
kubokela yenzi, hishima, na mhiko.

Kwavija gweye kuvilumba vinhu vose, na kubitila manogelwa gako vilawilila na vipata ugima.”

5

Mwana Ng'hondolo Kokigubula Kitabu

¹ Abaho nyona nzozu iyagwe. Nyona kitabu mumkono wa ukulume wa heyo yakalile mkgoda cha undewa, chandikigwe ng'ambu zose kifungigwe na vifungo saba. ² Abaho, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko yolongana na dizwi kulu, “Yalihi yalumbile kuvifungula ivifungo na kukigubula ikitabu?” ³ Ila hakukalile na munhu kuulanga, ama muisi, ama hasi ya iisi, yalumbile kukigubula ikitabu na kukisoma. ⁴ Nilila ng'hani kwavija hapatikane munhu yalumbile kukigubula ikitabu ama kukisoma. ⁵ Abaho, imwe wa waja wavyele kanilongela, “sambiulile! Lola, Simba kulawa mtala wa Yuda, kulawa lukolo lwa Daudi, kahuma wadumuka zake. Heyo kodaha kuvifungula ivifungo saba na kukigubula ikitabu.”

⁶ Abaho, nimona Mwana Ng'hondolo, yoneke kamba kachinjigwa, yemile behibehi na ikigoda cha undewa, kazungulukwa ng'ambu zose na waja wene ugima wane na waja iwavyele malongo mabili na wane. Kakala na mhembe saba na meso saba, gano gago loho saba za Mulungu zitumigwe muisi yose.

⁷ Kachola na kukibokela ikitabu kulawa mumkono wa ukulume wa ayo yakalile mkgoda cha undewa. ⁸ Viyeshile kukisola kija ikitabu, waja wene ugima wane na waja wavyele malongo mabili na wane

wafugama mavindi wainamila haulongozi wa Mwana Ng'hondolo. Kila munhu kakala na bango na mkungu wa zahabu umemile ubane, awo uli nhambiko zowotambika wanhu wa Mulungu. ⁹ Na hewo wemba wila wa sambu,

“Gweye kulumba kukisola ikitabu
na kuvifungula ivifungo vake na kukigubula.

Kwavija gweye kuchinjigwa, na kubitila mulopa wako kumgulila Mulungu wanhu wang'alile kulawa kila mtala, ulonzi, wanhu, na isi.

¹⁰ Kuwatenda kuwa undewa na wakulu wa nhambiko giladi wamsang'hanikile Mulungu wetu,
na hewo wotawala muisi.”

¹¹ Abaho, nilola kabili, na nihulika dizwi da maalufu na mamiloni ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga wema kuzunguluka ikigoda cha undewa hamoja na waja wene ugima na iwavyele, ¹² wokwimba na dizwi kulu,

“Mwana Ng'hondolo, ayo yachinjigwe,
kalumba kubokela mhiko, ugoli, ng'hungwe, ugangamalo,
hishima, yenzi, na nhogolwa!”

¹³ Abaho, niwahulika wene ugima wose wali kuulanga, wali muisi, wali hasi ya isi, na wali m'bahali wolava nhogolwa. Wose hamoja wakala wokwimba,

“Nhogolwa na hishima na yenzi na mhiko, viwe kumwake heyo yokala mkgoda cha undewa na ha Mwana Ng'hondolo,
gunge na gunge!”

¹⁴ Na waja wene ugima wane walonga, “Amina!” Na waja iwavyele wafugama mavindi wainamila hasi, watambika.

6

Vifungo Saba

¹ Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha ichanduso cha vija ivifungo saba. Abaho, nimuhulika imwe ya waja wene ugima wane yolongana mdidizwi kulu kamba ladu, “Izo!” ² Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzeli. Ayo yamkwelile kumgongo kakala na mhinde, na heyo kagwelelwa mkungo. Heyo kalawa kuno yahumile, na yagendelele kuhuma.

³ Abaho, Mwana Ng'hondolo viyaki-fungule ikifungo cha ikabili, nimuhulika mwene ugima wa ikabili yolongana, “Izo!”

⁴ Abaho, kalawa falasi iyagwe mdung'hu. Ayo yamkwelile kumgongo kagwelelwa mhiko za kudisegeza tindiwalo muisi na

* 4:8 Mbuni zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:3.

kuwatenda wanhu waikome. Na heyo kagweleligwa zele kulu.

⁵ Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikadatu, nimuhulika mwene ugima wa ikadatu yolongwa, "Izo!" Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mtu! Ayo yamkwelile kumgongo kakala yagogile mzani mumkono wake. ⁶ Abaho, nihulika lwangi lulingile kamba dizwi kulawa ha waja wene ugima wane, dilonga, "Kibaba cha usage wa ngano choguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe, na vibaba vidatu va shaili voguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe. Ila sambubanange mavuta ga mizaituni na mizabibu!"

⁷ Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikane, nidihulika dizwi da mwene ugima wa ikane dilonga, "Izo!" ⁸ Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi wa langi ya mitozi. Ayo yamkwelile kumgongo kakemigwa Ifa, na kuzimu kakala yomkweleleza hachugu chake. Na hewo wagweleligwa udaho wa lobo ya isi wawakome wanhu na zeze, nzala, vitamu, na wang'onyo wa kumuhulu.

⁹ Abaho viyakifungule ikifungo cha tano, hauvungu wa ikilingo cha kulavila nhosa nyona loho za wanhu wose wachinjigwe sama ya kuupeta usenga wa Mulungu na sama ya usindila wao ulibule uzenzeleganye uwakalile nao. ¹⁰ Waguta nyangi mdidizwi kulu, "Gweye Mndewa, ung'alile na wa ikweli, mbaka zua jaki kogendelela kukawa kuwatagusa na kuwasuna wanhu wa isi ino, awo wotukoma tweye?" ¹¹ Kila munhu mmwanza wao kagweleligwa kanzu nzelu, abaho, walongeligwa wahumule mkipigiti kiguhi, mbaka mheta ya watumigwa wayao na ndugu zao wakomigwe kamba viwakomigwe hewo vondaivikile.

¹² Nimona Mwana Ng'hondolo yoki-fungula ikifungo cha sita. Kukala na mgudemo mkulu wa isi, na zua digaluka titu kamba kaniki, na mulenge uguluka mdung'hu kamba mulopa. ¹³ Nhondo zilagala hasi muisi kamba tini ndeke vuzilagala kulawa mumtini kipigiti vuzitigisigwa na kukuzumbi. ¹⁴ Ulanga ukunzigwa kamba kalatasi, na migongo yose na visiwa vose visezigwa hanhu havikalile. ¹⁵ Abaho, wandewa wa isi, watawala, wakulu wa asikali, wagoli, wanhu wali na mhiko, na wanhu wose wali nyakadala na wanhu wailegehe, waifisa mzimhangano hasi ya imibwe ya imigongo. ¹⁶ Woikema imigongo na imibwe, "Tulagalileni na tufiseni na kihanga cha heyo yokala mkigoda cha undewa na lusango lwa Mwana Ng'hondolo!" ¹⁷ Kwaviya zua kulu da

lusango lwao divika, na yalihi yodaha kwima?"

7

Wanhu 144,000 wa Mulungu

¹ Vuzishile mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, niwona wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wema hana zing'ambu nne za iisi, wozigoga mbeho nne za iisi giladi beho sambidibume muisi, ama m'bahali, ama mum'biki wowose. ² Abaho, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yokwela kulawa kuulawilo wa zua yali na utango wa Mulungu yali na ugima. Kawakema na dizwi kulu waja iwasesenga wane wa Mulungu wa kuulanga, awo wagweleligwe mhiko ya kuibananga isi na bahali. ³ Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga, "Sambimubanange isi, ama bahali, ama mibiki, mbaka vonda tuwagele utango watumigwa wa Mulungu wetu m'vihanga vao." ⁴ Abaho nihulika mheta ya wanhu wagemigwe utango kulawa mmitala yose ya Israeli. Wakala wanhu 144,000. Wakala wolawa mmitala yose longo dimwe na mibili ya Israeli. ⁵ Kulawa mtala wa Yuda, wagemigwe utango wakala wanhu 12,000, mtala wa Lubeni wanhu 12,000, mtala wa Gadi wanhu 12,000, ⁶ kulawa mtala wa Asheli wanhu 12,000, mtala wa Naftali wanhu 12,000, mtala wa Manase wanhu 12,000. ⁷ Na kulawa mtala wa Simioni wanhu 12,000, mtala wa Lawi wanhu 12,000, mtala wa Isakali wanhu 12,000, ⁸ kulawa mtala wa Zabuloni wanhu 12,000, mtala wa Usufu wanhu 12,000, na mtala wa Benjamini wanhu 12,000.

Dale da Wanhu Kulawa Isi Zose

⁹ Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi iyagwe, na haja kuulongozi wangu kukala na dale kulu da wanhu awo haduhu munhu yadahile kuwapeta. Wanhu kulawa isi zose, mitala yose, wanhu wose, na lonzi zose, wema haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa Mwana Ng'hondolo. Wakala wawalile ng'hanzu nzelu na kugoga mitambi ya mitende mmakono gao. ¹⁰ Wenula dizwi, wolonga, "Ukombola wolawa ha Mulungu wetu, ayo yakalile mkigoda cha undewa, na kulawa ha Mwana Ng'hondolo!" ¹¹ Wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga wema kuzunguluka ikigoda cha undewa, iwavyele, na waja wene ugima wane. Wafugama mavindi wainamiza vihanga vao haulongozi wa ikigoda cha undewa, na kumtambikila Mulungu, ¹² wolonga, "Amina! Nhogolwa, yenzi, ng'hungwe, hewela, hishima, mhiko, na ugangamalo viwe ha Mulungu wetu gunge na gunge! Amina!"

¹³ Abaho, imwe wa waja iwavyele kani-
za, “Wano wavalile ng’hanzu nzelu iwo
wanhu walihi, na walawa kwahi?”

¹⁴ Nimwidika, “Mndewa, nie sivimany-
ile, ila gweye kovitanga.” Na heyo ka-
longa, “Wano wao wahonyokwe kulawa
mumgayo mkulu. Wazisuluzo ng’hanzu
zao na kuzitenda ziwe nzelu na mulopa wa
Mwana Ng’hondolo.

¹⁵ “Kileka mana, wokala haulongozi wa
ikigoda cha undewa cha Mulungu na
kumsang’hanikila heyo imisi na ikilo Mu-
ing’anda yake. Na heyo yokala mkigoda
cha undewa kowakunzulika hema jake
uchana yao. ¹⁶ Hawona nzala ama ng’hilu.
Zua hadiwalukuza,* ama keakea jojose
dikalika. ¹⁷ Kwavija Mwana Ng’hondolo
yali hagatigati ya ikigoda cha undewa
kowa Mchungu wao, na heyo kowalongoza
mzinzokwe za mazi golava ugima.† Na
Mulungu kowahangusa mahozzi gose ku-
lawa mmeso gao.”‡

8

Ikifungo cha Saba

¹ Mwana Ng’hondolo viyakifungule ik-
ifungo cha saba cha ikitabu, kuulanga
kukala kupozike mkipigiti cha lwenza lwa
saa dimwe. ² Na niwona waja wasenga
saba wa Mulungu wa kuulanga wema
haulongozi wa Mulungu, na hewo wag-
weleligwa mhalati saba.

³ Abaho msenga iyagwe wa Mulungu
wa kuulanga, yakalile yagogle kia cha
zahabu cha kufushila ubane mmakono
gake, keza na kwima hana ikilingo cha
kulavila nhosa. Heyo kagweleligwa ubane
bwando yaulave hamoja na nhambiko
za wanhu wose wa Mulungu, yakavilave
uchana ya ikilingo cha zahabu cha kulavila
nhosa haulongozi wa ikigoda cha undewa.
⁴ Yosi da ubane, hamoja na nhambiko
za wanhu wa Mulungu, vikwela uchana
haulongozi wa Mulungu kulawa mkia
kikalile mumkono wa msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga. ⁵ Abaho, msenga wa
Mulungu wa kuulanga kakisola ikia cha
kufushila ubane, kakimemeza moto ku-
lawa mkilingo cha kulavila nhosa, kachasa
muisi, na kulawila midumo, miladu,
mimwemwe, na mgudemo wa isi.

Mhalati

⁶ Abaho, waja wasenga saba wa Mu-
lungu wa kuulanga wakalile na mhalati
saba waisasala kuzitoa.

⁷ Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
ichanduso kaitoa mhalati yake, kulawilila
mvula ya mabwe na moto utibilizwe na

mulopa, vitigwa hasi muisi. Selusi ya isi
ilukula, na mibiki yose na mijani yose
ikalile mibisi ilukula.

⁸ Msenga wa Mulungu wa kuulanga
wa ikabili kaitoa mhalati yake, na kinhu
kilingile kamba gongo kulu dikwaka moto
chasingwa m’bahali. Selusi ya bahali
igaluka mulopa. ⁹ Selusi ya vinhu vene
ugima vilumbigwe na Mulungu vikalile
hano m’bahali vidanganhika, na selusi ya
meli zikalile hano zibanangigwa.

¹⁰ Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
ikadatu kaitoa mhalati yake, na nhondo
ng’hulu ikalile yokwaka kamba kiwenge,
ilawa kuulanga na kulagalila uchana ya
selusi ya nyanda na uchana ya selusi
ya nzokwe za mazi. ¹¹ Nhondo hiyo
yokemigwa “Usungu.” Nhondo hiyo
iibananga selusi ya mazi ga zinyanda na
selusi ya nzokwe na kugagalula kuwa ga
usungu, na wanhu bwando wadanganhika
sama ya kung’wa mazi ga usungu.

¹² Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
ikane kaitoa mhalati yake, na selusi ya zua,
selusi ya mulenge, na selusi ya nhondo
zitoigwa. Avo selusi ya mulangaza wao
igeligwa ziza. Selusi ya imisi ikala hailava
mulangaza, na vivija selusi ya ikilo ikala
bule mulangaza.

¹³ Abaho, nilola, nimuhulika kimhungu
imwe yoguluka kuulanga yolila na dizwi
kulu, yolonga, “Mgayo! Mgayo! Mgayo
ha wanhu wose wokala muisi kipigiti
waja wasenga wadatu wa Mulungu wa
kuulanga wasigale vondawazitoe mhalati
zao!”

9

¹ Msenga wa Mulungu wa Kuulanga wa
tano kaitoa mhalati yake, niyona nhondo
ikalile ilagale muisi kulawa kuulanga.
Nhondo hiyo igweleligwa kivugulilo cha
kolongo dilibule nziga. ² Viyadifungule
idikolongo dilibule nziga, yosi dikwela
kulawa himo kamba yosi da tanuli kulu.
Zua na ulanga vigeligwa ziza na yosi di-
lawile mdikolongo dilibule nziga. ³ Na ku-
lawa mdiyosi walawa nzige, wahumuluke
muisi, na wagweleligwa mhiko kamba
zija za inge wa isi. ⁴ Walongeligwa
sambiwabanange jani jojose dili muisi
ama m’biki wowose ama mche wowose,
ila wawabanange wanhu waja walibule
utango wa Mulungu hana ivihanga vao.
⁵ Waja iwanzige hawalongeligwe weze
kuwakoma wanhu wano, ila kuwagaza
mkipigiti cha milenge mitano. Na usungu
wao wa kamba usungu wa inge kipigiti
voyomfulila munhu. ⁶ Mkipigiti kino cha

* 7:16 Mbili zino zolawa mkitababu cha ISAYA 49:10. † 7:17 Mbili zino zolawa mkitababu cha ISAYA 49:10. ‡ 7:17 Mbili zino zolawa mkitababu cha ISAYA 25:8.

milenge mitano wanhu woizahila ifa, ila hawayona. Wosulukila kudanganhika, ila ifa yowakimbila.

⁷ Nzige hiwo woneka kamba falasi waisasale na ng'hondo. Mmapala gao wakala na vinhu vilingile kamba mikungo ya zahabu, na vihanga vao vilinga kamba vihanga va wanhu. ⁸ Mvili zao zikala nhali kamba mvili za watwanzi, na meno gao galinga kamba meno ga simba. ⁹ Mhambaga zao wakala na vinhu vilingile kamba vikoti za zuma, na dizwi da mbawa zao dilinga kamba m'bumo wa mikwama bwando ya falasi wokimbilila kuna ing'hondo. ¹⁰ Wakala na mikila na wofulila kamba inge, na mmikila yao wakala na mhiko za kuwalumiza wanhu mkipigiti cha milenge mitano. ¹¹ Wakala na mndewa yowatawala, iyo msenga mkulu wa idikolongo dilibule nziga, ayo Mkieblania yokemigwa Abadoni, na Mkgiliki yokemigwa Apolioni.

¹² Mgayo wa ichanduso ubita, ila migayo iyagwe mbili yokwiza.

¹³ Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kaitoa mhalati yake, na nihulika dizwi kulawa mzimhembe nne za ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa kili haulongozi wa Mulungu, ¹⁴ domulongela ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita yali na mhalati, "Walekese waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wafungigwe hana Ulwanda mkulu lwa Yuflati!" ¹⁵ Waja wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wakalile wasasaligwe sama ya saa iija ya zua didija da mulenge uuja wa mulao uuja wafunguligwa wawakome selusi ya wanhu wose wa muisi. ¹⁶ Niihulika mheta ya asikali wakwelile falasi ikala 200,000,000. ¹⁷ Mnzozzi yangu niwona falasi na wakwela falasi wakalile uchana ya iwafalasi. Waja iwakwela falasi wakala wavalile vikoti vitendigwe na mizuma vikalile vidung'hu na buluu iftile na njano kamba baluti. Mapala ga iwafalasi gakala galingile kamba mapala ga simba, na kulawa mmilomo yao vilawa moto, yosi, na baluti. ¹⁸ Selusi ya wanhu wakomigwa na migayo ihile ng'hani isongezwe na moto, yosi, na baluti vilawile mmilomo ya waja iwafalasi. ¹⁹ Mhiko za falasi hiwo zikala mmilomo yao na mmikila yao. Kwavija mikila yao ikala na mapala galingile na nyoka, na gakala na mhiko za kuwalumiza wanhu.

²⁰ Wanhu wasigale, waja wose walekile kukomigwa na migayo ino ihile ng'hani, hawavilekile vinhu viwavitendile wenyego. Hawalekile kuvitambikila vinyamkela, ama miwega ya zahabu, feza,

shaba, mibwe, na mibiki, ayo haidaha kulola, kuhulika, ama kutembela. ²¹ Na hawaiyalalile ukomaji wao ama uhawi wao ama ugoni wao ama ubavi wao.

10

Msenga wa Mulungu wa Kuulanga na Kitabu Kidodo

¹ Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi ziyagwe, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe yali na mhiko yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala yavazigwe wingu na pinda da mulungu mpala jake. Kihanga chake kilinga kamba zua, na magulu gake galinga kamba viguzo va moto. ² Kakala yagogle kitabu kidodo kikalile kigubuligwe mumkono wake. Keka mgulu wake wa ukulume m'bahali na mgulu wake wa ukumoso muisi, ³ kenula dizwi kamba simba yokunguluma. Na viyeshile kwifula dizwi, midumo saba idika. ⁴ Na imidumo saba vilongile, nikala behi na kwandika. Ila nihulika dizwi kulawa kuulanga dilonga, "Sambuzilongwe mbuli zija zilongigwe na imidumo saba, na sambuzandike!"

⁵ Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga inimuwene yemile m'bahali na muisi kagolosa mkono wake wa ukulume uchana kuulanga. ⁶ Kaiduila mditwaga da Mulungu, ayo yali na ugima wa digunge, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na vinhu vose vili mgati yao. "Haduhu kukawa tena!" ⁷ Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba viyaitoile mhalati yake, mbuli za Mulungu ziifisile zovikizwa, kamba viyazipetile ha watumigwa zake wahokozi."

⁸ Abaho, dija didizwi nidihulike kulawa kuulanga dilonga na nie kabili, dilonga, "Genda, kasole kija ikitabu kigubuligwe mumkono wa ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yemile m'bahali na muisi."

⁹ Avo, nichola ha imsenga wa Mulungu wa kuulanga na nimpula yanigwelele kija ikitabu kidodo. Na heyo kanilongela, "Kisole ukije. Mmunda yako chowa usungu, ila mmulomo wako chowa chamwilile kamba uki."*

¹⁰ Nikisola kija ikitabu kidodo kulawa mumkono wake, nikija. Mmulomo chamwilile kamba uki. Ila vinishile kukimeza, kigaluka cha usungu mmunda yangu. ¹¹ Abaho, nilongeligwa, "Kolondigwa kuhokola kabili mmbuli ya wanhu bwando, isi bwando, lonzi bwando, na wandewa bwando."

* 10:9 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha EZEKIELI 3:3.

11

Wasindila Wabili

¹ Abaho, nigweleligwa lubiki lwa kupimila na kulongeligwa, "Genda ukaipime Ng'anda ya Mulungu, na kilingo cha kulavila nhosa, na kuwapeta wanhu wotambika wali himo. ² Ila sambiidupime konhi da kunze, kwavija wagweleligwa Wamhazi. Wodibojaga wambo ding'alile mkipigiti cha milenge malongo mane na mabili, nehgulo yake, mazua 1,260. ³ Na nie nowagwelela mhiko wasindila zangu wabili, na hewo wouhokola usenga wangu mkipigiti cha mazua higo 1,260, kuno wavalile vivalo va magunia."

⁴ Wasindila wano wabili wao mizaituni mibili na vinala vibili va kwikila viwenge. Wema haulongozi wa Mndewa wa isi.*

⁵ Ihawa munhu yoyose yogeza kuwalumiza hewo, moto wolawa mmilomo yao na kuwalukuza wadumuka zao. Vino vivo vondaganganihike munhu yoyose yogeza kuwalumiza. ⁶ Wanhu wano wana udaho wa kuitenda mvula sambitoe mkipigiti vovohokola. Na wana udaho wa kugatenda mazi ga nyanda na bahali kugaluka mulopa, na wana udaho wa kuitoa isi na migayo ihile ng'hani ya namna zose kamba viwosulukila mianza bwando.

⁷ Vondawaumambukize usindila wao, ija imng'onyo yondagalawe mdikolongo dilibule nziga kosongeza ng'hondo na hewo, na kowahuma na kuwakoma. ⁸ Mitufi yao yotambalala mnzila ng'hulu ya idiwambo kulu, ako Mndewa wao kuyawambigwe mumsalaba. Na wambo dino muloho dolinga na wambo da Sodoma ama isi ya Misili. ⁹ Na wanhu wose, kulawa mitala yose, lonzi zose, na isi zose woilola mitufi yao mmazua madatu na lwenza, na haduhu munhu yatogozigwe kuizika. ¹⁰ Na wanhu wa muisi wodeng'ha sama ya ifa ya wanhu wano wabili. Wodeng'helela na kuigwaa nhunza, kwavija wahokozi wano wabili wagala mgayo mkulu ng'hani muisi.

¹¹ Ila vigamalile gaja gamazua madatu na lwenza, mhumuzi igala ugima izata kulawa ha Mulungu na kuwengila wanhu waja iwabili, avo wenuka, na wose wawonile wadumba ng'hani. ¹² Abaho, wanhu waja wabili wahulika dizwi kulu kulawa kuulanga diwalongela, "Kweleni hano hachana!" Na hewo wakwela uchana kuulanga mdiwingu na kuno wadumuka zao wowalola. ¹³ Mkipigiti kikija kukala na mgudemo mkulu wa isi, na kidanga kimwe cha vija ividanga longo dimwe cha idiwambo kimong'onyo. Wanhu alufu

saba wadanganhika na umgudemo wa iisi, na waja wahonyokwe wona bwembwe na wamuyenzi Mulungu wa kuulanga.

¹⁴ Mgayo wa ikabili ubita, ila mgayo wa ikadatu wa mmabehi kwiza.

Mhalati ya Saba

¹⁵ Msenga wa saba wa Mulungu wa kuulanga kaitoa mhalati yake, na kukala na dizwi kulu kuulanga, dilonga, "Undewa wa ulumwengu ugaluka undewa wa Mndewa wetu na Kilisto wake, na Mulungu kotawala milongo yose."

¹⁶ Abaho, waja wavyele malongo mabili na wane, wakalile wokala m'vigoda vao va undewa haulongozi wa Mulungu, wafugama mavindi wainamiza vihanga vao, wantambikila Mulungu, ¹⁷ wolonga, "Tokuheweza, Mndewa Mulungu Mwene

Mhiko, uli baha na ukalile baha, kwavija kuisola mhiko yako ng'hulu, na kusonga kutawala.

¹⁸ Wamhazi wagevuzika, ila sambi kipigiti cha lusango lwako kiza.

Kipigiti kivika cha kuwatagusa wadanganhike, na kuwagwelela nhunza watumigwa zako wahokozi

na wanhu zako wang'alile

na waja wodihishimila twaga jako, wose wadodo na wakulu.

Kipigiti kivika cha kuwabananga waja wose wasongeze ubananzi muna iisi."

¹⁹ Abaho, Ng'anda ya Mulungu ivuguligwa kuulanga, na sanduku da lagano jake dikalile mgati yake joneka. Kulawila mimwemwe, midumo, miladu, mgudemo wa isi, na mvula ng'hulu ya mabwe.

12

Mtwanzi na Zoka

¹ Kilaguso kikulu cha mkanganyo choneka kuulanga. Kukala na mtwanzi yavazigwe zua, na mulenge hasi ya magulu gake, na mkungo wa nhondo longo dimwe na mbili mpala jake. ² Kakala na inda, kalila sama ya usungu kwavija kakala ka mmabehi kulela.

³ Abaho, kilaguso kiyagwe choneka kuulanga, zoka kulu dung'hu dili na mapala saba na mhembe longo dimwe na mikungo midodo saba mmapala gake. ⁴ Mkila wake uzikwekweza selusi ya nhondo kulawa kuulanga na kuzasa muisi. Zoka hizo dima haulongozi wa mtwanzi yakalile behi na kulela giladi yammeze mwanage kipigiti vondagavumbuke. ⁵ Ija imtwanzi

* 11:4 Mbuli zino zolawa mkitabua cha ZAKALIA 4:1-14.

* 12:5 Mbuli zino zolawa mkitabua cha ZABULI 2:9.

kalela mwana wa kimbigalo, yondayaz-itawale isi zose na fimbo ya zuma.* Ila mwanage kanyamuligwa na kugaligwa ha Mulungu, na hana ikigoda chake cha undewa. ⁶ Mtwanzi ija kakimbilila kuluwala hanhu hayatandiligwe na Mulungu, giladi yemilizwe hiko mkipigiti cha mazua 1,260.

⁷ Na kukala na ng'hondo kuulanga. Mikaeli na wasenga zake wa kuulanga wagomba na dija idizoka, na dija idizoka na wasenga zake wa kuulanga wagomba na hewo. ⁸ Ila dija idizoka hamoja na wasenga zake wa kuulanga wahumwa na wawingigwa wasegele kuulanga. ⁹ Zoka hiju kulu jasigwa hasi, dija dizoka da umwaka dikemigwe Kinyamkela ama Mwenembago, youvwizila ulumwengu wose. Jasigwa hasi muisi hamoja na wasenga zake wa kuulanga.

¹⁰ Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa kuulanga dolonga, "Sambi ukombola, mhiko, Undewa wa Mulungu wetu, na udaho wa Kilisto wake wiza. Kwavija ija yowatagusa ndugu zetu haulongozi wa Mulungu wetu imisi na ikilo kasigwa hasi. ¹¹ Na hewo wamuhuma na mulopa wa Mwana Ng'hondolo na kubitila ikweli iwakalile woipeta. Kwavija hawaunogege ng'hani ugima wao, ila waulava hata kuvikila kudanganhika. ¹² Avo deng'helela gweye ulanga, na mweye mose mkala himo! Ila mojana isi na bahali, kwavija Mwenembago kahumuluka kumwenu kuno yamemile lusango mkulu, kwavija kovitanga kamba kipigiti chake kiguhi."

¹³ Zoka dija vidiwene kamba jasigwa hasi muisi, disonga kumkoleleza ija imtwanzi yamulelile mwana wa kimbigalo. ¹⁴ Mtwanzi ija kagweeligwa mabawa mabili ga kimhungu mkulu ng'hani, giladi yaguluke mbaka mkiwala, ako kondayahonyokwe na dija idizoka na kwimilizwa mkipigiti cha milao midatu na milenge sita. ¹⁵ Abaho, kulawa mmulomo wake, dija idizoka dideka mazi galingile kamba lwanda gam'vikile ija imtwanzi giladi gamkulule. ¹⁶ Ila isi imtaza imtwanzi, ivugula mulomo wake na kulumeza ulwanda ulawile mmulomo wa idizoka. ¹⁷ Abaho, idizoka dimonela lusango ija mtwanzia na dichola kugomba na wana wasigale wa ija imtwanzia, waja wozigoga ndagizi za Mulungu na kuugoga usindila wa Yesu. ¹⁸ Abaho, dija idizoka dima mulusanga mungwazo wa ibahali.

13

Wang'onyo Wabili

¹ Abaho, nimona mng'onyo yolawa m'bahali. Kakala na mhembe longo dimwe na mapala saba, na mikungo longo dimwe mzimhembe zake, na uchana ya mapala gake gose gandikigwa matwaga gomuliga Mulungu. ² Mng'onyo inimuwene kalinga kamba duma, ila migulu yake ilinga kamba dubu, na mulomo wake ulinga kamba mulomo wa simba. Diya dizoka dimgolela ija imng'onyo mhiko zake, kigoda chake cha undewa, na udaho wake mkulu. ³ Pala dimwe da imng'onyo hiyo joneka kamba dikala na londa dilondile kumkoma, ila londa hiyo dikala dihonile. Wanhu wose wali muulumwengu wazanywa na kumuwinza mng'onyo hiyo. ⁴ Wanhu waditambikila idizoka dija kwavija dikala dimgwelele udaho wake mng'onyo hiyo. Vivija wantambikila imng'onyo na kuuzwa, "Yalihi yalihi kamba mng'onyo ino? Yalihi yodaha kutenda ng'hondo na heyo?"

⁵ Mng'onyo hiyo kagweeligwa mulomo wa kulonga mbuli za kuitopa na maligo, na kagweeligwa udaho wa kutawala mkipigiti cha milenge malongo mane na mibili. ⁶ Kaunanula mulomo wake yamfukulile Mulungu, na kudilonga vihile twaga jake na hanhu hake hoyokala na waja wokala kuulanga. ⁷ Kakala yagweeligwe mhiko za kutenda ng'hondo na kuwahuma wanhu wa Mulungu. Na kakala yagweeligwe udaho mmbuli ya kila mtala, wanhu, ulonzi, na isi. ⁸ Na wanhu wose wali muisi ino womtambikila mng'onyo hiyo, ila waja tu matwaga gao gandikigwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa mkitabu cha ugima cha Mwana Ng'hondolo yachinjigwe.

⁹ Heyo yali na magwiti na yahulike! ¹⁰ Munhu yoyose yandikiligwe kugeligwa mkifungo, kogeligwa mkifungo. Na munhu yoyose yandikiligwe kukomigwa na zeze, kokomigwa na zeze.* Mbuli ino nhigulo yake iyo ino, wanhu wa Mulungu wolondigwa wawe na mwazaganyo na wawe bule uzenzeleganye.

¹¹ Abaho, nimona mng'onyo iyagwe, yolawa muisi. Kakala na mhembe mbili kamba ng'hondolo, ila kalonga kamba zoka. ¹² Katenda mbuli zose muudaho wose wa ija imng'onyo wa ichanduso, kautenda ulumwengu na wose wokala mgati yake wantambikile ija imng'onyo wa ichanduso, yakalile na londa dilondile kumkoma. ¹³ Mng'onyo ino wa ikabili katenda mizonza mikulu, hata kutenda moto uhumuluke kulawa kuulanga mbaka muisi hameso ga wanhu wose. ¹⁴ Na kubitila mizonza yose iyatogozigwe

* 13:10 Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 15:2; 43:11.

kuitenda hameso ga ija imng'onoyo wa ichanduso, kawagiza wanhu wose wali muisi. Kawashulutiza wanhu watende wegu kulu da ija imng'onoyo wa ichanduso, ayo yakalile na londa dilondile kumkoma ila kawa mgima. ¹⁵ Kagweleligwa mhiko ya kudigwelela loho dija idiwegu da imng'onoyo wa ichanduso, giladi didahe kulonga na kuwatenda waja wose walemile kuditambikila dija idiwegu wakomigwe. ¹⁶ Ija imng'onoyo kamshulutiza kila munhu, mdodo na mkulu, mgoli na mkumbulu, nyakadala na munhu yailegehe, yageligwe utango munkono wake wa ukulume ama mkihanga chake, ¹⁷ giladi kamba, munhu yoyose sambiyadahe kugula ama kuguza ila mbaka yageligwe utango wa twaga da ija imng'onoyo ama namba ya twaga jake.

¹⁸ Hano yolondigwa ng'hungwe. Munhu yali na ilimu yaizahile nhegulo ya namba ya ija imng'onoyo, kwavija kuna munhu yali namba ino. Namba yake iyo 666.

14

Mwana Ng'hondolo na Wanhu Zake

¹ Abaho nilola, na nimona Mwana Ng'hondolo yemile Mkingongo cha Sayuni hamoja na wanhu 144,000 wakalile na twaga da Mwana Ng'hondolo na twaga da Tataake gandikigwe m'vihanga vao. ² Na nihulika dizwi kulawa kuulanga dilingile kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali ama dizwi da muungulumo wa ladu. Dilinga kamba mulilo wa watoa bango bwando wotoa mabango gao. ³ Wemba wila wa sambu haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa waja wene ugima wane na haulongozi wa iwavyele. Haduhu munhu yadahile kwimba wila uja ila waja wanhu 144,000 wakomboligwe kulawa muisi. ⁴ Wano wao wanhu wakalile ukazi ung'alile mkuleka kuwasa na watwanzi, hewo wa kamba mhambe, womkweleleza Mwana Ng'hondolo kokose koyochola. Wakomboligwa kulawa mwa wanhu wasigale muisi, wa kamba malimbuko ha Mulungu na ha Mwana Ng'hondolo. ⁵ Hawakalile wawwizi, na wakala bule mbuli na munhu.

Wasenga Wadatu wa Mulungu wa Kuulanga

⁶ Abaho nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yoguluka kuulanga, kakala na Usenga Unogile wa digunge giladi yaupete ha wanhu waja wokala muisi. Yaupete kila isi, mtala, ulonzi, na wanhu. ⁷ Kalonga mdidizwi kulu, "Mdumbeni Mulungu na kumuyenzi, kwavija kipigiti

cha heyo kutagusa kivika. Mtambikileni heyo, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na nzokwe zose za mazi."

⁸ Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili, yolonga, "Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!"^{*} Dino dijo wambo ditendile isi zose zing'we ugimbi wa sulukila yake ya ugoni."

⁹ Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu yolonga mdidizwi kulu, "Kamba munhu yoyose yahamtambikila ija imng'onoyo na wegu jake na kubokela utango wake mkihanga ama munkono, ¹⁰ kong'wa divai ya lusango lwa Mulungu, igidigwe mkikasi cha lusango lwake bila kugeligwa mazi. Na heyo kogaya mkusomigwa na baluti ilukula haulongozi wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile na haulongozi wa Mwana Ng'hondolo. ¹¹ Yosi da mgayo wao dokwela uchana milongo yose. Mgayo uja hauhola imisi na ikilo, kwavija wanhu waja wantambikila ija imng'onoyo na wegu jake, na waubokela utango wa twaga jake."

¹² Avo wanhu wa Mulungu wolondigwa kwazaganya migayo, wazigoge ndagizi za Mulungu na kuanahila kumtamanila Yesu.

¹³ Abaho nihulika dizwi kulawa kuulanga dolonga, "Wandike, wamota awo wodanganhika mkuilumba hamoja na Mndewa kulawa sambu na kugendelela."

"Ona!" kolonga Loho wa Mulungu. "Wohumula kulawa mmigayo yao, kwavija seng'hano zao zowakweleleza."

Vinhu wa Kuhuna Muisi

¹⁴ Abaho, nilola, haja haulongozi wangu kukala na wingu zelu, na uchana ya idiwingu kukala na munhu yakalile yalingile kamba Mwana wa Munhu.[†] Kakala na mkungo wa zahabu mdipala jake na sengo inoligwe munkono wake. ¹⁵ Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe kalawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga na kamkema na dizwi kulu heyo yakalile mdiwingu, "Sola sengo yako ukahune, kwavija kipigiti cha kuhuna kivika, kwavija vakuja muisi vipa." ¹⁶ Na heyo yakalile mdiwingu kayasa sengo yake muisi, na iisi ihunigwa.

¹⁷ Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe kalawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga, na heyo vivija kakala na sengo inoligwe.

¹⁸ Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe, ayo yakalile na udaho wa kuuhuma moto, kalawa behi na ikilingo cha kulavila nhosa na kumkema na dizwi kulu ayo yakalile na isengo inoligwe, "Sola

* 14:8 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha ISAYA 21:9. † 14:14 Mbuli zino zolawa mkitabhu cha DANIELI 7:13.

sengo yako inoligwe ukakanhe ivikungwi wa izingabibu kulawa mumzabibu wa iisi, kwavija zabibu zake zipa.”¹⁹ Avo, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kayasa sengo yake muisi, na kuzikunzanya zabibu zake na kuzasa muna ulwingila lwa kukumulila zabibu lwa lusango lwa Mulungu.²⁰ Luja ulwingila lwa kukumulila zabibu lubojagigwa hanze ya idiwambo, na mulopa ukuluma kamba mgendo wa kilometa 300 kulawa muna ulwingila luja na kamba meta mbili kwingila hasi.

15

Wasenga Saba wa Mulungu wa Kuulanga na Migayo Ihile Ng'hani ya Kimambukizo

¹ Abaho, nyona kilaguso kiyagwe, kikulu na cha mkanganyo, kuulanga. Kukala na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wogala migayo saba ihile ng'hani ya kimambukizo, kwavija kubitila imigayo iyo lusango lwa Mulungu lomambukizwa.

² Na nyona kija choneke kamba bahali ya kiwowo itibulizwe na moto, na hamgwazo wa ibahali wakala wemile waja wamuhumile ija imng'onyo na wegula jake na ija inamba ya twaga jake. Wakala wagogile mabango gawagweleligwe na Mulungu.³ Wakala wokwimba wila wa Musa, mtumigwa wa Mulungu, na wila wa Mwana Ng'hondolo,

“Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, sang'hano zako ng'hulu na zokanganya!

Nzila zako zabule uzenzeleganye na za ikweli,

Mndewa wa gunge na gunge!

⁴ Mndewa, yalihi yoleka kukudumba gweye

na kudiyenzi twaga jako?

Kwavija gweye wiyeka iyo ung'alile.

Wanhu wose wa ulumwengu wokwiza na kukutambika haulongozi wako, kwavija sang'hano zako zilibule uzenzeleganye zigubuligwa.”*

⁵ Vigeshile gano, nilola na nyona Ng'anda ya Mulungu, hema da Mulungu, divuguligwa kuulanga, ⁶ na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga walawa muna Ing'anda ya Mulungu kuno waigogile migayo saba ihile ng'hani. Wakala wavalile vivalo wa kitani vinang'hazike na ng'humbulu za zahabu mmhambaga zao.

⁷ Abaho, imwe wa waja wene ugima wane kamgwelele kila msenga imwe mmwanza wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga mkungu wa zahabu umemile lusango lwa Mulungu, ayo yali na ugima

wa milongo yose. ⁸ Na Ing'anda ya Mulungu imema yosi dilawile muna iyenzi ya Mulungu na kulawa mmhiko zake, na haduhu munhu yadahile kwingila muna Ing'anda ya Mulungu mbaka imigayo saba ihile ng'hani ya iwasenga saba wa Mulungu wa kuulanga viishile.

16

Mikungu ya Lusango lwa Mulungu

¹ Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga dowlongela iwasenga saba wa Mulungu wa kuulanga, “Gendeni muisi mkaite imikungu saba ya lusango lwa Mulungu.”

² Avo, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kachola na kuwita umkungu wake muisi, na milonda ihile ng'hani ili na usungu mkulu iwapata waja iwanhu wakalile na utango wa ija mng'onyo na waja waditambikile wegula jake.

³ Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kawita umkungu wake m'bahali, na igamazi galaluka kuwa mulopa kamba mulopa wa munhu yadanganhike, na kila kinhu kikalile m'bahali kidanganhika.

⁴ Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kawita umkungu wake mzinyanda na zinzokwe za mazi, na zikaluka mulopa.

⁵ Abaho, nimuhulika msenga wa Mulungu wa kuulanga, mkulu wa igamazi, yolonga na Mulungu, “Gweye kwabule uzenzeleganye, gweye Kung'ala, gweye uli baha na ukalile baha, kwavija gweye iyo uzikalile nhaguso zino. ⁶ Kwavija weta mulopa wa wanhu zako wang'alile na wahokozi zako, na gweye kuwagwelele mulopa wang'we, kwavija vino vivo viwalondigwe kundeneligwa!” ⁷ Abaho, nikihulika ikilingo cha kulavila nhosa chokwidikila, “Ona, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, nhaguso zako za kweli na zabule uzenzeleganye.”

⁸ Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kawita umkungu wake mdizua, na idizua digweleligwa mhiko za kuwalukuza wanhu na moto. ⁹ Wanhu walukuzwa na idizua, ila wadidukumiza iditwaga da Mulungu, ayo yakalile na udaho mmigayo hiyo saba ihile ng'hani, na hawayalalile vilozo vao na kumuyenzi Mulungu.

¹⁰ Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa tano kawita umkungu wake hana ikigoda cha undewa cha ija mng'onyo, na undewa wake ugeligwa ziza. Wanhu wazidafuna ndimi zao sama ya usungu, ¹¹ wamdukumiza Mulungu wa kuulanga sama ya masungu gao na milonda yao, ila hawayalalile sang'hano zao zihile.

* 15:4 Mbili zino zolawa mkitabuni cha ZABULI 111:2-3; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:4; YELEMIA 10:7; ZABULI 86:9; 98:2.

¹² Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kawita umkungu wake muna ulwanda mkulu Yuflati. Mazi gake ganyala giladi kuitanda nzila sama ya wandewa kulawa ulawilo wa zua. ¹³ Abaho, nyona vinyamkela wadatu walingile kamba mibula. Wakala wolawa mmulomo wa dija idizoka, wolawa mmulomo wa ija imng'onyo, na wolawa mmulomo wa ija imuhokozi wa uvwizi. ¹⁴ Zino zizo loho za vinyamkela zitenda mizonza, ziwacholela wandewa wa ulumwengu wose na kuwakunzanya hamoja sama ya ng'hondo mdizua kulu da Mulungu Mwene Mhiko.

¹⁵ Kilisto kolonga, "Lola! Nie nokwiza kamba m'bavi! Kamota munhu ija yongelela sama yangu, ayo yovitanda vivalo vake giladi sambiyatembele mwazi na kugeligwa kinyala."

¹⁶ Abaho, loho hizo ziwating'haniza wandewa hamoja hanhu hokemigwa Mkieblania, Alimagedoni.

¹⁷ Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba kawita umkungu wake kuulanga, na dizwi kulu dilawa muna Ing'anda ya Mulungu kulawa mkigoda cha undewa, dilonga, "Imala!" ¹⁸ Abaho, kukala na mimwemwe, midumo, miladu, na mgudemo wa isi wihile ng'hani. Haulawilila mgudemo wa isi kamba uja songela munhu viyalumbigwe, avo ukala na mgudemo mkulu ng'hani. ¹⁹ Dija idiwambo kulu da Babeli diigola mianza midatu, na imiwambo ya isi zose ibanangigwa. Avo Mulungu kavikum-buka vilozo va wanhu wa Babeli na kuwang'weza kikasi chao kimemile divai ya lusango lwake. ²⁰ Kipigiti isi viigudeme, visiwa vose viyangayuka, na imigongo hayoneke. ²¹ Mvula ya mabwe makulu, gakalile na kamba kilo hamsini kila dibwe dimwe, gawalagalila wanhu, awo wamdukumize Mulungu sama ya mgayo wa mvula ija ya mabwe, kwavija mgayo huo wihile ukala wodumbiza ng'hani.

17

Mtenda Ugoni Ndwanga

¹ Imwe wa wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na imikungu saba keza kanilongela, "Izo, na nie nokulagusila nhaguso ya ija intenda ugoni ndwanga, iyo idiwambo kulu dizengigwe behi na nyanda bwando. ² Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na wanhu wokala muisi wakoligwa na divai ya ugoni wake."

³ Abaho, ija msenga wa Mulungu wa kuulanga kanisola Muloho mbaka mkiwala. Ako nimona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu yandikigwe matwaga

bwando ga maligo, na kakala na mapala saba na mhembe longo dimwe. ⁴ Mtwanzi hiyo kakala yavalile vivalo va zambalau na vidung'hu, kakala yoihamba na zahabu, mabwe ga hela bwando, na lulu. Mmakono gake kakala yagogle kikasi cha zahabu kimemile ubananzi na unyolodo wa ugoni wake. ⁵ Mkihanga chake kakala yandikigwe twaga dili na nhegulo ifisike, "Babeli mkulu, mama wa watenda ugoni ndwanga wose na chanduso cha mbuli zose zihile zili muisi." ⁶ Nimona ija mtwanzi kakala yakoligwe na mulopa wa wanhu wa Mulungu, wanhu wakalile wowapetela wanhu wayagwe mbuli za Yesu. Nimulola mtwanzi ija na mkanganyo mkulu.

⁷ Abaho, ija msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, "Habali ukanganya? Nie nokulongela nhegulo ifisike ya mtwanzi hiyo na ija imng'onyo yamkwelile kumgongo, ayo yali na mapala saba na mhembe longo dimwe. ⁸ Ija imng'onyo yuumuwene kakala mgima, ila sambi kadanganhika, na kokwela kulawa mdikolongo dilibule nziga na kuchola kubananzi wake. Na wanhu wokala muisi, waja matwaga gao galekile kwandikigwa songela ulumwengu vuulumbigwe mkitabu cha ugima, wokanganya wahamona imng'onyo hiyo, kwavija kakala mgima, sambi kadanganhika, ila kokwiza kuwa mgima kabili.

⁹ "Hano holonda nzewele na ng'hungwe. Gaja ga mapala saba gago ivigongo saba mtwanzi iyo yakalile yavikalile. ¹⁰ Vivija gaja ga mapala saba gago wandewa saba. Wandewa watano wadanganhika, imwe yang'hali yotawala, na iyagwe hanakwiza, ila yeheza kotawala mkipigiti kiguhi. ¹¹ Ija imng'onyo yakalile mgima, na sambi kadanganhika, iyo mndewa wa nane. Na heyo ka mmwanza wa waja wandewa saba, na heyo kochola kubanangigwa.

¹² "Zija izimhembe longo dimwe zuuziwe zizo wandewa longo dimwe wakalile hawanagweleligwa undewa, ila wogweleligwa udaho wa kutawala kamba wandewa, na wotawala mkipigiti kiguhi hamoja na ija imng'onyo. ¹³ Wano wandewa longo dimwe wowa na nia imwe, na mhiko zao na udaho wao womgwelela ija imng'onyo. ¹⁴ Wandewa longo dimwe na ija imng'onyo wogomba na Mwana Ng'hondolo, ila Mwana Ng'hondolo, hamoja na waja wakemigwe, wasaguligwe, na walibule uzenzeleganye, kowahuma kwavija heyo iyo Mndewa wa Wandewa na Mkulu wa Wakulu wa isi."

¹⁵ Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, "Gaja igamazi gawagawane haja kuyakalile ija intenda ugoni

ndwanga gago madale ga wanhu wa kila isi na kila ulonzi. ¹⁶ Ija imng'onyo na zija mhembe longo dimwe zuuzi-wene womwihila ija intenda ugoni ndwanga. Wom'vula vivalo vake na kumuleka mwazi. Woiya nyama yake, na vinhu visigale wovisoma na moto. ¹⁷ Kwavija Mulungu kazigela mbuli zoyolonda heyo mmioyo yao, mbuli zondazigatende gaja goyolonda heyo. Wotogola kuulava udaho wao wa kutawala na kumgwelela ija imng'onyo, mbaka mbuli za Mulungu zivikile.

¹⁸ "Mtwanzi yuumuwene iyo idiwambo kulu ditawala wandewa wa iisi."

18

Kulagala kwa Babeli

¹ Vinishile kumona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala na udaho mkulu, na isi imulikigwa na unang'hazi wake. ² Kenula dizwi kalonga, "Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!" Digaluka ng'anda ya Mwenembago na kae ya kila kinyamkela, kae ya kila ndege yehile, kae ya kila kinhu kihile na kila mng'onyo yehile. ³ Kwavija isi zose zing'wa divai yake, divai ya sulukila yake ya ugoni. Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na wachuluzi wa isi wawa wagoli sama ya sulukila yake ya kulonda vinhu vose vinogile."

⁴ Abaho, nihulika dizwi diyagwe kulawa kuulanga dilonga, "Segeleni kulawa Babeli, mweye wanhu zangu,"

giladi sambimuilumbe na heyo m'vilozo vake,
giladi sambimwingile mmigayo yake ihile ng'hani.

⁵ Kwavija vilozo vake vikiimemeza mbaka kuulanga,
na Mulungu kazikumbuka mbuli zake zihile.

⁶ Mtendeleni kamba heyo viyawatendile mweye,
muliheni mianza mibili sama ya gaja gayatendile.

Mmemezeleli mkikasi chake divai igwaduke mianza mibili,
kamba heyo viyawamezele mweye.

⁷ Mgweleleni mgayo mkulu na giogio
kamba yenzi na udola viyaiuwelele mwenyego.

Kwavija kogendelela kukiilongela mwenyego,

'Nie nokala hano, nie nili malikia.

Nie sio kizuka,[‡]
na nabule kilamso cha kona giogio!

⁸ Avo migayo ihile ng'hani yompata mdizua dimwe,
ifa, giogio, na nzala.

Na heyo kosomigwa na moto,
kwavija Mndewa Mulungu yomtagusa, kana udaho mkulu."

⁹ Wandewa wa isi watendile nayo ugoni mkuilumba na heyo muukazi wake wa udola womulilila na kumuyalalila wahajona yosi da kusomigwa kumwake.

¹⁰ Wokwima kutali, kwavija wodumba kuilumba na heyo mungayo wake. Wolonga, "Kojona! Kojona! Wambo dino kulu da Babeli! Mkipigiti kiguhi dotagusigwa!"

¹¹ Wachuluzi wa isi womulilila na kumuyalalila, kwavija haduhu munhu yodayagule vinhu vao kabili. ¹² Haduhu munhu yodayagule zahabu zao, madini ga feza, mabwe ganogile, lulu, kitani ing'alile, vivalo wa zambalau, halili, vivalo vidung'hu, mibiki yose inung'hila goya, via vose vitendigwe na mhembe za nhembo, via vose vitendigwe na mibiki inogile, shaba, zuma, na malumalu, ¹³ mdalasini, vinung'hanung'ha, ubane, manemane, uvumba, divai, mavuta ga mzaituni, usage unogile, ngano, ng'ombe na ng'hondolo, falasi na mikwama, nyakadala, na hata ugima wa wanhu.

¹⁴ Wachuluzi wamulongela, "Vinhu vose vinogile vuukalile uvisulukila vipotela, na ugoli wako wose na vinhu wa kuitopela viyangayuka, na huvipata kabili!" ¹⁵ Waja iwachuluzi wachuluze vinhu hivo na kupata ugoli wao kulawa kumwake wokwima kutali, wodumba kuilumba na heyo mungayo wake. Wolila na kuiyalala, ¹⁶ wolonga, "Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, uivazile kitani ing'alile, zambalau, na ndung'hu, na kuihamba na zahabu, mabwe ganogile, na lulu! ¹⁷ Mkipigiti kiguhi kawagiza ugoli uno wose!"

Wanhu wose wakalile woiiongoza imeli, wanhu wose wakwelile muna imeli, wanhu wose wosang'hanika muna imeli, na wanhu wose wosang'hanika m'bahali, wokwima kutali. ¹⁸ Na viwadiwene yosi dilawa muna umoto umsomile, wolila na kulonga, "Hakukalile na wambo kulu diyagwe kamba dino!"

¹⁹ Wakiitila timbwisi mmapala gao, walila na kuiyalala, wolonga, " 'Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, waja wose wali na meli m'bahali wagaluka wagoli kubitila ugoli wake! Mkipigiti kiguhi kasa kila kinhu!'

* 18:2 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 21:9. † 18:4 Mbuli zino zolawa mkitababu cha YELEMIA 51:45. ‡ 18:7 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 47:5-8.

²⁰ "Deng'helela ulanga sama ya ubananzi wake! Deng'heleleni wanhu wa Mulungu na watumigwa wa Kilisto na wahokozi! Kwavija Mulungu kamtagusa ija imtwanzi sama ya kija kiyawatendele mweye."

²¹ Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko kenula dibwe kamba dibwe kulu da kusiginhila, na kujasa m'bahali, kalonga, "Vino vivo wambo kulu da Babeli vondajasigwe hasi, na hajoneka kabili. ²² Dizwi da mabango na wanhu wokwimba, watoa filimbi na watoa mhalati, hadihulikwa kabili mgati yako. Haduhu msang'hana wa sang'hano yoyose yodayoneke mgati yako. Dizwi da dibwe da kusiginhila hadihulikwa kabili mgati yako. ²³ Mulangaza wa kiwenge haumwemwesa kabili mgati yako, ama dizwi da mulawilamhambe na mhambe hadihulikwa kabili mgati yako. Wachuluzi zako wakala wanhu wakulu muisi. Ila kubitila uhawi wako kuwagiza wanhu wose wali muulumwengu!"

²⁴ Mgati yake woneka mulopa wa wahokozi, mulopa wa wanhu wa Mulungu, na mulopa wa wanhu wose wadanganhike muisi.

19

¹ Msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na udaho mkulu viyeshile kulonga, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga, dolonga, "Mulungu yatogolwe! Ukombola na yenzi na mhiko volawa ha Mulungu wetu, ² kwavija nhaguso yake ya ikweli na yabule uzenzeleganye. Kamtagusa ija imtenda ugoni ndwanga yaibanange iisi na ugoni wake. Mulungu kamtagusa kwavija kawakoma watumigwa wa Mulungu." ³ Wenula dizwi kabili, walonga, "Mulungu yatogolwe! Yosi dilawa muna umoto ulukuza wambo dija kulu dokwela uchana milongo yose!" ⁴ Na waja iwavyele malongo mabili na wane na waja wene ugima wane wafugama mavindi wantambikila Mulungu, ayo yakalile mkigoda cha undewa. Wenula dizwi, walonga, "Amina, Mulungu yatogolwe!"

Lusona lwa Mulawilamhambe lwa Mwana Ng'hondolo

⁵ Abaho, dizwi dilawa kulawa mkigoda cha undewa, dolonga, "Mgweleleni nhogolwa Mulungu wetu, mweye mose muli watumigwa zake, mweye mumdumba, wose wadodo na wakulu!"

⁶ Abaho, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wanhu, kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali na kamba mdumo mkulu wa ladu, wolonga,

"Mulungu atogolwe! Kwavija Mndewa Mulungu wetu Mwene Mhiko kotawala! ⁷ Tudeng'he na kusekelela, na tulave hishima zetu kumwake. Kwavija kipigiti kivika cha lusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo, na mhambe wake keshu kukiitanda mwenyego. ⁸ Kagweleligwa kivalo king'alile cha kitani yavale." Kivalo hicho kicho sang'hano zinogile za wanhu wa Mulungu.

⁹ Ija insenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, "Yandika gano, wamota wanhu waja wagonekigwe hana ulusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo!" Kanilongela kabili, "Zino zizo mbuli za ikweli za Mulungu."

¹⁰ Abaho nigwa hamagulu gake nimitambikile, ila kanilongela, "Sambunitambikile nie! Nie na mtumigwa miyago gweye hamoja na ndugu zako waugogile usindila wa Yesu. Mtambikile Mulungu!

"Kwavija usindila wa Yesu uwo loho ya uhokozi."

Munhu Yomkwela Kumgongo Falasi Mzelu

¹¹ Abaho, niwona ulanga uvuguka, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu, na munhu yamkwelile kumgongo kakemigwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye na Wa Ikweli. Na heyo kotagusa na kutenda ng'hondo bila uzenzeleganye. ¹² Meso gake kamba moto ukwaka, na mpala jake kukala na mikungo bwando. Kakala na twaga jandikigwe uchana yake, kamba haduhu munhu yoditanga ila heyo mwenyego. ¹³ Na heyo kavala kanzu izabikwe mmulopa, na twaga jake diji "Usenga wa Mulungu." ¹⁴ Asikali wa kuulanga wamkwelileza, wakwela falasi wazelu na wavala vivalo va kitani kinogile, vizelu, na ving'alile. ¹⁵ Kulawa mmulomo wake dolawa zeze dinoligwe ng'hani, kubitila zeze hijo kowahuma Wamhazi. Na heyo kowatawala na fimbo ya zuma,* na heyo kolubojaga lwingila lwa kukamulila divai ya lusango lwa Mulungu Mwene Mhiko. ¹⁶ Mkivalo chake na uchana ya haza jake, kukala na twaga jandikigwe, "MKULU WA WAKULU WA ISI NA MNDEWA WA WANDEWA."

¹⁷ Abaho, nimwona msenga wa Mulungu wa kuulanga kema mdizwa, kenula dizwi na kuwakema ndege wose woguluka kuulanga, "Izoni, iting'hanileni hamoja sama ya lusona lukulu lwa Mulungu. ¹⁸ Izoni na muje nyama za wandewa, wakulu wa asikali, na asikali, nyama za falasi na wanhu zao wowakwela kumgongo, nyama

* 19:15 Mbili zino zolawa mkitabwa cha ZABULI 2:9.

za wanhu wose, wailegehe na nyakadala, wadodo na wakulu.”

¹⁹ Abaho, nimona ija imng'onyo na waja iwandewa wa isi na asikali zao wait-ing'hane hamoja giladi wagombe na ija imunhu yamkwelile ija falasi na dale jake da asikali. ²⁰ Ila ija imng'onyo kagogigwa hamoja na ija imuhokozi wa uvwizi ya-tendile mizonza sama ya ija imng'onyo. Na kubitila mizonza ino kawavwizila wanhu waja waubokele utango wa ija imng'onyo na kuditambikila wegu jake. Ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, hewo wabili wasigwa mdilamba da moto wa baluti ilukula kuno wali wagima. ²¹ Na asikali zao wakomigwa na zeze dilawile mmulomo wa munhu ija yamkwelile falasi kumgongo, na ndege wose wakiigutiza nyama zao.

20

Milao Alufu Imwe

¹ Kilisto viyeshile kumuhuma ija imng'onyo, na ija imuhokozi wa uvwizi, na waja asikali zao, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka kulawa kuulanga, yali na kivugulilo cha kolongo dilibule nziga na kagoga mnyolo mkulu mmakono gake. ² Kadihuma dija idizoka, zoka da umwaka, dikemigwa Kinyamkela ama Mwenembago, abaho kadifunga na uja umnyolo kipigiti cha milao alufu imwe. ³ Na ija msenga wa Mulungu wa kuulanga kajasa mdikolongo dilibule nziga dija idizoka, kaluhinda ulwivi lwa kwingilila himo na kulugela utango uchana yake giladi sambiyadahe kuwawwizila kabili wanhu wali muisi mbaka milao alufu imwe vondaimale. Gahamala higo, kolondigwa yafunguligwe mkipigiti kiguhi.

⁴ Abaho, nyona vigoda wa undewa, na waja wavikalile wagweleligwa udaho wa kutagusa. Vivija nyona loho za waja wakanhigwe mapala sama ya kum-togola Yesu na sama ya Uenga wa Mu-lungu. Hawamtambikile ija imng'onyo ama wegu jake na hawaubokele utango wake m'vihanga vao ama mmakono gao. Wazuka na watawala hamoja na Kilisto milao alufu imwe. ⁵ Waja wayagwe wadanganhike hawazukile mbaka milao alufu imwe viimalile. Uno uwo mzuso wa ichanduso. ⁶ Wamota na wang'ala waja wondawengile mumzuso wa ichanduso. Ifa ya ikabili yabule udaho wa kuwahuma, ila wowa wakulu wa nhambiko wa Mu-lungu na wowa wakulu wa nhambiko wa

Kilisto, na wotawala hamoja na heyo milao alufu imwe.

Mwenembago Kohumwa

⁷ Na imilao alufu imwe ihamala, Mwen-embago kofunguligwa kulawa mkifungo chake. ⁸ Heyo kolawa na kuchola kuzivwizila isi zose, zikemigwa Gogu na Magogu,* kulawa ng'ambu zose za isi. Kowating'haniza hamoja sama ya ng'hondo, dale da asikali wali na udaho, dale dilibule mheta kamba msenga ya bahali. ⁹ Watembela muisi zose na kuhazunguluka hanhu hawakalile wanhu wa Mulungu na wambo dimnogele Mulungu. Ila moto uhumuluka kulawa kuulanga uwalukuza. ¹⁰ Na Mwenembago, ayo yawavwizile hewo, kasigwa muna idil-amba da baluti ilukula, ako kuyasigwe ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, na wogazigwa imisi na ikilo milongo yose.

Nhaguso ya Kimambukizo

¹¹ Abaho, nyona kigoda kikulu kizelu cha undewa na heyo yakikalile. Isi na ulanga vikimbila, ila hawawene hanhu ha kuifisa. ¹² Abaho, niwona wanhu wadanganhike, wakulu na wadodo, wema haulongozi wa ikigoda cha undewa, na vitabu vigubuligwa. Vivija kitabu kiyagwe kigubuligwa, kikalile kitabu cha ugima. Wanhu wadanganhike watagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano zao, kamba viyandikigwe mgati ya ivitabu. ¹³ Bahali iwalava kunze wanhu wadanganhike wakalile mgati yake, na ifa na kuzimu ziwalava wanhu wadanganhike wakalile mgati yao. Kila munhu katagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano yake. ¹⁴ Abaho, ifa na kuzimu vasigwa muna idilamba da moto. Idilamba da moto iyo ifa ya ikabili. ¹⁵ Munhu yoyose twaga jake hajoneke jandikwe muna ikitabu cha ugima kasigwa muna idilamba da moto.

21

Ulanga wa Sambi na Isi ya Sambi

¹ Viishile nhaguso ya Mulungu ha kila munhu, nyona ulanga wa sambu na isi ya sambu,* kwavija ulanga wa ichanduso na isi ya ichanduso visha kubita, na bahali iyangayuka. ² Nijona Wambo Ding'alile, Yelusalemu ya sambu, dohumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu, disasaligwe kamba mhambe yahambigwe sama ya mbigalo wake. ³ Nihulika dizwi kulu kulawa mkigoda cha undewa dolonga, "Lola, ukazi wa Mulungu wowa hamoja na wanhu. Na heyo kokala hamoja na hewo. Wowa wanhu zake, na Mulungu mwenyego kowa hamoja na hewo, na heyo kowa Mulungu

* 20:8 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha EZEKIELI 38—39.

* 21:1 Mbuli zino zolawa mkitabwa cha ISAYA 65:17.

wao. ⁴ Na heyo kowahangusa mahozi gao gose kulawa mmeso gao, kwavija haduhu ifa kabili† ama giogio ama kililo ama usungu, kwavija mbuli za umwaka zisha kubita.”

⁵ Heyo yakalile mkigoda cha undewa kalonga, “Lola, novitenda vinhu vose viwe va sambi.” Abaho kanilongela, “Yandika mbuli ino, kwavija mbuli zino za kutogoligwa na za ikweli.” ⁶ Na heyo kanilongela, “Imala! Nie iyo Alufa na Omega, Waichanduso na Waikimambukizo. Munhu yali na ng’hilu nongwelela mazi kulawa mzinzokwe za mazi golava ugima bila kuliha kinhu. ⁷ Munhu yondayahume kohala motelo zino zose, na nie nowa Mulungu wake, na heyo kowa mwanangu. ⁸ Ila wali na bwembwe, walibule nhamanila, wanhu wali na ngelegeza zihile, wakomaji, wagoni, wahawi, woitamvikila miwegu, na wavwizi wose wokwasigwa muna idilamba da baluti ilukula. Ino iyo ifa ya ikabili.”

Yelusalemu ya Sambu

⁹ Imwe wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na ija imikungu saba imemile migayo saba ihile ng’hani ya kimambukizo keza kanilongela, “Izo, nokulagusila mhambe, mtwanzi wa Mwana Ng’hondolo.” ¹⁰ Kanisola Muloho mbaka uchana ya idigongo tali, kanilagusila Wambo Ding’alile, Yelusalemu, dihumuluka kulawa kuulanga kuyali Mulungu. ¹¹ Dikala dinang’hazigwe na yenzi ya Mulungu, na mulangaza wake ulinga kamba dibwe da hela bwando, kamba yasipi, kamba kiwowo king’alile. ¹² Dikala na konhi kulu na tali dikalile na nyivi longo dimwe na mbili, na kila lwivi lumwe lwimilizwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga. Na uchana ya kila lwivi jandikigwa twaga dimwe mmwanza wa matwaga longo dimwe na mabili ga mitala ya Israeli. ¹³ Haulawilo wa zua kukala na nyivi ndatu, hauswelo wa zua kukala na nyivi ndatu, kasikazi kukala na nyivi ndatu, na kusi kukala na nyivi ndatu. ¹⁴ Konhi da idiwambo hijo dizengigwa mmisingi ya mibwe longo dimwe na mibili, na uchana ya kila dibwe kukala jandikigwe twaga dimwe mmwanza wa matwaga ga waja watumigwa longo dimwe na wabili wa Mwana Ng’hondolo. ¹⁵ Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga yakalile yolonga na nie, kakala na lubiki lwa kupimila lwa zahabu giladi yadipime idiwambo, nyivi zake, na konhi jake. ¹⁶ Wambo dino dikala na utali na ugazi ulingile, utali wake ulinga

na ugazi wake. Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idiwambo na lubiki lwake, kapata kilometa 2,400 wimo wake, ugazi wake, na utali wake. ¹⁷ Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kadipima idikonhi, na dikala na wimo wa kamba meta 65 kubitila lubiki lwa kupimila luyalupimile. ¹⁸ Idikonhi dino dikala dizengigwe na yasipi, na idiwambo dizengigwa na zahabu ing’alile, zing’ala kamba kiwowo. ¹⁹ Misingi ya idikonhi da idiwambo ikala ihambigwe na kila dibwe dinogile. Dibwe da msingi wa ichanduso dikala yasipi, daikabili yakuti samawi, daikadatu kalikedoni, daikane zumalidi, ²⁰ da tano salidoniki, da sita akiki, da saba kilisolito, da nane zabalajadi, da tisa topazi, da longo dimwe kilisopolaso, da longo dimwe na dimwe yasinto, na da longo dimwe na mabili ametisto. ²¹ Zinyivi longo dimwe na mbili zikala lulu longo dimwe na mbili, kila lwivi luzengigwa na lulu imwe. Nzila za idiwambo dija zikala zahabu zing’alile, zing’ala kamba kiwowo.

²² Siyonile Ng’anda ya Mulungu mdiwambo hijo kwavija Ng’anda ya Mulungu ya idiwambo hijo iyo Mwana Ng’hondolo na Mndewa Mulungu mwenyego Mwene Mhiko. ²³ Idiwambo hijo hadilonda zua ama mulenge kumwemwesa mgati yake, kwavija yenzi ya Mulungu yolava mulangaza wake, na Mwana Ng’hondolo iyo kiwenge cha idiwambo hijo. ²⁴ Wanhu wa isi zose wotembela mmulangaza wake, na wandewa wa isi wogala ugoli wao mgati yake. ²⁵ Na nyivi za idiwambo hijo zovuguligwa misi ngima, hazihindigwa, kwavija haduhu ikilo himo. ²⁶ Hishima na ugoli wa wanhu wa ulumwengu vogaligwa mgati ya idiwambo hijo. ²⁷ Haduhu kinhu chochose kinyolodoke chondakingile mdiwambo dija, ama munhu yoyose yotenda mbuli za kinyala ama mbuli za uvwizi, ila waja weiyeka matwaga gao gandikigwe mkitababu cha ugima cha Mwana Ng’hondolo.

22

¹ Msenga wa Mulungu wa kuulanga viyeshile kundagusila dija idiwambo ding’alile, kandagusila lwarda lwa mazi golava ugima, lukalile lung’ala kamba kiwowo, lulawa hana ikigoda cha Undewa choyokalila Mulungu na Mwana Ng’hondolo, ² lukuluma hagatigati ya inzila ya idiwambo hijo. Kila ng’ambu ya ulwanda kukala na mibiki ilava ugima ilela mujo mianza longo dimwe na mibili mkipigiti cha mulao umwe, na kila mulenge wolela mujo

† 21:4 Mbuli zino zolawa mkitababu cha ISAYA 25:8.

uyagwe. Na matepo ga mibiki ija iyo dawa ya kuwahonya wanhu wa isi zose. ³ Haduhu kinhu chochose kidukumizwe muna idiwambo dija. Kigoda cha undewa choyokalila Mulungu na Mwana Ng'hondolo chowa mgati ya idiwambo dija, na watumigwa zake Mulungu womtambikila. ⁴ Wochona kihanga chake, na twaga jake dokwandikigwa m'vihanga vao. ⁵ Hakuwa na ikilo kabili. Hawalonda mulangaza wa kiwenge ama mulangaza wa zua, kwavija Mndewa Mulungu kowa mulangaza wao. Na hewo wotawala milongo yose.

Kwiza kwa Yesu

⁶ Msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, "Mbuli zose zihulike na zuuziwe na kweli na za kutogoligwa. Na Mndewa Mulungu, ayo yowagwelela wahokozi Loho wake, kamtuma msenga wake yakawalongele watumigwa zake gaja gondagalawilile."

⁷ Yesu kolonga, "Tegeleza! Nokwiza mbwisa! Kamota munhu ija yozigoga mbuli za uhokozi zili mgati ya kitabu kino."

⁸ Nie, Yohana, nizihulika na kuzona mbuli zino zose. Na vinishile kuzihulika na kuzona, nifugama mavindi haulongozi wa gamagulu ga ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga yanilagusile mbuli zino, na nilonda kumtambikila. ⁹ Ila heyo kanilongela, "Sambiunitambikile nie! Nie na mtumigwa wa Mulungu, kamba vuuli gweye na ndugu zako wahokozi, kamba waja wose wogagoga gaja gandikigwe mkitabu kino. Mtambikile Mulungu yeiyeka!"

¹⁰ Abaho, kanilongela, "Sambiuzifise mbuli za uhokozi za kitabu kino, kwavija kipigiti kikwenhuka cha mbuli zino zose kulawilila. ¹¹ Munhu yotenda gehile yagendelele kutenda gehile, na munhu yanyolodoke yagendelele kunyolodoka. Munhu yalibule uzenzeleganye yagendelele kuwa bule uzenzeleganye, na munhu yang'alile yagendelele kuwa mng'azi."

¹² Yesu kolonga, "Tegeleza! Nokwiza mbwisa na nhunza yangu mumkono, nimgwelele kila munhu kamba viyasang'hanike. ¹³ Nie iyo Alufa na Omega, nhegulo yake, Waichanduso na Waikimbukizo."

¹⁴ Wamota wanhu waja wosuluza kanzu zao, giladi wadahe kuuja mujo wa m'biki wa ugima, na wadahe kwingila kubitila nyivi za idiwambo dija. ¹⁵ Ila hanze ya idiwambo hana mibwa, wahawi, wagoni, wakomaji, wanhu witambikila miwegu, na wanhu wose wonogelwa na uvwizi na kuitenda.

¹⁶ "Nie, Yesu, nimulagiza msenga wangu wa kuulanga yakugwelele usindila uno sama ya wanhu wantogole Kilisto. Nie iyo muhenga kulawa mulukole lwa Daudi na Nhondo Ing'alile ya Imitondo."

¹⁷ Loho wa Mulungu na mhambe wolonga, "Izo!"

Na heyo yogahulika gano vivija kolondigwa yalonge, "Izo!"

Munhu yali na ng'hilu na yeze. Munhu yoyose yolonda, yasole mazi golava ugima yang'we bila kuliha.

Kimambukizo

¹⁸ Nie iyo Yohana, nomzuma kila munhu yohulika mbuli za uhokozi za kitabu kino, ihawa munhu yoyose yokongeza kinhu chochose mkitabu kino, Mulungu komwongezela migayo ihile ng'hani yandikigwe mkitabu kino. ¹⁹ Na ihawa munhu yoyose yoisegeza mbuli yoyose kulawa mkitabu kino cha uhokozi, Mulungu komsegezela fungu jake kulawa mum'biki wa ugima na kulawa Mdiwambo Ding'alile, gaja gandikigwe mkitabu kino.

²⁰ Heyo yosindila mbuli zino kolonga, "Ona, nokwiza mbwisa!"

Amina. Izo, Mndewa Yesu!

²¹ Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe hamoja na wanhu wose wa Mulungu. Amina.